ھېسسىيات ۋە كەيپىيات

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى

ھېسسىيات ۋە كەيپىيات

شنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: ئازات بارات

هېسسىيات ۋە كەيپىيات

تەرجىمە قىلغۇچى: جاسارەت ئەزىز

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ۋ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ گېزىتخۇرون گۇن ۋ سىن نەشرىياتى

图书在版编目（CIP）数据

情感与情绪：维吾尔文 / 金圣荣编；加沙热提·艾则孜译. -- 乌鲁木齐：新疆美术摄影出版社：新疆电子音像出版社，2015.3
ISBN 978-7-5469-6327-3

Ⅰ.①情… Ⅱ.①金…②加… Ⅲ.①情绪－自我控制－通俗读物－维吾尔语（中国少数民族语言） Ⅳ.①B842.6-49

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2015)第 069561 号

责任编辑：雄卡尔江·库尔班　　责任决审：艾尼瓦·库迪力克
美术编辑：阿扎提·巴拉提　　责任印制：刘伟煜
责任复审：艾尼瓦·库迪力克

书　　名　情感和情绪 (维吾尔文)
译　　者　加沙热提·艾则孜
出　　版　新疆美术摄影出版社(www.xjdzyx.com)
　　新疆电子音像出版社
地　　址　乌鲁木齐市经济技术开发区科技园路 5 号(邮编 830026)
发　　行　新疆新华书店
印　　刷　新疆新华华龙印务有限责任公司
开　　本　787 mm × 1092 mm　1/16
印　　张　34.75
版　　次　2015 年 3 月第 1 版
印　　次　2015 年 4 月第 1 次印刷
书　　号　ISBN 978-7-5469-6327-3
定　　价　86.80 元

网络出版　读读网(www.dudu-book365.com)
网络书店　淘宝网·新疆旅游书店(http://shop67841187.taobao.com)

كىرىش سۆز

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى ئېلان قىلغان ئەڭ يېڭى دوكلاتتا كۆرسىتىلىشىچە، ساغلام كىشىلەرنىڭ 80% دە يوشۇرۇن پىسخىك كېسەللىكى بار ئىكەن. بۇنىڭ ئىچىدە، ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر كۆپ سالماقنى ئىگىلەيدىكەن. ئۆزىدە ئەسلىدە بار بولغان بېسىم، مەكتەپ ۋە ئائىلىدىن كېلىدىغان بېسىم قاتارلىقلار سەۋەبلىك، نۇرغۇن ياشلار ـ ئۆسمۈرلەردە ئوخشىمىغان دەرىجىدە پىسخىك مەسىلە ساقلانغان بولىدۇ. ئەگەر بۇ مەسىلىسى ۋاقتىدا ھەل قىلىنمىسا ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ ساغلام ئۆسۈپ يېتىلىشىگە ئېغىر تەسىر كۆرسىتىدۇ.

«كېسەل بولمىسلا ساغلام ھېسابلىنىدۇ» دەيدىغان قاراشقا ئاللىقاچان خاتىمە بېرىلدى. دۇنيا سەھىيە تەشكىلاتى بېكىتكەن ساغلاملىقنىڭ يېڭى ئۆلچىمى تەن ساغلاملىقى، پىسخىك ساغلاملىق، ئەخلاق ساغلاملىقى ۋە جەمئىيەتكە ئىجابىي ماسلىشىش ئىقتىدارى قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مائارىپ مىنىستىرلىقى يۇقىرى ساپالىق ئىختىساس ئىگىلىرىنى تەربىيەلەش ئۈچۈن ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ پىسخىك ساغلاملىق تەربىيەسىنى كۈچەيتىشنى ئالاھىدە تەكىتلەۋاتىدۇ.

ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ پىسخىك جەھەتتىن ساغلام بولۇشى ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ جىسمانىي ۋە روھى ساغلاملىقى، ئادىمىيلىك جەھەتتىكى مۇكەممەللىكى، تەرەققىيات ۋە جەمئىيەتكە ماسلىشىش ئىقتىدارىنى يېتىلدۈرۈشنىڭ ئېھتىياجى. بۇ، ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ ھازىرقى ئۆگىنىش ئېھتىياجى ھەم كەلگۈسىدىكى جەمئىيەت قۇرغۇچىلىرىنىڭ ساپاسىنى ئۆستۈرۈشنىڭمۇ ئېھتىياجى.

ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ پىسخىك ساغلاملىقى كەڭ ۋە تار مەنىدىكى پىسخىك ساغلاملىقنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. تار مەنىدىكى پىسخىك ساغلاملىقى دېگىنىمىز مەلۇم پىسخىك كېسەللىكى ياكى پاتوزىيە پىسخىكىسى بولمىغان ئەھۋالنى كۆرسە-

تىندۇ؛ كەڭ مەنادىكى پىسخىك ساغلاملىقى بولسا بىر ئادەمنىڭ ياخشى بولغان پىسخىك ساپا ۋە مۇكەممەل ئادىمىيلىك خاراكتېرگە ئىگە بولۇشىنى، يەنى بىر ئادەم پىسخىك جەھەتتىن بىر قەدەر مۇكەممەل راۋاجلىنىپ، ساغلام خاراكتېرگە ئىگە بولۇپ، ئوبيېكتىپ مۇھىتقا ماسلىشىپ، ئۆزىنىڭ پىسخىك مايىللىقى ۋە ھەرىكەتى بىلەن ئىجتىمائىي رېئاللىقنىڭ تەلىپى ئارىسىدا ئىناق، مۇكەممەل مۇناسىۋەت ئورنىتالايدىغان بولۇشنى كۆرسىتىدۇ. كەڭ مەنادىكى پىسخىك ساغلاملىق ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرگە نىسبەتەن ئىنتايىن مۇھىم.

ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر كىشىلىك ھاياتنىڭ مۇھىم مەزگىلىدە تۇرۇۋاتقان بولغاچقا، مۇستەقىل، ئۆزىگە ئۆزى ئوجا بولۇشنى، ئاتا ـ ئانىسى ۋە ئوقۇتقۇچىلىرىنىڭ ھۆكۈمرانلىقىدىن قۇتۇلۇشنى ئارزۇ قىلىدۇ، يېڭى شەيئىلەرگە تولىمۇ سەزگۈر كېلىدۇ، تەۋەككۈلچىلىك قىلىشنى ياخشى كۆرىدۇ. شۇڭا، ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ بۇ خىل «ئۆزگىچىلىك» نى توغرا تونۇپ، ئۇلارنىڭ پىسخىك تەرەققىياتىدىكى بەزى قالىنۇنىيەتلەرنى ئىگىلەش ئارقىلىق ئۇلارنى ئۆزىنى ئۆزى مۇكەممەللەشتۈرۈش ۋە تاكامۇللاشتۈرۈشقا يېتەكلەش ئوقۇتقۇچىلار ۋە ئاتا ـ ئانىلار ئىنتايىن كۆڭۈل بۆلىدىغان مەسىلە بولۇپ قالدى.

خېلى كۆپ ساندىكى ئاتا ـ ئانىلار بالىلىرىنى چۈشەنمەي ئۇلاردىن ئاغرىنىدۇ، بالىلىرى بىلەن ئالاقە قىلىشنىڭ بارغانسېرى قىيىنلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىدۇ. بۇ مەسىلىگە مەلۇم بىر پېداگوگ مەنىلىك قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «مەسىلە بالىلارنى چۈشىنىش ۋە تەربىيەلەشنىڭ قىيىنلىشىپ كەتكەنلىكىدە ئەمەس، بەلكى جەمئىيەت، مەكتەپ ۋە ئاتا ـ ئانىلارنىڭ بالىلارنىڭ نېمىنى ئويلايدىغانلىقىنى بىلمىگەنلىكىدە. ھازىر بالىلاردا كەم بولۇۋاتقىنى ماددىي جەھەتتىكى كۆيۈنۈش بولماسىتىن، بەلكى روھىي جەھەتتىكى چۈشىنىش ۋە كۆڭۈل بۆلۈشنىڭ يېتەرلىك بولمىغانلىقىدا». بالىلار ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدا ئەڭ ئېھتىياجلىق بولىدىغىنى پىسخىك جەھەتتىكى ياردەم. بۇ كىتاب دەل ئاتا ـ ئانىلارنىڭ بالىلىرىنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدا ئۇلارغا بېرىدىغان پىسخىك جەھەتتىكى غەمخورلۇقى بولالايدۇ.

ھازىر بازاردا ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ پىسخىك ساغلاملىقىغا ئائىت ئوقۇشلۇق

ئىنتايىن كۆپ. لېكىن، ھەقىقىي روھىي ئۇزۇق بولالايدىغان، ئوقۇشچانلىقى كۈچلۈك، ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىگە كۆڭۈل بۆلۈپ، توغرا يول كۆرسىتىش قىممىتىگە ئىگە ئوقۇشلۇق يەنىلا يوق دېيەرلىك. بىز دەل مانا مۇشۇ خىل ئېھتىياجنى كۆزدە تۇتۇپ، نۇرغۇنلىغان كەسپىي كىتاب ۋە چۈشىنىشلىك ئوقۇشلۇقلاردىن پايدىلىنىش ئاساسىدا، ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ پىسخىك ساغلاملىق تەربىيەسىنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن ئىككى يۈزدىن ئارتۇق ھېكايىنى كۆڭۈل قويۇپ تاللاپ چىقتۇق. بۇ ھېكايىلەر ئۆز ـ ئۆزىنى تونۇش، كەيپىياتنى كونترول قىلىش، پىسخىكىسىنى تەڭشەش، ئۆز ـ ئۆزىنى رىغبەتلەندۈرۈش، خاراكتېرىنى يېتىلدۈرۈش قاتارلىق ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ پىسخىك ساغلاملىقى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىگە زىچ مۇناسىۋەتلىك بولغان مۇھىم تەرەپلەردىكى مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىز بۇ مەزمۇنلۇق ھېكايىلەر ۋە ئۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان چوڭقۇر پەلسەپىۋى مەزمۇنلارنىڭ بالىلىرىمىزنىڭ روھى ۋە ئىدىيەسىنى تور ئويۇنلىرى ۋە قورقۇنچلۇق ئوقۇشلۇق قاتارلىق ناچار ئامىللارنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلدۇرۇپ، ئۇلارنى تېخىمۇ كەڭ، ھەقىقىي، جانلىق، مول مەزمۇنلۇق جەمئىيەت قوينىغا باشلىشىنى؛ ئۇلارنىڭ بۇ قىزىقارلىق ھېكايىلەردىن ھۇزۇرلانغاچ كىشىلىك تۇرمۇشنى چۈشىنىپ، روھى ئۇزۇق تېپىپ، ئۆزىنى پىسخىكا جەھەتتىن ساغلام، مەقسەت ـ مۇددىئاسى ئېنىق، ئوچۇق ـ يورۇق، چىقىشقاق قىلىپ تەربىيەلەپ، يېڭى ئەسىردە جەمئىيەتنىڭ كەلگۈسى تەرەققىياتىغا ماسلىشالايدىغان ئىختىساس ئىگىلىرىدىن بولۇپ چىقىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

مۇندەرىجە

بىرىنچى باب ئۆزىڭىزنى تونۇپ ئۆزىڭىزنى ھەقىقىي بىلىڭ 1
ھەر گۈلنىڭ پۇرىقى ئۆزگىچە 3
شائىر بىلەن سائەتچى 5
دۇب دەرىخىنىڭ دەردى 7
ئەڭ ياخشى ئەينەك يەنىلا ئۆزىڭىز 10
رابى. سۇشىيانىڭ كۆز يېشى 12
شاتۇتنىڭ رەتكە تۇرغۇزلىشى 14
ھەقىقىي ئېگىزلىك 16
ئۆچكىنىڭ دەردى 18
نۇقسان ۋە مۇكەممەللىك 20
ئون ئامېرىكا دوللىرى 22
راھىب كالامنىڭ ئۆلچىمى 24
ئىككىنچىسىمۇ ئوخشاشلا نوچى 26
مەن نۇرغۇن ئادەمگە ئۇتتۇرۇۋېتىشىم مۇمكىن 28
ئۇچ ساياھەتچى 30
موسىي موماينىڭ تەكلىپى 32
تاش بىلەن ساپال ئىدىش 35

ئىككىنچى باب ئۆزىڭىزگە ياخشى مۇئامىلە قىلىپ، ئۆزىڭىزنى دوست تۇتۇڭ 37
بىر قېتىملىق قالتىس نۇتۇق 39
ھىڭگاڭ چىش بولۇش گۇناھ ئەمەس 42
روزۋېلتنىڭ جۇرئىتى 44
گۇزەللىك دەل كەمچىلىكىنىڭ بولغانلىقتا 46

هەقباھا ئەجىر 48
نىقابىڭىزنى ئېلىۋىتىڭ 50
ئۆزىڭىزنى ماختاشنى ئۆگىنىپ قويۇڭ 53
جۇڭې بىلەن توز 55
تەڭرى ھەممىلا بەندىسىنى ئوخشاشلا ياخشى كۆرىدۇ 57
رەقىبىنى بىر يولدىلا مەغلۇپ قىلىش 59
قۇلۇله قېپى 61
پەرىشتىنىڭ قانىتى 63

ئۇچىنچى باب ئۆزىڭىزگە ئىشىنىڭ، ئەڭ مۇنەۋۋەر ئادەم ئۆزىڭىز ... 67
ئەمەلىيەتتە ئەڭ مۇنەۋۋەر ئادەم ئۆزىڭىز 69
ئالماس دەل سىزنىڭ ھويلىڭىزدا 71
ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ، سىزمۇ داڭلىق ئادەم بولالايسىز 73
مەڭگۈ بىرىنچى رەتتە ئولتۇرىمەن 75
كەلگۈسىدە سىز ئىشتات باشلىقى بولىسىز 77
ئۆزىڭىزگە بىر بايراق بېرىڭ 79
موزدوزنىڭ زۇڭتۇڭ ئوغلى 81
جويىنىڭ بايقىشى 83
سېھىرلىك قىلىچ 85
سىز ئەسلىدە ناھايىتى قۇدرەتلىك 87
چاينىڭ تەمى قاياق سۇدا 90
ئۆزىڭىزنى مەرۇزىيىتقا ئايلاندۇرۇڭ 93
ھىدروگېنلىق شارنى ئۇچۇرۇڭ 95
بىر ئىشنى ياخشى قىلالمىغان ئىكەنسىز، چوقۇم قالغانلىرىنىمۇ ياخشى قىلالايسىز
..... 97
تاشمۇ گۆھەرگە ئايلىنالايدۇ 99
سېنىڭ ئورنۇڭنى ھېچكىم باسالمايدۇ 101
ئىشىڭىزنىڭ ھەممىسىلا خاتا ئەمەس 103
ئۆزىڭىزنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى جارى قىلدۇرۇڭ 105

ئامبرىكىدىكى بوي ئېگىزلىكى 1.60 مېتىرلىق ژاسكېتبول چولپىنى 107
بىر خىل ئۆزىنى ئۆزى كەمسىتىش بار، ئۇ دەل ئۆزىگە ئىشىنىش 110
ياق، چوقۇم نوتا خاتا 113
باشقىلارنىڭ ئەخمەق دېيىشىدىن قورقمايدۇ 115

تۆتىنچى باب ئۆزىڭىزگە كۆيىنىپ، كۆڭۈل غەشلىكىدىن قۇتۇلۇڭ ... 117
سېنى بىرى چۈشەپ قويدىمۇ؟ 119
ئۆزىڭىز بىلەن ئەپ ئۆتۈڭ 121
ھەقىقىي ئەركىنلىك قەلبىڭىزدە 123
پەيلاسوپنىڭ ئاخىرقى دەرسى 125
ساپال قاچىدىكى گۈل 127
تۇرمىدىكى تاللاش 129
سىياھ بېلىق بولۇپ قالماڭ 131
ھەسەتخور شاپتۇل دەرىخى 133
ئارتۇقچە ئويلاپ كەتمەڭ 135
يۈز كېلەلمەيدىغىنى يەنىلا ئۆزىڭىز 137

بەشىنچى باب ئۆزىڭىزنى تىزگىنلەپ، كەيپىياتىڭىزنىڭ غوجايىنى بولۇڭ 139
ئاچچىقىڭىز كەلگەندە ئوچ مەيدان يۈگۈرۈڭ 141
جەنۇب شامىلى بىلەن شىمال شامىلى 143
ۋاقتىڭىزنى مەسلىنى ھەل قىلىشقا سەرپ قىلىڭ 145
مۇلايىملىق ئادەمگە ئامەت ئېلىپ كېلىدۇ 147
كەيپىياتنى تەڭشەيدىغان ئەينەك ساقا 149
لىنكولىننىڭ تەكلىپى 152
يوقىتىپ قويغان پەينى تېپىپ كېلىڭ 154
شاكىچىك توم 156
ئەقىل سېتىۋېلىش 159
راھىب بەييىننىڭ سالماقلىقى 161

شيۇجېڭنىڭ تەۋەرۈكى 163
شۆلگەي ئۆزلىكىدىن قۇرۇسۇن 165
بېلىق تۇتۇش 167
رېمونتچىدىن ئاپتوموبىل شاھىغچە 169

ئالتىنچى باب ئۆزىڭىزنى تەڭشەپ كۆڭۈل بېسىمىدىن قۇتۇلۇڭ ... 171
روھىڭىزنى يۇيۇپ تازىلىۋېتىڭ 173
بىر قېتىم ئەپۇ سورىسىڭىزلا كۇپايە 174
پۇتبول شاھى پېلىنىڭ دەردى 176
سودىگەرنىڭ قوي سانىشى 178
ئۆزىڭىزگە «كېرىكى يوق» دېيىلەيدىغان بولۇڭ 180
ئۆزىڭىزنىڭ «چېكىنىش پىلانى» بولسۇن 183
تروماى زۇكۇتوكۇنىڭ «ئاكوپ»ى 185
دوختۇرنىڭ تەكلىپى 186
ۋاروۇندا پىسخىكىسى 188
كاۋا بىلەن تۆمۈر چەمبەر 190
ئۆزىڭىزنى غەمدىن خالاس قىلىڭ 192
كىچىك ئىشلاردىن ئەنسىرىمەڭ 194
قايغۇنىڭ ئورنىنى كۆلكە ئىگىلىسۇن 196
قارىغايدىن كەلگەن ئىلھام 199

يەتتىنچى باب خۇشاللىقىڭىزنى ساقلاپ قويۇپ، قەلبىڭىزگە خۇشاللىق ئۇرۇقى تېرىڭ 201
خۇشاللىقىڭىزنى ھېچكىم تارتىۋالالمايدۇ 203
شادىمان ئۇرۇق 205
خۇشال بولۇش تولىمۇ ئاسان 207
دائىم ئىشىنىڭ ياخشى تەرىپىنى ئويلاڭ 209
كۈن نۇرى، رەڭ ۋە سۆز 211
بىر تال مارۇزنى 213

تەڭرى ئىنتايىن ئادىل 215
تىلەمچى دىكىنىڭ دەردى 217
مەخلۇقاتلارنىڭ جاۋابى 221
ئۆزىڭىز ئۈچۈن خۇشاللىق ئىزدەڭ 224
ئىككى يۈەن پۇل 227
گېنېرال بوتونىنىڭ جاۋابى 229
ئەينەكنىڭ سىرتىدىكى دۇنيا 231
خۇشال يۈرىدىغان ئادەتنى يېتىلدۈرۈڭ 233
يالغاندىن خۇشال بولالىسىڭىزلا ھەقىقىي خۇشال بولالايسىز 235
تۆت ئېغىز سۆز 237
لايدىن ياسالغان پىل ۋە دانىشمەن 239

سەككىزىنچى باب غەم ـ ئەندىشىدىن خالىي بولۇپ، ئۆزىڭىز ئۈچۈن
«غەم ـ ئەندىشە دەرىخى» تىكىپ قويۇڭ 243
جەننەتكە ئەۋەتىلگەن خەت 245
بۇ ئىشمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ 248
چېقىلىپ كەتكەن قەھۋە ئىستاكانى ئۈچۈن ياش تۆكمەڭ 250
ئۇ پەقەتلا بىر كۆينەك خالاس 252
تۇرۇبا يولى ئىشچىسىنىڭ «غەم ـ ئەندىشە دەرىخى» 254
ھەر كۈنى ئۆزىڭىزگە بىر ئۈمىد يۈكلەڭ 256
داڭلىق تۈپ يې تېەنشى 258
مىننەتدارلىق بىلدۈرۈشنى ئۆگىنىۋېلىڭ 260
پىسخولوگىيە دوختۇرى بىلەن كومېدىيە ئارتىسى 262
تۇرمۇشنىڭ ناچار تەرەپلىرىنى كەچۈرۈۋېتىڭ 265
دەردىڭىزنى قۇمغا يېزىپ قويۇڭ 267
ئىشكىنى يېپىۋېتىڭ 269
ئايىقىڭىزنىڭ بوغقىچىنى چىگىۋېلىڭ 271
ئۆزىڭىزنىڭ خاسلىقىنى ساقلاڭ 273
باشقىلارنىڭ غېمىنى يېنىكلىتىشنى ئۆگىنىۋېلىڭ 276

كۆك رەڭلىك كۆڭلەك كەلتۈرۈپ چىقارغان مۆجىزە 278

توققۇزىنچى باب كىشىلىك ھاياتقا كۆلۈپ قاراش، روھىڭىزغا يۇرۇقلۇق ئاتا قىلىش 281
كۆز يېشىدىن باشقا يەنە، ئىللىق قۇياش نۇرى ۋە كۆپكۆك ئاسمان بار 283
ئاپەتنىڭ قىممىتى 285
يوقتىپ قويغانلىقىغا مىننەتدار بولۇش 287
دادىنىڭ بىر سائەتلىك دەرسى 289
بىر تال قېرىنداشنىڭ قانچە خىل ئىشلىتىلىش ئۇسۇلى بار؟ 291
يۇز تۇرانە ئىمتىھانىنىڭ ئالتىنچى سوئالى 293
ئەما مۇزىكانت 295
بەزىدە كۆتۈشكە توغرا كېلىدۇ 297
تەقدىرنىڭ مۇز دەرياسىدىن ھالقىغان ئادەم 299
قىشتا دەرەخ كەسمەك 301
بىر تال خازان 303
مەغلۇپ بولغاندىمۇ مەيدىڭىزنى كېرىپ يۈرۈك 305
جاپا تارتىشقا چىدىسىڭىزلا غايىڭىز چوقۇم ئەمەلگە ئاشىدۇ 307
تېرىپىر ۋودىنىنىڭ ماھارىتى 309

ئونىنچى باب ئۆزىڭىزگە تايىنىپ ئۆزىڭىزنى قۇدرەت تاپقۇزۇش ئارقىلىق مۇۋەپپەقىيەت قازىنىڭ 311
روگېنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشى 313
ھەشقىپىچەكنىڭ تراگېدىيەسى 315
سەن ھەممىدىن باي 318
لىنكولىن زۇڭتۇڭنىڭ ئىنىسىغا يازغان خېتى 320
پەقەت بولكا ئۇچۇنلا دۇئا ـ تىلاۋەت قىلماڭ 323
ھارۋىكەش بىلەن كۆچتۇڭگۇر پالۋان 326
ئۇچ پاقا 328
كېپىنەك لېچىنكىسى 330

مۇشۇكنىڭ سوۋغىسى 331
خىمىيەگەرلىك (ئالتۇن تاۋلاش تېخنىكىسى) 333
خامېرنىڭ ئىززەت ـ ئابرويى 335

ئون بىرىنچى باب ئۆزىڭىزگە جەڭ ئېلان قىلىپ، ئۆزىڭىزنىڭ ئەڭ ياخشى تەرىپىنى نامايان قىلىڭ 337
ئىشىك ئەسلىدە ئۇچۇق ئىكەنغۇ 339
11 قېتىم چېكىلگەن ئىشىك 341
جەريان نەتىجىدىنمۇ مۇھىم 344
ئانىنىڭ جاۋابى 346
ئۆزى ئۈستىدىن غالىپ كېلىش 348
«مۇمكىن ئەمەس» ئېپەندىنىڭ دەپنە مۇراسىمى 350
باتۇرلۇقنى ئۆگىنىش 354
فارادايىنىڭ خىزمەت تېپىشى 356
قەلب ئىشىكىڭىزگە قۇلۇپ سېلىۋالماڭ 358
كۆڭلىڭىزدىكى ئېغىر تاشنى تاشلىۋېتىڭ 360
ئۆزگىچە ۋەزىپىدىن ئايرىلىش نۇقتى 362
ئۆمۈچۈك ئادەمنىڭ كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان ئىشى 365
سەت ئۆردەك چۆجىسىدىن ئاققۇغىچە 367

ئون ئىككىنچى باب ئۆزىڭىزدىن ھالقىپ، قەلب گۈلزارلىقىڭىزنى خۇش پۇراق گۈلگە پۈركەڭ 369
ئىككى تال شام 371
ئېچىۋېتىلگەن گۈللۈك ھەممىدىن چىرايلىق 373
«خەيرلىك سەھەر» دېيىشنى ياخشى كۆرىدىغان مىسسىئونېر 376
كەڭ قورساقلىق قەلبنى قەلبگە تۇتاشتۇرىدىغان كۆۋرۈك 378
مىل خانىمنىڭ تەجرىبىسى 381
ئۆزىڭىزنى ياخشى كۆرسىڭىز، ئاندىن باشقىلارنىڭ ياخشى كۆرۈشىگە ئېرىشەلەيسىز 384

سارچى بىلەن نامسىز گۈل 387
باشقىلارنىڭ گېپىنى دەققەت بىلەن ئاڭلاڭ 389
قارىغۇنى تار يولدا قىستىماڭ 392
چىرايلىق خانىمنىڭ مۇناسىۋەت ماھارىتى 394
مېھماندارچىلىق 396
رىقابەتلىشىپ ئىش ئورنىغا چىقىش 298
بىر قاچا شورپا 400
مىننەتدارلىق 402
كونوسۇكېنىڭ مېھمان كۈتۈشى 405
جياۋېنىنىڭ تاللىشى 407
زوئولوگنىڭ يەكۈنى 410
رىيانىڭ قوشنىسىنى ئىزدىشى 412
مويسىپىتنىڭ جاۋابى 415

ئون ئۈچىنچى باب ھەمكارلاشقان ئىككى تەرەپنىڭ تەڭ نەپكە ئېرىشىشى كىشىلىك ھاياتتىكى ئەڭ قالتىس مۇڭەپپەقىيەت 417
جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ پەرقى 419
ھەمكارلاشقاندىلا مەۋجۇت بولۇپ تۇرغىلى بولىدۇ 421
ئۈچ راھىب 423
ياۋا غاز توپىدىن كەلگەن ئىلھام 425
تاش يۆتكىگەن بالا 427
بەش بارماقنىڭ جېدىلى 429
ئىشەنچ 431
توپ مەيدانىدىكى دوستلۇق 433

ئون تۆتىنچى باب كەڭ قورساق بولۇپ، كۆڭۈل ئىناقلىقىنى بەرپا قىلىڭ 435
چۈ بەگلىكى بىلەن لياڭ بەگلىكى 437
بۇغا گۆشى 439

بۇرۇنقى ئاداۋەتنى يۇيۇۋېتىش 441
قولىڭىزدىكى مىلىتىقنى تاشلىۋېتىڭ 444
كەمتەر ھەم خۇش پېئىل بوكس شاھى 446
تۇرمىدىكى ماندىلا 447
تاۋۇزلۇقتىكى ۋەقە 450
ياخشىلىقنى ئېسىدە ساقلاپ، يامانلىقنى ئۇنتۇپ كېتىش 452
ئەپۇ قىلىش 454
ئۆچكە بىلەن ياۋا توشقان 456

ئون بەشىنچى باب ئۆزىڭىز مېھرىبان، قەلبىڭىز گۈزەل بولسۇن ... 459
مۇھەببەتنىڭ كۈچى 461
ئوغۇل بالىنىڭ ئارزۇسى 463
ئىسكىرىپكا 465
مۇھەببەت، بايلىق ۋە مۇۋەپپەقىيەت 468
ئۆزگىرىش 470
قۇملۇقتىكى سۇ پومپىسى 473
باشقىلارغا ياردەم بەرگىنىڭىز ئۆزىڭىزگە ياردەم بەرگىنىڭىز 475
يۇلتۇز بېلىق تېرىۋاتقان بوۋاي 477
20 سوم 479

ئون ئالتىنچى باب ئازابتىن قۇتۇلۇپ، پىشقان خاراكتېر يېتىلدۇرۇڭ 481
شەرەپنى چوڭ بىلمەڭ 483
ئېگىلگەن باشنى قىلىچ كەسمەيدۇ 485
بلاتنا ئارىلىدىكى مېنىتىسسررۇس بېلىقى 487
ئۇچ قىزنىڭ ئارزۇسى 489
چىرايىڭىز ئۇچۇن قايغۇرماڭ 491
چىرايلىق مۇڭگۈز بىلەن سەت پۇت 493
چولپان ئىكەنلىكىڭىزدىن خەۋىرىم بار 495
مېۋىلىك باغدىكى دەرس 498

گۈلنى رەقىبىڭىزگە تۈتۈك 500
چىرايلىق قىزچاقنىڭ نەسىھىتى 502
گىلاس دەرىخىنى كىم كېسىۋەتتى 504
باتۇر تىيىن 506
يامان ئادەتلىرىڭىزنى تۇگىتىڭ 508

ئون يەتتىنچى باب ئۆزگىرىشكە ماسلىشىپ، جاھانغا باشقىچە نەزەر بىلەن قاراڭ 511
«ئاتام زامانىسىدىكى مەن»دىن قۇتۇلۇپ كېتىڭ 513
ئىرىق ۋە قۇملۇق 515
كۆكتە پەرۋاز قىلىۋاتقان كېپىنەك قۇرتى 517
خادىم قىسقارتىش 519
مەڭگۈ ئۆزگەرمەيدىغىنى ئۆزگىرىش 521
كۆزئەينەك 523
ئىشىك 524
تاغنى چاقىرىش 526
رەسىم قوراشتۇرۇش 528
ئۆزگىچە مەنزىرە 530
بىر دوللار قەرز ئالغان يەھۇدىي باي 532
ئېشەكنىڭ يەكۈنى 534
ئۆزگەرمەيدىغان ھېچنېمە يوق 536
ھېكايە ئارقىلىق ئۆسۈپ يېتىلىشكە ياردەم بېرىدىغان مۇلاھىزىلىك ئىپادىلەش ...

بىرىنچى باب ئۆزىگىزنى تونۇپ ئۆزىگىزنى ھەقىقىي بىلىڭ

قەدىمكى يۇنانلىقلار دېرفىي دېگەن جايدىكى بىر قەدىمىي بۇتخانىنىڭ ئالدىدا بىر ئابىدە بولۇپ، ئابىدىگە «ئۆزىنى تونۇش» دېگەن خەت ئويۇلغان. بەزىلەر بۇنى داڭلىق پەيلاسوپ سوقراتنىڭ ئەقلىيە سۆزى دېسە، يەنە بەزىلەر بۇ ئەڭ ئالىي ئەقىل ـ پاراسەتنىڭ سىمۋولى بولغان «ئەرەب ئىلاھىي يارلىقى» دەپ قارايدۇ. بۇ سۆز ھەرقانداق بىر ئادەم قېچىپ قۇتۇلالمايدىغان بىر ھۆكۈم جۈملىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ دەل: ئۆزىنى تونۇش.

ئۆزىنى تونۇش ــ بىر ئادەمنىڭ پىسخىك ساغلاملىقى ۋە بەختلىك تۇرمۇشنىڭ باشلىنىشى. ئەگەر سىز ھاياتىڭىزنى خۇشال، بەختلىك ئۆتكۈزمەكچى بولسىڭىز، ئۇنداقتا ئۆزىڭىزنى چوقۇم تونۇشىڭىز كېرەك. شۇندىلا ھايات مۇساپىڭىزدا ئۆزىڭىزگە تەقسىم قىلىنغان رولنى ياخشى ئوينىپ، ئۆزىڭىزنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى نامايان قىلالايسىز.

ھەر گۈلنىڭ پۈرىقى ئۆزگىچە

نوروز گۈلنىڭ نوروز گۈلنىڭ خاس گۈزەللىكى بار، مىيخۇا گۈلنىڭ مىيخۇا گۈلنىڭ تۇشلۇق پۈرىقى بار، شاپتۇل چىچىكىنىڭ شاپتۇل چىچىكىنىڭ خاس رەڭگى بار، ئالۇچا چىچىكىنىڭمۇ ئالۇچا چىچىكىنىڭ بارىشا ئالاھىدىلىكى بار. ھەممە گۈل تەكشى ئېچىلغاندىلا ئاندىن باغچىنىڭ گۈزەللىكى نامايان بولىدۇ.

ـــ ئىكبەدايىساكۇ

نيۇيورك شەھىرىدىكى مەلۇم بىر ئوتتۇرا مەكتەپ نامرات ئوقۇغۇچىلارغا ئىئانە توپلاش مەقسىتىدە «روژدېستۋو ھارپىسدا» ناملىق دىرامىنى رېپېتىسىيە قىلماقچى بوپتۇ. 9 ياشلىق كەيسىرىنغا مەلىكىنىڭ رولى تەقسىم قىلىنىپتۇ. ئۇنىڭ ئاپىسى نەچچە ھەپتىگىچە قىزىنىڭ سەھنە تېكىستىنى يادلىشىغا يارەملىشىپتۇ. كەيسىرىن ئۆيدە رولنى شۇنداق تەبئىي ئالىدىكەنۇ، لېكىن سەھنىگە چىققان ھامان ھەممىنى ئۇنتۇپ قالىدىكەن.

بۇنىڭغا ئامال قىلالمىغان ئوقۇنقۇچى ئاخىر بۇ رولنى ئالىدىغان ئادەمنى ئالماشتۇرۇشقا مەجبۇر بوپتۇ ۋە كەيسىرىنغا بۇ دىرامىدا مونولوگ بارلىقىنى، ئۇنىڭ شۇ رولنى ئېلىشىنى ئېيتىپتۇ. گەرچە ئوقۇنقۇچى گەپنى شۇنداق ئەگىتىپ ئېيتقان بولسىمۇ، لېكىن ئۆزىگە تەقسىملەنگەن رولغا باشقا بىر قىزنىڭ ئالماشتۇرۇلغانلىقىنى كۆرگەن كەيسىرىننىڭ كۆڭلى قاتتىق ئازار يەپتۇ.

چۈشتە كەيسىرىن ئۆيگە قايتقاندا بۇ ئىشنى ئاپىسىغا دېمەپتۇ. شۇنداقتىمۇ ھەممە ئىشقا دىققەت قىلىدىغان ئاپىسى ئۇنىڭ كۆڭلىنىڭ ئارامىنىڭ يوقلىقىنى سېزىپتۇ. شۇڭا سەھنە تېكىستىنى مەشق قىلىش ھەققىدە ئېغىز ئاچماپتۇ ۋە قىزىغا ھويلىغا چىقىپ ئايلىنىپ كېرىشنى ئېيتىپتۇ.

بۇ دەل باش باھار مەزگىلى بولۇپ، باراڭدىكى ئەتىرگۈل يېڭىلا بىخ سۈرگەن

ئىكەن. ئۇ ئاپىسىنىڭ بىر تال ماماكاپنىڭ يېنىدا تۇرغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئاپىسى:

— بۇ ياۋا ئوت - چۆپلەرنى قالدۇرماي يوقىتىۋېتەيلى، — دەپتۇ ۋە ماماكاپنى يىلتىزى بىلەن قوشۇپ يۇلۇۋېتىپتۇ، — بۇگۈندىن ئېتىبارەن ھويلىمىزدا پەقەت ئەتىرگۈللا ئۈنسۇن.

— لېكىن مەن ماماكاپنى بەكلا ياخشى كۆرىمەن، — دەپ قارشىلىق بىلدۈرۈپتۇ كەيسىرىن، — ھەممە گۈلنىڭ پۈرىقى ئۆزگىچە، گەرچە ئۇ بىر تال ماماكاپ بولسىمۇ!.

ئاپىسى قىزىغا قاراپ كۈلۈمسىرەپتۇ ۋە:

— شۇنداق قىزىم، ھەرقانداق گۈل ئۆزىنىڭ جەزبىدارلىقى ئارقىلىق ئادەمگە ھۈزۈر ئاتا قىلىدۇ، شۇنداققۇ؟ — دەپتۇ قانداقتۇر بىر نەرسىنى ئويلاۋاتقاندەك قىيا-پەتتە.

كەيسىرىن بېشىنى لىڭشىتىپتۇ ۋە ئۆزىنىڭ ئاپىسى ئۇستىدىن غالىب كەل-گەنلىكىدىن سۈيۈنۈپ خۇشال بولۇپتۇ.

— ئادەمگۇ ھېلىھەم شۇنداق، — دەپتۇ ئاپىسى، — ھەممىلا ئادەمنىڭ مەلىكە-نىڭ رولىنى ئېلىشى مۇمكىن ئەمەس، لېكىن بۇ نومۇس قىلىدىغان ئىش ئەمەس.

كەيسىرىن ئاپىسىنىڭ ئۆزىنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىۋالغانلىقىنى چۈشىنىپ، بولغان ئىشنى ئاپىسىغا دەپ بېرىپ يېغلاپ كېتىپتۇ.

ئاپىسى ئاڭلاپ مېيىقىدا كۈلۈپ قويۇپتۇ.

— سىز چوقۇم ئىنتايىن ياخشى مونولوگچى بولالايسىز، — دەپتۇ ئاپىسى كەي-سىرىنىڭ دېكلاماتسىيەنى ئىنتايىن ياخشى قىلىدىغانلىقىنى ئېيتىپ، — مونولوگ-چىمۇ مەلىكىنىڭ رولىغا ئوخشاشلا ئىنتايىن مۇھىم.

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق ئادەمنىڭ گۈلگە ئوخشاش ئۆزىگە تۇشلۇق ۋەزىپىسى، خاسلىقى ۋە ياشاش ئۇسۇلى بولىدۇ، شۇڭا، ھەممىمىز ئۆزىمىزنىڭ گۈلىنى ئېچىلدۇرۇپ، ئۆز ۋەزىپىمىزنى ئورۇن-دىشىمىز لازىم. شۇندىلا بۇ دۇنيا تېخىمۇ ئىناق بولۇپ، گۈزەللىككە تولىدۇ.

شائىر بىلەن سائەتچى

مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش ئۈچۈن تىرىشقاندىن كۆرە، قىممىتى بار ئادەم بولۇش ئۈچۈن تىرىشقان ياخشى.

ـــ ئېينىشتېين

ئىقتىدارلىق بىر شائىر بولۇپ، نۇرغۇن لىرىك شېئىر يازغان بولسىمۇ، لېكىن بەكلا پەرىشان يۈرۈيدىكەن. چۈنكى، ئوقۇرمەنلەر ئۇنىڭ شېئىرلىرىنى ئانچە ياقتۇرۇپ كەتمەيدىكەن. بۇ زادى نېمە ئىشتۇ؟

شائىر ئۆزىنىڭ ئىقتىدارىدىن ئەزەلدىن گۇمانلانمايدىكەن. شۇڭا ئۇ دادىسىنىڭ دوستى ـــ پىشقەدەم سائەتچىدىن مەسلىھەت سوراپتۇ.

پىشقەدەم سائەتچى ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن گەپ قىلمايلا ئۇنى بىر كىچىك ئۆيگە باشلاپ كىرىپتۇ. ئۆيگە ھەر خىل نۇسخىدىكى داڭلىق سائەتلەر قويۇلغان بولۇپ، بۇ سائەتلەرنى شائىر ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان ئىكەن. سائەتلەرنىڭ بەزىلىرىنىڭ تاشقى كۆرۈنۈشى ئۇچار قۇشقا، بەزىلىرى ھايۋانلارغا ئوخشىسا، بەزىلىرى قۇشلارنىڭ سايرىغان ئاۋازىنى چىقىرىدىكەن، يەنە بەزىلىرى ئىنتايىن يېقىملىق مۇزىكىلارنى چىقىرىدىكەن...

سائەتچى تارتمىدىن بىر كىچىك قۇتىنى ئېلىپ ئىچىدىن ئاجايىپ چىرايلىق بىر يانچۇق سائىتىنى چىقىرىپتۇ. بۇ سائەتنىڭ ئەجەپلىنەرلىك يېرى ئۇنىڭ چىرايلىقلىقىدا بولماستىن، بەلكى ئۇ ئاستىرونومىيەلىك ئايلىنىش، دېڭىز تاشقىنى قاتارلىقلارنى ئىنتايىن ئېنىق كۆرسىتىپ بېرەلەيدىكەن، يەنە تېخى ئاي، كۈننى شۇنداق توغرا كۆرسىتىپ بېرىدىكەن. ئۇ بۇنداق «خاسىيەتلىك سائەت»نى نەدىنمۇ تاپقاندۇ؟ شائىرنىڭ بۇ سائەتنى پەقەت قويۇپ قويغۇسى كەلمەپتۇ. ئۇنىڭ بۇ «گۆھەر»نى سېتىۋالغۇسى كەپتۇ ۋە سائەتنىڭ باھاسىنى سوراپتۇ. سائەتچى كۈلۈمسىرىگىنىچە بۇ

«گۆھەر»نى شائىرنىڭ ئاددىي سائىتى بىلەن تېگىشمەكچى بوپتۇ.

شائىر بۇ سائەتنى شۇنداق ياخشى كۆرۈپتۇكى، تاماق يېگەندىمۇ، يول ماڭغاندىمۇ، ھەتتا ئۇخلىغاندىمۇ ئېلىۋەتمەيدىكەن. لېكىن، ئاردىدىن ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەيلا شائىر پىشقەدەم سائەتچىنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۆزىنىڭ ئەسلىدىكى ئاشۇ ئادەتتىكى سائىتىنى قايتۇرۇپ بېرىشنى ئېيتىپتۇ. پىشقەدەم سائەتچى ھەيران بولغان قىياپەتتە، ئۇنىڭدىن مۇشۇنداق قىممەتلىك يانچۇق سائىتىنىڭ رازى بولمىغدەك قانداق يېرىنىڭ بارلىقىنى سوراپتۇ. شائىر ئېپسۇسلانغان ھالدا:

— سائەت دېگەننى ۋاقىتنى بىلىش ئۈچۈن تاقايدىغان گەپ، لېكىن بۇ سائەت ۋاقىتنى كۆرسىتىپ بېرەلمەيدىكەن. مەن ئۇنى سېلىۋالغان بىلەن سائەتنىڭ قانچە بولغانلىقىنى بىلەلمەيدىكەنمەن، بۇنداق سائەتنى سالغانلىقىڭ نېمە ئەھمىيىتى؟ كىممۇ مېنىڭدىن ئاسترنومىيەلىك ئايلىنىش ۋە دېڭىز تاشقىنى قاتارلىقلارنى سورايدۇ؟ بۇ سائەتنىڭ ماڭا نىسبەتەن ھېچقانداق قىممىتى يوق ئىكەن، — دەپتۇ.

پىشقەدەم سائەتچى كۈلگىنىچە سائەتنى ئېلىپ شىرەگە قويۇپتۇ. ئۇ شائىرنىڭ شېئىرلار توپلىمىنى ئېلىپ مەنىلىك قىلىپ:

— يىگىت، ھەممىمىز ئۆزىمىزنىڭ ئىشىنى جان كۆيدۈرۈپ قىلايلى، سەنمۇ قانداق قىلغاندا كىشىلەرگە ئەسقاتقىلى بولىدىغانلىقىنى ئېسىڭدە چىڭ ساقلىغىن، دەپتۇ.

شائىر شۇندىلا ئېسىنى تېپىپ، سائەتچىنىڭ چوڭقۇر مەنىلىك سۆزىنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى چۈشىنىپتۇ.

مۇلاھىزە:

كىشىلىك ھاياتنىڭ مەنىسى سىزنىڭ نېمە ئىش بىلەن شۇغۇللىنىشىڭىز بىلەن ئەمەس، بەلكى سىزنىڭ ياراملىق ئادەم بولۇش ـ بولماسلىقىڭىز ۋە ئۆزىڭىزنىڭ مەۋجۇدلىقىڭىزدىن پەخىرلىنەلىشىڭىز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. ئېنىشتېيىن: — مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش ئۈچۈن تىرىشقاندىن كۆرە قىممىتى بار ئادەم بولۇش ئۈچۈن تىرىشقان ياخشى، دېگەنىدى. بۇ سۆز بىزگە كىشىلىك ھاياتنىڭ تەرەققىيات يۆنىلىشىنى كۆرسىتىپ بېرىپلا قالماستىن، بەلكى يەنە كىشىلىك تۇرمۇشقا توغرا مۇئامىلە قىلىشنىڭ ئۇسۇلىنىمۇ ئۆگىتىدۇ.

دۇب دەرىخىنىڭ دەردى

سىلەرنىڭ كۇندە خۇشال ياشىشىڭلارغا ئۇمىد قىلىمەن، ھەرگىزمۇ ۋاقىت ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن ئاندىن ئۇنىڭ قىممىتى ئۇمىدىدىن كۆرەتمەيدىغانلار.

ـــ كىيۇرى خانىم

بىر باغدا نۇرغۇن دەل ـ دەرەخ ۋە گۈل ـ گىياھ بار ئىكەن، ئۇلار بىر ـ بىرىدىن كۆركەم ۋە چىرايلىق بولۇپ، ھاياتىي كۈچى ئۇرغۇپ تۇرىدىكەن.

ئىلگىرى بۇ باغ ھازىرقىدەك ئەمەس ئىكەن، بۇ يەردىكى بىر تۈپ كىچىك دۇب دەرىخى تولىمۇ مەيۈس بولۇپ، ھەتتا ئۆزىنىڭ قانداق دەرەخ ئىكەنلىكىنىمۇ بىلمەي ئاجايىپ بىچارە ياشايدىكەن. باشقىلارنىڭ سۆز ـ چۆچىكى ئۇنى تېخىمۇ ئېسەنكىرىتىدىكەن. ئالما دەرىخى ئۇنى ئەستايىدىل ئەمەس دەپ قاراپ، ئۇنىڭغا:

ـــ ئەگەر سەن ھەقىقىي تىرىشقان بولساڭ چوقۇم ئاجايىپ چىرايلىق ئالمىلارنى مېۋىلىگەن بولاتتىڭ، بۇ دېگەن تولىمۇ ئاسان ئىش، قانىتىق تىرىشمىساڭ بولمايدۇ، ـــ دەپتۇ. ئالما دەرىخىنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان دۇب دەرىخى: «مەن نۇرغۇن تىرىشچانلىقلارنى كۆرسەتتىم، مېنىڭ قانچىلىك تىرىشقانلىقىمنى سىلەر ئويلاپمۇ يېتەلمەيسىلەر، لېكىن پەقەت مېۋىلىيەلمىدىم» دەپ ئويلاپتۇ ۋە ئويلىغانسېرى كۆڭلى تېخىمۇ بۇزۇلۇپتۇ. بۇنى ئاڭلىغان ئەتىرگۈل دۇب دەرىخىگە:

ـــ ئالما دەرىخىنىڭ گېپىگە پىسەنت قىلما، ئەمەلىيەتتە ئەتىرگۈل ئېچىلدۇ. رۇش ھەممىدىن ئاسان. قارا، مەن نېمىدېگەن چىرايلىق،ـــ دەپتۇ. ئۇمىدسىزلىك ئىچىدە قالغان دۇب دەرىخى ئەتىرگۈلنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ چىرايلىق رۇخسارىغا قاراپ، ئەتىرگۈلدەك بولماقچى بولۇپتۇ. لېكىن ئۇ باشقىلارغا ئوخشاشنى ئارزۇ قىلغانسېرى ئۆزىنىڭ مەغلۇپ بولۇۋاتقانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلىپتۇ.

بىر كۈنى قۇشلارنىڭ دانىشمىنى بۈركۈت بۇ باغقا كەپتۇ. بۈركۈت تولىمۇ بىچارە ھالەتتە بىر چەتتە غەمگە چۆمۈپ تۇرغان دۇب دەرىخىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭدىن نېمە بولغانلىقىنى سوراپتۇ. دۇب دەرىخىنىڭ دەردىنى ئاڭلىغان بۈركۈت ئۇنىڭغا:

ــ بۇ ھېچقانچە ئىش ئەمەس ئىكەن، دۇنيادا نۇرغۇن ئادەم مۇشۇنداق مەسىلىگە دۇچ كېلىدۇ. مەن ساڭا قانداق قىلىشنى دەپ بېرەي: سەن ۋاقتىڭنى ھەرگىزمۇ باشقىلار ئارزۇ قىلغان ھالەتكە كىرىش ئۈچۈن ئىسراپ قىلما، سەن يەنىلا سەن ئۆزۈڭ، سەن مەڭگۈ باشقىلار بولالمايسەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە سېنىڭ باشقىلارغا ئۆزۈڭنى كىرىشتۈرۈشۈڭمۇ ھاجىتى يوق، ياخشىسى سەن ئۆزۈڭنىڭ كىملىكىنى ئوبدانراق بىلىپ يەنىلا ئۆزۈڭ بولغىن، ئەگەر سەن بۇنى بىلمەكچى بولساڭ، يۈرىكىڭنى نېمە دەيدىغانلىقىغا قۇلاق سالساڭلا كۇپايە، ــ دەپتۇ ــ دە، دۇب دەرىخىنى يالغۇز ئولتۇرۇپ ئويلىنىشقا قويۇپ، ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

كىچىك دۇب دەرىخى ئۆز ــ ئۆزىگە: «مەن ئۆزۈم بولامدىم؟ ئۆزۈمنى چۈشىنەمدىم؟ ئۆزۈمنىڭ يۈرىكىمگە قۇلاق سالامتىم؟ ــ دەپتۇ ۋە كۆڭلى بىردىنلا يورۇپ كېتىپتۇ. ئۇ كۆزىنى چىڭ يۇمۇپ، يۈرىكىگە قۇلاق سېلىپتۇ ۋە يۈرەك سۆزىنى ئاڭلاپتۇ، ئۇنىڭ يۈرىكى «سەن مەڭگۈ ئالما مېۋىسى بولالمايسەن، چۈنكى سەن ئالما دەرىخى ئەمەس؛ سەن ھەم ھەر يىلى باھاردا گۈل بولۇپ ئېچىلالمايسەن، چۈنكى سەن ئەتىرگۈل ئەمەس. سەن دېگەن بىر تۈپ دۇب دەرىخى، سېنىڭ پېشانەڭگە پۈتۈلگىنى ھەم ئېگىز ھەم مەزمۇت ئۆسۈپ، قۇشلارنى ئارام ئالدىغان ماكان، سايا‌ھەتچىلەرنى سايە بىلەن تەمىنلەپ، گۈزەل مۇھىت يارىتىش. سېنىڭمۇ ئۆزۈڭگە تۇشلۇق ۋەزىپەڭ بار، سەن شۇ ۋەزىپەڭنى ئادا قىلساڭلا بولدى» دەپتۇ.

شۇ ھامان كىچىك دۇب دەرىخىنىڭ پۈتۈن جىسمى ئىشەنچ ۋە كۈچ ــ قۇۋۋەتكە تولغاندەك بولۇپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ نىشانىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن تىرىشىپتۇ ۋە ئۇزۇنغا بارمايلا چوڭ دۇب دەرىخىگە ئايلىنىپ، كۆپچىلىكنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشىپتۇ.

مۇلاھىزە:

نۇرغۇن ئادەمنىڭ تۇرمۇشتا ھېچقانداق ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالماسلىقى، ھەتتا ئۆزىنى تۆۋەن كۆرۈپ ئۆزىنى تاشلىۋېتىشىدىكى سەۋەب، دەل ئۇلارنىڭ ئۆزىنى توغرا تونۇمىغانلىقىدا، ئۆزىنىڭ زادى نېمە ئىش قىلماقچى ئىكەنلىكىنى بىلەلمىگەنلىكىدە. شۇڭا، ئۆزىگىزنى ئۆزگەرتىمەن، بىرەر ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرىمەن دەيدىكەنسىز، چوقۇم ئۆزىگىزنى ئېنىق تونۇشىڭىز كېرەك.

ئەڭ ياخشى ئەينەك يەنىلا ئۆزىڭىز

ئادەتتىكىچە تۇرمۇش ئادەمدە يەتتىنجى ياشاۋاتقاندەك تۇيغۇ پەيدا قىلىپ قويىدۇ، جۇشقۇن كەيپىيات ئىچىدە ئۆتكۈزگەن ھاياتلا كېيىنكە ياشاشنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى ھېس قىلدۇرىدۇ.

ـــ ئىكبادايساكۇ

ئېينىشتېيىن بالىلىق چاغلىرىدا باشقا بالىلارغا ئوخشاش تولىمۇ كەپسىز، ئويۇنغا ئامراق بالا ئىدى، ئۇ ھەمىشە ئەسكى بالىلار بىلەن ئارىلىشىپ قالاتتى، دادىسى بۇنىڭدىن ئەندىشە قىلىپ، ئامال بار ئۇنى ئۆگىنىشكە ھېرىسمەن بالا قىلىشنىڭ كويىدا بولاتتى. ئېينىشتېيىن 16 ياشقا كىرگەن يىلىنىڭ مەلۇم بىر كۈنى ئەتىگىنى دادىسى دەريا بويىغا بېلىق تۇتقىلى ماڭغان ئېينىشتېيىننى توسۇۋېلىپ، ئۇنىڭغا مۇنداق بىر ھېكايىنى سۆزلەپ بېرىدۇ. بۇ ھېكايە كېيىنكى كۈنلەردە ئېينىشتېيىننىڭ تەقدىرىنى پۈتۈنلەي ئۆزگەرتىۋېتىدۇ.

ـــ تۇنۇگۈن، ـــ دەپ گەپ باشلايدۇ دادىسى، ـــ مەن قوشنىمىز جون تاغاڭ بىلەن زاۋۇتنىڭ جەنۇبىدىكى تۇرخۇنىنى تازىلاشقا باردىم. بۇ تۇرخۇنغا پەقەت تۇرخۇن ئىچىدىكى تۆمۇر شوتا ئارقىلىقلا چىققىلى بولاتتى، جون تاغاڭ ئالدىدا، مەن ئۇنىڭ ئارقىسىدىن تۇتقۇچنى تۇتۇپ ئاستا ـ ئاستا يۇقىرى ئۆرلىدۇق. بىز ئىشنى تۈگىتىپ تۆۋەنگە چۈشكەندىمۇ يەنىلا جون تاغاڭ ئالدىدا، مەن ئۇنىڭ ئارقىسىدىن چۈشتۇم. بىز تۇرخۇندىن چىقىدىغاندا ئاجايىپ بىر غەلىتە ئىشنى بايقاپ قالدۇق. جون تاغاڭنىڭ ئوستى ـ بېشى تۇرخۇننىڭ قارىسى بىلەن بويىلىپ كەتكەنىدى، مېنىڭ ئوستى ـ بېشىم بولسا پاك ـ پاكىز ئىدى.

ئېينىشتېيىننىڭ دادىسى كۈلۈمسىرگىنىچە سۆزىنى داۋاملاشتۇرىدۇ:

ـــ مەن جون تاغاڭنىڭ ئوستى ـ بېشىغا قاراپ مەنمۇ شۇنداق مەينەت بولۇپ

كەتكەن ئوخشايمەن دەپ ئويلاپ، ئېرىق بويىغا بېرىپ قايتا ـ قايتا يۇيۇندۇم. جون تاغاڭ بولسا مېنىڭ ئۇستى ـ بېشىمنىڭ پاكىز تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۆزىنىمۇ ماڭا ئوخشاش پاكىز دەپ ئويلاپ، چالا ـ بۇلا يۇيۇنۇپلا بازارغا چىقىپتۇ. نەتىجىدە جون تاغاڭنى كۆرگەنلەر ئۇنى ئېلىشىپ قالغان ئوخشايدۇ، دەپ ئۇچىيى ئۇزۇلگىچە كۈلۈشۈپتۇ.

ھېكايىنى ئاڭلىغان ئېينىشتېيىن ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي دادىسىغا ئەگىشىپ تازا كۈلۈپتۇ. دادىسى كۈلكىدىن توختاپ ئېينىشتېيىنغا شۇنداق دەپتۇ:

ــ ئەمەلىيەتتە ھېچكىممۇ ساڭا ئەينەك بولۇپ بېرەلمەيدۇ، ھەقىقىي ئەينەك يەنىلا ئۆزۈڭ. باشقىلارنى ئۆزىگە ئەينەك قىلغان ئەخمەقلەرلا ئۆزىنى دانىشمەن ھېس قىلىشى مۇمكىن.

بۇنى ئاڭلىغان ئېينىشتېيىن تولىمۇ خىجىل بولۇپتۇ.

شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئېينىشتېيىن ھېلىقى كەپسىز بالىلاردىن ئايرىلىپتۇ. ئۇ ئۆزىنى ـ ئۆزىگە ئەينەك قىلىپ تۇرۇپ ئۆزىنى كۈزىتىپتۇ ۋە ئاخىرى ھاياتىنىڭ ئەڭ يارقىن نۇقتىسىنى تېپىپ چىقىپتۇ.

مۇلاھىزە:

باشقىلار سىزنىڭ قانداقلىقىڭىزنى ھەرگىز كۆرسىتىپ بېرەلمەيدۇ، ئەڭ يورۇق ئەينەك يەنىلا ئۆزۈڭىز. كىشىلىك ھاياتتا ھەر كىمنىڭ ئۆزىگە يارىشا رولى ۋە ۋەزىپىسى بولىدۇ، ھەر كىم ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئېسىدە چىڭ ساقلاپ، ئۈزۈكسىز تىرىشسىلا ھەقىقىي ئۆزىنى تاپالايدۇ.

رابى. سۇشىيانىڭ كۆز يېشى

كەڭرى كەتكەن بۇ بىيابان دۇنيادا بۇرۇق مەۋجۇداتنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق رولى بولىدۇ، ئۇ ئۆزىگە تەقسىم قىلىنغان ئاشۇ رولنى ياخشى ئورۇنلىسىلا كۆڭلىنى ئەمىن تاپقۇزالايدۇ.

— لوۋېل

بۇنىڭدىن ناھايىتى نۇرغۇن يىللار ئىلگىرى يەھۇدىلار ئارىسىدا ئىنتايىن ھۆر-مەتكە سازاۋەر رابى. سۇشىيا ئىسىملىك بىر دانىشمەن ئۆتكەن ئىكەن. ئۇ ئىنتايىن بىلىملىك ۋە قابىلىيەتلىك ئۆلىما ئىكەن، ئۇ سەكراتقا چۈشۈپ قالغاندا نۇرغۇن ئو-قۇغۇچىلىرى ئۇنىڭ ئەتراپىغا يىغىلىپتۇ. ئۆلىما قاتتىق يىغلاپتۇ.

بۇنى كۆرگەن ئۇنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى ھەيران بولغان ھالدا:

— ئۇستاز، نېمىشقا بۇنداق يىغلايدىلا؟ دەپ سورىشىپتۇ.

— مەن قازا قىلغاندىن كېيىن، ئەگەر جەننەتكە كىرسەم پەرىشتىلەر مەندىن سەن نېمىشقا مۇساغا ئوخشىمايسەن؟ دەپ سورىسا، مەن چوقۇم چۈنكى مەن مۇسا ئەمەس، دەپ جاۋاب بېرىمەن. ئەگەر پەرىشتىلەر مەندىن داۋاملىق سېنىڭ ئەنىرىش (ـ ئىبرانىلىق ئالدىن بېشارەت بەرگۈچى) دەك ئاجايىپ تۆھپەڭمۇ يوق ئىكەن، دەپ سوراپ قالسا، ئۇ چاغدا مەن يەنىلا ناھايىتى كەسكىنلىك بىلەن، چۈنكى مېنىڭ پانىي ئالەمدىكى ۋەزىپەم ئەنىرىشقا ئوخشىمايدۇ، دەپ جاۋاب بېرىمەن. لېكىن ئۇلار مەندىن شۇنداق بىر سوئالنى سوراپ قالسا بەلكىم جاۋاب بېرەلمەسلىكىم مۇمكىن. مەن پەرىشتىلەرنىڭ مەندىن سەن نېمىشقا رابى. سۇشىياغا ئوخشىمايسەن، دەپ سوراپ قېلىشىدىن قورقىمەن.

رابى. سۇشىيا ئالەمدىن ئۆتۈپ 200 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن، جېنىنى ئىسىملىك ئامېرىكىلىق بىر قىزچاق كىچىك تۇرۇپلا ئىقتىدارىنى نامايان قىلىدۇ. ئۇ 12 يېشىدىلا بىرنەچچە قېتىم دۇنيا چويلا تۇپ چىمپىيۇنلىقىغا ئېرە-

شىپ، ئۆسمۈرلۈك مەزگىلىدىلا ئالدىنقى قاتاردىكى ماھىرغا ئايلىنىدۇ ۋە تونۇلغان قورامىغا يەتكەن چويلا توپ چولپانلىرىغا جەڭ ئېلان قىلىپ غەلىبە قازىنىدۇ.

ئۇ ئۆزىدىن: «سىز ئىككىنچى كرېستىنا ئېيفورت بولۇشنى ئارزۇ قىلامسىز؟» دەپ سورىغانلارغا: «ياق، مەن بىرىنچى جېننى بولىمەن» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. بۇنداق ئۆز ـ ئۆزىگە ئىشىنىش روھى دەل ئۇنىڭ مۇسابىقە مەيدانىدىكى ئىپادىسى بىلەن بىردەك بولغان. چۈنكى ئۇ، مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشتىكى بىردىنبىر يولنىڭ باشقىلارنى دوراپ، ئۇلارنىڭ سايىسى بولۇش ئەمەس، بەلكى ئۆزىنى نامايان قىلىش ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ يەتكەن.

مۇلاھىزە:

ھەر كىمنىڭ ئۆزىگە يارىشا رولى ۋە كىشىلىك تۇرمۇش قارىشى بولىدۇ، پەقەت ئۇ ئۆزىگە تەقسىم قىلىنغان رولنى ياخشى ئوينىيالىسلا خۇشال ھاياتقا ئىگە بولالايدۇ. ئەگەر سىز خۇشال، بەختلىك تۇرمۇشقا ئىگە بولىمەن دەيدىكەنسىز، چوقۇم باشقىلارنى دوربىنىڭ ئۆزىگە تەقسىم قىلىنغان رولنى ياخشى ئوينىشىڭىز كېرەك.

شاتۇتنىڭ رەتكە تۇرغۇزلىشى

ئادەم چوڭ بولۇپ مەلۇم مەزگىلگە كەلگەندە باشقىلارغا ھەۋەس قىلىشنىڭ تولمۇ نادانلىق ئىكەنلىكىنى، باشقىلارنى دوراشنىڭ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشتىن ھېچقانداق پەرقى يوقلۇقىنى ھېس قىلىدۇ.

— كارنېگې

ئورمانلىقتا ناخشا مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈلۈۋاتاتتى، مۇسابىقىگە قاتناشقان مالىرلارنىڭ ھەممىسى ئۆز ماھارەتلىرىنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ كۆرسەتكەچكە نومۇرلار بىر - بىرىدىن سەرخىل ئىدى. سوپىسوپىياڭنىڭ يېقىملىق ناخشىسى، بۈلبۈلنىڭ مۇڭلۇق كۈيى، بۇركۇتنىڭ مەردانە ناخشىسى، ياۋا غازنىڭ تۆۋەن ئاۋازلىق ناخشىسى...، قاتارلىقلار تاماشىبىنلارنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا ئېرىشتى. پەقەت شاتۇتلا بۇلارنى ياقتۇرمىغاندەك مەسخىرىلىك سوغۇق كۈلۈپ:

— سىلەرنىڭ پەقەت شۇنچىلىكلا ھۈنىرىڭلار بار، بۇ قانچىلىك ئىشتى؟ نۆۋەت ماڭا كەلسۇنچۇ قېنى... خي! دەيتتى.

نۆۋەت ئاخىرى شاتۇتىغا كەلدى. ئۇ مەغرۇر قەدەملىرى بىلەن سەھنىگە چىقتى ۋە كۆچىلىككە سالام بېجا كەلتۈرگەندىن كېيىن ناخشىسىنى باشلىدى.

ئۇ تۇنجى ناخشىسىنى سوپىسوپىياڭنى، ئىككىنچى ناخشىسىنى بۇلبۇلنى، ئۇچىنچى ناخشىسىنى بۇركۇتنى، تۆتىنچى ناخشىسىنى ياۋا غازنى دوراپ ئېيتتى...، ئۇ ناخشىسىنى بىر - بىرىگە ئۇلاپ ئېيتىۋېرىپ، ئۆزى ئېيتقان ناخشىدىن ئۆزى مەس بولۇۋاتاتتى.

مۇسابىقىنىڭ نەتىجىسى ئېلان قىلىندى. شاتۇتى مەن چوقۇم بىرىنچى بولىمەنغۇ، دەپ ئويلىغانىدى. لېكىن ئۇ ئالدىنقى 16 - لىككىچە ئېرىشكەنلەر ئارىسىدىن ئىسمىنى تاپالمىدى. ئۇ كۆزلىرىگە ئىشەنمىگەن ھالدا نەتىجىگە ئېرىشكەنلەر-

نىڭ ئىسمىغا يەنە بىر قېتىم قارىغان بولسىمۇ ئىسمىنى يەنىلا تاپالمىدى. شۇنداق- تىمۇ ئۇ ئەستايىدىللىق بىلەن 12 قېتىم قاراپ چىقتى. لېكىن ئۇرۇنۇشلىرى بە- كارغا كەتتى.

ــ بۇلار نېمىشقا مېنىڭ ئىسمىمنى چۈشۈرۈپ قويغاندۇ؟ شاتۇتى شۇنداق دې- گىنىچە قۇشلار توپى ئارىسىدىن سۈغۈرۈلۈپ چىقىپ، باھالىغۇچىلارنى ئىزدىمەكچى بولۇپ تۇرۇشىغا، ئاغزى ئىتتىك سېغىزخان ئۇنى تارتىپ:

ــ شاتۇتى قىزچاق، سىزنىڭ ئىسمىڭىز مانا ماۋۇ يەردە ئىكەن! ــ دېدى.

شاتۇتى سېغىزخان كۆرسەتكەن يەرگە قارىدى، ئۇنىڭ ئىسمى ھەممىنىڭ ئار- قىسىدا تۇراتتى.

بۇنى كۆرۈپ شاتۇتنىڭ كۆڭلى يېرىم بولۇپ يىغلاشقا باشلىدى. ئۇ قاتتىق ئاغرىنغان ھالدا باھالىغۇچىلار مۇدىرى سۈمرۈغنى ئىزدەپ بېرىپ:

ــ مەن، ... مەن، ... ئاددىيسى قا، قاغىچىلىكمۇ بولالمىدىمۇ؟ نېمىشقا مې... مېنى ئەڭ ئاخىرىغا تىزىپ قويدۇڭلار، ــ دېدى.

سۈمرۈغ سەممىيلىك بىلەن ئۇنىڭغا:

ــ سەنئەتنىڭ قىممىتى ئۇنىڭ خاسلىقىدا، سېنىڭ باشقىلار تۇۋلاپ بولغان مۇقامنى تەكرارلىغىنىڭدىن باشقا، ئۆزۈڭنىڭ ھېچقانداق خاسلىقى يوق ئىكەنغۇ؟ ــ دېدى.

مۇلاھىزە:

كىشىلىك ھايات دورامچىلىق ئەمەس. شۇڭا، ئۆزىڭىزنى توغرا تونۇپ، ئۆزىڭىزنى ھە- قىقىي تېپىپ، ئۆزىڭىزگە تەۋە خاسلىقنى يېتىلدۈرۈشىڭىز كېرەك. باشقىلارنى قارىغۇلارچە دو- رىغان بىلەن ئۆزىمىزنىڭ ئالاھىدىلىكىنى يوقىتىپ قويىمىز.

ھەقىقىي ئېگىزلىك

كۆز ئالدىمىزدىكى بەرى ئاروۋىيەرمىلكىسىنى ۋاز كەچسەك، كەلگۈسىدە تېخىمۇ زور مۇ-ۋەپپەقىيەتكە ئېرىشەلەيمىز.

— فرانكلىن

بىركۈنى، ئاتا دېۋىما بالا دېۋىما ئۆۋەتكەن ئەسەرنىڭ دائىم قايتىپ كېلىدىغانلىقى-دىن خەۋەر تېپىپ، ئوغلىغا:

— تەھرىر بۆلۈمىگە ئەسەر ئەۋەتكەنده ئەسەر ئاپىسىغا: «مەن ئاتا دېۋىمانىڭ ئوغلى» دېگەن باغاقچىنى قىستۇرۇپ قويساڭ بەلكىم ئەھۋال باشقىچەرەك بولۇشى مۇمكىن، — دەيدۇ. بالا دېۋىما:

— بولمايدۇ، مەن سىزنىڭ چاپىنىڭىزدا تەرلىنىشنى خالىمايمەن، ئۇنداق ئە-جىرنىڭ نېمە قىممىتى بولسۇن؟ دەپ دادىسىنىڭ تەكلىپىنى رەت قىلىدۇ.

بالا دېۋىما دادىسىنىڭ نامىنى ئۆزىنىڭ كەسپىتە نەتىجە قازىنىشتىكى ۋاسىتە قىلىشنى خالىمايلا قالماستىن، بەلكى يەنە تەھرىر بۆلۈمىدىكىلەرنىڭ ئۆزىنىڭ ئىسمىنى داڭقى چىققان دادىسىنىڭ ئىسمى بىلەن باغلاپ چۈشىنىپ قېلىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئون نەچچە تەخەللۇس ئىشلىتىدۇ.

بالا دېۋىما كەينى ـ كەينىدىن قايتۇرۇۋېتىلگەن ئارگىنالنى كۆرۈپ قىلچە مە-يۇسلەنمەي داۋاملىق ئۆز ئىجادىيىتى ئۈستىدە ئىزدىنىدۇ. ئۇنىڭ «چاي گۈلى قىز» ناملىق رومانىدىكى جانلىق مۇلاھىزە، قىزىقارلىق ۋەقەلىك تەسۋىرى تەھرىر بۆلۈمى-دىكى بىر داڭلىق پىشقەدەم تەھرىرنىڭ ھەيران قالدۇرىدۇ. بۇ نوپۇزلۇق پىشقەدەم تەھ-رىرنىڭ ئاتا دېۋىما بىلەن ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان خەت ـ ئالاقىسى بولۇپ، رومان ئاپ-تورنىڭ ئادرېسىنىڭ ئاتا دېۋىما بىلەن ئوخشاش ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ، ئاتا دېۋىما يېڭى تەخەللۇس ئىشلەتكەن ئوخشايدۇ، دەپ ئويلىغان بولسىمۇ، لېكىن ئەسەرنىڭ

يېزىلىش ئۇسلۇبىنىڭ ئاتا دېۋىنىڭ يېزىقچىلىق ئۇسلۇبىغا پەقەتلا ئوخشىمايدىغانلىقىنى كۆرۈپ، هاياجان هەم گۇمان بىلەن ئاتا دېۋىنىڭ ئۆيىگە يول ئالىدۇ.

«چاي گۈلى قىز» ناملىق بۇ بۆيۈك رومانىنىڭ ئاپتورىنىڭ ئاتا دېۋىنىڭ تونۇلمىغان ئوغلى بالا دېۋىنا ئىكەنلىكى بۇ داڭلىق تەھرىرنى قاتتىق هەيران قالدۇرىدۇ.

ــ سىز نېمە ئۈچۈن ئەسەرگە ئۆزىڭىزنىڭ هەقىقىي ئىسمىنى يازمىدىڭىز؟ ــ دەپ سورايدۇ پىشقەدەم تەھرىر چۈشەنمىگەن هالدا.

ــ مەن پەقەت هەقىقىي ئېگىزلىككە ئىگە بولۇشنىلا ئويلىدىم، ــ دەپ جاۋاب بېرىدۇ بالا دېۋىنا.

پىشقەدەم تەھرىر بالا دېۋىناغا چىن كۆڭلىدىن قايىل بولىدۇ.

«چاي گۈلى قىز» نەشر قىلىنغاندىن كېيىن، فىرانسىيە ئەدەبىيات ساھەسىدىكى تەقرىزچىلار بىردەك: «بۇ ئەسەرنىڭ قىممىتى ئاتا دېۋىنىڭ ۋۇجۇدلۇق ئەسىرى ‹گىراف مونتى كىرىستوف›تىنمۇ نەچچە هەسسە ئېشىپ كېتىپتۇ» دەپ باها بېرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بالا دېۋىنىڭ داڭقى بىراقلا چىقىپ كېتىدۇ.

مۇلاهىزە:

بىر ئادەمنىڭ قىممىتى ئۆزىنىڭ تىرىشچانلىقى ئارقىلىق قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىسى بىلەن ئىسپاتلىنىدۇ. شۇڭا، بىز ئۆزىمىزنى هەقىقىي تونۇيمىز، ئۆزىمىزنىڭ هەقىقىي ئېگىزلىكىنى تاپىمىز، دەيدىكەنمىز، چوقۇم ئۆزىمىزنىڭ جاپالىق ئەمگىكى ئارقىلىق بەلگىلىك نەتىجە يارىتىشىمىز هەمدە ئۆزىمىزنىڭ ئېگىزلىكىگە باشقىلارنىڭ بىزنى ئېتىراپ قىلىشى ئارقىلىق هۆكۈم قىلىشىمىز لازىم.

ئۆچكىنىڭ دەردى

ئەقىللىك ئادەم ئۆزىنى ھەقىقىي ئوتتۇرىچەلىكتىلا، ھەرقانداق نەرسىنى قولدىن بېرىپ قويمايدۇ.

— نېتزى

بىركۈنى سەھەردە بىر ئۆچكە كۆكتاتلىققا كېلىپ، كۆكتاتلىقتىكى يېسىۋېلەكنى يېمەكچى بوپتۇ، لېكىن كۆكتاتلىق قاشالانغان بولغاچقا ئۆچكە كۆكتاتلىققا كىرەلمەپتۇ.

بۇ چاغدا قۇياش ئۇپۇق سىزىقىدىن ئاستا - ئاستا كۆتۈرۈلۈشكە باشلاپتۇ، ئۆچكە تۈيۈقسىزلا ئۆزىنىڭ سايىسىنى كۆرۈپ قاپتۇ. ئەتىگەنكى قۇياش نۇرىدا ئۇنىڭ سايىسى تولىمۇ چوڭ كۆرۈنگەچكە، ئۆچكە ئۆزىنى «مەن نېمىدېگەن ھەيۋەتلىك» دەپ ئويلاپ ئۆز - ئۆزىگە:

— مەن شۇنداق ئېگىز تۇرسام، شاخلاردىكى مېۋىلەرگە چوقۇم بويۇم يېتىدۇ، بۇ يېسىۋېلەكلەرنى يېسەم - يېمىسەم كارايىتى چاغلىق! — دەپتۇ.

كۆكتاتلىققا يېقىن جايدا بىر مېۋىلىك باغ بولۇپ، باغدىكى مېۋىلەر پىشىپ مەي بولۇپ كەتكەن ئىكەن. ئۆچكە باغقا قاراپ يول ئاپتۇ. ئۇ باغقا يېتىپ كەلگەندە كۈن چىقىش چۈش بولغان مەزگىل بولۇپ، كۈن دەل ئۆچكىنىڭ بېشىغا توغرا كېلىپتۇ. بۇ چاغدا ئۆچكىنىڭ سايىسى ئىنتايىن كىچىك ھالەتكە كېلىپ قالغان ئىكەن. بۇنى كۆرگەن ئۆچكە:

— ھەي، ئەسلىدە مەن بەكلا ۋۇجۇك ئىكەنمەنغۇ! ئەھۋالدىن قارىغاندا دەرەخ شاخلىرىدىكى مېۋىلەرنى يېيەلمەيدىغان ئوخشايمەن، يەنىلا قايتىپ بېرىپ يېسىۋېلەكنى يېگىنىم تۈزۈك ئوخشايدۇ، — دەپتۇ ۋە ئالدىراپ - تېنەپ كەينىگە يېنىپتۇ. ئۇ كۆكتاتلىققا كەلگەندە كۈن غەرب تەرەپكە ئۆتكەن بولغاچقا، ئۆچكىنىڭ سايىسى تېخى

خىمۇ ئۇزۇراپتۇ.

ــ مەن نېمىشقا قايتىپ كەلدىم ـ ھە؟ــ دەپتۇ ئۆچكە جىلە بولۇپ،ــ مەن شۇنداق ئېگىز تۇرسام، شاخلاردىكى مېۋىلەرنى يېيەلمىشىمدە گەپ يوق.

ئۆچكىنىڭ خاپىلىقى دەل ئۇنىڭ ئۆزىنى تونۇمىغانلىقىدا. ئۇ سايىسى قۇياش نۇرىنىڭ تەسىرىدىن چوڭ كۆرۈنگەندە ئۆزىنى چاغلىماي ئۆزىنى قالتىس چاغلايدۇ؛ چىگقى چۈشتە سايىسىنىڭ كىچىكلەپ كەتكىنىنى كۆرگىنىدە بولسا، ئۆزىنىڭ ۋۇجىكلىكىگە چىدىماي ئۆزىنى ـ ئۆزى كەمسىتىدۇ.

مۇلاھىزە:

دۇنيادا بىر ـ بىرىگە تامامەن ئوخشايدىغان يوپۇرماق بولمىغىنىدەك، بىر ـ بىرىگە پۈتۈنلەي ئوخشايدىغان ئادەم ھېلىھەم مەۋجۇت ئەمەس، ھەممىلا ئادەم تەڭرىنىڭ ئەتىۋارلىق بەندىسى، ھەممە ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق رولى بولىدۇ. شۇڭا، ئۆزىمىزنى تونۇپ، ئۆزىمىزنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى كۆرۈش بىلەن بىرگە، كەمچىلىكلىرىمىزنىمۇ تونۇپ ئۆزىمىزگە توغرا باھا بېرىشىمىز لازىم.

نۇقسان ۋە مۇكەممەللىك

بىز چىقارغان ھۆكۈم سائەت ئىشارىتىغا ئوخشاش ھەرگىزمۇ بىر خىل قېلىپتا بولىمايدۇ، شۇڭا، ئۆزىمىزنىڭ ھۆكۈمىگە ئىشىنىشىمىز كېرەك.

— پۇپې

جېك ياش رەسسام بولۇپ، بىر قېتىم ئۇ بىر پارچە نادىر ئەسىرنى كۆرگەزمىگە قويىدۇ. ئۇ تاماشىبىنلارنىڭ بۇ ئەسەرگە بولغان تەكلىپ ـ پىكرىنى كۆپرەك ئاڭلاش مەقسىتىدە ئەسەرنىڭ يېنىغا بىر تال قەلەم قويۇپ قويىدۇ. بۇنداق بولغاندا ئەسەرنى كۆرگەن ھەرقانداق ئادەم ئەسەردە بىرەر نۇقساننى بايقىغان ھامان مۇشۇ قەلەم ئارقىلىق ئەسەردىكى نۇقساننى كۆرسىتىپ بېرەلەيتتى.

كەچ كىرگەندە جېك خۇشال ھالدا رەسمنى ئالغىلى بېرىپ، رەسمنىڭ ھەر خىل بەلگە بىلەن تولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرىدۇ، دېمەك رەسمنى ئەيىبلىمىگەن بىرمۇ ئادەم قالمىغان ئىدى. ئۇ قاتتىق مەيۈسلىنىپ بۇ سىناقتىن بەكلا ئۈمىدسىزلىنىدۇ.

ئۇ بۇ ئىشنى بىر دوستىغا ئېيتىدۇ، دوستى ئۇنىڭغا باشقىچە ئۇسۇل ئارقىلىق سىناپ بېقىش تەكلىپىنى بېرىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇ شۇنىڭغا ئوخشاش رەسىمدىن بىرنى تەييارلاپ كۆرگەزمىگە قويىدۇ. بۇ قېتىم ئۇ تاماشىبىنلاردىن بۇ رەسمنىڭ ئەڭ ياخشى چىققان يېرىگە بەلگە قويۇشنى تەلەپ قىلىدۇ.

ئۇ رەسمنى ئالغىلى بېرىپ، بۇ رەسمنىڭمۇ ئوخشاشلا ئىمىر ـ چىمىر بەلگىلەر بىلەن توشۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرىدۇ. بۇ قېتىم رەسمنىڭ ئىلگىرى ئەيىبلەنگەن تەرەپلىرىنىڭ ھەممىسى مەدھىيە بەلگىلىرى بىلەن تولۇپ كەتكەنىدى.

— پاھ! — ئۇ قاتتىق ئويغا چۆمگەن ھالدا مۇنداق دەيدۇ:

— مەن ئاخىرى بىر سىرنى بايقىدىم: مەيلى قانداقلا ئىشنى قىلمايلى، ئادەم

نىڭ ھەممىسىنى تولۇق رازى قىلغىلى بولمايدىكەن. چۈنكى، بەزىلەر رەزىل دەپ قارىغان تەرسىنى يەنە بەزىلەر گۈزەل دەپ قارايدىكەن.

كۆرگەزمىخانىدىكى بۇ ئىشنى رېئال تۇرمۇشتا دائىم ئۇچرىتىپ تۇرىمىز. ئوخشاش ئىش، ئوخشاش ئادەملەر دائىم دېگۈدەك ئوخشاش بولمىغان مۇئامىلىگە ئۇچراپ، ئوخشاش بولمىغان نەتىجە كېلىپ چىقىدۇ. ئەستايىدىل ئويلايدىغان بولساق، بۇنىڭ ھېچقانداق ھەيران قالغۇچىلىكى يوق. چۈنكى، ئادەملەرنىڭ نەزەر دائىرىسى ئوخشاش بولمايدۇ، شەيئىلەرنى چۈشىنىش نۇقتىسىمۇ ھەر خىل بولىدۇ. شۇڭا، بىرەر مەسىلىگە يولۇققاندا توغرا تەپەككۇر شەكلىدىن پايدىلىنىش، ئاڭلىغان ۋە كۆرگەن نەرسىنىڭ ھەممىسىگە ئىشىنىپ كەتمەسلىك ۋە ياكى باشقىلارنىڭ ۋاقتلىق تەنقىدى ئالدىدا ئۆزىمىزنى يوقتىپ قويماسلىقىمىز كېرەك.

مۇلاھىزە:

مەيلى قانداقلا ئىشنى قىلمايلى، چوقۇم ئۆزىمىزنى ئېنىق تونۇشىمىز، مۇستەقىل قاراشقا ئىگە بولۇشىمىز، باشقىلارنىڭ ۋاقتلىق تەنقىدى ۋە سۆز ـ چۆچىكىدىن ئۆزىمىزنى يوقىتىپ قويماسلىقىمىز، ئۆزىمىزنى ئۆزگەرتىۋەتمەسلىكىمىز ھەمدە مۇشۇلار سەۋەبلىك ئۆزىمىزنىڭ پىكرىدىن ۋاز كەچمەسلىكىمىز لازىم.

ئون ئامېرىكا دوللىرى

ئادەمنىڭ تەقدىرى شۇ ئادەمنىڭ [illegible]
ـــ ماۋ دۇن

بىر قېتىملىق نۇتۇق سۆزلەش يىغىلىشىدا بىر داڭلىق ناتىق ئون ئامېرىكا دوللىرىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ تۇرۇپ نۇتۇقىنى باشلىدى. ئۇ زالدىكى تاماشىبىنلارغا قاراپ:

ـــ بۇ ئون دوللارنى كىم ئالىدۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

بىرەيلەن قولىنى كۆتۈردى.

ـــ مەن بۇ ئون دوللارنى ئاراڭلاردىكى بىرىڭلارغا بېرىمەن، لېكىن بېرىشتىن ئاۋۋال مېنىڭ مۇنداق بىر ئىشنى قىلىشىمغا رۇخسەت قىلىڭلار، دېدى ـ دە، پۇلنى پۈرلاپ تۇتۇنچەك ھالەتكە كەلتۈرگەندىن كېيىن:

ـــ ئەمدى بۇ پۇلنى كىم ئالىدۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

ئوخشاشلا پۇلنى ئالىدىغان ئادەم چىقتى. ئۇ:

ـــ ئۇنداقتا، مەن مۇنداق قىلسام قانداق بولار؟ ـــ دېگىنىچە پۇلنى يەرگە تاشلىدى ۋە دەسسەپ، پۈرلاپ مەينەت قىلغاندىن كېيىن قولىغا ئېلىپ:

ـــ ئەمدى ئالىدىغانلار بارمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى.

يەنىلا ئالىدىغان ئادەم چىقتى.

ـــ دوستلار، سىلەر تولىمۇ ئەھمىيەتلىك بىر دەرس ئاڭلىدىڭلار. مەن بۇ پۇلنى مەيلى قانداقلا قىلىۋەتمەي. سىلەر يەنىلا بۇ پۇلنى ئېلىشنى ئويلىدىڭلار، چۈنكى بۇ پۇلنىڭ قىممىتى ئۆزگەرمىدى، ئۇنىڭ قىممىتى يەنىلا شۇ ئون دوللار. كىشىلىك ھاياتتا بىز دائىم ئۆزىمىز چىقارغان قارار ياكى ئۇچرىغان ئوڭۇشسىزلىق سەۋەبىدىن ئۇجۇقۇپ كېتىمىز، بۇزەك قىلىنىمىز ياكى ۋەيران بولىمىز. بۇنداق

چاغدا بىز ئۆزىمىزنى ھېچنىمىگە ئەرزىمەيدىغاندەك ھېس قىلىپ قالىمىز. لېكىن شۇ ئېسىمىزدە بولسۇنكى، مەيلى قانداق ئىش يۈز بېرىشتىن قەتئىينەزەر، بىز تەڭرىنىڭ نەزىرىدە مەڭگۈ قىممىتىمىزنى يوقاتمايمىز. مەيلى پاكىز ياكى مەينەت يۈرەيلى؛ رەتلىك ياكى قالايمىقان كىيىنەيلى، بىز يەنىلا قىممەتلىك.

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆزىگە يارىشا قىممىتى بولىدۇ. بىزنىڭ قىممىتىمىز باشقىلارنىڭ بىزگە بولغان پوزىتسىيەسى تەرىپىدىن بەلگىلەنمەيدۇ ۋە ياكى ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىشىمىز سەۋەبلىك قىممىتىنى يوقاتمايدۇ. مەيلى باشقىلار سىزنى قانداق ھاقارەتلىسۇن، قارىلىسۇن ۋە دەپسەندە قىلسۇن، قىممىتىڭىز ئوخشاشلا مەۋجۇت بولۇپ تۇرىۋېرىدۇ.

راھىب كالامنىڭ ئۆلچىمى

شۇنداق بىر نەرسە باركى، ئۇ ئالايىدە [illegible] ئۈچرايدۇ، تالانتسىنمۇ گۈزەل ۋە تالانت-
تىنمۇ قىممەتلىك. ئۇ بولسىمۇ ئۆزىنى سۆيۈش.

— بۇتتون

تاغنىڭ ئىچكىرىسىدە بىر قەدىمىي بۇتخانا بار بولۇپ، بۇ بۇتخانىدا بىر راھىب كالام تۇرىدىكەن.

ئۇنىڭ داڭقىنى ئاڭلىغانلار يىراق - يېقىندىن ئۇنى ئىزدەپ كېلىدىكەن. بەزى-
لەر راھىب كالامدىن ئۆزلىرىنى خاتالىقتىن قۇتۇلدۇرۇپ قويۇشنى تەلەپ قىلسا، يەنە بەزىلەر گۈمپىغا ئائىت كىتابتىن بىلىم ئېلىشنى ئارزۇ قىلىدىكەن.

ئۇلار يولدا راھىب كالامنىڭ جىلغىدىن سۇ كۆتۈرۈپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈ-
شۈپتۇ. ئۇ ئەكەلگەن سۇ ئانچە كۆپ ئەمەس بولۇپ، چېلىكىنىڭ ھەر ئىككىلىسىلا يېرىم ئىكەن. بۇنى كۆرگەنلەر چۈشەنمىگەن ھالدا:

— ئۇستاز، بۇنىڭ سەۋەبى نېمىكىن؟ — دەپ سورىشىپتۇ. راھىب كالام جاۋابەن:

— سۇ توشۇشتىكى مەقسەت ئۇنىڭ ئاز - كۆپلۈكىدە بولماستىن، بەلكى ئۇنىڭ يېتەرلىك بولغان - بولمىغانلىقىدا. ئاچكۆزلۈك قىلغان بىلەن كۆزلىگەن مەقسەتكە يەتكىلى بولمايدۇ، — دەپتۇ. راھىب كالام بۇ ئادەملەر ئارىسىدىن بىرەيلەننى جىلغىغا بىرىپ چېلەككە توشقىچە سۇ ئەكىلىشنى بۇيرۇپتۇ. ئۇ ئادەم سۇنى كۆتۈرەلمەي خېلى قىينىلىپتۇ ۋە بىرنەچچە قەدەم ماڭا - ماڭمايلا سەنتۈرۈلۈپ يىقىلىپ چۈشۈپ-
تۇ، بۇنىڭ بىلەن سۇمۇ تۆكۈلۈپتۇ، ھېلىقى ئادەمنىڭ تىزىمۇ يارىلىنىپتۇ.

— سۇ تۆكۈلۈپ كەتسە، سۇغا يەنە ماڭمىغان گەپ. تىز يارىلانسا يول مېڭىش تەسكە توختايدۇ، ئۇ چاغدا ئەكەلگەن سۇيۇڭ بايىقىغىمۇ يەتمەيدۇ، — دەپتۇ راھىب

كالام.

ــ ئۇنداقتا، ئۇستاز، سۇنى قانچىلىك ئېلىش كېرەك؟ ئۇنى قانداق مۆلچەر-لەش لازىم؟

ــ سىلەر بۇ چېلەككە قاراڭلار، ــ دەپتۇ راھىب كالام كۆلۈپ تۇرۇپ.

كۆپچىلىك چېلەككە قاراپتۇ. چېلەكتە بىر بەلگە بار ئىكەن.

ــ مانا بۇ بەلگە بىر ئۆلچەم. سۇ بۇ ئۆلچەمدىن ئېشىپ كەتسە بولمايدۇ، ئەگەر بۇ بەلگىدىن ئېشىپ كەتسە كۆتۈرۈش ئىقتىدارى ۋە ئېھتىياجدىن ئېشىپ كەتكەن بولىدۇ. دەسلىپىدە چېلەككە بەلگە قىلىۋېلىشقا تىرىشىلىدۇ، ۋاقىت ئۆزارغانسىرى بۇ بەلگىگە قاراشنىڭمۇ زۆرۈرىيىتى قالمايدۇ، ئۆزۈك بىر قاراپلا قانچىلىك بولغانلىقىنى بىلىۋالالايسەن. مانا بۇ ئۆلچەم بىزگە شۇنى ئەسكەرتىدۇكى، ئادەم ئىشنى مادارىغا يارىشا قىلىشى لازىم.

بۇنى ئاڭلىغانلار چوڭقۇر بىلىمگە ئىگە بولغاندەك دىلى پاللىدە يورۇپ كېتىپ-تۇ ۋە بۇنىڭدىكى سەۋەبنى چۈشەنگەندەك بولۇپتۇ.

مۇلاھىزە:

مەيلى راھىب كالام بولسۇن ۋە مەيلى ئادەتتىكى ئادەم بولسۇن، ئىقتىدار جەھەتتە ھەر-قانداق ئادەمنىڭ ئۆلچىمى بولىدۇ. ئەگەر ئۆلچەمدىن ئاشۇرۇپ چامى يەتمەيدىغان ئىشنى قىلغان ھەرقانداق ئادەم، مەيلى ئۇ قانچىلىك كۈچلۈك بولۇشتىن قەتئىينەزەر چوقۇم مەغلۇپ بولىدۇ.

ئىككىنچىسىمۇ ئوخشاشلا نوچى

ئۆزىنى ئەڭ ئاجىز چاغلىغان چاغ، ئادەمنىڭ جۈرئىتى ئەڭ ئىنچىكە قولغا كەلتۈرۈشنىڭ باشلىنىشى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

— گىيوتى

ئامېرىكىنىڭ مەلۇم بىر كىنوسىدا ئادەمنى چوڭقۇر ئويغا سالىدىغان مۇنداق بىر ۋەقەلىك تەسۋىرلىنىدۇ:

1980 ـ يىلىنىڭ مەلۇم بىركۈنى، مەلۇم بىر مەكتەپتە پۈتبول مۇسابىقىسى جىددىي ئۆتكۈزۈلۈۋاتاتتى. توپنى ياخشى ئوينىغان كوماندىنىڭ مەستانىلىرى چۇرقۇرۇشۇپ رىتىملىق ۋارقىرىشىۋاتاتتى:

— بىز بىرىنچى، بىز بىرىنچى.

ئوقۇتقۇچى موري بۇلارنىڭ نېمىشقا بۇنداق ۋارقىرايدىغانلىقىنى چۈشەنمىگەندەك، بىر چەتتە قاراپ ئولتۇراتتى. ئوقۇغۇچىلار يەنە بىر قېتىم « بىز بىرىنچى» دەپ توۋلىشىغا ئۇ ئورنىدىن دەست تۇرۇپ ۋارقىردى:

— ئىككىنچى بولسا نېمە بوپتۇ!

ئوقۇغۇچىلار ھەيران بولغان ھالدا ئوقۇتقۇچىسىغا قاراپ تۇرۇپلا قالدى ۋە توۋلاشتىن توختىدى. بۇنى كۆرگەن موري ئورنىغا بېرىپ ئولتۇردى ۋە بىلىنەر ـ بىلىنمەس كۈلۈپ قويدى. قارىغاندا ئۇ ئۆز ئىشىدىن مەمنۇن بولغاندەك قىلاتتى.

شۇنداق، ئىككىنچى بولسا نېمە بوپتۇ؟ ئەمما بىز بىر ئۆمۈر تىرىشىپ ـ تىرمىشىپ قولغا كەلتۈرۈشنى ئويلايدىغىنىمىز يەنىلا شۇ بىرىنچىلىك. نۇرغۇن ئادەم شۇ بىرىنچىلىكنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلىۋاتقان كەسكىن رىقابەتتە ئۆزىنى يوقىتىپ قويىدۇ، ئۆزىنىڭ ھايات نىشانىنى، ئۆسۈپ يېتىلىشىنى ئونتۇپ قالىدۇ.

ئەملىيەتتە، ئېرىشكەن بىرىنچىلىك پەقەتلا ۋاقىتلىق غەلىبە، خالاس. مۇھىمى سىزنىڭ نەچچىنچى بولغانلىقىڭىزدا ئەمەس، بەلكى ئاشۇ ئىشتىن نېمىلەرنى ئۆگىنىۋالغانلىقىڭىزدا. ئادەمدە غەلىبە قىلىش ئىرادىسى بولۇش كېرەك، لېكىن مۇھىمى ئۆزىنى توغرا تونۇش لازىم. ھەرگىزمۇ رىقابەتكە باشچىلاپ كىرىپ كېتىپ، ئۆزىنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىنى ئۇنتۇپ قېلىشقا بولمايدۇ.

مۇلاھىزە:

بىرىنچى بولغانلىق ئۇتقانلىق بولىدۇ، لېكىن ئىككىنچىسىمۇ ئوخشاشلا نوچى. بىز ھەر كۈنى رىقابەت ئىچىدە ياشايمىز. لېكىن، كىشىلىك ھايات ھەرگىزمۇ مۇسابىقە ئەمەس. تۇرمۇشىمىزدا سىناپ بېقىشىمىزنى كۈتۈپ تۇرغان ئەھمىيەتلىك ئىش ئىنتايىن تولا. شۇڭا، نوقۇل ھالدا غەلىبىنىلا قوغلىشىپ، ئۆزىمىزنىڭ ھەقىقىي مەقسىدىنى ئۇنتۇپ قالماسلىقىمىز لازىم.

مەن نۇرغۇن ئادەمگە ئۇتتۇرۇۋېتىشىم مۇمكىن

ئۆزىمزنىڭ باشقىلارغا بەتمەيدىغان يۈزىنى ئېنىق كۆرەلىگەن ۋاقتىمىز، دەل ھاياتقا ھەقىقىي ئىشەنچ باغلىغان ۋاقتىمىز.

— ستېۋېنسون

بىر پىروفېسسور شەھەر ئەتراپىدىكى رايوندا ئولتۇرىدىكەن. بۇ يەردە ئۇششاق يېمەكلىك تىجارىتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان تىجارەتچىلەر كۆپ ئىكەن. بىر كۈنى پىروفېسسور ئوغلىنى ئەگەشتۈرۈپ كوچا ئايلانغاچ بۇ يەردىن ئۆتۈپ قاپتۇ. تىجارەتچىلەرنىڭ سودىسى ئىنتايىن ياخشى بولۇپ، ئورۇنلار ئادەملەر بىلەن لىق توشۇپ كەتكەنىكەن.

پىروفېسسور بالىسى بىلەن ئەتراپنى كۆزىتىپتۇ. سۈيۈقئاش ساتىدىغان ئۇستام چۆپنى بامبۇك سۇزگۈچنىڭ ئىچىگە بىر ـ بىرلەپ سېلىپ، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ئون نەچچىنى تەييارلاپ قازانغا سېلىپتۇ.

ئۇستام يەنە چاققانلىق بىلەن ئون نەچچە قاچىنى قاتارىسىغا تىزىپ، قاچىلارغا تۇز، تېتىقۇ قاتارلىقلارنى سېلىپ، قازاندىن چۆپنى سۇزۇپ قاچىلارغا شورپا قۇيۇپتۇ. شۇنداق قىلىپ بەش مىنۇتقا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە ئون نەچچە قاچا سۈيۇقئاش تەييار بوپتۇ. ئۇستام تېخى شۇنچىۋالا كۆپ تاماقنى تەييارلىغاچ خېرىدارلار بىلەن پارڭلىشىشقىمۇ ئۇلگۈرۈپتۇ.

پىروفېسسور بىلەن ئونىڭ بالىسى بۇنىڭغا قاراپ داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قاپتۇ.

ئۇلار بۇ يەردىن يېنىپ چىقىشىغىلا ئوغلى دادىسىغا:

— دادا، سەن ھېلىقى ئۇستام بىلەن سۈيۇقئاش ئېتىشتە بەسلىشىپ قالساڭ، چوقۇم ئۇتتۇرۇپ قويىسەنغۇ دەيمەن، — دەپتۇ.

پىروفېسسور ئوغلىنىڭ تۇيۇقسىز سورىغان سوئالىدىن كۇلۇپ كېتىپتۇ ۋە

ئۆزىنىڭ چوقۇم ئۇنتۇرۇپ قويىدىغانلىقىنى ئىقرار قىپتۇ، ــ ئۇنتۇرغاندىمۇ قاتتىق ئۇنتۇرىمەن. مەن يەنە نۇرغۇن ئادەمگە ئۇنتۇرۇۋېتىشىم مۇمكىن.

ئۇلار پۇرچاق سۈتى ساتىدىغان ئاشخانىدىكى ئۇستامنىڭ پىلتە قۇيماق سېلىشىغا قاراپ تۇرۇپتۇ. قۇيماقنىڭ خېمىرى قازانغا كىرگەن ھامان كۆپۈپ ئۇلارغا ئالجايىپ بىر خىل تۇيغۇ بېرىپتۇ. پىروفېسسور بالىسىغا:

ــ مەن پىلتە قۇيماق ساتىدىغان بۇ ئۇستامغىمۇ يەتمەيمەن، ــ دەپتۇ.

تۇگرىخانىدا ئۇستامنىڭ خۇددى سېھرىگەرلىك ئۇيۇنى ئويناۋاتقاندەك، تۇگرىلەرنى قېلىپتا قۇيغاندەك ئوخشاش چوڭ ـ كىچىكلىكتە تۇگۇۋاتقانلىقىنى كۆرگەن پىروفېسسور بالىسىغا يەنە:

ــ مەن تۇگرە تۇگىدىغان بۇ ئۇستامغىمۇ يەتمەيمەن، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ئادەم ئۆزىنىڭ كەمچىلىكىنى تونۇپ يەتكەندىلا ئاندىن ئۆزىنى ھەقىقىي تونىيالايدۇ. بىز ئەتراپىمىزدىكى شەيئىلەرگە مۇئامىلە قىلغاندا دائىم ئۆزىمىزنى قالتىس چاغلاپ، ھاكاۋۇرلۇق قىلىپ، باشقىلارنى كۆزگە ئىلمايمىز. ئەگەر بىز ئۆزىمىزنى كەمتەرلىك بىلەن باشقىلار بىلەن سېلىشتۇرۇپ كۆرىدىغان بولساق، ئۆزىمىزنىڭ باشقىلارغا يەتمەيدىغان نۇرغۇن كەمچىلىكىمىزنىڭ بارلىقىنى ھېس قىلىپ قالىمىز.

ئۇچ سايادەتچى

ئۆز ئارتۇقچىلىقىنى ئىغىزىدىن چۈشۈرمەيدىغان ئادەم باشقىلارغا ئۆزىنىڭ ئاجىزلىقىنى ئاشكارىلاپ قويىدۇ.

ـــ ھېزلىت

قاش قارايغان مەزگىلدە ئۇچ سايادەتچى بىر مېھمانسارايغا چۈشۈپتۇ.

ئەتىسى سەھەردە ئۇلار مېھمانسارايدىن چىققاندا ئۇلارنىڭ بىرى كۈنلۈك، يەنە بىرى ھاسا ئېلىۋاپتۇ. ئۇچىنچىسى قۇرۇق قول چىقىپتۇ. كەچتە ئۇلار مېھمانسارايغا قايتىپ كەلگەندە، كۈنلۈك ئېلىۋالغان سايادەتچىنىڭ ئۈستى ـ بېشى چىلىق ـ چىلىق ھۆل بولۇپ كېتىپتۇ، ھاسا ئېلىۋالغىنى تولا يىقىلىپ يارىلىنىپتۇ، پەقەت قۇرۇق قول چىققىنىلا ساق ـ سالامەت قايتىپ كەپتۇ. بۇنىڭ قانداق ئىش ئىكەنلىكىنى ئاڭقىرالمىغان ئۇ ئىككىسى ئۇنىڭدىن:

ـــ سەن ھېچنەرسە بولماپسەنغۇ؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

بۇ سايادەتچى ئۇلارنىڭ سوئالىغا جاۋاب بېرىشنىڭ ئورنىغا كۈنلۈك ئېلىۋالغان سايادەتچىدىن:

ـــ سەن يارىلانماستىن ئەجەپ ئۈستى ـ بېشىڭ ھۆل بولۇپ كېتىپتىغۇ؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ـــ يامغۇر ياغقاندا قولۇمدا كۈنلۈك بولغاچقا ھېچنىمىگە قارىماي يولۇمغا مېڭىۋەردىم، لېكىن نېمىشقىكىن مۇشۇنداق ھۆل بولۇپ كەتتىمغۇ ـ تاڭ؟ ئېگىز ـ پەس يولغا كەلگەندە قولۇمدا ھاسا بولمىغاچقا يولنى ئېھتىياتچانلىق بىلەن باستىم، شۇڭا يىقىلىپ يارىلانمىدىم، دەپ جاۋاب بېرىپتۇ كۈنلۈك ئېلىۋالغان سايادەتچى.

ئۇ ئۇلاپلا ھاسا ئېلىۋالغان سايادەتچىدىن:

ـــ سەنچۇ؟ سەن نېمىشقا ھۆل بولماي يارىلاندىڭ؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ــ يامغۇر تازا كۈچەيگەندە مەندە كۈنلۈك بولمىغاچقا دالدا يەر تېپىپ پاناھلاندىم. شۇڭا ھۆل بولۇپ كەتمىدىم. ئېگىز ـ پەس يولغا كەلگەندە بولسا ھاسامغا ئىشىنىپ مېڭىۋەردىم، ئاخىرى تولا يىقىلىپ، مانا مۇشۇنداق يارىلاندىم، ــ دەپتۇ ھاسا ئېلىۋالغان ساياھەتچى.

بۇنى ئاڭلىغان ئۇچىنچى ساياھەتچى كۈلۈپ تۇرۇپ:

ــ مانا بۇ دەل مېنىڭ ساق ـ سالامەت قايتىپ كەلگەنلىكىمنىڭ سەۋەبى. يامغۇر ياققاندا مەن يامغۇردىن پاناھلاندىم، ئېگىز ـ پەس يولغا كەلگەندە ئېھتىياتچانلىق بىلەن ماڭدىم. شۇڭا يا ھۆل بولۇپ كەتمىدىم يا يىقىلىپ يارىلانمىدىم. سىلەرنىڭ بۇنداق بولۇپ قېلىشىڭلاردىكى سەۋەب، دەل پايدىلىنىدىغان قورالىڭلار بولغاچقا ئېھتىيات قىلىشنى ئۇنتۇپ قالغانلىقىڭلاردا، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

كۆپىنچە ھاللاردا بىز ئۆزىمىزنىڭ سەۋەنلىكى سەۋەبلىك مەغلۇپ بولمايمىز، بەلكى ئۇستۇنلۇكسىز سەۋەبىدىن مەغلۇپ بولىمىز. چۈنكى، بىز ئۆزىمىزنىڭ يېتەرسىزلىكىگە قارىتا ئىنتايىن ھوشيار تۇرىمىز، ئۇستۇنلۇكسىزنى بولسا ئۆزىمىزنى كۆز ـ كۆز قىلىدىغان دەسمايە قىلىۋالىمىز ـ دە، بىلىپ ـ بىلمەيلا شۇ ئۇستۇنلۇكسىز تەرىپىدىن ئەخمەق قىلىنىمىز.

موسې موماينىڭ تەكلىپى

ئۆزى قىزىقمىدىغان ئىشنى قىلالايدىغان ئادەمنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشى مۇمكىن ئەمەس، ھەتتا ئۇ كىشىنىڭ خۇشال ياشىشىغا ياردەملەشكە توختايدۇ.

ـــ دىنىپ ۋارد

2001 ـ يىل 3 ـ ئاينىڭ مەلۇم بىركۈنى ۋاشىنگتون دۆلەتلىك قىزلار سەنئەت مۇزېيىدا « 20 ـ ئەسىردىكى موسې موماي» دېگەن تېمىدا رەسىم كۆرگەزمىسى ئۆتكۈزۈلىدۇ. كۆرگەزمىگە موسې موماينىڭ ئەسەرلىرى قويۇلغاندىن باشقا يەنە، باشقا دۆلەتلەردىن كەلتۈرۈلگەن موسې مومايغا مۇناسىۋەتلىك شەخسىي يىغىپ ساقلىغان نادىر ئەسەرلەرمۇ قويۇلغانىدى. بۇ ئەسەرلەر ئىچىدىكى بىر پارچە ئاتكىرىتكا كۆچمەلىكنىڭ ئالاھىدە دىققىتىنى قوزغايدۇ. بۇ موسې موماي 1960 ـ يىلى ياپونىيەلىك خارۇمىزۇ دېگەن كىشىگە ئەۋەتكەن ئاتكىرىتكا ئىدى.

بۇ ئاتكىرىتكا تۇنجى قېتىم جامائەتچىلىككە ئاشكارىلانغان بولۇپ، ئاتكىرىتكىدا موسې موماي ئۆز قولى بىلەن سىزغان بىر ئاشلىق ئامبىرىنىڭ رەسىمى بىلەن ئۇ يازغان: «ئۆزىڭىز قىزىقمىدىغان ئىشنى قىلىۋېرىڭ، گەرچە سىز 80 ياشقا كىرىپ قالغان بولسىڭىزمۇ تەڭرى سىزگە مۇۋەپپەقىيەت ئىشىكىنى ئېچىپ بېرىدۇ» دېگەن مەزمۇندىكى خەت بار ئىدى.

موسې موماي ئاتكىرىتكىغا نېمە ئۈچۈن بۇنداق يازدىكىنە؟ ئەسلىدە خارۇمىزۇ دېگەن بۇ كىشى يېزىقچىلىققا ئىنتايىن ھەۋەس قىلىدىغان بولۇپ، كىچىكىدىنلا ئەدەبىياتنى ياخشى كۆرەتتى. لېكىن ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئىزچىل تۇرده دوختۇرخانىدا ئىشلەيدۇ. ئۇ بۇنىڭدىن تولىمۇ بىئارامىلىق ھېس قىلىدۇ.

30 ياشىنىڭ قارىسىنى ئېلىپ قالغان خارۇمىزۇ دوختۇرلۇقتىن ئىبارەت ئۆزى

ياخشى كۆرمەيدىغان، ئەمما مۇقىم بولغان بۇ كەسپتىن ۋاز كەچىپ، ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان كەسىپ بىلەن شۇغۇللىنىش ـ شۇغۇللانماسلىق قارارىغا كېلەلمەي، ئۇ-زۇندىن بۇيان داۋالىنى ئاڭلاپ كېلىۋاتقان موسې مومايغا خەت يېزىپ، ئۇنىڭدىن مەسلىھەت سورايدۇ. موسې موماي خارۇمىزۇنىڭ خېتىگە ئىنتايىن ئەھمىيەت بېر-ىدۇ. چۈنكى ئۇ بۇرۇن تاپشۇرۇپ ئالغان خەتلەرنىڭ ھەممىسىلا ئۇنىڭ ئەسەرلىرىنى ماختاپ ياكى ئۇنىڭدىن ئەسەر تەلەپ قىلىپ يېزىلغان خەتلەر ئىدى. بۇ خەت بولسا ئۇنىڭدىن كەمتەرلىك بىلەن مەسلىھەت سوراپ يېزىلغان خەت ئىدى. شۇ ۋاقىتتا موسې موماي يۈز ياشتىن ئېشىپ قالغان بولسىمۇ خارۇمىزۇغا دەرھال جاۋاب خەت يازغانىدى.

موسې موماي ئامېرىكا ۋىرگىنىيە ئىشتاتىدىكى دېھقان بولۇپ، 76 يېشىدا بوغۇم يالليۇغى كېسىلى سەۋەبلىك دېھقانچىلىقنى تاشلاشقا مەجبۇر بولىدۇ. دەل مۇشۇ مەزگىلدە ئۇ ئۆزىدە ئاجايىپ بىر سەنئەت تالانتىنىڭ بارلىقىنى سېزىپ، ئۆزى ئۇزۇندىن ئارزۇ قىلىپ كېلىۋاتقان رەسىم سىزىشقا كىرىشىپ كېتىدۇ. 80 يېشىدا نېۋ يوركتا رەسىم كۆرگەزمىسى ئۆتكۈزۈپ، ئاجايىپ غۇلغۇلا قوزغايدۇ. ئۇ 101 ياشتا قازا قىلغان بولۇپ، ئۆمرىدە 600 پارچىدىن ئارتۇق رەسىم ئىجاد قىلغان، ۋاپات بولىدىغان يىلىلا 40 تىن ئارتۇق رەسىم سىزغان.

ئۇنداقتا، ھېلىقى ئاتكرىتكىنىڭ كىشىلەرنىڭ شۇنداق دىققىتىنى تارتقۇدەك بىرەر يېرى بارمۇ قانداق؟ ئەسلىدە ئۇ ئاتكرىتكىنىڭ ئىگىسى خارۇمىزۇ ياپونىيەگە، شۇنداقلا دۇنياغا داڭلىق يازغۇچى جۇنچى ۋاتانابې ئىدى. بەلكىم مۇشۇ سەۋەبتىن بولسا كېرەك، چۈشەندۈرگۈچى ھەر قېتىم تاماشىبىنلارغا ئاتكرىتكىنى چۈشەندۈر-گەندە:

ــ يېشىكىزنىڭ قانچىلىك ۋە تۇرمۇش ئەھۋالىكىزنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتـ ئىينەزەر، كۆڭلىكىزدە ئويلىغان ئىشنى دادىللىق بىلەن قىلىۋېرىڭ. چۈنكى، سىزنىڭ نېمە ئىش قىلىشىكىز ۋە بۇ ئىشتا مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش ياكى مەغلۇپ بولۇشىكىز بىلەن ئۇنىڭ ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق، ــ دېيىشنى پەقەت ئۇنۇتمايـ تتى.

مۇلاھىزە:

ئەڭ ياخشى ئوقۇتقۇچى ــ قىزىقىش. ئۆزى قىزىققان ئىشنى قىلىش ئازاب ۋە ھارغىنلىقنى ئۇنتۇلدۇرۇپ، ئادەمنى بەختكە چۆمدۇرىدۇ.

تاش بىلەن ساپال ئىدىش

ئۆزىگىزنىڭ باشقىلارغا ئۆز — تۇلۇمىڭىزغا ئەگىرەلەيدىغانلىقىگىزنى بىلگەن ھامان، ياشاشنىڭ ئەھمىيىتى ۋە قىممىتىنى چۈشىنىپ يېتىسىز.

— زىۋېيگ

بىر كۆلالچى ئاجايىپ كۆركەم بىر رەڭلىك ساپال ئىدىش قۇيۇپتۇ ۋە ئۇنىڭ چېقىلىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ئۇنى قازناق ئۆيگە ئەكىرىپ قويۇپتۇ.

ساپال ئىدىش بولسا غوجايىنىم مېنى تېگىشلىك ئورۇنغا قويمىدى، دەپ ئويلاپ، مەن شۇنداق كۆركەم ھەم نەپىس تۇرسام، نېمىشقا مېنى خان ئوردىسىغا ئاپىرىپ ئەتىۋارلاپ ساقلىمايدىغاندۇ؟ ھېچبولمىغاندا بىرەر سودا دۇكىنىغا ئاپىرىپ كۆرگەزمە قىلغان بولسىمۇ، بۇ يەردە تۇرغىنىمدىن مىڭ ياخشى ئىدىغۇ، دەپ كۇنىبو-يى ئاغرىنىپ يۇرۇپتۇ.

بۇنى ئاڭلىغان ساپال ئىدىشنىڭ ئاستىدىكى تاش ئۆزىنى بېسىۋالالماي:

— بۇ يەرمۇ شۇنداق ياخشىغۇ! مېنىڭ بۇ يەردە تۇرۇۋاتقىنىمغا ئۇزۇن يىللار بولدى، — دەپ ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپتۇ.

ساپال ئىدىش بۇنى ئاڭلاپ تاشنى زاڭلىق قىلىپ:

— سەن قانچىلىك نېمىتىڭ، شۇ مېنىڭ تېگىمدە تۇرىدىغان بىر پارچە سېسىق تاشقۇ! سېنىڭ مېنىڭكىگە ئوخشاش چىرايلىق نەقىشلىرىڭ بولمىسا - يا! سېنىڭ بىلەن بىرگە تۇرۇۋاتقانلىقىمدىن نومۇس قىلىپ ئۆلەي دېدىم، — دەپتۇ. تاش ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرلىشىپتۇ:

— مەن ھەقىقەتەن سەندەك نەپىس ئەمەس، مەن تۇغۇلۇشۇمدىنلا مۇشۇنداق، لېكىن ۋەزىپەمنى ئادا قىلىش جەھەتتە سەندىن قېلىشمايمەن...، — دەپتۇ.

— ئاغزىڭنى يۇم! — ساپال ئىدىش قاتتىق غەزەپلىنىپتۇ، — سەن قانداقمۇ

مەن بىلەن تەڭ تۇرالايسەن، قاراپ تۇر، ئۇزۇنغا قالماي مەن خان ئوردىسىغا يەتكۈزۈ-لۈپ، ئەتىۋارلىنىپ ساقلىنىمەن...، ئۇ سۆزلىگەنسېرى ھاياجانلىنىپتۇ ۋە بىر پۈل-لاڭشىغان بىلەن يەرگە چۈشۈپ چۈل - چۈل بولۇپ كېتىپتۇ.

ئاردىدىن نۇرغۇن يىللار ئۆتۈپتۇ، جاھاندا نۇرغۇن ئۆزگىرىشلەر بولۇپتۇ، نۇرغۇن خاندانلىقلار ئاغدۇرۇلۇپتۇ، كۈلالچىنىڭ ئۆيىمۇ ئۆرۈلۈپ كېتىپ تاش بىلەن ساپال ئىدىشىنىڭ پارچىسى توپا ئاستىدا قېلىپتۇ.

يەنە ئاردىدىن نۇرغۇن يىللار ئۆتكەندىن كېيىنكى مەلۇم بىركۈنى، بۇ يەرگە ئا-دەملەر كېلىپتۇ ۋە ئۇ يەرنى قېزىپ تاشنى تېپىۋېلىپتۇ.

ئادەملەر تاشنىڭ ئۈستىدىكى چاڭ - توزانلارنى سۈرتۈۋەتكەندىن كېيىن: — ۋاھ! بۇ بىر بىباھا گۆھەر ئىكەن، دېيىشىپتۇ ھەيرانلىق بىلەن.

— سىلەرگە كۆپ رەھمەت! — دەپتۇ تاش ھاياجان بىلەن، — مېنىڭ دوستۇم ساپال ئىدىشىنىڭ پارچىلىرىمۇ مۇشۇ يەردە، سىلەر ئۇنىمۇ چىقىرىۋالغان بولساڭلار، ئۇلار ئۇ يەردە بەكمۇ بۇلۇقتۇرما بولۇپ كەتتى.

ئادەملەر ساپال ئىدىشىنىڭ پارچىلىرىنى كولاپ ئېلىپ ئۆرۈپ - چۆرۈپ قاراپ بېقىپ، — بۇ ھېچقانداق قىممىتى يوق ئادەتتىكى ساپال ئىدىشىنىڭ پارچىسىكەن، — دەپ، ئۇنى ئەخلەت ئاربىسىغا تاشلىۋېتىپتۇ.

مۇلاھىزە:

خېلى كۆپ ساندىكى ياشلار - ئۆسمۈرلەردە ئۆزىنى توغرا تونۇيالمغانلىق ۋە ئۆزىنىڭ ئورنىنى توغرا تاپالمغانلىق سەۋەبلىك ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدا پىسخىك مەسىلە كۆرۈلىدۇ. جەمئىيەت — بىر چوڭ سەھنە، مانا بۇ سەھنىدە ياخشى ئارتىس بولۇش ئۈچۈن چوقۇم ئۆزىنىڭ ساپاسى، ئىقتىدارى، قىزىقىشى ۋە مۇھىت شارائىتىغا ئاساسەن ئۆزىگە باب كېلىدىغان رولنى تاللاش كېرەك. شۇندىلا ئۆزىنىڭ قىممىتىنى ھەقىقىي نامايان قىلالايدۇ.

ئىككىنچى باب ئۆزىگىزگە ياخشى مۇئامىلە قىلىپ، ئۆزىگىزنى دوست تۇتۇڭ

كوىىلاردا گۈلىىڭمۇ تىكىنى بار، جاھاندا مۇكەممەل نەرسە بولمايدۇ، دەيدىغان گەپ بار. جاھاندا نۇقسانسىز نەرسە بولمىغىنىدەك، ھەممىدە كامالەتكە يەتكەن ئادەم مۇ بولمايدۇ. پىسخىك جەھەتتىن ساغلام بولغان ئادەم ئۆزىدىن بەھىر ئېلىشنى، ئۆزىنىڭ كەمچىلىكىنى قوبۇل قىلىشنى بىلىدۇ ھەمدە مۇشۇ ئاساستا ئۆزىنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىنى ئىجابىي جارى قىلدۇرالايدۇ. ئەگەر بىراۋ ئۆزىنىڭ ئاشۇ كەمچىلىكلىرى سەۋەبلىك غەم قىلىپلا يۈرۈيدىغان بولسا، ئۇ ھالدا ئۇ ھەرگىزمۇ بەختلىك ھايانقا ئېرىشەلمەيدۇ.

بىر قېتىملىق قالتىس نۇتۇق

تۇرمۇشتكى كەمتۈكلۈكنى قارا ئاپ تۇرۇشقا بولمايدۇ، چۈنكى ئۇ سىزگە ئازاب ئېلىپ كېلىدۇ.

ـــ تاكېتانوبۇكۇرو

جەنۇبىي جۇڭگودىكى مەلۇم بىر تەجرىبە ئوتتۇرا مەكتەپتىكى بىر سىنىپ-نىڭ ھەر جۈمە كۈنى ئۆتكۈزۈلىدىغان سىنىپ يىغىنىدا ئوقۇغۇچىلار ئوتتۇرىغا چىقىپ «ماھارەت كۆرسىتىش» ئېلىپ بارىدىكەن. پائالىيەتكە سىنىپتىكى ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى قاتنىشىشى بەلگىلەنگەن بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار پائالىيەتتە نوتۇق سۆزلىسىمۇ، ئېپىزوت ئورۇنلىسىمۇ، يۇمۇر سۆزلىسىمۇ بولىدىكەن، ئىشقىلىپ ئۆز ئىقتىدارىنى كۆرسىتىدىغان ھەمدە كۆپچىلىك ياخشى كۆرىدىغان نومۇر بولسىلا بولىۋېرىدىكەن.

بىر قېتىملىق سىنىپ يىغىنىدا شياۋ لىنغا نومۇر كۆرسىتىش نۆۋىتى كەپتۇ. ئادەتتە ئۇنىڭ سىنىپتىكى ئىپادىسى مەيلى ئۆگىنىش نەتىجىسى جەھەتتە بولسۇن ۋە مەيلى تەق ـ تۇرقى جەھەتتە بولسۇن ئوغۇللار ئىچىدە ئادەتتىكىچە ئىكەن. ئۇ سەھنىگە ئالدىرىماي چىقىپ، شەپكىسىنى ئېلىپ كۆپچىلىككە سالام قىلغاندىن كېيىن تامىقىنى قىرىپ قۇيۇپ سۆزلەشكە باشلاپتۇ:

ـــ ھە...، بوي ـ تۇرقۇمنى دېمىسەممۇ ھەممىڭلارغا ئايان، مەن 3 ـ دەرىجىلىك مېيىپ قاتارىغا كىرەلەيمەن، لېكىن بەلكىم كۆپچىلىك بىلمىسە كېرەك، مېنىڭ بويۇم ناپولېئوندىن بىر سانتىمېتىر ئېگىز، ئۇ 1.95m، مەن بولسام 1.60m؛ ئۇنىڭدىن باشقا بويۇم ۋېكتور. ھېۋىگودىن پەرقلەنمەيدۇ؛ پىشانەم تار، ماڭلىيىم دوققا، لېكىن ئاتاقلىق پەيلاسوپ سوقراتمۇ مەندەك ئىكەنتۇققۇ! ئۆزۈمگە ئايان، مەن سەل قېرى مىجەز، ئۇنىڭ ئۈستىگە تېخى 20 ياشقا كىرمەي تۇرۇپلا تاقىرباش بولۇپ

قالدىم. شۇنداقتىمۇ مېنى يەنىلا ئانچە سەت دەپ كەتكىلىمۇ بولمايدۇ. چۈنكى داڭلىق ئەرباپ شېكسپېر ماڭا ھەمراھ؛ بۇرنۇم ژولىتايىر بىلەن جورج ژاشىنگتونغا ئوخشاش قاڭشارلىق؛ كۆزۈم پائول سانتىس بىلەن مۇتەپەككۇر نېتزىنىڭگە ئوخشاش ئورا كۆز؛ ماۋۇ قېلىن دورداي كالپۇكلىرىم بولسا فىرانسىيە شاھى لۇئىس XIV نىڭكىدىن قېلىشمايدۇ، ئەمدى ماۋۇ توقماق پاتقىمغا كەلسەم، ئۇ خانىم-جال بىلەن مارك ئانتونىنىڭگە ئوخشاش.

ئۇ بىردەم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— بەلكىم سىلەر مېنى سالپاك قۇلاق دېيىشىڭلار مۇمكىن، لېكىن ئاڭلىشىمچە قۇلىقى يوغان ئادەم بەختلىك بولارمىش، يەنە كېلىپ سېرۋانتىسنىڭ ئاشۇ قۇلىقىمۇ ناھايىتى داڭلىققۇ! ياڭاق سۆڭىكىم تومپىيىپ چىقىپ قالغان، مەڭزىم ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن، بۇ ئامېرىكىنىڭ مۇستەقىللىق ئۇرۇشىدىكى قەھرىمان لىنكولىنىڭگە نېمىدېگەن ئوخشىغان - ھە! ماۋۇ قوللىرىمنىڭ گۆشى قېلىن، بارماقلىرىم تۇم ھەم كالتە، داڭلىق ئاستىرونوم دېڭتونىنىڭمۇ شۇنداق ئىكەنتۇققۇ. شۇنداق، بوي - تۇرقۇمدا كەمتۈكلۈك بار. لېكىن شۇ ئېسىڭلاردا بولسۇنكى، بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاشۇ ئۇلۇغ مۇتەپپەككۇرلارنىڭ ئورتاق ئالاھىدىلىكى جۈمۇ...

شىياۋ لىن نۇتقىنى تۇگىتىپ سەھنىدىن چۈشكىنىدە، سىنىپتا ئۇزاققىچە ئالقىش ياڭرايدۇ.

ئۇنىڭ نۇتقى كۆپچىلىكنىڭ ئالقىشىغا ئېرىشىدۇ. بۇنداق بولۇشىدىكى سەۋەب، ئۇنىڭ نۇتقىنىڭ سۆز - ئىبارىلىرىنىڭ جايىدا ئىشلىتىلگەنلىكىلا بولۇپ قالماستىن، ئەڭ مۇھىمى ئۇنىڭ ئۆزىنى ئېتىراپ قىلىش، ئۆزىنىڭ ئاجىزلىقىغا تۇغرا مۇئامىلە قىلىش روھىنىڭ كۆپچىلىك تەرىپىدىن بىردەك ئېتىراپ قىلىنغانلىقى ئىدى.

مۇلاھىزە:

كونىلاردا گۈلنىڭمۇ تىكىنى بار، جاھاندا مۇكەممەل نەرسە بولمايدۇ، دەيدىغان گەپ بار. جاھاندا نۇقسانسىز نەرسە بولمىغىنىدەك، ھەممىدە كامالەتكە يەتكەن ئادەم مۇ بولمايدۇ. ئەگەر بىراۋ ئۆزىنىڭ كەمچىلىكى سەۋەبلىك غەم قىلىپلا يۈرۈيدىغان بولسا، ئۇ ھالدا ئۇ ھەرگىزمۇ بەختلىك ھايانقا ئېرىشەلمەيدۇ. پىسخىك جەھەتتىن ساغلام بولغان ئادەم ئۆزىدىن بەھىر ئېلىشنى، ئۆزىنىڭ كەمچىلىكىنى قوبۇل قىلىشنى بىلىدۇ ھەمدە مۇشۇ ئاساستا ئۆزىنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىنى ئىجابىي جارى قىلدۇرالايدۇ.

ھىجگاك چىش بولۇش گۈناھ ئەمەس

گۈزەل نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ھەقىقىي بولىدۇ، شۇنداقلا مەڭگۈ يوقالمايدۇ.

— تاگور

ھوللىۋۇدنىڭ داڭلىق ئايال ناخشىچىسى لىندا ئەسلىدە تىرامۋاي باشلىقىنىڭ قىزى بولۇپ، كىچىكىدىنلا ناخشا ئېيتىشقا ھېرىسمەن ئىدى. ئۇ ھوللىۋۇدنىڭ داڭلىق چولپىنى بولۇشنى ئارزۇ قىلاتتى. ئەمما ئۇنىڭ ئاغزى چوڭ، چىشلىرى ھىجگاك بولۇپ، ئانچە چىرايلىقلاردىن ئەمەس ئىدى. شۇڭا، ئۇ يېڭى جېرسېي ئىشتاتىدىكى بىر بەزمىخانىدا ناخشا ئېيتىپ يۈرگەن چاغلىرىدا ھەر قېتىم ناخشا ئېيتقىنىدا ھىجگاك چىشىنى كالپۇكلىرى ئارقىلىق توسۇپ، ئۆزىنى چىرايلىق كۆرسىتىشكە تىرىشاتتى. ئۇ ھەرقانچە قىلسىمۇ مەغلۇپ بولۇشتىن قېچىپ قۇتۇلالمايتتى.

بۇ بەزمىخانىدا دائىم ئۇنىڭ ناخشىسىنى ئاڭلايدىغان بىرەيلەن ئۇنى تالانتلىق دەپ قارايتتى، — ماڭا قاراڭ، — دەيدۇ ئۇ ئادەم بىركۈنى سەممىيلىك بىلەن، — مەن ناخشىڭىزنى ئىزچىل ئاڭلاپ كېلىۋاتىمەن، قارىسام سىز نېمىنىدۇر يوشۇرغاندەك قىلىسىز، سىز چىشىڭىزنى بەك سەت، دەپ ئويلايدىغان ئوخشايسىز.

بۇنى ئاڭلىغان لىندا نېمە قىلارىنى بىلەلمەي يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولۇپ كېتىدۇ.

— ئەجەبا ھىجگاك چىش بولۇپ قېلىش گۇناھمۇ؟ سىزنىڭ ئۇنى يوشۇرۇشىڭىزنىڭ قىلچە زۆرۈرىيىتى يوق، ناخشىڭىزنى ئاغزىڭىزنى يوغان ئېچىپ ئېيتىۋېرىڭ، تاماشىبىنلار سىزنى ئوخشاشلا ياخشى كۆرىدۇ، — دەيدۇ ھېلىقى ئادەم گېپىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — سىز يوشۇرۇشقا ئۇرۇنغان ئاشۇ ھىجگاك چىشىڭىز بەلكىم سىزگە ئامەت ئېلىپ كېلىشى مۇمكىن.

لىندا ئۇ ئادەمنىڭ سەممىي نەسىھىتىنى قوبۇل قىلىپ، ناخشا ئېيتقاندا

چىشلىرىنى يوشۇرۇپ يۇرمەيدۇ. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇ ناخشا ئېيتقاندا تاماشىبىنلىرىنىلا ئويلاپ، ناخشىسىنى ئاغزىنى يوغان ئېچىپ ئېيتىۋېرىدۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇ داڭلىق ناخشىچىغا ئايلىنىدۇ. باشقا كومېدىيە ئارتىسلىرى ئۇنىڭ ناخشا ئېيتقاندىكى قىياپىتىنى ئۆگىنىشنى ئارزۇ قىلىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئۆزىگىزنى قەدىرلەڭ، ئۆزىگىزنى خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلىڭ، ئۆزىگىزگە ئىشىنىڭ. ھەربىر ئادەم مۇستەقىل بىر گەۋدە بولۇپ، ئۆزىنى تولۇق قوبۇل قىلغاندىلا، ئاندىن ئۆزىنى كەمسىتىش ۋە ئۆزىنى ئەيىبلەشنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇپ، مەنىلىك ياشىيالايدۇ.

روزۋېلتنىڭ جۇرئىتى

قاتتىق چۆچۈگەن ۋاقىت دەل بەختكە قارشى قۇتۇلدىغان ۋاقىت. ناۋادا ئۇنىڭدىن قۇتۇلغىلى بولمىسا ئۇنى باتۇرلۇق بىلەن قوبۇل قىلىش كېرەك.

— چۇرچىل

فرانكلىن روزۋېلت ئامېرىكىنىڭ 32 ـ نۆۋەتلىك زۇڭتۇڭى. 1921 ـ يىلى يازدا 39 ياشقا كىرىپ تازا قىرانلىق مەزگىلىدە تۇرۇۋاتقان روزۋېلت دېڭىزدا سۇ ئۈزۈۋاتقاندا ئىككى پۇتى تۈيۇقسىز ھېچنېمىنى سەزمەس بولۇپ قالىدۇ، تەكشۈرۈش ئارقىلىق ئۇنىڭغا يولۇن سۇر ماددا يالۇغى (بالىلار پارالىچ كېسىلى) دەپ دىياگنوز قويۇلىدۇ. بۇ دەل ئۇنىڭ كېڭەش پالاتا ئەزاسى بولۇپ، سىياسىي سەھنىدە تازا تونۇلۇۋاتقان مەزگىلى ئىدى. ئۇ بۇ زەربىدىن ئۇجۇقۇپ كېتىپ، خىزمەتتىن چېكىنمەكچى بولىدۇ.

دەسلىپىدە ئۇ مىدرلىيالمىغاچقا مېيىپلار ھارۋىسىدا ئولتۇرۇشقا مەجبۇر بولىدۇ. لېكىن ئۇ باشقىلارنىڭ ئۆزىنى كۆندە يۇيۇشتۇرۇپ يۇرۇشىنى خالىمىغاچقا ھەر كۈنى ئاخشىمى ئوغرىلىقچە مەشق قىلىدۇ.

بىركۈنى ئۇ ئائىلىسىدىكىلەرگە ئۆزىنىڭ بىناغا چىقىشنىڭ ئاددىي ئۇسۇلىنى تاپقانلىقىنى، ئۇلارنىڭ بۇنى كۆرۈپ بېقىشىنى ئېيتىدۇ. ئۇ قولىنى تېرەك قىلىپ تۇرۇپ ئاۋۇال بەدىنىنى، ئاندىن پۇتىنى پەلەمپەيگە ئالىدۇ، شۇنداق قىلىپ ئاستا ـ ئاستا يۇقىرىغا ئۆرلەيدۇ. ئاپىسى:

— سەن يەردە بۇنداق ئۆمىلەپ يۈرسەڭ، باشقىلار كۆرسە سەت ئەمەسمۇ، دەپ ئۇنى توسىدۇ.

— مەن چوقۇم ئۆزۈم ئۇچرىغان بۇ خورلۇقنى قوبۇل قىلىشىم كېرەك، — دەيدۇ روزۋېلت جاۋابەن.

مۇلاھىزە:

بەدىنىمىزدىكى كەمتۈكلۈك ئۆزىمىزگە بولغان ئىشەنچنى يوق قىلىۋېتىشىمىزغا سەۋەب بولالمايدۇ، ئۆزىمىزنى تاشلىۋېتىشىمىزنىڭ باھانىسىمۇ بولالمايدۇ. ئۇ بىزنى ئۆزىمىزگە يۈزلەنىش ۋە تەقدىرگە جەڭ ئېلان قىلىش پۇرسىتى بىلەن تەمىن ئېتىدۇ. ئۆزىمىزنى قوبۇل قىلىشتا ئارتۇقچىلىقلارنى ۋە ئوگۇشلۇق تۇرمۇشنى قوبۇل قىلىش بىلەن بىرگە يەنە، ئوگۇشسىزلىق بىزگە ئېلىپ كەلگەن تۇرلۇك ـ تۇمەن كەمچىلىكلەرگىمۇ دادىللىق بىلەن يۈزلىنىشىمىز كېرەك.

گۈزەللىك دەل كەمچىلىكىنىڭ بولغانلىقىدا

كۆزىدىن ئايرىغان تەگرى ھاسىسىدىن ئايرىمايدۇ.

ـــ ھيۇگو

تاغنىڭ ئېچىرىسىدە ئىخلاسمەن بىر راھىب بولۇپ، ھەر كۈنى تاغ ئېتىكىدىن سۇ توشۇيدىكەن. ئۇنىڭ ئىككى چېلىكى بولۇپ، بۇ چېلەكلەرنىڭ بىرى يېرىق، يەنە بىرى ساق ئىكەن. سۇ ئەكىلىدىغان يەر يىراق بولغاچقا، ھەر قېتىم سۇنى ئېلىپ ئۆيگە كەلگىچە ساق چېلەكتىكى سۇ تۆكۈلمىگىنى بىلەن يېرىق چېلەكتىكى سۇنىڭ يېرىمىلا قالىدىكەن.

ئىككى يىلدىن بۇيان بۇ راھىب ھەر كۈنى مۇشۇنداق بىر يېرىم چېلەك سۇ توشۇپ يۇرۇپتۇ. ساق چېلەك ئۆزىنىڭ ئۆيگە لىق سۇ ئېلىپ كېلەلەيدىغانلىقىدىن پەخىرلىنىدىكەن. يېرىق چېلەكچۇ؟ ئۇ ئۆزىنىڭ كەمتۈكلۈكىدىن خىجىل بولۇپ، ئۆزىنىڭ پەقەت يېرىم مەجبۇرىيىتىنىلا ئادا قىلالىغانلىقىدىن مەيۇسلىنىدىكەن.

ئىككى يىللىق دەرد ـ ئەلەمنى باشتىن كەچۈرگەن يېرىق چېلەك ئاخىرى چىدىمايى ئېرىق بويىدا راھىبقا شۇنداق دەپتۇ:

ـــ مەن ئالدىلىرىدا تولىمۇ خىجىل، سىلىدىن ئەپۇ سورايمەن.

ـــ نېمىشقا؟ سەن نېمىشقا خىجىل بولىسەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ راھىب.

ـــ ئىككى يىلدىن بۇيان سىلى ئەكەلگەن سۇ يول بويى مۇشۇ يېرىقىمدىن ئېقىپ، ئۆيگە كەلگىچە ئارانلا يېرىمى قېلىۋاتىدۇ، سىلى گەرچە ئىشنى تولۇق قىلغان بولسىلىرىمۇ، لېكىن مېنىڭ كەمتۈكلۈكۈم سەۋەبلىك يېرىم نەتىجىگىلا ئېرىشىپ كەلدىلە، ـــ دەپتۇ يېرىق چېلەك.

راھىبنىڭ يېرىق چېلەككە ئىچى ئاغرىپتۇ ۋە مېھرىبانلىق بىلەن:

ـــ ئۆيگە قايتقىچە سەن يول بويىدىكى بۈككىدە ئېچىلغان گۈللەرگە قارىغاچ

ماڭغىن، ــ دەپتۇ.

دەرۋەقە تاغ باغرىدا كېتىۋېتىپ، يول بويىدىكى ھۆپپىيىپ ئېچىلىپ، قۇياش نۇرىدا جۇلالىنىپ تۇرغان رەڭمۇرەڭ گۈللەرنى كۆرگەن يېرىق چېلەكنىڭ كۆزلىرى ئويناپ كۆڭلى خېلىلا كۆتۈرۈلۈپ قاپتۇ. لېكىن بۇ خۇشاللىق ئۇزۇنغا بارماپتۇ، ئۇلار ئۆيگە يېتىپ كەلگەندە يېرىق چېلەك يەنە بىئارام بولۇشقا باشلاپتۇ. چۈنكى، سۇنىڭ يېرىمى ئېقىپ بولغانىكەن. يېرىق چېلەك راھىبتىن يەنە ئەپۇ سوراپتۇ.

راھىب:

ــ سەن يولدا كېلىۋېتىپ، يولنىڭ ئىككى قاسىنىقىغا دىققەت قىلمىدىڭما؟ سەن تەرەپتىكى قاسىناقتا گۈل بار، لېكىن ساق چېلەك تەرەپتىكى قاسىناقتا گۈل يوق تۇرمامدۇ! مەن سېنىڭ ئەيىبىڭ بارلىقىنى بىلىمەن، مەن بۇنىڭدىن ئوبدانلا پايدىلاندىم، سەن تەرەپكە گۈل تېرىپ قويدۇم، ھەر قېتىم سۇ ئەكەلگەن ۋاقىتتا سەن ئۇ گۈللەرنى سۇغىرىپ كەلدىڭ، ئىككى يىلدىن بۇيان بۇ گۈللەر تاغ يولىنى بىر ئالدى، كىشىلەر بۇنىڭدىن قانغىچە ھۇزۇرلاندى. بۇ سېنىڭ تۆھپەڭ ئەمەسمۇ؟ ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ئۆزىنى قوبۇل قىلىش دېگىنىمىز ھەقىقەتنى ئەملىيەتتىن ئىزدىگەن ئاساستا ئۆزىمىزگە ئىشەنچ بىلەن مۇئامىلە قىلىپ، ئۆزىمىزدىكى كەمچىلىك ۋە ئۆزىمىز تۇرۇۋاتقان پايدىسىز مۇھىتنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇپ چىقىپ، ئۆزىمىزنىڭ قىممىتىگە ئىجابىي مۇئامىلە قىلىپ، ئۆزىمىز قىلماقچى بولغان ئىشلارنى قىلىش ئارقىلىق ئۆزىمىزنىڭ تېگىشلىك رولىنى جارى قىلدۇرۇش، دېگەنلىكتىن ئىبارەت.

ھەق باھا ئەجىر

جاھاندا قىلچە نۇقسانسىز ئادەم بولمىغىنىدەك، ھاتالىق تۆتكۈزمەيدىغان ئىنسان ھېلە-ھەم مەۋجۇت ئەمەس، ئاجايىپ چىرايلىق ئىز قالدۇرۇۋەتمىگۈچە ئىنسان تاپقىلى بولمىدۇ.

— پراتورنى

پراتورنىڭ ئادەمنى چوڭقۇر ئويغا سالىدىغان ھېكايىسى بولۇپ، ئۇنىڭدا نوقۇل ھالدا مۇكەممەللىكنى قوغلىشىش ئۈچۈن بەدەل تۆلىنىدىغانلىقى سۆزلىنىدۇ.

بىر يىگىت مېھرىبان، مۇلايىم، ئاق كۆڭۈل بىر قىزغا ئۆيلىنىپتۇ. ئۇلارنىڭ بىر - بىرىگە بولغان مۇھەببىتى چوڭقۇر بولۇپ، ھەممىلا كىشى ئۇلارغا ھەۋەس قىلىدىكەن. ئەپسۇسلىنارلىق يېرى، خوتۇنىنىڭ بۇرنى قىزىل بۇرۇن ئىكەن. قىياقتەك قاش، قوي كۆزلۈك، گىلاستەك لەۋ، سۈمباتلىق يۈزدە مۇشۇنداق بىر بۇرۇنىنىڭ بولۇشى، خۇددى مەسئۇلىيەتسىز سەنئەتكارنىڭ ئالەمگە داڭلىق ئېسىل سەنئەت بۇيۇمىنى كەمتۈك قىلىپ قويغىنىدەكلا ئىنتايىن غەلىتە ئىش ئىدى.

ئەر خوتۇنىنىڭ بۇرنىنى ئالماشتۇرۇۋېتىشنى ئويلاپتۇ. بىركۈنى ئۇ سودا ئىشى بىلەن سىرتقا چىقىپ، قۇل بازىرىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، كەڭ كەتكەن مەيدانداغا ئالەمرنىڭ قىيقاس - چۇقان قىلىشىپ، بىر قۇلغا باھا قويۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. قارىسا، مەيداننىڭ قاق ئوتتۇرىسىدا زىلۋا كەلگەن بىر قىز كۆزلىرىگە لىق ياش ئالغان ھالدا ئاچ بۆرىدەك، بىر توپ ئەرگە قورۇنۇپ قاراپ تۇرغىدەك. ئۇ ئەر قىزنىڭ چىرايىغا ئىنچىكىلەپ قاراپتۇ ۋە يۇ شۇ ھامان قىزنىڭ ئېقىپ چۈشكەندەك بۇرنىغا مەپتۇن بولۇپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئەر قىلچە ئىككىلەنمەيلا چىرايلىق بۇرنى بار بۇ قۇلنى يۇقىرى

ری باھادا سېتىۋېلىپ، خوتۇننىنى ھەم خۇشال ھەم ھەيران قالدۇرۇش ئۈچۈن كېچە ـ كۈندۈز يول يۈرۈپ ئۆيىگە قايتىپتۇ. ئۇ ئۆيىگە كېلىپلا قىزنىڭ چىرايلىق بۇرنىنى كېسىۋېلىپ، قان تېمىپ تۇرغان بۇرۇننى كۆتۈرگىنىچە خوتۇنىنىڭ قېشىغا يۈگۈرۈپتۇ:

ــ خوتۇن، خوتۇن، قارا، مەن ساڭا قىممەت باھالىق بىر سوۋغا ئېلىپ كەلدىم!

ــ قانداق قىممەت باھالىق سوۋغا ئۇ، شۇنچە قىلغۇدەك؟ ــ خوتۇنى ئىشەنمىگەن ھالدا ئۆيدىن چىقىپتۇ.

ــ مانا، قارا، مەن ساڭا ئاجايىپ چىرايلىق بىر بۇرۇن ئېلىپ كەلدىم، بۇنى تاقاپ باققىنە.

ئەر شۇنداق دەپلا قوينىدىن پىچىقىنى چىقىرىپ، تۈيۈقسىز تۇرغان خوتۇنىنىڭ بۇرنىنى كېسىۋېتىپتۇ. شۇ زامان خوتۇنىنىڭ يۈزىدىن ئوقتەك قان كېتىپتۇ ۋە قىزىل بۇرنى يەرگە توككىدە چۈشۈپتۇ. ئەر ئالدىراپ ـ تېنەپ ھېلىقى چىرايلىق بۇرۇننى خوتۇنىنىڭ كېسىۋېتىلگەن بۇرنىنىڭ ئورنىغا چاپلاپتۇ. لېكىن ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۇ چىرايلىق بۇرۇننى خوتۇنىنىڭ يۈزىدە تۇرغۇزالماپتۇ.

بىچارە خوتۇن ئېرى مىڭ جاپادا سېتىۋېلىپ كەلگەن چىرايلىق بۇرۇنغا ئىگە بولالمىغانلىقى ئۈستىگە سەت بولسىمۇ ھاجىتىدىن چىقىپ كېلىۋاتقان قىزىل بۇرنىدىن ئايرىلىپ قاپتۇ ۋە ئاغرىقنىڭ دەردىنى يەتكۈچە تارتىپتۇ. بۇ ئەر نېمىدېگەن نادان ـ ھە!

مۇلاھىزە:

بىرنىڭ ھېكايىدىكى نادان ئەرنىڭ بىمەنىلىكىگە كۈلگىمىز كېلىدۇ. ھالبۇكى رېئال تۇرمۇشتا بىز دائىم ئاشۇ ھاماقەت ئەرگە ئوخشاش ئۆزگەرتىش مۇمكىنچىلىكى بولمىغان كىشىلەككە يېپىشىۋالىدىغان، ھەتتا نۇرغۇن بەدەل تۆلەپ ئۇنى ئۆزگەرتىش كويىدا بولىدىغانلارنى ئۇچرىتىمىز. نەتىجىدە بۇنىڭ ئاقىۋىتى كۆڭۈلدىكىدەك بولمايلا قالماستىن، بەلكى تۇرمۇشىمىزدا ئەسلىدىن بار بولغان گۈزەل نەرسىنى يوقىتىپ قويۇشىمىز بىلەن ئاخىرلىشىدۇ.

نىقابىڭىزنى ئېلىۋېتىڭ

ئۆزىڭىزنىڭ خاتىرجەمسىزلىكىنى توڭىتىدىغان ئادەم دەل ئۆزىڭىز.

— دېل كارنېگې

جېنىنى ئوقۇتقۇچى بولۇپ، ئۆزىنىڭ چىرايىدىن ئانچە رازى بولمىغاچقا، ھۆسن تۇزەش ئوپېراتسىيەسى قىلدۇرماقچى بولدۇ.

دوختۇر ئۇنى تەپسىلىي كۆزەتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭ خېلىلا چىرايلىق ئىكەنلىكىنى، مەسىلىنىڭ ئۇنىڭ ئۆزىنى زىيادە تۆۋەن چاغلىغانلىقىدىن كېلىپ چىققانلىقىنى ئېيتىدۇ.

شۇنداقتىمۇ دوختۇر كىچىك تېپتىكى ئوپېراتسىيەدىن بىرنى قىلىپ جېنىنىڭ چىرايىنى ئانچە - مۇنچە تۇزەپ قويىدۇ. لېكىن جېنىنى بۇنىڭدىن رازى بولمايدۇ.

— مېنىڭ قىلالايدىغىنىم مۇشۇنچىلىكلا، — دەيدۇ دوختۇر

لېكىن جېنىنى ئوپېراتسىيەنىڭ ئۇنۇمىدىن ئانچە رازى بولمايدۇ. ئۇ ئەينەكتىكى چىرايىغا قاراپ:

— چىرايىمنى ھېچقانچە ئۆزگەرتمەپسىز، — دەيدۇ. دوختۇر ئويلىنىپ تۇرۇپ:

— سىزنىڭ چىرايىڭىزنى ئازراقلا تۇزىسەك شۇ كۆپايە، مەن قىلىشقا تېگىشلىك ئىشنى قىلدىم. ھازىر چىرايىڭىزدا ھېچقانداق ئېغىر يوق، بىردىنبىر ئېغىر شۇكى، سىز چىرايىڭىزدىن خاتا پايدىلىنىپسىز. دېمەكچىمەنكى، سىز چىرايىڭىزنى نىقاب دەپ چۈشىنىپ، ھېسسىياتىڭىزنى يوشۇرۇش كويىدا بولۇۋېتىپسىز، — دەيدۇ.

— مەن قىلىشقا تېگىشلىك ئىشنىڭ ھەممىنى قىلدىم، — دەيدۇ جېنىنى كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا بېشىنى ساڭگىلىتىپ.

— مەن سىزگە ئىشىنىمەن، — دەيدۇ دوختۇر، — ماڭا راستىنى ئېيتىڭ، سىز

«مەن بىر ئوقۇتقۇچى» دەپ ئۆزىڭىزنى چۈشەپ قويۇۋاتامسىز قانداق؟

جېننى بىر دەم سۈكۈتتە تۇرغاندىن كېيىن، كۆڭلىدىكىنى دەيدۇ: ئەسلىدە ئۇنىڭ پەقەتلا ئوقۇتقۇچى بولغۇسى يوق بولۇپ، ئۇنىڭ قارىشىچە، ئوقۇتقۇچى بولغان ئادەم ھەممە جەھەتتە چوقۇم ئوقۇغۇچىلارغا ئۈلگە بولۇشى كېرەككەن. شۇڭا ھەر كۈنى مەكتەپكە بارغاندا ئۆزىنى نىقابلاپ، بارلىق ھېسسىياتىنى يوشۇرۇپ، ئۆزىنى ئەڭ ياخشى قىلىپ كۆرسىتىشكە ئۇرۇنىدىكەن. ئۇ يەنە ئىنتايىن مۇتەئەسسىپ بولۇپ، ئۆتكەن ئۈچ يىللىق ئوقۇتقۇچىلىق ھاياتىنى تولىمۇ جىددىيچىلىك ئىچىدە ئۆتكۈزۈپتۇ ۋە پەقەتلا چىدىغۇچىلىكى قالماپتۇ. مەسىلىنىڭ زادى قەيەردە ئىكەنلىكىنى ئۆزىمۇ بىلمىگەچكە گۇناھنى چىرايىغا قويغانىكەن.

جېننى بېشىغا كەلگەن بەختسىزلىكنى دەپ بولۇپلا ھۆكۈم يىغلاپ كېتىدۇ، ــ ئوقۇغۇچىلىرىم مېنى بەك مەسخىرە قىلىدۇ، ــ دەيدۇ ئۇ يىغلاپ تۇرۇپ ۋە تۈيۈقسىزلا يىغىدىن توختاپ يېشىنى سۈرتۈۋېتىپ دوختۇرغا خۇددى زور مەخپىيەتلىكنى ئاشكارىلاپ قويغاندەك تىكىلىپ قارايدۇ.

ــ مانا بولدىغۇ، ياش تۆككىنىڭىزنىڭ ئۆزى ھېسسىياتلىق ئادەم ئىكەنلىكىڭىزنى چۈشەندۈرىدۇ، ــ دەيدۇ دوختۇر كۈلۈپ تۇرۇپ.

ئۇ ئاستا ـ ئاستا پەسكويغا چۈشۈپ، دوختۇرغا قاراپ كۈلۈمسىرەيدۇ.

ــ ئوقۇغۇچىلىرىڭىزنىڭ سىزنى مەسخىرە قىلىشىدىكى سەۋەب شۇكى، ئۇلار سىزنىڭ رول ئالغاندەك ياشاش ئۈسۈلىڭىزنى كۈلكىلىك ھېس قىلغان، ــ دەيدۇ دوختۇر سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، ــ ئوقۇتقۇچى بولغان ئادەمدىن ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش ۋە ھەم ئىقتىدارلىق ھەم پىشقان بولۇش تەلەپ قىلىنىدۇ. لېكىن سىزنىڭ ھەممىنى ۋايىغا يەتكۈزۈشىڭىزنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق. ئوقۇتقۇچى بەزىدە ھاماقەت بولۇپ قالسىمۇ، ئوقۇغۇچىلار ئۇنى ئوخشاشلا ھۆرمەتلەۋېرىدۇ، ئوقۇتقۇچىسىنىڭ چىقىشماق مىجەزىنى ياخشى كۆرىدۇ. شۇڭا، دەيدىغىنىم، نىقابىڭىزنى ئېلىۋېتىڭ، شۇندىلا ئۆزىڭىزنى تېخىمۇ ياخشى كۆرىدىغان بولىسىز، بەلكىم ئىشلەۋاتقان خىزمىتىڭىزنىمۇ ياخشى كۆرۈپ قېلىشىڭىز مۇمكىن.

جېننى دوختۇرخانىدىن چىققاندىن كېيىن كەيپىياتى خېلىلا ياخشىلىنىپ قالىدۇ. ئارىدىن بىرنەچچە ئاي ئۆتۈپ چىرايىدىن ئەندىشە قىلمايدىغان ۋە تەشۋىشلەن

مەيدىغان بولىدۇ. ئۇ دوختۇرغا خەت يېزىپ، ئۆزىنىڭ بۇرۇنقىغا قارىغاندا كۆپ يېڭىلىپ قالغانلىقىنى ئېيتىدۇ. گەرچە ئۇ ئوقۇتۇش خىزمىتىدىن ئەندىشە قىلسىمۇ، ئۆزىنى يەنىلا ئىجتىھاتلىق ئوقۇتقۇچى، دەپ قاراپ، كەلگۈسىدە نەتىجە قازىنالايدىغانلىقىغا ئىشىنىدۇ.

مۇلاھىزە:

گۈزەللىك نىقاب ئەمەس، بەلكى ھەقىقىيلىقنىڭ نامايەندىسى. گۈزەللىكنى قارىغۇلارچە قوغلىشىشنىڭ ئاسارىتى ۋە ئەرزىمەس بېسىمدىن قۇتۇلۇپ، ئۆزىڭىزنىڭ ئارتۇقچىلىقى ۋە يېتەرسىزلىكىنى تولۇق قوبۇل قىلىڭ. شۇنداق قىلالىسىڭىز ئۆزىڭىزنىڭ سەمىمىيلىكى ۋە پەزىلىتىڭىز ئارقىلىق باشقىلارنىڭ ياخشى كۆرۈشىگە ئېرىشەلەيسىز، بۇنىڭ بىلەن ئۆزىڭىزمۇ چەكسىز خۇشاللىق ۋە ئىلھامغا ئىگە بولىسىز.

ئۆزىڭىزنى ماختاشنى ئۆگىنىپ قويۇڭ

بىر ئېغىز ماختاشقا ئېرىشسەم، ئۆمرۈم تۈگىگۈچە ئاچ ئۆزىرايدۇ.

— مارك تۋېن

دىك كالتەك توپ ئويناشنى ياخشى كۆرەتتى، بىرەيلەن ئۇنىڭ تۇغۇلغان كۈنىگە توپ كالتىكى سوۋغا قىلىدۇ. ئۇ هاياجانلانغىنىدىن:

— مەن دۇنيادىكى ئەڭ ياخشى كالتەك توپچى! — دەپ ئۇنىڭ بارچە ۋاقىرايدۇ. ئۇ توپنى ئېگىز ئېتىپ كالتەك بىلەن ئۇرىدۇ، لېكىن كالتەك توپقا تەگمەيدۇ. ئۇ قىلچە ئىكىلەنمەي توپنى ئىككىنچى قېتىم يەنە ئاتىدۇ ۋە باشقىلار بىلەن بەسلىشىۋاتقاندەك «مەن دۇنيادىكى ئەڭ ياخشى كالتەك توپچى» دەپ توۋلايدۇ. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ توپنى يەنە ئۇرىدۇ، لېكىن ئالدىنقى قېتىمقىسىدىنمۇ ئوسال ئەھۋالدا قالىدۇ. ئۇ توپ كالتىكىگە:

— بىلەمسەن، مەن دۇنيادىكى ئەڭ ياخشى كالتەك توپچى، — دەيدۇ.

كېيىن دىك ھەقىقەتەنمۇ كالتەك توپ تەنھەرىكىتى تارىخىدىكى ئەڭ ياخشى ھۇجۇمچى بولۇپ قالىدۇ. ئۇنىڭ ئۆزىنى ماختىشى ئۇنىڭغا كۈچ ئاتا قىلغانىدى. دەل ئاشۇ ماختاشلار ئۇنىڭ چۈشىنى رېئاللىققا ئايلاندۇرىدۇ. بەلكىم كۈنلەرنىڭ بىرىدە بىزمۇ دىكقا ئوخشاش مۇۋەپپەقىيەتنىڭ يۇقىرى پەللىسىگە چىقىشىمىز مۇمكىن. شۇ چاغدا ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلەيدىغان بولساق، بىزنى غەلىبە دەرۋازىسىغا باشلايدىغان يولدا باسقان ئىزىمىز، ئاققۇزغان قان ـ تەرىمىز ۋە تارتقان جاپايىمىزدىن باشقا يەنە ئۆزىمىزنى ئۆزىمىز ماختاشتەك جەريانىنىڭمۇ بارلىقىنى كۆرۈپ يېتىمىز.

مۇلاھىزە:

ئۆزىنى ـ ئۆزى ماختاش ـــ ئۆزىمزنى تېخمۇ ياخشى قوبۇل قىلىشقا ئېلىپ بارىدۇ. تۇرمۇشتا ھەممىلا ئادەم باشقىلارنىڭ ئۆزىنى ماختىشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. ماختاش ئۇ بىر خىل ئېتىراپ قىلىش، بىر خىل مۇكاپات. ماختاش خۇددى ئادەملەرنىڭ كۆڭلىنى يۇرۇتۇپ تۇرغان قۇياشتەك ئادەمگە ئىشەنچ ۋە كۈچ ـ قۇۋۋەت ئاتا قىلىدۇ. باشقىلارنىڭ ماختىشىغا ئېرىشىش ئۆزىنى ـ ئۆزى ماختىغاندەك ئۇنداق ئاسان ئەمەس، ئەلۋەتتە. بىز ماختاشقا موھتاج ئىكەنمىز، ماختاش ئادەمنى تېخمۇ يۇقىرى ئۆرلەشكە ئىلھاملاندۇرىدىكەن، ئۇنداقتا ئۆزىمزنى ماختاشنى ئۆگىنىپ قويايلى.

جۇنې بىلەن توز

ئادەم ئۆزىدىن ھۆرۈرلىنىشنى ئىنچىكىلى بولمايدىغان نەرسىنى قوغلىشىپلا يۈرۈيدىغان بولسا، ئۇ ھالدا بۇنداق ئادەمنىڭ ھەر خىل بۇرۇي بىلەن چىقىشالمايدۇ.

ـــ يى مىڭ

بىركۈنى توز ساھىپجامال جۇنىغا:

ـــ بۇلبۇل ئۆزىنىڭ يېقىملىق ناخشىسى ئارقىلىق كىشىلەرنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىۋالىدۇ، مەن شۇنداقلا ئېغىزىمنى ئېچىشىمغا، ناخشامنى ئاڭلىغانلار مېنى مەسخىرە قىلىشىدۇ، تېخى مېنى مەسخىرە دەستىكى قىلىۋالىدۇ، ـــ دەپ دەرد تۆكىدۇ. جۇنې ئۇنىڭغا:

ـــ ئاۋازىڭ يېقىملىق بولمىغىنى بىلەن قىيابېتىڭ ئاجايىپ چىرايلىق، سېنىڭ شۇنداق چىرايلىق تاجىڭ ۋە ئادەمنى جەلپ قىلىدىغان قانىتىڭ بارغۇ، ـــ دەپ تەسەللى بېرىدۇ.

ـــ لېكىن مېنىڭ ناخشا ئېيتالمايدىغان ئاجىزلىقىم قالغان گۈزەللىكلىرىمنى يوقلا قىلىۋەتتى، بۇنداق زۇۋانسىز گۈزەللىكنىڭ ماڭا نېمە كېرىكى، ـــ دەپتۇ توز.

ـــ ھەرقانداق نەرسىنىڭ تەقدىرى تەڭرىدىن پېشانىگە پۈتۈۋېتىلگەن بولىدۇ، سېنىڭ پېشانەڭگە گۈزەللىك، بۈركۈتنىڭ پېشانىسىگە باتۇرلۇق، بۇلبۇلنىڭ پېشانىسىگە يېقىملىق ئاۋاز، دۈدۈ قۇشنىڭ پېشانىسىگە ياخشىلىق ئالامەتلىرى، قاغىنىڭ پېشانىسىگە شۇملۇقنىڭ ئالامىتى پۈتۈلگەن. بۇ قۇشلارنىڭ ھەممىسى ئۆز ئىقتىدارىدىن ئىنتايىن رازى، ـــ دەپتۇ جۇنې جاۋابەن.

مۇلاھىزە:

ئەگەر ئۆزىگىزنى قەدىرلەشنى، باشقىلارنىڭمۇ خاسلىقىگىزنى قەدىرلىشىنى ئارزۇ قىلسىڭىز، ئۇنداقتا باشقىلارغا قارىغۇلارچە ھەۋەس قىلماڭ، دائىم ئۆزىگىزنىڭ كەمچىلىكىنى باشقىلارنىڭ ئارتۇقچىلىقى بىلەن سېلىشتۇرماڭ، ئۇنىڭ ئورنىغا ئۆزىگىزنىڭ خاسلىقىنى جارى قىلدۇرۇشقا تىرىشىڭ، ئۇنى تېخىمۇ بەك نامايەن قىلىڭ.

تەڭرى ھەممىلا بەندىسىنى ئوخشاشلا ياخشى كۆرىدۇ

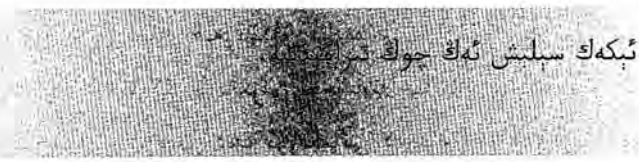

ھاياتقا ئېكەك سېلىش ئەڭ چوڭ [illegible]

— مەن شېڭ

بىر قېتىملىق پائالىيەتتە بىر بىلىملىك ھەم قابىلىيەتلىك پوپ ئاجايىپ ياخشى نۇتۇق سۆزلەپتۇ. ئۇ نۇتۇقىدا ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆز قىممىتىگە ئەھمىيەت بېرىشى، ئۆزىنى قوبۇل قىلىشى ۋە ئۆزىنى قەدىرلىشى كېرەكلىكى ھەققىدە سۆزلەپ، ھەرقانداق ئادەمنىڭ تەڭرىنىڭ ئەتىۋارلىق بەندىسى ئىكەنلىكى، ئۇلارنىڭ ئەرشتىن چۈشكەن پەرىشتە ئىكەنلىكى، شۇڭا، پانىي ئالەمدە ياشاۋاتقان بەندىلەرنىڭ تەڭرى ئاتا قىلغان ئىلتىپاتتىن جايىدا بەھرىمان بولۇپ، ئىقتىدارىنى ئەڭ زور دەرىجىدە جارى قىلدۇرۇشى كېرەكلىكىنى تەكىتلەپتۇ.

پوپنىڭ دېگەنلىرىگە قايىل بولمىغان بىرەيلەن ئۆزىنىڭ كۆرۈمسىز پاناق بۇرنىنى كۆرسىتىپ:

— ئەگەر سىلىنىڭ دېگەنلىرىدەك ئادەملەر ئەرشتىن چۈشكەن پەرىشتە بولسا، بېجىرىم پەرىشتىنىڭمۇ بۇرنى پاناق بولامدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

پاقالچەكلىرىنىڭ قىسقىلىقىدىن ئاغرىنىپ يۇرگەن يەنە بىر ئايالمۇ ئۆزىنىڭ ئاغرىنىشىنى ئىپادىلەپ، پاقالچەكلىرىنىڭ قىسقا بولۇپ قېلىشىنى تەڭرىدىن كۆرۈپتۇ. پوپ ئىشەنچ بىلەن:

— تەڭرى سىلەرنى ھەقىقەتەن بېجىرىم يارانقان، سىلەر ئىككىڭلارمۇ ھەقىقەتەن ئەرشتىن چۈشكەن پەرىشتىلەر، بىراق...، — پوپ بۇرنى پاناق ئەرگە قاراپ:

— سەن يەرگە چۈشكەن ۋاقتىڭدا بۇرنۇڭ ئاۋۋال يەرگە تېگىپتىكەن، — دەپتۇ.

پوپ يەنە پاقالچىكى قىسقا ئايالغا:

ــ سىز ئەرشتىن چۈشكەندە ھەقىقەتەن پۈتۈكسىز ئاۋۇال يەرگە تەگكەن، بىراق سىز پاراشوتنى ئېچىشنى ئۇنتۇپ قاپتىكەنسىز، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھەر كىم ئۆزىگە پەرىشتە. ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق قىممىتى بولىدۇ. گەرچە سىز بەجىرىم بولمىسىڭىزمۇ ئۆزىڭىزنى ئوخشاشلا ياخشى كۆرۈڭ ۋە قوبۇل قىلىڭ، ئۆزىڭىزدىكى شۇ كىچىككىنە ئېۋەننى دەپ ئۆزىڭىزنى كەمسىتىپ، خاتا يولغا مېڭىپ قالماڭ.

رەقىبىنى بىر يولدىلا مەغلۇپ قىلىش

رەزىللىك ياخشىلىقنى تونۇپ قالالمىغۇچە، ئەرزىمەس بىتەرسىزلىك سەۋەبىدىن ئارتۇقچىلىقىڭىزنى نابۇت قىلىۋەتمەڭ.

— جۇ شى

ۋاڭ لى بۇ يىل 9 ياشقا كىرگەن بولۇپ، بىر قېتىملىق تاسادىپىي ۋەقەدە سول قولىدىن ئايرىلىپ قالىدۇ. لېكىن ئۇنىڭ بەكمۇ جۈدو گۈمپىسى ئۆگەنگىسى بار ئىدى.

دېگەندەك ئۇنىڭ مۇرادى ھاسىل بولۇپ، بىر جۈدوچىنى ئۇستاز تۇتۇپ، ئۇنىڭدىن جۈدو گۈمپىسى ئۆگىنىدۇ. ۋاڭ لى تۇغما تالانتلىق بولغاچقا ھەم ئۆزىمۇ جاپالىق مەشق قىلغاچقا، ناھايىتى تېزلا ئىشىنىڭ ئېپىنى بىلىۋالىدۇ. ئۇ ئۇدا ئۈچ ئاي مەشق قىلغان بولسىمۇ، ئۇستازى ئۇنىڭغا بىر خىللا ماھارەتنى ئۆگىتىدۇ. بۇنىڭ تېگىگە يېتەلمىگەن ۋاڭ لى چىداپ تۇرالماي ئۇستازىدىن:

— مېنىڭ باشقا ماھارەتلەرنىمۇ ئۆگىنىدىغان ۋاقتىم بولدىمۇ قانداق؟ — دەپ سورايدۇ. ئۇستازى:

— راست ئېيتىسەن، سەن پەقەت شۇ بىر خىللا ماھارەتنى بىلىسەن، راست گەپنى دېسەم مۇشۇ بىر خىللا ماھارەتنى ئىگىلىۋالساڭ كۇپايە، — دەپ جاۋاب بېرىدۇ.

ۋاڭ لى كىچىك بولغاچقا ئۇستازىنىڭ كۆڭلىدىكىنى چۈشەنمەيدۇ، شۇنداقتىمۇ ئۇستازىغا ئىشىنىپ، ئۇستازىنىڭ دېگىنى بويىچە مەشق قىلىۋېرىپتۇ.

ئارىدىن بىر يىل ئۆتۈپ، ئۇستازى ۋاڭ لىنى تۇنجى قېتىم مۇسابىقىگە قاتناشتۇرىدۇ. ۋاڭ لى ئۆزىنىڭ ئالدىنقى ئىككى مەيدان مۇسابىقىدە ئاسانلا غەلىبە قىلىشىنى ئويلاپمۇ كۆرمىگەنىدى. گەرچە ئۇچىنچى مەيدان مۇسابىقە جاپالىقراق بولسا-

مۇ، لېكىن ئۇنىڭ رەقىبى بەكلا جىددىيلىشىپ كەتكەنلىكتىن توختىماي ھۇجۇم قىلىدۇ. ۋاڭ لى بولسا ئۆزىنىڭ ھېلىقى ماھارىتىنى ئەپچىللىك بىلەن ئىشقا سېلىپ رەقىبىنى يېڭىپ، ھەل قىلغۇچ مۇسابىقىگە كىرىدۇ.

ۋاڭ لىنىڭ ھەل قىلغۇچ مۇسابىقىدىكى رەقىبى ھەم ئېگىز ھەم قاۋۇل بولۇپ، كۆرۈنۈشتە مول تەجرىبىگە ئىگىدەك قىلاتتى. ۋاڭ لى دەمالىلىقتا قانداق قىلىشنى بىلەلمەي تەمتىرەپ قالىدۇ. رېپېر ۋاڭ لىنىڭ يارلىنىشىدىن ئەنسىرەپ، بولدى قىلماقچى بولىدۇ. لېكىن ۋاڭ لىنىڭ ئۇستازى بۇنىڭغا قوشۇلماي، مۇسابىقىنى داۋاملاشتۇرۇشتا چىڭ تۇرىدۇ.

مۇسابىقە باشلىنىدۇ، ۋاڭ لى رەقىبىنىڭ بىخەستەلىكىدىن پايدىلىنىپ، ھېلىقى ماھارىتىنى ئىشقا سېلىپ قارشى تەرەپنى مەغلۇپ قىلىپ چېمپىيون بولىدۇ.

قايتىش سەپىرىدە ۋاڭ لى ئۇستازى بىلەن مۇسابىقىنىڭ ھەربىر ئىنچىكە ھالقىلىرىنى ئەسلەيدۇ. ۋاڭ لى غەيرەتكە كېلىپ گۇمانىنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ:

— ئۇستاز، مەن قانداق قىلىپمۇ شۇ بىر خىللا ماھارەتكە تايىنىپ چېمپىيون بولالىدىم؟

— بۇنىڭدا مۇنداق ئىككى سەۋەب بار، بىرى، سەن جۇدو گۇمپىسىدىكى ئەڭ قىيىن ماھارەتنى تولۇق ئىگىلىدىڭ؛ يەنە بىرى، بىلىشمىچە، سەن ئۆگەنگەن بۇ ماھارەتكە تاقابىل تۇرۇشنىڭ بىردىنبىر ئۇسۇلى رەقىبىنىڭ سول قولىنى تۇتۇۋېلىش، — دەيدۇ ئۇستازى چۈشەندۈرۈپ.

مۇلاھىزە:

ئاينىڭمۇ يۇزىدە داغ بولغىنىدەك، ئەيىبى يوق ئادەم بولمايدۇ. ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئاجىزلىقى ۋە كەمچىلىكى بولىدۇ. بەزىلەر باشقىلارنىڭ ئۆزىنى مازاق قىلىشىدىن قورقۇپ بىر ئاللارنى قىلىپ كەمچىلىكىنى يوشۇرۇشقا ئۇرۇنىدۇ، بۇنداق قىلغاندا ئەكسىچە نەتىجە كېلىپ چىقىدۇ. ئىشنىڭ يولى ئۆزىنىڭ كەمچىلىكىگە توغرا مۇئامىلە قىلىش. ئۇنى يوشۇرۇشقا باش قاتۇرۇشنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق. پەقەت ئۇنىڭدىن ئۇنۇملۇك پايدىلانساقلا ئارتۇقچىلىقلارنى جارى قىلدۇرۇپ كەمچىلىكلەرنى تۈگىتىپ، ئاجىزلىقىمىزنى ئۈستۈنلۈككە ئايلاندۇرالايمىز.

قۇلۇله قېپى

مېنىڭ تۇرمۇش تەجرىبەم مېنى شۇنىڭغا ئىشەندۈرىدۇكى، كەمچىلىكى يوق ئادەمنىڭ ئارتۇقچىلىقمۇ ئانچە كۆپ بولمايدۇ.

— لىنكولن

بىركۈنى، قۇلۇله بالىسى دۇمبىسىدىكى ھەم قانتتىق ھەم قېلىن قاپتىن ئىچى پۈشۈپ ئاپىسىدىن: — دوستلىرىمنىڭ دۇمبىسىدە نېمىشقا مېنىڭكىگە ئوخشاش ھەم قانتىق ھەم قېلىن قاپ يوق؟ — دەپ سوراپتۇ. ئاپىسى:

— چۈنكى بىزنىڭ تېنىمىزدە بەدىنىمىزنى كۆتۈرۈپ تۇرىدىغان ئىسكىلىت بولمىغاچقا ئۆمىلەپ ماڭمىز، سۈرئىتىمىزمۇ ئىنتايىن ئاستا، بۇ قاپ بىزنى مۇھاپىزەت قىلىپ تۇرىدۇ، — دەپتۇ چۈشەندۈرۈپ. بۇنى ئاڭلىغان قۇلۇله بالىسى يەنە:

— ئەمىسە، كىچىك تۈكلۈك قۇرتنىڭمۇ ئۇستىخىنى يوق، ئۆمىلىشىمۇ شۇنداق ئاستا تۇرۇقلۇق قېپى يوق ئىكەنغۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. ئانا قۇلۇله كۈلۈپ كېتىپتۇ ۋە:

— تۈكلۈك قۇرت چوڭ بولغاندىن كېيىن كېپىنەككە ئايلىنىدۇ، كۆك ئاسمان ئۇنى مۇھاپىزەت قىلىدۇ، — دەپتۇ جاۋابەن.

— ئەمىسە سازاڭچۇ؟ ئۇ كېپىنەككە ئايلىنالمايدىغۇ! ئۇنىڭ نېمىشقا بىزنىڭكىگە ئوخشاش قېپى يوق؟ — داۋاملىق سوراپتۇ قۇلۇله بالىسى.

— چۈنكى سازاڭ يەرنىڭ تېگىگە كىرەلەيدۇ، يەر ئۇلارنى قوغدايدۇ.

بۇلارنى ئاڭلىغان قۇلۇله بالىسى يىغلاشقا باشلاپتۇ ۋە:

— بىز بەك بىچارە ئىكەنمىز، ئاسمانمۇ، يەرمۇ بىزنى قوغدىمايدىكەن، — دەپتۇ. ئانا قۇلۇله پەرىشان بولۇۋاتقان بالىسىغا:

— شۇڭا بىزنىڭ قېپىمىز بار ـ دە، بۇ قاپ دەل بىزنىڭ قوغدىنىش قورالـ

مەز، ــ دەپ تەسەللى بېرىپتۇ.

مۇلاهىزە:

رېئال تۇرمۇشتا قۇلۇله بالىسغا ئوخشاش شۇنداق كىشىلەر بارىكى، ئۇلار نەتىجىسى ياخشى، ئالاهىدىلىكى بار ساۋاقداشلىرىغا ياكى كەسىپته نەتىجه قازانغانلارغا هەۋەسلىنىپلا يۈرۈيدۇ، لېكىن ئۆزىنى توغرا تونۇشنى، ئۆزىنىڭ ئالاهىدىلىكى ۋە ئۇستۇنلۇكىنى جارى قىلدۇرۇشنى بىلمەيدۇ. ئەگەر بىز ئۆزىمىزنى توغرا تونۇمساق، ئۆزىمىزنىڭ ئىقتىدارىنى چۈشەنمەسەك ئۆزى بىر تەڭگە، توقۇمى ئون تەڭگە بولۇش بىلەن نەتىجىلىنمىز.

ئەمەلىيەتته هەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق نۇرغۇن ئارتۇقچىلىقى بولىدۇ، لېكىن كۆپىنچه هاللاردا شۇ ئارتۇقچىلىقلارنىڭ ئىچىدىكى بىر خىلىغا ماهىرراق بولىدۇ. ئۆزىمىز ماهىر بولغان شۇ ئارتۇقچىلىقنى توغرا بايقىغاندىلا ئاندىن ئۆزىمىزدىكى يوشۇرۇن كۈچنى ئەڭ زور دەرىجىده جارى قىلدۇرغىلى؛ ئۆزىمىزدىكى جارى قىلدۇرۇشقا بولىدىغانلىكى ئاكتىپ ئامىل ۋە ئۇستۇنلۇكنى تولۇق جارى قىلدۇرغاندىلا ئاندىن مۇۋەپپەقىيەت قازانغىلى بولىدۇ. ئەكسىچه، ئۆزىنىڭ نېمىگه ماهىر ئىكەنلىكىنى بىلەلمەي، ئۆزى ياخشى كۆرمەيدىغان، قىلالمايدىغان ئىشقا ئېسىلىۋالىدىغانلار هەمده ئۆگىنىشكه قىلچىمۇ قىزىقمايدىغانلار تالانتىنى هەرگىزمۇ نامايان قىلالمايدۇ، چوڭ ئىشلارنى ۋۇجۇتقا چىقىرىشتىن تېخىمۇ ئېغىز ئاچقىلى بولمايدۇ.

نەتىجىلىك هاياتقا ئېرىشىشته ئۆزىنى تولۇق تونۇش ئارقىلىق ئۇستۇنلۇكنى جارى قىلدۇرۇش ئىنتايىن مۇهىم. تۇرمۇشتا هه دېسلا باشقىلارغا هەۋەس قىلىپ، ئۆزىمىزدىن ئاغرىنىش بىلەن ئىش تاڭ ئاتمايدۇ، ئەڭ مۇهىمى ئۆزىمىزنىڭ قىممىتىنى يارىتىشتا.

پەرىشتىنىڭ قانىتى

ئازاب سەۋەبلىك ئۆزىنى ئۆزۈن كۈرۈش ئۆزىنى ـ ئۆزى كەمسىتكەنلىك.

ـــ سپىنوزا

ئەقىللىك ھەم زېرەك شىياۋ مىڭ ئۆزىنى تولىمۇ كەمسىتىدىغان بالا ئىدى. چۈنكى، ئۇ تۇغۇلۇپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا يۇز بەرگەن بىر قېتىملىق ۋەقە ئۇنىڭ دۇمبىسىگە ئىككى تال چوڭقۇر تارتۇق قالدۇرغانىدى. بۇ تارتۇقلار ئۇنىڭ بويىنىدىن باشلىنىپ بېلىگىچە سوزۇلغان بولغاچقا، شىياۋ مىڭ كىيىم ئالماشتۇرۇشتىن بەك قورقاتتى. ئۇنىڭغا خۇددى بىرەيلەن مۆكۈنۈۋېلىپ ئۆزىگە قاراۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ، كىيىمىنى تامغا مەھكەم چاپلىشىپ تۇرۇپ چاقماق تېزلىكىدە ئالماشتۇراتتى، ئۇ باشقىلارنىڭ بۇ تارتۇقلارنى كۆرۈپ قېلىشىدىن بەك قورقاتتى. بىراق ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ باشقىلار ئۇنىڭ دۇمبىسىدىكى بۇ مەخپىيەتلىكنى يەنىلا بىلىپ قالدى.

«نېمىدېگەن قورقۇنچلۇق»، «غەلىتە مەخلۇق» دېگەنگە ئوخشاش مۇنداقلا دېيىلگەن سۆزلەر ئۇنىڭ بەكلا زىتىغا تېگىپ، ئۇنى يىغلىتۇېتەتتى. مۇشۇ ئىشتىن كېيىن شىياۋ مىڭنىڭ ئاپىسى ئوقۇنقۇچىنى ئىزدەپ باردى.

ـــ شىياۋ مىڭ تۇغۇلۇپ ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەيلا چوڭ بىر ۋەقەگە يولۇققانىدى، شۇ چاغدا مەن بۇ بالىنى داۋالىتىشتىن ۋاز كەچمەكچىمۇ بولدۇم، لېكىن پەقەت چىدىمىدىم، شۇنچە ئوماق بالىنىڭ ھاياتىنى مۇنداقلا ئاخىرلاشتۇرۇۋەتسەم بولمايتتى، ـــ دېدى ئانا كۆزلىرىگە لىق ياش ئېلىپ، ـــ ھېلىمۇ ياخشى تەلىيىمگە تېخنىكىسى يۇقىرى بىر دوختۇر ئۇنى قۇتقۇزۇپ قالدى، لېكىن ئۇنىڭ دۇمبىسىدە ئىككى تال تارتۇق قالدى.

سۆزلەپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە شىياۋ مىڭنىڭ ئاپىسى:

ـــ كېيىن بالام ئوقۇنقۇچىڭ كۆرۈپ باقسۇن، ـــ دەپ شىياۋ مىڭنى يېنىغا چاقىر-

دى.

شياۋ مىڭ سەل ئىككىلىنىپراق كىيىمىنى سالدى. ئۇقۇنتۇچى بۇ ئىككى تال تارتۇقنى كۆرۈپ كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتتى ۋە ئىچى ئاغرىغان ھالدا:

ــ ھازىرمۇ ئاغرىمدۇ؟ ــ دەپ سورىدى. شياۋ مىڭ بېشىنى چايقاپ:

ــ ياق، ــ دەپ جاۋاب بەردى.

بۇ چاغدا ئوقۇنتۇچى چوڭقۇر ئويغا پاتقاندى. ناۋادا باشقا بالىلارنى شياۋ مىڭنى مازاق قىلىشتىن توسسام، بۇنىڭ بىلەن مەسىلىنى تۈپتىن ھەل قىلغىلى بولمىغىدەك، ئۇ چاغدا شياۋ مىڭ ئۆزىنى داۋاملىق كەمسىتىدۇ. بۇ خىل ئەھۋال ئۇزۇنغا سوزۇلۇپ كەتسە، شياۋ مىڭنىڭ ئۆسۈپ يېتىشىلىشىگە ئېغىر تەسىر كۆرسىتىدۇ.

ئوقۇنتۇچى بۇلارنى ئويلاۋېتىپ كاللىسىغا شۇنداق بىر ئوي كەلدى ۋە شياۋ مىڭنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ:

ــ ئەتىدىكى تەنتەربىيە دەرسىدە سەن ساۋاقداشلىرىڭ بىلەن بىرگە كىيىم ئالماشتۇرغىن، ماقۇلمۇ؟ ــ دېدى.

شۇ زامان شياۋ مىڭنىڭ كۆزىگە ياش كەلدى:

ــ لېكىن، ئۇلار مېنى زادىلىق قىلىپ، غەلىتە مەخلۇق دېيىشىدۇ، ــ دېدى.

ــ خاتىرجەم بول، مېنىڭ بۇنىڭغا ئامالىم بار، سېنى ھېچكىم زادىلىق قىلمايدۇ. ئىشەنمەمسەن؟

ئەتىسىدىكى تەنتەربىيە دەرسىدە شياۋ مىڭ قورقۇمسىرىغىنىچە بىر بۇلۇڭغا بېرىپ چاپىنىنى سالدى. ئۇ ئويلىغاندەك باشقا بالىلار يىرگەنگەندەك قىلىپ «نېمە دېگەن قورقۇنچلۇق»، ــ دېدى.

شياۋ مىڭ يىغلاپ كەتتى. دەل شۇ پەيتتە ئوقۇنتۇچى كىرىپ كەلدى. بىرنەچچە بالا ئوقۇنتۇچىنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ كېلىشتى ۋە:

ــ مۇئەللىم قاراڭ، شياۋ مىڭنىڭ دۇمبىسى نېمىدېگەن قورقۇنچلۇق، ئۇ سىزىقلار يوغان قۇرتقا ئوخشايدىكەن، ــ دېيىشتى.

ئوقۇنتۇچى ھېچنېمە دېمىدى ۋە ئاستا شياۋ مىڭنىڭ يېنىغا كەلدى ۋە ئەجەلەنگەن قىياپەتتە:

ــ بۇ قۇرت ئەمەس، ــ دېدى كۆزلىرىنى چىمچىقلىتىپ ۋە شياۋ مىڭنىڭ

دۇمبىسىگە سىنچىلاپ قاراپ، ــ مەن بۇرۇن مۇنداق بىر ھېكايىنى ئاڭلىغان، سەلەرنىڭ ئاڭلىغۇڭلار بارمۇ؟ ــ دەپ سورىدى ئوقۇغۇچىلاردىن.

ھېكايىنىڭ گېپىنى ئاڭلىغان ئوقۇغۇچىلار گۇررىدە ئوقۇتقۇچىسىنىڭ ئەتراپىغا ئولاشتى.

ــ بۇ بىر رىۋايەت، ــ دېدى ئوقۇتقۇچى ھېكايىسىنى باشلاپ، ھەربىر بالا ئاساماندىكى پەرىشتىدىن ئادەمگە ئۆزگەرگىنىكەن، پەرىشتىلەر كىچىك بالىغا ئۆزگەرگەندە قانىتىنى تاشلىۋېتىدىكەن. بەزى پەرىشتىلەرنىڭ ھەربىرىتى ئاستا بولغاچقا قانىتىنى تاشلاشقا ئۇلگۇرەلمەيدىكەن، مۇنداق بالىنىڭ دۇمبىسىدە مانا مۇشۇنداق ئىككى تال تارتۇق قالىدىكەن.

ــ قالتىسقۇ، ــ چۇرقۇراشتى بالىلار، ــ ئۇنداقتا بۇ پەرىشتىنىڭ قانىتىكەندە؟

ــ شۇنداق، ئوقۇتقۇچى سىرلىق كۈلۈپ قويدى، ــ قېنى سىلەرمۇ بىر ـ بىرىڭلارنىڭ دۇمبىسىگە قاراپ بېقىڭلار، سىلەردىمۇ شىۋۇ مىڭنىڭكىگە ئوخشاش تولۇق تاشلىنىپ بولالمىغان قانات بارمۇ ـ يوق؟

بالىلار بەس ـ بەستە بىر ـ بىرىنىڭ دۇمبىسىنى تەكشۈرۈشكە باشلىدى. لېكىن ھېچكىمنىڭ دۇمبىسىدە شىۋۇ مىڭنىڭكىدەك بۇنداق ئېنىق تارتۇق يوق ئىدى.

ــ مۇئەللىم، مېنىڭ ماۋۇ يېرىمدە بىر كىچىككىنە تارتۇق بار ئىكەن، بۇمۇ پەرىشتىنىڭ قانىتىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى بىر قىزچاق ھاياجانلانغان ھالدا قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ.

ــ ياق، بۇ پەرىشتىنىڭ قانىتى ئەمەس.

ــ مەندىكى تارتۇق قىزىل ئىكەن، مەن پەرىشتە ئىكەنمەن.

بالىلار ئۆزلىرىنىڭ دۇمبىسىدە تارتۇق بارلىقىنى بەس ـ بەستە ئېتىراپ قىلىشىپ، شىۋۇ مىڭنى ئونتۇپ قېلىشتى. شىۋۇ مىڭنىڭ قىزارغان كۆزلىرىدە كۈلكە جىلۋىلەندى. بۇ چاغدا بىر قىزچاق تۇيۇقسىزلا:

ــ مۇئەللىم، مەن پەرىشتىنىڭ قانىتىنى سىيلاپ باقسام بولامدۇ؟ ــ دەپ سوراپ قالدى.

ــ بۇنىڭغا بىزنىڭ پەرىشتىمىز قوشۇلامدىكىن؟ ئوقۇتقۇچى كۈلۈمسىرىگىنىچە شياۋ مىڭغا كۆزىنى قىسىپ قويدى.

شياۋ مىڭ پۈتۈن غەيرىتىنى يىغىپ تارتىنىپراق ماقۇل بولدى.

قىزچاق ئۇنىڭ دۈمبىسىنى بوشقىنە سىيلىدى ۋە خۇشاللىقتىن:

ــ پاھ! نېمىدېگەن يۇمشاق، مەن پەرىشتىنىڭ قانىتىنى سىيلىدىم، ــ دەپ ۋارقىراپ كەتتى.

بۇنىڭ بىلەن تەڭلا بالىلارنىڭ ھەممىسى «مەنمۇ سىيلاپ باقاي، مەنمۇ سىيلاپ باقاي» دەپ چۇرقۇراشتى.

ئاشۇ قېتىملىق تەنتەربىيە دەرسىدىن كېيىن شاۋ مىڭ دۈمبىسىدىكى تارتۇق سەۋەبلىك ئۆزىنى كەمستىمەيدىغان ۋە باشقىلار بىلەن ئالاقە قىلىشتىن قورقمايدىغان بولدى. ئەكسىچە ئاشۇ تارتۇقلاردىن پەخىرلىنىدىغان ۋە ئۆزىگە تېخىمۇ ئىشىنىدىغان بولۇپ، بارغانسېرى ئېچىلىپ كەتتى، دوستلىرىمۇ بارغانسېرى كۆپەيدى.

مۇلاھىزە:

شياۋ مىڭ ئوقۇتقۇچىسىنىڭ ھېكايىسىنىڭ تۈرتكىسىدە ئۆزىنى ـ ئۆزى كەمستىمەيدىغان بولدى، ئۆزىدىكى يېتەرسىزلىككە توغرا قاراپ، ئۆزىنىڭ خۇشال، شوخ ھالىتىگە يېڭىباشتىن قايتىپ كەلدى. شياۋ مىڭ ھەققىدىكى بۇ ھېكايە بىزگە شۇنى بىلدۈرىدۇكى، يېتەرسىزلىكلىرىڭىزنى قوبۇل قىلالىسىڭىزلا يېتەرسىزلىكلىرىڭىز ھەرگىزمۇ يېتەرسىزلىك بولۇپ تۇيۇلمايدۇ، بەلكى سىزنى پەخىرلەندۈرىدىغان ۋە ئۆزىڭىزگە بولغان ئىشەنچىڭىزنى ئاشۇرىدىغان يارقىن نۇقتىغا ئايلىنىدۇ.

ئۇچىنچى باب ئۆزىگىزگە ئىشىنىڭ، ئەڭ مۇنەۋۋەر ئادەم ئۆزىگىز

باشقىلارغا ھەۋەس قىلىسىڭىز بولىدۇ، لېكىن ئۆزىگىزگە ھەرگىزمۇ سەل قارىماڭ. باشقىلارغا ئىشەنسىڭىز بولىدۇ، لېكىن سىز ئەڭ ئاۋۋال ئىشىنىشكە تېگىشلىك ئادەم ئۆزىگىز. سىز ئۆزىگە ئىشىنىدىغان، مۇۋەپپەقىيەت قازانغان ھايانتا ئىگە بولمەن دەيدىكەنسىز، چوقۇم ئۆزىگىزنى كەمسىتمەسلىكىڭىز ھەم ئۆزىگىزدىن گۇمانلانماسلىقىڭىز كېرەك. سوقرات «ئەڭ مۇنەۋۋەر ئادەم دەل ئۆزىگىز» دېگەن بۇ ھېكمەتلىك سۆزنى ئېسىڭىزدە چىڭ ساقلاڭ.

ئەمەلىيەتتە ئەڭ مۇنەۋۋەر ئادەم ئۆزىڭىز

ئۆزىڭىزگە ئىشەنگەندىلا ئاندىن باشقىلارغا ئىشىنىدۇ.

ـــ بېرنارد. شاۋ

مەلۇم بىر ئالىم ئۆمرىنىڭ ئاز قالغانلىقىنى ھېس قىلىپ، سىناش ۋە يەنمۇ چوڭىنىش مەقسىتىدە ئادەتتە ئىپادىسى ھەممىدىن ياخشى شاگىرتىنى يېنىغا چاقىرتىپ: «ماڭا ئىنتايىن مۇنەۋۋەر بىر ئىزباسار كىرەك، ئۇ ئەقىل ـ ئىدراككە تولغان بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە ئۆزىگە ئىشىنىدىغان ۋە ئالاھىدە جاسارەتلىك بولۇشى كېرەك...، مەن بۇنداق ئادەمنى تولا ئىزدەپ تا بۈگۈنگىچە تاپالمىدىم، شۇڭا سەن ماڭا مۇشۇنداق ئادەمدىن بىرنى تېپىپ بەرگىن» ـــ دەپتۇ.

ـــ بولىدۇ، بولىدۇ، ـــ شاگىرت تولىمۇ ئەستايىدىللىق بىلەن شۇنداق ـــ دەپتۇ، ـــ مەن چوقۇم بارلىق تىرىشچانلىقىم بىلەن ئىزدەپ، سىلىنىڭ ماڭا قىلغان ئەجرلىرى ۋە ئىشەنچلىرىنى ئاقلايمەن.

شۇنداق قىلىپ بۇ شاگىرت بارلىق چارە ـ تەدبىرلەرنى قوللىنىپ ئۇستازى ئۈچۈن ئىزباسار ئىزدەشكە باشلاپتۇ. لېكىن ئۇ تېپىپ كەلگەن شۇنچە كۆپ ئادەمنىڭ ھېچقايسىسى ئۇستازىغا ياراپتۇ. بىركۈنى ئىنتايىن ئاجىزلاپ كەتكەن ئۇستاز شاگىرتىنىڭ بېشىنى سىيلاپ تۇرۇپ:

ـــ سەن كۆپ جاپا تارتتىڭ، سەن تېپىپ كەلگەن ئۇ ئادەملەرنىڭ ھېچقايسىسى ساڭا يەتمەيدۇ...، ـــ دەپتۇ.

يېرىم يىلدىن كېيىن ئۇستاز سەكراتقا چۈشۈپ قاپتۇ، لېكىن مۇنەۋۋەر ئىزباسار تېخىچە تېپىلماپتۇ. شاگىرت خىجىل بولغىنىدىن كۆزىگە ياش ئالغان ھالدا ئۇستازنىڭ يېنىغا كېلىپ پەرىشان ھالدا:

ـــ ئۇستاز مەن سىلىگە يۈز كېلەلمەيمەن، سىلىنى بەكمۇ نائۈمىدتە

قويدۇم! — دەپتۇ.

— مەن ھەقىقەتەن ئۇمىدسىزلەندىم، لېكىن ئۆزۈڭگە ئۆزۈك يۈز كېلەلمەيسەن، — دەپتۇ ئۇستاز ۋە ئۇمىدسىزلىككە تولغان كۆزىنى خېلى ئۇزۇنغىچە چىڭ يۇمۇپ ھەسرەتلەنگەن ھالدا:

— ئەڭ مۇنەۋۋەر ئىزباسار ئەسلىدە ئۆزۈك ئىدىڭ. ئەپسۇس، سەن ئۆزۈڭگە ئۆزۈك ئىشەنچ قىلالمىغاچقا، ئۆزۈڭنى ئەستىن چىقىرىپ قويدۇڭ، ئۆزۈڭنى ئۇنتۇپ قالدىڭ، ئۆزۈڭگە سەل قارىدىڭ...، ئەمەلىيەتتە ئادەملەرنىڭ ھەممىسى ئوخشاشلا مۇنەۋۋەر، پەرق ئۆزىنى قانداق تونۇشتا، ئۆزىنى قانداق تېپىشتا ۋە ئۆزىنى قانداق ئەتىۋارلاشتا...، ئۇستاز سۆزىنى تۈگىتىپلا بۇ ئالەم بىلەن مەڭگۈلۈك خوشلىشىپتۇ.

شاگىرت قاتتىق پۇشايمانغا قىلىپتۇ ۋە بىر ئۆمۈر ئۆزىنى ئەيىبلەپ ئۆتۈپتۇ.

مۇلاھىزە:

باشقىلارغا ھەۋەس قىلسىڭىز بولىدۇ، لېكىن ئۆزىڭىزگە ھەرگىزمۇ سەل قارىماڭ. باشقىلارغا ئىشەنسىڭىز بولىدۇ، لېكىن سىز ئەڭ ئاۋۋال ئۆشىنىشكە تېگىشلىك ئادەم دەل ئۆزىڭىز. ئەگەر سىز ئۆزىڭىزنى ھەقىقىي نامايان قىلماقچى بولسىڭىز، چوقۇم ئۆزىڭىزنى كەمستەمسىلىكىڭىز ھەم ئۆزىڭىزدىن گۇمانلانماسلىقىڭىز كېرەك، سوقراتنىڭ «ئەڭ مۇنەۋۋەر ئادەم دەل ئۆزىڭىز» دېگەن ھېكمەتلىك سۆزىنى ئېسىڭىزدە چىڭ ساقلىشىڭىز كېرەك.

ئالماس دەل سىزنىڭ ھويلىڭىزدا

ئۆزىنىڭ ئىقتىدارسىزلىقىنى ئىنسانلارنىڭ مەغلۇبىيەتكە يۈرسەت يارىتىپ بېرىش-تىن باشقا نەرسە ئەمەس.

— ناپالېئون

توردا كەڭ تارقالغان مۇنداق بىر ھېكايە بار بولۇپ، ئۇ بىزنىڭ ئۆزىمىزنى توغرا تونۇپ، ئىشەنچ تىكلىشىمىزگە زور ياردەم بېرىدۇ.

بىركۈنى، بىر بوۋاي ئاربوت دېھقانچىلىق مەيدانىنىڭ غوجايىنىنى يوقلاپ بېرىپ ئۇنىڭغا:

— ئەگەر سەندە باشمالتاقچىلىق ئالماس بولغان بولسا ئەتراپتىكى يەرلەرنىڭ ھەممىسىنى سېتىۋالالايتىڭ؛ ئەگەر بىر ئالماس كانى تېپىۋالغان بولساڭ ئوغلۇڭنى پادىشاھلىق تەختىگە ئولتۇرغۇزالايتىڭ، — دەپتۇ. ئالماسنىڭ نەقەدەر پۇلغا يارايدىغانلىقى دېھقانچىلىق مەيدانىنىڭ غوجايىنىغا قاتتىق تەسىر قىپتۇ. شۇڭا ئۇ بوۋايدىن شۇنداق ئالماسنى قەيەردىن تاپقىلى بولىدىغانلىقىنى سوراپتۇ. بوۋاي:

— سەن تاغقا بېرىپ ئاق قۇم ئاقىدىغان دەريانى ئىزدەپ تاپ، ئەگەر مۇشۇ دەريا-نى تاپالىساڭ، ئېنىقكى، ئاق قۇمنىڭ تېگىدە چوقۇم ئالماس بار، — دەپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئاربوت بارلىق زېمىنىنى سېتىۋېتىپ، خوتۇن ـ بالىلىرىنى قوشنىلىرىنىڭ ئۆيىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇپ، ئۆزى يالغۇز ئالماس ئىزدەشكە مېڭىپتۇ. ئۇ شۇنچە كۆپ ئىزدەپمۇ ئۇ خەزىنىنى تاپالمىغاچقا ئۈمىدسىزلىنىپ ئۆزىنى دېڭىزغا تاشلاپ ئۆلۈۋاپتۇ.

ھېكايە بۇنىڭلىق بىلەن تۈگىمەيدۇ.

بىركۈنى ئاربوتنىڭ زېمىنىنى سېتىۋالغان ئادەم تۆگىسىنى ھويلىنىڭ ئارقا-سىدىكى ئېرىققا سۇغارغىلى ئېلىپ چىقىپتۇ. تۆگە تۇمشۇقىنى سۇغا ئۇزارتىشىغا

ھېلىقى ئادەم سۇدىكى قۇم ئارىسىدا پارقىراپ تۇرغان بىر پارچە تاشنى كۆرۈپ قاپتۇ ۋە تاشنى سۇزۇپ ئۆيىگە ئەكىرىپ ئوچاقنىڭ ئۈستىگە قويۇپ تۇرۇشىغا ھېلىقى بوۋاي بۇ ئادەمنى يوقلاپ كېلىپ قاپتۇ. بوۋاي ئۆيگە كىرىپلا پارقىراپ تۇرغان تاشنى كۆرۈپ ئۆزىنى تاشقا ئېتىپتۇ. ئۇ ھەيرانلىق بىلەن:

— ئاربوت قايتىپ كەلدىما؟ — دەپ سوراپتۇ، — ئۇ تېخى قايتىپ كەلمىدى، مەن بۇ تاشنى ئۆينىڭ كەينىدىكى ئېرىقتىن تېپىۋالدىم، — دەپتۇ يېڭى غوجايىن. — سەن يالغان سۆزلەۋاتىسەن، — دەپتۇ بوۋاي ئىشەنمىگەن ھالدا، مەن ئۆيگە يېقىن كېلىپلا بۇ ئۆيدە بىر مۆجىزىنىڭ بارلىقىنى بىلگەنمەن، مېنى تولا گەپ قىلمىدىكەن دېمىگىن، لېكىن سەن تېپىۋالغان بۇ تاش راستىنلا ھەقىقىي ئالماس.

ئىككىسى ئۆيدىن چىقىپ ئېرىقنى كولاشقا باشلاپتۇ ۋە ناھايىتى تېزلا تېخىمۇ پارقىراق تاشتىن بىرنى تېپىۋاپتۇ، ئۇلار داۋاملىق كولاپ يەنە مۇشۇنىڭغا ئوخشاش پارقىراق تاشتىن خېلى جىق تېپىپتۇ. ئېيتىشلارغا قارىغاندا ۋىكتورىيە خانىشىغا سوۋغا قىلىنغان ھېلىقى داڭلىق ئالماسمۇ مۇشۇ ئېرىقتىن قېزىۋېلىنغانمىش.

مۇلاھىزە:

ھاياتنىڭ خەزىنىسى باشقا يەردە ئەمەس دەل ئۆزىمىزدە. سىزنىڭ مەلۇم ئارتۇقچىلىقىڭىز ۋە مەلۇم قىزىقىشىڭىز بەلكىم سىزنىڭ ئارزۇيىڭىزنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتىكى قورال بولۇپ قېلىشى مۇمكىن. ئەگەر سىز نوقۇل ھالدا باشقىلارغىلا ھەۋەس قىلىپ، ئۆزىڭىزنىڭ ئۇستۇنلۇكى ۋە ئارتۇقچىلىقىڭىزنى ھېس قىلالمىسىڭىز ، ئۇ ھالدا ئۆزىڭىزنىڭ قىممىتىنى مەڭگۈ نامايان قىلالمايسىز، ئۆزىڭىزدىنمۇ رازى بولمايسىز، ئەلۋەتتە.

ئورنىدىن تۇرۇڭ، سىزمۇ داڭلىق ئادەم بولالايسىز

ئىشەنچ ئادەمنى بويسۇندۇرۇشقا بولىدىغان قارىغان تەرسىنى بويسۇندۇرۇش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىدۇ.

— دىرىدرن

بىر راھىب ئىبادەتخانىدىكى يوغان بۇتنىڭ ئالدىدا يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ تاك - تاكنى ئۇرغاچ دۇرت ئوقۇۋاتاتتى. ئۇ گەرچە شۇنچە ئۇزۇن تىلاۋەت قىلغان بولسىمۇ ئەۋلىيا بولالمىغانىدى. ئۇ بۇنىڭدىن ئىچى پۈشۈپ، نېمە قىلىشنى بىلەلمەي، بىرەر-سىنىڭ بۇنىڭدىكى سىرنى دەپ بېرىشىنى ئارزۇ قىلىپ يۈرەتتى. دەل شۇنداق كۈن-لەردە داڭقى ئەلگە تارىغان بىر ئۆلىما بۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ بۇ ئىبادەتخانىغا چۈشىدۇ.

— ھۆرمەتلىك ئۇستاز، تەڭرى بىزنى ئۇچراشتۇردى، بۇ تەڭرىنىڭ ماڭا ئاتا قىلغان ئامىتى، — دەپتۇ راھىب ۋە ئورنىدىن تۇرۇشقىمۇ ئۇلگۈرمەي يىغلىدەم سوراپتۇ:

— سىلىدىن سورايدىغان شۇنداق بىر ئىلتىماسىم بار ئىدى، يول كۆرسەتكەن بولسىلىرى، سىلى قانداق قىلىپ ئۆلىما بولغان؟ دېمەكچىمەنكى، ئالدىمىزدىكى بۇ بۇت...

— ئۆلىمالار شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلۇغكى، بىز ئۇلارغا ئىزچىل يۈكۈنىمىز...، ئۆ-لىما سالماقلىق بىلەن سۆزىنى باشلاپتۇ، ئۇنىڭ ئاۋازى جاراڭلىق بولۇپ، بۇتخانىنى لەرزىگە كەلتۈرۈپتۇ.

— ئىزچىل... يۈكىنىمىز؟ — راھىب قورقۇپراق بۇتقا بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن خۇشاللىق بىلەن ئۆلىماغا دەپتۇ:

— سىلىچە، ئورنۇمدىن تۇرۇشۇم كېرەككەندە؟

ــ شۇنداق، ــ ئۆلىما ئۇنى ئورنىدىن تۇرۇشقا ئىشارەت قىپتۇ، ــ ئورنىدىن تۇر، سەنمۇ ئۆلىما بولالايسەن.

ــ نېمە؟ نېمە دىدىلە؟ مەنمۇ ئۆلىما بولالايمەنما؟ سى... سى... سىلى تەڭرى ۋە ئەۋلىيالارغا ھۆرمەتسىزلىك قىلىۋاتىلا، ــ دەپتۇ ئالدىراپ ـ تېنەپ قولىنى جۇپلەپ ئارقا ـ ئارقىدىن «ئامىتابا، ئامىتابا» دەپتۇ.

ــ جاھىللىق بىلەن سەجدە قىلغاندىن كۆرە دادىللىق بىلەن بۆسۈش ھاسىل قىلغان ياخشى، ــ ئۆلىما راھىبنى ئاڭلىسۇن دېگەندەك ئۆز ـ ئۆزىگە پىچىرلاپ كەينىگىمۇ قارىماي يولىغا راۋان بولۇپتۇ.

مۇلاھىزە:

ئۇلۇغ ئادەملەر بىلەن ئادەتتىكى ئادەملەرنىڭ ھەممىسى ئوخشاشلا ئادەم. چۈنكى، ئۇلۇغ ئادەمدە بار ئېلىمېنت سىزدىمۇ بار، ئوخشىمايدىغىنى ئۇلۇغ ئادەملەردە بىر خىل مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى ۋە ئىشەنچ بولىدۇ، مانا مۇشۇ خىل ئېتىقاد جەھەتتىكى پەرق ئۇلۇغ ئادەملەر بىلەن ئادەتتىكى ئادەملەرنىڭ پەرقىنى پەيدا قىلغان. مۇشۇ نۇقتىنى تونۇپ يەتسەكمۇ ئۆزىڭىزنى كەمستىدىغان پىسخىك قاراڭغۇلۇقتىن قۇتۇلۇپ، ھاياتنىڭ ئىپتىخارلىق تۇيغۇسى بىلەن ئىشەنچ تۇيغۇسىنى بىرلەشتۈرەلەيسىز.

مەڭگۈ بىرىنچى رەتتە ئولتۇرىمەن

ئاۋۋال ئۆزىڭىزدە ئىشەنچ تۇرغۇزۇڭ، ئاندىن ئۇلارغا ھۆكۈم قىلىڭ. مۇشۇنداق قاراشنى تۇرغۇزالمىساڭلار ھەرگىزمۇ ئۇلارغا ھۆكۈم قىلىپ قارىمالايسىز.

— ۋىلسون

20 ـ ئەسىرنىڭ 30 ـ يىللىرىدا ئەنگلىيەنىڭ بىر كىچىك شەھىرىدە مارگارىت دەيدىغان بىر قىز ئۆتكەن بولۇپ، ئۇ دادىسىنىڭ قاتتىق باشقۇرۇشى ئاستىدا چوڭ بولغانىكەن. دادىسى ئىزچىل تۇرده ئۇنىڭغا مۇنداق بىر ئىدىيەنى سىڭدۈرگەنىكەن: «مەيلى قانداقلا ئىشنى قىلىشىڭدىن قەتئىينەزەر چوقۇم تىرىشىپ بىرىنچى لىكنى قولغا كەلتۈرۈپ، مەڭگۈ باشقىلارنىڭ ئالدىدا تۇرۇشۇڭ كېرەك. ھەتتا كوچا ئاپتوبۇسىغا چىققىنىڭدىمۇ مەڭگۈ بىرىنچى رەتتە ئولتۇرۇشىڭ لازىم.» دادىسى ئۇنىڭ «مەن قىلالمايمەن»، «بۇ بەك تەسكەن» دېگەنگە ئوخشاش سۆزلىرىنى قىلىشىغا ئەزەلدىن يول قۇيۇپ باقمىغانىكەن.

مارگارىت دادىسىنىڭ مۇشۇنداق قاتتىق تەربىيەسىنىڭ تۇرتكىسىده پائال يۇقىرى ئۆرلەيدىغان ئىراده ۋە ئىشەنچنى يېتىلدۈرۈپتۇ. ئۇ «مەڭگۈ بىرىنچى رەتتە ئولتۇرىمەن» دېگەن قەسىمىنى ئەمەلىي ھەرىكىتىده كۆرسىتىش ئۈچۈن، ئۆگىنىش، تۇرمۇش ۋە خىزمەتتە دادىسىنىڭ تەلىمىنى ھەر ۋاقىت ئېسىده چىڭ ساقلاپ، توختىماي ئالغا ئىلگىرىلەش روھى ۋە چوقۇم غەلىبە قىلىش ئىشەنچىسى بىلەن ئەڭ زور تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ، بارلىق قىيىنچىلىقنى يېڭىپ، ھەربىر ئىشنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ قىلىپ بىرىنچىلىكنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشىپتۇ.

مارگارىت ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقاندا مەكتەپ بەش يىل ئىچىده لاتىنچىنى ئۆگىنىپ بولۇشنى تەلەپ قىلىپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ قەيسەر ئىرادىسى ۋە جان تىكىپ ئېلىشىش روھى ئارقىلىق بەش يىلدا ئۆتۈلىدىغان دەرسنى بىر يىلدىلا تاماملاپ بوپتۇ. كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان يېرى شۇكى، ئۇنىڭ ئىمتىھان نەتىجىسى ئالدىنقى

قاتاردا تۇرىدىكەن. مارگارىت ئۆگىنىشتىلا ئالدىدا بولۇپ قالماستىن، تەنتەربىيە، مۇزىكا، نۇتۇق سۆزلەش قاتارلىق جەھەتلەردىمۇ ئالدىنقى ئورۇندا تۇرىدىكەن. شۇ يىل-لىرى ئۇ ئوقۇۋاتقان مەكتەپنىڭ مۇدىرى ئۇنىڭغا: «ئۇ مەكتىپىمىز قۇرۇلغاندىن بۇ-يانقى ئەڭ مۇنەۋۋەر ئوقۇغۇچى، ئۇ يۈكسەك ئىرادىگە ئىگە بولۇپ، ھەرقانداق ئىشنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ قىلىدۇ» دەپ باھا بەرگەنىكەن.

دەل مانا مۇشۇنداق «مەڭگۈ بىرىنچى رەتتە ئولتۇرىمەن» دېگەن روھنىڭ تۇرتە-كىسىدە، 40 نەچچە يىلدىن كېيىن مارگارىت پۈتۈن ئەنگلىيە، ھەتتا پۈتكۈل ياۋروپا-دىكى چاقناپ تۇرغان چولپانغا ئايلانغان. بۇ دەل ئۇدا تۆت يىل كونسېرۋاتېپلار پارتە-يەسىنىڭ رەھبىرى بولۇپ سايلانغان ھەمدە 1979 ـ يىلى ئەنگلىيەنىڭ تۇنجى ئايال باش ۋەزىرى بولۇپ، سىياسىي سەھنىدە 11 يىل ھۆكۈم سۈرگەن، دۇنيا سىياسىي سەھنىسىدىكى «تۆمۈر خوتۇن» ـــ مارگارىت ساچىر خانىم.

مۇلاھىزە:

بىر مۇتەپەككۇر: «پوزىتسىيە ئېگىزلىكنى بەلگىلەيدۇ» دېگەن. «مەڭگۈ بىرىنچى رەتتە ئولتۇرىمەن» دېيىش بىر خىل ئىجابىي ۋە ئۆزىگە ئىشىنىش پوزىتسىيەسى بولۇپ، ئۇ سىزنى پائال ئالغا ئىلگىرىلەشكە رىغبەتلەندۈرۈپ، ئارزۇيىڭىزنى تېرىشىپ رېئاللىققا ئايلاندۇرۇش ئىم-كانىيىتىگە ئىگە قىلىدۇ.

كەلگۈسىدە سىز ئىشتات باشلىقى بولىسىز

ئۆزىڭىزگە ئىشىنىڭ، ۋە ئۆزىڭىز ياخشى كۆرىدىغان كەسىپ ئۈچۈن تىرىشىڭ، شۇندىلا ھەلىبە سىزگە قۇچاق ئاچىدۇ.

— كارنېگې

ئامېرىكا نيۇيورك ئىشتاتىنىڭ تۇنجى قارا تەنلىك ئىشتات باشلىقى روللىسنى كىچىكىدە ئوقۇتقۇچىلىرى ئانچە ياقتۇرمايتتى. ئۇنىڭمۇ باشقا بالىلارغا ئوخشاش نۇرغۇن ناچار ئادەتلىرى بولۇپ، ئاغزىدىن سەت گەپ چۈشمەيتتى، دائىم دەرستىن قاچاتتى ۋە باشقىلار بىلەن سوقۇشۇپلا يۈرەتتى... يېڭىلا خىزمەتكە چۈشكەن ئوقۇتقۇچى ئولېسېن بۇ بالىلارغا شۇنچە نەسىھەت قىلغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ نەسىھەتلەر خۇددى ئۆردەككە سۇ يۇقمىغاندەك ئۇلارغا ئازراقمۇ تەسىر قىلمايتتى.

ئولېسېن بۇ بالىلارنىڭ داۋاملىق مۇنداق كېتىۋېرىشىگە چىداپ تۇرالماي بىر چارە ئويلاپ چىقىدۇ. ئۇ بۇ يەردىكى ئادەملەرنىڭ بەكلا خۇراپىي ئىكەنلىكىنى بىلەتتى، شۇڭا دەرس ۋاقتىدا ئوقۇغۇچىلارنىڭ قولىنى كۆرۈپ پال ئاچىدۇ. دەسلەپتە ئوقۇغۇچىلار بۇنىڭغا ئانچە قىزىقمايدۇ، كېيىنچە ئۇنىڭ ئوقۇغۇچىلارنىڭ قولىغا قاراپ بەرگەن تەبىرىنىڭ بىر - بىرىدىن ياخشى ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا قىزىقىپ قالىدۇ.

روللىس ساۋاقداشلىرىنىڭ تەقدىرىنىڭ ياخشىلىقىنى بىلىپ، ئۆزىمۇ بىلىپ - بىلمەي ئوقۇتقۇچىسىغا قولىنى كۆرۈپ بېقىشنى ئېيتىدۇ. ئولېسېن بۇ قارا تەنلىك ئوقۇغۇچىسىنىڭ كىچىككىنە قارا قوللىرىنى ئىنچىكىلىك بىلەن خېلى ئۇزۇنغىچە «تەتقىق» قىلغاندىن كېيىن ئەستايىدىللىق بىلەن:

— كەلگۈسىدە سەن چوقۇم نيۇيورك ئىشتاتىنىڭ باشلىقى بولىسەن، — دەيدۇ.

— راستما؟ مەن ئىشتات باشلىقى بولامدىكەنمەن؟ — روللىس قۇلاقلىرىغا ئى-

شەنمىگەندەك قىلىپ ئوقۇتقۇچىسىغا گۇمان بىلەن قارايدۇ. شۇنداقتىمۇ شۇنىڭدىن ئېتىبارەن كۆڭلىگە ئىشتات باشلىقى بولۇشنى پۈكىدۇ.

شۇنىڭدىن باشلاپ روللىس ئۆزىدىكى ناچار ئادەتلەرنى ئۆزگەرتىپ، ئۆزىگە تەسەۋۋۇرىدىكى ئىشتات باشلىقىنىڭ تەلىپىنى قويىدۇ. ئۇ ئىشتات باشلىقى بولۇش خىيالىدىن ئىزچىل تەۋرەنمەي، نىشانىغا يېتىش ئۈچۈن تىرىشىپ كۈرەش قىلىدۇ ۋە 51 ياشقا كىرگەن يىلى نيۇيورك ئىشتاتىنىڭ 53 ـ نۆۋەتلىك ئىشتات باشلىقى بولۇپ، نيۇيورك ئىشتاتىنىڭ تۇنجى قارا تەنلىك ئىشتات باشلىقى بولۇپ قالىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئەقىدە مۆجىزە يارىتىدۇ، ئەقىدە ئادەمگە ئىشەنچ ئاتا قىلىدۇ. مەيلى كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئەقىدىنى قەلبىگە مەھكەم ئورناتسىلا تۇرلۇك قىينچىلىق ئۇستىدىن غەلبە قىلىپ، ئارزۇسىنى ئەملگە ئاشۇرالايدۇ.

ئۆزىڭىزگە بىر بايراق بېرىڭ

ئېتىقاد كىشىلىك ھاياتنىڭ ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچى.

ـــ لېۋ. تولستوي

بىركۈنى كەچتە جېك ئىسىملىك بىر يىگىت دەريا بويىدا غەمگە پاتقان ھالدا تۇراتتى.

بۇ كۈن دەل ئۇنىڭ 30 ياشقا كىرگەن كۈنى بولۇپ، ئۇ ئۆزىنىڭ داۋاملىق يا-شىشىنىڭ ئەھمىيىتىنىڭ بار - يوقلىقىنى بىلەلمەيۋاتاتتى. چۈنكى، ئۇ كېچىكـ-دىن تارتىپلا دائىلىتامدا ياشىغان بولۇپ، بويى پاكار، چىرايى كۆرۈمسىز بولۇپ، فـ-رانسىيە سەھرا تەلەپپۇزىدا سۆزلەيتتى. شۇڭا، ئۇ ئۆزىنى ھەم سەت ھەم دۆت، ـــ دەپ قاراپ، ئۆزىنى پەقەتلا كۆزگە ئىلمايتتى، ئادەتتىكى خىزمەتنىمۇ قوبۇل قىلىش-قا پېتىنالمايتتى، شۇڭا يا ئۆيى، يا خىزمىتى يوق ئىدى.

جېك ھايات - مامات ئوتتۇرىسىدا ئىككىلىنىپ تۇرغاندا ئۇنىڭ دائىلىتامدا بىللە چوڭ بولغان دوستى توم قىن - قىنىغا پاتمىغان ھالدا ئۇنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ كېلىپ:

ـــ جېك، ساڭا خۇشخەۋەر، ـــ دەيدۇ.

ـــ ماڭا ئەزەلدىن خۇشاللىق نېسىپ بولۇپ باققان ئەمەس، ـــ دەيدۇ جېك غەمكىن ھالدا.

ـــ خاتالاشتىڭ، مەن بايىلا رادىيودىن بىر خەۋەر ئاڭلىدىم. ناپالېئون بىر نەۋرە-سىنى يوقىتىپ قۇيغانكەن، دىكتورنىڭ بۇ بالا ھەققىدە ئېيتقان چىراي ئالاھىدە-لىكلىرى ساڭا بەك ئوخشايدىكەن!

ـــ راستما! ئۇنداقتا، مەن ناپالېئوننىڭ نەۋرىسى ئىكەنمەنده؟ ـــ جېك بىردىنلا تېتىكلىشىپ، پاكار بويلۇق بوۋىسىنىڭ ئىلگىرى تۇرغۇن قوشۇنغا قوماندانلىق

قىلىپ، سەھرا پۇرىقى بىلەن تولغان فىرانسۇس تىلىدا ھەيۋەت پەرمانلارنى چۈشۈر-گەنلىكىنى خىيالىغا كەلتۈرىدۇ ۋە جىسمىنىڭ كۈچ - قۇۋۋەتكە تولغانلىقىنى، گەپ قىلغاندا ئاۋازىنىڭ جاراڭلىق، سۈرلۈك چىقىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىدۇ.

ئەتىسى سەھەردە جېك تولۇپ - تاشقان ئىشەنچ بىلەن بىر چوڭ شىركەتكە ئىش ئىزدەپ بارىدۇ.

20 يىلدىن كېيىن جېك بۇ چوڭ شىركەتنىڭ باش لىدېرى بولۇپ قالىدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ناپالېئوننىڭ نەۋرىسى ئەمەسلىكىنى ئېنىقلاپ چىققاندى، لېكىن بۇ ئەمدى مۇھىم ئەمەس ئىدى.

مۇلاھىزە:

ئۇلگىنىڭ كۈچى چەكسىز. دوستىنىڭ بىر ئېغىز گېپىى بىلەن جېك ئۆزىگە ئىشەنچ تۇرغۇزۇپ تەقدىرىنى ئۆزگەرتىدۇ. سىز ئۆزىڭىزنى يارامغان ۋە چۈشكۈنلەشكەن ۋاقىتىڭىزدا ئۆزىڭىزگە بىر ئۇلۇغ كىشىنى ئۇلگە قىلىڭ. شۇنداق قىلسىڭىز، ئۆزىڭىزنى ئۆزىڭىز كەمسىتىش ئىسارىتىدىن قۇتۇلۇپ، ئۆزىڭىزگە بولغان ئىشەنچ ۋە جاسارەتنى يېڭىباشتىن تاپالايسىز.

موزدۇزنىڭ زۇكتۇك ئوغلى

ئىنسانلار تەقدىرىنى كۆپىنچە كۈزى بىلىدۇ، ھەممە ئادەم ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بېكىتىكۈچىدۇر.

— باكون

ئامېرىكا تارىخىدىكى ئەڭ ئۇلۇغ زۇكتۇك دەپ تەرىپلەنگەن ئابراخان لىنكولىن موزدۇز ئائىلىسىدە تۇغۇلغان بولۇپ، شۇ ۋاقىتتىكى ئامېرىكا جەمئىيىتى نەسەپكە ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرەتتى. لىنكولىن زۇكتۇكلۇق رىقابىتىگە قاتنىشىش ھارپىسىدىكى بىر قېتىملىق كېچەش پالاتىسىدا نۇتۇق سۆزلەۋاتقاندا كېچەش پالاتاسىنىڭ بىر ئەزاسىنىڭ ھاقارىتىگە ئۇچرايدۇ. ھېلىقى پالاتا ئەزاسى:

— لىنكولىن ئەپەندى، نۇتقىڭىزنى باشلاشتىن بۇرۇن ئۆزىڭىزنىڭ بىر موزدۇزنىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىڭىزنى ئۇنتۇپ قالماڭ، — دەيدۇ.

— سىزنىڭ ماڭا دادامنى ئەسلەتكىنىڭىز ئۈچۈن سىزگە كۆپ رەھمەت ئېيتىمەن، ئۇ ئالەمدىن ئۆتتى، مەن سىزنىڭ بۇ سەمىمىي نەسىھەتىڭىزنى مەڭگۈ ئۇنۇتمايمەن، شۇنىسى ماڭا ئېنىقكى، مەن زۇكتۇكلۇقنى دادامنىڭ موزدۇزچىلىقىچىلىك قاملاشتۇرالماسلىقىم مۇمكىن.

پالاتا ئەزالىرى خېلىغىچە جىمىپ كېتىدۇ. لىنكولىن بۇ ھاكاۋۇر پالاتا ئەزاسىغا قاراپ سۆزىنى داۋاملاشتۇرىدۇ:

— بىلىشىمچە، دادام سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەرگە ئاياغ تىكىپ بېرىپتىكەنتۇق، ئەگەر ئايىغىڭىز پۈتىڭىزغا دەل كەلمىگەن بولسا، مەن ئوڭشاپ بېرىسەم بولىدۇ. گەرچە مەن كۆزگە كۆرۈنگەن موزدۇز بولمىساممۇ، لېكىن كىچىكىمدىن دادامنىڭ كەينىدە يۈرۈپ ئاياغ تىكىش تېخنىكىلىرىنى ئۆگىنىۋالغانمەن.

لىنكولىن ئۇلاپلا بارلىق پالاتا ئەزالىرىغا:

— كېچىش پالاتاسىدىكى ئەزالارنىڭ ھەممىسى ئوخشاش. ناۋادا ئايىغىڭلارنى دادام تىككەن بولسا ھەمدە سىلەر ئۇنى ئوڭشاتماقچى بولساڭلار، مەن كۇچۇمنىڭ يېتىشچە ياردەم قىلىمەن. لېكىن ئېتىراپ قىلىشقا تېگىشلىك شۇنداق بىر ئىش بار، مەن دادامدەك ئۇلۇغ ئادەم ئەمەس، ھېچكىمنىڭ ھۇنىرى ئۇنىڭ ھۇنىرىگە يەتمەيدۇ، — دەيدۇ. سۆزلەپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە لىنكولىن ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي يىغلاپ كېتىدۇ، ھېلىقىدەك مەسخىرىنىڭ ئورنىنى سەمىمىي ئالقىش ئالىدۇ. لىنكولىن ئاخىرى مۇرادىغا يېتىپ ئامېرىكا زۇڭتۇڭى بولىدۇ.

مۇلاھىزە:

بىر ئادەم ئۆزىنى تونۇشتا چوقۇم ئۆزىنىڭ قىممىتىنى تولۇق مۇئەييەنلەشتۇرۇشى كېرەك، شۇنداقلا ئۆزىنىڭ يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ، قىلغان ئىشىدىن نەتىجە چىقىرالايدۇ. گەرچە بىز تەقدىرىمىزنى تاللاشقا ئامالسىز بولساقمۇ، لېكىن لىنكولىنغا ئوخشاش ئۆزىمىزنىڭ قىممىتىگە توغرا باھا بېرىپ، باشقىلارنىڭ ھاقارەت ۋە مازاق قىلىشى بىلەن كارىمىز بولماي، باتۇرلۇق بىلەن يولىمىزغا مېڭىشىمىز لازىم.

جوينىڭ بايقىشى

تۇرمۇش يولىنى يۇرىكىمىز بىرگە تېپىپ كېلىۋاتقان ئىككىمىز، شۇڭا، مەيلى بىز قانداق ناچار شارائىتتا ياشايلى، يۇرىكىمىزنى ئازابلىق ئاشىقانە مۇڭلىسۇن.

— دوۋسېن خېڭ

جوي نامى چىققان مۇخبىر بولۇپ، ئىلگىرى داڭلىق پۇلىتزېر مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. مانا مۇشۇنداق شەرەپكە ئېرىشكەن ئىجتىھاتلىق ھەم ئىقتىدارلىق ئادەم بۇرۇن ئۆزىنىڭ قارا تەنلىك ئىكەنلىكى سەۋەبلىك ئۆزىنى قاتتىق كەمسىتكەن. جوي ئۆزىنىڭ بالىلىق مەزگىللىنى ئەسلەپ مۇنداق دەيدۇ:

— ئائىلىمىز بەكمۇ نامرات ئىدى، ئاتا ـ ئانام مەدىكار بولۇپ ئىشلەپ ئائىلىمىزنى قامدايتتى. شۇ چاغدا دادام ماتروس بولۇپ، ھەر يىلى ئاتلانتىك ئوكيانىدىكى پورتلار ئارىسىدا قاتنايتتى. مەن بىزگە ئوخشاش ئورنى تۆۋەن قارا تەنلىكلەرنىڭ ھېچقانداق چىقىش يولى يوق، مەنمۇ بەلكىم بىر ئۆمۈر دادام ئىشلەيدىغان پاراخوتقا ئوخشاش مۇقىم ئورۇنغا ئىگە بولالمايلەپ ئۆتۈشۈم مۇمكىن، — دەپ ئويلايتتىم.

جوي ئون ياشقا كىرگەن يىلى دادىسى ئۇنى ۋان گوخنىڭ بۇرۇنقى تۇرالغۇسىنى زىيارەت قىلدۇرىدۇ. كونىراپ ئەبجىقى چىقىپ كەتكەن ياغاچ كارىۋات بىلەن ئۈچى بېلىقنىڭ ئاغزىدەك ئېچىلىپ قالغان كونا ئاياغنى كۆرگەن جوي قىزىققان ھالدا دادىسىدىن:

— ۋان گوخ دۇنيادىكى داڭلىق رەسسامتىغۇ؟ ئۇ شۇنداق نامراتمىدى؟ — دەپ سورايدۇ. دادىسى جاۋابەن، — شۇنداق، ۋان گوخ ھەقىقەتەنمۇ دۇنيادىكى داڭلىق رەسسام، شۇنداقلا ئۇ يەنە بىزگە ئوخشاش نامرات، ھەتتا خوتۇنمۇ ئالالمىغۇدەك دەرىجىدە نامرات ئىدى، — دەيدۇ.

ئاردىدىن بىر يىل ئۆتۈپ، جوينىڭ دادىسى ئۇنى دانىيەگە ئاپىرىپ، بالىلار چۆچەكلىرىنىڭ پېشۋاسى ئاندېرسوننىڭ كىچىك ھەم ئاددىي ئۆيىنى زىيارەت قىلدۇرىدۇ. جوي يەنىلا ھەيران بولغان ھالدا:

ــ ئاندېرسون خان ئوردىسىدا ياشىغانتىغۇ؟ لېكىن ئۇنىڭ ئۆيى نېمانداق ۋەيرانە؟ ــ دەپ سورايدۇ. دادىسى:

ــ ئاندېرسون بىر خۇمدان ئىشچىسىنىڭ ئوغلى، ئۇ ھايات ۋاقتىدا مانا مۇشۇ ۋەيرانە ئۆيدە ياشىغان، خان ئوردىسى بولسا ئۇنىڭ چۆچەكلىرىدىكى بىر تەسۋىرى، ــ دەپ چۈشەندۈرىدۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن جوينىڭ كىشىلىك قارىشىدا غايەت زور ئۆزگىرىش بولىدۇ. ئۇ ئۆزىنى كەمستەيدىغان، پەقەت ئورنى، پۇلى بار ئادەملەرلا چوڭ ئىشلارنى قىلالايدۇ، ــ دەپ ئويلىمايدىغان بولىدۇ. ئۇ مۇنداق دەيدۇ:

ــ مېنىڭ مۇشۇنداق بىر ياخشى دادامنىڭ بولغانلىقىدىن ئۆزۈمنى چەكسىز بەختلىك ھېس قىلىمەن، ئۇ ماڭا ژان گوخ بىلەن ئاندېرسوننى تونۇتتى، مانا بۇ ئىككى ئۇلۇغ سەنئەتكار ماڭا ئادەمنىڭ غەلىبە قازىنىش ياكى مەغلۇپ بولۇشنىڭ باي ياكى نامراتلىق بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتىنىڭ يوقلىقىنى بىلدۈردى.

مۇلاھىزە:

بىر ئادەمنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشىنىڭ ئۇنىڭ ئائىلە كىلىپ چىقىشى ۋە باي ـ نامراتلىقى بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق. مۇۋەپپەقىيەت قازىنىش تالانتلىقلار بىلەن ئۇلۇغ ئەربابلارغىلا مەنسۇپ ئەمەس، پەقەت ئۆزىمىزگە ئىشىنىدىغانلا بولساق ئۇلۇغ زاتلارغا ئوخشاش ھەممە ھەۋەس قىلغۇدەك مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشەلەيمىز.

سېھىرلىك قىلىچ

ئادەمنىڭ ئەڭ قەبىھ دۈشمىنى ئۆزىدىكى بولۇشى بىلەن ئىشەنچىنىڭ يېتەرلىك بولماسلىقىدۇر.

— گوركې

مۇنداق بىر چۆچەك بار: بىر توخۇ يۇرەك ئادەم ئاجىزلىقتىن قۇتۇلۇپ باتۇر بولۇش ئۈچۈن «مەخلۇق ئۆلتۈرۈش» مەكتىپىگە كىرىپ ئوقۇپتۇ. بۇ مەكتەپ قورقۇنچاق ئادەملەرنى ئىقتىدارلىق ۋە يۇرەكلىك قىلىپ تەربىيەلەش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ قولىغا قىلىچ تۇنقۇزۇپ مەخسۇس قىزلارنى يەيدىغان غەلىتە مەخلۇقنى ئۆلتۈرگۈزدىكەن. بۇ مەكتەپنىڭ مۇدىرى مور داڭلىق سېھىرگەر بولۇپ، ئۇ ھېلىقى قورقۇنچاق ئادەمگە:

— قورقۇشۇڭنىڭ ھاجىتى يوق، مەن ساڭا بىر سىرلىق قىلىچ بېرىمەن، بۇ قىلىچ غايەت زور سېھرىي كۈچكە ئىگە بولۇپ، ھەرقانداق غەلىتە مەخلۇققا تاقابىل تۇرالايدۇ، — دەپتۇ. ئوقۇش جەريانىدا ھېلىقى قورقۇنچاق ئادەم سىرلىق قىلىچ بىلەن نۇرغۇن تەقلىدىي غەلىتە مەخلۇقلارنى ئۆلتۈرۈپتۇ. ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئىمتىھانىدا ئۇ مەخسۇس قىزلارنى يەيدىغان راست مەخلۇققا ئۇچراپتۇ. ئۇ ئۆزىگە ئاغىزىغا كېلىشىگە غەلىتە مەخلۇق بېشىنى چىقىرىپتۇ، ئۇ دەرھال يېنىدىن قىلىچىنى سۇغۇرۇپتۇ ۋە بۇ قىلىچنىڭ سېھىرلىك قىلىچ ئەمەسلىكىنى بايقاپتۇ، ئەسلىدە ئۇ قىلىچنى خاتا ئېلىۋالغان بولۇپ، سېھىرلىك قىلىچ مەكتەپتە قالغانىكەن، قولىدىكىسى بولسا ئادەتتە مەشقتە ئىشلىتىدىغان قىلىچ ئىكەن. بۇ چاغدا قىلىچمۇ چېكىنىش ئىمكانىيىتى يوق بولۇپ، ناۋادا چېكىنسىلا غەلىتە مەخلۇق ئۇنى يەۋېتىدىكەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھېلىقى ئادەتتىكى قىلىچنى ئوينىتىپ غەلىتە مەخلۇقنى يەر چىشلىتىپتۇ. مەكتەپ مۇدىرى مور ئۇنىڭغا:

— دۇنيادا سېھىرلىك قىلىچنىڭ مەۋجۇت ئەمەسلىكىنى ئەمدى بىلگەنسەن؟ ھەقىقىي سېھىر ئۆزىگە ئىشىنىش، — دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق ئادەمدە مۆجىزە يارىتىۋەتكۈدەك سېھرىي كۈچ بولىدۇ، مۇھىمى ئۆزىگە ئىشىنىشتە. ھەقىقىي سېھىرلىك قىلىچ دەل سىزنىڭ قەلبىڭىزدە. رېئال تۇرمۇشتا بەزىدە قىيىنچىلىقتىن قورقۇپ بەل قويۇۋېتىپ قالىمىز، ئېغىر قىيىنچىلىق ۋە بېسىمنى ئۆزىمىزگە يۈك قىلىۋالمىز، ھەتتا ئىرادە ۋە ئىشەنچىمىزنى يوقىتىپ قويىمىز. مانا مۇشۇنداق ۋاقىتتا قەيسەرلىك بىلەن ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ ـ دە، قىيىنچىلىققا جەڭ ئېلان قىلىڭ، شۇنداق قىلالىسىڭىز قىيىنچىلىق سىزگە تەسلىم بولىدۇ.

سىز ئەسلىدە ناھايىتى قۇدرەتلىك

ھاياتلىقتىكى ھەرقانداق ئۇلۇغۋار ئىش ئىشەنچتىن باشلىنىدۇ ھەمدە ئىشەنچ ئارقىلىق تۇنجى قەدەم تاشلىنىدۇ.

ـــ فادىيېۋ

بىركۈنى، داڭلىق مۇۋەپپەقىيەتشۇناس ئانتونى روبىن ئىشخانىسىدا ھېرىپ ھالىدىن كەتكەن، ئىنتايىن يىراق يەردىن كەلگەن بىر سەرگەردانىنى قوبۇل قىلىدۇ. سەرگەردان ئىشكتىن كىرىپلا:

ـــ مەن بۇ يەرگە ماۋۇ كىتابنىڭ ئاپتورى بىلەن كۆرۈشكىلى كەلدىم، ـــ دەيدۇ ۋە يانچۇقىدىن «ئۆزىگە ئىشىنىش» دېگەن كىتابنى چىقىرىدۇ. بۇ ئانتونى نۇرغۇن يىللار ئىلگىرى يازغان كىتاب ئىدى.

ئانتونى سەرگەردانىنى ئولتۇرۇشقا ئىشارەت قىلىدۇ. سەرگەردان تەسىرلەنگەن ھالدا:

ـــ بەلكىم تەقدىر ئىلاھى تۇنۇگۈن مۇشۇ كىتابنى يانچۇقۇمغا سېلىپ قويغان ئوخشايدۇ، چۈنكى شۇ ۋاقىتتا مەن ئۆزۈمنى مېڭىگان دەرياسىغا تاشلاپ ئۆلۈۋالماقچى بولغانىدىم. مەن ھەممىدىن ۋاز كەچكەن، ھەممىدىن ئۈمىد ئۈزگەن ئىدىم، ھەممە ئادەم مېنى تاشلىۋەتتى. شۇنداقتىمۇ يەنىلا شۇكرى، بۇ كىتابنى كۆرگەندىن كېيىن مەندە يېڭىچە قاراش پەيدا بولدى، بۇ كىتاب ماڭا ئىرادە، ئۈمىد ئاتا قىلدى ۋە ماڭا بىر كۈن ھەمراھ بولدى. مەن شۇنداق قارارغا كەلدىمكى، مۇشۇ كىتابنىڭ ئاپتورى بىلەن كۆرۈشسەملا، ئۇ كىشى چوقۇم مېنىڭ ئورنۇمدىن دەست تۇرۇشۇمغا ياردەم قىلىدۇ. شۇڭا بۇ يەرگە كەلدىم، ھازىر سىزنىڭ ماڭا قانداق ياردەم بېرىدىغانلىقىڭىزنى بەكمۇ بىلگۈم بار، ـــ دەيدۇ.

ئۇ سۆزلەۋاتقاندا ئانتونى ئۇنىڭغا تەپسىلىي سەپسېلىپ قاراپ چىقىدۇ. ئۇ ئادەم-

نىڭ چەكچەيگەن كۆزلىرى، مەيۇس چىرايى، ئالمىغىلى خېلى بولغان ساقال ـ بۇ-رۇتلىرى ۋە جىددىيلىك چىقىپ تۇرغان تۇرقىنىڭ ئۆزىلا ئانتونىغا ئۇ ئادەمگە ھېچ-قانداق ياردەم قىلغىلى بولمايدىغانلىقىدىن بېشارەت بېرىپ تۇراتتى. لېكىن ئانتون-نىڭ ئۇنىڭدىن ۋاز كەچكۈسى كەلمەيدۇ.

ئانتونى سەرگەردانىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ئازراق ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن:

ــ گەرچە مەن سىزگە ياردەم قىلالمىسامۇ، ئەگەر سىزلا خالىسىڭىز، سىزگە مۇشۇ بىنادا ئىشلەيدىغان بىرەيلەننى تونۇشتۇرۇپ قوياي، ئۇ سىزنىڭ قايتىدىن باش كۆتۈرۈپ، ئەسلىدىنلا سىزگە تەئەللۇق بولغان نەرسىگە قايتىدىن ئېرىشىشىڭىزگە ياردەم قىلالايدۇ، ــ دەيدۇ. سەرگەردان ئانتوننىڭ گېپىنىڭ تۈگۈشىنى كۈتۈپ تۇر-مايلا ئورنىدىن دەست تۇرۇپ ئانتوننىڭ قولىغا ئېسىلغىنىچە:

ــ سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، مېنى شۇ ئادەم بىلەن كۆرۈشتۈرۈپ قويسىڭىز، ــ دەيدۇ.

ئۇ ئۆتۈنۈپ تۇرۇپ ئۇ ئادەم بىلەن كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلغانىكەن، دېمەك ئۇنىڭ قەلبىدە يەنىلا ئازراق بولسىمۇ ئۈمىد چاقناپ تۇرىدۇ. ئانتونى ئۇنىڭ قول-ىدىن يېتىلىگىنىچە مەجەز ـ خاراكتېرنى ئانالىز قىلىش پىسخىك تەجرىبىخانىسى-نىڭ ئالدىغا كېلىدۇ. ئانتونى ئىشىكنىڭ پەردىسىنى قايرىۋېتىشقا، ئاجايىپ چوڭ بىر ئەينەك كۆرۈنىدۇ، ئەينەكتىن سەرگەردانىنىڭ پۈتۈن سىياقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئانتونى ئۇنىڭغا ئەينەكنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

ــ مەن دېگەن ئادەم مۇشۇ، بۇ دۇنيادا پەقەت مۇشۇ ئادەملا سىزنىڭ يېڭىباش-تىن باش كۆتۈرۈشىڭىزگە ياردەم قىلالايدۇ، سىز ئولتۇرۇپ ياخشى ئويلىنىڭ ۋە بۇ ئادەم بىلەن ھەقىقىي تونۇشۇڭ، خۇددى بۇ ئادەم بىلەن ئەزەلدىن كۆرۈشۈپ باقمىغان-دەك. ئەگەر ئۇنداق قىلالمىسىڭىز مېچىگان دەرياسىغا سەكرەپ ئۆلۈۋېلىڭ. چۈنكى، سىز بۇ ئادەم بىلەن ھەقىقىي تونۇشۇشتىن ئاۋۋال ئۆزىڭىز ياكى مۇشۇ دۇنياغا نىسبە-تەن قىلچە قىممىتى يوق كىرەكسىز نەرسىسىز، ــ دەيدۇ.

سەرگەردان ئەينەككە يېقىنلاپ كېلىدۇ ۋە ساقال بېسىپ كەتكەن يۈزىنى سىيلاپ، ئەينەكتىكى ئۆزىنىڭ سىيماسىغا بىرنەچچە مىنۇت تىكىلىپ قارايدۇ، ئار-قىدىنلا كەينىگە يېنىپ بېشىنى ساڭگىلىتىپ يىغلاپ كېتىدۇ. بىر ئازدىن كېيىن

ئانتونى ئۇنى ئۆزىتىپ قويىدۇ.

بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ئانتونى كوچىدا بۇ ئادەم بىلەن ئۇچرىشىپ قالىدۇ، ئەمدىكى بۇ ئادەم ھېلىقىدەك سەرگەردان قىياپىتىدىكى ئادەم بولماستىن، بەلكى كىيىنىشى رەتلىك، روھى جۇشقۇن ۋە كۆتۈرەڭگۇ ئىدى. بۇرۇنقى خۇنۇك، ئەنسىز، جىددىيلەشكەن قىياپىتىدىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى. ئۇ ئانتونى ئەپەندىنىڭ ئۇنىڭ ئۆزىگە قايتىپ، تېزلىكتە خىزمەت تېپىۋېلىشىغا ياردەم بەرگەنلىكى ئۈچۈن رەھمەت ئېيتىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

كېيىنچە بۇ ئادەم يېڭىباشتىن قەد كۆتۈرۈپ چىكاگودىكى داڭلىق بايلاردىن بولۇپ قالىدۇ.

مۇلاھىزە:

نۇرغۇن ئادەم ئۆزىنى ھەقىقىي تونۇپ يەتمىگەنلىكى ۋە ئۆزىدىكى يوشۇرۇن كۈچنى كۆرۈپ يەتمىگەنلىك سەۋەبىدىن ئۆزىگە ئىشەنمەيدۇ. خۇددى قايسىدۇر بىر ئالىمنىڭ ئېيتقىنىدەك، سىز ئەسلىدە ناھايىتى قۇدرەتلىك. ئۆزىگىزگە ئىشىنىڭ، جىسمىگىزدىكى كۈچنى تولۇق ئۇرغۇتۇڭ، شۇندىلا مۆجىزە يارىتالايسىز.

چاينىك تەمى قاياق سۇدا

ئەستايىدىللىق بىلەن تىرىشچانلىق كۆرسەتسە ئالغا ئىلگىرىلىگەندىلا ياخشى ئۇنۇمگە ئېرىشكىلى بولىدۇ، ھەرقانداق ۋاقىتنا كۆڭۈلدىكى ئارزۇ-ئارمانغا يېتىش ـ تاشقان ئىشەنچ ۋە دادىللىق بىلەن ئالغا ئىلگىرىلەش كېرەك.

ـــ ئىنۇساكارېۋا موتتو

قاتتىق زەربىگە ئۇچراپ، تۇرمۇشقا بولغان ئىشەنچىسىنى يوقاتقان بىر يىگىت، راھىب كالام بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن ئۇزۇن يول بېسىپ بۇتخانىغا كېلىپ، راھىب كالامدىن مەسلىھەت سوراپتۇ.

راھىب كالام بۇ يىگىتنىڭ ئاھ ئۇرۇشلىرى ۋە قاقشاشلىرىنى جىم ئولتۇرۇپ ئاڭلىغاندىن كېيىن كىچىك راھىبقا:

ـــ بۇ ساخاۋەتچى تولىمۇ يىراق يەردىن كەپتۇ، بىر چەينەك ئىلىمان سۇ ئېلىپ چىق، ـــ دەپتۇ.

ھايال ئۆتمەي كىچىك راھىب بىر چەينەكتە ئىلىمان سۇ ئېلىپ چىقىپتۇ. راھىب كالام بىر سېلىم چاينى قاچىغا سېلىپ ئۈستىگە ئىلىمان سۇنى قۇيۇپ چاي دەملەپ، ئۇ يىگىتنى چايغا تەكلىپ قىپتۇ. قاچىدىن ھورمۇ كۆتۈرۈلمەپتۇ، چاي بولسا قاچىدا لەيلەپ تۇرۇپتۇ. بۇنى كۆرگەن يىگىت چۈشەنمىگەن ھالدا:

ـــ ئىلىمان سۇدا قانداقمۇ چاي دەملىگىلى بولسۇن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

راھىب كالام گەپ قىلماي كۈلۈپلا قويۇپتۇ. يىگىت چايدىن بىر ئوتلاپتۇ ۋە:

ـــ چاينىك تەمى ئازراقمۇ چىقماپتۇ، ـــ دەپتۇ. راھىب كالام:

ـــ بۇ دېگەن داڭلىق تېگۈەنيىن چېيى جۇمۇ، ـــ دەپتۇ.

يىگىت چايدىن يەنە بىر يۇتۇم ئوتلاپتۇ ۋە كەسكىنلىك بىلەن:

ـــ راستتىنلا ئازراقمۇ چاي تەمى يوق، ـــ دەپتۇ. راھىب كالام كىچىك

راھىبقا:

— سەن بېرىپ بىر چەينەك قاينىتىپ كەل، — دەپتۇ.

كىچىك راھىب پورۇقشىپ قاياپ تۇرغان بىر چەينەك قاياق سۇ كەلتۈرۈپتۇ. راھىب كالام قاچىغا چاي سېلىپ ئۈستىگە قاياق سۇ قۇيۇپ، قاچىنى شىرەگە قويۇپتۇ. ھېلىقى يىگىت قاچىدىكى چاينىكى قاچا ئاستىغا چۆكۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ، شۇ ھامان چاينىكى خۇش ھىدى دىماققا ئۇرۇلۇپ، ئېغىزغا سېرىق سۇ كەلتۈرۈپتۇ.

يىگىت چاينى ئىچمەكچى بولۇپتۇ، لېكىن راھىب كالام ئۇنى توسۇپ قويۇپتۇ ۋە قاچىغا يەنە قاياق سۇ قويۇپتۇ، شۇ ھامان چاينىكى خۇش ھىدى تېخىمۇ كۈچەيىپتۇ. شۇنداق قىلىپ راھىب كالام قاچىغا بەش قېتىم قاياق سۇ قۇيۇپتۇ، قاچا توشۇپتۇ، كۆپكۆك چاينىكى خۇش ھىدى دىماققا ئۇرۇلۇپ، كىشىگە ئاجايىپ ھۇزۇر بېغىشلاپتۇ.

— ساخاۋەتچىم، بىلەمسىزكىن، چاي ئوخشاش، لېكىن نېمىشقا ئۇنىكى تەمى ئوخشاش بولمايدۇ؟ — سوراپتۇ راھىب كالام يىگىتتىن.

يىگىت سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن:

— چاينىكى بىرى ئىلىمان سۇغا، يەنە بىرى پورۇقشىپ قاينىغان قاياق سۇغا دەملەنگەن تۇرسا، ئەلۋەتتە تەمى ئوخشاش بولمايدۇ ـ دە، — دەپتۇ.

راھىب كالام بېشىنى لىڭشىتىپتۇ ۋە:

— ئىشلىتىلگەن سۇ ئوخشاش بولمىسا، چاينىكى چۆكۈش ـ لەيلەش دەرىجىسى ئوخشاش بولمايدۇ، چاي ئىلىمان سۇغا دەملەنسە، چاي سۇ ئۈستىگە لەيلۇپلىپ تەمى چىقمايدۇ؛ ئەگەر چاي قاياق سۇغا دەملىنىپ، ئۈستىگە بىرنەچچە قېتىم قاياق سۇ جىقلانسا چاي بىر لەيلەپ، بىر چۆكۈپ ئۇنىڭدىن ئاجايىپ ئىچىشلىك چاي دەملىنىپ چىقىدۇ. ئالەمدىكى جىمى مەۋجۇداتمۇ چاي دەملىگەن بىلەن ئوخشاش قائىدىگە ئىگە، دېمەكچىمەنكى، چاي دەملىنىدىغان سۇنىكى گىرادۇسى ۋايىغا يەتمىسە ئۇنىڭدىن تەملىك چاي دەملىگىلى بولمايدۇ. ئەگەر سىنىڭمۇ ئىقتىدارىكى بېتەرلىك بولمىسا ئىشىڭدىن ئۇنۇم ھاسىل قىلىشىكى ۋە ئىشلىرىڭنىكى ئوڭۇشلۇق بولۇشى يوق گەپ، ئىشنى كۆڭۈلدىكىدەك قىلىمەن، دەيدىكەنسەن، چوقۇم ئىچكى ماھارەتنى جاپالىق مەشق قىلىپ، ئىقتىدارىڭنى ئۆستۈرۈشۈكى كېرەك.

يىگىتنىڭ كۆڭلى پاللىدە يوروپ كېتىپتۇ ۋە قايتىپ بېرىپ قاتتىق ئۆگىنىپ-تۇ، بىلىمگەنلىرىنى باشقىلاردىن كەمتەرلىك بىلەن سوراپتۇ، شۇنداق قىلىپ ئۇزاق-قا قالماي شىركىتىدە ئۆز تالانتىنى نامايان قىلىپتۇ.

مۇلاھىزە:

ئۆزىگە ئىشىنىش ئۆز ئىقتىدارىنى تېگىشلىك مۇئەييەنلەشتۈرۈشنىڭ بىر خىل ئۇسۇلى بولۇپ، ئۇ مۇئەييەن ئىقتىدار ئاساسىغا قۇرۇلغان بولىدۇ. سىز تۇرمۇشتا بىرنەچچە قېتىم بۇر-نىگىزغا يەپ، ئوگۇشسىزلىققا ئۇچرىغىنىگىزدا ئۆزىگىز ئۇستىدە ئەستايىدىل ئويلىنىپ، ئىقتە-دارىگىزنى جايىدا جارى قىلدۇرغان ـ قىلدۇرمىغانلىقىگىزغا قاراپ بېقىڭ، ناۋادا ئىقتىدارىگىز-نى يەنمۇ ئۆستۈرۈشكە توغرا كەلسە، ئۇ ھالدا ئۆزىگىزنى تىرىشىپ تاكامۇللاشتۇرۇڭ، ئىشە-نىمسىزكى، ئۇرۇنغا قالماي ئۆزىگىزگە ھەقلىي ئىشەنچ تۇرغۇزالايسىز.

ئۆزىڭىزنى مەرۋايىتقا ئايلاندۇرۇڭ

ئىشەنچ بىلەن ئىقتىدار دائىم ئالاقىلىشىپ يۈرىدۇ.

— جونسون

ئۆزىنى ئاجايىپ قالتىس چاغلايدىغان بىر قىز بولۇپ، قولۇمدىن كەلمەيدىغان ئىش يوق، — دەپ قارايدىكەن. لېكىن ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن خىزمەت ئىزدەش جەريانىدا بىرنەچچە قېتىم بۇرنىغا يەپ، پەقەت كۆڭۈلدىكىدەك خىزمەت تاپالماپتۇ. ئۇ، تالانتىمنى جارى قىلدۇرىدىغان يەر تاپالمايدىغان ئوخشايمەن، — دەپ ئويلاپ جەمئىيەتتىن قاتتىق ئۈمىدسىزلىنىپتۇ.

ئۇ ئازاب ۋە ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە دېڭىز بويىغا بېرىپتۇ ۋە ئۆزىنى دېڭىزغا تاشلاپ ئۆلۈۋالماقچى بولۇپتۇ.

ئۇ دېڭىزغا سەكرەي، دەپ تۇرۇشىغا، بۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر موماي كۆرۈپ قېلىپ قۇتقۇزۇۋاپتۇ. موماي ئۇنىڭدىن نېمە ئۈچۈن ئۆلۈۋالماقچى بولغانلىقىنى سوراپتۇ. قىزچاق مومايغا ئۇنى ھېچكىمنىڭ، ھەتتا جەمئىيەتنىڭمۇ ئېتىراپ قىلمىغانلىقى، ئۇنى قوبۇل قىلىدىغان ۋە ئەتىۋارلاپ ئىشلىتىدىغانلارنىڭ چىقمىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ.

موماي بىر تال قۇم دانچىسىنى ئېلىپ قىزغا كۆرسىتىپتۇ، ئاندىن ئۇ قۇمنى يەرگە تاشلۇۋېتىپ:

— بايا مەن يەرگە تاشلۇۋەتكەن قۇمنى تېپىڭ، — دەپتۇ.

— بۇ مۇمكىن ئەمەس، — دەپتۇ قىز.

موماي گەپ قىلمايلا يانچۇقىدىن پارقىراپ تۇرغان بىر تال مەرۋايىتنى ئېلىپ يەرگە تاشلاپتۇ، ئاندىن قىزغا:

— سىز مەن تاشلۇۋەتكەن مەرۋايىتنى تاپالامسىز؟ — دەپتۇ.

— بۇ ئاسانغۇ، — دەپتۇ قىز.

— ئۇنداقتا سىز بۇنىڭ نېمە ئۈچۈنلىكىنى بىلىدىغانسىز؟ شۇنى بىلىشىڭىز كېرەككى، سىز ھازىر تېخى مەرۋايىت ئەمەس، شۇڭا سىز باشقىلاردىن سىزنى دەرھال ئېتىراپ قىلىشنى تەلەپ قىلسىڭىز بولمايدۇ، باشقىلارنىڭ ئېتىراپ قىلىشىغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئالدى بىلەن بىر تال قۇم دانىچىسىدىن مەرۋايىتقا ئايلىنىشىڭىز كېرەك، — دەپتۇ موماي.

مۇلاھىزە:

ئىقتىدارىنى جارى قىلدۇرىدىغان پۇرسەت تاپالماسلىق — ياشلار دائىم ئۇچراپ تۇرىدىغان مەسىلە. نۇرغۇن ئادەم مۇشۇ سەۋەبلىك ھەممىدىن بىزار بولۇپ ئۆزىنى تاشلۇۋېتىدۇ. سىز مانا مۇشۇنداق ئەھۋالغا يولۇققىنىڭىزدا بايىقى ھېكايىدىكى مومانىڭ سۆزىنى ئەسلەپ بېقىڭ. تىرىشىپ ساپايىڭىزنى ئۆستۈرۈپ، قۇم دانىچىسىدىن مەرۋايىتقا ئايلانغىنىڭىزدا ھەممىنى بېسىپ چۈشىدىغان ئادەم بولىسىز، شۇندىلا ھەممىنىڭ نەزىرى سىزگە چۈشىدۇ.

ھىدروگېنلىق شارنى ئۇچۇرۇڭ

ئۆز تەقدىرىدىن ھالقىمالايدىغان ئادەمنىڭ ئۆز تەقدىرىنىڭ غوجايىنى بولۇشقا كۈڭى يېتىدۇ.

— ھېرون كېرول

داڭلىق پىسخولوگ كېئانا دوكتور دائىم ئوقۇغۇچىلىرىغا ئۆزىنىڭ بالىلىق چاغلىرىدا بېشىدىن ئۆتكۈزگەن مۇنداق بىر تەسىرلىك ئىشنى سۆزلەپ بېرەتتى:

بىركۈنى، بىرقانچە ئاق تەنلىك بالا باغچىدا ئويناۋاتاتتى. بۇ چاغدا ھىدروگېنلىق شار ساتىدىغان بىر بوۋاي ھارۋىسىنى ئىتتىرگىنىچە باغچىغا كىرىپ كېلىدۇ. ئاق تەنلىك بالىلارنىڭ ھەربىرى بىردىن شار سېتىۋېلىپ، بۇ رەڭگارەڭ شارلارنى ھاۋاغا قويۇپ بېرىپ قىز - قىزىغا پاتماي ئويناشقا باشلايدۇ. باغچىنىڭ بىر بۇلۇڭىدا يالغۇز بىر قارا تەنلىك بالا ئۇلارغا ئىنتايىن ھەۋەس قىلىدۇ، لېكىن ئۇ ئۇلار بىلەن بىرگە ئويناشقا پېتىنالمايدۇ، چۈنكى ئۇ ئۆزىنى ئىنتايىن كەمسىتەتتى. ئاق تەنلىك بالىلار كەتكەندىن كېيىن ھېلىقى قارا تەنلىك بالا قورۇنغان ھالدا بوۋاينىڭ يېنىغا كېلىپ يالۇرغاندەك تەلەپپۇزدا:

— ماڭىمۇ شاردىن بىر تال سېتىپ بېرەرسىزمۇ؟ — دەپ سورايدۇ، — ئەلۋەتتە بولىدۇ، سەن قايسى رەڭدىكىسىنى ياخشى كۆرىسەن؟ — دەيدۇ بوۋاي مېھرىبانلىق بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ. بالا غەيرەتكە كېلىپ:

— مەن قارا رەڭلىكىنى ئالاي، — دەيدۇ. چىرايىدىن نۇرغۇن ئىسسىق - سوغۇقنى بېشىدىن ئۆتكۈزگەنلىكى مانا مەن دەپ چىقىپ تۇرغان بوۋاي قارا تەنلىك بالىغا ھەيرانلىق بىلەن قاراپ قالىدۇ ۋە ئۇنىڭغا قارا رەڭلىك شاردىن بىرنى بېرىدۇ.

قارا تەنلىك بالا شارنى ئېلىپ بەكمۇ خۇشال بولۇپ كېتىدۇ ۋە شارنى ھاۋاغا قويۇپ بېرىدۇ. قارا رەڭلىك شار ئىزغىرىن شامالدا ئاستا - ئاستا ھاۋاغا كۆتۈرۈ-

لۇپ، كۆك ئاسمان، ئاق بۇلۇت بىلەن بىرلىشىپ ئاجايىپ گۈزەل مەنزىرىنى شەكىللەندۈرىدۇ.

بوۋاي كۆزلىرىنى چىمچىقلاتقىنىچە شارغا قارىغاچ قارا تەنلىك بالىنىڭ بېشىنى سىيلاپ تۇرۇپ:

ــ شۇ ئېسىڭدە بولسۇن، شارنىڭ ئىچىگە توشقىچە ھىدروگېن قاچىلانغان بولغاچقا ئۇ ھاۋادا ئۇچالايدۇ. ئۇنىڭ ئۇچۇشىنىڭ شارنىڭ رەڭگى، شەكلى قاتارلىقلار بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق، بىز ئادەملەرمۇ مۇشۇ ھىدروگېن قاچىلانغان شارغا ئوخشايمىز، پەقەت كۆڭلىمىزگە پۈككەن غايە ۋە بۇ غايىنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا ئىشەنچىمىز بولسىلا مەقسىتىمىزگە يېتەلەيمىز، ــ دەيدۇ.

ھېلىقى قارا تەنلىك بالا دەل دوكتۇر كېئانا ئىدى.

مۇلاھىزە:

ئىشەنچ ئادەمگە غەيرەت ئاتا قىلىدۇ، ئۆزىنى كەمسىتىش ۋە قورقۇش تۇيغۇسىنى يوقىتىدۇ. بىر ئادەمنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشى يېكى مەغلۇپ بولۇشىنى ئۇنىڭ ئىرقى يېكى كېلىپ چىقىشى بەلگىلىمەيدۇ، ئۇ شۇ ئادەمدە ئىشەنچ تۇيغۇسىنىڭ بار ـ يوقلىقىغا باغلىق.

بىر ئىشنى ياخشى قىلالىغان ئىكەنسىز، چوقۇم قالغانلىرىنىمۇ ياخشى قىلالايسىز

ئادەمدە باشقىلار ياخشى قىلالىغان ھەممىنى ياخشى قىلالايمەن، دەيدىغان ئىشەنچ بولۇش كېرەك.

— لىنكولن

جۇ مىڭ مىكروسوفت شىركىتى ئاسىيا تەتقىقات ئورنىنىڭ مۇدىر تەتقىقاتچىسى بولۇپ، كومپيۇتېر تەبئىي تىل ساھەسىدىكىلەر بىردەك ئېتىراپ قىلغان ئەڭ مۇنەۋۋەر ئالىملارنىڭ بىرى ئىدى. ئۇ ھاياتىدا نۇرغۇن نەتىجىلەرگە ئېرىشكەن، نۇرغۇن دېتال كەشپ قىلغان ھەمدە دۆلەت ئىچى ـ سىرتىدا كۆپ قېتىم مۇكاپاتلانغان. ئۇنىڭ بۇ مۇۋەپپەقىيەتلىرىگە ئۇ ئون يىل ۋاقتىدا بېشىدىن ئۆتكۈزگەن مۇنداق بىر ئىش سەۋەب بولغان. ئۇ چاغدا ئۇ ئۆزىنى ئىنتايىن تۆۋەن كۆرىدىغان بولۇپ، ئائىلىسىنىڭ يوقسۇزلىقى ئۇنى ئۆزىنى باشقىلاردىن تۆۋەن كۆرىدىغان قىلىپ قويغانىدى.

مەكتەپتە ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپمۇ ماڭمايتتى، كەپسىز بالىلار بىلەن ئۇچرىشىپ قالغۇدەك بولسا تېخىمۇ جىددىيلىشىپ كېتەتتى. ئۇ ھەرقانچە قىلسىمۇ باشقىلارنىڭ بوزەك قىلىشىدىن قېچىپ قۇتۇلالمايتتى، بىچارە جۇ مىڭدا ئۆزىنى ئۇرغانلارغا قول ياندۇرغۇدەك جۇرئەتمۇ يوق ئىدى. دائىم باشقىلارنىڭ بوزەك قىلىشىغا ئۇچرىغان جۇ مىڭ كۆڭلىدە: «مەن قاچانمۇ باشقىلاردىن كۈچلۈك بولارمەن؟» دەپ ئويلايتتى.

بىركۈنى ئوقۇتقۇچى ئوقۇغۇچىلارنى بىر كونسېرۋا زاۋۇتىغا يىغىۋېلىنغان قۇرۇق كونسېرۋا قۇتىلىرىنى يۇيۇپ تازىلاشقا ئاپىرىدۇ. ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئاكتىپچانلىقىنى قوزغاش ئۈچۈن ئوقۇتقۇچى بالىلارنى مۇسابىقىگە سالىدۇ.

جۇ مىڭ ئوقۇتقۇچىسىنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ بەكمۇ ھاياجانلىنىدۇ. چۈنكى ئۇ ئەزەلدىن بىرىنچى بولۇپ باقمىغانىدى، شۇڭا ئۇ بۇ قېتىم چوقۇم بىرىنچىلىكنى قولغا كەلتۈرۈشنى نىيەت قىلىدۇ.

ئۇ بىرنەچچە قۇتىنى يۇيۇش جەريانىدا قۇتا يۇيۇشنىڭ تەرتىپلىرىنى تېزلا ئۆگىنىۋالىدۇ، ئۇ پۈتۈن كۈن، تاكى قوللىرى سۈنىڭ دەستىدىن قورۇلۇپ كەتكىچە توختىماي قۇتا يۇيىدۇ. ئاخىرى مۇسابىقىنىڭ نەتىجىسى ئېلان قىلىنىدۇ، ئۇ جەمئىي 108 قۇتا يۇيغان بولۇپ، ھەممىدىن كۆپ يۇيغانىدى. ئۇ بۈنىڭدىن بەكمۇ خۇشال بولىدۇ، شۇ قېتىمقى مۇڭپىپەقىيەت ئېلىپ كەلگەن خۇشاللىق كەيپىنكى كۈنلەردە ئۇنى پۈتۈنلەي ئۆزگەرتىۋېتىدۇ.

شۇ كۈندىن كېيىن جۇ مىڭنىڭ تۇرمۇشى پۈتۈنلەي يېڭى تۈسكە كىرىدۇ. تۇنجى قېتىم بىرىنچىلىكنىڭ تەمىنى تېتىغان جۇ مىڭ مەيلى قانداق ئىشنى قىلىشتىن قەتئىينەزەر، جان كۆيدۈرۈپ قىلسىلا قىلغىلى بولمايدىغان ئىشنىڭ يوقلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلىدۇ ۋە ئۆزى قىلىشنى خالىغانلىكى ئىشنى جان تىكىپ ياخشى قىلىدۇ. ئۇ چوقۇم بوشاشماي تىرىشقاندىلا ئېرىشمەكچى بولغان نەرسىگە چوقۇم ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقىغا قاتتىق ئىشىنىدۇ.

مۇلاھىزە:

جۇ مىڭنىڭ ھېكايىسى بىزگە بىر ئىشنى ياخشى قىلالىغان ئادەمنىڭ قالغان ئىشلارنىمۇ چوقۇم ياخشى قىلالايدىغانلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ. تۇرمۇشتىكى ئادەتتىكى كىچىك ئىشمۇ بىزنىڭ ئىشەنچ تۇرغۇزۇشىمىزغا تۇرتكە بولىدۇ.

تاشمۇ گۆھەرگە ئايلىنالايدۇ

ئۆزىڭىزنى چۈشىنىپ، ئۆزىڭىزگە [illegible] دۇنياڭى چۈشىنەلەيسىز ۋە دۇنياغا ئىگە بولالايسىز.

— دۇگارد

دارىلىتامدا چوڭ بولغان بىر بالا دائىم ئۆزىنىڭ ئائىلە كىلىپ چىقىشى سەۋەبىلىك ئۆزىنى تولىمۇ تۆۋەن كۆرەتتى. بىر قېتىم ئۇ روھى چۈشكۈن ھالدا دارىلىتامنىڭ باشلىقىغا:

— ماڭا ئوخشاش تاشلۇۋېتىلگەن بالىنىڭ ياشىغىنىنىڭ نېمە ئەھمىيىتى بار؟ — دەيدۇ. دارىلىتامنىڭ باشلىقى:

— بالام، ھەرگىز مەيۇسلەنمە، كىم سېنى ئىگە - چاقىسىز دەيدۇ؟ — دەپ تەسەللى بېرىدۇ.

بىركۈنى دارىلىتامنىڭ باشلىقى بۇ بالىغا بىر تال تاشنى بېرىپ:

— سەن ئەتە ئەتىگەندە بۇ تاشنى سېتىش ئۈچۈن بازارغا ئاپار، لېكىن سېتىۋەتمە. شۇ ئېسىڭدە بولسۇنكى، باشقىلار قانچىلىك باھا قويۇشىدىن قەتئىينەزەر، ھەرگىزمۇ ساتما، — دەيدۇ.

بۇ بالا ھېچنېمىنى چۈشىنەلمەي تاشنى ئېلىپ قالىدۇ.

ئەتىسى سەھەردە ئۇ تاشنى بازارغا ئاپىرىدۇ ۋە دەككە - دۈككىدە بازارنىڭ بىر بۇرجىكىدە «تاش ساتىمەن» دەپ توۋلايدۇ. ئويلىمىغان يەردىن خېلى كۆپ ئادەم ئۇنىڭ تېشىنى سېتىۋالماقچى بولىدۇ، ئۇلار قويغان باھا بىر - بىرىدىن يۇقىرى ئىدى. بالا دارىلىتامنىڭ باشلىقىنىڭ دېگىنى بويىچە تاشنى ھېچكىمگە ساتمايدۇ. ئۇ دارىلىتامغا قايتىپ كېلىپ ھاياجانلانغان ھالدا ئىشنىڭ جەريانىنى دارىلىتامنىڭ باشلىقىغا دوكلات قىلىدۇ، باشلىق كۈلۈپ تۇرۇپ، ئۇنى تاشنى ئەتىسى ئالتۇن بازا-

ىرغا ئاپىرىشنى ئېيتتىدۇ. ئالتۇن بازىردا كىشىلەر بۇ تاشقا تۇنۇگۈنكى باھانىڭ ئون ھەسسىسىچىلىك يۇقىرى باھا قويىدۇ، لېكىن ئۇ بالا تاشنى پەقەتلا ساتمايدۇ.

دارىلىتامىنىڭ باشلىقى بالىنى يەنە ئۇ تاشنى ياقۇت بازىرىغا ئاپىرىشنى ئېيتتىدۇ. نەتىجىدە تاشنىڭ باھاسى ئالتۇن بازىرىدكى باھادىن يەنە ئون ھەسسە ئۆرلەيدۇ، لېكىن باھا قانچىلىك بولۇشتىن قەتئىينەزەر بالا تاشنى زادىلا ساتمايدۇ. شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر بۇ تاشنى «دۇنيادا ئاز تېپىلىدىغان گۆھەر» دېيىشىپ، تەرەپ ـ تەرەپ تىن كۆرۈشكە كېلىشىدۇ.

بالا خۇشاللىقتىن قىن ـ قىنىغا پاتماي تاشنى ئېلىپ، دارىلىتامغا قايتىپ كېلىدۇ ۋە ئاغزى قۇلىقىغا يەتكۈدەك بولۇپ ئىشىنىڭ جەريانىنى دارىلىتامىنىڭ باشلىقىغا قالدۇرماي سۆزلەپ بېرىدۇ. دارىلىتامىنىڭ باشلىقى مېھرىبانلىق بىلەن بالىغا:

ــ ھاياتىنىڭ قىممىتى مانا مۇشۇ تاشقا ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ ئوخشىمىغان مۇھىتتا ئوخشىمىغان قىممىتى بولىدۇ، ھېچقانداق قىممىتى يوق بۇ تاش سېنىڭ سېتىشقا ئۇنىمىغانلىقىڭ سەۋەبلىك قىممىتى ھەسسىلەپ ئاشتى ۋە دۇنيادا ئاز تېپىلىدىغان گۆھەر، ــ دەپ تەرىپلەندى. سەنمۇ مۇشۇ تاشقا ئوخشاش ئەمەسمۇ؟ پەقەت ئۆزۈڭنىڭ ئىززىتىنى قىلساڭ ۋە قەدىرلىسەڭلا ياشاشنىڭ ئەھمىيىتى ۋە قىممىتى بولىدۇ، ــ دەيدۇ.

مۇلاھىزە:

ئادەم ئۆزىنى قەدىرلىسە ۋە ئۆزىنىڭ ئىززىتىنى قىلسىلا ھاياتنىڭ ئەھمىيىتى ۋە قىممىتى بولىدۇ. ھەرقانداق ئادەمنىڭ ھاياتى ھېكايىدىكى تاشقا ئوخشاش. ئۆزىگىزنى ئۆزىڭىز قەدىرلىگەندىلا ئاندىن باشقىلار سىزنى قەدىرلەيدىغان بولىدۇ.

سېنىڭ ئورنۇڭنى ھېچكىم باسالمايدۇ

ئۆزىڭىزنىڭ ئالەمدە بىرلا ئىكەنلىكىڭىزنى ئۇنۇتماڭ. ئۆزىڭىزنى بەختلىك ھېس قىلىپ، تەبىئىي تالانتىڭىزنى جارى قىلدۇرۇڭ.

ـــ كارنېگى

ئالياڭ پىۋە زاۋۇتىنىڭ ئىشچىسى بولۇپ، مۇقىم خىزمەتكە ئىگە ئىدى. لېكىن ئۇ ھېچقانداق ئارتۇقچىلىقىم يوق، ـــ دەپ قاراپ، ئۆزىنى باشقىلاردىن تۆۋەن چاغلايتتى. ئۇ دائىم تەڭرىنىڭ ئادالەتسىزلىك قىلىپ، ئۆزىگە باشقىلارغا ئوخشاش تۇغما تالانت ئاتا قىلمىغانلىقىدىن ئاغرىناتتى. بىركۈنى كەچتە ئۇ ئىچ پۈشۈقىنى چىقىرىش ئۈچۈن دائىم بارىدىغان قاۋاقخانىغا بارىدۇ. قولىغا چوڭ ـ كىچىكلىكى ئوخشاش بولمىغان ئىككى دانە رومكا ئېلىۋالغان بىرەيلەن ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئىككى رومكىغا ھاراق قۇيۇپ ئالياڭدىن:

ـــ قولۇمدىكى بۇ ئىككى رومكىنىڭ پەرقىنى دەپ بېرەلەمسەن؟ ـــ دەپ سورايدۇ.

ـــ بىرى چوڭ، بىرى كىچىك ئىكەن شۇ، ـــ دەپ ئاددىيلا جاۋاب بېرىدۇ ئالياڭ رومكىغا قاراپ قويۇپ.

ـــ لېكىن، مېنىڭ نەزىرىمدە بۇ ئىككى رومكىنىڭ ھېچقانداق پەرقى يوق، ھەر ئىككىلىسى ئوخشاشلا ھاراق ئىچىشكە ئىشلىتىلىدۇ، ئۇ ئادەم ئالياڭغا قاراپ قويۇپ سۆزىنى داۋاملاشتۇرىدۇ:

ـــ مېنىڭ سېنى كۆزىتىۋاتقىنىمغا خېلى بولدى، راست گەپنى قىلسام سېنىڭ نېمىدىن شۇنداق ئاغرىنىدىغانلىقىڭنى بىلمەيمەن، ئەمەلىيەتتە، بۇ دۇنيادا ياشاۋاتقان ئادەملەر خۇددى قولۇمدىكى مۇشۇ رومكىلارغا ئوخشاش بىر ـ بىرىدىن پەرقلىنىدۇ. لېكىن بۇ رومكىلار ئۆزىنىڭ قىممىتى ۋە زۆرۈرلۈكىنىڭ پەقەت ھاراق

قۇيۇلغاندىلا ئاندىن ئىپادىلىنىدىغانلىقىدەك تەقدىرنى ھەرگىز ئۆزگەرتەلمەيدۇ. ئادەملەرمۇ ھېلىھەم شۇنداق، تەڭرى بىزگە قانداق ئەقىل ۋە بايلىق ئاتا قىلمىسۇن، ئۆزىمىز تىرىشقاندىلا ئاندىن كىشىلىك ھاياتنىڭ قىممىتىنى ھەقىقىي ھېس قىلالايمىز.

ئالياڭ گاڭگىرىغىنىچە يېنىدا تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ قالغان بۇ ئادەمگە ھاڭۋېقىپ قاراپلا قالدى.

ــ ئەمەلىيەتتە سېنىڭ رەنجىشىڭنىڭ ھاجىتى يوق، تەڭرى ھەممە بەندىسىنى ئوخشاشلا ياخشى كۆرىدۇ، ئەجەبا سەن ئۆزۈڭنىڭ بۇ دۇنيادا قانچىلىك مۇھىم ئورۇندىغا ئىگە ئىكەنلىكىڭنى ھېس قىلالمىدىڭمۇ؟ ئالايلۇق: سەن دېگەن بالاڭنىڭ دۇنيالىقتىكى بىردىنبىر دادىسى، سەن ئۇنىڭغا ھاياتلىق، ھەتتا ھەممىنى ئاتا قىلدىڭ. بىر ئەر بولۇش سۈپىتىڭ بىلەن ئائىلىدە قانداق رول ئوينايدىغانلىقىڭنى ئوبدان بىلىدىغانسەن؟ ئەگەر سەن يوق بولساڭ، خوتۇنىڭنىڭ ئۆينى چۆرگىلەتمىكى بەك تەسكە توختايدۇ. ياشىنىپ قالغان ئاتا ــ ئاناڭغا كەلسەك، سەن ئۇلارنىڭ بارلىقى ھەم ئۇمىدىغۇ! سېنىڭ قىلغان ــ ئەتكەنلىرىڭنىڭ ھەممىسى ئۇلارنىڭ نەزىرىدىن ساقىت بولالمايدۇ. سەن مۇڭۈپىپەقىيەت قازانساڭ ئۇلار سەندىن پەخىرلىنىدۇ، ناۋادا مەغلۇپ بولساڭ ئۇلار ساڭا ئوخشاشلا قايغۇرىدۇ...، قارا، سېنىڭ ئۇلارنىڭ قەلبىدىكى ئورنۇڭنى باشقىلار مەڭگۈ ئالالمايدۇ، شۇنداققۇ؟ مەن سېنىڭ نېمىشقا بۇنداق ئاغرىنىپ يۇرۇيدىغانلىقىڭنى پەقەتلا بىلەلمىدىم.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئالياڭ مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈپ بېشىنى لىڭشىتىدۇ ۋە خۇددى نىجاتكارغا ئېرىشكەندەك ھېسسىياتتا قاۋاقخانىدىن چىقىدۇ. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇ ھېچنېمىدىن ئاغرىنمايدۇ.

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق ئادەم ئالەمدە بىر، ھەركىمنىڭ باشقىلار ئۈرنىنى باسالمايدىغان قىممىتى بولىدۇ. ياشلار ــ ئۆسمۈرلەر ئۆزىنىڭ بىرەر ئارتۇقچىلىقى يوقلۇقىدىن ئۆكۈنۈپ، ئۆزىنى تاشلىۋەتمەسلىكى، ئۆزىنىڭ قىممىتىنى تولۇق تونۇپ، مەنىلىك ياشىشى ۋە بۇرچىنى ئادا قىلىشى لازىم.

ئىشىكىزنىڭ ھەممىسىلا خاتا ئەمەس

ئۇمىدسىزلەنمەك، ھەممىسى بۇ[illegible] كەلگۈسىگىز يەنىلا ئۆزىڭىزنىڭ قولىدا.

— ئوسكار ۋىلدې

فىرانسىيەلىك داڭلىق يازغۇچى ئاتا دېۋىما نام چىقىرىشتىن بۇرۇن تۇرمۇشتىن رايى قايتقان، ھېچ ئىش قىلمايدىغان ياش ئىدى. بىر قېتىم ئۇ دادىسىنىڭ پارىژدىكى دوستىنى ئىزدەپ بېرىپ، ئۇنىڭ ئۆزىگە خىزمەت تېپىپ بېرىشىنى ئۆتۈنىدۇ.

دادىسىنىڭ دوستى ئۇنىڭ نېمە ئىش قىلالايدىغانلىقىنى سورايدۇ.

— تىلغا ئالغۇدەك ئىقتىدارىم يوق، تاغا.

— ماتېماتىكىنى بىلەمسەن؟

— ياق.

— فىزىكا ياكى تارىختىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟

— ئۇنىمۇ بىلمەيمەن تاغا.

— بوغالتىرلىقنىچۇ؟ قانۇندىنغۇ خەۋىرىڭ باردۇ؟

ئاتا دېۋىما نومۇس قىلغىنىدىن بېشىنى ساڭگىلاتقىنىچە:

— مەن تولىمۇ خىجىلمەن، ئەمدى مەن ئۆزۈمدىكى بۇ يېتەرسىزلىكلەرنى كۆچۈمنىڭ بارىچە تىرىشىپ تولۇقلايمەن، — دەيدۇ ۋە دادىسىنىڭ دوستىغا ئادرېسىنى يېزىپ بېرىپ قايتماقچى بولىدۇ. دادىسىنىڭ دوستى:

— مانا ئۆزۈڭگە يارىشا ئارتۇقچىلىقىڭ بار ئىكەنغۇ! قارا ئىسمىڭنى شۇنداق چىرايلىق يازىدىكەنسەن، — دەيدۇ كۈلۈپ تۇرۇپ.

قارىڭ، ئاتا دېۋىما نام چىقىرىشتىن بۇرۇن ئۆزىنى قولىدىن ھېچ ئىش كەلمەيدۇ، — دەپ قاراپ يۈرگەن مەزگىللىرىدە، دادىسىنىڭ دوستى ئۇنىڭ ئىسمىنى

چىرايلىق يازىدىغانلىقىدەك قارىماققا ھېچقانداق ئارتۇقچىلىق ھېسابلانمايدىغان ئار-تۇقچىلىقىنى بايقىغان.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا ئۆزىگە ئىشەنچ قىلالمايدىغانلار ھەمىشە ئەلالىقىنىڭ ئۆلچىمىنى بەك يۇقىرى بېكىتىۋېلىپ، ئۆزىدىكى ئارتۇقچىلىقلارنى نەزىرىدىن ساقىت قىلىپ قويىدۇ. ئەمەلىيەتتە، ھەممىنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ قىلىدىغان بىرمۇ ئادەم يوق، ھەر كىمنىڭ ئۆزىگە يارىشا ئۆزگىچە تالانتى بولىدۇ. ئەگەر سىز ئۆزىگىزنىڭ قىممىتىگە ئېتىبار بىلەن قاراپ، ئۈستۈنلۈكىگىزنى جايىدا جارى قىلدۇرالىسىگىزلا ئۆزىگىزگە ئىشىنىش جەريانىدا ئۆزىگىزدىكى يوشۇرۇن كۈچنى تولۇق جارى قىلدۇرالايسىز.

ئۆزىڭىزنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى جارى قىلدۇرۇڭ

گۆھەر ياتىدۇ سايدا، تونۇمىسا ئىنسان قەدرىنى ئەل ئىچرە

— فرانكلىن

لى ياڭ تونۇلغان ئاۋاز ئارتىسى. تاماشىبىنلار ياقتۇرۇپ كۆرىدىغان كارتون فىلىم «چاشقان بىلەن ئۆردەك» فىلىمىدىكى ئۆردەكنىڭ ئاۋازىنى شۇ ئادەم بەرگەن. لى ياڭ تولۇقسىز ئونتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن ھەربىيلىككە قاتنىشىپ ساپيور بولغان. توپا كولاش، ئاكوپ قېزىش، لاي توشۇش، ئۆي سېلىش ئۇنىڭ خىزمىتىنىڭ مۇھىم مەزمۇنلىرى ئىدى. شۇنىسى لى ياڭغا ئېنىق ئىدىكى، ئۇنىڭ ئۆزىدىكى يوشۇرۇن ئىقتىدارنى جارى قىلدۇرۇشقا پۇرسەت بولمايۋاتاتتى، ئۇ بولسىمۇ ئۆزى ئىزچىل ياخشى كۆرۈپ كېلىۋاتقان كىنو ـ تېلېۋىزىيە سەنئىتى بىلەن ئەدەبىيات ـ سەنئەت ئىدى.

مۇنداقچە ئېيتقاندا لى ياڭ ھازىر قىلىۋاتقان خىزمەت بىلەن ئۇ قىزىقىدىغان سەنئەت كەسپى بىر ـ بىرىگە ئازراقمۇ يېقىن كەلمەيتتى. لېكىن لى ياڭ ئۆزىنىڭ سەنئەت جەھەتتە تالانتى بارلىقىغا قەتئىي ئىشىنەتتى، شۇڭا تالانتىنى قېزىشقا تىرىشاتتى. ئۇ ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ مۇناسىۋەتلىك كىتاب ـ ژۇرناللارنى ئەستايىدىل ئوقۇيدۇ، نۇرغۇن داڭلىق ئەسەرلەرنىڭ سېنارىيەسىنى كۆرىدۇ ھەمدە بەزى ئىجادىيەتلەرنىمۇ قىلىپ باقىدۇ. لى ياڭ قىسمەتدىن كەسىپ ئالماشتۇرغاندىن كېيىن ئىشچى بولىدۇ، شۇنداقتىمۇ غايىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يولىدا توختىماي تىرىشىدۇ. ئۇزۇن ئۆتمەي ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانى ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈپ، لى ياڭ بېيجىڭ سانائەت ئونىۋېرسىتېتىنىڭ ماشىنىسازلىق كەسپىگە ئۆتۈپ، ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى بولۇپ قالىدۇ. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇنىڭ ئۆزىدىكى يوشۇرۇن ئىقتىدارىنى نامايان قىلىش پۇرسىتىمۇ كۆپىيىدۇ. دوستلىرىنىڭ تونۇشتۇرۇشى بىلەن ئۇ

قىسقىغىنە بەش يىل ئىچىدە خېلى كۆپ چەت ئەل فىلىملىرىنى تەرجىمە قىلىش ـ ئاۋازغا ئېلىش خىزمىتىگە قاتنىشىدۇ. ئىشتىن سىرتقى بۇ ھەۋەسكار ئۆزبېكنىڭ تەسەۋۋۇرغا باي يېقىملىق ئاۋازىغا تايىنىپ «غەربكە ساياھەت» فىلىمىدىكى سۇن ۋۇكۇڭنىڭ ئاۋازىنى بېرىدۇ. 1986 ـ يىلى ئۇ كەسىپنىڭ يۇقىرى پەللىسىگە چىقىدۇ. دۇنياغا كەڭ تارالغان «چاشقان بىلەن ئۆردەك» فىلىمىنىڭ خەنزۇچە نەشرىگە ئاۋاز ئارتىسى تالالغاندا ئۆزگىچە ئۇسلۇبقا ئىگە لى ياڭ دىسىپي شىركىتى تەرىپىدىن تالالىنىپ، ئوماق ھەم يۇمۇرىستىك ئۆردەكنىڭ ئاۋازىنى بېرىدۇ، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ داڭلىق شەخس بولۇپ قالىدۇ. «مېنىڭ مۇڭەپپەقىيەت قازىنىشىمدىكى سەۋەب ئۆزۈمدىكى ئارتۇقچىلىقلارنى توختىماي جارى قىلدۇرۇپ تۇرغانلىقىمدا» دەيدۇ لى ياڭ.

مۇلاھىزە:

خېلى كۆپ ساندىكى كىشىلەرنىڭ ئۆزىنى تۆۋەن كۆرۈشىدىكى سەۋەب دەل ئۇلارنىڭ ئۆزىنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى تاپالمىغانلىقىدا ۋە ئۆزىدىكى يوشۇرۇن كۈچنى تولۇق نامايان قىلالمىغانلىقىدا. ھەرقانداق ئادەمدە ئۆزىگە خاس تالانت بولىدۇ، پەقەت ئۆزىگىزنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى تېپىپ، تالانتىگىزنى جايىدا جارى قىلدۇرالىسىگىزلا ئۆزىگىزگە بولغان ئىشەنچىنى قولغا كەلتۈرەلەيسىز.

ئامېرىكىدىكى بوي ئېگىزلىكى 1.60 مېتىرلىق ۋاسكېتبول چولپىنى

ئىشەنچىنىڭ پېتەرلىك بولماسلىقى ھەرگىزمۇ قېتىنچىلىق بولغانلىقتىن ئەمەس، ئەكسىچە، قېينىچىلىقنىڭ پەيدا بولۇشى ئىشەنچىنىڭ پېتەرلىك بولمىغانلىقىدۇر.

— سېنېكا

ئامېرىكا NBA بىرلەشمە مۇسابىقىسىدا شارلوت سېرىق ھەربىسى دەيدىغان بىر كوماندا بولۇپ، بۇ كوماندىدا بويى 1.60 مېتىر كېلىدىغان توپچى بار. ئۇ دەل ئامېرىكا NBA بىرلەشمە مۇسابىقىسىدىكى بويى ئەڭ پاكار ۋاسكېتبول چولپىنى دون بوگېس. بوگېس بويى شۇنچە پاكار تۇرۇپ ئۇزۇنتۇرالار يىغىلغان ۋاسكېتبول مەيدانىدا قانداق قىلىپ چولپان بولالىغان؟ بۇنىڭدىكى سەۋەبمۇ دەل بوگېسنىڭ ئۆز-زىگە ئىشەنگەنلىكىدە.

بوگېس كىچىكىدىنلا ۋاسكېتبولغا ئاجايىپ ھېرىسمەن ئىدى، لېكىن بويى پاكار بولغاچقا ھەمراھلىرى ئۇنى كۆزگە ئىلمايتتى. بىركۈنى ئۇ كۆڭلى يېرىم ھالدا ئاپىسىدىن:

— ئاپا، بويۇم يەنە ئۆسەرمۇ؟ — دەپ سورايدۇ. ئاپىسى ئۇنى رىغبەتلەندۈرۈپ:

— بالام، بويۇڭ ئۆسىدۇ، سەن ئۆسۈپ ئاجايىپ ئېگىز بولۇپ كېتىسەن، يەنە تېخى تونۇلغان داڭلىق توپ چولپىنى بولىسەن، — دەيدۇ. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇ-نىڭدا ئۈمىد تۇغۇلۇپ، بويىنىڭ ئۆسۈشىنى كېچە - كۈندۈز ئارزۇ قىلىدۇ.

«ئىشتىن سىرتقى توپ چولپىنى»لىق ھاياتى ئاخىرلىشىش ئالدىدا تۇرغان بوگېس ئېغىر سىناقتا دۇچ كەلگەن ئىدى — ئۇ 1.60 مېتىرلىق بويى بىلەن

كەسپىي ۋاسكېتبول مۇسابىقىسىدا ئۆز ماھارىتىنى جارى قىلدۇرالارمۇ؟

بوگېس ئۆزىنىڭ ئاشۇ 1.60 مېتىرلىق بويىغا تايىنىپ ماھىرلار توپلانغان NBA مەيدانىدا ئۆزىگە تەۋە ماكان ھازىرلاش نىيىتىگە كېلىدۇ. «باشقىلارنىڭ مېنى پاكار دېيىشى ماڭا ھەرىكەتلەندۇرگۈچ كۈچ ئاتا قىلدى، مەن پاكارلارنىڭمۇ قولىدىن چوڭ ئىشلارنىڭ كېلىدىغانلىقىنى ئىسپاتلايمەن» دەيدۇ بوگېس ۋېك لايىست ئۇنىۋېرسىتېتى بىلەن ۋاشىنگتون كوماندىسى ئارىسىدا ئۆتكۈزۈلگەن مۇسابىقىدا بوگېس «دوملاۋاتقان يولۋاس» تەك چاقماقتەك ھەرىكىتى ئارقىلىق تاماشىبىنلاردا چوڭقۇر تەسىر قالدۇرىدۇ.

كېيىن ئۇ ئۆزىنىڭ ھەممىنى بېسىپ چۈشىدىغان ئىپادىسى ئارقىلىق كۈچلۈك كوماندا شارلوت سېرىق ھەرىسى كوماندىسىغا قوبۇل قىلىنىدۇ. ئۇنىڭ ماھارەت ئانالىز جەدۋىلىگە مۇناسىق يېزىلغاندى. ئاتقان توپىنىڭ گارغا چۈشۈش نىسبىتى 50%، جازا توپىنىڭ گارغا چۈشۈش نىسبىتى 90%.

بىر ژۇرنال مەخسۇس ماقالە يېزىپ، ئۇنى «تېخنىكىسى يۇقىرى، پاكار ئادەملەرنىڭ ئېغىرلىق مەركىزىنىڭ تۆۋەن بولۇش ئارتۇقچىلىقىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ، رىقابەتچىلىرىنى ئەندىشىگە سالىدىغان پاس توسۇش ماھىرى بولۇپ قالدى» دەپ تەرىپلەيدۇ. كىمنىڭ دېگەنلىكى نامەلۇم، بىرەيلەن «شارلوت كوماندىسىنىڭ غەلىبە قىلىشى بوگېسنىڭ بويىنىڭ پاكار بولغانلىقى بىلەن مۇناسىۋەتلىك» ــ دەيدۇ. نۇرغۇن ئادەم بۇ گەپنى قۇۋۋەتلەيدۇ، ئېلان سودىگەرلىرىمۇ بوگېسنىڭ كۈلۈپ تۇرغان رەسىمىنى «پەتەك توپ چولپىنى» نامىدا ئېلان قىلىدۇ.

بوگېس داڭلىق توپ چولپىنى بولغاندىن كېيىنمۇ ئاپىسىنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى رىغبەتلەندۇرۇشىنى ئېسىدە چىڭ ساقلايدۇ، گەرچە ئۇنىڭ بويى ئاپىسى دېگەندەك ئېگىز ئۆسمىگەن بولسىمۇ، لېكىن ئاپىسى دېگەندەك تونۇلغان داڭلىق توپ چولپىنى بولغانلىقى ئارقىلىق ئاپىسىنى خاتىرجەم قىلىدۇ.

مۇلاھىزە:

بوي ئېگىزلىكى 1.60 مېتىر كېلىدىغان بوگىس ھەممىنى بېسىپ چۈشىدىغان توپ ماھارىتىگە تايىنىپ NBA چولپىنى بولۇپ چىقىدۇ. بۇنىڭدىكى ئاچقۇچلۇق مەسىلە ــ ئۇنىڭ ئۆزىگە ئىشەنگەنلىكىدە، شۇنداقلا مۇشۇ ئاساستا ئۆزىنىڭ «بوي ئېگىزلىكى جەھەتتىكى ئۈستۈنلۈك» نى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ، شارلۇت كوماندىسىنىڭ دەربجىدىن تاشقىرى پاس توسقۇچى ماھىرى بولۇپ قالغانلىقىدا. بۇ گېپىنىڭ مۇژەپپەقىيىتى بىزگە كىم بولۇشتىن قەتئىينەزەر ئۆزىگە تۇلۇق ئىشەنسىلا چوقۇم غەلىبىگە ئېرىشىدىغانلىقىدەك ھەقىقەتنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ.

بىر خىل ئۆزىنى ـ ئۆزى كەمسىتىش بار، ئۇ دەل ئۆزىگە ئىشىنىش

مېنىڭ كۆچ ـ قۇۋۋىتىمنىڭ مەنبەسى ـ كەلگۈسىگە بولغان بوشۇرۇن ھالەتتىكى مەڭگۈ ئۆزگەرمەس ئىشەنچ، بۇ ئادەتتىكى ئىشەنچ بولماستىن، بەلكى ھەقىقىي ئىشەنچ.

ـــ دۆگارد

چىاڭ ئالىي مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدا سىنىپ بويىچە ھەممە ئېتىراپ قىلىدىغان قورقۇنچاق ئىدى. ئوقۇش پۈتتۈرگەن يىلى ساۋاقداشلار ئون يىلدىن كېيىن ئۇچرىشىدىغان بولۇپ خوشلاشتى، ساۋاقداشلارنىڭ كۆپىنچىسى چىاڭدا شۇ چاغدىمۇ ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولمايدۇ، ئۇ ھېچقانداق ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمايدۇ، يەنىلا شۇنداق ئاددىي ئادەم پېتى، ئاددىي تۇرمۇش كەچۈرۈپ، مىشچان ھالەتتە ئۆتىدۇ، ـــ دەپ پەرەز قىلىشاتتى.

ئون يىل ھەش ـ پەش دېگۈچە ئۆتۈپ كەتتى، ساۋاقداشلار تولۇق جەم بولدى. ئەينى ۋاقىتتا جاسارەتلىك ۋە تاغ ـ دەريانى تالقان قىلىۋېتىدىغاندەك كۆرۈنگەنلەر ئەمدىلىكتە مۆرىمەسلەردىن بولۇپ قالغانىدى، ئىقتىدارلىقلىرىمۇ ئالدىراشچىلىق ۋە چاكىنا تۇرمۇشنىڭ تەسىرىدە جەڭگىۋارلىقىنى يوقىتىپ ھالىدىن كەتكەنىدى. ھەممە ئەڭ چوڭ مەغلۇبىيەتچى دەپ قارىغان چىاڭ بولسا ئەينى ۋاقىتتىكىگە ئوخشاشلا ئىنتايىن ئاددىي، ياۋاش، جىمغۇر ئىدى.

سورۇن ئەۋجىگە چىققاندا ھەممەيلەن ئوتتۇرىغا چىقىپ ئۆزلىرىنىڭ ھازىرقى ئەھۋالى، كەلگۈسى غايىسى ۋە ھازىرقى تۇرمۇشىدىن رازى بولۇش دەرىجىسى قاتارلىقلارنى سۆزلىدى. كۆپ ساندىكىلىرىنىڭ ھازىرقى تۇرمۇش ئەھۋالى ئەينى ۋاقىتتا ئوقۇش پۈتتۈرگەندىكى غايىسىدىن كۆپ يىراق بولۇپ، تۇرمۇشىدىن رازى بولمىغانلار يوق دېيەرلىك ئىدى.

چياڭ ئوتتۇرىغا چىقىپ سۆزىنى باشلىدى:

ــ مېنىڭ ھازىر بىرقانچە شىركىتىم، يۈز مىليوندىن ئارتۇق مۇلۈكۈم بار، بۇ مېنىڭ ئەينى ۋاقىتتا مەكتەپتىن ئايرىلغان چاغدىكى غايەمدىن زور دەرىجىدە ئېشىپ كەتتى. ئەگەر مەندىن ئەپسۇسلىنىدىغىنىڭ بارمۇ، ــ دەپ سورىساڭلار شۇنداق جاۋاب بېرىمەنكى، مېنىڭ ھازىرقى ھالىتىم مەن ھەۋەس قىلىدىغان مۇڭەپپەقىيەت قازانغۇچىلاردىن كۆپ ئارقىدا. شۇنداق، مەيلى ئوقۇۋاتقان ۋاقتىمدا بولسۇن ۋە مەيلى جەمئىيەتكە چىققاندىن كېيىن بولسۇن، ئۆزۈمنى ئىزچىل تۆۋەن چاغلاپ كەلدىم، ھەممىلا ئادەمنى ئارتۇقچىلىقى بار، مەندىن كۆپ ياخشى، ــ دەپ قارىدىم. شۇنداق بولغاچقا، ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى ئۆگىنىشكە، ئۆزۈمنىڭ كەمچىلىكلىرىنى تۈگىتىشكە تىرىشتىم. لېكىن قانچىلىك تىرىشچانلىق كۆرسەتمەي باشقىلارغا پەقەتلا يېتەلمىدىم، شۇڭا ئۆزۈمنى ئىزچىل كەمسىتىپ كەلدىم. ئۆزۈمنى تۆۋەن كۆرگەچكە ئۆزۈمنىڭ ئۇلۇغۋار غايىلىرىمنى يۇرىكىمنىڭ چوڭقۇر قاتلىمىغا يوشۇرۇپ قويۇپ، قولۇمدىكى ھەرقانداق ئىشنى تىرىشىپ ياخشى قىلدىم، مەن ئۇلۇغۋار نىشانىمنىڭ ھەممىسىنى باشقىلاردىن ئۆگىنىپ، ئاستا ـ ئاستا ئالغا بېسىشنىڭ تۈرتكىسى قىلدىم، ئازراق بىر نەرسىنى ئۆگىنىۋالغان ھامان ئۇنى ئۆزۈمنى تۆۋەن كۆرۈشنى ئازراق بولسىمۇ تۈگىتىشنىڭ باھانىسى قىلدىم. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، ئۆزۈمنى تۆۋەن كۆرىدىغان يەنە بىر سەۋەبنى بايقاپ تۇردۇم. شۇنداق قىلىپ، ئۆزۈمنى مەڭگۈ كەمسىتىپ تۇردۇم، ئۆزۈمنى تۆۋەن كۆرگەنسېرى ئالغا ئىلگىرىلەشنىڭ ھەربىكەتلەندۈرگۈچ كۈچىگە ئۇزۇكسىز ئېرىشىپ تۇردۇم.

ھەممە خېلى ئۇزاققىچە سۈكۈتكە چۆمدى. ئەينى ۋاقىتتا ئۆزىگە تەمەننا قويغان، ئۆزىگە ئىشەنگەن، ئەمما ھازىر ئادەتتىكىچە ئۆتۈۋاتقانلار ئۆزلىرىنىڭ مەغلۇپ بولۇشىدىكى سەۋەبنىڭ ئۆزىگە زىيادە ئىشىنىپ كەتكەنلىكتىن بولغانلىقىنى بىردىنلا چۈشەنگەندەك بولدى. ئادەم ئۆزىگە زىيادە ئىشىنىپ كەتسە، كۆزىگە باشقىلارنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرى كۆرۈنمەي قالىدۇ، باشقىلاردىن كەمتەرلىك بىلەن سوراپ ئۆگىنىشنى خالىماس بولۇپ قالىدۇ؛ ئادەم ئۆزىگە زىيادە ئىشىنىپ كەتسە، نىشانىنى زىيادە يۇقىرى بېكىتىۋالىدۇ ـ دە، باش چۆكۈرۈپ جاپالىق

ئىشلەشنى ئەستىن چىقىرىپ قويىدۇ. بۇنداق ئۆزىگە بولغان زىيادە ئىشىنىش ئادەمنى مەنمەنچى قىلىپ قويىدۇ، ئاخىرقى ھېسابتا، ئالغا ئىلگىرىلەش يولىدىكى توساقلا ئايلىنىپ قالىدۇ.

مۇلاھىزە:

پىسخولوگ مۇنداق دەپ قارايدۇ: ھەرقانداق ئادەمدە ئازدۇر ـ كۆپتۇر ئۆزىنى تۆۋەن كۆرۈش ھېسسىياتى بولىدۇ. ئۆزىنى تۆۋەن كۆرۈشنى مەلۇم دەرىجىدە ئالغا ئىلگىرىلەشنىڭ ھەركەتلەندۈرگۈچ كۈچىگە ئايلاندۇرغىلى بولىدۇ. كۆپ ساندىكى ئۇلۇغ ئەربابلارنىڭ مۇۋەپپەقىيىتىمۇ ئۇلارنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى ئۆزىنى تۆۋەن كۆرۈش سەزگۈزەشتىلىرى بىلەن مۇناسىۋەتلىك. چىاكىنىڭ مۇۋەپپەقىيىتى بىزگە شۇنداق بىر ھەقىقەتنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇكى، ھەرقانداق ئادەم ئۆزىنى تۆۋەن كۆرۈشنى كەمتەرلىككە، ئالغا ئىلگىرىلەش يولىدىكى ھەركەتلەندۈرگۈچ كۈچكە ئايلاندۇرالىسىلا، ئۇ ھالدا بۇ خىلدىكى ئۆزىنى كەمسىتىش ئىشەنچكە ئايلانماي قالمايدۇ.

ياق، چوقۇم نوتا خاتا

ئۆزىدە ئىشەنچ يوق ئادەمنىڭ ئىشەنچ ئاتا قىلالىشى مۇمكىن ئەمەس؛ ئۆزىگە ئىشەنگەن ئادەملەرلا باشقىلارنى چىن ئىشەندۈرەلەيدۇ.

ـــ ئامورد

سىيجى ئوزاۋا دۇنياغا داڭلىق سىمفونىيە دىرىژورى.

بىر قېتىملىق خەلقئارا داڭلىق دىرىژورلار مۇسابىقىسىنىڭ ھەل قىلغۇچ مۇسابىقىسىدا، ئۇ باھالىغۇچىلار بەرگەن نوتا بويىچە دىرىژورلۇق قىلىدۇ. لېكىن ئۇ ئورۇندىلىۋاتقان شۇنداق كۆچلۈك مۇزىكا ساداسى ئىچىدىن بىر ياۋا ئاۋازنى ئاڭلاپ قالىدۇ. دەسلىپىدە ئۇ مۇزىكانتالار ئورۇنداش جەريانىدا كەتكۈزۈپ قويغان ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ مۇزىكانتلارنى باشتىن ئورۇنداشقا بۇيرۇيدۇ، لېكىن ھېلىقى ياۋا ئاۋاز يەنىلا تەكرارلىنىدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇ ياۋا ئاۋاز بەك بوش بولۇپ، ئالاھىدە دىققەت قىلمىسا بىلگىلى بولمايتتى.

سىيجى ئوزاۋا مۇزىكانتلارنى توختاشقا بۇيرۇيدۇ. ئۇ مەسىلە بەلكىم نوتىدا بولسا كېرەك، دەپ ئويلاپ، گۇمانىنى باھالىغۇچى مۇتەخەسسىسلەرگە ئېيتىدۇ. مۇنداق مۇھىم مۇسابىقىدا باھالىغۇچى مۇتەخەسسىسلەر تەمىنلىگەن نوتىدىن گۇمانلىنىش ئەزەلدىن كۆرۈلۈپ باقمىغان ئىش ئىدى.

مۇتەخەسسىسلەر نوتىنى تۇغرا دېگەنلىكى ئۈچۈن ئۇ ناھايىتىمۇ ئېھتىياتچانلىق بىلەن مۇزىكاتلارغا يەنە بىر قېتىم دىرىژورلۇق قىلىدۇ. ئۇنىڭ ئاڭلاش سېزىمى ناھايىتى نورمال بولۇپ، يەنىلا شۇ ياۋا ئاۋازنى ئاڭلاپ قالىدۇ. نۇرغۇن مۇزىكا پېشىۋالىرى ۋە نوپۇزلۇق ئەربابلار ئالدىدا ئۇ كەسكىنلىك بىلەن:

ـــ شۇنداق، نوتىدا خاتالىق بار ئىكەن، ـــ دەيدۇ. ئۇنىڭ سۆزى تۈگىشىگىلا باھالىغۇچىلار ئورنىدىن تۇرۇپ گۈلدىراس ئالقىش يېڭىرىتىدۇ ۋە ئۇنىڭ دۇنيا

دېرىزورلار مۇسابىقىسىنىڭ چېمپىيونى بولغانلىقىنى تەبرىكلەيدۇ.

ئەسلىدە بۇ، باھالىغۇچىلار پىلانلىق ئورۇنلاشتۇرغان ئىش بولۇپ، ئۇلار دېرىزورلارنىڭ مۇزىكا تالانتىنى سىناش مەقسىتىدە نوتىغا خاتالىق كىرگۈزگەنىكەن. ئۆزىگە ئىشىنىدىغان سېيجى ئوزاۋا نوپۇزلۇقلارغا قارىغۇلارچە چوقۇنماي، مۇزىكىغا چەكسىز سەمىمىي سادىق ئۆتكەن ئىدى.

سېيجى ئوزاۋانىڭ بۇ ھېكايىسى بىزگە ئۆزىگە تولۇق ئىشىنىپ، نوپۇزلۇقلارغا جەڭ ئېلان قىلالىغاندىلا زور غەلىبىنى قولغا كەلتۈرگىلى بولىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئۆزىگە ئىشىنىدىغان ئادەم ئۆز قارىشىدا چىڭ تۇرالايدۇ، ئالدىدا تۇرغىنى ھەرقانچە نوپۇزلۇق ئادەم بولسىمۇ، ئۆزىنى يوقىتىپ قويمايدۇ.

باشقىلارنىڭ ئەخمەق دېيىشىدىن قورقماڭ

كەشپىياتچىلاردا چەكسىز ئىشەنچىنىڭ بولغاچقىلا بۇ سىرلىق ئالەمدە باتۇرلۇق بىلەن ئالغا ئىلگىرىلىيەلەيدۇ.

— بالزاك

خارد كەشپىياتچى بولۇپ، دوستلىرى بىلەن خىزمەتداشلىرى ئۇنى بەڭگىنىڭ خىيالىنى قىلىدىغان «ئەخمەق» دېيىشەتتى. ئۇ كىنونىڭ ئىجاد قىلىنىش پىرىنسىپلىرىنى بايقىغاندىن كېيىن، كىنو لېنتىسىنىڭ ئايلانمىسىدىن ئىلھام ئېلىپ، لېنتىدىكى سۈرەتلەر ئالدىغا ئازراقلا يۆتكەپ قويۇلسا ئوقۇنقۇچى سۈرەتتىكى مەزمۇنلارنى چۈشەندۈرۈش جەريانىدا يېتەرلىك ۋاقىتقا ئېرىشەلەيدىغانلىقىنى ئېيتىدۇ.

ئۇنىڭ بۇ تەسەۋۋۇرىنى ساۋاقداشلىرى مازاق قىلىدۇ، لېكىن ئۇ بۇنىڭغا بىلەن بوشىشىپ قالمايدۇ. ئۇ قايتا ـ قايتا سىناق قىلىش ئارقىلىق ئاخىرى سۈرەت بىلەن ئاۋازنى تەڭ ئېلىپ بېرىش نىشانىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇپ، «كۆرۈش ـ ئاڭلاش مەشقى» نى بارلىققا كەلتۈرىدۇ.

ئۇنىڭدىن باشقا ئۇ يەنە سۇ ئۈزۈش تەنھەرىكەتچىسى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئىككى قېتىم ئامېرىكا ئولىمپىك سۇ ئۈزۈش ۋەكىللەر كوماندىسىغا تاللىنىدۇ، ئۇدا ئۈچ نۆۋەت «مىسسىسسىپپى دەرياسىدىكى ئون ئېنگلىز چىسلىق مارافونچە سۇ ئۈزۈش» مۇسابىقىسىنىڭ چېمپىيونى بولىدۇ. خارد ھەر قېتىم سۇ ئۈزگەندە باشقىلارنىڭ سۇ ئۈزۈش ھالىتىنىڭ ياخشى ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپ، سۇ ئۈزۈش ھالىتىنى ئۆزگەرتمەكچى بولىدۇ.

ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ قارىشىنى تېرىنېرغا دېگەندە تېرىنېر ئۇنىڭ خىيالىنى ئەخمىقانە خىيال، دەپ رەت قىلىۋېتىدۇ. باشقا بىر سۇ ئۈزۈش چېمپىيونىمۇ

ئۇنىڭغا ئېھتىياتسىزلىقتىن سۇدا تۇنجۇقۇپ ئۆلۈپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، بۇنداق تەۋەككۇلچىلىكنى قىلماسلىق ھەققىدە نەسىھەت قىلىدۇ.

خارد ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ نەسىھىتىنى ئاڭلىماي، ئەنئەنىۋي سۇ ئۇزۇش ھالىتىگە ئۇزۇكسىز جەڭ ئېلان قىلىدۇ ۋە ئاخىرىدا خەلقئارا سۇ ئۇزۇش مۇسابىقىلىرىنىڭ ئۆلچەملىك سۇ ئۇزۇش ھالەتلىرىنىڭ بىرى بولغان ئەركىن سۇ ئۇزۇش شەكلىنى ئىجاد قىلىدۇ.

مۇلاھىزە:

باشقىلارنىڭ ئەخمەق دېيىشىدىن ئەنسىرىمەڭ. بەزىدە ھەقىقەت ئاز سانلىق كىشىلەرنىڭ قولىدا بولۇپ قالىدۇ. باشقىلارنىڭ پىكرىنى قارىغۇلارچە ئاڭلاپ ئولتۇرماي، ئويلىغانلىرىڭىزغا ئىشىنىڭ ۋە ئۇنى ئەملگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن تىرىشىڭ.

تۆتىنچى باب ئۆزىگىزگە كۆيۈنۈپ، كۆڭۈل غەشلىكىدىن قۇتۇلۇڭ

ھېچقانداق ئىش يوق يەردە ئۆزىگىزگە ئۆزىگىز ئىش تېپىۋالماڭ. تۇرمۇشتىكى نۇرغۇن بىئارامچىلىقلارنى ئۆزىمىز كەلتۈرۈپ چىقىرىمىز. روھىمىز بىلەن ھەرىكىتىمىزنى چۈشەپ تۇرۇۋاتقىنى باشقىلار بولماستىن بەلكى دەل ئۆزىمىز. غەمدىن قۇتۇلۇپ خۇشاللىققا ئېرىشىمەن دەيدىكەنمىز، روھىمىزنى چۈشەپ تۇرۇۋاتقان بويۇنتۇرۇقتىن قۇتۇلۇشىمىز لازىم.

سېنى بىرى چۇشەپ قويدىمۇ؟

ئەركىنلىك ئادەمنى قايمۇقتۇرۇپ قويغان ئادەمنىڭ ئىلكىدىكى چاغدا ئۇنىڭ قەدرىگە يەتمەيمىز، قولدىن كەتكەندە بولسا ئۇنىڭ قىممىتى قالمايدۇ.

ـــ كارل. ساندبۇرگ

بىر يىگىت غەمدىن قۇتۇلۇشنىڭ بىرەر ئامالىنى تېپىش مەقسىتىدە توختىماستىن ئۇياقتىن بۇياققا چېپىپلا يۈرىدىكەن.

بىركۈنى، ئۇ بىر تاغنىڭ باغرىغا كېلىپ قاپتۇ. ئۇ تاغ باغرىدىكى يايلاقتا پادىچى بالىنىڭ كالىغا مېنىۋېلىپ نەي چېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. نەينىڭ ئاۋازى شۇنداق يېقىملىق بولۇپ، پادىچى بالا غەمسىز كۆرۈنەتتى. بۇ يىگىت پادىچىنىڭ يېنىغا كېلىپ:

ـــ قارىسام ئاجايىپ غەمسىز كۆرۈنىسەن، ماڭا شۇ غەمدىن قۇتۇلۇشنىڭ بىرەر ئۇسۇلىنى دەپ بەرگەن بولساڭ، ـــ دەپتۇ. پادىچى:

ـــ كالىغا مېنىۋېلىپ نەينى شۇنداقلا چالسىڭىز غەمدىن بىراقلا خالاس بولىسىز، ـــ دەپتۇ.

يىگىت پادىچىنىڭ دېگىنىدەك قىلىپتۇ، لېكىن ئۇنۇمى بولماپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىزدەشنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ.

يىگىت مېڭىپ بىر دەريانىڭ بويىغا كېلىپ قاپتۇ. بىر بېلىقچى بوۋاي دەرەخ سايىسىدە ئولتۇرۇپ قاماق تاشلاپ بېلىق تۇتۇۋاتقان ئىكەن. قارىسا بوۋاي شۇنداق خاتىرجەم ھالدا ئۆز ئىشىدىن لەززەتلىنىپ ئولتۇرغۇدەك. يىگىت بوۋاينىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭغا سالام بەجا كەلتۈرگەندىن كېيىن دەپتۇ:

ـــ بوۋا، مېنىڭ غەمدىن قۇتۇلۇشىمغا ياردەم قىلالارسىزمۇ؟

بوۋاي ئۇنىڭغا قاراپ قۇيۇپ تەمكىنلىك بىلەن:

ــ كەل بالام، مەن بىلەن بىللە بېلىق تۇت، كاپالەت بېرىمەنكى شۇنداق قىلساڭ ھەممە غەمدىن خالاس بولىسەن، ــ دەپتۇ.

يىگىت بوۋاينىڭ دېگىنىدەك قىپتۇ، لېكىن بۇمۇ كارغا كەلمەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن يىگىت ئىزدەشنى يەنە داۋاملاشتۇرۇپتۇ.

ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۇ بىر غارنىڭ ئالدىغا يېتىپ كەپتۇ. ئۇ ئۆڭكۇر ئىچىدە چىراغ يېنىدا رازىمەنلىك كۈلكىسى چىقىپ تۇرغان بىر بوۋاينى كۆرۈپتۇ.

يىگىت بوۋايغا سالام بەرگەندىن كېيىن، بۇ يەرگە كېلىشتىكى مەقسىدىنى ئېيتىپتۇ.

بوۋاي كۈلۈمسىرگىنىچە ساقلىنى سىيلاپ تۇرۇپ:

ــ سەن بۇ يەرگە غەمدىن قۇتۇلۇشنىڭ ئامالىنى ئىزدەپ كەلگەنمىدىڭ؟ ــ دەپ سوراپتۇ.

ــ شۇنداق، شۇنداق، ماڭا بۇنىڭ ئامالىنى دەپ بەرگەن بولسىلا، ــ دەپتۇ يىگىت.

ــ سېنى بىرسى چۈشەپ قويدىمۇ؟ سوراپتۇ بوۋاي كۈلۈپ تۇرۇپ.

ــ ياق...

ــ ھېچكىم چۈشەپ قويمىغان بولسا، ئەمىسە يەنە نېمىدىن قۇتۇلاتتىڭ؟

مۇلاھىزە:

ھېچقانداق ئىش يوق يەردە ئۆزىگىزگە ئۆزىگىز ئىش تېپىۋالماڭ. تۇرمۇشتىكى نۇرغۇن بىئارامچىلىقلارنى ئۆزىمىز كەلتۈرۈپ چىقىرىمىز، روھىمىز بىلەن ھەرىكىتىمىزنى چۈشەپ تۇرۇۋاتقىنى باشقىلار بولماستىن، دەل ئۆزىمىز. غەمدىن قۇتۇلۇپ خۇشاللىقا ئېرىشىمەن دەيدىكەنمىز، روھىمىزنى چۈشەپ تۇرۇۋاتقان بويۇنتۇرۇقتىن قۇتۇلۇشىمىز لازىم.

ئۆزىڭىز بىلەن ئەپ ئۆتۈڭ

غەمنى ئالدىن پەرەز قىلماڭ ياكى ھەرگىز چۈشۈن ئىشقا ئالدىراپ قالماڭ، ئۆزىڭىزنى خۇشال تۇتۇڭ.

— فرانكلىن

بىر ياش يىگىت ئەتىدىن - كەچكىچە ئۆزىنى ئاغرىپ قالغاندەكلا ھېس قىلىدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ كېسىلىنى داۋالاش ئۈچۈن كۈتۈبخانىدىن تېبابەتچىلىك قوللانمىسىنى ئارىيەت ئېلىپتۇ. ئۇ كىتابتىكى راك ھەققىدىكى بايانلارنى كۆرگەندىن كېيىن ئۆزىنىڭ راك بولۇپ قالغىنىغا بىرنەچچە ئاي بولغانلىقىنى بىلىپتۇ. ئۇ قورقىنىدىن نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي ھاڭۋاقىنىچە بىرنەچچە مىنۇت ئورنىدا ئولتۇرۇپ قاپتۇ.

ئۇ ئۆزىنىڭ يەنە قانداق كېسەلگە گىرىپتار بولغانلىقىنى بىلىپ بېقىش ئۈچۈن كىتابنى تولۇق ئوقۇپ چىقىپتۇ ۋە شۇنى بىلىپتۇكى، ئۇنىڭدا لىپەككە سۇ يىغىلىپ قېلىش كېسىلىدىن باشقا كېسەلنىڭ ھەممىسى بار ئىكەن.

ئۇ كۈتۈبخانىغا بارغىنىدا ئۆزىنى بەختلىك ئادەم دەپ ئويلىغان بولسا، مانا ئەمدى كۈتۈبخانىدىن قايتقىنىدا ئۆزى ياسىۋالغان «پىسخىك قەپەز» گە بەنت قىلىنىپ، پۈتۈن بەدىنىنى كېسەل چىرمىۋالغان كېسەلچان بوۋايغا ئايلىنىپ قاپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ دوختۇرغا كۆرۈنمەكچى بولۇپ، دوختۇرخانىغا بېرىپتۇ:

— قەدىرلىك دوستۇم، سىزگە ئۆزۈمنىڭ نېمە كېسەلگە گىرىپتار بولغانلىقىنى دېگىنىمدىن كۆرە، مەندە قايسى كېسەلنىڭ يوقلىقىنى دېگىنىم تۈزۈك، ئۆمرۈم ئاز قاپتۇ، مەندە لىپەككە سۇ يىغىلىش كېسىلىدىن باشقا كېسەلنىڭ ھەممىسى بار ئىكەن، — دەپتۇ.

دوختۇر ئۇنى تەكشۈرگەندىن كېيىن قەغەزگە بىرنېمىلەرنى يېزىپ ئۇنىڭغا بې-

ـرىپتۇ. ئۇ قەغەزگە نېمىلەرنىڭ يېزىلغىنىغىمۇ قارىماي قەغەزنى يانچۇقىغا سېلىپ ئۈدۈل دوربىخانىغا چېپىپتۇ. ئۇ دوربىخانىغا كىرىپلا قەغەزنى دوربىگەرگە بېرىپتۇ. دوـ ربىگەر قەغەزگە بىر قۇر قارىۋەتكەندىن كېيىن، قەغەزنى ئۇنىڭغا قايتۇرۇپ بېرىپتۇ ۋە:

ــ بۇ دېگەن دوربىخانا، يېمەكلىك دۇكىنى ياكى ئاشخانا ئەمەس، ــ دەپتۇ.

ئۇ ھەيران بولۇپ دوربىگەرگە بىر ئالىيىۋېتىپ قەغەزگە قاراپتۇ، ئەسلىدە قەـ غەزگە:

ــ قېلىن توغرالغان كالا گۆشىدىن بىر پارچە، بىر بوتۇلكا پىۋە، ھەر ئالتە سا ـ ئەتتە بىر قېتىم ئىستېمال قىلىنىدۇ؛ ھەر كۈنى بىر قېتىم ئون ئىنگلىس چىسى يۇگۇرىدۇ، ــ دەپ يېزىلغانىكەن.

ئۇ دوختۇرنىڭ دېگىنى بويىچە قىلغانىكەن، ھازىرغىچە ساغلام ياشاۋېتىپتۇ.

نېمىلا دېگەنبىلەن، بۇ ياش ۋاقتىدا داۋالىنىپتۇ. بولمىسا ئۆزى پەيدا قىلغان «پىسخىك قەپەز»گە بەنت قىلىنىپ، راستىنلا كېسەل بولۇپ قالار ئىكەن.

مۇلاھىزە:

مۇنداقمۇ ئادەملەر بارکى، دائىم كېسەل بولۇپ قېلىشتىن غەم قىلىپلا يۈرۈيدۇ. بۇ خىل ئەھۋال ۋاقىت ئۆزارغانسېرى بىر خىل پسىخىك كېسەللىكنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. سالامەتـ لىكتىن ئارتۇقچە ئەندىشە قىلىشنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن، دوختۇرخانىغا بېرىپ قەرەللىك ئومۇمىيۈزلۈك بەدەن تەكشۈرتۈش، ئۆزىدە ھېچقانداق كېسەلنىڭ يوقلىقىنى بىلگەنـ دىن كېيىن ئارتۇقچە ئويلاپ يۈرمەسلىك كېرەك.

ھەقىقىي ئەركىنلىك قەلبىڭىزدە

ئىدىيەدىكى ئەركىنلىك ئادەم [illegible] بىردىنبىر، شۇنداقلا ئەڭ قىممەتلىك ئەركىنلىكتۇر.

— گوركي

فرانك يەھۇدى پۇشتىدىن بولغان پىسخولوگ بولۇپ، 2 ـ دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە ناتسىستلار لاگىرىدا يەتكىچە ئازاب تارتقان، ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسى، خوتۇنى ۋە ئاكا ـ ئۇكىلىرىنىڭ ھەممىسى ناتسىستلارنىڭ قولىدا ئۆلگەن، پەقەت سىڭلىسىلا ئۇنىڭ دۇنيالىقتىكى بىردىنبىر تۇغقىنى بولۇپ قالغان، ئەينى ۋاقىتتا ئۇ نۇرغۇن قېتىم ئېغىر قىيىن ـ قىستاققا ئېلىنغاچقا، ھەر زامان ئۆلۈپ كېتىشى تۇرغانلا گەپ ئىدى.

بىركۈنى ئۇ ئايرىم گۇندىخانىغا يالىڭاچ سولاپ قويۇلۇپتۇ. ئۇ بۇ يەردە بىردىنلا مۇناق بىر ھەقىقەتنى چۈشىنىپ يېتىپتۇ: «ئوبيېكتىپ مۇھىتقا نىسبەتەن مەن ھازىر باشقىلارنىڭ كونترولىلىقىدا، ھېچقانداق ئەركىنلىككە ئىگە ئەمەسمەن؛ لېكىن، ئېڭىم ئۆزۈمنىڭ ئىلكىدە، شۇڭا تاشقىي مۇھىتنىڭ ماڭا بولغان تەسىرىنىڭ دەرىجىسى ئۇستىدىن ئۆزۈم خالىغانچە ھۆكۈم چىقىرالايدىكەنمەنغۇ!»

فرانك ئۆزىنىڭ تاشقىي مۇھىتنىڭ تەسىرى بىلەن ئۇنىڭغا قانداق ئىنكاس قايتۇرۇشتا تاللاش ئەركىنلىكى ۋە ئىقتىدارىغا ئىگە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ يېتىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھەر خىل ئەسلىمە، تەسەۋۋۇر ۋە ئۈمىد قاتارلىقلار ئارقىلىق تۇرمۇشى ۋە روھىنى ئۇزۇقسىز مۇكەممەللەشتۈرۈپ باردۇ، ئۆزىنى پىسخىك جەھەتتىن كونترول قىلىشنى بىلىۋالىدۇ ۋە ئىرادىسىنى توختىماي چىنىقتۇرىدۇ. ئۇنىڭ روھىي ئەركىنلىكى ناتسىستلارنىڭ جىسمانىي نەزەربەنتىدىن ئاللىقاچان

ھالقىپ كەتكەندى.

ئۇنىڭ بۇ خىل روھى باشقا مەھبۇسلارغىمۇ تەسىر كۆرسىتىدۇ. ئۇ تۇرمىداش-لىرىنىڭ ئازاب ئىچىدىن ھاياتنىڭ مەنىسى ۋە ئۆزىنىڭ قەدىر - قىممىتىنى تېپىۋې-لىشىغا ياردەم بېرىدۇ.

كېيىنكى كۈنلەردە فرانك مۇنداق يازىدۇ:

— ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق خىزمىتى ۋە ۋەزىپىسى بولىدۇ، بۇنىڭ ئورنىنى ھېچكىم باسالمايدۇ. ھايات ئادەمگە بىرلا قېتىم كېلىدۇ، كىشىلىك تۇر-مۇشنىڭ نىشانىنى ئەملگە ئاشۇرۇشنىڭ پۇرسىتىمۇ شۇ بىر قېتىملا. لېكىن بۇ-نىڭدىنمۇ قىممەتلىكى، ئادەم ئۆز ئىدىيەسىنى خالىغىنىچە تاللىيالايدۇ، مەيلى ئۇ تۇرمىگە قامالسۇن ۋەياكى ئۆلۈم گىردابىغا بېرىپ قالسۇن، تاشقىي مۇھىتنىڭ ئۆز-گە كۆرسىتىدىغان تەسىرى ئۇستىدىن ئىرادىسى بويىچە خالىغانچە ھۆكۈم چىقىرالاي-دۇ...

فرانك ھاياتنىڭ ئەڭ ئازابلىق، ئەڭ قىيىن مەزگىللىرى، ھەتتا روھىي ھالاك بولۇش گىردابىغا بېرىپ قالغاندىمۇ ئۆزىنىڭ ئوچۇق پىكىرلىكى ۋە پىسخە-كىسىنى ئوڭۇشلۇق تەڭشەشكە تايىنىپ، ئۆزىنى قۇنقۇزۇپ قېلىش بىلەن بىرگە يەنە ئېغىر كۈنلەردە بىرگە بولغان دوستلىرىنىمۇ قۇنقۇزۇپ قالىدۇ.

مۇلاھىزە:

ھەقىقىي ئەركىنلىك تاشقىي شارائىتقا ئەمەس، بەلكى ئىچكى ماھىيىتىگىزگە باغلىق. بەلكىم سىز تاشقىي مۇھىتنى ئۆزگەرتەلمەسلىكىڭىز مۇمكىن، لېكىن ئىچكى دۇنيايىڭىزنى مۇ-كەممەللەشتۇرۇش ئارقىلىق ئوخشاشلا خۇشاللىققا ئىگە بولالايسىز.

پەيلاسوپنىڭ ئاخىرقى دەرسى

بەزى ئازابتىن قۇتۇلغىلى بولغان ئىلھامنى قۇتۇلغىلى بولمايدۇ. قۇتۇلغىلى بولمىغانغا ئامال ئىزدەپ يېقىڭ، ئامال تاپالمىساڭ تۆۋەندىكى ئازابلارنى ئۇنتۇپ كېتىڭ.

— كېيىللېي

بىر پەيلاسوپ ئوقۇغۇچىلىرىنى شەھەر سىرتىدىكى بىر يايلاققا ئېلىپ چىقىپ، ئەڭ ئاخىرقى بىر سائەتلىك دەرسنى شۇ يەردە ئۆتمەكچى بولۇپتۇ. ئۇ ئوقۇغۇچىلىرىغا مۇنداق دەپتۇ:

— ئون يىل جاپالىق ئوقۇش ئارقىلىق بىلىم ئىگىسى بولۇپ چىقتىڭلار، مانا ئوقۇش پۈتتۈرۈشكىمۇ ئاز قالدى، بۈگۈن ئۆتىدىغىنىم ئەڭ ئاخىرقى دەرس.

ئوقۇغۇچىلار پەيلاسوپنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇپتۇ.

— ھازىر بىز ئولتۇرغان جاي قەيەر؟ — دەپ سوراپتۇ پەيلاسوپ.

— بىز ئولتۇرغان جاي دالا، — دەپ جاۋاب بېرىشىپتۇ ئوقۇغۇچىلار.

— دالىدا ئۆسكىنى نېمە؟

— ياۋا ئوت ـ چۆپ

— شۇنداق، ياۋا ئوت ـ چۆپ، مانا مۇشۇ ياۋا ئوت ـ چۆپلەرنى قانداق يوقىتىش كېرەكلىكىنى بەكمۇ بىلگىم بار.

ئوقۇغۇچىلار ھاڭۇقىپ تۇرۇپلا قاپتۇ. ئۇلار كىشىلىك ھاياتنىڭ سىرلىرى ئۈستىدە بىر ئۆمۈر ئىزدەنگەن پەيلاسوپنىڭ ئەڭ ئاخىرقى دەرستە مۇنداق ئاددىي سوئال سورۇشىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەن ئىكەن.

— مۇئەللىم، بۇ ياۋا ئوت ـ چۆپلەرنى ئوتىغۇچ بىلەن ئوتاپ ئاتساقلا بولىدۇ، — دەپتۇ بىر ئوقۇغۇچى جاۋاب بېرىپ. پەيلاسوپ بېشىنى لىڭشىتىپتۇ.

— كۆيدۈرۈۋېتىشمۇ ياخشى ئۇسۇللارنىڭ بىرى، — دەپتۇ ئىككىنچىسى. پەيلا-

سوپ بۇ جاۋابقا كۆلۈپلا قويۇپتۇ ۋە يەنە بىرەيلەننى جاۋاب بېرىشكە بۇيرۇپتۇ.

ــ ياۋا ئوت ـ چۆپلەرگە ھاك چاچساق، بىراقلا يوقاتقىلى بولىدۇ، ــ دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ئۇچىنچى ئوقۇغۇچى.

ــ بۇ ياۋا ئوت ـ چۆپلەرنى يىلتىزى بىلەن قوشۇپ يۇلۇۋەتسەكلا بولىدۇ، ــ دەپ جاۋاب بېرىپتۇ تۆتىنچىسى.

ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ئويلىغانلىرىنى دەپتۇ. پەيلاسوپ ئورنىدىن تۇرۇپ:

ــ بۇگۈنكى دەرس مۇشۇ يەرگىچە بولسۇن، سىلەر قايتقاندىن كېيىن ئۆزۈڭلارنىڭ دېگىنى بويىچە بىر پارچە يەردىكى ياۋا ئوت ـ چۆپنى يوقىتىڭلار، يوقىتالمىغانلىرىڭلار بىلەن بىر يىلدىن كېيىن قايتا جەم بولايلى، ــ دەپتۇ.

بىر يىلدىن كېيىن ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى كېلىپتۇ. ھېلىقى ياۋا ئوت ـ چۆپلۈك بۇگۈنكى كۈندە چوڭ قوناقلىققا ئايلانغان ئىكەن. ئوقۇغۇچىلار قوناقلىقتا ئوقۇتقۇچىسىنىڭ كېلىشىنى ساقلاپ ئولتۇرۇپتۇ، لېكىن پەيلاسوپنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەپتۇ.

ئارىدىن بىرنەچچە يىل ئۆتۈپ پەيلاسوپ ئالەمدىن ئۆتۈپتۇ، ئوقۇغۇچىلار ئۇنىڭ خاتىرىسىنى رەتلەۋېتىپ پەيلاسوپنىڭ خاتىرىسىنىڭ ئاخىرىغا:

ــ دالىدىكى ياۋا ئوت ـ چۆپنى يوقىتىشنىڭ ئۇسۇلى پەقەت بىرلا، ئۇ بولسىمۇ ئۇستىگە زىرائەت تېرىش، ــ دەپ يېزىپ قويۇشۇپتۇ.

مۇلاھىزە:

روھىي جەھەتتىن ئەركىن بولمەن دېگەن ئادەم چوقۇم گۇمانخورلۇق، ئاداۋەتخورلۇق دېگەنگە ئوخشاش روھىي چۈشەپ قويىدىغان ئازابلارنى ئۇنتۇپ كېتىشى كېرەك. ئازابنى ئۇنتۇشنىڭ ئەڭ ياخشى ئۇسۇلى ياۋا ئوت ـ چۆپلۈككە زىرائەت تېرىغانغا ئوخشاش ئىچكى دۇنياسىغا بەخت ۋە خۇشاللىقنىڭ ئۇرۇقىنى يېگىباشتىن چېچىشتىن ئىبارەت، خالاس.

ساپال قاچىدىكى گۈل

گۈمانخورلۇق بولمىسلا ھېچقانداق قاتىق ئەھمىيەت بولمايدۇ؛ گۈمانخورلۇق بولمىسلا ھېچقانداق ئەپسۇسلىنىش بولمايدۇ؛ گۈمانخورلۇق بولمىسلا ھېچقانداق ئائىلاجلىق بولمايدۇ.

— فروم

يوھان بىلەن ھانس يېقىن دوستلاردىن ئىدى. بىر قېتىم ئۇلار شېرىكلىشىپ گۈرۈچ تىجارىتى قىلىدۇ. شۇ كۈنى كېچىسى ئۇلار گۈرۈچنى دۇكانىنىڭ سىرتىغا دۆۋىلەپ قويىدۇ. ئەتىسى گۈرۈچنىڭ خېلىلا ئازلاپ كەتكەنلىكىنى بايقايدۇ. يوھان ھەمىسىنىڭ كېچىدە بىرنەچچە قېتىم سىرتقا چىققانلىقىنى ئويلاپ، گۈرۈچنى ھانس باشقا يەرگە يۆتكىۋېتىپتۇ، پايدىنى ئۆزى يالغۇز ئالماقچى ئىكەن، — دەپ گۇمانلىنىپ خاپا بولىدۇ. ھانس گۈرۈچنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى ئۇقمايدىغانلىقىنى ئېيتقان بولسىمۇ، يوھان بۇنىڭغا پەقەتلا ئىشەنمەيدۇ. شۇنداق قىلىپ ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا ماجىرا تۇغۇلىدۇ ھەمدە بۇنىڭدىن كېيىن ئىككىنچى ئالاقە قىلىشمايدىغانلىغا قەسەم قىلىشىدۇ.

يوھان ئەتىسى سەھەردە تىجارەت ئىشى بىلەن سىرتقا چىقماقچى بولۇپ ئىشىكىنى چىقىپلا ئىشىك ئالدىدا تۇرغان ساپال قاچىغا كۆزى چۈشىدۇ، قاچا ئىچىدە بىرنەچچە پارچە سۆڭەك تۇراتتى.

بۇ شۇملۇقنىڭ بەلگىسى دەپ قارىلاتتى. يوھان بۇنى چوقۇم ھانس قىلغان، — دەپ قاراپ، ساپال قاچىنى غەزەپ بىلەن گۈللۈككە تاشلىۋېتىپ، سىرتقا چىقىپ كېتىدۇ. شۇ كۈنى ئۇنىڭ تىجارىتى پەقەتلا ئوڭغا تارتمايدۇ، ئۇ ئۆيىگە قايتىپ كېلىپ ھويلىدىكى گۈللۈكنىڭ توپىسىنى بوشىتىپ، گۈلگە ئوغۇت بەرمەكچى بولۇپ، تۇيۇقسىزلا ھېلىقى چېقىلغان ساپال قاچىغا كۆزى چۈشىدۇ ـ دە، قاچىغا بىرنەچچە تال گۈل كۆچۈرۈپ قويىدۇ.

ئاردىدىن بىرنەچچە كۈن ئۆتۈپ يوھاننىڭ قوشنىسى ئۇنىڭغا بىرنەچچە كۈننىڭ ئالدىدا بالىسىنىڭ كېچىدە سىرتتا ئويناۋېتىپ، ئۆزىنىڭ دورا چىلاش ئۈچۈن تەييارلاپ قويغان ساپال قاچا بىلەن بىرنەچچە پارچە دورىلىق سۆڭەكنى يۇتتۇرۇپ قويغانلىقىنى، يوھاننىڭ بۇ نەرسىلەرنى كۆرگەن ـ كۆرمىگەنلىكىنى سوراپ تېلېفون قىلىدۇ. يوھان ئۆيىگە قايتىپ كېلىپ چېقىق ساپال قاچىدا ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتكەن گۈلنى كۆرۈپ ئىنتايىن خۇشال بولىدۇ. ئاچچىقىنى چىقىرىۋېلىش ئۈچۈن چېقىۋەتكەن ساپال قاچىنىڭ ئۆزىگە ئويلىمىغان خۇشاللىق ئېلىپ كېلىشىنى ئۇ خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەن ئىدى.

ئۇ ساپال قاچا بىلەن سۆڭەكنى قوشنىسىغا قايتۇرۇپ بېرىدۇ. قوشنىسى ئۇنىڭغا بىرنەچچە تاغار گۈرۈچ بېرىدۇ ۋە چۈشەندۈرۈپ:

ــ يوھان بىلەن ھانىس گۈرۈچنى سىرتقا قويۇپ قويغان ھېلىقى ئاخشىمى كەپسىز ئوغلىنىڭ ئۇلارنىڭ گۈرۈچىنى ئوغرىلىۋالغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ بۇ ئىشتىن تولىمۇ خىجىل ئىكەنلىكىنى ئېيتىدۇ.

شۇندىلا يوھان ئۆزىنىڭ ھانىسنى خاتا ئەيىبلىگەنلىكىنى چۈشىنىپ، ئۆزىنىڭ ئىچىنىڭ تارلىقىدىن خىجىل بولۇپ يۈزلىرى ئوت بولۇپ يانىدۇ ۋە: «شۇ چاغدا ھانىسقا ئاچچىقلانماي، ئۇنىڭ چۈشەندۈرۈشىنى سوغۇققانلىق بىلەن ئاڭلىسام بوپتىكەن» دەپ پۇشايمان قىلىدۇ. ئۇ تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھانىستىن ئەپۇ سوراش ئۈچۈن ھېلىقى ساپال قاچىدا ئېچىلغان گۈلنى ئېلىپ ئۇنى ئىزدەپ بارىدۇ. كېيىن يوھان بىلەن ھانىس يېڭىباشتىن يېقىن دوستلاردىن بولۇپ قالىدۇ.

مۇلاھىزە:

گۇمانخورلۇق باشقىلارنىڭ كۆڭلىگە ئازار بېرىدۇ، شۇنداقلا بۇرۇنقى ساپ، ئىناق كۆڭۈلنىمۇ سۇۋۇتۇپ قويىدۇ. باشقىلارنى، دۇنيانى چۈشەنمەسلىك، ھۆكۈم قىلىش ئىقتىدارى تۆۋەن بولۇش قاتارلىقلار ئادەمنى گۇمانخور، خۇدۇكسىنىدىغان قىلىپ قويىدۇ ۋە ئۇقۇشماسلىق پەيدا قىلىدۇ. شۇڭا، گۇمانخورلۇقنى تۇگىتىپ، ئۆزىنىڭكىنىلا راست قىلماي، ئۆزىگىمۇ، ئۆزگىگىمۇ ئىشىنىدىغان بولۇش لازىم.

تۇرمىدىكى تاللاش

ھەقىقىي ئەركىنلىك دېگىنىمىز ئۆزى خالىغانچە بولغان نەرسىگە ئېرىشىش بولماسلىقتىن، بەلكى ئۆزى قىلماقچى بولغان ئىشنى قىلالىشى كۆرسىتىدۇ.

— مونتگومېرې

بىر قارا تەنلىك بالا بولۇپ، كىچىكىدىنلا شارائىتى ناچار نامرات ئائىلىدە چوڭ بولغانىكەن. تەربىيە ۋە يېتەكلەش يېتەرلىك بولمىغانلىقتىن، باشقا بالىلارغا ئەگىشىپ مەكتەپتىن قاچىدىغان، باشقىلارنىڭ نەرسىسىنى بۇزۇپ، چاقىدىغان ۋە زەھەر چېكىدىغانغا ئوخشاش ناچار ئىشلارغا ئۆگىنىپ قاپتۇ. ئۇ 12 ياشقا كىرگەن يىلى بىر دۇكانغا ئوغرىلىققا كىرىپ تۇتۇلۇپ قاپتۇ؛ 15 ياشقا كىرگەن يىلى ئىككىنچى قېتىم باشقىلارنىڭ ئىشخانىسىدىكى بىخەتەرلىك ساندۇقىنى چاقماقچى بولغىنىدا تۇتۇلۇپ قاپتۇ؛ كېيىنچە يەنە بىر قاۋاقخانىنى قوراللىق بۇلاش ئىشىغا ئارىلىشىپ قېلىپ، قورامىغا يەتكەن جىنايەتچى سۈپىتىدە 3 ـ قېتىم تۇرمىگە كىرىپ قاپتۇ.

بىركۈنى مۇددەتسىز قاماق جازاسى بېرىلگەن بىرەيلەن ئۇنىڭ قورغان توپ ئويناۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ:

— قارىسام خېلى ئىقتىدارلىق بارەك قىلىسەن، شۇڭا پۈرسەتلا بولسا ئۆزۈڭ قىلالىغۇدەك ئىشنى قىلساڭ بولغىدەك، ھەرگىزمۇ ئۆزۈڭنى تاشلىۋەتمىگىن، — دەيدۇ.

بۇ بالا ھېلىقى جىنايەتچىنىڭ سۆزىنى قايتا ـ قايتا ئويلىنىپتۇ ۋە بىردىنلا گەرچە ئۆزى تۇرمىدە بولسىمۇ، ئۆزىنىڭ بىر جىنايەتچى ئىگە بولۇشقا تېگىشلىك ئەركىنلىككە، يەنى، تۇرمىدىن چىققاندىن كېيىن نېمە قىلىشنى تاللاش ھوقۇقىغا ئىگە ئىكەنلىكىنى؛ تۇرمىدىن چىققاندىن كېيىن ئەسكى ئىشلارنى تاشلاپ، يېڭى

باشتىن ئادەم بولۇپ، جەمئىيەتكە يارامليق ئادەم بولۇشنى ئويلاپتۇ.

مۇلاھىزە:

ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر كىشىلىك ھاياتتىكى ئاچا يولغا دۇچ كەلگەندە ئۆزىنى قەدىرلەشـ
نى، ئۆزىنى ھۆرمەتلەشنى بىلىشى لازىم. كىشىلىك ھاياتتا ئەگرى ـ توقاي يولغا مېڭىپ
قېلىش ئانچە قورقۇنچلۇق ئەمەس، قورقۇنچلىقى تۈيۈق يولغا كىرىپ قالغىنىنى بىلىپ تۇـ
رۇپمۇ توۋا قىلماسلىق.

سىياھ بېلىق بولۇپ قالماق

جاھان ئىشى ماڭا شۇنداق، ياراتقۇچىغا ئۇنداق.

ـــ قەدىمىي ماقال ـ تەمسىل

جەمئىيەتكە قەدەم قويۇش ئالدىدا تۇرغان بىر يىگىت كەلگۈسى تۇرمۇشىدىن ئەندىشە قىلىپ قاپتۇ. بىركۈنى ئۇ بىر پىسخولوگىيە دوختۇرىنى يوقلاپ بېرىپ، ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ئۇزۇندىن بۇيان كۆڭلىدە ساقلاپ يۈرگەن دەردىنى ئېيتىپتۇ:

ـــ ئاسپىرانتلىققا ئۆتەلمىگەچكە كەلگۈسىدە قانداق قىلىشىنى بىلەلمەي قالدىم؛ سۆيگىنىم ئىختىساسلىقلار توپلاشقان شىركەتتە ئىشلىمەكچى، بەلكىم ئۇ مېنى تاشلاپ كېتىشى مۇمكىن...

پىسخولوگىيە دوختۇرى يىگىتنىڭ غېمى ـ ئەندىشىسىنىڭ راست ـ يالغانلىقىنى بىلىپ بېقىش ئۈچۈن يىگىتكە غېمى ـ ئەندىشىسىنى بىر ۋاراق قەغەزگە يېزىشنى بۇيرۇپتۇ.

ئەمەلىي تەھلىل قىلىش ئارقىلىق يىگىت ئۆزىنى چۈشەپ تۇرۇۋاتقان غېمى ـ ئەندىشىنىڭ ناھايىتى ئاز ئىكەنلىكىنى بايقاپتۇ. ئۇ قەغەزگە خاتىرىلەنگەنلىرىنى كۆرۈپ ئىختىيارسىز:

ـــ مەن بىكاردىن زارلىنىپ يۈرۈپتىمەنغۇ، ـــ دەپتۇ. پىسخولوگىيە دوختۇرى بۇلارنى دىققەت بىلەن كۈزىتىپتۇ ۋە يىگىتنى رىغبەتلەندۈرۈپ:

ـــ سىز سىياھ بېلىقنى كۆرۈپ باققانمۇ؟ ـــ دەپ سوراپتۇ. يىگىت بېشىنى لىڭشىتىپتۇ.

ـــ بىر تال سىياھ بېلىق دېڭىزدا ئەركىن يايراپ خالىغىنىنى تۇتۇپ يەپ، دېڭىز ئاستى دۇنياسىنىڭ مەنزىرىسىدىن قانغۇچە ھۇزۇرلىنىپ، ھاياتنىڭ پەيزىنى سۈرەلەيتتى. لېكىن ئۇ مارجان تاشلىرى بىلەن ھەپىلىشىپ قېلىپ، ئۇنى زادىلا مە-

دىرتالماپتۇ ۋە ئۆزىنى ھالاكەت گىردابىغا بېرىپ قالغاندەك ھېس قىلىپ چۈقان سېلىپتۇ.

ــ سىزچە بۇ ھېكايە قانداق ئىكەن؟ ــ دەپتۇ پىسخولوگىيە دوختۇرى ھېكايە سۆزلەش يولى ئارقىلىق يىگىتنى پىكىر يۈرگۈزۈشكە يېتەكلەپ. يىگىت خېلى ئۇزاق سۈكۈتكە چۆمگەندىن كېيىن:

ــ سىز مېنى ئاشۇ سىياھ بېلىقىغا ئوخشىتىۋاتامسىز؟ ــ دەپتۇ ۋە ئۆزىنىڭ سوئالىغا ئۆزى جاۋاب بېرىپ:

ــ راستتىنلا ئوخشايدىكەنمەن، ــ دەپتۇ.

پىسخولوگىيە دوختۇرى يىگىتنى ئاگاھلاندۇرۇپ:

ــ سىز غەم ـ ئەندىشىنىڭ ئادەت خاراكتېرلىك ئىنكاسىنىڭ ئىسكەنجىسىگە چۈشۈپ قالغىنىڭىزدا ئۆزىڭىزنى ئاشۇ سىياھ بېلىققا ئوخشىتىڭ ۋە قويۇۋېتىپ ئەركىن ھەرىكەت قىلىڭ. سىياھ بېلىقنى چۈشەپ تۇرۇۋاتقىنى مارجان خادا تاشلىرىنىڭ شاخلىرى بولماستىن، دەل ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ قوللىرى، ــ دەپتۇ.

ئادەمنىڭ كۆڭلى ئاسانلا ھەر خىل غەم ـ ئەندىشە ۋە نەپسانىيەتچىلىكىنىڭ قولىغا ئايلىنىپ قالىدۇ. بۇ، ئۇلارنىڭ ئۆزىنى ـ ئۆزى چۈشەپ قويغانلىق ۋە ئۆزىنى قاپقانغا دەسسەتكەنلىك، خۇددى سىياھ بېلىققا ئوخشاش ئۆزىنى ـ ئۆزى ئەركىنلىكىتىن مەھرۇم قىلىپ قويغانلىقىنىڭ نەتىجىسى.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتىكى غەم ـ ئەندىشە ۋە بېسىمنىڭ تەڭدىن تولىسىنى ئۆزىمىزنىڭ تەسەۋۋۇرىغا تايىنىپلا توقۇپ چىقىرىمىز. قەلبىمىزمۇ ناھايىتى ئاسانلا ئۇنىڭ بىلەن باغلىنىپ قالىدۇ. قەلبىمىزنى چۈشەپ تۇرۇۋاتقان بويۇنتۇرۇقتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇپ، غەم ـ ئەندىشىگە توغرا قارىشىمىز لازىم. شۇنداللا ئۇ ھېچنىمىگە ئەرزىمەيدىغان كىچىككىنە نەرسىگە ئايلىنىدۇ.

ھەسەتخور شاپتۇل دەرىخى

ھەسەتخور ئادەم قوشنىسىنىڭ ياخشى كۆرسىمۇ ئولتۇرالماي قالىدۇ.

ـــ گېرمان خەلق ماقال ـ تەمسىلى

باغدىكى ياڭاق دەرىخىنىڭ يېنىدا بىر تۈپ بەكمۇ ھەسەتخور شاپتۇل دەرىخى بار ئىكەن. ئۇ ياڭاق شاخلىرىنىڭ مېۋە بىلەن تولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ ئىنتايىن ئازابلىنىپتۇ.

ـــ نېمىشقا ياڭاق دەرىخىنىڭ مېۋىسى مېنىڭكىدىن كۆپ بولىدۇ؟ شاپتۇل دەرىخىنىڭ زەردىسى قاينىپ غودۇڭشۇپتۇ، ـــ مېنىڭ ئۇنىڭدىن قېلىشقۇدەك نەرسەم بار؟ تەڭرىمۇ ئانچە ئادىل ئەمەس ئىكەن، بۇنداق بولسا قانداق بولغىنى! كېلەر يىلى ئۇنىڭدىنمۇ ئېگىز ئۆسۈپ، ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ مېۋىلىمىسەم ھېساب ئەمەس، ئۇنىڭغا ئۆزۈمنى بىر كۆرسىتىپ قويىمسام.

ـــ باشقىلارغا بىكاردىن بىكارلا ئىچى تارلىق قىلساڭ بولمايدۇ، ـــ دەپتۇ شاپتۇلنىڭ قوشنىسى ئەينولا شاپتۇلغا نەسىھەت قىلىپ، ـــ ئەجەبا سەن ياڭاق دەرىخىنىڭ غوللىرىنىڭ شۇنداق بەستلىك، مەزمۇت تۇرغانلىقىنى كۆرمىدىڭمۇ؟ سەنمۇ ئويلىمايلا گەپ قىلىدىكەنسەن، ناۋادا سەنمۇ ياڭاقتەك كۆپ مېۋىلىسەڭ، ئاشۇ ئاجىز بەدىنىڭ بۇنى كۆتۈرەلەمدۇ؟ نەسىھىيىتىمنى ئاڭلاپ نېسىۋەڭگە شۇكرى قىلىپ، يا-ۋاشلىق بىلەن كۈن ئۆتكۈزگىنىڭ تۈزۈكمىكىن!

لېكىن شاپتۇل دەرىخىنىڭ كۆڭلى بىلەن كۆزى ھەسەتخورلۇق سەۋەبىدىن ھېچنېمىنى كۆرمەپتۇ، بېرىلگەن سەمىمىي نەسىھەتلەر ئازراقمۇ كار قىلماپتۇ ۋە يىلتىزىغا تېخىمۇ چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ مەزمۇت تۇرۇشنى، تۈپراقتىكى قوبۇل قىلىشقا بولىدىغانلىكى ئوزۇقلۇق ۋە سۇ تەركىبلىرىنى يەتكىچە قوبۇل قىلىشنى بۇيرۇپتۇ. ئۇ يەنە شاخلىرىغا بارلىق كۈچىنى سەرپ قىلىپ كۆپ چېچەكلەشنى، قانچە

كۆپ چېچەكلىسە شۇنچە ياخشى ئىكەنلىكىنى، يەنە تېخى چېچەكلەرنىڭ تولۇق مېۋە ۋىلىشىنى تاپىلاپتۇ.

ئىككىنچى يىلى ئۇنىڭ پەرمانى ئىجرا بولۇپ، شاخلىرى مېۋە بىلەن تولۇپتۇ، بۇنى كۆرگەن شاپتۇل دەرىخىنىڭ ئاغزى خۇشاللىقتىن قۇلىقىغا يېتىپتۇ ۋە بۇ يىل ياڭاق دەرىخى بىلەن بەسلىشەلەيدىغان بولدۇم، ــ دەپ ئويلاپتۇ.

شاپتۇل مېۋىسى ئاستا ـ ئاستا يوغىناپ ئېغىرلىقى كۈندىن ـ كۈنگە ئېشىپتۇ، شاخلىرى مېۋىلىرىنى كۆتۈرەلمەي بەللىرى يادەك ئېگىلىپ پۈكلىنىپ قاپتۇ. لېكىن شاپتۇلنىڭ قولغا كېلەيلا دەپ قالغان شەرەپتىن ۋاز كەچكىسى كەلمىگەچكە شاخلىرىغا بەرداشلىق بېرىپ، يېرىم يولدا بەل قويۇۋەتمەسلىك ھەققىدە پەرمان چۈشۈرۈپتۇ،

مېۋىلەرنى كۆتۈرەلمىگەن شاپتۇل دەرىخىنىڭ شاخلىرى ئاخىرى بەرداشلىق بېرەلمەي «غاراچ ـ غۇرۇچ» قىلغىنىچە قاپ بەلدىن سۇنۇپ كېتىپتۇ. بۇنىڭ بىلەن تېخى پىشىشقا ئۇلگۈرمىگەن شاپتۇللار يەرگە چۈشۈپ سېسىشقا باشلاپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھەسەتخورلۇق بىر خىل بىنورمال روھىي ھالەت بولۇپ، ئادەمنىڭ جىسمانىي ۋە روھىي ساغلاملىقىغا زىيان يەتكۈزىدۇ ھەم جنايەتكە باشلايدۇ. پىسخولوگلار شۇنداق تەۋسىيە قىلىدۇكى، ھەسەتخورلۇق پىسخىكىسى كۆرۈلگەندە ئۆزىنىڭ ئۇي ـ پىكرى ۋە ھەرىكىتى ئۈستىدە سوغۇققانلىق بىلەن ئويلىنىپ، ئاڭ ۋە ھەرىكىتىنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن تەڭشەش، شۇنىڭ بىلەن بىرگە، ئۆزىگە ئوبىيېكتىپ باھا بېرىپ، ئۆزىنىڭ باشقىلار بىلەن بولغان پەرقىنى تېپىش كېرەك. ئۆزىنى تولۇق تونۇغاندىن كېيىن ئاندىن باشقىلارغا مۇئامىلە قىلغاندىلا ئېغىر ـ بېسىق بولغىلى بولىدۇ.

ئارتۇقچە ئويلاپ كەتمەك

قەلبىنىڭمۇ ئۆزىنگە تۇتۇلۇق رېمىز [illegible] ئۇ يەردە دوزاخنى جەننەتكە ئايلاندۇرغىلى بولغىنىدەك، جەننەتنىمۇ دوزاخقا ئايلاندۇرغىلى بولىدۇ.

— مىلتون

بىر ئايال ئۆلۈۋالماقچى بولۇپ ئۆزىنى دەريياغا تاشلىغاندا، كېمىچى كۆرۈپ قېلىپ قۇتقۇزۇۋاپتۇ.

— نېمىشقا ياش تۇرۇپلا ئۆلۈۋالماقچى بولدىڭىز؟ — سوراپتۇ كېمىچى.

— توي قىلغىنىمغا ئىككى يىل بولدى، ئېرىم مېنى تاشلاپ كەتتى، بالامۇ كېسەل سەۋەبىدىن ئۆلۈپ كەتتى. قېنى دەپ بېقىڭچۇ، مۇشۇنداق ئەھۋالدا ياشىغۇنىمنىڭ نېمە مەززىسى؟ — دەپتۇ ئايال يىغلاپ تۇرۇپ.

— ئىككى يىلنىڭ ئالدىدا كۆنلىرىڭىزنى قانداق ئۆتكۈزەتتىڭىز؟

— ئۇ چاغدا مەن ئاجايىپ ئەركىن ئىدىم، غەم دېگەننى بىلمەيتتىم.

— شۇ چاغدا ئېرىڭىز ۋە بالىڭىز بارمىتى؟

— ياق، يوقتى.

— ئۇنداقتا، مانا ھازىر تەقدىر كېمىڭىز سىزنى ئىككى يىل بۇرۇنقى ھالىتىڭىزگە ئەكىلىپ قويۇپتۇ. ئەمدى سىز بۇرۇنقىدەك ئەركىن - ئازادە، غەمسىز يۈرسىڭىز بولىدىغۇ.

ئايال كېمىچىنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ كۆڭلى پاللىدە يورۇپ كېتىپتۇ ۋە ئۇنىڭ بىلەن خوشلىشىپ، خۇشال ھالدا قىرغاقتا چىقىپتۇ.

مۇلاھىزە:

ئوخشاش بىر ئىشنى توغرا چۈشەنسىڭىز ياخشىلىققا ماڭىدۇ، تەتۈرسىگە چۈشەنسىڭىز يامىنغا ماڭىدۇ. كىشىلىك ھاياتتىكى مۇۋەپپەقىيەت بىلەن مەغلۇبىيەت، خۇشاللىق بىلەن قايغۇ، بەخت بىلەن ئازاب دېگەنلەر شۇنچىلىكلا ئىش.

يۇز كېلەلمەيدىغىنى يەنىلا ئۆزىڭىز

ئادەم بۇ دۇنياغا كۆز ئاچقان ئاشۇ دەقىقىدىن باشلاپ ئۆزىنىڭ ھەممە ئىشىغا جاۋابكار بولۇشى كېرەك.

— سارتر

20 ـ ئەسىرنىڭ 20 ـ يىللىرى، ئامېرىكىدا بېرلى ئىسىملىك داڭلىق ئۇنچە ـ مەرۋايىت ئوغرىسى ئۆتكەن بولۇپ، مەخسۇس پۇلى ۋە ئورنى بار يۇقىرى تەبىقىدىكى لەرنىڭ مال ـ مۈلكىنى ئوغرىلايدىكەن. ئۇ تېخى يەنە سەنئەت بۇيۇملىرىنى باھالىغۇچى بولغاچقا، «مۆتىۋەر ئوغرى» دېگەنمۇ نامى بار ئىكەن. كېيىنكى ۋاقىتلاردا ئۇ ئوغرىلىق قىلمۇاتقاندا تۇتۇلۇپ قېلىپ 18 يىل تۇرمىدە ياتىدۇ. ئۇ تۇرمىدىن چىققاندىن كېيىن، پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى مۇخبىرلار ئۇنى مەخسۇس زىيارەت قىلىدۇ. بىر مۇخبىر ئۇنىڭدىن:

— بېرلى ئەپەندى، سىز ئىلگىرى پۇلى بار نۇرغۇن بايلارنىڭ مال ـ مۈلكىنى ئوغرىلىدىڭىز، شۇنى بىلگۈم بارکى، بۇلارنىڭ ئىچىدە ھەممىدىن ئېغىر زىيان تارتقىنى كىمدۇ؟ — دەپ سورايدۇ.

بېرلى ئويلىنىپ ئولتۇرمايلا «مەن» دەپ جاۋاب بېرىدۇ.

بۇنى ئاڭلىغان مۇخبىرلار غۇلغۇلا قىلىشىپ كېتىدۇ. بېرلى چۈشەندۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ:

— ئىقتىدارىم بويىچە ئېيتقاندا مەن ئەسلىدە ئۆتۈق قازانغان سودىگەر بولۇپ، ۋال ستىرىت كوچىسىدىكى ماگنات بولۇشۇم ياكى بولمىسا جەمئىيەتكە تۆھپە قوشقۇچىلاردىن بولۇشۇم كېرەك ئىدى. لېكىن مەن ئوغرىلىقنى تاللاپ، ئۆزۈمنىڭ مۈلكىنى ھەممىدىن كۆپ ئوغرىلىغان ئوغرى بولۇپ قالدىم. كۆپچىلىككە ئايان بولغىنىدەك ئۆمرۈمنىڭ تۆتتىن بىرى تۇرمىدە ئۆتۈپ كەتتى.

مۇشۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلار ئاز ئەمەس. كامالەتكە يەتكەن بىر رەسسام بار بولۇپ، ئۇ نۇرغۇن ئەجىر قىلىپ 20 دوللارلىق پۇلنى ئاجايىپ ئۇستىلىق بىلەن ۋاڭ يىغا يەتكۈزۈپ سىزىپ چىقىپتۇ. بۇ رەسسامنۇ بېرلىغا ئوخشاشلا قانۇنغا خىلاپلىق قىلغىنى ئۈچۈن قولغا ئېلىنىپتۇ. بۇنىڭ ساتىرىك مەنىسى شۇ يەردىكى، بۇ رەسسامنىڭ 20 دوللارنى سىزىشقا كەتكەن ۋاقتى 500 دوللارغا سېتىلىپ بولىدىغان رەسىمنى سىزىشقا كەتكەن ۋاقىت بىلەن ئوخشاش ئىدى. لېكىن ئىقتىدارلىق بۇ رەسسام 20 دوللار پۇلنى ئەينەن سىزىپ چىقىدۇ. نەتىجىدە زىيان تارتقىنى باشقىلار بولماستىن بەلكى ئۆزى بولىدۇ.

مۇلاھىزە:

جاھاندىكى ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق ئارتۇقچىلىقى بولىدۇ. لېكىن بۇ خىل «ئارتۇقچىلىق» نى جارى قىلدۇرۇشنىڭ ئالدىنقى شەرتى ئۆزىنىڭ تالانتى ۋە قىزغىنلىقى ئارقىلىق باشقىلارغا، جەمئىيەتكە ئاز ـ تولا پايدىلىق ئىش قىلىپ بېرىش بىلەن خاراكتېرلىنىدۇ. شۇنداق قىلغاندىلا ئاندىن تالانتىمىزنى جارى قىلدۇرالايمىز.

بەشىنچى باب ئۆزىگىزنى تىزگىنلەپ، كەيپىياتىگىزنىڭ غوجايىنى بولۇڭ

كۆكسى ـ قارنى كەڭ، ئېغىر ـ بېسىق ئادەمنى يەڭگىلى بولمايدۇ. مەيلى نېمىلا ئىش قىلماڭ، كەيپىياتىگىزنى كونترول قىلىپ، نورمال ھالەتنى ساقلىيالمىسىگىزلا ئۆزىگىزنىڭ ئىقتىدارىگىزنى جارى قىلدۇرالايسىز. كۆپىنچە ھاللاردا بىز باشقىلارغا ئەمەس، دەل ئۆزىمىزنىڭ چۈس مىجەزى ۋە تۇراقسىز كەيپىياتىمىزغا ئۇتتۇرۇپ قويىمىز.

ئاچچىقىڭىز كەلگەندە ئۇچ مەيدان يۈگۈرۈڭ

ئاچچىقلىنىش ـــ باشقىلارنىڭ سەۋەنلىكى ياكى ئەدىلسىزلىكە ئۆزىمىزنى جازالىغانلىقتۇر.

ـــ پوپې

بۇرۇنقى زاماندا شىزاڭدا ئەيدىبا دەيدىغان بىر ئادەم ئۆتكەن بولۇپ، ھەر قېتىم ئاچچىقى كەلگەندە ياكى باشقىلار بىلەن خاپىلىشىپ قالغاندا دەرھال ئۆيىگە قايتىپ، ئۆيى ۋە ئېتىزىنى ئايلىنىپ ئۇچ مەيدان يۈگۈرەيدىكەن، ئاندىن قىر يېقىسىدا ئولتۇرۇپ دېمىنى ئالىدىكەن.

ئەيدىبا زېرەك ھەم ئىشچان ئادەم بولغاچقا ئۆيى بارغانسېرى چوڭىيىپتۇ، يېرىمۇ بارغانسېرى كۆپەيىپتۇ. لېكىن ئۆيى قانچە چوڭ، يېرى قانچە كۆپ بولۇشتىن قەتئىينەزەر باشقىلار بىلەن قىزىرىشىپ قېلىپ ئاچچىقى كەلسىلا ئۆيى ۋە ئېتىزىنى ئايلىنىپ ئۇچ مەيدان يۈگۈرۈشنى توختاتمايتۇ.

«ئەيدىبا نېمىشقا ئاچچىقى كەلسىلا ئۆيى ۋە يېرىنى ئايلىنىپ ئۇچ مەيدان يۈگۈرەيدىغاندۇ؟» ئۇنى تونۇيدىغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا گۇمان نەزىرى بىلەن قارايدىكەن. لېكىن باشقىلار ھەرقانچە سوريسىمۇ ئۇ بۇنىڭ سەۋەبىنى دەپ بەرمەيدىكەن.

ئاي، يىللار ئۆتۈپ ئەيدىباغا قېرىلىق يېتىپتۇ، ئۇنىڭ ئۆيى ۋە يېرىمۇ بارغانسېرى ئاينىپتۇ. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئاچچىقى كەلگەن ھامان ھاسىسىنى چوقۇپ چىشىنى ـ چىشىغا چىشلەپ ئۆيى بىلەن يېرىنى ئايلىنىدىكەن. ئۇ ئۇچنى ئايلىنىپ بولغۇچە كۈنمۇ ئولتۇرۇپ بولىدىكەن، ئەيدىبا قىر يېقىسىدا ئولتۇرۇپ دېمىنى ئالىدىكەن. نەۋرىسى ئۇنىڭدىن:

ـــ بوۋا، يېشىڭىز بىر يەرگە بېرىپ قالدى، يېقىن ئەتراپتا بىزنىڭكىدەك يېرى كۆپ ئادەممۇ يوق، ئەمدى سىز ئاچچىقلانغاندا بۇرۇنقىدەك ئېتىزنى ئايلىنىپ ئۇچ

مەيدان يۇگۇرىمەن دېمەكچى، يەنە بىر ئىش، ئاچچىقىڭىز كەلسىلا ئېتىزنى ئايلىنىپ ئوچ مەيدان يۇگۇرەيدىغانلىقىڭىزنىڭ سەۋەبى نېمە؟ دەپ بېرەلەرسىزمۇ؟ — دەپتۇ يالۋۇرۇپ.

ئەيدىبا كۆپ يىللاردىن بۇيان كۆڭلىدە ساقلاپ كەلگەن سىرنى نەۋرىسىگە دەپ بېرىپتۇ:

— ياش ۋاقتىلىرىمدا بىرەرسى بىلەن قىزىرىشىپ قالسام ئېتىز ياكى ئاچچىقىم كېلىپ قالسىلا ئۆي بىلەن ئېتىزنى ئايلىنىپ ئوچ مەيدان يۇگۇرەيتىم، بىر تەرەپتىن يۇگۇرۇپ بىر تەرەپتىن، ئۆيۈم بەكلا كىچىك، يېرىمىمۇ بەكلا ئاز، مانا مۇشۇنداق تۇرۇپ باشقىلار بىلەن جېدەللىشىپ نېمىمۇ قىلارمەن؟ — دەپ ئويلايتىم. مۇشۇلارنى ئويلىساملا ئاچچىقىم پەسكويغا چۈشۈپ، ۋاقتىمنى تىرىشىپ ئىشلەشكە سەرپ قىلاتتىم.

— بوۋا، ھازىر سىز ياشىنىپ قالدىڭىز، بايمۇ بولدىڭىز، يەنە نېمىشقا ئۆي بىلەن ئېتىزنى ئايلىنىپ يۇگۇرەيسىز، — دەپ سوراپتۇ نەۋرىسى چۈشەنمەي. ئەيدىبا كۈلۈپ تۇرۇپ: — مېنىڭ ئاچچىقىم ھازىرمۇ بار، ئاچچىقىم كەلسىلا ئۆي بىلەن ئېتىزنى ئايلىنىپ ئوچ مەيدان يۇگۇرەيمەن، بىر تەرەپتىن يۇگۇرۇپ بىر تەرەپتىن، ھازىر ئۆيۈمۈمۇ چوڭايدى، يېرىمىمۇ كۆپەيدى، ئەمدى باشقىلار بىلەن تالاشقۇدەك نېمە ئىش بار، دەپ ئويلايمەن، مۇشۇلارنى ئويلىساملا ئاچچىقىم يېنىپ قالىدۇ، — دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھەممىلا ئىش سىز ئويلىغاندەك ئۇنچە ئاچچىقلىنارلىق ياكى كۆڭۈلسىز بولمايدۇ. سىزنى بىئارام قىلىۋاتقىنى يەنىلا ئۆزىڭىز، خالاس.

جەنۇب شامىلى بىلەن شىمال شامىلى

ئاچچىق ــ ئادەمگە بولۇك، ئۇنى ئۆزىگە بولۇق قىلىۋېتىش كېرەك. ماجرا پەيدا بولغاندا بىردىنلا جۇدۇنىمىز ئۆرلەپ قالىدۇ، بۇ چەمبەرنى ئوچۇق بولىشتىن، بەلكى دە ــ تالاش ئۇچۇندۇر.

ــ كارلىل

فىرانسىيەلىك يازغۇچى لافوندان ئىلگىرى مۇنداق بىر مەسەل يازغان:

جەنۇب شامىلى بىلەن شىمال شامىلى كىمنىڭ كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى تالىشىپ سوقۇشۇپ قاپتۇ.

ــ قېنى ئىككىمىز بىر بەسلىشىپ باقمايلىمۇ. قارا، ئاۋۇ پەلتۇ كىيىۋالغان بوۋاينى كۆردۈڭمۇ؟ قايسىمىز ئۇنىڭ پەلتوسىنى سالغۇزۇۋېتەلىسەك شۇ يەڭگەن ھېسابلانسۇن، ئاۋۇال مەن كېلەي، ــ دەپتۇ شىمال شامىلى.

شىمال شامىلى شۇنداق دەپلا بوۋايغا قاراپ ئېتىلىپتۇ ۋە بارغانسېرى كۈچەيىشكە باشلاپتۇ، ئاخىرى بېرىپ قارا قۇيۇنغا ئۆزگىرىپتۇ. شامال كۈچەيگەنسېرى بوۋاي پەلتوسىغا تېخىمۇ چىڭ ئورۇنۇپتۇ.

شىمال شامىلى ئاستا ـ ئاستا پەسىيىپتۇ ۋە مەيۈسلەنگەن ھالدا جەنۇب شامىلىغا قاراپتۇ.

جەنۇب شامىلى بولسا ئىللىق شامال چىقىرىپ بوۋاينى پەپلەشكە باشلاپتۇ. ھېچقانچە ۋاقىت ئۆتمەيلا بوۋاي ئىسسىقتا چىدىماي پەلتوسىنى سېلىۋېتىپتۇ. جەنۇب شامىلى شىمال شامىلىغا:

ــ كۆردۈڭمۇ، مېھرىبانلىق بىلەن سەمىمىي دوستلۇق زوراۋانلىققا قارىغاندا كۈچ قۇدرەتلىك، ــ دەپتۇ.

مۇلاهىزە:

مېھرىبانلىق بىلەن سەمىمىي دوستلۇق زوراۋانلىققا قارىغاندا كۆپ قۇدرەتلىك. باشقىلار بىلەن سوقۇشۇپ قالغان ياكى ئارىدا توقۇنۇش يۈز بەرگەندە مۇنۇ سۆزنى دەرھال ئېسىڭىزگە ئېلىڭ: زىددىيەتكە ئىللىق پوزىتسىيە بىلەن مۇئامىلە قىلغاندا زىددىيەت ھەقىقىي دوستلۇقىڭىزنىڭ تەسىردە يوقاپ كېتىدۇ.

ۋاقتىڭنى مەسىلىنى ھەل قىلىشقا سەرپ قىلىڭ

ئاچچىق ئەقىلنى كېسىدۇ. شۇڭا، [illegible] مەسىلىنى ھەل قىلىش ئۈستىدە ئويلانغاندا چوقۇم ئېغىر ـ بېسىق، سوغۇققانلىق بولۇڭ!

ـــ ئىنگىلىسول

بىر كومپىيۇتېر شىركىتى بىر تۈركۈم دېتال ئىشلەپ چىقىرىپ ئۇنى يېڭىدىن تىجارەت باشلىغان بىر خېرىدارغا ئۆتكۈزۈپتۇ. ئۇلار مالنى ئۆتكۈزۈپ خېلى كۈنگىچە پۇلنى ئالالماپتۇ. ئاخىرىدىن ئىككى ھەپتە ئۆتۈپ كېتىپتۇ. غوجايىن خېرىدارنىڭ شىركىتىگە بېرىپتۇ. غوجايىن خېرىدارنىڭ شىركىتىدە خېلى ئۇزۇن ھەپىلىشىپ يۈرۈپ ئاخىرى دەرھال نەقلەشتۈرگىلى بولىدىغان نەق پۇلنىڭ چېكىنى ئېلىپتۇ.

غوجايىن چەكنى ئېلىپ ئۇدۇل بانكىغا بېرىپتۇ. لېكىن بانكا خىزمەتچىسى ئۇنىڭغا ھېساب نومۇرىدىكى پۇلنىڭ چەكتىكى پۇلنىڭ سانىغا چىقىشمايدىغانلىقىنى، شۇڭا چەكنى نەقلەشتۈرگىلى بولمايدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. غوجايىن ئۇ خېرىدارنىڭ ئۆزىنى قەستەن ئەخمەق قىلىپ قىينىۋاتقانلىقىنى چۈشىنىپ يېتىپتۇ. غوجايىن خېرىدارنىڭ شىركىتىگە بېرىپ ئۇنىڭ بىلەن راسا بىر دېيىشىشنى ئويلاپتۇ ـ يۇ، لېكىن ئۆزى «كىشىلەرگە مۇلايىم بولۇپ، ماھىرلىق بىلەن پۇل تېپىش» دېگەن تىجارەت پىرىنسىپىغا ئەمەل قىلىدىغان بولغاچقا، ئاچچىقىغا ھاي بېرىپ ئۆزىنى تۇتۇۋالىپتۇ ۋە بانكا خىزمەتچىسىدىن ھېسابتىكى پۇلنىڭ قانچىلىك كەملەيدىغانلىقىنى سوراپتۇ. غوجايىننىڭ پوزىتسىيەسى بەكلا سەممىي بولغاچقا، بانكا خىزمەتچىسىمۇ قىزغىنچىلىق بىلەن ھېسابنى تەكشۈرۈپ بېرىپتۇ. نەتىجىدە ھېسابتا 98 مىڭ يۈەن بارلىقى، چەكتە يېزىلغان پۇلغا پەقەت ئىككى مىڭ يۈەنلا كەملەيدىغانلىقى ئېنىقلىنىپتۇ.

ئىش غوجايىنىنىڭ ئويلىغىنىدەك چىقىپتۇ، ئۇ خېرىدار غوجايىن بىلەن قەستەن قېرىشقان ئىكەن. غوجايىنىنىڭ كاللىسىغا تۆيۈقسىز بىر ئەقىل كەپتۇ ـ ده، يېنىدىن ئىككى مىڭ يۈەننى خېرىدارنىڭ ھېسابىغا قويۇپ، ئاۋۇال پۇل چېكىدىكى يۈز مىڭ يۈەننى تولۇقلىغاندىن كېيىن، ئاندىن چەكتىكى پۇلنى ئېلىپتۇ. شۇنداق قىلىپ غوجايىن ناھايىتى ئوڭۇشلۇق ھالدا مالنىڭ پۇلىغا ئىگە بولۇپتۇ.

ئەمەلىيەتتە، بۇ غوجايىن غەزەپ بىلەن خېرىدارنىڭ شىركىتىگە بېرىپ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشسىمۇ بولاتتى. لېكىن ئۇ ئۇنداق قىلمىدى. چۈنكى بۇ غوجايىن بۇنداق قىلسا نۇرغۇن ۋاقىتنى ئىسراپ قىلغاندىن باشقا يەنە، بۇ خېرىدارىدىن مەڭگۈ ئايرىلىپ قالىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى. شۇڭا، ئۇ ۋاقىتنى يېڭى زىددىيەت پەيدا قىلىشقا ئەمەس، بەلكى مەسىلىنى ھەل قىلىشقا سەرپ قىلدى.

مۇلاھىزە:

كۆپ ساندىكى كىشىلەر ئويلىمىغان مەسىلىگە دۇچ كەلگەندە، ئەقلىنى يوقىتىپ دەردىنى باشقىلاردىن ئالدۇ. لېكىن مۇنداق قىلغاندا مەسىلە تېخىمۇ يامانلىشىپ كېتىدۇ. ئەگەر بىز ئاچچىقلىنىشقا كەتكەن ۋاقىتنى مەسىلىنى ھەل قىلىشقا سەرپ قىلساق، ئىش ئوڭغا تارتىپ مەسىلىنى ئاسانلا ھەل قىلالايمىز.

مۇلايىملىق ئادەمگە ئامەت ئېلىپ كېلىدۇ

ئاچچىقنىڭ ھېچكىمگە پايدىسى يوق، ئاچچىقلانغاندا زىيانىنىڭ چوڭىنى تارتىدىغىنى يەنىلا ئۆزىمىز.

— لېۋ. تولستوي

ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە داننېر ئەپەندى ئۇرۇشتىن قېچىپ شۋېتسىيەگە بېرىۋالىدۇ. يانچۇقىدا تىيىننىڭ سۇنۇقى بولمىغاچقا بىرەر ئىش تېپىپ ئىشلىمەكچى بولىدۇ. ئۇ بىرنەچچە دۆلەتنىڭ تىل ـ يېزىقىنى بىلىدىغان بولغاچقا، بىرەر ئىمپورت ـ ئېكسپورت شىركىتىدە كاتىپلىق قىلغۇسى بار ئىدى. لېكىن ئۇرغۇن شىركەت ئۇنى قوبۇل قىلمايدۇ، ھەتتا بىر شىركەتنىڭ غوجايىنى داننېرغا يازغان خەتتە: «سەن تىجارىتىمنى پۈتۈنلەي خاتا چۈشىنىپ قاپسەن، سەن ھەم ئەخمەق ھەم دۆت ئىكەنسەن، مەن ساڭا ئوخشاش ماڭا خەت يېزىپ بېرىدىغان كاتىپقا پەقەتلا موھتاج ئەمەس. موھتاج بولغان تەقدىردىمۇ ھەرگىز سېنى ئىشلەتمەيمەن. چۈنكى سەن شۇڭا يېزىقىنىمۇ تۈزۈك يازالمايدىكەنسەن، يازغان خەتلىرىڭ پۈتۈنلەي خاتا ئىكەن» دەپ يازىدۇ.

داننېر خەتنى كۆرۈپ ئاچچىقىدا يېرىلىپ كېتەي، دەپ قالىدۇ. شۇڭا ئۇ شىركەتكە زەھەرلىك سۆز ـ ئىبارىلەرنى ئىشلىتىپ جاۋاب خەت يازىدۇ ـ يۇ، لېكىن ئۆزىنى بېسىۋېلىپ ئۆز ـ ئۆزىگە مۇنداق دەيدۇ:

— ئالدىرىما، شۇڭا تىلى مېنىڭ ئانا تىلىم ئەمەس، بەلكىم مەن ئۆزۈم ھېس قىلالمىغان نۇرغۇن خاتالىقلارنى سادىر قىلغان بولۇشۇم مۇمكىن. ئەگەر راستىنلا شۇنداق بولىدىغان بولسا، خىزمەتكە ئېرىشىش ئۈچۈن چوقۇم تىرىشىپ ئۆگىنىشىم كېرەك. گەرچە خەت يازغان ئادەمنىڭ مەقسىتى ئۇنداق بولمىسىمۇ، مەن بۇنى ئۇنىڭ ماڭا قىلغان ياردىمى، — دەپ چۈشەنسەم بولىدۇ. گەرچە ئۇ ئادەم كۆڭلىدىكى

نى ئەنە شۇنداق سەت گەپلەر بىلەن ئىپادىلىگەن بولسىمۇ، جاۋاب خەت يېزىپ ئۇ-نىڭغا رەھمەت ئېيتىشىم كېرەك.

شۇنداق قىلىپ داننېر خەتنى باشقىدىن يازىدۇ:

— سىزنىڭ ئۆزىڭىزگە ۋاكالىتەن خەت يېزىپ بېرىدىغان كاتىپقا ئېھتىياج-لىق ئەمەس تۇرۇپمۇ ئاۋارىچىلىقتىن قورقماي ماڭا خەت يازغانلىقىڭىزغا كۆپتىن كۆپ رەھمەت. شىركىتىڭىزنىڭ تىجارىتىنى خاتا چۈشىنىپ قالغانلىقىم سەۋەبلىك سىزدىن ئەپۇ سورايمەن. سىزگە قايتا خەت يېزىشىمدىكى سەۋەب شۇكى، مەن سىزنى باشقىلاردىن سۈرۈشتە قىلغان، باشقىلارمۇ سىزنى ماڭا مۇشۇ ساھەدىكى باش-لامچى، — دەپ تونۇشتۇرغان. خېتىمدە نۇرغۇن گىراماتىكىلىق خاتالىقلارنىڭ بارلى-قىنى راستتىنلا بىلمەيدىكەنمەن، بۇنىڭدىن بەكمۇ خىجىل ۋە بىئارام بولدۇم. خاتا-لىقىمنى تۈزىتىش ئۈچۈن شۇڭا يېزىقىنى تىرىشىپ ئۆگىنىش نىيىتىگە كەلدىم، سىزنىڭ مېنى خاتالىقىمنى تۈزىتىش يولىغا باشلىغانلىقىڭىزغا كۆپتىن كۆپ تەشەككۈر.

بىرنەچچە كۈندىن كېيىن داننېر ئۇ ئادەمدىن كەلگەن جاۋاب خەتنى تاپشۇرۇۋا-لىدۇ. خەتتە داننېر بىلەن كۆرۈشۈش ئېيتىلغانىدى. شۇنداق قىلىپ داننېر خىزمەت-كە ئېرىشىدۇ. مۇشۇ ئىشتىن داننېر «مۇلايىملىق بىلەن بېرىلگەن جاۋاب ئادەت ئېلىپ كېلىدۇ» غانلىقىنى ھېس قىلىدۇ.

مۇلاھىزە:

مۇلايىملىق بىلەن بېرىلگەن جاۋاب ئادەمگە ئادەت ئېلىپ كېلىدۇ. بىز ئادەمنىڭ ئوغ-سىنى قاينىتىدىغان ئىشقا يولۇققىنىمىزدا، ئەگەر ئۇنىڭغا ئاچچىقلانساق ئىش تېخىمۇ ئوسالل-شىپ كېتىدۇ، ئەگەر مۇلايىم پوزىتسىيە بىلەن مۇئامىلە قىلساق بەلكىم ياخشى ئىشقا ئۆزگىرىپ قېلىشى مۇمكىن.

كەيپىياتنى تەخشەيدىغان ئەينەك ساقا

بىكاردىن بىكار ئاچچىقلىنىش ئادەتلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. تۇرمۇشتىكى ئاجىزلا-
رلا ئۇنىڭ ئىسكەنجىسىگە چۈشۈپ قالىدۇ.

— باكون

فېننى مەجەزى چۈس، كەيپىياتى تۇراقسىز قىز بولۇپ، دائىم ئەرزىمەس ئىش ئۈچۈن باشقىلار بىلەن سوقۇشاتتى. شۇڭلاشقىمۇ ئۇنىڭ باشقىلار بىلەن بولغان مۇنا-سىۋىتى بارغانسېرى ناچارلىشىپ كېتىۋاتاتتى. يېگىتنىمۇ ئۇنىڭ مەجەزىگە چىداپ بولالماي ئايرىلىپ كېتىدۇ. ئاخىرى ئۇ ئۆزىنى ھالاكەت گىردابىغا بېرىپ قالغاندەك ھېس قىلىشقا باشلايدۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ دوستى جېنسېنغا تېلېفون قىلىپ ئۇنىڭدىن ياردەم سورايدۇ. جېنسېن ئۇنىڭغا:

— فېننى، ھازىرقى ۋاقىتتىنىڭ ساڭا پايدىسىز ئىكەنلىكىنى بىلىمەن، شۇنداق-تىمۇ سەن مۇۋاپىق يېتەكلەشكە ئېگە بولساڭلا، ھەممە ئىش چوقۇم ياخشى بولۇپ كېتىدۇ، — دەيدۇ.

— سېنىڭ نۆۋەتتە قىلىدىغان ئىشىڭ ئۆزۈڭنى بېسىۋېلىپ، تىنچ تۇرمۇشتىن قانغۇچە بەھر ئېلىش.

جېنسېننىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان فېننى بۇرۇنقى ئالدىراش ئىشلىرىنى بىر ياققا قايرىپ قويۇپ ئارام ئېلىش ئۈچۈن رۇخسەت سورايدۇ. ئۇنىڭ مەجەزى بىر ئاز تۇراق-لاشقاندىن كېيىن جېنسېن ئۇنىڭغا يەنە:

— ئاچچىقىڭ كېلىشتىن بۇرۇن بۇنىڭغا زادى قايسى ئىشنىڭ سەۋەب بولغانلى-قىنى ياخشىراق ئويلىنىپ كۆر، — دېگەن تەكلىپنى بېرىدۇ.

— سەن مۇنداق ئىككى خىل ئۇسۇلدا پىكىر يۈرگۈزسەڭ بولىدۇ. بىرى، يولۇق-

قان ھەرقانداق ئىشنى كاللاڭدا ئارىلاشتۇرۇۋەت؛ يەنى بىرى، مەيلىگە قويۇۋېتىپ ئۇ-دىيەڭنىڭ خالىغانچە قارار چىقىرىشىغا يول قوي. جېنىسېن شۇنداق دېگەچ ئىككى تال سۈزۈك شكالىق شېشىنى ئېلىپ، ئۇلارغا يېرىمدىن سۈزۈك سۇ قۇيىدۇ، ئاندىن بىرىگە ئاق، يەنە بىرىگە كۆك ئېينەك ساقا سېلىنغان ئىككى تال سۈلياۋ خالتىنى چىقىرىپ:

ــ ئاچچىقىڭ كەلگەندە كۆك ساقىنى سول تەرەپتىكى شكالا شىشىگە؛ ئاچچىقىڭ بېسىققاندا ئاق ساقىنى ئوڭ تەرەپتىكى شكالا شېشىگە سال. بۇنىڭدىكى مۇھىم ھالقا، سەن ھازىردىن باشلاپ كەيپىياتىڭنى كونترول قىلىشنى ئۆگىنىۋېلىشىڭ كېرەك، ئەگەر كەيپىياتىڭنى ۋاقتىدا تەڭشىمىسەڭ تۇرمۇشىڭنى داۋاملىق ئاشۇنداق قالايمىقان قىلىپ قويىسەن، ــ دەيدۇ.

شۇنىڭدىن باشلاپ فېننى ئىزچىل تۇرده جېنىسېننىڭ دېگىنىدەك قىلىدۇ. كېيىن جېنىسېن فېننىنى يوقلاپ بېرىپ ئېينەك ساقىلارنى سۈزۈپ ئالىدۇ. ئەسلە-دە، كۆك ساقا سۇلۇق رەڭلىك سۇۋالغۇ بىلەن بويالغان قويۇلغان ئاق رەڭلىك ساقا بولۇپ، ساقىلار سۇغا چىلانغاندىن كېيىن، كۆك ساقىدىكى رەڭ سۇدا ئېرىپ، سۇنىڭ رەڭگىنى كۆككە ئۆزگەرتىۋەتكەن ئىكەن. جېنىسېن پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ فېننىغا:

ــ قارا، ئەسلىدىكى سۈزۈك سۇغا «ئەسكى مىجەز» قوشۇلغاچقا سۇ بۇلغىنىپ كەتتى. سېنىڭ سۆز ـ ھەرىكىتىڭ، يۈرۈش ـ تۇرۇشۇڭمۇ خۇددى مۇشۇ ئېينەك سا-قىغا ئوخشاش باشقىلارنى بۇلغايدۇ. كەيپىياتىڭ ناچار چاغدا ئامال بار ئۆزۈڭنى تۇتۇ-ۋال، ئۇنداق قىلمىساڭ ئاشۇ ئەسكى مىجەزىڭ باشقىلارغا تەسىر كۆرسىتىپ، باشقى-لارغا زىيان يەتكۈزۈپ قويىدۇ ـ دە، ئۇلار ساڭا بۇرۇنقىدەك مۇئامىلىدە بولمايدۇ. شۇڭا، سۆز ـ ھەرىكىتىڭگە چوقۇم دىققەت قىلىشىڭ كېرەك، ــ دەيدۇ.

فېننى ئىلگىرى كۆڭلىگە ھېچقانداق يېڭىچە ئىدىيە ۋە ئويلاپ ئىش قىلىشنى ئادەتكە ئايلاندۇرالماي ساراسىمىدە قالغانىدى، مانا ئەمدى جېنىسېننىڭ دېگىنىدەك قىلىپ، ئۆزىنى بۇرۇنقىدەك ئۇنداق ئوسال ھېس قىلمايدىغان بولىدۇ، ئىشلىرىمۇ ئىزغا چۈشۈپ يۈرۈشۈپ كېتىدۇ.

ئۇلار ئىككىنچى قېتىم كۆرۈشكەندە ئاق ساقا سېلىنغان شكالا شېشىدىكى سۇ

تېشىپ كەتكەندى. قارىغاندا فېننىنىڭ كەيپىياتىنى كونترول قىلىشىدىن ئوبدانلا ئۇنۇم كۆرۈلگەندەك قىلاتتى. فېننىمۇ ئاستا ـ ئاستا ئۆزىنى باشقىلارنىڭ ئورنىغا قويۇپ تۇرۇپ كۈزىتىدىغان، كاللىسىدا نامۇۋاپىق ئوي پەيدا بولغان هامان ئۇنى دەرهال بايقىيالايدىغان؛ ئويلىغانلىرىدا ئېغىش بولغان هامان ئۇنى دەرهال كونترول قىلالايدىغان بولىدۇ. بۇ ئەھۋال ھەر قانداق ئادەمنىڭ ئۆزىدىن كېيىن، ئۇ ئاستا ـ ئاستا ئۆزىگە ئىشىنىدىغان بولىدۇ، تۇرمۇشىمۇ رېتىمغا چۈشىدۇ ھەمدە ياخشى بىر يېگىتنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشىپ، بەختلىك تۇرمۇش ئۈنىڭغا قۇچاق ئاچىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئاچچىقىڭىز كەلگەن هامان ئامال بار ئۆزىڭىزنى بېسىۋېلىڭ ۋە ئەركىن تۇتۇڭ، بولۇڭ ۋاتقان ئىشلار ئۈستىدە ئويلىنىڭ. ھەرگىزمۇ ئاچچىقىڭىزنى مەيلىگە قويۇۋېتىپ، كەيپىياتىڭىزنىڭ قۇلىغا ئايلىنىپ قالماڭ.

لىنكولىننىڭ تەكلىپى

ھەرقانچە ئاچچىقىڭىز كەلسە-كەلمىسۇن بىر ئۇمۇر پۇشايمانىدا قالىدىغان ئىشنى قىلىپ سالماڭ.

ـــ لىنكولن

بىر كۈنى، قۇرۇقلۇق ئارمىيەنىڭ باشلىقى ستانتون جۇدۇنى تۇنجىنچە لىنكولىننىڭ يېنىغا كېلىپ، بىر مايورنىڭ ئۆزىنى ئوچۇقتىن ئوچۇق قول ئاستىدىكى لەرگە يان باستىڭ، ـــ دەپ ئەيىبلىگەنلىكىدىن ۋايسايدۇ. لىنكولىن ئۇنىڭغا دەرھال ھېلىقى ئەسكەرگە بىر پارچە خەت يېزىش تەكلىپىنى بېرىدۇ.

ـــ خەتتە ئۇنى تازا پۇخادىن چىققۇچە تىللاڭ، ـــ دەيدۇ لىنكولىن.

ستانتون خەتنى نەشتەردەك سۆز ـ ئىبارىلەر بىلەن تولدۇرۇپ، زۇڭتۇڭنىڭ كۆرۈپ بېقىشىغا بېرىدۇ.

ـــ ياخشى، تازا ياخشى يېزىلىپتۇ، ـــ دەيدۇ لىنكولىن، ـــ خەت دېگەننى مانا مۇشۇنداق يېزىش كېرەك، ئۇ مايورنىڭ تازا ئەدىپىنى بېرىش لازىم، ـــ دەيدۇ لىنكولىن.

ستانتون خەتنى قاتلاپ كونۋېرتقا سېلىشىغا لىنكولىن:

ـــ نېمە قىلىسىز؟ ـــ دەپ سورايدۇ.

ـــ ئۇنىڭغا ئەۋەتىپ بېرىمەن ـ دە! ـــ دەيدۇ ستانتون زۇڭتۇڭنىڭ نېمە دېمەكچى ئىكەنلىكىنى بىلەلمەي.

ـــ سارايڭ بولدىڭىزمۇ؟ ـــ ۋارقىرايدۇ لىنكولىن، ـــ بۇ خەتنى ئەۋەتمىسكە ھەرگىز بولمايدۇ، دەرھال مەشكە سېلىپ كۆيدۈرۈۋېتىڭ. مەن ئاچچىقىم كەلگەندە يازغان خەتلىرىمنىڭ ھەممىسىنى مانا مۇشۇنداق بىر تەرەپ قىلىمەن. خەتنى ھەقىقەتەن ياخشى يېزىپتىكەنسىز، خەتنى يېزىش جەريانىدا ئاچچىقىڭىزمۇ ئاز ـ تولا

چىقىپ قالغاندۇ؟ شۇنداق بولغاندىكىن ئەمدى ئۇ خەتنى كۆيدۈرۈۋېتىپ قايتا يېزىڭ.

مۇلاھىزە:

باشقىلار بىلەن خاپىلىشىپ قالغاندا كەيپىياتنى مۇۋاپىق تىزگىنلەشكە دىققەت قىلىش لازىم. ئاچچىق يۇتۇۋېلىشقىمۇ، باشقىلارغا نەشتىرىنى سانچىشقىمۇ بولمايدۇ، ياخشىسى داۋالىغۇچ تۇرغان كەيپىياتنى پەسەيتىدىغان مۇۋاپىق ئۇسۇل قوللىنىش كېرەك. قانداق قىلىشنى كەيپىيات نورماللىشىپ ئاچچىق پەسەيگەندىن كېيىن بېكىتسىمۇ كېچىكەن بولمايدۇ.

يوقتىپ قويغان پەينى تېپىپ كېلىش

«ئاچچىق» بىلەن «ئەخمەقلىق»نى پەرقلەندۈرۈشنى ئۆگەنمىگىنا، پۈتۈنلەي ئارقىدىنلا يېتىشىپ كېلىدۇ.
— فرانكلىن

سېنفىراس 16 ـ ئەسىردە ئۆتكەن چوڭقۇر ھۆرمەتكە سازاۋەر رىملىق پوپ بولۇپ، مەيلى ئاقسۆڭەكلەر بولسۇن ۋە مەيلى ئادەتتىكى پۇقرالار بولسۇن ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولۇشنى ئىنتايىن ياخشى كۆرەتتى. چۈنكى، ئۇ ئەقىللىق بولۇپ، باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى بەكمۇ چۈشىنەتتى.

بىر قېتىم بىر قىزچاق ئۇنىڭغا دەرد تۆكۈپتۇ. ئەسلىدە بۇ قىزنىڭ كۆڭلىدە يامانلىقى بولسىمۇ، سەل غەيۋەتخور ئىكەن، شۇڭا دائىم باشقىلارنىڭ كۆڭلىگە ئازار بېرىپلا يۈرۈيدىكەن. ۋاقتىنىڭ ئۆزىرىشىغا ئەگىشىپ كىشىلەر ئۇنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇرىدىغان بولۇپ قاپتۇ، دوستى بولمىغاچقا ئۆزىنى بەكمۇ غېرىب ھېس قىلىدىكەن. سېنفىراس ئۇ قىزغا:

— باشقىلارنىڭ كەمچىلىكىنى سۆزلەپ يۈرمەڭ، دەردىڭىزنى چۈشىنىمەن، گۇناھىڭىزنى يۇيۇڭ. بۇنىڭ ئۈچۈن سىز بازارغا بېرىپ بىر مېكيان سېتىۋېلىڭ، بازاردىن يېنىشىڭىزدا مېكياننىڭ پېيىنى يۇڭداپ يول بويى چېچىپ مېڭىڭ، تاكى پاك ـ پاكىز يۇڭداپ بولغىچە توختىماڭ، ئىشنى تۈگەتكەندىن كېيىن يېنىمغا كېلىڭ، — دەپتۇ.

قىزچاق بۇنداق گۇناھ يۇيۇش شەكلىدىن ھەيرانلىق ھېس قىلغان بولسىمۇ، لېكىن دەردىنى قۇتۇلۇش ئۈچۈن باشقىچە ئىپادىدە بولماپتۇ ۋە بازاردىن مېكيان سېتىۋېلىپ، سېنفىراسنىڭ دېگىنى بويىچە يول بويى تۆكىنى يۇڭداپ مېڭىپتۇ ۋە ئىشنى تۈگىتىپ سېنفىراسنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭ دېگىنى بويىچە قىلغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. سېنفىراس:

— سىز گۈناھىڭىزنى يۈيۈشىنىڭ تۈنجى قەدىمىنى تۇگەتتىڭىز، ئەمدى ئىكىكىنچى قىسمىنى تاماملاڭ. يەنى، سىز بېرىپ يول بويى چېچىپ كەلگەن توخۇ پېيىنىڭ ھەممىسىنى تېرىپ كېلىڭ، — دەپتۇ.

قىزچاق سېنفىراسىنىڭ دېگىنىدەك قىلماقچى بوپتۇ. لېكىن شامال توخۇ پېيىنى ئۇچۇرۇپ كەتكەچكە ئارانلا ئاز بىر قىسمىنىلا تېپىپ كېلەلەپتۇ ۋە:

— توخۇ پېيىنى تولۇق تېرىپ كېلەلمىدىم، — دەپتۇ.

— چوقۇم شۇنداق بولىدۇ، بالام. سىز ئۇ پەيلەرنى ھەرگىزمۇ تولۇق تېپىپ كېلەلمەيسىز. سىزنىڭ ئاغزىڭىزدىن چىققان ئاشۇ ئەخمىقانە گەپلىرىڭىزمۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش ئەمەسمۇ؟ سىز ئېغىزىڭىزدىن چىقىپ كەتكەن ئاشۇ گەپلىرىڭىزنى قايتۇرۇۋالمەن دەپ قايتۇرۇۋالالامسىز؟

— بۇ مۇمكىن ئەمەس.

— ئۇنداقتا سىز ئاغزىڭىز قىچىشىپ باشقىلارنىڭ ئارقىسىدىن سۆز ـ چۆچەك قىلغىڭىز كەلگەندە، ئاغزىڭىزنى باشقۇرۇشنى ئۆگىنىۋېلىڭ. ئېغىزىڭىزدىن چىققان گەپ ھەرگىزمۇ توخۇ پېيىدەك ھەممىلا يەردە چېچىلىپ يۈرمەسۇن.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا سۆز ـ ھەرىكىتىمىز بىلەن كەيپىياتىمىزنى كونترول قىلىشقا دىققەت قىلىشىمىز، بولۇپمۇ، باشقىلارنىڭ كەمچىلىكلىرىنى، يامان گېپىنى قىلىشقا توغرا كەلگەندە ئۆزىمىزنى بېسۇۋېلىشىمىز لازىم. چۈنكى، خۇددى چېچىۋەتكەن توخۇ پېيىنى تېپىپ كەلگىلى بولمىغىنىدەك، ئېغىزدىن چىقىپ كەتكەن گەپنىمۇ قايتۇرۇۋ ئالغىلى بولمايدۇ.

شاكىچىك توم

مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشنىڭ سىرى ۋاقىتنى تۇتۇملاشتىن ئىبارەت بۇ خىل كۈچنى قانداق كونترول قىلىشنى بىلىش ھەمدە تۇتۇلۇش كۈچ تەرىپىدىن كونترول قىلىنىپ قالماسلىقتا.

ـــ پلۇتارك

ۋىت خېنىم بالىلار دوختۇرخانىسىدا پىراكتىكانت سېستىرا بولۇپ ئىشلەۋاتقان مەزگىلدە توم ئىسىملىك بىر ئوغۇل بالىغا ئامراق بولۇپ قالىدۇ. تومنىڭ بۇلاقتەك بىر جۈپ كۆزى بىلەن ساپسېرىق چېچى چىرايىغا خۇيمۇ ياراشقانىدى. ۋىت خېنىمنىڭ نەزىرىدە توم چېركاۋدىكى ئەينەك رامكىلارغا قۇيۇلغان پەرىشتىلەرگە ئوخشايتى. ئەمەلىيەتتە، توم تولىمۇ بىچارە، غېرىب، روھىي تەشۋىشكە چۆمگەن يېتىم بالا ئىدى. گەرچە ئۇنىڭ كېسىلى يۇقۇملۇق بولسىمۇ ۋىت خېنىم ئۇنى يەنىلا قەۋەتلا ياخشى كۆرەتتى، ھەر قېتىم ئۇنىڭغا ئەللەي ناخشىسى ئېيتىپ بېرىپ ئۇخلاتقىنىدا كۇنلەرنىڭ بىرىدە ئۇنىڭ ئاپىسى بولۇپ قېلىشنى ئارزۇ قىلاتتى.

ۋىت خېنىم دەم ئېلىشقا بارغىنىدا تومغا بىرنەچچە تال ئويۇنچۇق سېتىۋالىدۇ. دەم ئېلىشى تۈگەپ دوختۇرخانىغا قايتىپ، ياتاق دېرىزىسىدىن تومنىڭ كارىۋىتىنىڭ رەتلىك، پاكىز يېغىشتۇرۇپ قويۇلغانلىقىنى كۆرىدۇ، لېكىن توم كۆرۈنمەيتتى.

ـــ توم قېنى؟ ـــ ئالدىراپ سورىدى ۋىت خېنىم كېچىلىك ئىسمىنىدا ئىشلىگەن سېستىرادىن.

ـــ ھەي، ئۇ شەنبە كۈنى كېچىدە قازا قىلدى. سىز بۇنىڭدىن خەۋەرسىزكەنسىز ـ دە؟

نېمىدېگەن قاتتىق شۇم خەۋەر بۇ! بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان ۋىت خېنىم چاقماق سوقۇۋەتكەندەك ئايلىنىپ كېتىدۇ ۋە ئەس ـ ھوشىنى يوقاتقان ھالدا سېستىرالار

ئارام ئېلىش ئۈچۈن كىرىپ، ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي قاتتىق يىغلاپ كېتىدۇ.

— ۋىت خېنىم، — دەپ توۋلايدۇ سېستىرالار باشلىقى ستېك خېنىم، — ئىشلەيدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى، ياشلىرىڭىزنى سۈرتۈۋېتىپ دەرھال ئىشقا چۈشۈڭ، ھازىرلا.

قايغۇسىنى باسالماي ئاران تۇرغان ۋىت خېنىم «باغرى قاتتىق» بۇ سېستىرالار باشلىقىنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپلا، دەردىنى ئۇنىڭدىن ئالىدۇ:

— سىز نېمانداق رەھىمسىز - ھە؟ تۇم مۇشۇنداقلا كېتەمدۇ! ئۇ تېخى ئانا مېھرىنىڭ نېمىلىكىنى بىلمەيتىغۇ، ئۇ نېمىدېگەن بەختسىز! سىز ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلۈپ باققانمىتىڭىز؟ باشقا بالىلارغىمۇ كۆڭۈل بۆلۈپ باققانمىدىڭىز؟ ياق، سىز ئۇنداق قىلىپ باقمىغان، سىز شۇ: «ۋىت خېنىم، ئىشىڭىزنى قىلىڭ، ھېچ ئىش بولمىغاندەك يۈرۈۋېرىڭ» دېيىشتىن باشقىنى بىلمەيسىز. مەن شۇنداق يۈرەلەمدىم؟ ياق، مەن ھەرگىز ئۇنداق قىلالمايمەن، مەن ئۇ بالىنى ياخشى كۆرىمەن. ۋىت خېنىمنىڭ كۆز ياشلىرى يېپى ئۈزۈلگەن مارجاندەك تارىلاپ چۈشۈشكە باشلايدۇ.

— ۋىت خېنىم، — سېستىرالار باشلىقى قولياغلىقىنى ۋىت خېنىمنىڭ تىزىغا ئاستا قويۇپ قويىدۇ، ئۇنىڭ ئاۋازى بەكلا تۆۋەن ئىدى، ئۇ ئۇنى بوغۇلغان ھالدا:

— خىزمەت جەريانىدا تومغا ئوخشاش بالىلار بىزگە كۆپ ئۈچرايدۇ، ئەگەر بىز ئۆزىمىزنى بېسىۋالمىساق، ئۇلار بىزنىڭ يۈرىكىمىزنى لەختە - لەختە قىلىۋېتىدۇ. بىزنىڭ يۈرىكىمىز مېۋە ئۈيۈتمىسىغا ئوخشاش ئۈيۈلما ھالەتتىكى يۇمشاق جىسىم بولۇشى كېرەك، بىز ئۆزىمىزنى تۇتۇۋېلىپ، ئۆزىمىزگە تەسەللى بېرىمىسەك، بۇ تىراگېدىيەلەرگە ئاقىلانىلىق بىلەن يۈزلەنمىسەك بولمايدۇ. ئالدىمىزغا كەلگەن بالىلارنىڭ ھەممىسگە ئوخشاش مۇئامىلىدە بولۇشىمىز كېرەك، — دەيدۇ.

ستېك خېنىم ياشلىرىنى سۈرتۈۋېتىپ، سۆزىنى داۋاملاشتۇرىدۇ:

— سىز تومنىڭ كۆز يۇمغاندا يالغۇز ئەمەسلىكىنى بىلگەن بولسىڭىز، بۇ بەلكىم سىزگە ئاز - تولا تەسەللى بېرەلىشى مۇمكىن. ئۇ مېنىڭ قۇچىقىمدا جان ئۈزدى.

ۋىت خېنىم بىلەن ستېك خېنىم سېستىرالار ئارام ئېلىش ئۆيىدە ئولتۇرۇپ تۇم ئۇچۇن خېلى ئۇزۇنغىچە كۆز يېشى قىلىشتى. ئاندىن يۈز - كۆزىنى سۈرتۈپ

چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتۈشۈپ ئارام ئېلىش ئۈچىدىن چىقىپ، ئۆزىنىڭ كۆيۈنۈشىگە ۋە ھالىدىن خەۋەر ئېلىشىغا موھتاج بالىلارنىڭ يېنىغا يۈرۈپ كېتىشتى.

مۇلاھىزە:

ئادەم دېگەن ھېسسىياتلىق مەخلۇق. لېكىن بەزىدە ئاشۇ ھاياجانلىق كەيپىياتىمىزنى ئىقتىلانلىق بىلەن تىزگىنلىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ، ئۆزىمىزنى تۇتۇۋېلىپ سوغۇققان بولغاندىلا ئاندىن خىزمەت ۋە تۇرمۇشنىڭ ھۆددىسىدىن تولۇق چىقالايمىز.

ئەقىل سىنىۋېلىش

ئادەم ئاچچىقلانسا، ئۇنىسانىيەت مەدەنىيىتىنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلىمىدىن بىر قەدەم كەينىگە چېكىنىدۇ.

— دارۋىن

بىر نامرات ئادەم قاتتىق ياغقان يامغۇرنىڭ زەربىسىدىن ئۆزۈلۈپ كەتكەن تامنىڭ ئارىسىدىن بىر كوزا ئالتۇن تېپىۋېلىپ، بىر كىچىكلا بېيىپ كېتىپتۇ. پۇلغا ئېرىشكەن بۇ نامراتنىڭ ئەقىللىك بولغۇسى كېلىپ، بىر ئاقساقالدىن ئەقىللىك بولۇشنىڭ سىرىنى دەپ بېرىشنى ئۆتۈنۈپتۇ. ئاقساقال:

— سېنىڭ پۇلۇڭ بار، باشقىلارنىڭ ئەقلى بار، سەن نېمىشقا ئاشۇ پۇللىرىڭنى خەجلەپ باشقىلاردىن ئەقىل سېتىۋالمايسەن؟ — دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ شەھەرگە كىرىپ ئەقىللىك ئادەمنى تېپىپتۇ ۋە ئۇنىڭدىن:

— ئەقلىڭنى ماڭا سېتىپ بېرەمسەن؟ — دەپ سوراپتۇ. ئەقىللىك ئادەم:

— ئەقلىمنىڭ باھاسى بەك يۇقىرى، بىر جۈملىسى يۈز سەر كۈمۈش، — دەپتۇ.

— ئەقلىنى سېتىۋالالايدىغانلا بولسام قانچىلىك قىممەت بولسىمۇ مەيلى، — دەپتۇ ھېلىقى ئادەم.

— قىينىچىلىقتا يولۇققىنىڭدا ئۇنى بىر تەرەپ قىلىشقا ئالدىرىما، ئاۋۋال ئالدىڭغا ئۇچ قەدەم، ئاندىن كەينىڭگە ئۇچ قەدەم ماڭ، ھەمدە بۇنى ئۇچ قېتىم تەكرارلا، شۇنداق قىلساڭلا ئەقلىگە ئېرىشەلەيسەن، — دەپتۇ ئەقىللىك ئادەم.

— ئەقىل دېگەن مۇشۇنداق ئاددىي نەرسىمۇ؟ — سوراپتۇ ھېلىقى ئادەم ئىشەنمىگەندەك قىلىپ ۋە ئەقىللىك ئادەمنىڭ پۇلىنى ئالداپ ئېلىۋېلىشىدىن ئەنسىرەپتۇ.

ئەقىللىك ئادەم نامرات ئادەمنىڭ كۆزلىرىدىن ئۇنىڭ مۇددىئاسىنى چۈشىنىپ

تۇ ۋە:

ــ سەن ئاۋۋال قايتىپ تۇر، ناۋادا دېگەنلىرىم مەن دېگەن پۇلغا يارىمىسا مېنى ئىزدەپ كەلمە، ناۋادا ياراپ قالسا پۇلنى ئەكىلىپ بەرسەڭ بولىدۇ، ــ دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ ئۇ كېچىلەپ ئۆيگە قايتىپتۇ ۋە قاراڭغۇدا خوتۇنىنىڭ كارىۋاتتا باشقا بىر ئادەم بىلەن يانقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئۇ شۇئان دەرغەزەپكە كېلىپ پىچاقنى ئېلىپ ھېلىقى ئادەمنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇپتۇ ـ يۇ، شۇ زامان كۇندۇزدە سېتىۋالغان ئەقىل يادىغا كېچىپ، ئالدى ـ ئارقىسىغا ئوچ قەدەمدىن ئوچ قېتىم مېڭىپتۇ. دەل شۇ چاغدا خوتۇنى بىلەن كاڭدا يانقان ئادەم ئويغىنىپ:

ــ ئوغلۇم، بۇ يېرىم كېچىدە نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟ ــ دەپتۇ.

نامرات ئادەم ئاپىسىنىڭ ئاۋازىنى تونۇپتۇ ۋە كۆڭلىدە:

ــ ناۋادا بۇگۇن ئەقىل سېتىۋالمىغان بولسام، خاتا ھالدا ئاپامنى ئۆلتۈرۈۋېتەتتىكەنمەن، ــ دەپ ئويلاپتۇ.

ئەتىسى ئەتىگەندىلا ئۇ ھېلىقى ئەقىللىك ئادەمگە پۇلنى ئاپىرىپ بېرىپتۇ.

مۇلاھىزە:

كۆڭۈلسىزلىككە يولۇققىنىمىزدا ئاق ـ قارىنى پەرقلەندۈرمەيلا ئاچچىقلىنىپ كېتىمىز. پاجىئەنىڭ كۆپىنچىسىمۇ ۋاقىتلىق ھاياجان ۋە ئالدى ـ كەينىنى ئويلىمايلا ئىش قىلغانلىقتىن كېلىپ چىقىدۇ. بىرەر كېلىشمەسلىككە يولۇققاندا سوغۇققان بولۇپ، ئىشنىڭ سەۋەبىنى بىلەگەندىن كېيىن ئاندىن ھۆكۈم چىقارساق، نۇرغۇن پاجىئەدىن ساقلىنىپ قالغان بولاتتۇق.

راھىب بەييەننىڭ سالماقلىقى

قىلغانلىرىڭىزنىڭ توغرىلىقىغا ئىشىنىڭ، ئىشلىرىڭىزنىڭ نېمە دەپىشى بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن.

— روزۋېلت خانىم

ياپونىيەدە ئىلىمدە كامالەتكە يەتكەن بەييەن ئىسىملىك بىر راھىب بولۇپ، باشقىلار ئۇ توغرىلىق نېمىلا دېمىسۇن پەرۋاسىزلىق بىلەن: «شۇنداقمۇ؟» دەپلا قويەدىكەن.

راھىب بەييەن تۇرۇۋاتقان بۇتخانىنىڭ يېنىدا بىر جۇپ ئەر ـ خوتۇن بولۇپ، ئۇلارنىڭ بويىغا يېتىپ قالغان چىرايلىق بىر قىزى بار ئىكەن. بىركۈنى بۇ ئەر ـ خوتۇن قىزىنىڭ قورسىقىنىڭ تومپىيىپ قالغانلىقىنى بايقاپ قاپتۇ. ئۇلار بۇ سەت چىلىك ئالدىدا قانداقمۇ ئاچچىقلانماي تۇرالىسۇن؟ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ قىستىشى بىلەن قىز دۇدۇقلىغىنىچە:

— بالىنىڭ دادىسى بەييەن، — دەپتۇ.

بۇ ئەر ـ خوتۇن غەزەپتىن ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي بەييەن بىلەن دەيىشكىلى بەرىپتۇ. ئىشنىڭ جەريانىنى ئاڭلىغان بەييەن ئۆزىنى ئاقلاپمۇ ئولتۇرماپتۇ ۋە ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ھالدا: «شۇنداقمۇ؟» دەپلا قويۇپتۇ. بالا تۇغۇلغاندىن كېيىن ئۇلار بالىنى بەييەنگە تاشلاپ بېرىپتۇ. بۇنىڭلىق بىلەن ئۇنىڭ ئىناۋىتى بىراقلا تۆكۈلۈپ كېتىپتۇ. لېكىن ئۇ بۇنىڭغا قىلچە پەرۋا قىلماي، قوشنىلىرىدىن سۆت قاتارلىق بۇۋاقلا لازىملىق نەرسىلەرنى سوراپ ئېلىپ بالىنى كۆكۈل قويۇپ بېقىپ يۇرۇۋېرىپتۇ. بۇ جەريانىدا ئۇ نۇرغۇن تاپا ـ تەنە ۋە مەسخىرىگە ئۇچرىغان بولسىمۇ، ئېغىر ـ بېسىقلىق بىلەن خۇددى بىراۋنىڭ ھاۋالىسىگە بىنائەن باشقىلارنىڭ بالىسىنى بېقىپ بېرىۋاتقاندەك كەيپىياتتا بالىنى بېقىۋېرىپتۇ.

ئاردىدىن بىر يىل ئۆتكەندىن كېيىن توي قىلمايلا ئانا بولۇپ قالغان بۇ قىز ھەققىي ئەھۋالنى يوشۇرۇپ يۈرۈۋېرىشكە چىدىمايا، ئاتا ـ ئانىسىغا ھەقىقىي ئەھۋالنى ئېيتىپتۇ. ئەسلىدە بالىنىڭ دادىسى شۇ قورودا ئولتۇرىدىغان باشقا بىر يىگىت ئىكەن.

شۇنىڭ بىلەن بۇ ئەر ـ خوتۇن قىزىنى ئېلىپ بەييىنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭدىن ئەپۇ سوراپتۇ ۋە بالىنى قايتۇرۇپ كەپتۇ.

بەييىن خۇددى ھېچ ئىش بولمىغاندەك ھېچنەرسە دېمەپتۇ، پەقەت بالىنى ئېلىپ كېتىدىغاندىلا مۇلايىملىق بىلەن: «شۇنداقمۇ؟» دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا مەيلى قانداق ئەيىبلەشكە ۋە تۆھمەتكە يولۇقمايلى، مۇناخ بەييىنگە ئوخشاش پىسخىك نورماللىقنى ساقلاپ، رېئاللىققا سەگەكلىك بىلەن يۈزلىنىپ، سەۋەبسىز ئاچچىقلىنىش ۋە تۈيۈقسىز يۈز بەرگەن ئىشتىن ھودۇقۇپ، ھوش ـ كاللىمىزنى يوقتىپ قويماسلىقىمىز لازىم.

شيۇجېڭنىڭ تەۋەرۈكى

دۇشمىنىمىزنىڭ بىرگە بىرلىشىپ [illegible] يىڭىكىنى قارىغاندا ئەمەلىيەتكە يېقىن بولىدۇ.

— كارنېگى

شيۇجېڭ قەدىمكى ياپونىيەدە ئۆتكەن ۋەزىر. بىركۈنى بىر چاكار سېپىلغا يېقىن جايدا بىرەيلەننىڭ شيۇجېڭنىڭ 30 نەچچە تۈرلۈك سىياسىي سەۋەنلىكى يېزىلغان ياغاچ تاختىنى تىكلەپ قويغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. باشقا ۋەزىرلەر مەسلىھەتلەشكەندىن كېيىن ئۇ ياغاچ تاختاينى شيۇجېڭغا كۆرسىتىپتۇ ۋە غەزەپلەنگەن ھالدا:

— بۇ ياغاچ تاختاينى تىكلىگەن ئادەم بەك رەزىل ئىكەن. شۇڭا ئۇنى قولغا ئېلىپ قاتتىق جازالاش كېرەك، — دەپتۇ.

شيۇجېڭ ياغاچ تاختايغا يېزىلغان خەتلەرنى بىر - بىرلەپ كۆرۈپ چىققاندىن كېيىن دەرھال:

— باشقىلارنىڭ مېنىڭ خاتالىقلىرىمنى كۆرسىتىپ بېرىشى تولىمۇ ياخشى ئىش، مەن بۇلارنى تەكرارنىڭ ماڭا قىلغان شەپقىتى دەپ چۈشىنىپ، ئۇنى ئەۋلادتىن ئەۋلادقا قالدىغان تەۋەررۈك قاتارىدا ئەتىۋارلاپ ساقلايمەن، — دەپلا ياغاچ تاختاينى نەپىس خالتىغا ئوراپ ساندۇققا سېلىپتۇ ۋە مىرزا - كالانلارنى يىغىپ تاختايدا يېزىلغان سەۋەنلىكلىرى ئۈستىدە ئۆزىنى تەكشۈرۈپتۇ. شۇنىڭدىن كېيىن شيۇجېڭنىڭ نامى تېخىمۇ كەڭ تارىلىپتۇ.

مۇلاھىزە:

باشقىلارنىڭ تەنقىدىنى كەمتەرلىك بىلەن قوبۇل قىلىش ــ ئادەمنى تېخىمۇ شادىمان، تېخىمۇ ساغلام يېتىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىش بىلەن بىرگە، ئادەمدە كۆكسى ـ قارنى كەڭ خاراكتېر يېتىلدۈرىدۇ. ئۇنىڭ ئەكسىچە تەنقىدكە ئۇچرىغان ھامان ئا Q نىڭ بېشىدىكى «تاتۇق»نى تىلغا ئالسىلا ئاچچىقلانغىنىغا ئوخشاش چىچاڭشىپ كېتىدىغان بولسا، ئىچى تار، ئۆزىنىڭكىنىلا راست دەيدىغان ئادەم بولۇپ قالمىز.

شۆلگەي ئۆزلىكىدىن قۇرۇسۇن

باشقىلارنىڭ ھەرقانداق ھۇجۇمىغا [illegible] ئىپادە بىلدۈرمىسەملا، ئىش ئۆتۈپ كېتىدۇ.

— لىنكولن

مىجەزى ئىنتايىن چۈس، ئاچچىقى يامان بىر يىگىت بولۇپ، باشقىلار بىلەن ناھايىتى ئاسانلا سوقۇشۇپ قالىدىكەن. شۇڭا، ھەممىلا ئادەم ئۇنىڭغا ئۆچ ئىكەن. بىركۈنى ئۇ «مېھىر ـ شەپقەت» بۇتخانىسىدا سەيلە قىلىۋېتىپ بىر ھەزرەتنىڭ ۋەز ئېيتىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ قاپتۇ ۋە توۋا قىلىپ خانا[illegible]قىنى ئۈزۈل ـ كېسىل ئۆزگەرتىش نىيىتىگە كېلىپتۇ. ئۇ ھەزرەتكە:

— ئۇستاز! باشقىلارنىڭ ئۆچلىكىنى كەلتۈرۈپ قويماسلىق ئۈچۈن بۇنىڭدىن كېيىن ئەمدى ھەرگىزمۇ باشقىلار بىلەن سوقۇشمايمەن، خەق يۈزۈمگە تۈكۈرۈپ قويغان تەقدىردىمۇ ئامال بار ئۆزۈمنى تۇتۇۋېلىپ تۈكۈرۈكنى ئېيتىۋېتىمەن ۋە سۈكۈت قىلىپ چىدايمەن، — دەپتۇ. ھەزرەت:

— ھەي! بۇنداق قىلىشنىڭ نېمە ھاجىتى، تۈكۈرۈك ئۆزى قۇرۇپ كەتسىلا بولىدىمۇ، ئېيتمىساڭمۇ بولىدۇ، — دەپتۇ.

— بۇ مۇمكىنمۇ، مەن بۇنىڭغا قانداق چىداپ تۇرالايمەن؟

— بۇنىڭ چىدىمىغۇدەك نېمىسى بار؟ سەن يۈزۈمگە پاشا ياكى چۈن قونۇۋالىدى، ئۇنىڭ بىلەن سوقۇشۇشنىڭ ياكى ئۇنى تىللاشنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى يوق، دەپلا چۈشەنسەڭ بولىدىمۇ. باشقىلار يۈزۈڭگە تۈكۈرۈپ قويسا ئۇنى ھار ئېلىشنىڭ ھاجىتى يوق، ئۇنى رازىمەنلىك بىلەن قوبۇل قىلساڭلا بولىدى، — دەپتۇ.

— لېكىن خەق يۈزۈمگە تۈكۈرمەي، مېنى مۇشت بىلەن ئۇرسا قانداق قىلىمەن؟

ــ بۇمۇ ئوخشاشقۇ! بۇنىڭ بىلەن كارىڭ بولمىسىلا بولدى، خەقنىڭ سېنى ئۇرغىنى شۇ بىر مۇشتلىغۇ!

يىگىت ھەزرەتنىڭ سۆزىنى قوبۇل قىلالماپتۇ ۋە ئاچچىقىدا ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ھەزرەتنىڭ كاللىسىغا مۇشت بىلەن بىرنى سېلىپتۇ ۋە:

ــ قانداق راھىب! ھازىر ئۆزۈڭنى قانداق ھېس قىلىۋاتىسەن؟ ــ دەپ سوراپتۇ. ھەزرەت بولسا:

ــ مېنىڭ بېشىم تاشتەك قاتتىق، ھېچقانداق بولمىدىم، لېكىن سېنىڭ قولۇڭنى ئاغرىتىپ قويدۇمىكىن دەيمەن، ــ دەپتۇ ئۇنىڭغا كۆيۈنگەن ھالدا.

يىگىتنىڭ تىلى تۇتۇلۇپ زۇۋان سۇرەلمەپتۇ.

مۇلاھىزە:

كۆكسى ـ قارنى كەڭ، ئېغىر ـ بېسىق ئادەمنى يەڭگىلى بولمايدۇ. باشقىلارنىڭ ئېغۇا-گەرچىلىكى بىلەن خورلۇقنى كۆڭلىمىزگە ئالماي ئۆتكۈزۈۋەتسەكلا تاپا ـ تەنىلەر بىراقلا تۇگەپ كېتىدۇ.

بېلىق تۇتۇش

مەيلى قانداقلا ئىشنى قىلىڭ، مەيلى قانداقلا قىلماڭ؛ مەيلى قانداقلا ئىش يۈز بەرسۇن چوقۇم ئېغىر ــ بېسىق، سوغۇققانلىق بىلەن

ــ دىككېنس

يىگىت بىلەن بوۋاي دەريا بويىغا بېلىق تۇتۇشقا بېرىپتۇ.

ئارىدىن خېلى ۋاقىت ئۆتۈپتۇ. ئەجەپلىنەرلىكى بوۋاينىڭ قامىقىغا پات ـ پاتلا يوغان بېلىق چۈشۈپ تۇرۇپتۇ، يىگىتنىڭ لەيلىمە بەلگىسى مىتمۇ قىلىپ قويماي شۇ پېتى تۇرۇپتۇ. بۇنى كۆرگەن يىگىت ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي بوۋايدىن:

ــ ئىككىمىزنىڭ يەمچۈكى ئوخشاش، بېلىق تۇتۇۋاتقان جايىمىزمۇ ئوخشاش، شۇنداق تۇرۇپ نېمىشقا سىلى ئاسانلا تۇتۇلا، مەن نېمىشقا بىرنىمۇ تۇتالمايمەن، ــ دەپ سوراپتۇ. بوۋاي مېيىقىدا كۈلۈپ قويۇپ:

ــ يېنىكلىك قىلىش، كەيپىيات تۇراقلىق بولماسلىق، تەشۋىشلىنىش دېگەنلەر سىلەر ياشلارنىڭ ئورتاق يېتەرسىزلىكىگىلار، مەن بېلىق تۇتۇۋاتقاندا ئۆزۈمنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپ، سەۋرچانلىق بىلەن كۈتىمەن، ھەرگىزمۇ ساڭا ئوخشاش قارماق دەستىسىنى بىكار تۇرماي مىدىرلاتمايمەن، ئاھ ئۇرۇپ زارلانمايمەن. شۇڭا مەن تەرەپتىكى بېلىقلار بۇ يەردە ئادەمنىڭ بارلىقىنى پەقەت بىلەلمەيدۇ، سەن تەرەپتىكىسى چۇ؟ سەن بىكار تۇرماي: بېلىق يەمچۈكنى يېگەنمىدۇ، ــ دەپ كۆزۈڭنى ئۈزمەي قاراپ تۇرىدىكەنسەن، بېلىق يەمچۈككە يېقىنلاشقان ھامان ئالدىراپ كەيپىياتىڭمۇ تۇراقسىزلىشىپ، دىققىتىڭ چېچىلىپ كېتىدىكەن، بۇنداق قىلساڭ بېلىق قورقۇپ قېچىپ كەتمەمدۇ، مۇشۇنداق ئەھۋالدا بېلىق تۇتالامتىڭ؟ ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

مەيلى قانداقلا ئىشنى قىلىڭ كەيپىياتىڭىزنى تەڭشەپ، نورمال كەيپىياتتا بولغاندىلا ئاندىن ئۆزىڭىزنىڭ تېگىشلىك سەۋىيەيىڭىزنى جارى قىلدۇرالايسىز. كۆپىنچە ھاللاردا بىز باشقىلارغا ئەمەس، بەلكى ئۆزىمىزنىڭ ئالدىراقسانلىقى بىلەن كەيپىياتىمىزنى تەڭشىيەلمەسلىك سەۋەبىدىن ئۆزىمىزگە ئۇتتۇرۇپ قويىمىز.

رېمونتچىدىن ئاپتوموبىل شاھىغىچە

ئادەم بالاغەتكە يەتكەندىن كېيىن ھەممىنى تاشلاپ، توختاملىق بولۇش كېرەك. مەيلى بەختلىك بولسۇن ـ بولمىسۇن، جاپارەتلىك ۋە ياراملىق بولۇش لازىم.

ـــ رومىن. روللاند

ھېنرىي فورد رېمونت ئىشچىسى بولۇپ يۈرگەن كۈنلىرىدە كەلگۈسىدە ئۆزىنىڭ چوڭ ئەرباپ بولۇپ قالىدىغانلىقىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدى. بىر قېتىم ئۇ ئىش ھەققىنى ئېلىپ خۇشال ھالدا شىركەتكە يېقىن بىر ئالىي دەرىجىلىك ئاشخانىغا تاماققا كىرىدۇ. ئۇ ئاشخانىدا خېلى ئۇزۇن ئولتۇرغان بولسىمۇ، ھېچكىم ئۇنىڭغا قاراپ قويمايدۇ. ئاخىرى بىر مۇلازىم ئۇنىڭ خېلى ئۇزاق ئولتۇرغىنىغا قاراپ يېنىغا كېلىپ، ئۇنىڭ تاماق بۇيرۇتىدىغان ـ بۇيرۇتمايدىغانلىقىنى سورايدۇ.

ھېنرىي فورد خۇشال ھالدا تاماق بۇيرۇتىدىغانلىقىنى ئېيتىدۇ. مۇلازىم ئۇنى كۆزگە ئىلمىغاندەك قىلىپ تاماق تىزىملىكىنى شىرەگە تاشلاپ قويىدۇ. ھېنرىي فورد تاماق تىزىملىكىگە قارا ـ قارىمايلا مۇلازىم مەنسىتمىگەن تەلەپپۇزدا:

ـــ تاماق تىزىملىكىگە ئۇنچۇالا تەپسىلى قاراپ كەتمىسىڭىزمۇ بولىدۇ، سىز ئوڭ تەرەپ (تاماق باھاسىنى دېمەكچى) كە قارىسىڭىزلا كۇپايە، سول تەرەپ (تاماق تۈرلىرىنى دېمەكچى) كە قارىشىڭىزنىڭ ھاجىتى يوق، ـــ دەيدۇ.

ھېنرىي فورد ھەيران بولغان ھالدا مۇلازىمغا قارايدۇ ۋە مۇلازىمنىڭ بىزارلىق چىقىپ تۇرغان چىرايىنى كۆرۈپ ئاچچىقى كېلىدۇ. ئۇ ئاچچىقىدا ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ئەڭ قىممەت تاماقنى بۇيرۇتماقچى بولىدۇ ـ يۇ، لېكىن يانچۇقىدىكى ئاشۇ ئاز-غىنە ئىش ھەققىنى ئويلاپ، چىشىنى چىشىغا چىشلەپ ئامالسىز بىر تال ھامبۇرگ بولكىسى بۇيرىتىدۇ.

مۇلازىم دىمىقىنى قېقىپ، ھېنرىي فوردنىڭ قولىدىكى تاماق تىزىملىكىنى تە-

كەبىۋرلۇق بىلەن يۇلۇپ ئالىدۇ. گەرچە مۇلازىم باشقا گەپ قىلمىغان بولسىمۇ، لېكىن ھېنرىي فورد مۇلازىمنىڭ چىرايىدىن خۇددى: «سەن قەلەندەرنىڭ مۇشۇ ھامبۇرگ بولكىسىدىن باشقا نەرسىگە چىقىنالمايدىغانلىقىڭنى بۇرۇنلا بىلەتتىم» دەۋاتقانلىقىنى چۈشىنىپ يېتىدۇ.

مۇلازىم كەتكەندىن كېيىن ھېنرىي فورد ئۆزىنىڭ پۇل خەجلىمىگەنلىكى سەۋەبلىك باشقىلار تەرىپىدىن خورلانغانلىقىدىن رەنجىپمۇ يۇرمەيدۇ. ئەكسىچە ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ ئەستايىدىل ئويلايدۇ:

ــ مەن نېمىشقا دائىم ئۆزۈمنىڭ يېگۈسى بار تاماقلارنى بۇيرىتالمايۋاتىمەن، بۇيرۇتقان تاماقلارنىلا بۇيرۇتىدىغاندىمەن؟

شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ھېنرىي فورد جەمئىيەتتە تونۇلغان شەخس بولۇشنى نىيەت قىلىدۇ ۋە مانا مۇشۇنداق ئېتىقادنىڭ تۈرتكىسىدە ئاخىرى ئادەتتىكى رېمونتچىدىن پۈتۈن دۇنياغا مەشھۇر ئاپتوموبىل شاھى بولۇپ چىقىدۇ.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا كۆز ئالايتىشلارغا ۋە سوغۇق مۇئامىلىگە پات ــ پات ئۇچراپ تۇرىمىز، بۇنداق ئىشقا دۇچ كەلگەندە ئېغىر ــ بېسىق بولۇپ، باشقىلار بىلەن سوقۇشۇشنىڭ ئورنىغا باشقىلارغا بولغان نارازىلىقىمىزنى غەيرەتكە كېلىپ ئالغا ئىلگىرىلەشتىكى ھەرىكەتلەندۈرگۈچ كۈچكە ئايلاندۇرۇشىمىز لازىم.

ئالتىنچى باب ئۆزىگىزنى تەڭشەپ كۆڭۈل بېسىمىدىن قۇتۇلۇڭ

بىز ئۇچرايدىغان بېسىم كۆپىنچە ئىچكى دۇنيادىن كېلىدۇ. كۆڭلىمىز ھەر زامان بېسىم ۋە ئازابنىڭ ئاساسىدىن قۇتۇلالمايدۇ. تۇرمۇشتا بېسىم ۋە ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغاندا ئۆزىمىزنى ئۇستىلىق بىلەن تەڭشەپ، كۆڭۈل «بېسىم» دىمىزنى يېنىكلەتسەكلا ئەملىي كۈچىمىزنى تولۇق ساقلاپ قالالايمىز.

بېسىم ھېس قىلغىنىڭىزدا ئىچ پۇشۇقى ۋە ئازابنى ئەخلەت قاتارىدا چۆرۈۋېتىڭ، كۆڭلىڭىزگە چوڭقۇر ئورناپ كەتكەن ۋە چىگىش ـ مۇرەككەپ نەپرەت ۋە ئازابلىرىڭىزنى كۆڭلىڭىزدىن پاك ـ پاكىز چىقىرىۋېتىڭ. شۇنداق قىلالىسىڭىزلا ئازادە ۋە خۇشال روھى ھالەتكە ئىگە بولالايسىز.

روھىڭىزنى يۇيۇپ تازىلىۋېتىڭ

ئادەم پاك قەلبكە ئىگە بولۇشىغا ئاساسەن ئادەتنى تۈگەتكەندىلا ياشلىق باھا-
رىنى خېلى ئۇزۇنغىچە ساقلاپ قالالايدۇ.

— ستېندال

شائىر سۇلالىسى دەۋرىدە شائىر تاڭ دەيدىغان بىر پادىشاھ ئۆتكەن بولۇپ، ئۇ ئۆزى يۇيۇنمىدىغان داسىنىڭ يېنىغا «پاكىز يۇرەي دېسەڭ كۈندە پاكىز بول ھەم كۈنىدە پاكىز بول» دەپ يېزىپ قويغانىكەن. ئۇ ھەر قېتىم يۇيۇنغاندا سىرتىدىن بەدىنىنى يۇيسا، ئىچىدىن قەلبىنى يۇيىدىكەن. شۇڭا يۇيۇنۇپ بولغاندىن كېيىن: «بەدىنىمۇ، قەلبىمۇ شۇنداق راھەتلىنىپ كەتتى» دەيدىكەن.

رېئال تۇرمۇشتا كۆپ ساندىكى ئادەم ئۆزىنىڭ ئورنىنى توغرا تاپالماي جاھىلىق قىلىپ ئۆزىگە ئۆزى دەرد تېپىۋالىدۇ. دەرد ئادەم قەلبىدىكى ئەخلەتكە ئوخشاش شەكىلسىز ئازاب بولۇپ، ئۇ رەنجىش، نەپرەت، ئاچكۆزلۈك، ئەقىلسىزلىك قاتارلىقلاردىن تەركىب تاپىدۇ.

تازىلىق ئىشچىلىرى ھەر كۈنى كوچىلاردىكى ئەخلەتلەرنى تازىلاپ تۇرغاچقا كوچا ئازادە، پاكىز تۇرىدۇ. سىزمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش ھەر كۈنى روھىڭىزدىكى ئەخلەتلەرنى تازىلاپ تۇرسىڭىز، تۇرمۇشىڭىز شاتلىققا تولىدۇ.

مۇلاھىزە:

دەرد ـ ئەلىمىڭىزنى ئەخلەت قاتارىدا بىر تەرەپ قىلىۋېتىڭ. قەلبىڭىزگە چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ كەتكەن، مۇرەككەپ نەپرەت ـ ئازابلىرىڭىزنى كۆڭۈل ـ كۆكسىڭىزدىن پاكىز تازىلىۋەتسىڭىزلا ئازادە ھەم خۇشال كەيپىياتقا ئىگە بولالايسىز.

بىر قېتىم ئەپۇ سورىسىڭىزلا كۆپايە

قىزىقچىلىق تۇرمۇش قانۇنىيىتىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان ئىجتىمائىي ھادىسىدۇر.

— ماۋرۇئىس

جەنۇب ـ شىمال ئۇرۇشى مەزگىلىدە زۇڭتۇڭ لىنكولىن ئۆزى ۋە ئەتراپىدىكىلەر يولۇققان پىسخىك بېسىمنى دائىم قىزىقچىلىق قىلىش ئارقىلىق پەسەيتىدىكەن.

بىر قېتىم ئالدىراپ ماڭغان بىر ئوفىتسېر ئۇرۇش قىلغۇچى قىسمىنىڭ خىزمەت بىناسىنىڭ كارىدورىدا لىنكولىن بىلەن ئۇسۇشۇپ قالىدۇ. ئۇ ئۆزى ئۇسۇۋالغان ئادەمنىڭ زۇڭتۇڭ لىنكولىن ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ، دەرھال ئەپۇ سورايدۇ.

— سىزدىن تۆمەن قېتىم ئەپۇ سورايمەن، — دەيدۇ ئۇ ھۆرمەت بىلدۈرۈپ.

— بىر قېتىم ئەپۇ سورىسىڭىزلا كۆپايە، — دەيدۇ لىنكولىن جاۋابەن، ئاندىن ئۇلاپلا: — پۈتۈن قىسمىنىڭ ھەربىكتىنىڭ مانا مۇشۇنداق چاققان بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن، — دەيدۇ.

يەنە بىر قېتىملىق ئەسكىرىي كۇچ مەسىلىسى ھەققىدىكى مۇزاكىرىدە بىرەيلەن لىنكولىندىن جەنۇب تەرەپتىكى جەڭ مەيدانىدا قانچىلىك ئادەمنىڭ بارلىقىنى سورايدۇ:

— بىر مىليون 200 مىڭ، — دەپ جاۋاب بېرىدۇ لىنكولىن.

ئەمەلىيەتتە بۇ سان جەنۇب تەرەپتىكى قوشۇننىڭ ئەمەلىي كۈچىدىن كۆپ ئارتۇق ئىدى. ئۇ ئۆزىگە ھەيرانلىق ۋە گۇمانىي نەزەر بىلەن قاراپ تۇرغانلارغا:

— خاتاسى يوق، راست بىر مىليون 200 مىڭ، سىلەرگە ئايان بولغىنىدەك، بىزنىڭ گېنېرالىرىمىز ھەر قېتىم مەغلۇپ بولغاندا ماڭا: «بىز ئاز، دۈشمەن كۆپ، بىز ئۇلارغا تەڭ كېلەلمىدۇق، دۈشمەننىڭ ئەسكىرىي كۈچى بىزدىن ئاز دېـ

گەندىمۇ ئۇچ ھەسسە كۆپ» دەيدۇ، مەنمۇ ئامالسىز ئۇلارنىڭ دېگەنلىرىگە ئىشىنىمەن. ھازىر بىزنىڭ جەڭ مەيدانىدا ئۇرۇش قىلىۋاتقان ئەسكىرىمىز 400 مىڭ. شۇڭا دەيمەن، جەنۇب تەرەپتىكى قوشۇنىمىزنىڭ ئەسكىرىي كۈچى بىر مىليون 200 مىڭ. بۇنىڭدا قىلچە خاتالىق يوق، — دەيدۇ.

مۇلاھىزە:

بىز ئۇچرايدىغان بېسىم كۆپىنچە ئېچكى دۇنيارىمىزدىن كېلىدۇ. بۇنداق چاغدا قىلىنغان قىزىقچىلىق بېسىمىمىزنى يېنىكلىتىپ، روھىي جەھەتتىن ئازادە قىلىدۇ. كەيپىياتىمىزنى بوغۇپ تۇرغان بېسىمىمۇ يۇمۇرىستىك كەيپىيات ئېچىدە يوق بولۇپ كېتىدۇ.

پۇتبول شاهى پېلىنىڭ دەردى

دەرد ئوي ـ پىكىرنىڭ چۈكۈپ كەتكەنلىكىگە مەسئۇلى.

ـــ فرانكلىن

پۇتبول شاهى بېلى بىرازلىيەدىكى داڭلىق كوماندا سانتروس كوماندىسىغا دەسلەپ كىرگەندە زىيادە جىددىيلىشىپ كەتكەنلىكتىن تاڭ ئاتقىچە ئۇخلىيالمايدۇ. ئۇ ئۆيان ئۆرۈلۈپ، بۇيان ئۆرۈلۈپ: «داڭلىق پۇتبولچىلار مېنى مازاق قىلارمۇ؟ ناۋادا بىرەر ئوڭايسىز ئەھۋالغا چۈشۈپ قالسام، ئۆيدىكىلەر ۋە دوستلىرىمغا يۈز كېلەلەرمەنمۇ؟» دېگەنلەرنى ئويلايدۇ.

ئۇ «ئاشۇ داڭلىق پۇتبولچىلارنى مەن بىلەن تۇپ ئوينىدىمۇ دەيلى، ئۇلار مېنىڭ پاراسەتسىزلىكىم بىلەن نادانلىقىمنى ئۆزلىرىنىڭ توپ ماھارەتلىرى ئارقىلىق سەلبىي جەھەتتىن كۆرسىتىپ بېرەر. ناۋادا ئۇلار مەيداندا مېنى ئۆزلىرىنىڭ ئەخمەق قىلىدىغان ئوبيېكتى قىلىۋېلىپ، گومۇش قاتاردا ھەيدىۋەتسە قانداقمۇ قىلارمەن؟ »دېگەنلەرنىمۇ ئويلايدۇ.

بېلى مانا مۇشۇنداق ئەزىلدىن كۆرۈلۈپ باقمىغان گۇمان ۋە تەشۋىش سەۋەبىدىن تۇرمۇشتا زادىلا خاتىرجەم بولالمايدۇ. گەرچە ئۇ قۇرداشلىرى ئارىسىدا داڭقى چىققانلاردىن بولسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭدىكى ئەندىشە ۋە ئۆزىنى تۆۋەن كۆرۈش تۇيغۇسى ئارزۇ ـ ئۇمىدى ئۇستىدىن غالىب كېلىپ، ئۆزى ئۇزۇندىن بۇيان ئارزۇ قىلىپ كەلگەن رېئاللىققا يۈزلىنىشكە جۇرئەت قىلالمايدۇ.

ئاخىرى بېلى ئۆزىمۇ بىلىپ ـ بىلمەي سانتروس كوماندىسىنىڭ مۇسابىقە مەيدانىغا كېلىپ قالىدۇ. ئۇنىڭ شۇ چاغدىكى جىددىيلەشكەن ۋە تەشۋىشلەنگەن ھالىتىنى تىل بىلەن تەسۋىرلەش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. «مەشق رەسمىي باشلانغاندا، سۇر باسقىنىدىن قورقۇپ يەرده ئولتۇرۇپ قالغىلى تاس قالدىم.» بېرلى مانا مۇشۇنداق ھا-

لەتتە بۇ داڭلىق كوماندىغا قاتناشقاندى. ئۇ دەسلىپىدە: «مەن بۇ كوماندىغا يېڭى كەلدىم، بەلكىم تىرىشىرمۇ مېنى توپ ئايلاندۇرۇش، پاس بېرىش دېگەندەك مەشقلەر- گىلا سالىدۇ، ئاندىن مۇسابىقىگە سالماي ‹ئورۇندۇق ئەزاسى› قىلىپ قويىدۇ» دەپ ئويلايدۇ. كىم بىلسۇن، تۇنجى مەيدان مۇسابىقىدىلا تىرىشىر ئۇنى مەيدانغا سالىدۇ، يەنە كېلىپ ئاساسلىق ئوتتۇرا ھۇجۇمچى قىلىدۇ. بۇنىڭدىن جىددىيلىشىپ كەتكەن بېرلى خېلىغىچە نېمە قىلارىنى بىلەلمەي تەمتىرەپ قالىدۇ، پۈتلىرىمۇ ئۆزىگە بوي- سۇنمايدۇ، ھەر قېتىم ئالدىغا توپ كەلسە، خۇددى باشقىلارنىڭ مۇشى تېگىدىغاندەك تۇيغۇدا بولىدۇ. لېكىن، ئۇ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، پۈتلىرىنى يۆتكەپ مەيداندا توپ بىلەن تەڭ يۈگۈرۈشكە باشلىغاندىلا ئۆزىنىڭ كىم بىلەن توپ تېپىۋاتقانلىقىنى، ھەتتا ئۆزىنىمۇ پۈتۈنلەي ئۇنتۇيدۇ ۋە توپ ئېلىش، پاس بېرىش، توپ ئايلاندۇرۇش ھەرىكەتلىرىنى ئىنتايىن نورمال ئىشلەيدۇ. مۇسابىقە ئاخىرلىشىشقا ئاز قالغاندا ئۆ- زىنى خۇددى مەھەللىسىدە توپ مەشقى قىلىۋاتقاندەك ھېس قىلىپ، سانترس كوماـ ندىسىنىمۇ ئېسىدىن چىقىرىپ قويىدۇ.

ئۇ قورققان پۈتبول چولپانلىرىنىڭ بىرسىمۇ ئۇنى كەمسىتمەيدۇ، ئەكسىچە ئۇنىڭغا ئاجايىپ دوستانە مۇئامىلىدە بولىدۇ. ئەگەر بېرلى دەسلىپىدىلا ئۆزىگە تولۇق ئىشىنىپ، توپنى تېپىۋەرگەن ھەمدە ئاساسسىز گۇمان ۋە ئەندىشىدە بولمـ- ىغان بولسا ئىدى، ئۇنچىۋالا روھىي بېسىمغا ئۇچرىمىغان بولاتتى.

مۇلاھىزە:

قىلماقچى بولغان ئىشنى ئۆزىڭىزنى ئۇنۇتقان ھالدا بېرىلىپ قىلىڭ. شۇنداق قىلالىسـ- ىڭىز جىددىيلىشىشتىن خالىي بولۇپ، خاتىرجەم كەيپىياتقا ئىگە بولالايسىز.

سودىگەرنىڭ قوي سانىشى

ئادەمنىڭ ئەقلىنى ھەيران قالدۇرىدىغان نۇرغۇن ئىچىشلىق ئەھمەلىيەت بار. ئۇ بولسا مۇ يىغقان ـ تەرگىنىنى خەجلەشكە كۆزى قىيمايدىغان ئادەملەر بىلمەيلا زېھنىنى ئىسراپ قىلىپ قويىدۇ.

ـــ فرانكلن

كىيىم ـ كېچەك تىجارىتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان بىر سودىگەرنىڭ سودىسى يۇرۇشمەي جىق زىيان تارتىپ كەتكەچكە، كۈنبويى ئىچى پۇشۇپ ئۇيقۇدىن قاپتۇ.

ئۇنىڭ بۇ ھالىنى كۆرگەن خوتۇنى ئېرىدىن ئەندىشە قىلىپ، ئېرىگە پىسخولوگىيە دوختۇرىغا كۆرۈنۈپ بېقىش تەكلىپىنى بېرىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ پىسخولوگىيە دوختۇرىنى ئىزدەپ بېرىپتۇ.

دوختۇر ئۇنىڭ قىزىرىپ كەتكەن كۆزلىرىگە قاراپ، ئۇنىڭدىن:

ـــ نېمە بولدى؟ ئۇيقۇسىزلىقنىڭ دەردىنى تارتىۋاتقان ئوخشىمامسىز؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ـــ ھەئە.

ـــ بۇنى ھەل قىلىش ئاسان، ئۇيقىڭىز قاچقاندا قوي ساناڭ.

سودىگەر دوختۇرغا رەھمەت ئېيتىپ ئۆيگە قايتىپتۇ.

ئارىدىن بىر ھەپتە ئۆتۈپ، ئۇ يەنە كەپتۇ. ئۇنىڭ قاپاقلىرى ئىششىغان، كۆزلىرى قىزارغان بولۇپ، روھى ھالىتى ئالدىنقى قېتىمقىدىنمۇ ئوسال ئىكەن. دوختۇر ھەيران بولغان ھالدا سوراپتۇ:

ـــ سىز دېگىنىمدەك قىلمىدىڭىزمۇ؟ ـــ سودىگەر ئەلەم بىلەن جاۋاب بېرىپتۇ:

ـــ ئەلۋەتتە دېگىنىڭىزدەك قىلدىم ـ دە! سانىغاندىمۇ 30 مىڭغىچە سانىدىم

دەڭا!

ــ شۇنچە جىق ساناق ساناپمۇ ئازراقمۇ ئۇيقىڭىز كەلمىدىما؟

ــ تازا كەلدى. بىراق شۇ 30 مىڭ تۈياق قويدىن ئاجايىپ جىق يۈڭ چىقىدىغانلىقى، بۇ يۈڭلار ۋاقتىدا قىرقىۋېلىنمىسا بەكمۇ ئېپسۈسلىنارلىق ئىش بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ پەقەت ئۇخلىيالمىدىم.

ــ يۈڭنى قىرقىپ بولۇپلا ئۇخلىسىڭىز بولمىدىمۇ؟

باش قېتىقچىلىقى شۇ قىرقىۋېلىنغان يۈڭدىن چىقتى دېمەمسىز، 30 مىڭ تۈياق قوينىڭ يۈڭىدىن توقۇلغان پوپايكىلارغا نەدىنمۇ خېرىدار تاپارمەن دەپ غەم يەپ ئۇخلىيالمىدىم.

مۇلاھىزە:

مەيلى كىشىلىك مۇناسىۋەتتە بولسۇن ۋە مەيلى ئىش قىلىشتا بولسۇن يىراقنى ئويلىغىنىمىز ياخشى. لېكىن يىراقنى بەك ئويلاپ كەتسەك ئۆزىمىزگە بېسىم قىلىۋالىمىز ــ دە، غەمگە پېتىپ قالىمىز. شۇڭا، كۆڭلىمىزنى توختىتىپ، غېمىنى پېيىشكە تېگىشلىك بولمىغان ئىشنىڭ غېمىنى بىھۇدە يېمەسلىكىمىز كېرەك، خۇشال ياشىيالايمىز.

ئۆزىنىڭ «كېرەكى يوق» دەپ قارىلىنىدىغان بولۇش

ھەرگىز ئۇمىدسىزلەنمەك، ھەتتا ئۆزىنى ئۇمىدسىزلىنىپ باقمىغانلىقتەك، پاكىت ئالدىدىمۇ ئۇمىدسىزلەنمەك.

—— كافكا

بىركۈنى بىر پىشقەدەم پىروفېسسور ۋاڭ لىنىڭ سىنىپىغا كىرىپ مۇنداق دەپتۇ:

— مېنىڭ سىلەرگە قىلىدىغان نەسىھىتىم بار، بەلكىم بۇ نەسىھىتىم سىلەرنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى ئۆگىنىش ۋە تۇرمۇشىڭلارغا ياردىمى بولۇپ، توختاملىق ئادەم بولۇشىڭلارغا پايدىسى تېگىپ قالار، مېنىڭ سىلەرگە قىلماقچى بولغان نەسىھىتىم شۇكى، «كېرەكى يوق» دېيىشنى ئۆگىنىۋېلىڭلار.

ۋاڭ لى بۇ سۆزگە يوشۇرۇنغان مەنانى چوڭقۇر چۈشىنىپ، دەپتىرىگە «كېرەكى يوق» دېگەن خەتنى چىرايلىق يېزىپ قويۇپتۇ ۋە «ئوڭۇشسىزلىق بىلەن ئۇمىدسىزلىكنىڭ تىنچ قەلبىمگە بۆسۈپ كىرىشىگە ھەرگىز يول قويمايمەن» دەپ ئويلاپتۇ.

كېيىن ئۇ راستىنلا سىناققا دۇچ كەپتۇ. ئۇ كېلىشكەن يىگىت لى گاڭنى ياخشى كۆرۈپ قاپتۇ. لېكىن لى گاڭ: «مەن سىزنى ئادەتتىكى دوستۇم دەپلا بىلىمەن» دەپ ئۇنى ئەدەپ بىلەن رەت قىپتۇ. بۇ، ۋاڭ لىغا خۇددى جاھان پارتلاپ كەتكەندەك تۇيۇلۇپ كېچىچە يىغلاپ چىقىپتۇ. ئەينى ۋاقىتتا خاتىرىسىگە كۆچۈرۈۋالغان «كېرەكى يوق» دېگەن نەسىھەت ئەمدىلىكتە ئۇنىڭغا بەكلا بىمەنە تۇيۇلۇپتۇ. «كېرەكى باركەنغۇ!» مەن ئۇنى ياخشى كۆرىمەن، ئۇنىڭسىز ياشىيالمايمەن، دەپ ئۆز ـ ئۆزىگە پىچىرلاپتۇ.

ئەتىسى ئەتىگەندە ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ھېلىقى خەتكە يەنە بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ ئەھۋالى ئۈستىدە تەھلىل يۈرگۈزۈپتۇ: «زادى قانچىلىك كېرەكى

باردۇ؟ لى گاڭ مۇھىم، ئۆزۈمۇ مۇھىم، لېكىن خۇشال ئۆتۈش ھەممىدىن مۇھىم. ئەمما مەن مېنى ياخشى كۆرمەيدىغان ئادەم بىلەن توي قىلارمەنمۇ؟!»

كۇنلەرنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ ژاڭ لى تۇرمۇشىدا لى گاڭ بولمىسىمۇ ئوخشاشلا ياشىيالايدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يېتىپتۇ ۋە ئۆزىنىڭ داۋاملىق خۇشال ئۆتەلەيدىغانلىقىنى، كۇنلەرنىڭ بىرىدە ئۆزىگە لايىق ئادەمنىڭ چىقىدىغانلىقىنى، ئۇنداق ئادەم بولمىغان تەقدىردىمۇ يەنىلا خۇشال ئۆتەلەيدىغانلىقىنى ھېس قىلىپتۇ.

ئارىدىن بىرنەچچە يىل ئۆتۈپ ژاڭ لىغا ماس كېلىدىغان ئادەممۇ چىقىپتۇ. توي ئىشى بىلەن ئالدىراش يۈرگەن كۇنلەردە ھېلىقى «كېرىكى يوق» دېگەن سۆزنى يەتتە قات ئاسماننىڭ قەرىگە چۆرۈۋېتىپتۇ. ئەمدى ئۇنىڭغا بۇ سۆزنىڭ ھېچقانداق قىممىتى قالمىغاندەك تۇيۇلۇپ، بۇنىڭدىن كېيىن مەڭگۈ مۇشۇنداق خۇشال ئۆتىدىغاندەك، تۇرمۇشىدا ئەمدى ئوڭۇشسىزلىق بىلەن ئۇمىدسىزلىك مەڭگۈ بولمايدىغاندەك ھېسسىياتقا كەپتۇ.

شۇنداق كۇنلەرنىڭ بىرىدە ئەر ـ خوتۇن ئىككىسى كېلىشىمەسلىككە ئۇچراپتۇ. ئۇلار تاپقان پۇللىرىنىڭ ھەممىسىنى دەسمى سېلىپ قىلغان سودىسىدا ئېغىر زىيان تارتىپتۇ.

ئېرى ئىشىنىڭ جەريانىنى ژاڭ لىغا دەپ بېرىپلا بېشى چۈشۈپ كېتىپتۇ. ژاڭ لىنىڭ ئىچى ئاچچىق بولۇپ ئىنتايىن بىئارام بوپتۇ ۋە شۇئان ھېلىقى «كېرىكى يوق» دېگەن نەسىھەتنى ئېسىگە ئېلىپتۇ ـ يۇ كۆڭلىدە: «كېرىكى بار، بۇ ئىشنىڭ ھەقىقەتەن كېرىكى بار» دەپ ئويلاپتۇ.

دەل شۇ چاغدا ئوغلىنىڭ كۇبىكنى بىر ـ بىرىگە ئۇرۇپ ئوينىغاندىكى ئاۋاز ئۇنىڭ دىققىتىنى تارتىپتۇ. ئوغلى ئاپىسىنىڭ ئۆزىگە قاراۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ كۇبىكنى ئويناشتىن توختاپ ئاپىسىغا قاراپ كۈلۈمسىرەپتۇ. بۇ كۈلۈمسىرەش ژاڭ لىغا ئاجايىپ قىممەتلىك تۇيۇلۇپتۇ. ئۇ دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ ھايانىي كۆچىكە تولغان گۈللۈك بىلەن كۆپكۆك ئاسمانىنى كۆرۈپتۇ. ئۇ شۇ ھامان ئەسلىگە كەلگەندەك بولۇپ، كەيپىياتىمۇ ئوڭشىلىپ قاپتۇ ۋە ئېرىگە:

ــ ھەممە ئىش ئۆتۈپ كېتىدۇ، يوقاتقىنىمىز شۇ پۇلغۇ. راستىنلا «كېرىكى يوق»، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا دائىم كۆتۈلمىگەن ئىش يۈز بېرىپ، غايەت زور روھىي بېسىم پەيدا قىلىپ تۇرىدۇ. نۇرغۇنلىغان ئادەم ئاشۇ بېسىم سەۋەبلىك بىراقلا تۆگىشىپ كېتىدۇ، ھەتتا مۇشۇ سەۋەبلىك ياشاشتىن ئۈمىد ئۈزىدىغانلارمۇ يوق ئەمەس. ئەمەلىيەتتە، مەسىلىنىڭ كۆپىنچىسى ئويلىغىنىمىزدەك ئۇنچىۋالا ئېغىرمۇ ئەمەس. كىشىلىك تۇرمۇشنىڭ بوران ـ چاپقۇنلىرى ئالدىدا «كېرىكى يوق» دېيەلەيدىغان بولۇپ، ياخشى پىسخىك ھالەتنى ساقلىساقلا كىشىلىك ھاياتتىكى ئاشۇ ئېغىر كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ.

ئۆزىگىزنىڭ «چېكىنىش پىلانى» بولسۇن

جىددىيلىشىش بىر خىل ئادەت بولۇپ قالغۇچە تۇرۇنى ئەركىن تۇتۇشمۇ بىر خىل ئادەت.
—— كارنېگې

بىر قېتىم كارنېگې پويىزدا بىر سودىگەر بىلەن تونۇشۇپ قېلىپ، ئۇنىڭدىن جىددىيلىشىشكە تاقابىل تۇرۇشنىڭ ئەپچىل چارىسىنى ئۆگىنىۋالىدۇ.

شۇ كۈنى ھېلىقى سودىگەر بىلەن كارنېگې ئۈدۈل ئولتۇرغان بولۇپ، سودىگەر پويىزغا چىقىپلا ئالدىدىكى كىچىك ئۈستەلگە ھەر خىل ھۆججەتلەرنى يېيىۋېتىدۇ.

سودىگەر ئىشىنى باشلاشتىن بۇرۇن مۇنداق بىر غەلىتە ئىش قىلىدۇ: ئۇ سومكىسىدىن ئۈستىگە ئاق رەڭدە «چېكىنىش پىلانى» دېگەن خەت يېزىلغان ئاتكرىتكا چوڭلۇقىدىكى قارا تاختىنى ئېلىپ ئۈستەلگە قويۇپ قويغاندىن كېيىن ئاندىن ئىشىنى باشلايدۇ. بۇنىڭدىن ھەيران قالغان كارنېگ تاقەت قىلالمايۋ:

— مەن نۇرغۇنلىغان «ئالغا ئىلگىرىلەش پىلانى»نى كۆرگەن، لېكىن سىزنىڭكىگە ئوخشاش «چېكىنىش پىلانى»نى زادىلا كۆرۈپ باقمىپتىكەنمەن، — دەيدۇ. سودىگەر كۈلۈپ تۇرۇپ:

— بۇ تاختىنى ئېلىشىمدىكى سەۋەب ئاساسلىقى ئۆزۈمنى ئاگاھلاندۇرۇپ تۇرۇش. چۈنكى مەن ۋاقتىمنى ياخشى ئورۇنلاشتۇرمىسام بولمايدۇ، — دەيدۇ.

— ئەمىسە نېمىشقا ئالغا ئىلگىرىلىمەيسىز؟

— چۈنكى، مېنىڭ بۇ ئارقىغا چېكىنىش پىلانىم مۇئەييەن نىشانىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان. سىز نىشانىڭىزنى بېكىتكەندىن كېيىن، شۇ نىشانغا يەتكەندىن كېيىنكى ئەھۋالنى تەسەۋۋۇر قىلىڭ، ئاندىن چېكىنىش پىلانىدىن بىرنى تۇرۇڭ، شۇندىلا ئىشنى قاچان، قەيەردىن باشلاشنى بىلەلەيسىز.

مۇلاھىزە:

بىر ئىشنى قىلماقچى بولۇپ ۋاقتىنىڭ ئىنتايىن قىسىلىقىنى ھېس قىلغىنىڭىزدا، ئۆزىڭىزنىڭ چېكىنىش پىلانىنى تۈزۈپ بېقىڭ. شۇنىڭدا ۋاقىت بېسىمىنى ئازايتىپ، نىشانىڭىزغا يېتىشنى يېتەرلىك بولغان ۋاقىت كاپالىتىگە ئىگە قىلالايسىز.

تروماں زۇكتۇكنىڭ «ئاكوپ»ى

مەيلى قانداقلا كەسپ بىلەن شۇغۇللانسۇن زۇكتۇكنى ئازاده تۇتۇڭ.
ـــ ئالبېرت. خۇببارد

2 ـ دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىده بەزىلەر تروماں زۇكتۇڭ خىزمەتنىڭ بېسىمى ۋە جىددىيچىلىكىگە ئىلگىرىكى ھەرقانداق زۇكتۇڭغا قارىغاندا بەكرەك چىداشلىقكەن، خىزمەت مەسئۇلىيىتى ئۇنى «قېرى» تۇيۇتەلمىدى ياكى يوقىتۇيۇتەلمىدى، بۇ ھەقىقەتەن قالتىس ئىش. بولۇپمۇ، ئۇرۇش مەزگىلىدىكى زۇكتۇڭ نۇرغۇن قىيىن مەسىلىگە دۇچ كېلىدۇ، دەپ قارايدۇ. بۇنىڭغا قارىتا:

ـــ مېنىڭ قەلبىمده يوشۇرۇن بىر ئاكۇپ بار، ـــ دەيدۇ تروماں زۇكتۇڭ، ـــ خۇددى ئەسكەر يوشۇرۇنۇش، ئارام ئېلىش ئۈچۈن ئاكوپقا كىرگىنىگە ئوخشاش، مەنمۇ قەرەللىك ھالدا قەلبىمدىكى ئاشۇ ئاكۇپقا كىرىۋېلىپ، ھەممە ئاۋارىچىلىقتىن خالىي ئارام ئالىمەن.

مۇلاھىزە:

ھەممىمىز قەلبىمىزده ئەنە شۇنداق جىمجىت ئارام ئالىدىغان ئۇۋىنىڭ بولۇشىنى، شۇ ئۇۋىگە كىرىۋېلىپ ھەرقانداق بېسىم ۋە پاراكەندىچىلىكتىن خالىي بولۇشنى ئارزۇ قىلىمىز. ئادەمنىڭ ھەممىدىن تىنچ، بارلىق پاراكەندىچىلىكتىن خالىي جايى دەل ئۆزىنىڭ قەلبىده بولسا كېرەك. ئۆزىڭىزنى تەمكىنلىك بىلەن ئەنە شۇنداق كەيپىيات ئىچىده ساقلاڭ.

دوختۇرنىڭ تەكلىپى

جايدا ئويىنالغان ئوبۇن ــ ئاۋغان [illegible] سىرىلگەن تەسەللى، خىزمەتكە كىرىش‌ىنىڭ تەييارلىق باسقۇچىدۇر.

ــ فېڭ زىكەي

IBM شىركىتىنىڭ باش دىرېكتورى توم ۋورسېننىڭ يۈرەك كېسىلى بولغاچقا، كېسىلى قوزغىلىپ دوختۇرخانىدا يېتىپ داۋالىنىشقا توغرا كېلىدۇ.

ــ بۇنىڭغا ھەرگىز ۋاقىت چىقىرالماسمەنمىكىن، ــ دەيدۇ دوختۇرنىڭ بالىنېستىتا يېتىپ داۋالىنىش ھەققىدىكى تەكلىپىنى ئاڭلىغان ۋورسېن تىت ـ تىت بولۇپ، IBM شىركىتى كىچىك شىركەت ئەمەس، ھەر كۈنى مىڭنىڭ بىر تەرەپ قىلىشىنى كۈتۈپ تۇرىدىغان نۇرغۇن ئىش بار، مەن بولمىسام...

ــ بىز سىرتقا چىقىپ ئايلىنىپ كېلەيلى. دوختۇر ۋورسېنغا ئارتۇقچە گەپ قىلمايلا ئۇنى ماشىنىسىغا سېلىپ سىرتقا ماڭدۇ.

ئۇلار ئانچە ئۇزۇن ماڭمايلا يېقىن ئەتراپتىكى بىر قەبرىستانلىققا يېتىپ كېلىدۇ.

ــ ھەر ئىككىلىمىز كۈنلەرنىڭ بىرىدە بۇ قەبرىستانلىقنىڭ مەڭگۈلۈك مېھمىنى بولۇپ قالىمىز، ــ دەيدۇ دوختۇر بىر قەبرىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ، سىز بولمىسىڭىز سىزنىڭ ئىشىڭىزنى قىلىدىغان ئادەم چىقىدۇ، ــ سىز ئۆلۈپ كەتسىڭىز شىركىتىڭىز يەنىلا نورمال يۈرۈشۈۋېرىدۇ، بۇنىڭلىق بىلەن ھەرگىز تاقىلىپ قالمايدۇ، ــ ۋورسېن بۇ گەپنى ئاڭلاپ سۈكۈتكە چۆكىدۇ.

ئەتىسى ئامېرىكا سودا ساھەسىدىكى بۇ داڭلىق دىرېكتور IBM شىركىتىنىڭ مۇدىرىيىتىدىن ئىستېپا سوراپ دوختۇرخانىدا يېتىپ داۋالىنىدۇ، دوختۇرخانىدىن چىققاندىن كېيىن كۆڭلى خۇش بولىدىغان يەرلەرگە بارىدۇ. بۇنىڭلىق بىلەن IBM

شىركىتى تاقىلىپ قالماي، تا ھازىرغا قەدەر دۇنيادىكى داڭلىق شىركەت قاتارىدا تۇ-رۇۋېرىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئارام ئېلىشنى بىلمىگەن ئادەم ئىشلەشنىمۇ بىلمەيدۇ، توختىماي ئىشلەش زېھىن ـ قۇۋ-ۋەتنى خورىتىپ، ئىش ئۈنۈمىنى تۆۋەنلىتىۋېتىدۇ. تۇرمۇش بىسىمنى ئازايتىش ئۈچۈن، ئارام ئېلىشنى بىلىشىمىز ۋە بۇ ئارقىلىق تېخىمۇ كۆپ جىسمانىي ۋە زېھنىي كۈچ جۇغلاپ بېگى خىرىسقا تەييار بولۇشىمىز كېرەك.

ۋاروندا پىسخىكىسى

ئۆزىنى ئەركىن تۇتقاندىلا روشەن [illegible] قىلدۇرغىلى بولىدۇ.

— د. كابو

ۋاروندا ئامېرىكىلىق داڭلىق دارۋاز بولۇپ، بىر قېتىم ئويۇن قۇيۇۋاتقىنىدا ئېھتىياتسىزلىقتىن پولات ئارغامچىدىن چۈشۈپ كېتىپ ئۆلۈپ كەتكەن. ئىشتىن كېيىن ئۇنىڭ خوتۇنى مۇنداق دەيدۇ: «شۇ كۈنى ئىش چىقىدىغىنىنى كۆڭلۈم تۇيغانىدى، چۈنكى ئۇ مەيدانغا چۈشۈشتىن بۇرۇن توختىماي: «بۇ قېتىمقى ئويۇن بەك مۇھىم، مەغلۇپ بولۇشقا قەتئىي بولمايدۇ، دەپلا تۇردى، ئىلگىرىكى ھەر قېتىملىق مۇۋەپپەقىيەتلىك چىققان ئويۇنلاردا ئۇ پولات ئارغامچىدا مېڭىشنىلا بىلەتتى، ئۇنىڭ قانداق نەتىجىلىنىدىغانلىقى بىلەن ئەزەلدىن ھېسابلىشىپ ئولتۇرمايتتى.»

كېيىنكى ۋاقىتلاردا كىشىلەر پۈتۈن دىققىتىنى قىلماقچى بولغان ئىشقا مەركەزلەشتۈرۈپ، نەتىجىسى بىلەن كارى بولمايدىغان ۋە پايدا ـ زىيىنى بىلەن ھېسابلىشىپ ئولتۇرمايدىغان بۇنداق پىسخىكىلىك ھالەتنى «ۋاروندا پىسخىكىسى» دەپ ئاتاشقان.

ئامېرىكا خارۋارد ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تەتقىقاتىدا كۆرسىتىلىشىچە: ئادەمنىڭ چوڭ مېڭىسىدىكى مەلۇم بىر سوۋرەت ئەمەلىي ئەھۋالغا ئوخشاش ئادەمنىڭ نېرۋا سىستېمىسىنى غىدىقلايدىكەن. مەسىلەن: گولف توپ ماھىرى توپنى ئۇرغىچە ئۆزىگە «ھەي، توپ سۇغا چۈشۈپ كەتمىسە بولاتتى» دەپ ئاگاھلاندۇرغاندا، ئۇنىڭ مېڭىسىدە توپ سۇغا چۈشۈپ كەتكەن مەنزىرە ئەكس ئېتىدىكەن ـ دە، نەتىجىدە ئىش ئويلىغىنىدەك توپ سۇغا چۈشۈپ كېتىدىكەن. بۇ تەتقىقات ۋاروندا پىسخىكىسىنى باشقا بىر نۇقتىدىن ئىسپاتلاپ بېرىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئۆزىنى ئەركىن تۇتقاندا سەۋىيەنى ياخشى جارى قىلدۇرغىلى بولىدۇ. مەيلى قاندا قىلا ئىش قىلمايلى نەتىجىسىدىن ئارتۇقچە ئەنسىرەشنىڭ ھاجىتى يوق. ئەكسىچە ياخشى پىسخىك ھالەتنى ساقلاپ، ئىشنى ئازادە كەيپىيات ئىچىدە تاماملاش لازىم. شۇنداق قىلغاندا ياخشى ئۇنۇمگە ئېرىشكىلى بولىدۇ.

كاۋا بىلەن تۆمۈر چەمبەر

ئادەم قاتتىق بېسىمغا ئۇچرىغاندىلا ئۆزىدىكى بوشۇرۇن كۈچنى نامايان قىلالايدۇ.

— كارنېگې

بىر بىيولوگىيە پىروفېسسورى ئوقۇغۇچىلىرى بىلەن بىر تەجرىبە ئىشلەپتۇ. ئۇلار كاۋىنىڭ چوڭىيىش جەريانىدا تۆمۈر چەمبەرنىڭ قانچىلىك بېسىمغا بەرداشلىق بېرەلەيدىغانلىقىنى بىلىپ بېقىش مەقسىتىدە تۆمۈردىن بىر چەمبەر ياساپ بىر كىچىك كاۋىنى چەمبەر بىلەن ئوراپتۇ. تەجرىبىنىڭ دەسلىپىدە ئۇلار كاۋا كۆپ بولغاندىمۇ 500 قاداق بېسىمغا بەرداشلىق بېرەلەيدۇ، — دەپ پەرەز قىلىشىپتۇ.

بىر ئايدىن كېيىن، ئۇلار كاۋىغا چۈشكەن بېسىمنى ئۆلچەپتۇ. نەتىجىدە كاۋىنىڭ بەرداشلىق بېرىش كۈچى 500 قاداق چىقىپتۇ؛ ئىككىنچى ئېيى ئۆلچىگەندە بىر مىڭ 500 قاداق؛ ئۈچىنچى ئېيىدا ئىككى مىڭ قاداق چىقىپتۇ. بۇنىڭ بىلەن كاۋىنىڭ تۆمۈر چەمبەرنى يېرىۋېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن تۆمۈر چەمبەرنى چىڭىتىپتۇ. ئاخىرى كاۋىنىڭ بەرداشلىق بېرىش كۈچى بەش مىڭ قاداققا چىققاندا كاۋا يېرىلىپ كېتىپ، تەجرىبىنى داۋاملاشتۇرۇشقا مۇمكىن بولماپتۇ. ئۇلار تۆمۈر چەمبەرنى بۇزۇپ كاۋىنى ئېلىپ، كاۋا ئىچىنىڭ ئىنتايىن پۈختا ئۆسۈملۈك تالاسى بىلەن لىق تولغانلىقىنى كۆرۈپتۇ.

ئەسلىدە كاۋا ئۆزىگە يېتەرلىك ئوزۇقلۇق قوبۇل قىلغاندىلا ئاندىن ئۆزىنىڭ چوڭىيىشىنى چۈشەپ تۇرۇۋاتقان تۆمۈر چەمبەرنى يېرىۋېتەلەيدىكەن. ئادەمنى ھەممىدىن بەك ھەيران قالدۇرىدىغىنى، كاۋىنىڭ يىلتىزلىرى تەرەپ ـ تەرەپكە تارىغان بولۇپ، تۈپراقتىكى ھەممە ئوزۇقلۇقنى كونترول قىلىۋالغان. بۇ جەريانىدا كاۋا ئۆزىنىڭ نورمال ئۆسۈش ئىقتىدارىدىن ئېشىپ كەتكەن بولۇپ، بارلىق ئىقتىدارىنى

تولۇق جارى قىلدۇرغان. ئۇنىڭ ئۆسۈش جەريانىدىكى بۇ خىل ئىقتىدارى تەجرىبە خادىملىرىنى ھەيران قالدۇرىدۇ.

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق ئادەم بېسىمغا قارىتا ئويلىغىنىدىنمۇ كۆچلۈك بەرداشلىق بېرىش ئىقتىدارغا ئىگە بولغان بولىدۇ. ئاشۇ بېسىمغا باتۇرلۇق بىلەن يۈزلىنەلىسىڭىزلا ھەرقانچە زور بېسىمنىڭ ئالدىڭىزدا باش ئەگمەي قالمايدۇ.

ئۆزىڭىزنى غەمدىن خالاس قىلىڭ

چەكتىن ئاشقان ئارزۇ كىشىنىڭ خاتالىقىغا ئۆرنەك قويىدۇ.

ـــ لېۋ. تولستوي

بىر سەرگەردان ئايىقى چىقماس يولدا ئۆشۈشىگە توشقىچە قۇم قاچىلانغان ئېغىر خالتىنى ئارتىۋالغان، بەدىنىگە سۇ توشقۇزۇلغان يوغان شلانكىنى يۆگىۋالغان، ئىككى قولىغا يوغان ئىككى پارچە تاش ئېلىۋالغان، بوينىغا كونا ئارغامچىغا ئۆتكۈزۈلگەن يوغان بىر پارچە تۇگمەن تېشى ئېسىۋالغان، پۈتىغا ھەر يوغان تۆمۈر توپچە ئۆتكۈزۈلگەن داتلىشىپ كەتكەن ئىشكەل سېلىۋالغان، بېشىدا يوغان سېسىپ كەتكەن كاۋىنى كۆتۈرۈۋالغان ھالدا كېلىۋاتاتتى. ئۇ قەدىمىنى تەستە يۆتكەيتتى، ماڭغىنىدا پۈتىدىكى ئىشكەل «جارىڭ ـ جۇرۇڭ، جارىڭ ـ جۇرۇڭ» ئاۋاز چىقىراتتى. ئۇ تەقدىرىنىڭ كاجىلىقىدىن، چارچاشنىڭ ئۆزىنى توختىماي قىينىشىدىن ھەپ ۋايسايتتى.

ئۇ پىژغىرىن ئىسسىقتا قەدەملىرىنى تەستە ئېلىپ كېتىۋاتقاندا، ئۇنىڭغا بىر دېھقان ئۇچراپتۇ ۋە ئۇنىڭدىن:

ـــ ھەي چارچاپ ھالىدىن كەتكەن سەرگەردان، قولۇڭدىكى تاشنى نېمىشقا تاشلىۋەتمەيسەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ـــ مەن راست، تازا سارىڭ ئىكەنمەن، ـــ دەپتۇ سەرگەردان نېمىنىدۇر چۈشەنگەندەك قىلىپ، ـــ مەن ئىلگىرى بۇنى نېمىشقا ئويلىمىغاندىمەن؟ ـــ سەرگەردان قولىدىكى تاشنى تاشلىۋېتىپ خېلىلا يېنىكلەپ قالغاندەك بولۇپتۇ.

ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇنىڭغا بىر كىچىك بالا ئۇچراپتۇ:

ـــ قېنى دېگىنە چارچاپ ھالىدىن كەتكەن سەرگەردان، نېمىشقا بېشىڭدىكى ئاۋۇ سېسىق كاۋىنى تاشلىۋەتمەيسەن؟ پۈتۈڭغا نېمىشقا شۇنداق يوغان ئىشكەل

سېلىۋالدىڭ؟

ــ سېنىڭ ماڭا بۇلارنى دەپ قويغىنىڭدىن تولىمۇ خۇرسەنمەن. مەن ئۆزۈمنىڭ نېمە ئىش قىلىۋاتقانلىقىمنى ئاڭقىرالماپتىمەن، ــ دەپتۇ ۋە پۈتىدىكى ئىشكىلىنى ئېلىۋېتىپتۇ، بېشىدىكى سېسىق كاۋىنى تاشلىۋېتىپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ تېخىمۇ يېقىملىق قىلغانلىقىنى ھېس قىلىپتۇ. شۇنداقتىمۇ يول يۈرگەنده قەدەملىرىنىڭ يەنىلا ئېغىر ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپتۇ.

يول بويىدىكى ئېتىزلىقتا ئىشلەۋاتقان بوۋاي سەرگەردانىنى كۆرۈپ ھەيران بولغان ھالدا:

ــ ھەي بالام، يولدا قۇمدىن تولا نەرسە يوق تۇرسا قۇم كۆتۈرۈۋالغىنىڭ نېمىسى؟ قارا، يول بويىدىكى ئاۋۇ ئېرىقتا شۇنداق سۈزۈك سۇ ئېقىپ تۇرسا شۇلانكىغا سۇ قاچىلاپ كۆتۈرۈۋاپسەن، سەن بۇ نەرسىلەرنى كۆتۈرۈپ خېلى يول يۈرگەندەك قىلىسەن، ــ دەپتۇ. بۇنى ئاڭلىغان سەرگەردان شۇلانكىدىكى تەمى ئۆزگىرىپ كەتكەن سۇنى تۆكۈۋېتىپتۇ، خالتىدىكى قۇمنى بىر ئۇرەككە تۆكۈپتۇ. تۈيۇقسىز بويىدىكى يوغان تۇگمەن تېشى ئېسىگە كېلىپ ئۇنىمۇ ئېرىققا تاشلىۋېتىپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇ ھەممە يۈكنى تاشلىۋېتىپ، كەچىنىڭ ئىزغىرىن شامىلىدا قونالغۇ ئىزدەپ يۈرۈپ كېتىپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھاياتلىق كېچىسىدىكى يۈكىنىڭ ئاز بولغىنى ياخشى. تۇرمۇشنىڭ ئۆزى بىر خىل مەسئۇلىيەت ۋە ئۇستىگە ئېلىش بولۇپ، خېلىلا ئېغىر. ئەگەر بۇنىڭغا يەنە نورمىدىن ئارتۇق زۆرۈرىيەتنى بولمىغان پىسخىك يۈكنى قوشۇۋالمىغان بولساق، بېسىم تېخىمۇ ئېغىرلاپ كېتىدۇ. شۇڭا، ئېغىر يۈكنى چۈرۈۋېتىپ، تۇرمۇشقا ئازادىچىلىك ئېچىدە يۈزلىنىشىمىز لازىم.

كىچىك ئىشلاردىن ئەنسىرىمەك

هايات ئىنتايىن قىسقا. شۇڭا ئەرزىمەس ئىشلارغا كۆچۈن كارايلانماك.

— دىشرىل

رۇسىيەلىك داڭلىق يازغۇچى چېخوپنىڭ «مەمۇرنىڭ ئۆلىمى» دېگەن ھېكايىسىدا مۇنداق ۋەقەلىك تەسۋىرلىنىدۇ: بىر مەمۇر تىياتىرخانىدا ئويۇن كۆرۈۋېتىپ چۈشكۈرگەندە شالۋىقى ئالدىنقى رەتتە ئولتۇرغان گېنېرالغا چاچراپ كېتىدۇ.

قورققىنىدىن نېمە قىلارىنى بىلمىگەن مەمۇر ئالدىراپ گېنېرالدىن كەچۈرۈم سورايدۇ.

— ھېچقىسى يوق، — دەيدۇ گېنېرال جاۋابەن.

لېكىن مەمۇر قورقىنىدىن سارىسىمگە چۈشىدۇ.

ئويۇن ئارىلىقىدىكى دەم ئېلىشتا ئۇ يەنە گېنېرالدىن ئەپۇ قىلىشنى ئۆتۈنىدۇ.

ئەتىسى ئۇ يەنە كەچۈرۈم سوراش ئۈچۈن مەخسۇس گېنېرالنىڭ قېشىغا بارىدۇ.

ئۈچىنچى كۈنى ئۇ يەنە گېنېرالنى ئىزدەپ بېرىپ، ئۆزىنىڭ ئېھتىياتسىزلىقىتىن گېنېرالنىڭ چىشىغا تېگىپ قويغانلىقىنى تەكرار چۈشەندۈرىدۇ.

بۇنداق ئايىغى چىقماس ئەپۇ سوراشتىن ئاچچىقى كەلگەن گېنېرال: «يوقال!» دېگىنىچە ئۇنى ئىشخانىسىدىن چىقىرىۋېتىدۇ.

بۇنىڭدىن قورقۇپ كەتكەن مەمۇرنىڭ بەدىنىگە تىتىرەك ئولىشىپ، شۇ يەردىلا جېنى چىقىپ كېتىدۇ.

مۇلاھىزە:

نۇرغۇن ئىشلار بىز ئويلىغاندەك ئۇنچىۋالا ئېغىرمۇ ئەمەس، نۇرغۇن بېسىمنى خۇددى ئۆزىمدىن تۆك ئۇنگەندەك ئۆزىمىز تېپىۋالىمىز. ئەگەر سىز ھەممىگە گۇمان بىلەن قاراپ خاتىرجەمسىزلەنسىڭىز كىچىككىنە ئىشمۇ خاتىرجەملىكىڭىزنى بۇزىدۇ.

قايغۇنىڭ ئورنىنى كۈلكە ئىگىلىسۇن

ئۆتۈپ كەتكەن ئىشقا جۇددى تال تېرىگىڭ بۇرۇن ـ چاپقۇنغا بەرداشلىق بەرگىنى، سۇنىڭ ھەرقانداق قاچىغا ماس كەلگىنىگە ئوخشاش كۆتۈرەڭگۇ روھ بىلەن بەرداشلىق بېرىش لازىم.

ـــ كارنېگې

بىركۈنى، دونىنا دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرلىقى ئەۋەتكەن ئۆزى ئەڭ ئامراق جىيەن ئوغلىنىڭ ئۇرۇش مەيدانىدا يوقاپ كەتكەنلىك ھەققىدىكى تېلېگراممىنى تاپشۇرۇپ ئالىدۇ.

بۇنى ئاڭلىغان دوننانىڭ يۈرىكى ئاغزىغا كەپلىشىپلا قالىدۇ. بۇرۇنقى ئۇچۇق ـ يورۇق، كەڭ قورساقلىقى نەلەرگىدۇ غايىب بولۇپ، گېلىدىن ھېچنېمە ئۆتمەيدۇ.

ئىلگىرى دونىنا تەقدىرنىڭ ياخشىلىقىدىن خۇشال بولاتتى ۋە: «ئۇلۇغ تەڭرىم ماڭا ئۆزۈم ياخشى كۆرىدىغان خىزمەتنى ئاتا قىلدى، ماڭا يەنە جىيەن ئوغلۇمنى ئامان ـ ئېسەن چوڭ قىلىۋېلىشىمغا ياردەم قىلدى. قارىسام، جىيەن ئوغلۇم ياشلار گۇرۇھلىرىنىڭ ۋەكىلى بولالايدىكەن. مەن ئۆزۈمنىڭ بۇرۇنقى ئاشۇ تىرىشچانلىقلىرىمنىڭ بەدىلىگە بۇنىڭدىن كېيىن تېخىمۇ ياخشى تەقدىرگە ئىگە بولۇشۇم مۇمكىن...، دەيتتى.

ئەپسۇس، ھازىر ئۇ مۇشۇنداق بىر تېلېگراممىنى تاپشۇرۇۋېلىپ، يۈرەكلىرى لەختە ـ لەختە بولىدۇ. ئۇ ئەمدى ياشىغانىنىڭ ھېچقانداق قىممىتى يوقتەك، داۋاملىق ياشاشقا بىرەر سەۋەب تاپالمايۋاتقاندەك ھېس قىلىدۇ. ئەمدى ئۇ خىزمەت بىلەن ئانچە كارى بولمايدىغان، دوستلىرى بىلەن ئارىلاشمايدىغان بولۇپ، تۇرمۇشتىن قانتىق ئۇلۇمسىنىدۇ، دۇنيانىڭ رەھىمسىزلىكىدىن ئاغرىنىدۇ. «مېنىڭ ھەممىدىن ئامراق جىيەن ئوغلۇم نېمىشقا ئۆلۈپ كېتىدۇ؟ شۇنداق ياخشى بىر بالا نېمىشقا جا-

ھاننىڭ تېخى ھېچقانداق خۇشاللىقىنى كۆرمەي تۇرۇپلا بۇ دۇنيادىن كېتىپ قالىدۇ؟ نېمىشقا ئۇ جەڭ مەيدانىدا ئۆلۈپ كېتىدۇ؟» ئۇ بۇ رېئاللىقنى زادىلا قوبۇل قىلالمايۋاتاتتى. ئۇ چەكسىز قايغۇرغان ھالدا خىزمىتى ۋە يۇرتىنى تاشلاپ، باشقا يەرگە بېرىپ بىر ئۆمۈر يىغا، ھەسرەت ئىچىدە ياشىماقچى بولىدۇ. ئۇ ئىشخانىسىنى يىغىشتۇرۇۋېتىپ ئېسىدىن چىقىپ كەتكەن جىيەن ئوغلى ھايات ۋاقتىدا ئۇنىڭغا يازغان بىر پارچە خەتكە كۆزى چۈشىدۇ. ئۇ چاغ جىيەن ئوغلىنىڭ ئاپىسى يېڭىلا قازا قىلغان چاغ بولۇپ، جىيەن ئوغلى خېتىدە: «ھەممىمىز ئۇنى سېغىنىمىز، ئەلۋەتتە. بولۇپمۇ سىز بەكرەك چىدىمايسىز. لېكىن سىزنىڭ بۇ ئۆتكەلدىن ئۆتۈپ كېتىدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن، سىزنىڭ تۇرمۇشقا بولغان قارىشىڭىزدىنلا سىزنىڭ چىداملىق ئىكەنلىكىڭىز چىقىپ تۇرىدۇ. مەن سىزنىڭ ماڭا ئۆگەتكەن ئاشۇ گۈزەل ھەقىقەتلىرىڭىزنى ئېسىمدە مەڭگۈ ساقلايمەن، مەيلى مەن نەدە بولاي، مەيلى ئارىلىقىمىز قانچىلىك يىراق بولسۇن، سىزنىڭ ماڭا تۇرمۇشقا كۆلۈمسىرەپ قاراش، ھەقىقىي ئەركەكتەك يۈز بەرگەن ئىشلارنىڭ ھەممىسىگە بەرداشلىق بېرىش ھەققىدە بەرگەن تەلىملىرىڭىزنى مەڭگۈ ئۇنۇتمايمەن» دېگەنىدى.

دوننا خەتنى تەكرار - تەكرار ئوقۇپ، جىيەن ئوغلىنى خۇددى يېنىدا بارىدەك، خۇددى ئۆزىگە: «سىز نېمىشقا ماڭا دېگەنلىرىڭىزدەك قىلمايسىز؟ ئىرادىلىك بولۇڭ، مەيلى قانداقلا ئىش يۈز بەرمىسۇن ئازابلىرىڭىزنىڭ ئورنىنى تەبەسسۇم ئىگىلىسۇن، ئۈمىدۋار بولۇڭ» دەۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى.

جىيەن ئوغلىنىڭ خېتى دوننىغا زور تەسەللى ۋە ئىلھام بەخش ئېتىدۇ. ئۇ ئەتراپتىكى ئىشلارغا ئۆچمەنلىك بىلەن قارىمايدىغان، باشقىلارغا سوغۇق مۇئامىلە قىلىدىغان بولۇپ، ئىلگىرىكىگە ئوخشاشلا تولۇپ تاشقان ئىشەنچ بىلەن بېرىلىپ ئىشلەيدۇ. ئۇ دائىم ئۆزىگە: «بولىدىغان ئىش بولدى، ئۇنى ئۆزگەرتىشكە ئاجىزمەن، شۇڭا جىيەن ئوغلۇم ئارزۇ قىلغاندەك داۋاملىق ياشىشىم كېرەك» دەيتتى.

دوننا بارلىق ئوي - پىكرى ۋە زېھنى - قۇۋۋىتىنى خىزمەتكە قارىتىدۇ، ئۇ ئالدىنقى سەپتىكى ئەسكەرلەرگە، يەنى باشقىلارنىڭ ئوغۇللىرىغا خەت يازىدۇ، كەچلىكى چوڭلار مائارىپى كۇرسىغا قاتنىشىپ، ئۆزىنىڭ يېڭى قىزىقىشىنى يېتىلدۇرىدۇ، نۇرغۇن يېڭى دوستلار بىلەن تونۇشىدۇ. ئۇ ئۆزىدىكى بۇ ئۆزگىرىشلەرگە ئىشەنمەي

قىلىۋاتاتتى.

— ئەمدى مەن ھەرگىزمۇ ئۆتۈپ كەتكەن ئىش ئۈچۈن قايغۇرمايمەن، تۇرمۇشۇمنى جىيەن ئوغلۇم ئۈمىد قىلغاندەك كۆڭۈللۈك ئۆتكۈزىمەن، — دەيدۇ ئۇ.

مۇلاھىزە:

مەسىلىنىڭ ئاچقۇچى قانداق ئىشنىڭ يۈز بەرگەنلىكىدە بولماستىن، بەلكى يۈز بەرگەن ئىشلارغا قانداق مۇئامىلە قىلىشىمىزدا. قانداق ئىش يۈز بېرىشتىن قەتئىينەزەر بولغان ئىشنى قوبۇل قىلىڭ، ئازابلىرىڭىزنىڭ ئورنىنى تەسەۋۋۇر ئىگىلىسۇن، كۈنلىرىڭىزنى تىنچ ئۆتكۈزۈڭ. ماما بۇ، بېسىمنى يېنىكلىتىشنىڭ ئەڭ ياخشى چارىسى.

قارىغايدىن كەلگەن ئىلھام

كىرىپ بەك ئىگىۋېتىلسە سۈندۈ، تالمە سۇغىدىن كېيىن كېمىيىشكە باشلايدۇ.

— «پالنامە»

كانادا كوبېك تاغ ئېتىكىدىكى جەنۇبتىن شىمالغا سوزۇلغان جىلغا داڭلىق مەنزىرىلىك سەيلىگاھ بولۇپ، تاغنىڭ غەربىي باغرى، ئارچا، بۇرجۇن قاتارلىق دەرەخلەر بىلەن، شەرقىي باغرى قارىغاي بىلەن قاپلانغان.

بىر كۈنى بىر - بىرىدىن كۆڭلى قالتىق سوۋغان بىر جۇپ ئەر - خوتۇن ئۆزلىرىنىڭ بۇرۇنقى مۇھەببەتلىك كۈنلىرىنى ئىزدەپ ئۇزۇن سەپەرگە چىقىشقا تەييارلىق قىلىشىپتۇ. سەپەرگە چىقىشتىن بۇرۇن ئۇلار ناۋادا ئاشۇ مۇھەببەتنى تېپىۋالالىسا داۋاملىق ئۆيى تۈتىدىغانغا، تاپالمىسا ئاجرىشىپ كېتىدىغانغا كېلىشىپتۇ. ئۇلار جىلغىغا كېلىشىگىلا قالتىق قار يېغىپ كېتىپتۇ. ئۇلار لەپىلدەپ يېغىۋاتقان قارغا قاراپ تۇيۇقسىزلا شامال يۆنىلىشىنىڭ ئۆزگىچىلىكى سەۋەبلىك شەرق تەرەپتىكى قارنىڭ غەرب تەرەپكە قارىغاندا جىقراق يېغىۋاتقانلىقىنى بايقاپتۇ. ئانچە ئۇزاق ئۆتمەيلا قارىغاي قېلىن قار بىلەن قاپلىنىپتۇ. لېكىن، قارنىڭ قېلىنلىقى مەلۇم دەرىجىگە يەتكەندىن كېيىن قارىغاينىڭ شېخى ئېگىلىپ، ئۇستىدىكى قارنى چۈشۈرۈۋېتىدىكەن، قار يەنە قېلىنلىسا يەنە چۈشۈرۈۋېتىدىكەن، بۇ ئىش توختىماي تەكرارلىنىۋېرىپتۇ، مەيلى قار قانچىلىك قېلىنلىقتا يېغىسۇن قارىغاي ھېچقانداق زەخمىگە ئۇچرىماپتۇ. قالغان دەرەخلەرنىڭ شاخلىرى ئېگىلمىگەچكە ئۇستىدىكى قارنى چۈشۈرۈۋېتەلمەي ناھايىتى تېزلا سۇنۇشقا باشلاپتۇ. گەرچە غەرب تەرەپتىكى قار ئانچە قېلىن بولمىسىمۇ، لېكىن خېلى كۆپ دەرەخ سۇنۇپ كېتىپتۇ.

بۇلارنى كۆرگەن خوتۇنى نېمىلەرنىدۇر ھېس قىلغاندەك ئېرىگە:

— بەلكىم تاغنىڭ شەرقىي ئېتىكىدىمۇ نۇرغۇن دەرەخلەر ئۆسكەن بولۇشى

مۇمكىن، لېكىن شاخلىرى ئېگىلمەسلىك سەۋەبىدىن قاردا نابۇت بوپتۇ، ــ دەپتۇ. ئېرى خوتۇنىنىڭ گېپىنىڭ ئورۇنلۇق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپتۇ ۋە ئىككىسى بىردىنلا ھوشىنى تاپقاندەك بولۇپتۇ. ئېرى ھاياجانلانغان ھالدا:

ــ سىرتتىن كەلگەن بېسىمنى ئامال بار قوبۇل قىلغۇلۇقكەن، قوبۇل قىلىش زادىلا مۇمكىن بولمىغاندا قارىغايغا ئوخشاش ئازراق ئېگىلسىلا بېسىم نابۇت قىلىۋېتەلمەيدىكەن، ــ دەپتۇ.

كۆزنى يۇمۇپ ـ ئاچقىچە بولغان ئارىلىقتا بۇ ئەر ـ خوتۇن نېمىنىدۇر چۈشەنگەندەك بولۇپ، بىر ـ بىرىنى چىڭ قۇچاقلاپتۇ.

مۇلاھىزە:

كىرىچ بەك ئېگىۋېتىلسە سۇنىدۇ، ئايمۇ تولغاندىن كېيىن كېمەيىشكە باشلايدۇ. كىشىلىك تۇرمۇشتىكى ئوڭۇشسىزلىق ۋە بەختسىزلىككە جانلىق مۇئامىلە قىلساقلا ئۆزىمىزنىڭ ئەمەلىي كۈچىنى ساقلاپ قالالايمىز.

يەتتىنچى باب خۇشاللىقنىڭ ساقلاپ قويۇپ، قەلبىڭنى خۇشاللىق ئۇرۇقى تېرىڭ

لىنكولىن: «ئادەملەر ئۆز خۇشاللىقىنىڭ دەرىجىسىنى ئۆزلىرى بەلگىلەيدۇ، كۆپ ساندىكى كىشىلەر بىر قارارغا كېلەلمىسىلا ئاسانلا خۇشال بولالايدۇ» دېگەنىدى. خۇشاللىقنىڭ يىلتىزى ئۆزىمىزدە، خۇشال بولۇشنىڭ سىرى قەلبىمىزدە، ھەرقانداق ئادەم روھى كەيپىياتى ۋە ھەرىكىتىنى ئۆزىنىڭ ئىدىيەسىنى ئۆزگەرتىش ئارقىلىق ئۆزگەرتىپ، ئاخىرقى ھېسابتا پۈتۈن ھاياتىدا ئۆزگىرىش ھاسىل قىلالايدۇ.

خۇشال بولۇش تولىمۇ ئاسان ئىش. مەيلى كىم بولۇشتىن قەتئىينەزەر تۇرمۇشنى، ئائىلىسىنى ۋە دوست ـ بۇرادەرلىرىنى قەدىرلەپ، ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ياشاپ، جاپالىق ئىشلىسىلا ئېچكى دۇنيارى خۇشاللىققا تولىدۇ.

خۇشاللىقىڭىزنى ھېچكىم تارتىۋالالمايدۇ

ئادەملەر ئۆز خۇشاللىقلىرىنىڭ دەرىجىسىنى ئۆزلىرى بەلگىلەيدۇ، كۆپ ساندىكى كىشىلەر بىر قارارغا كېلەلىسىلا ئاسانلا خۇشال بولالايدۇ.

—— لىنكولن

كىنو «تۇرمىدىكى بوران ـ چاپقۇن»دا كۆلۈپلا تۇرىدىغان، خۇشچاقچاق، دائىم باشقىلارغا خۇشاللىق ئاتا قىلىدىغان ھېنرى دەيدىغان بىر ئەر بار. ئۇ خاتا ئەيىبلىنىپ تۇرمىگە سولىنىدۇ، شۇنداقتىمۇ ئۆزىنىڭ خۇشچاقچاق مىجەزىنى يوقاتمايۋ، تۇرمىدىكىلەرگە دائىم كۈلكە ئاتا قىلىدۇ. ئۇ گۇندىپايلارنىڭ كۆزىگە سىغمىغاچقا، پات ـ پاتلا ئۇلارنىڭ ئاۋارىچىلىقىغا ئۇچراپ تۇرىدۇ.

بىر قېتىم گۇندىپايلار ھېنرىنىڭ قولىغا كويزا سېلىپ ئېسىپ قويىدۇ. ئارىدىن بىرنەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ھېنرى گۇندىپايلارغا: «سىلەرنىڭ مېنىڭ ئومۇرتقا ئاغرىقىمنى ساقايتىپ قويغىنىڭلارغا رەھمەت!» دەيدۇ. گۇندىپايلار ھېنرىنى كۈن نۇرىنىڭ تەپتىدىن تونۇردەك قىزىپ كېتىدىغان قەلەي ساندۇقىغا سولاپ قويىدۇ. ئۇلار ھېنرىنى قەلەي ساندۇقتىن چىقارغاندا ھېنرى: «مېنى يەنە بىرەر كۈن سولاپ قويغان بولسىڭلار، بۇ تېخى ماڭا ئەمدىلەتىن قىزىقارلىق تۇيۇلۇۋاتاتتى» دەيدۇ.

ئامالسىز قالغان گۇندىپايلار ئۇنى بەدەن ئېغىرلىقى 300 قاداق كېلىدىغان قاتىل دېرىك بىلەن بىر مەخپىي كامىرغا سولاپ قويىدۇ. دېرىكنىڭ سېسىق پۇرىقى تۇرمىگە پۇر كەتكەن بولۇپ، ئەڭ قەبىھ جىنايەتچىمۇ دېرىكتىن خۇددى ۋابادىن قاچقاندەك قاچاتتى. گۇندىپايلار ئۇلار سولانغان مەخپىي كامىرغا كىرىپ ئىككىسىنىڭ خۇشال قارتا ئويناۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران بولغىنىدىن داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالىدۇ.

ھېنرىنىڭ مانا مۇشۇنداق مەڭگۈ خۇشال يۈرۈشى ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ قانداقتۇر باشقىلاردىن ئېشىپ چۈشكىدەك ئىقتىدارىنىڭ بولغانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ دۇنيادىكى ئىشلارغا خۇشاللىق بىلەن قايغۇنىڭ ئىچىدىن خۇشاللىقنى تاللاپ مۇئامىلە قىلغانلىقىدا. ئەگەر سىزمۇ ھەرقانداق ئىشقا خۇشاللىق بىلەن يۈزلىنەلمىسىڭىز ئۇڭۇشسىزلىقلىرىڭىزمۇ قىزىقارلىق تۈيۈلىدىغان بولىدۇ.

شادىمان ئۇرۇق

ھەقىقىي خۇشاللىق ئادەمنىڭ ئىچكى دۇنياسىدا بولىدۇ. ئۇ پەقەت ئىنسانلارنىڭ روھىدىلا سېزىلىدۇ.

— بروس

بىر كۈنى تەڭرى پەرىشتىلەرنى جەننەتكە يىغىپ يىغىن ئېچىپ:

— مەن ئىنسانلارنى خۇشاللىقنى بەلگىلىك ئەجىر قىلغاندىن كېيىن ئاندىن تاپىدىغان قىلايمىكىن دەيمەن. سىلەرچە خۇشاللىقنىڭ سىرىنى نەگە يوشۇرۇپ قويساق مۇۋاپىق بولار؟ — دەپتۇ.

— ئۇنى ئېگىز تاغقا يوشۇرۇپ قويايلى، شۇنداق قىلساق ئىنسانلار ئۇنى تېپىش ئۈچۈن نۇرغۇن بەدەل تۆلەيدۇ، — دەپتۇ پەرىشتىلەرنىڭ بىرى.

تەڭرى بېشىنى چايقاپتۇ.

— مېنىڭچە، خۇشاللىقنى يەنىلا ئادەملەرنىڭ قەلبىگە يوشۇرۇپ قويغىنىمىز تۈزۈك. چۈنكى، ئۇلار ئۆز خۇشاللىقىنى دائىم تاشقىي دۇنيادىن ئىزدەيدۇ، ئۆزىنىڭ ئىچكى دۇنيالىرىنى ئىزدەپ بېقىشنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمەيدۇ، — دەپتۇ يەنە بىر پەرىشتە.

تەڭرى بۇ جاۋابتىن رازى بولۇپتۇ. شۇنداق قىلىپ خۇشاللىقنىڭ سىرى ئادەمنىڭ قەلبىگە يوشۇرۇپ قويۇلۇپتۇ. پىسخولوگ مۇنداق دەيدۇ: «ھەرقانداق ئادەم خۇشاللىقنىڭ كەمتەرلىك، ھەمكارلىق روھى، ئاكتىپ پوزىتسىيە، مېھرىبانلىق دېگەنگە ئوخشاش بايلىقلىرىغا ئىگە. بۇ خىل خاراكتېرنى ھەرقانداق ئادەمنىڭ جىسمىدىن تاپقىلى بولىدۇ، لېكىن كۆپ سانلىكى ئادەملەر «خۇشاللىق بايلىق»لىرىدىن جايدا پايدىلىنالمايدۇ.

مۇلاھىزە:

خۇشاللىقنىڭ يىلتىزى ئۆزىمىزدە، خۇشال بولۇشنىڭ سىرى قەلبىمىزدە، ھەرقانداق ئادەم روھى كەيپىياتى ۋە ھەربىر ئۆزىنىڭ ئىدىيەسىنى ئۆزگەرتىش ئارقىلىق ئۆزگەرتىپ، ئاخىرقى ھېسابتا پۈتۈن ھاياتىدا ئۆزگىرىش ھاسىل قىلالايدۇ.

خۇشال بولۇش تولىمۇ ئاسان

تۇرمۇشنىڭ لەززىتى ئۆزىمىزنىڭ تۇرمۇشقا كۆڭۈل بۆلۈش دەرىجىسى تەرىپىدىن بەلگىلىنىدۇ.

— مونتاينې

بۇرۇنقى زاماندا دەريا بويىدا بىر تۇگمەنچى ئۆتكەن بولۇپ، ئۇ ئەنگلىيە بويىچە ئەڭ خۇشال ياشايدىغان ئادەم ئىكەن. ئۇ كۈن چىقاردىن كۈن پاتارغىچە ئالدىراش يۈرسىمۇ، توختىماي ناخشا ئېيتىدىكەن. ئۇ ئاجايىپ ئۈمىدۋار بولغاچقا، باشقىلارنىڭ ئۈمىدۋار بولۇشقا يېتەكلەيدىكەن. يېقىن ئەتراپتىكىلەر دائىم بۇ تۇگمەنچىنىڭ خۇشال ياشاش ئۇسۇلى ئۈستىدە پاراڭلىشىدىكەن. كۈنلەرنىڭ بىرىدە بۇ خەۋەر پادىشاھنىڭ قۇلىقىغا يېتىپتۇ.

— مەن بىرىپ بۇ غەلىتە تۇگمەنچى بىلەن بىر مۇڭدىشىپ كېلەي، — دەپتۇ پادىشاھ، — ئۇ ماڭا قانداق قىلغاندا خۇشال ياشىغىلى بولىدىغانلىقىنى دەپ بېرىپ قالسا ئەجەپ ئەمەس.

پادىشاھ تۇگمەنگە كىرىپلا تۇگمەنچىنىڭ:

— مەن ھېچكىمگە ھەۋەس قىلمايمەن، ھەۋەس قىلمايمەن، چۈنكى ئۆزۈم ئاجايىپ شادىمان، ئاجايىپ شادىمان، — دەپ ناخشا ئېيتىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپتۇ.

— دوستۇم، — دەپ سۆز باشلاپتۇ پادىشاھ، — مېنىڭ ساڭا زوقۇم كېلىۋاتىدۇ، ئەگەر سەن مېنى ئۆزۈڭگە ئوخشاش ھېچنېمىدىن غېمى يوق ئادەم قىلالىساڭ، سەن بىلەن ئورنۇمنى تېگىشىمەن.

تۇگمەنچى كۈلگىنىچە كېلىپ پادىشاھقا تازىم بىجا كەلتۈرگەندىن كېيىن:

— مەن ئورنۇمنى ھەرگىزمۇ سىلى بىلەن تېگىشمەيمەن، شاھ ئالىيلىرى، — دەپتۇ.

ــ ئۇنداقتا سەن ماڭا مانا مۇشۇ توپا ـ چاڭ بېسىپ كەتكەن تۇغمىنىڭدە خۇشال ئۆتىدىغىنىڭنى سىرىنى دەپ بەرگىن. مەن بىر پادىشاھ تۇرۇپ ھەر كۈنى غەم ـ ئەندىشىدىن خالىي بولالمايمەن، دەردىم تولا.

ــ مەن سىلىنىڭ نېمە سەۋەبتىن مۇنداق غەمكىن يۈرۈيدىغانلىقلىرىنى بىلمەيمەن. ئەمدى ئۆزۈمنىڭ نېمە ئۈچۈن مۇشۇنداق خۇشال يۈرۈيدىغانلىقىمغا كەلسەم، مەن ئۆزۈمنىڭ ھالال ئەمگىكىگە تايىنىپ ياشايمەن، خوتۇن ـ بالىلىرىمنى سۆيىمەن، دوستلىرىمنى قەدىرلەيمەن. ئۇلارمۇ مېنى شۇنداق ھۆرمەتلەيدۇ. مەن ھېچكىمگە قەرز ئەمەس. مانا مۇشۇنداق تۇرۇپ نېمىشقا خۇشال ئۆتمىگۈدەكمەن؟ بۇ يەردە بىر دەريا بار، مەن شۇ دەريانىڭ سۇيى بىلەن تۇغمىنىمنى چۆرگىلىتىپ ئۇن تارتىمەن، مۇشۇ ئارقىلىق خوتۇن ـ بالىلىرىمنى باقىمەن، ــ دەپتۇ تۇغمەنچى كۈلۈپ تۇرۇپ.

ــ بولدى سۆزلىمە، ــ دەپتۇ پادىشاھ، ــ مېنىڭ ساڭا بەكلا زوقۇم كېلىۋاتىدۇ، بېشىڭدىكى ئاۋۇ توپا بېسىپ كەتكەن دوپپاڭ مېنىڭ ماۋۇ خان تاجىمدىنمۇ كۆپ پۇلغا يارىغۇدەك. تۇغمىنىڭنىڭ ساڭا ئاتا قىلغىنى خان ئوردىسىنىڭ ماڭا ئاتا قىلغىنىدىن كۆپ ئىكەن. ھەممىلا ئادەم ساڭا ئوخشاش بولغان بولسا، جاھان قانچە گۈزەل بولۇپ كېتەتتى ـ ھە!

مۇلاھىزە:

خۇشال بولۇش تولىمۇ ئاسان ئىش. مەيلى كىم بولۇشتىن قەتئىينەزەر تۇرمۇشنى، ئىلىسنى ۋە دوست ـ بۇرادەرلىرىنى قەدىرلەپ، ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ياشاپ، جاپالىق ئىشلەسلا ئېچكى دۇنياسى خۇشاللىققا تولىدۇ.

دائىم ئىشىنىڭ ياخشى تەرىپىنى ئويلاڭ

«خۇشاللىقنى ئېسىگىزدە ساقلاپ، كۆڭۈلسىزلىكلەرنى ئۇنتۇپ كېتىڭ». مانا بۇ بىزنىڭ خۇشال تۇرمۇشقا ئېرىشىشىمىزدىكى سىرلارنىڭ بىرى.

ـــ روللاند

شياۋ ژاڭ بويتاق چېغىدا بىرنەچچە دوستى بىلەن 7 ~ 8 كىشىدرات مېتىر كېلىدىغان ئۆيدە ئولتۇراتتى. گەرچە تۇرمۇشتا نۇرغۇن قولايسىزلىقلار بولسىمۇ لېكىن ئۇ ئەتىدىن ـ كەچكىچە خۇشال يۈرەتتى. بىرى ئۇنىڭدىن:

ـــ شۇنچىۋالا ئادەم كىچىككىنە بىر ئېغىز ئۆيدە قىستىلىشىپ ئولتۇرىدىكەنسىلەر، قىستاڭچىلىقتىن پۈت قويغىدەك يەرمۇ يوق ئىكەن. شۇنداق تۇرۇپمۇ نېمىگە شۇنچە خۇشالسەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ـــ دوستلار بىرگە بولساق دائىم پىكىر، ھېسسىيات ئالماشتۇرۇپ تۇرىمىز. ئەجەبا بۇ خۇشال بولىدىغان ئىش ئەمەسمىكەن؟ ـــ دەپتۇ شياۋ ژاڭ.

ئارىدىن بىر مەزگىل ئۆتۈپ دوستلىرى ئارقا ـ ئارقىدىن توي قىلىپ كېتىپ، شياۋ ژاڭ يالغۇز قاپتۇ. لېكىن ئۇ يەنىلا بۇرۇنقىدەك خۇشال ئۆتىدىكەن.

ـــ ئۆزۈڭ ھوقۇشتەك يالغۇز قېلىپمۇ يەنىلا خۇشالغۇ ـ سەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ ھېلىقى ئادەم يەنە.

ـــ مېنىڭ ئاجايىپ جىق كىتابلىرىم بار، ھەربىر پارچە كىتاب مەن ئۈچۈن بىر ئوقۇتقۇچى. مۇشۇنداق كۆپ ئوقۇتقۇچى بىلەن بىرگە بولغاچقا ئۇلاردىن خالىغانچە نەرسە ئۆگىنىمەن. مۇشۇنداق تۇرۇپ خۇشال بولماي قانداقمۇ تۇرالايمەن؟

بىرنەچچە يىلدىن كېيىن شياۋ ژاڭمۇ ئۆيلىنىپ بىناغا كۆچۈپ كىرىپتۇ. ئۇ يەتتە قەۋەتلىك بىنا بولۇپ، ئۇنىڭ ئۆيى بىرىنچى قەۋەتتە ئىكەن. بىرىنچى قەۋەتنىڭ مۇھىتى بىنا بويىچە ناچار بولۇپ، ئۇستۈنكى قەۋەتتىكىلەر دائىم پەسكە يۇندا

تۆكۈدىكەن، چاشقاننىڭ ئۆلۈكى، يىرتتىق ئاياغ، پۇراپ كەتكەن پايپاق دېگەندەك ئەسكى ـ تۈسكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى تاشلايدىكەن. ھېلىقى ئادەم شياۋ ۋاڭنىڭ يەنىلا خۇشال يۈرگەن ھالىتىنى كۆرۈپ ھەيران بولغان ھالدا:

ـــ مۇشۇنداق ئۆيدە ئولتۇرۇپمۇ خۇشاللىق ھېس قىلامسەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ـــ ئەلۋەتتە! بىرىنچى قەۋەتتە ئولتۇرغانلىقىڭ قانچىلىك پايدىسى بارلىقىنى بىلمەمسىز؟ ئالايلۇق: ئىشىك ئالدىغا كېلىپلا ئۆيگە كىرىسىز پەلەمپەيگە يامىشىپ ئاۋارە بولمايسىز؛ نەرسە ـ كېرەك ئەكەلگەندە ھېچقانچە كۈچ كەتمەيدۇ؛ دوستلىرىڭىز يوقلاپ كەلگەندە بىناغا يامىشىپ ئاۋارە بولمايدۇ...، مېنى ھەممىدىن بەك رازى قىلىدىغىنى، ئىشىك ئالدىدا گۈل ـ گىياھ ئۆستۈرگىلى، كۆكتات تېرىغىلى بولىدۇ. بۇنداق خۇشاللىقلارنى ساناپ تۈگەتكىلى بولمايدۇ، ـــ دەپتۇ شياۋ ۋاڭ خۇشاللىقتىن ئۆزىنى توتۇۋالالماي.

ئارىدىن بىر يىل ئۆتۈپ ئۇ بىرىنچى قەۋەتتىكى ئۆيىنى ئۆيىدە پالەچ بولۇپ قالغان ئادەم بولغاچقا، پەلەمپەيدىن چىقىپ ـ چۈشۈشتە كۆپ قېيىنچىلىققا ئۇچرىغان بىر دوستى بىلەن تېگىشىپ، ئۆزى 7 ـ قەۋەتكە كۆچۈپ چىقىپتۇ. لېكىن ئۇ يەنىلا خۇشال يۈرۈيدىكەن.

ـــ ئەپەندىم، يەتتىنچى قەۋەتتە ئولتۇرغانلىكىمۇ نۇرغۇن پايدىسى باردۇ ـ ھە؟ ـــ دەپ سوراپتۇ ھېلىقى ئادەم مەسخىرە قىلغاندەك تەلەپپۇزدا.

ـــ توغرا دەيسىز. پايدىسى ھەقىقەتەن كۆپ ئىكەن. مىسال قىلسام: كۈندە بىرنەچچە قېتىم چىقىپ چۈشىدىكەنسىز، بۇ دېگەن قالتىس ياخشى چېنىقىش پۈرسىتى ئىكەن، تېنىڭىز ساغلام بولىدىكەن؛ كۈن نۇرى ياخشى چۈشكەچكە يېزىقچىلىق قىلىسىڭىز كۆزگە زەخمە يەتمەيدىكەن؛ ئۈستىڭىزدە تاراڭشىتىپ مېڭىپ يۈرۈيدىغان ئادەم يوق، كېچە ـ كۈندۈز شۇنداق تىنچ دەڭا.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا ئادەمنىڭ ئويلىغىنىدەك بولمايدىغان ئىش ئىنتايىن كۆپ. ئەگەر سىز مۇشۇ ئىشلار سەۋەبلىك قايغۇرۇپ يۈرسىڭىز مەڭگۈ خۇشال بولالمايسىز. شۇڭا، ئەھۋالىڭىز ناچار چاغدا شياۋ ۋاڭنىڭ قىلغىنىدەك دائىم ئىشنىڭ ياخشى تەرىپىنى ئويلاڭ، بەلكىم ئۆزىڭىزنى بېسىكلەپ قالغاندەك ھېس قىلىپ، كۈنلىرىڭىز خۇشاللىقتا چۆمۈشى مۇمكىن.

كۈن نۇرى، رەڭ ۋە سۆز

باشقىلارنى خۇشال قىلىش ئۈچۈن ئالدى بىلەن ئۆزىڭىز خۇشال بولۇڭ. باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى قۇياش نۇرىدەك يورۇتۇش ئۈچۈن ئالدى بىلەن قەلبىڭىز قۇياش نۇرىدەك يورۇقلۇققا تولسۇن.

—— رومىن. رولللاند

قىش يېقىنلاپ قالغاچقا، چاشقانلار بەكمۇ ئالدىراش بولۇپ كېتىشتى. ئۇلار ئۇزۇنلىرىغا قۇرۇق مېۋە، شال ۋە باشقا يېمەكلىكلەرنى يىغىپ قىشقا تەييارلىق كۆرۈۋاتاتتى. پەقەت فرانك دەيدىغان چاشقانلا بۇلاردىن مۇستەسنا ئىدى.

—— فرانك نېمىشقا ئىش قىلمايسەن؟ —— سوراشتى قالغان چاشقانلار.

—— قىلىۋاتىمەنغۇ.

—— ئۇنداقتا، سەن نېمىلەرنى يىغدىڭ؟

—— كۈن نۇرى، رەڭ ۋە سۆز.

—— نېمە؟ —— چاشقانلار ھەيران بولۇشقىنىچە بىر ـ بىرىگە قاراشتى ۋە فرانك چاقچاق قىلىۋاتىدۇ، —— دەپ ئويلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى. فرانكمۇ ئۇلار بىلەن كارى بولماي، ئۆز ئىشىنى قىلىۋەردى.

قىش كىرىپ، ھاۋا قاتتىق سوۋۇپ كەتتى.

چاشقانلار فرانكنى يادىغا ئېلىپ ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭدىن:

—— فرانك، قىشنى قانداق ئۆتكۈزمەكچى بولۇۋاتىسەن؟ يىغقان نەرسىلىرىڭ قېنى؟ —— دەپ سوراشتى.

—— سىلەر ئاۋۋال كۆزۈڭلارنى چىڭ يۇمۇڭلار، —— دېدى فرانك.

چاشقانلار بۇنىڭدىن غەلىتىلىك ھېس قىلىشقان بولسىمۇ، يەنىلا كۆزلىرىنى يۇمۇشتى. فرانك ئۆزى يىغقان نەرسىنى كۆرسىتىپ:

ــ مانا بۇ مەن يىغقان كۈن نۇرى، ــ دېدى.

ــ قاراڭغۇ كامار شۇ هامان پاللىدە يورۇپ كەتتى. چاشقانلار بىر خىل ئىللىق هارارەتنى هېس قىلىشتى.

ــ رەڭچۇ، رەڭ قېنى؟ ــ سوراشتى چاشقانلار.

فرانك قىمپقىزىل گۈل، ياپيېشىل يوپۇرماق ۋە ساپسېرىق شالنى ئاجايىپ جانلىق تەسۋىرلىۋىدى، چاشقانلار خۇددى يازدىكى ئېتىزلىقنىڭ گۈزەل مەنزىرىسىنى كۆرگەندەك بولۇشۇپ كەتتى.

ــ ئۇنداقتا سۆزلىرىڭچۇ؟ ــ دەپ سوراشتى چاشقانلار.

فرانك ئۇلارغا ئاجايىپ تەسىرلىك بىر هېكايىنى سۆزلەپ بەردى. بۇنى ئاڭلىغان چاشقانلار هېكايىنىڭ ئىچىگە كىرىپلا كېتىشتى.

ئاخىردا ئۇلارنىڭ گۈلقەلبلىرى ئېچىلىپ خۇشاللىقتىن سەكرىشىپ كەتتى:

ــ فرانك، سەن شائىر ئىكەنسەن جۇمۇ!

كۈن نۇرى، رەڭ ۋە سۆزلەرنى يىغىش ئارقىلىق يازنىڭ گۈزەل مەنزىرىسىنى نامايان قىلىپ، زېمىستان قىش كېلىش هارپىسىدا قەلبىنى ئىللىتىش ــ بۇ نېمىدېگەن ئاددىي هەم چىن هەقىقەت ــ هە!

212

مۇلاهىزە:

باشقا غەم چۈششتىن بۇرۇن خۇشاللىق توپلاشنى ئۆگىنىۋېلىش كېرەك. بۇنداق قىلغاندا زېمىستان قىشتىن ئامان ــ ئېسەن چىققىلى بولىدۇ، قەلبىمىزمۇ باهاردەك مەڭگۈ ئىللىق ۋە يورۇقلۇققا تولىدۇ.

بىر تال ماروزنى

ئازاب بىلەن شادلىق نەزەر دائىرىسىنىڭ كەڭ ـ تارلىقىغا باغلىق.

ـــ شىللېي

پەد يېڭىلا سېتىۋالغان سوت تەملىك ماروزنىنى يېگەچ خوشال كېتىۋاتقىنىدا ماروزنى ئېھتىياتسىزلىقتىن يەرگە چۈشۈپ توپىغا مىلىنىپ كەتتى.

پەد گەپمۇ قىلالماي كۆزلىرىنى پارقىراتقىنىچە توپىغا مىلىنىپ كەتكەن ما-روزنىغا قاراپ تۇرۇپلا قالدى. بۇنى كۆرگەن بىر موماي پەدنىڭ يېنىغا كېلىپ:

ـــ بالام، كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما، ئايىغىڭنى ال، مەن ساڭا قىزىقارلىق بىر ئويۇن ئۆگىتىپ قويماي، ـــ دېدى.

ـــ ماروزنىنى دەسسە، تازا كۈچەپ دەسسە، تاكى ماروزنى بارماقلىرىڭنىڭ ئارا-سىدىن چىققىچە دەسسە.

213

ـــ سەن بىلەن قول باغلىشىمەنكى، بۇ ئەتراپتا ھېچكىمۇ ماروزنىنى دەسسەش لەززىتىدىن سېنىڭدەك بەھرىمان بولۇپ باقمىغان. ئەمدى سەن ئۆيۈڭگە بېرىپ، بۇ يەردە بولغان ئىشلارنى ئاپاڭغا سۆزلەپ بەر، ـــ دېدى موماي خوشال بولۇپ.

ـــ ئېسىڭدە بولسۇنكى، مەيلى قانداقلا ئىشقا يولۇقما، چوقۇم شۇنىڭدىن ئۆ-زۈڭگە تۇشلۇق ھۇزۇر تاپالايسەن، ـــ دېدى موماي ئۇلاپلا.

بۇ ئىشتىن پەد ئىلهاملاندى ۋە ناھايىتى تېزلا ئىشنىڭ ئېپىنى بىلىۋالدى.

ئارىدىن بىرقانچە كۈن ئۆتۈپ يامغۇر يېغىپ يولدا كىچىك ـ كىچىك كۆلچەك-لەرنى پەيدا قىلدى. پەدنىڭ ئاپىسى پەدنى ئەگەشتۈرۈپ پىيادىلەر يولىغا يىغىلىپ قالغان سۇلاردىن ئېيتىياتچانلىق بىلەن ئەگىپ ئۆتۈپ كېتىپ باراتتى. ئويلىمىغان يەردىن بىر كىرا ماشىنىسى ئۇلارنىڭ يېنىدىن غۇيۇلداپ ئۆتۈپ، ئىككەيلەننىڭ كى-يىمىنى ھۆل قىلىۋەتتى.

پەدىنكۈ ئاپىسى ئاچچىقتىن يېرىلىپ كېتەيلا دېدى، پەد بولسا ھاياجانلانغان ھالدا ئاپىسىغا:

ــ ئادەمگە سۇ چاچىرسا باي بولارمىش، بىز باي بولىدىغان بولدۇق، ــ دەيدۇ.

ئاچچىقى كېلىپ تۇرغان ئاپا ئوماق ئوغلىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ئىختىيارسىز كۈلۈپ كېتىدۇ ۋە يامغۇر سۈيىنى كېچىپ ئۆيگە خۇشال قايتىدۇ.

مۇلاھىزە:

سىز يۇز بېرىپ بولغان ئوسال ئىشنى ئۆزگەرتەلمەيسىز. لېكىن شۇ ئىشقا خۇشاللىق بىلەن مۇئامىلە قىلىش يولىنى تۇتسىڭىز بولىدۇ. شۇنداق قىلالىسىڭىز مەيلى قانداقلا ئىشقا يولۇقماڭ، شۇنىڭدىن ئۆزىڭىزگە تۇشلۇق ھۇزۇر تاپالايسىز.

تەڭرى ئىنتايىن ئادىل

تەڭرى ئىنتايىن ئادىل. ھېچكىمنىڭ توققۇزىنى تەل قىلىپ بەرمەيدۇ.
ـــ ئىسپانىيە خەلق ماقال ـ تەمسىلى

كەسپىتە ئىشى ئوڭىدىن كەلگەن يۇقىرى ئاۋازلىق بىر ناخشىچى ياش تۇرۇپلا داڭق چىقىرىپتۇ. باشقىلارنىڭ نەزىرىدە ئۇ ئىنتايىن بەختلىك بولۇپ، كىشىنىڭ مەستلىكى كەلگىدەك بەختلىك ئائىلىسى، ئادەمنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىدىغان ئېرى ۋە شوخ، ئوماق بىر ئوغلى بار ئىكەن.

بىر قېتىم مۇۋەپپەقىيەتلىك تاماملانغان مۇزىكا كېچىلىكىدىن كېيىن تاماشىبىنلار ناخشىچىنى ئېرى ۋە بالىسى بىلەن قوشۇپ ئورىۋېلىپ، ئۇنىڭدىن ئۇنى ـ بۇنى سوراپ ئەھۋاللىشىپتۇ، مەيدانىنى مەدھىيە، ماختاش سۆزى بىر ئاپتۇ.

بەزىلەر ناخشىچىنىڭ ياش تۇرۇپلا مۇۋەپپەقىيەت قازانغانلىقىنى، ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرۈپلا دۆلەت دەرىجىلىك تىياتىرخانىغا كىرىپ ئاساسلىق ئارتىس بولۇپ ئىشلىگەنلىكىنى ماختىسا؛ بەزىلەر ناخشىچىنىڭ 25 يېشىدىلا دۇنيادىكى ئون مۇنەۋۋەر يۇقىرى ئاۋازلىق ئايال ناخشىچى بولۇپ باھالانغانلىقىنى، كەلگۈسىدە زور ئىستىقبالغا ئىگە ئىكەنلىكىنى ماختىشىپتۇ؛ يەنە بەزىلەر ناخشىچىنىڭ ياخشى ئېرى بارلىقىنى، يەنە تېخى ئاجايىپ شوخ، ئوماق، چىرايىدا مەڭگۈ تەبەسسۇم جىلۋە قىلىپ تۇرىدىغان ئوغلىنىڭ بارلىقىنى ماختاپتۇ.

تاماشىبىنلار سۆزلەۋاتقاندا ناخشىچى ھېچقانداق ئىپادە بىلدۈرمەي، ئۇلارنىڭ سۆزىنى جىم تۇرۇپ ئاڭلاپتۇ. كۆپچىلىك بىسىققاندىن كېيىن مۇنداق دەپتۇ:

ـــ ئالدى بىلەن مەن كۆپچىلىكنىڭ ماڭا ۋە ئائىلەمگە بولغان مەدھىيەسىگە كۆپتىن كۆپ رەھمەت ئېيتىمەن ھەم بۇ جەھەتتە ھەر قايسىڭلار بىلەن خۇشاللىق تىن تەڭ بەھرىمان بولۇشنى ئارزۇ قىلىمەن. لېكىن، سىلەر ئىشنىڭ بىر تەرىپى-

نىلا كۆرۈپسىلەر، يەنە بىر تەرىپىگە بولسا دىققەت قىلماپسىلەر، ئۇ بولسىمۇ سىلەر دەۋاتقان شوخ، ئوماق ھەم چىرايىدا دائىم كۈلكە جىلۋىلىنىپ تۇرىدىغان ماۋۇ ئوغۇل بالا، ئۇ ئىنتايىن بەختسىز، چۈنكى ئۇ گەپ قىلالمايدۇ، ئۇنىڭ تېخى دائىم ئۆيگە سولاپ قويۇلىدىغان روھىي كېسەل ھەدىسى بار.

كىشىلەر ھەيران قېلىشىپتۇ ۋە بىر - بىرىگە قارىشىپ، بۇنداق رېئاللىقنى قوبۇل قىلىشقا ئامالسىز قېلىپتۇ. بۇ چاغدا ناخشىچى:

— بۇ نېمىنى چۈشەندۈرىدۇ؟ بۇ تەڭرىنىڭ ئىنتايىن ئادىللىقىنى، ھېچكىمنىڭ توققۇزىنى تەل قىلىپ بەرمەيدىغانلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ، — دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆزى مەمنۇن بولىدىغان ئىشى بولغىنىغا ئوخشاش، باشقىلار بىلەمەيدىغان دەردىمۇ بولىدۇ. شۇڭا، خۇشال ئۆتمەن دەيدىكەنسىز، دائىم باشقىلارنىڭ ئېرىشكىنىنىلا كۆرمەي، ئۆزىڭىز ئېرىشكەن، لېكىن باشقىلاردا يوق نەرسىلەرنىمۇ كۆرەلەيدىغان بولۇڭ.

تىلەمچى دىكنىڭ دەردى

نەپسىنى قانچىلىك يىغساڭ، خۇشاللىققا شۇنچە كۆپ ئېرىشسەن.

ــ تولستوي

دىك ئىلگىرى دۇنيادىكى ئەڭ خاتىرجەم قەلەندەر ئىدى.

ــ مەن نېمىشقا خاتىرجەم بولمىغۇدەكمەن؟ ھەر كۈنى تويغىچە يەيمەن، بەزىدە تېخى تىلەپ يۈرۈپ بىرەر پارچە كولباساغىمۇ ئېرىشىپ قالمەن تېخى؛ ھەر كۈنى ماڭۇ ئەپچىقى چىقىپ كەتكەن بۇتخاندا پاناھلىنىمەن؛ مەن ھېچكىم ئۇچۇن ئىشلىمەيمەن، ئۆزۈم بەگ، ئۆزۈم خان. مانا مۇشۇنداق تۇرۇپ قانداقمۇ خاتىرجەم بولماي تۇرالايمەن؟ ــ دىك ئۆزىگە ھەۋەس قىلىدىغانلارغا مۇشۇنداق جاۋاب بېرەتتى.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە دىك خۇددى ئامراق نەرسىسىنى يوقىتىپ قويغان ئادەمدەك بىر كۈن بىئارامچىلىق ئىچىدە ئۆتتى.

ئەسلىدە ئىش مۇنداق بولغانىدى: بىركۈنى دىك ھېلىقى ۋەيرانە بۇتخانىغا قايتىۋېتىپ يولدىن بىر تاغار تىللا تېپىۋالىدۇ، ئېنىقراق قىلىپ ئېيتساق 99 تال تىللا تېپىۋالىدۇ.

دىك تىللا تېپىۋالغان كۈنىدىكى كەچىنى ئاجايىپ خۇشال ئۆتكۈزىدۇ:

ــ ئەمدى مەن تىلەمچى ئەمەس، ھازىر مېنىڭ 99 تال تىللاريم بار، بۇ ماڭا بىر ئۆمۈر يېتىدۇ، 99 تال، ھا... ھا...، يەنە بىر قېتىم ساناپ كۆرەيچۇ! ــ دىك بۇنىڭ چۈش بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ ئۇخلاشقا پەقەت جۈرئەت قىلالمايدۇ. پەقەت ئەتىسى كۈن چىققان ۋاقىتتىلا بۇنىڭ چۈش ئەمەسلىكىگە ئىشىنىدۇ.

ئەتىسى دىك بۇتخاندىن بىر كۈن چىقمايدۇ، 99 تال تىللانى يوشۇرۇپ قويۇشمۇ خېلى كۈچ تەلەپ قىلىدىغان ئىشتە: «مەن بۇ پۇللارنى خەجلىسەم بولمايدۇ، ئۇنى چوقۇم ساقلاپ قويۇشۇم كېرەك، يۈز تال تىللاريم بولغان بولسا قانچە ياخشى

بولاتتى ـ ھە؟ يۈز تال تىللاغا ئىگە بولۇشۇم كېرەك، ـــ ھېچقاچان غايىسى بولۇپ باقمىغان دىكتىك مانا ئەمدى غايىسىمۇ بولدى، ئۇنىڭغا يەنە بىر تال تىللا كېرەك، بۇ بىر تىلەمچىگە نىسبەتەن ئاجايىپ ئۇلۇغۋار غايە ھېسابلىنىدۇ، ئەلۋەتتە.

دىك ئاش ۋاقتى بىلەن يەيدىغان نەرسە تىلەش ئۈچۈن سىرتقا چىقتى. ياق، بۇ بولمايدۇ! ئەمدى ئۇ بىر تىيىن، بىر تىيىندىن پۇل تىلەشكە باشلىدى. چۈشتە ئۇنىڭ قورسىقى ئاچقاچقا ئازراق تاماق تىلەپ يېدى، چۈشتىن كېيىن ئۇ بالدۇرلا «ئىشتىن چۈشۈپ» بۇتخانىغا قايتتى. ئەمدى ئۇ كۆپرەك ۋاقىت چىقىرىپ تىللالىرىغا ھەمراھ بولمىسا بولمايتتى.

يەنە 97 تىيىن كەملەيدىكەن. كەچتە ئۇ تىللالىرىنى ساناۋېرىپ قورسىقىنىڭ ئاچقانلىقىنىمۇ ئۇنتۇپ قالدى.

دىك ئۇدا بىرنەچچە كۈننى مۇشۇ تەرىقىدە ئۆتكۈزدى. بۇ كۈنلەردە دىك بىرەر ۋاقمۇ تويغىدەك تاماق يەپ باقمىدى، بىر مىنۇتمۇ خاتىرجەم بولالمىدى.

تىلەمچىلىك قىلىش بارغانسېرى تەسلىشىپ كېتىۋاتاتتى. كىشىلەر ئۇنىڭغا تاماق بەرسە بېرەتتىكى، ئاسانلىقچە پۇل بەرمەيتتى، بۇنىڭ بىلەن دىكتىكمۇ تىلەمچىلىك قىلىدىغان ۋاقتى كۈندىن ـ كۈنگە ئازلاپ كەتتى. دىك خۇشال يۈرمىگەچكە خەقلەرمۇ ئۇنىڭغا سەدىقە بەرمەس بولۇۋالدى.

218

ـــ دىك، نېمىنداق غەمكىن يۈرۈيسەن؟

ـــ مەن دېگەن بىر تىلەمچى، مۇشۇنداق يۈرمەي قانداق قىلىمەن؟

دىك كۈندىن ـ كۈنگە غەمكىن بولۇپ، ئىچى تىتىلدايتتى، ئۆزىمۇ بارغانسېرى جۈدەپ كېتىۋاتاتتى. شۇنداق قىلىپ دىك ئاخىرى ئاغرىپ قېلىپ بىرنەچچە كۈنگىچە يەر دەسسەپ قوپالمىدى. بۇ بىرنەچچە كۈن ئىچىدە دىك يەنە: «16 تىيىن بولسىلا يۈز تىللا بولاتتى» دېگەندىن باشقىنى ئويلىمىدى.

ـــ دىك، مەن ساڭا ئەۋەتكەن تىللالارنى تاپشۇرۇپ ئالدىڭمۇ؟ بىركۈنى تۈيۈقسىز بىر باي سودىگەر بۇتخانىغا كېلىپ سەكراتتا ياتقان دىكتىن سوراپ قالدى.

ـــ نېمە؟ ـــ دىك ھەيران بولغىنىچە ياندۇرۇپ سورىدى.

ـــ دىك، ـــ دېدى سودىگەر ئالدىرىماي، ـــ سېنىڭ خۇشاللىقىڭ مېنىڭ جېنىمنى قۇتقۇزۇپ قالغان. ئۇچ يىلنىڭ ئالدىدىكى بىر قېتىملىق سودىدا ھەممە دەسـ

مايمىدىن ئايرىلىپ قالدىم. ئۆزۈمنى ئۆلتۈرۈۋالماقچىمۇ بولدۇم، لېكىن سېنىڭ خۇشال ئۆتۈۋاتقانلىقىڭنى كۆرۈپ، يېنىدا تىيىنىڭ سۈنىقى يوق ئادەممۇ خۇشال ئۆتىدىكەنغۇ، دېگەننى ئويلاپ، قايتىدىن ئىگىلىك تىكلىدىم، نۇرغۇن پۇل تاپتىم. ئاشۇ كۈنى مەن 99 تال تىللانى ئېلىپ ئوينىغىلى چىققانىدىم. يولدا سېنى كۆرۈپ قېلىپ ئۇ تىللالارنى ئۆتەر يولۇڭغا قويۇپ قويدۇم. لېكىن سەن نېمىشقا ھازىرمۇ يەنە تىلەمچىلىك قىلىسەن؟ نېمىشقا بۇرۇنقىدەك خۇشال ئەمەسسەن؟ نېمىشقا ئاغرىپ قېلىپمۇ پۇل خەجلەپ دوختۇرغا كۆرۈنمەيسەن؟

— مېنىڭ يۈز تىللارىم بولسىكەن دەيمەن. يەنە 16 تىيىن بولسىلا بولاتتى، 16 تىيىن.

سودىگەر قوينىدىن بىر تىللانى چىقىرىپ دىكقا بەردى. دىك تىللانى ئېلىپ خالتىغا سالدى، ئاندىن تىللانىڭ ھەممىنى تۆكۈپ، ئەستايىدىللىق بىلەن ساناپ چىقتى. مانا، ئاخىر ئۇنىڭ يۈز تىللاسى بولدى، يەنە تېخى 84 تىيىن ئارتۇق.

دىك كۈلۈمسىرىدى ۋە ھوشىدىن كەتتى.

بۇ چاغدا بۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر راھىب دىكنىڭ ھوشىدىن كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ سودىگەردىن ئىشنىڭ تەپسىلاتىنى سوراپ بىلدى ۋە:

— ئەمدى چاتاق، — دېدى.

— قانداق دەيلا؟

— چۈنكى ئۇنىڭ 99 تال تىللارى بار چاغدا يۈز تىللاغا ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلاتتى. بۇ دېگەن ھەرقانداق ئادەمدە بولىدىغان بىر خىل تويمىغۇرلۇق. تويمىغۇرلۇق ئۇنىڭ خۇشاللىقىنى يوقاتتى. ئۇنى قۇنقۇزۇۋالمەن دېسەڭ 99 تال تىللانى ئېلىۋالساڭ بولاتتى، بۇنداق قىلغاندا بەلكىم ئۇ ھايات قالار ئىدى. ئەمدى سەن ئۇنى مۇرادىغا يەتكۈزۈپسەن، كېسىلى ئېغىرلىشىپ قالغان ئادەم بۇنىڭلىق بىلەن ياشاشقا سەۋەب بولۇۋاتقان كۈچتىن ئايرىلىپ قاپتۇ. سەن ئۇنىڭغا 99 تال تىللا بەرگىنىڭدە دۇنيادا پەرىشتىدىن بىرسى ئازايغانىدى، مانا ئەمدى سېنىڭ ئۇنىڭغا يەنە بىر تال تىللا بېرىشىڭ سەۋەبلىك دۇنيادا ھاياتلىقتىن بىرسى ئازىيىدىغان بولدى.

باي دىكنىڭ تىنىقىنى تېڭىشاپ كۆردى. لېكىن ئۇ ئەمدى مەڭگۈ خۇشال بولالمايدىغان بولۇپ قالغانىدى.

مۇلاھىزە:

كىشىلىك ھاياتتىكى خۇشاللىق ئادەمنىڭ قانچىلىك نەرسىگە ئېرىشكەنلىكىدە ئىپادىلەنمەستىن، بەلكى ئۆزىدە بار بولغان نەرسىدىن بەھرلىنىشىنى بىلىش ـ بىلمەسلىكىدە ئىپادىلىنىدۇ. تىرىشىپ تېخىمۇ كۆپ نەرسىگە ئېرىشىش ئەسلىدە يامان ئىشمۇ ئەمەس، بۇ ھەم بىر خىل نورمال پىسخىك ھالەت. لېكىن ئادەمدە مىننەتدار بولۇشنى بىلمىدىغان، شۈكرى ـ قانائەت قىلمىدىغان قەلبىمۇ بولۇشى كېرەك. ئۆزىمىزدە بار بولغان نەرسىنى قەدىرلەپ، تويمۇغۇرلۇقنىڭ ئاساررىتىدىن قۇتۇلايلى. مۇشۇنداق قىلساق تېخىمۇ كۆپ خۇشاللىققا ئېرىشەلەيمىز.

مەخلۇقاتلارنىڭ جاۋابى

ئۆزىدىن ھۇزۇرلىنىشنى بىلمىگەن ئادەم مەڭگۈ خۇشال بولالمايدۇ.

— سەن ماۋ

بىركۈنى تەڭرى زىرىكىپ ئولتۇرۇپ تۇيۇقسىز كاللىسىغا بىر غەلىتە ئوي كېلىپ قاپتۇ:

— ناۋادا دۇنيادىكى بارلىق مەخلۇقاتلارغا قايتا ھاياتلىق ئاتا قىلسام ئۇلار نېمىنى تىللايدىغاندۇ؟ شۇنىڭ بىلەن تەڭرىنىڭ ئىرادىسى بىلەن جىمى مەخلۇقاتلارنىڭ تولدۇرىشى ئۈچۈن جەدۋەل تارقىتىلىپتۇ.

تەڭرى يىغىلغان جەدۋەللەرنى كۆرۈپ ھەيران قاپتۇ. مەخلۇقاتلار ھەر خىل جاۋاب يازغانىكەن:

مۇشۇك: «ئەگەر ماڭا قايتا ھاياتلىق ئاتا قىلىنسا چوقۇم چاشقان بولۇپ تۇرەلمەن بولاتتىم. غوجايىنىمنىڭ بىر تال بېلىقىنى ئوغرىلاپ يەۋالغىنىم ئۈچۈن غوجايىنىم مېنى ئۇرۇپ چالا ئۆلۈك قىلىپ قويدى. چاشقان ئاشخانىنى ئوڭتەي - توڭتەي قىلىۋېتىپ، خالىغانچە يەپ - ئىچسىمۇ، كىشىلەر بۇنىڭغا ھېچقانداق ئامال قىلالمايدىكەن.»

چاشقان: «ئەگەر ماڭا قايتا ھاياتلىق ئاتا قىلىنسا چوقۇم مۇشۇك بولۇپ تۇرەلمەن بولاتتىم. مۇشۇك تەييار ئاشنى يەپ، ئەمەلدارلار تەمىناتىدىن بەھرىمان بولىدىكەن، بۇشۇكتىن تارتىپ تاكى تۇشۇككىچە ئادەملەر ھالىدىن خەۋەر ئالىدىكەن، تېخى باشقا چاشقانلار ئۇنىڭغا پات - پات بېلىق، راك دېگەندەك نەرسىلەرنى شۇڭغىتىپ تۇرىدىكەن، نېمىدېگەن ئەركىن.»

چوشقا: «ئەگەر ماڭا قايتا ھاياتلىق ئاتا قىلىنسا چوقۇم كالا بولۇپ تۇرەلمەن بولاتتىم. كالىنىڭ كۈنلىرى جاپالىقراق بولسىمۇ لېكىن نامى ياخشىكەن. بىز

بولساق پەمسىز ـ كالۇۋالمقنىڭ سىمۇولى ئىكەنمىز، خەقلەر بىر ـ بىرنى تىللىسىمۇ «دۆت چوشقا» دەپ تىللىشىدىكەن.»

كالا: «ئەگەر ماڭا قايتا ھاياتلىق ئاتا قىلىنسا چوقۇم چوشقا بولۇپ تۆرەلگەن بولاتتىم. يەيدىغىنىم ئوت ـ چۆپ، چىقىرىدىغىنىم ئاپپاق سۈت، قىلىدىغىنىم ئېغىر جىسمانىي ئەمگەك. لېكىن كىم مېنىڭ تۆھپەمنى باھالاپ بېقىپتىكەن؟ كىم مېنى مۇكاپاتلاپ بېقىپتىكەن؟ چوشقا ئېمىدىگەن خۇشال، يېيىش ـ ئۇخلاش تىن باشقىنى بىلمەيدىكەن، سالپاڭ قۇلاق خۇددى ئەۋلىيالاردەك ياشايدىكەن ئەمەسمۇ.»

بۇركۇت: «ئەگەر ماڭا قايتا ھاياتلىق ئاتا قىلىنسا چوقۇم توخۇ بولۇپ تۆرەلگەن بولاتتىم. توخۇنىڭ ئىچىدىغانغا سۇيى، يەيدىغانغا دېنى، ياتىدىغانغا كاتەكى بار ئىكەن، تېخى ئادەملەر ئۇنى قوغدايدىكەن. بىزچۇ؟ يىل بويى سىرتلاردا سەرگەردان بولۇپ يۈرىمىز، بوران ـ چاپقۇننىڭ زەربىسىگە ئۇچراپ تۇرىمىز، غايىبتىن كەلگەن ئوق، يوشۇرۇن قويۇپ بېرىلگەن ئوقيادىن ھەر ۋاقىت ھوشيار بولمىساق بولمايدۇ، ياشىمىغىمىز بەك تەس.»

توخۇ: «ئەگەر ماڭا قايتا ھاياتلىق ئاتا قىلىنسا چوقۇم بۇركۇت بولۇپ تۆرەلگەن بولاتتىم. بۇركۇت ئېگىز ئاسماندا پەرۋاز قىلىپ، توخۇ ـ توشقانلارنى خالىغانچە ئوۋلايدىكەن. بىز بولساق تۇخۇم تۇغقان، تاك ئېتىشىنى خەۋەر قىلغاندىن باشقا ئەتىدىن ـ كەچكىچە بىرسى تۇتۇۋالارمۇ، ئۆلتۈرۈۋېتەرمۇ، ـ دەپ ئەندىشە ئىچىدىلا يۈرۈيدىكەنمىز، غەمدىن قۇتۇلالمايدىكەنمىز.»

بۇلارنىڭ ئىچىدە ھەممىدىن بەك ئادەمنىڭ جاۋابى قىزىق ئىكەن.

ئەر: «ئەگەر ماڭا قايتا ھاياتلىق ئاتا قىلىنسا چوقۇم ئايال بولۇپ تۆرەلگەن بولاتتىم. ئۇ چاغدا ئايالالاردەك ئەركىلىيەلەيتىم، ئەتىۋارلىناتتىم، خانىش بولاتتىم، مەلىكە بولاتتىم، خانىم بولاتتىم، خوتۇن ياكى توقال بولاتتىم...، ئەڭ مۇھىمى ئەرلەرنى ئىدارە قىلىپ، ئۇلارنى ئايىقىم ئاستىدا ئۆمىلىتەتتىم.»

ئايال: «ئەگەر ماڭا قايتا ھاياتلىق ئاتا قىلىنسا چوقۇم ئەر بولۇپ تۆرەلگەن بولاتتىم. ئۇ چاغدا ئەرلەرگە ئوخشاش مۇتەھەملىك قىلاتتىم، تەۋەككۇلچىلىك قىلاتتىم، خان بولاتتىم، شاھزادە بولاتتىم، تۆرە بولاتتىم، ئاتا بولاتتىم...، ئەڭ مۇ-

ھەمى ئايالىلارغا زورلۇق قىلاتتىم.»

تەڭرى بۇلارنى كۆرۈپ غەزىپى قىزىق گەز ئۆرلەپتۇ:

ــ بۇ مەخلۇقاتلار قارىغۇلارچە بەسلىشىتىن باشقىنى بىلمەيدىكەن، شۇكرى ـ قانائەت دېگەن نەرسە يوق ئىكەن، ــ دېگىنىچە جاۋاب يېزىلغان قەغەزلەرنى يىرتىپ پارە ـ پارە قىلىۋېتىپتۇ ۋە:

ــ ھەممىسى ئۆز پېتى تۇرىۋەرسۇن، ــ دەپ ۋارقىراپتۇ.

مۇلاھىزە:

رېئال تۇرمۇشتا ئادەملەر ئۆزىنى ئەتراپىدىكىلەر بىلەن سېلىشتۇرۇشقا ئادەتلىنىپ قالغان بولۇپ، ئائىلىسىنى، كىرىمىنى، چىرايىنى سېلىشتۇرىدۇ، سېلىشتۇرغانسېرى تەڭپۇڭسىزلىق ھېس قىلىپ، ئوغىسى قاينايدۇ. بۇنداق سېلىشتۇرۇش ئۆچمەنلىك پەيدا قىلىدۇ، ئىچ پۇشقى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ ـ دە، ئۆزىنىڭ ئەسلىدىكى ياخشى كەيپىياتىنى بۇزۇپ قويىدۇ. كونىلاردا: «ئادەم ئۆزىنى باشقىلارغا سېلىشتۇرسا ئۆلۈۋالغۇسى كېلىدۇ» دەيدىغان گەپ بار. خۇشال ئۆتۈش ئۈچۈن چوقۇم باشقىلار بىلەن بەسلىشىشنى تۇگىتىپ، ئۆزىمىزنىڭ يېتەرسىزلىكىنى باشقىلارنىڭ ئارتۇقچىلىقى بىلەن قارىغۇلارچە سېلىشتۇرماي، ئۆزىمىزدە بار بولغانلىرىنى باشقىلارنىڭ يوق تەرىپى بىلەن سېلىشتۇرۇپ، بەسلىشىشنىڭ پىسخىك خاتالىقلىرىدىن قۇتۇلۇشىمىز لازىم.

ئۆزىڭىز ئۈچۈن خۇشاللىق ئىزدەڭ

ھەربىرىمىز ئادەمنىڭ كۆڭۈلسىزلىكلىرىنى ئۇنتۇلدۇرىدۇ.

— كارنېگې

بىر - بىرىگە مۇھەببىتى چوڭقۇر بىر جۈپ ئەر - خوتۇن بولۇپ، تۇرمۇشى بايا-شات ئىكەن. ئەرنىڭ شىركىتى بار بولۇپ، تىجارىتى ناھايىتى ياخشى ئىكەن. ئۇنىڭ ئىشلىرى ئالدىراش بولغاچقا ئۆيدە بولمىدىغان ۋاقتى بەكلا ئاز ئىكەن. ئۇلارنىڭ قىزى باشقا يۇرتتا ئالىي مەكتەپتە ئوقۇيدىغان بولغاچقا، يازلىق تەتىلدىلا كېلىدى-كەن. ئايالى ئۆيدە يالغۇز زېرىكىپ قىلىدىغانغا ئىش يوق، كۈنلىرىنى ئىنتايىن مە-نىسىز ئۆتكۈزىدىكەن.

ئېرى خوتۇنىنىڭ ئىچى پۇشۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئاغرىپ قېلىشى-دىن ئەنسىرەپ ئۇنىڭغا:

— ئۆيدە بۇنداق ئولتۇرىۋەرمەي، ئۇرۇق - تۇققان، دوست - بۇرادەرلەرنىڭ ئۆيى-گە بېرىپ مۇڭدىشىپ، قارتا ئويناپ كەل. كۈنبويى ئۆيدە مۇنداق ئولتۇرىۋەرسەڭ ئىچىڭ پۇشۇپ كېتىدۇ. بۇرۇن بالا ئۈچۈن ئالدىراش يۈرۈپ، پەقەتلا بىكار بولالمىغا-نىڭ، ئەمدى بولسىمۇ بوش ۋاقىتتىن ئوبدانراق پايدىلانغىن، — دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ خوتۇنى تۇغقانلىرىنىڭ، دوستلىرىنىڭ، قوشنىلىرىنىڭ ئۆيى-گە بېرىپ ئۇلار بىلەن مۇڭدىشىپ، قارتا ئويناپ بىر مەزگىل كۆڭلى خىلىلا ئېچى-لىپ قاپتۇ. لېكىن مۇڭمۇ تۇگەپ، قارتىتىنمۇ زېرىكىپ، يەنە بۇرۇنقىدەك بولۇپ قاپتۇ.

خوتۇنى ئۆيدە ئولتۇرۇپ ئويلاپتۇ: «ئېرىم راست دەيدۇ، ياخشىراق پىلان تۇزۇپ، تۇرمۇشتىن قانغۇچە بەھىر ئېلىشىم كېرەك، كۈنلىرىمنى بۇنداق بۇرۇقتۇرمىچە-

لىق ئېچىدە ئۆتكۈزسەم بولمايدۇ، ئەمدى ئۆزۈم ئۈچۈن ياشىشىم كېرەك.» ئېرى قايتىپ كەلگەندىن كېيىن:

ــ بۇ يەردە گۈل دۇكىنى يوق، شۇڭا مەن بىر گۈل دۇكىنى ئاچايمىكىن دەيمەن، چوقۇم پۇل تاپقىلى بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن گۈلگە بەك ئامراق، بۇرۇنلا شۇنداق ئويلىغان، لېكىن ئەمەلگە ئاشۇرالمىغان. بۇنداق قىلسام پۇل تاپقىلىمۇ بولىدىكەن، ئۆزۈمىمۇ قىزىقىدىكەنمەن، مەن چوقۇم ياخشى قىلىپ كېتەلەيمەن، ــ دەپتۇ. ئېرى:

ــ بۇ ئويۇڭ بولىدىكەن، ئۆزۈڭ ياخشى كۆرىدىغان ئىش بولسا دادىل قىلىۋەرگەن، مەن سېنى قوللايمەن، ــ دەپتۇ.

گۈل دۇكىنىدا تېزلا تىجارەت باشلىنىپتۇ. خوتۇنى ھەر كۈنى گۈل دۇكىنىدىكى تىجارەت بىلەن بەكلا ئالدىراش بولۇپ كېتىپتۇ، گۈل سېتىۋالىدىغانلارمۇ كۆپ ئىكەن، خوتۇن ئىشنى ناھايىتى كۆڭۈللۈك قىلىپتۇ ھەم نۇرغۇن ئادەملەر بىلەن دوستلىشىپتۇ. خوتۇنىنىڭ خۇشال ھالىتىنى كۆرگەن ئېرمۇ شادلىققا چۆمۈپتۇ. لېكىن ئاردىدىن بىرنەچچە ئاي ئۆتكەندىن كېيىن، ئېر ھېسابات قىلىپ بېقىپ، خوتۇنىنىڭ تىجارەتتىن پەقەتلا خەۋىرىنىڭ يوقلىقىنى ھېس قىلىپتۇ.

خوتۇنى ئاچقان گۈل دۇكىنى پايدا ئېلىش تۈگۈل سالغان دەسمىنىمۇ تاپالماپتۇ.

ــ خوتۇنىڭ گۈل دۇكىنىنى يەنە ئېچىۋاتامدۇ؟ ــ دەپ سوراپتۇ ئېرىنىڭ بىر دوستى ئۇنىڭدىن.

ــ ئېچىۋاتىدۇ.

ــ پايدىسىغىمۇ ياكى زىيىنىغا؟

ــ پايدىسىغا

دوستى سىرلىق كۈلۈپ قويۇپ، كوچىلاپ سوراۋەرگەچكە ئېر ئاخىرى راست گەپنى دەپتۇ:

ــ ئۇ پۇلدىن پايدا ئالالمىدى، لېكىن خۇشاللىقتىن پايدا ئالدى.

مۇلاھىزە:

گېئورگې شۇنداق دېگەن: خۇشال ئۆتۈشنىڭ سىرلىرىنىڭ بىرى كۈنلەرنى ئالدىراشلىق ئىچىدە ئۆتكۈزۈپ، ئۆزىنىڭ خۇشال ياكى خۇشال ئەمەسلىكىنى ئويلاشقا ۋاقىت قالدۇرماسلىق. ھەربىرىمىز ئادەمگە ئىشەنچ ۋە خۇشاللىق ئاتا قىلىدۇ، ئۆزىڭىزنىڭ خۇشال ئەمەسلىكىنى ھېس قىلغىنىڭىزدا ئەتراپىڭىزدىكى ئۇششاق ـ چۈششەك ئىشلار بىلەن مەپلىكە بولسىڭىز كەيپىياتىڭىز ئالدىراشچىلىقىڭىزغا ئەگىشىپ تەڭشىلىپ دىلىڭىز يورۇپ قالىدۇ.

ئىككى يۈەن پۇل

خۇشال بولۇش ياخشى ئىش. لېكىن بەزى خۇشاللىق ئادەمگە خۇشاللىقتىنمۇ بەكرەك ئېغىر كۆڭۈلسىزلىكلەرنى ئېلىپ كېلىدۇ.

— ئېپىكوۋروس

جېك ماكدونالد ئاشخانىسىنىڭ بولكىچىسى بولۇپ، كىرىمى ئانچە كۆپ ئەمەس ئىدى. لېكىن كۈنلىرىنى خۇشال ئۆتكۈزەتتى، ھەرقانداق ئىشقا ئۈمىدۋار پوزىتسىيەدە بولاتتى ۋە دائىم: «كۈن ئولتۇرسا ئەتە يەنە چىقىدۇ، چىقسا يەنە ئولتۇرىدۇ، تۇرمۇش دېگەن شۇ» دەيتتى.

جېك خىزمەتنى بېرىلىپ ئىشلەيتتى. ئۇ ئاشۇ ئازغىنا كىرىمگە تايىنىپ ھەرگىزمۇ ماشىنا ئالالمايتتى. ئۇ دوستلىرى بىلەن بىرگە بولغان چاغلىردا دائىم:

— ماشىنام بولغان بولسا قانداق ياخشى بولاتتى ـ ھە! دېگىنىچە ئۈمىدۋارلىق چىقىپ تۇرغان كۆزلىرىنى يىراقلا تىكەتتى. بەزىلەر ئۇنىڭغا:

— لاتارىيە بېلىتى ئالساڭ بەلكىم ماشىنا چىقىپ قالار، — دەپ چاقچاقمۇ قىلىغاندى.

ئۇ ئىككى يۈەنگە لاتارىيە بېلىتى سېتىۋالدى. تەڭرىنىڭ ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىدىمۇ قانداق، ئىككى يۈەنلىك تەنتەربىيە لاتارىيە بېلىتىدىن جېكقا كاتتا مۇكاپات چىقتى.

جېكنىڭ ئاخىرى مۇرادى ھاسىل بولدى، ئۇ مۇكاپات پۇلىغا بىر ماشىنا سېتىۋالدى، شۇنداق قىلىپ ئۇ ھەر كۈنى ماشىنىسىنى ھەيدەپ ئايلىنىدىغان، كېچىلىك بەزمىخانىغىمۇ ئانچە بارمايدىغان بولدى. كىشىلەر ئۇنىڭ ئىسقىرتقىنىچە ماشىنا ھەيدەپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرەتتى، قاچانلا قارىسا ماشىنىسى پارقىراپلا تۇراتتى.

بىركۈنى ئۇ ماشىنىسىنى بىنانىڭ ئالدىغا توختىتىپ قويۇپ، يېرىم سائەتتىن

كېيىن چىقىپ ماشىنىسىنىڭ يوقلىقىنى كۆردى. ماشىنا ئوغرىلانغانىدى.

بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان دوستلىرى جېكىنىڭ ماشىنىنى بەكلا ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى، نەچچە تۈمەنگە ئالغان ماشىنىسىنىڭ كۆزنى يۇمۇپ ـ ئاچقىچىلا يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئويلاپ، ئۇنىڭ بۇ زەربىگە بەرداشلىق بېرەلمەي قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىشتى:

ـــ جېك، ماشىناڭ يوتۇپتۇ، بۇنىڭ ئۈچۈن ھەرگىزمۇ ئارتۇقچە قايغۇرۇپ كەتمىگىن.

ـــ ھوي، مەن نېمىدەپ قايغۇرغۇدەكمەن؟ ـــ دېدى جېك قاقاھلاپ كۈلگىنىچە. دوستلىرى ھەيران بولغىنىچە بىر ـ بىرىگە قاراشتى.

ـــ ئاراڭلاردىن بىرەرسىڭلار ئىككى يۈەن پۇلنى يوتتۇرۇپ قويغىنىڭلار ئۈچۈن قايغۇرارسىلەرمۇ؟

ـــ ئەلۋەتتە قايغۇرمايمىزدە

ـــ شۇ ئەمەسمۇ، مېنىڭ يوقتىپ قويغىنىم شۇ ئىككى يۈەن پۇلغۇ.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا بەزى نەرسىلەرنى يوقتىپ قويۇشتىن خالىي بولالمايمىز. لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن خۇشاللىقنىمۇ قوشۇپ يوقتىۋەتسەك بولمايدۇ. بۇنداق ئىشقا دۇچ كەلگەندە يوقتىپ قويغان نەرسە ئۈچۈن قايغۇرماسلىقنى، ۋاقتىلىق يوقتىپ قويغان ئاشۇ نەرسە ئۈچۈن كەيپىياتىمىزغا تەسىر يەتكۈزمەسلىكنى ئۆگىنىۋېلىشىمىز لازىم.

گېنېرال بوتتوننىڭ جاۋابى

رەزىللىك ئالدىدا خۇشاللىقتىن سۆز ئېچىش مۇمكىن ئەمەس، ھەقىقىي خۇشاللىقنى پەقەت ساۋابلىق ئىش قىلغاندىلا ئاندىن ئېرىشكىلى بولىدۇ.

ـــ نىنچى

مەشھۇر گېنېرال بۇتتون ئەسكەرلەرنى ئۆز بالىسىدەك ياخشى كۆرەتتى. بىر قېتىم ئۇ ماشىنىنى ئۆزى ھەيدەپ ئەسكەرلەردىن ھال سوراش ئۈچۈن ئالدىنقى سەپكە بېرىپ، ئاكوپ يېنىدىلا ئەسكەرلەر بىلەن قىزغىن پاراڭغا چۈشۈپ كېتىدۇ.

ـــ قانداق ھايات خۇشال ئۆتكەن ھايات بولىدۇ؟ ـــ دەپ سورايدۇ ئۇ كۈلۈپ تۇرۇپ.

ـــ باشقىلار تەرىپىدىن ھۆرمەتلەنگەن ھايات. ئەڭ خۇشال ئۆتكەن ھايات بولىدۇ، ـــ دەپ جاۋاب بېرىدۇ بىر ئەسكەر ئالدىراپ.

ـــ ئۇنداقتا، خۇشاللىقتا باشقىلارغا تايىنىپ ئېرىشكەن بولۇپ قالمايمىزمۇ؟

ـــ مۇھەببەتلىك ھايات.

ـــ بۇ بالىلارچە ئوي.

ئەسكەرلەر ھەر خىل جاۋاب بېرىدۇ، لېكىن گېنېرال بۇتتون بۇلارنىڭ ھەممىسىنى رەت قىلىۋېتىدۇ. ئاخىرىدا ئۇ ئۆزىنىڭ جاۋابىنى دەيدۇ:

ـــ ئەڭ خۇشال ئۆتكەن ھايات ئۆزۈڭنىڭ ساڭا ئېھتىياجلىق ئادەمنىڭ بارلىقىنى ھېس قىلىپ ئۆتىدىغان ھايات.

مۇلاھىزە:

ھەقىقىي خۇشال ئۆتكەن ھايات دەل سىزنىڭ ھەر قاچان سىزگە ئېھتىياجلىق ئادەمنىڭ بارلىقىنى ھېس قىلغان ۋاقتىڭىز. گېنېرال بۇتتوننىڭ خۇشاللىق ھەققىدىكى جاۋابى ھاياتنىڭ خۇشاللىقنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى يېشىپ بېرىدۇ. چۈشكۈنلەشكەن ۋاقتىڭىزدا سىزگە ئېھتىياجلىق نۇرغۇن ئادەمنىڭ بارلىقىنى ئويلىسىڭىزلا كەيپىياتىڭىز ئاستا ـ ئاستا كۆتۈرۈلۈپ خۇشاللىققا ئېرىشەلەيسىز.

ئەينەكنىڭ سىرتىدىكى دۇنيا

كىشىلىك ھاياتتىكى ھەقىقىي خۇشاللىق ــ ئۆزى بېكىتكەن ئۇلۇغۋار نىشانغا يېتىش ئۈچۈن كۈچ چىقىرىشتا ئىپادىلىنىدۇ.

ــ بېرنارد شاۋ

بىر ئادەم بولۇپ ياش ۋاقتىدا تازا ئىشلەپ پۇل تېپىپتۇ، ئوتتۇرا ياشقا كەلگەندە مۇرادى ھاسىل بولۇپ، چوڭ بايلاردىن بولۇپ قاپتۇ. ماددىي مەئىشەتكە تويۇنغان بۇ ئادەم ئارزۇسىغا يېتىپ تۇرۇپمۇ ئۆزىنى ھېچبىر خۇشال ھېس قىلالماپتۇ. ئۇنىڭ گۈل تىجارىتى قىلىدىغان بىر دوستى بولۇپ، كۈنى ئادەتتىكىچە بولسىمۇ لېكىن ئىنتايىن خۇشال ئۆتىدىكەن، ئۇ بۇ دوستىنىڭ كۈلكىسىنى دائىم ئاڭلاپ تۇرىدىكەن. ئۇ بۇنى پەقەت چۈشىنەلمەپتۇ.

بىركۈنى بۇ باي گۈلچى دوستىدىن بۇنىڭ سەۋەبىنى سوراپتۇ:

ــ تاپقان پۇلۇمغا دۆكىنىڭدەك گۈل دۈكىنىدىن بىرەر يۈزنى سېتىۋالالايمەن، لېكىن نېمىشقا خۇشاللىق ماڭا نىسىپ بولمايدىغاندۇ؟

ــ ماۋۇ دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ نېمىلەرنى كۆرىدۇڭ؟ ــ سوراپتۇ گۈلچى دوستى ئۇنىڭغا يېنىدىكى دېرىزىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ.

ــ نۇرغۇن ئادەمنىڭ گۈللۈكتە ئايلىنىپ يۈرگەنلىكىنى كۆردۈم.

ــ ئەمدى ماۋۇ ئەينەككە قارىغىنە، ئەينەكتىن نېمىنى كۆردۈڭ؟

ــ ئۆزۈمنى كۆردۈم، جاۋاب بېرىپتۇ باي ئۆزىنىڭ ئەينەكتىكى سۈلغۇن چىرايىغا قاراپ.

ــ ئۇنداقتا ئۇ ئىككى مەنزىرىنىڭ قايسىسى چوڭ ئىكەن؟

ــ ئەلۋەتتە دېرىزىدىن يىراقنى كۆرگىلى بولىدۇ ـ دە.

دوستى كۈلۈپ كېتىپتۇ ۋە:

ــ گەپ دەل سېنىڭ ئەينەك ئىچىدىكى دۇنيادا ياشاۋاتقانلىقىڭدا! سەن ئاشۇ ئەينەكنىڭ ئارقىسىدىكى سىرنى چىقىرىۋەتكەن بولساڭ ئىدىڭ، پۈتۈن دۇنيانى كۆرەلمەيسەن بولاتتىڭ، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

بىر ئادەمنىڭ خۇشاللىقى ئۇنىڭ قانچىلىك نەرسىگە ئىگە بولغانلىقىدا ئەمەس، بەلكى ئۆز خۇشاللىقىغا قانچىلىك ئادەمنى ئورتاق بەھرىلەندۈرەلىگەنلىكىدە ئىپادىلىنىدۇ. ئۆز خۇشاللىقىغا باشقىلارنى بەھرىلەندۈرۈلگەن ئادەملەرلا مەڭگۈ تۈگىمەس خۇشاللىققا ئېرىشەلەيدۇ.

خۇشال يۈرىدىغان ئادەتنى يېتىلدۇرۇڭ

خۇشاللىق گەرچە ئۇ ھېسسىيات جەھەتتىكى ھۇزۇرلىنىش بولسىمۇ، لېكىن ئۇنى ئاقىلانە ئىلىق بىلەن قوغلاشمىساق بولمايدۇ.

— روللاند

بىر كۈنى تاڭ سەھەردە لوندونغا قاراپ ماڭغان پويىزنىڭ كونا پاسوندىكى ۋاگونىنىڭ تازىلىق ئۆيىدە بىرنەچچە ئەر ساقال ئېلىۋاتاتتى. پويىزدا تاڭ ئاتقان ھامان مانا مۇشۇنداق نۇرغۇن ئادەم يۇز ـ كۆزلىرىنى يۇيۇپ تارىنىدىغان گەپ، بۇ چاغدا كىشىلەرنىڭ ئۇيقۇسى تېخى تولۇق ئېچىلمىغاچقا بىر ـ بىرىگە گەپ قىلىشمۇ خوش ياقمايدۇ.

دەل مۇشۇ پەيتتە، چىرايىدىن ئىللىقلىق چىقىپ تۇرغان بىر ئەر تازىلىق ئۆيىگە كىرىپ كەلدى ـ دە، كۆپچىلىككە قىزغىن سالام قىلدى، لېكىن ئۇنىڭ سالىمىنى ھېچكىم ئېلىك ئالمىدى. ھېلىقى ئادەم ساقلىنىنى ئالغاچ غىڭشىپ ناخشا ئېيتىشقا باشلىدى، ئۇنىڭ روھى ئاجايىپ كۆتۈرەڭگۈ ئىدى. ئۇنىڭ بۇ قىلىقى باشقىلارغا ياقمىدى بولغاي، ئارىدىن بىرى ھەم سوغۇق ھەم مەسخىرە ئارىلاش تەلەپپۇزدا:

— ھەي! ئاجايىپ خۇشال كۆرۈنسەنغۇ سەن؟ نېمە بولدى ساڭا؟ — دەپ سورىدى.

— راست دەيسەن، — دېدى ھېلىقى ئەر يەنىلا خۇشال كەيپىياتتا، خۇددى سەن ئېيتقاندەك مەن خۇشال، ھەقىقەتەن بەك خۇشال، ئەر سەل توختىۋېلىپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — مەن ئۆزۈمنى بەختلىك قىلىشنى بىر خىل ئادەتكە ئايلاندۇرغانمەن.

كېيىن تازىلىق ئۆيىدىكىلەر ئۇنىڭ «مەن ئۆزۈمنى بەختلىك قىلىشنى بىر خىل ئادەتكە ئايلاندۇرغانمەن» دېگەن چوڭقۇر مەنىلىك سۆزىنى ئېسىدە چىڭ ساقلاپ ۋېلىشتى.

مۇلاھىزە:

كارنېگ مۇنداق دېگەن: ئادەمنىڭ تۇرمۇشى ئۇنىڭ ئىدىيەسى تەرىپىدىن بەلگىلىنىدۇ، كىشىلەرنىڭ كۆڭلىدىكى ئادەت خاراكتېرلىك ئوي ـ پىكىر تۇرمۇشتا يولۇققان كۆڭۈللۈك ياكى كۆڭۈلسىز ئىشلاردا ھەل قىلغۇچ رول ئويناپدۇ. مەيلى قانداقلا ئىش يۈز بەرمىسۇن ئۇنىڭغا خۇشال كەيپىياتتا مۇئامىلە قىلالىسىڭىزلا تۇرمۇشىڭىز ئىزچىل شاد ـ خورام‌لىق ئىچىدە ئۆتىدۇ.

يالغاندىن خۇشال بولالىسىڭىزلا ھەقىقىي خۇشال بولالايسىز

خىيالىي خۇشاللىقنىڭ ئادەمگە ئېلىپ كېلىدىغان ھۇزۇرى ھەقىقىي خۇشاللىقنىڭ ھۇزۇرىدىن كەم ئەمەس.

ــ شېكسپىر

ماري ئىلگىرى ئەتىدىن ـ كەچكىچە خاپىلا يۇرۇيدىغان ئايال بولۇپ، ئانچىكىم بىر ئىشقىمۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىغۇدەك دەرىجىدە قايغۇراتتى.

بىر قېتىم ئۇ بىر مۇھىم يىغىنغا قاتناشماقچى بولىدۇ. لېكىن ئۇنىڭ غەمگە تولغان كەيپىياتى ئۇنى ناھايىتى تەڭقىسچىلىققا قويىدۇ. ئۇ ئەينەكتىن ئۆزىنىڭ روھسىز سىيماسىنى كۆرۈپ ساراسىمگە چۈشىدۇ ۋە ئامالسىز پىسخىكا دوختۇرىغا تېلېفون قىلىپ:

235

ــ قانداق قىلسام بولار، تۇرقۇم بەكلا سۇلغۇن، روھسىز ھالەتتە قانداقمۇ يىغىنغا قاتنىشارمەن؟ ــ دەپ سورايدۇ. دوختۇر ئۇنىڭغا بىر ئەقىل كۆرسىتىدۇ:

ــ سىزنى غەمگە سېلىپ قويغان ئىشنى ئۇنتۇپ، ئۆزىڭىزنى خۇشال تۇتۇڭ. دەققەت قىلىڭكى، يالغاندىن خۇشال بولغان، ئۆزىڭىزگە ئىشەنگەن قىياپەتكە كىرىۋالسىڭىز كەيپىياتىڭىز ياخشىلىنىپ، ناھايىتى تېزلا ئېچىلىپ كېتىسىز ۋە چىرايىڭىزدىن يېقىملىق كۈلكە جىلۋىلىنىپ تۇرىدىغان بولىسىز، ــ ماري دوختۇرنىڭ دېگىنى بويىچە قىلىدۇ. كەچتە ئۇ دوختۇرغا يەنە تېلېفون قىلىپ:

ــ يىغىنغا ئۆڭۈشلۇق قاتنىشىپ، يېڭى پىلان ۋە خىزمەتكە ئېرىشتىم. مەن ئۆزىگە ئىشەنگەن بولۇۋالسا ئىشەنچىنىڭ راستىنلا پەيدا بولىدىغانلىقى ۋە يالغاندىن خۇشال بولۇۋالسا ناچار كەيپىياتنىڭ يوقاپ كېتىدىغانلىقىنى پەقەتلا ئويلىماپتىكەن، ــ دەيدۇ.

مۇلاهىزە:

يالغاندىن خۇشال بولالىسىڭىز راستىنلا خۇشال بولالايسىز. ئادەم باشقىچە تەپەككۇر قىلىپ، كەيپىياتىنى تەڭشىسىلا بېڭىچە ھېسسىياتقا ئىگە بولالايدۇ. شۇڭا، ئۆزىمىزنىڭ ناچار كەيپىياتىنىڭ مۇھاسىرىسىگە چۈشۈپ قالغانلىقىمىزنى بايقىغان ھامان، ئۆزىمىزنى يالغاندىن بولسىمۇ خۇشال تۇتۇپ، ئۆزىمىزگە ناچار كەيپىياتتىن قۇتۇلۇشنى ئەسكەرتىپ تۇرۇشىمىز لازىم.

تۆت ئېغىز سۆز

خۇشاللىق ئاجايىپ ھەلىتە نەرسە، ئۇ سىزنىڭ ئۇنى باشقىلارغا بېرىۋەتكەنلىكىڭىز سەۋەبلىك ئازلاپ كەتمەيدۇ. بەزىدە سىز ئۇنى باشقىلارغا قانچىلىك جىق بەرسىڭىز ئۇ سىزگە شۇنچە كۆپ نېسىپ بولىدۇ.

ـــ يى مىڭ

بىر بالا دانىشمەننى يوقلاپ بېرىپ، ئۇنىڭ ئۆزىگە خۇشاللىققا تۇتۇشىدىغان يولنى كۆرسىتىپ قويۇشىنى ئۆتۈنۈپتۇ.

ـــ ھۆرمەتلىك دانىشمەن، قانداق قىلسام ئۆزۈمنىڭ خۇشال ئۆتىدىغان، باشقىلارغىمۇ خۇشاللىق ئاتا قىلىدىغان ئادەم بولالايمەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ بالا دانىشمەندىن.

ـــ بۇ ئاسانغۇ، مەن ساڭا تۆت ئېغىز سۆز سۆزۈغا قىلاي. بىرىنچىسى، ئۆزۈڭنى باشقىلارنىڭ ئورنىغا قوي. سەن بۇ سۆزنىڭ مەنىسىنى بىلەمسەن؟

ـــ بۇ، ئۆزۈم ئازابلانغان ۋە دەرد تارتقاندا ئۆزۈمنى باشقىلارنىڭ ئورنىغا قويسام ئازابىم يېنىكلەيدۇ؛ چەكسىز خۇشاللىققا چۆمۈپ ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالمايدىغانلىقىمنى ئۆزۈمنى باشقىلارنىڭ ئورنىغا قويسام ئاشۇ خۇشاللىققا جايىدا بولىدۇ، دېگەنلىكمۇ؟

دانىشمەن ساقىلىنى سىيلاپ قويۇپ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ:

ـــ ئىككىنچىسى، باشقىلارنى ئۆزۈڭنىڭ ئورنىغا قوي.

بالا سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن دەپتۇ:

ـــ بۇنداق بولغاندا باشقىلارنىڭ بېشىغا كەلگەن بەختسىزلىككە ھەقىقىي تۈرده ھېسداشلىق قىلىپ، باشقىلارنىڭ دەردىنى چۈشەنگىلى ھەمدە باشقىلارغا يارەمىم كېرەك بولغاندا ئۇنىڭغا مۇۋاپىق يارەم قىلغىلى بولىدۇ.

دانىشمەن رازىمەنلىك بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپتۇ:

ـــ ئۈچىنچىسى، باشقىلارنى باشقىلارنىڭ ئورنىغا قوي.

ــ بۇ گەپنىڭ مەنىسى ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق مۇستەقىل ئادەم ئىكەنلىكىگە ھۆرمەت قىلىش، ھەرقانداق ۋاقىتتا باشقىلارنىڭ مەركىزىي دائىرىسىگە تاجاۋۇز قىلماسلىق، دېگەنلىك بولامدۇ؟

دانىشمەن قاقاھلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ ۋە:

ــ ياخشى، ناھايىتى ياخشى. تۆتىنچىسى، ئۆزۈڭنى ئۆزۈڭنىڭ ئورنىغا قوي. بۇ گەپنى چۈشەنمەك سەل تەسرەك، بۇنى كېيىن ئۆزۈڭ ئاستا ـ ئاستا بىلىۋال، ــ دەپتۇ.

ــ بۇنىڭ مەنىسىنى دەمالىققا بىلەلمىگۈدەكمەن. لېكىن بۇ تۆت ئېغىز گەپنىڭ بىر ـ بىرىگە زىت كېلىدىغان يېرى ئاز ئەمەسكەن. بۇلارنى قانداق قىلىپ ئۆزئارا بىرلەشتۈرەلەيمەن؟ ــ دەپ سوراپتۇ بالا.

ــ بۇمۇ ئاسان، ھاياتىڭدىكى بارلىق ۋاقىت ۋە سەرگۈزەشتىڭ ئارقىلىق بىرـ لەشتۈرىسەن، ــ دەپتۇ دانىشمەن.

كېيىن بۇ بالا چوڭ بولۇپ قورامغا يېتىپتۇ، كېيىن يەنە قېرىپ بوۋايغا ئايلىنىپتۇ. بوۋاي دۇنيادىن كېتىپمۇ كىشىلەر ئۇنىڭ نامىنى خېلى ئۇزۇنغىچە ئېغىزدىن چۈشۈرمەپتۇ. كىشىلەر ئۇنى ناھايىتى بىلىملىك ئادەم ئىدى، ئۇ دائىم خۇشال يۈرەتتى، ئۆزى بىلەن ئۇچراشقانلىكى ئادەمگە خۇشاللىق ئاتا قىلالايتتى، دېيىشىپتۇ.

مۇلاھىزە:

خاپا ياشايدىغان ئادەملەرمۇ ئاز ئەمەس. چۈنكى، ئۇلار يۇقىرىدىكى ھېكايىدە دانىشمەن دېگەن تۆت ئېغىز سۆزدە دېيىلگەننى قىلالمىغان. ئەمەلىيەتتە، ئۆمرۈمنى خۇشاللىق ئىچىدە ئۆتكۈزمەن دېگەن ئادەم ئاشۇ تۆت ئېغىز سۆزنى ئېسىدە تۇتۇپ، ئۆزىگە ياخشى مۇئامىلە قىلىپ، باشقىلارنى ھۆرمەتلەپ، باشقىلارغا خۇشاللىق بىلەن ياردەم بېرىپ، بېشىغا دەرد كەلـ گەندە كەيپىياتىنى مۇۋاپىق تىزگىنلىسىلا بولىدۇ.

لايدىن ياسالغان پىل ۋە دانىشمەن

ئادەمنى ھەممىدىن بەك ئازابلايدىغان ئىش دەل ئادەمنى ئازابتىن قۇتۇلدۇرىدىغان ئىش.

ـــ لاروشفۇكو

بىرەيلەن يول بويىغا يېڭىدىن ياسالغان پىلنىڭ ھەيكىلىنى ئورنىتىپ قويۇپ-تۇ. بۇ ھەيكەل بوران ـ چاپقۇندىن پاناھلانغۇدەك بىرەر يەرنى تېپىشنى بەكلا ئارزۇ قىلىدىكەن. لېكىن ئۇ يا ماڭالمايدىغان يا زۇۋان سۇرەلمەيدىغان بولغاچقا ئادەملەرگە ھەۋەسلىنىپلا يۈرۈيدىكەن ۋە ئادەملەر ھېچنېمىدىن غېمى يوق، خالىغان يەرگە ئەركىن ـ ئازادە بارالايدىكەن، دەپ ئويلاپ، پۈرسەت بولسىلا ئادەملەردىن ياردەم سوراشنى كۆڭلىگە پۈكۈپتۇ.

239

بىركۈنى بۇ يەردىن بىر دانىشمەن ئۆتۈپ قاپتۇ. قورچاق پىل كۆزلىرى ئارقا-لىق دانىشمەندىن ياردەم سوراپتۇ:

ـــ دانىشمەن، مېنى ئادەمگە ئايلاندۇرۇپ قويغان بولسىڭىز! ـــ دانىشمەن ھەيـ-كەلگە خېلى ئۇزۇن قاراپ تۇرغاندىن كېيىن نېمىندۇر چۈشەنگەندەك كۈلۈپ كې-تىپتۇ ۋە يېڭىنى بىرلا سىلكىپتىكەن، قورچاق پىل ياش يىگىتكە ئايلىنىپ قاپتۇ.

ـــ ئادەمگە ئۆزگەرسەڭ بولىدۇ، لېكىن ئاۋۋال مەن بىلەن بىرگە ھايات مۇساپە-سىنى سىناق تەرىقىسىدە مېڭىپ كۆر. ناۋادا تۇرمۇشنىڭ ئازابلىرىغا چىدىيالمىغۇ-دەك بولساڭ سېنى شۇ ھامان ئەسلىگە كەلتۈرۈپ قويىمەن، ـــ دەپتۇ دانىشمەن.

شۇنداق قىلىپ يىگىت دانىشمەنگە ئەگىشىپ بىر تىك يارنىڭ بويىغا كەپتۇ.

ـــ ئەمدى سەن بۇ چوققىدىن ئاۋۇ چوققىغا ئۆتۈپ باق، ـــ دەپتۇ دانىشمەن ھەمدە يېڭىنى بىرلا سىلكىپ يىگىتنى زەنجىر كۆۋرۈكنىڭ ئۈستىگە چىقىرىپ قويۇپتۇ.

يىگىت قورققىنىدىن تىترىگىنىچە چوڭ ـ كىچىكلىكى ھەر خىل زەنجىر ھالـ قىلارغا دەسسەپ ئالغا ئىلگىرىلەشكە باشلاپتۇ. ئۇ ئېھتىياتسىزلىقتىن بىر ھالقـ نىڭ ئىچىگە قاپسىلىپ قاپتۇ، ئىككى پۇتى مۇئەللەقتە ساڭگىلاپ كۆكرىكى ھالقىغا قىسىلىپ قېلىپ دەم ئالالماي قاپتۇ.

ــ ۋايجان! بەك قىينىلىپ كەتتىم، مېنى تېز قۇتقۇزۇۋېلىڭ! ــ دەپ ۋارقىراپـ تۇ يىگىت قوللىرىنى پۇللاڭلىتىپ.

ــ ئۆزۈڭنى ئۆزۈڭ قۇتقۇز. بۇ يولدا سېنى ئۆزۈڭدىن باشقا ھېچكىم قۇتقۇزالـ مايدۇ، ــ دەپتۇ دانىشمەن.

يىگىت تولغىنىپ خېلى ھەپىلىشىپتۇ ۋە مەڭ بالادا بۇ ئازابتىن قۇتۇلۇپتۇ، ــ سەن قانداق ھالقا؟ نېمىشقا مېنى بۇنداق ئازابلايسەن؟ ــ دەپتۇ يىگىت ئاچچىقلـ نىپ.

ــ مەن دېگەن نام ـ مەنپەئەت ھالقىسى، ــ دەپتۇ يىگىتنىڭ پۇتىدىكى ھالقا زۇۋانغا كىرىپ.

يىگىت داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلەپتۇ. تۇيۇقسىز ئۇنىڭ ئالدىدا چىرايلىق بىر قىز پەيدا بولۇپ يىگىتكە قاراپ كۈلۈمسىرەپ قۇيۇپلا غايىب بولۇپتۇ.

بۇنى كۆرگەن يىگىتنىڭ دەققىتى چېچىلىپ كېتىپ يەنە بىر ھالقىغا قاپسـ لىپ قاپتۇ.

ــ ۋايجان! بەك قىينىلىپ كەتتىم، مېنى تېز قۇتقۇزۇۋېلىڭ! ــ يىگىت قولـ لىرىنى پۇلاڭلىتىپ يەنە ۋارقىراشقا باشلاپتۇ.

لېكىن ئەتراپ جىمجىت بولۇپ، ھېچقانداق سادا چىقماپتۇ، ئۇنى قۇتقۇزغىلى ھېچكىم كەلمەپتۇ.

بۇ چاغدا ئۇنىڭ ئالدى تەرىپىدە دانىشمەن پەيدا بولۇپتۇ ۋە:

ــ بۇ يولدا سېنى ئۆزۈڭدىن باشقا ھېچكىم قۇتقۇزالمايدۇ، ــ دەپتۇ.

يىگىت ھەپىلىشىپ يۇرۇپ ئاخىرى بۇ ھالقىدىنمۇ قۇتۇلۇپ چىقىپتۇ. بۇ چاغدا ئۇ ھېرىپ ھالىدىن كەتكەن بولغاچقا، دېمىسىنى ئېيتۇالماقچى بولۇپ ئىككى ھالقىنىڭ ئارىلىقىدا ئولتۇرۇپتۇ.

ــ بۇ قانداق ئازابلىق ھالقا بولغىيتى ئەمدى؟ ــ دەپتۇ يىگىت.

ــ مەن دېگەن گۈزەللىك ھالقىسى، ــ دەپتۇ پۈتىنىڭ ئاستىدىكى ھالقا جاۋاھىرنى كۆرسىتىپ.

يىگىت بىر ئاز دەم ئېلىۋالغاندىن كېيىن، ئۆزىنى يېنىكلەپ قالغاندەك ھېس قىلىپ شادلىققا چۆمۈپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ھالقىدىن قۇتۇلۇپ چىققىنىدىن خۇرسەن بولۇپتۇ.

يىگىت داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلەپتۇ، لېكىن ئويلىمىغان يەردىن ئارقا ـ ئارقىدىن ئارزۇ ـ ئارمان ھالقىسى، ھەسەتخورلۇق ھالقىسى...، غا چۈشۈپ كېتىپتۇ. ئۇ بۇ ھالقىلارنىڭ ئازابىدىن بىر ـ بىرلەپ قۇتۇلۇپ چىققاندا ھېرىپ ھالىدىن كەتكەنىكەن. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ قاراپتىكەن، كۆز ئالدىدا ئۇزۇنغا سوزۇلغان يول كۆرۈنۈپتۇ. ئەمدى ئۇنىڭ پەقەتلا ماڭغىدەك مادارى قالماپتۇ.

ــ دانىشمەن، ئەمدى ماڭالمىغۇدەكمەن، مېنى بۇرۇنقى ئورنۇمغا ئاپىرىپ قويغان بولسىڭىز، ــ دەپتۇ يىگىت ۋارقىراپ.

دانىشمەن پەيدا بولۇپتۇ ۋە يېڭىنى بىرلا سىلكىپ يىگىتنى يول بويىغا ئېلىپ چىقىپ قويۇپتۇ.

ــ ھايات يولىدا نۇرغۇن ئازاب بار. لېكىن ئاشۇ ئازاب ئۈستىدىن غەلىبە قىلغاندىن كېيىنكى خۇشاللىق ۋە راھەت تۇيغۇسىمۇ يوق ئەمەس. سەن راستتىنلا كىشىلىك ھاياتتىن ۋاز كەچمەكچىمۇ؟

ــ ھايات يولىدىكى ئازاب جىق، شادلىق ۋە خۇشاللىق قىسقا ھەم ئاز ئىكەن. شۇڭا مەن ئادەم بولۇش نىيىتىدىن ياندىم، يەنىلا قورچاق پىل بولغىنىم ياخشىكەن، ــ دەپتۇ يىگىت قىلچە ئىككىلەنمەيلا.

دانىشمەن يېڭىنى بىرلا سىلكىگەن ئىكەن، يىگىت شۇ ھامان ئەسلى ھالىتىگە كېلىپ قاپتۇ.

ــ ئەمدى دۇنيانىڭ ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرىنى ئىككىنچى كۆرمەيدىغان بولدۇم، ــ دەپ ئويلاپتۇ قورچاق پىل.

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي، ياققان بىر قېتىملىق قاتتىق يامغۇردا قورچاق پىل ئېرىپ بىر دۆۋە لايغا ئايلىنىپ قاپتۇ.

مۇلاھىزە:

بىر يازغۇچى مۇنداق دېگەنىكەن: «ھەسەن ـ ھۈسەننى كۆرىمەن دەيدىغان ئادەم يامـ غۇردىن قورقمىسۇن. ئادەمنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىش داۋامىدا خۇشاللىق بىلەن ئازاب بىر ـ بىرىـ گە سۇڭدىشىپلا يۈرۈيدۇ. مۇۋەپپەقىيەتنىڭ تەمىنى تېتىش ئۈچۈن تۇرمۇشنىڭ ئازابلىرىغا بەرداشلىق بەرمەي بولمايدۇ.

سەككىزىنچى باب غەم ـ ئەندىشىدىن خالىي بولۇپ، ئۆزىڭىز ئۈچۈن «غەم ـ ئەندىشە دەرىخى» تىكىپ قويۇڭ

غەم ـ ئەندىشە كەيپىيات بىلەن مۇناسىۋەتلىك. شائىرلارنىڭ تەسۋىرلىرى دۇنيا سىدا تاشنىڭ روھى، بۇلۇتنىڭ چۆگۈر مەنىسى، سۇنىڭ نازۇك تەرىپى بولغان بولىدۇ. لېكىن ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ قەلبى يوق. پەقەت ئادەمنىڭلا قەلبى بولىدۇ، ئادەمدە قەلب بولغانلىقى ئۈچۈنلا ئۇنىڭدا غەم ـ ئەندىشە بولىدۇ. ئادەم غەم ـ ئەندىشىدىن خالىي بولالمايدۇ، لېكىن ئۆزىمىزنى خۇشال تۇتساق تامامەن بولىدۇ! كۈنلىرىمىنى خۇشال ئۆتكۈزىمەن دەيدىكەنسىز، شۇ ئېسىڭىزدە بولسۇنكى، ئىچى پۇشۇش، غەم ـ ئەندىشە، پۇشايمان دېگەنلەرنى ئۆزىڭىزگە ھەرگىز يېقىن يولاتماڭ، بۇرۇن يۈز بەرگەن ئازابلىرىڭىزنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپ كېتىڭ. شۇنداق قىلالىسىڭىزلا كەلگۈسىگە ئۈمىدۋارلىق بىلەن يۈزلىنەلەيسىز.

جەننەتكە ئەۋەتىلگەن خەت

مۇڭلۇق قايغۇروش ئۆلۈپ كەتكەنلەرگە بولغان سېغىنىشنىڭ ئىپادىلىنىشى. لېكىن چەكتىن ئېشىپ كەتكەن قايغۇروش ھاياتنى نابۇت قىلىدىغان دۈشمەن.

— شېكسپىر

پىد شادىمان پوچتالىيون بولۇپ، خىزمىتىنى ئاجايىپ ياخشى كۆرەتتى ۋە جان ـ دىل بىلەن ئىشلەيتتى. ئادرېسى ئېنىق بولمىغان ياكى پەرقلەندۈروش قىيىن خەتلەر ئۈنىڭ تىرىشچانلىقى ئارقىلىق ئاساسىي جەھەتتىن ئىگىسىنى تاپاتتى، ئۇ ھەر كۈنى ئىشتىن چۈشۈپ ئۆيىگە كېلىپلا شۇ كۈنى يۈز بەرگەن كۆڭۈللۈك ئىشنىڭ ھەممىسىنى خوتۇنىغا دەپ بېرەتتى. كەچلىك تاماقتىن كېيىن خوتۇنى بىلەن بىر جۇپ بالىسىنى ئېلىپ سىرتلارنى ئايلىنىپ كېلەتتى. ئۈنىڭ تۇرمۇشى خۇددى سۈپسۈزۈك ئاسماندەك كۆڭۈلسىزلىكتىن مۇستەسنا ئۆتەتتى.

245

لېكىن ھاۋا ئوچۇق بىركۈنى سەھەردە ئۈنىڭ ئوغلى ئاغرىپ قالىدۇ. داۋالاتقان بولسىمۇ، لېكىن دوختۇر ھېچقانداق ئامال قىلالمايدۇ، ئەتىسى ئوغلى ئۆلۈپ كېتىدۇ.

شۇنىڭغا ئەگىشىپلا پىدنىڭ يۈرىكىمۇ ئۆلىدۇ، ئۈنىڭ تۇرمۇشى خۇددى ئادرېسى ئېنىق يېزىلمىغان خەتكە ئوخشاش تايانچىسىدىن ئايرىلىپ قالغاندەك بولۇپ قالىدۇ. ئۇ ھەر كۈنى سەھەر ئورنىدىن تۇرۇپ ئىشقا باراتتى، يولنىمۇ خۇددى تۇن سەيلىسى قىلىدىغان ئادەمدەك ماڭاتتى. ئىشخانىغا كېلىپلا ئىش بېجىرىش ئۈستىلى ئالدىدا ئولتۇرۇپلىپ زۇۋان سۈرمەي ئۆز ئىشىنى قىلاتتى، ئىشتىن چۈشۈپ ئۆيىگە كېلىپ تامىقىنى چالا ـ پۇلا يېپتىپ قالاتتى. خوتۇنى پىدنىڭ تۇن بويى كىرپىك قاقماي تورۇسقا قاراپ ياتىدىغانلىقىنى بىلىپ تۇراتتى.

خوتۇنى تىت ـ تىت بولاتتى، ئېرىگە شۇنچە كۆيۈنسىمۇ لېكىن ھېچ ئۇنۇمى

بولمايۋاتاتتى.

روزدىستۇۋ بايرىمى يېقىنلاپ قېلىۋاتاتتى. ئەتراپتىكى بايرام كەيپىياتى بۇ ئائىلىنىڭ ئازابلىرىنى يېنىكلىتەلمىدى. يىلنىڭ بېشىدىلا ئىنىسى بىلەن بىرگە بايرامنىڭ كېلىشىنى تۆت كۆزى بىلەن كۈتۈپ يۈرگەن ئاچىسى ئانمۇ كەمسۆز بولۇپ قالغانىدى.

بىركۈنى پىد خەت ئايرىۋېتىپ، قولىغا رەڭلىك قەغەزدە ياسالغان بىر پارچە كونۋېرت چىقىپ قالىدۇ. كونۋېرت ئۈستىگە كۆك رەڭلىك قەلەمدە: «جەننەتتىكى مومامغا تېگىدۇ» ــ دەپ يېزىلغانىدى. «قانداق خەت بۇ!» پىد يېنىك تىنىۋەتكەندىن كېيىن خەتنى بىر ياقتا تاشلاپ قويماقچى بولىدۇ ـ يۇ، «جەننەتتىكى مومامغا تېگىدۇ» دېگەن خەت ئۇنىڭغا تەسىر قىلىپ، خەتنى ئېچىپ ئوقۇيدۇ. خەت مۇنداق يېزىلغانىدى:

ــ سۆيۈملۈك جەننەتتىكى موما:

ئىنىم قازا قىلىپ، دادام بىلەن ئاپام بەك ئازابلاندى. ئاپام ياخشى ئادەملەر ئۆلگەندىن كېيىن جەننەتكە كىرىدۇ، ــ دەيدۇ. ئىنىم بەلكىم سىز بىلەن بىللىدۇر. ئىنىمنىڭ ئويۇنچۇقلىرى بارمۇ؟ ئىنىمنىڭ ياغاچ ئېتىنى مىنمىدىم، كۆبىكلىرىنى ئويىنىمىدىم. مەن دادامنىڭ بۇ نەرسىلەرنى كۆرۈپ كۆڭلىنىڭ بۇزۇلۇشىدىن ئەنسىرەپ ھەممىسىنى يوشۇرۇپ قويدۇم. دادام تاماكا چەكمەيدىغان بولدى، گەپمۇ قىلماس بولۇۋالدى. مەن ھېكايە ئاڭلاشقا شۇنداق ئامراق ئىدىم، لېكىن دادامنى ھېكايە ئېيتىپ بەر دېيەلمەيمەن، ئۇ بالدۇرراق يېتىپ ئارام ئالسۇن. بىر قېتىم مەن ئاپامنىڭ: «پەقەت تەڭرىلا ئۇنى قۇتقۇزالايدۇ» دېگىنىنى ئاڭلاپ قالدىم. موما ئېيتىڭچۇ، تەڭرى نەدە؟ مەن ئۇنى چوقۇم ئىزدەپ بارىمەن، ئۇنىڭدىن دادامنى بۇ ئازابتىن قۇتقۇزۇۋېلىشنى تەلەپ قىلىمەن، دادامنى بۇرۇنقىدەك تاماكىسىنى چېكىپ، ھېكايە سۆزلەپ بېرىدىغان قىلىپ بېرىشنى ئۆتۈنۈمەن.

ــ ئان

ئۇ ئىشتىن چۈشكىنىدە كوچا چىراقلىرى ئاللىقاچان يېنىپ بولغانىدى. پىد ئۆيگە ناھايىتى تېز قايتىدۇ، ئۇ ئالدىراپ ماڭغاچقا سايىسىنىڭ بىردە ئوڭغا، بىردە

سولغا ئېگىز ـ پەس بولۇۋاتقانلىقىغىمۇ دىققەت قىلماي ئالدىغا قاراپ مېڭىۋېرىدۇ. ئۇ ئۆيىنىڭ ئالدىغا كېلىدۇ، لېكىن ئىشىكنى ئالدىراپ ئاچماي، ئىشىك ئالدىدا خېلىغىچە تۇرىدۇ. ئۇ ئۇستى ـ بېشىنى بىرەر قۇر تۇزەشتۇرگەندىن كېيىن، چوڭقۇر بىر تىنىۋېلىپ، ئائىلىسىدىكىلەرگە كۆرسىتىش ئۈچۈن چىرايىغا ئۆچۈپ كەتكىلى ئۇزۇن بولغان كۈلكىنى يۈگۈرتىدۇ.

مۇلاھىزە:

خۇددى ئاينىڭمۇ تولدىغان، كېمىيىدىغان ۋاقتى بولغىنىدەك ئادەمدە ھىجران قايغۇسى بىلەن ۋىسال شادلىقى بولىدۇ. كىشىلىك ھاياتتا ھايات ـ ماماتلىق جۈدالىق بولۇپ تۇرىدۇ. لېكىن ئۆزىمىزنى ئۇزۇنغىچە ئازابلاپ قايغۇروپ يۈرسەك بولمايدۇ. ئاشۇ قايغۇنىڭ ئاسارىتىدىن بالدۇرراق قۇتۇلۇپ چىقىپ، نورمال تۇرمۇشتىن بەھر ئالغىنىمىز تۇزۇك.

بۇ ئىشمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ

تۇرمۇشقا ئالاھىدە نۇقتىدىن قارىساق تۇرمۇشنىڭ تىراگېدىيە ئىكەنلىكىنى؛ نورمال كەيپىياتتا قارايدىغان بولساق تۇرمۇشنىڭ كومېدىيە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىمىز.

ـــ چارلىز چاپلىن

داڭلىق ئارتىس لاسا ېھنو بىر قېتىملىق پاراخوت سەپىرىدە بورانغا ئۇچراپ، پا-لوبىدا يىقىلىپ كېتىپ بەختكە قارشى ئېغىر يارىلىنىدۇ. ئۇ ئوپېراتسىيە ئۆيىگە كەلتۈرۈلۈپ، پۈتى كېسىۋېتىلىش ئالدىدا تۇيۇقسىز ئىلگىرى ئۆزى رول ئالغان ئو-يۇندىكى بىر ئابزاس سەھنە سۆزىنى يۇقىرى ئاۋازدا ئوقۇيدۇ. مۇخبىرلار: ئۇ بەلكىم ئۆزىنىڭ جىددىيلىشىپ كەتكەن كەيپىياتىنى تەڭشەش ئۈچۈن شۇنداق قىلىۋاتسا كېرەك، ـــ دەپ ئويلايدۇ. لېكىن ئۇ: «ئۇنداق ئەمەس، دوختۇر ـ سېستىرالارغا ئىلھام بېرىۋاتىمەن. كۆرمىدىڭلارمۇ، ئۇلار نېمىدېگەن سۈرلۈك ـ ھە؟ ـــ دەيدۇ.

لاسا ېھنو قارشىلىشىپ بولمايدىغان ئاپەت ئالدىدا تەقدىرنىڭ كاجلىقىدىن رەنجىمىدى، تەڭرىنىڭ ئادالەتسىزلىكىدىن ئاغرىنمىدى. ئەكسىچە، ئازاب ۋە ئەندى-شىنىڭ ئاسارىتىدىن مەردانىلىق بىلەن قۇتۇلۇپ، تۇرمۇشنىڭ ئوتلۇق مەشئىلىنى يېڭىباشتىن يالقۇنجىتىدۇ. ئۇنىڭ ئېغىزىدىن «ئۇلار نېمىدېگەن سۈرلۈك ـ ھە؟» دېگەن ئاشۇ بىر ئېغىز سۆزنىڭ چىقىشى بىلەن تەڭ كۆڭلىدىكى كەيپىيات تەڭشە-گۈچ بەلكىم ئەڭ ياخشى ھالەتكە كەلگەن بولۇشى مۇمكىن. لاسانىڭ ئوپېراتسىيەسى مۇۋەپپەقىيەتلىك تاماملانغاندىن كېيىن، گەرچە ئۇ سەھنىگە چىقالمىسىمۇ، لېكىن نۇتۇق سۆزلەش بىلەن شۇغۇللىنىدۇ. ئۇنىڭ ھاياتىي كۈچكە تولغان نۇتۇقىنى ئاڭلە-غان تاماشىبىنلىرى ئۇنىڭغا يەنە بىر قېتىم ئالقىش ياڭرىتىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئۆزگەرتكىلى بولمايدىغان بەختسىزلىك ۋە مادارى يەتمەيدىغان ئىشقا دۇچ كەلگەندە، پۇشايمان قىلىش ۋە ئاغرىنىش بىلەن مەسىلىنى ھەل قىلغىلى بولمايدۇ. بۇنداق چاغدا، ئۆزگىرىش ئاشۇ دەرد ـ ئەلەملەرنى ئۇنتۇپ كېتىشنى ئەسكەرتىپ تۇرۇۋىتىدۇ. چۈنكى، ئىش مەيلى ئوڭدىن كەلسۇن ياكى تەتۈرسىدىن چىقسۇن، ھامان ئۆتۈپ كېتىدۇ.

چېقىلىپ كەتكەن قەھۋە ئىستاكانى ئۈچۈن ياش تۆكمەك

كۆز يېشىگىزنى ئۆتۈپ كەتكەن ئىش ئۈچۈن ئىسراپ قىلماڭ.

— ئېۋرىپىدېس

بىر پىسخولوگ دەرس ئۆتۈۋېتىپ ئوقۇغۇچىلىرىغا ئاجايىپ نەپىس ئىشلەنگەن بىر قەھۋە ئىستاكانىنى كۆرسىتىپتۇ. ئوقۇغۇچىلار ھە دەپ بۇ ئىستاكاننىڭ ئۆزگىچىلىكىنى تەرىپلىشىۋاتقاندا ئوقۇتقۇچى ئىستاكاننى قەستەن يەرگە چۈشۈرۈۋېتىپتۇ. ئىستاكان سېمونت يەرگە چۈشۈپ چۈل ـ چۈل بولۇپ كېتىپتۇ. بۇنى كۆرگەن ئوقۇغۇچىلار ئېچىنىپ چۇرقۇرىشىپ كېتىپتۇ. ئوقۇتقۇچى ئىستاكان پارچىسىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— سىلەر بۇ ئىستاكان ئۈچۈن ئېچىنىۋاتىسىلەر، لېكىن بۇنداق ئېچىنىش ئىستاكاننى ھەرگىزمۇ ئەسلى ھالىتىگە كەلتۈرەلمەيدۇ. سىلەر بۇنىڭدىن كېيىنكى تۇرمۇش يولۇڭلاردا مانا مۇشۇنداق ئورنىنى تولدۇرغىلى بولمايدىغان ئىشقا دۇچ كەلگەن ۋاقىتلىرىڭلاردا مۇشۇ چېقىلغان قەھۋە ئىستاكانىنى ئېسىڭلاردا چىڭ تۇتۇڭلار، — دەيدۇ.

بۇ ئىنتايىن نەتىجىلىك چىققان بىر قېتىملىق ساپا تەربىيەسى دەرسى بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار چېقىلغان قەھۋە ئىستاكاندىن ئادەم مەغلۇبىيەت ۋە بەختسىزلىكنى ئۆزگەرتىشكە ئامالسىز قالغاندا ئۇنى قوبۇل قىلىشنى، ئۇنىڭغا ماسلىشىشنى، ئۇنى ئۇنتۇپ كېتىشنى ئۆگىنىۋېلىش كېرەكلىكىنى بىلىۋالىدۇ.

مۇلاھىزە:

چېقىلىپ كەتكەن قەھۋە ئىستاكانى ئۈچۈن ياش تۆكمەك. گەرچە رېئاللىقنى دەمالىلقا ئۆزگەرتكىلى بولمىسىمۇ، قولدىن بېرىپ قويغان نەرسىنى ئۇنتۇپ، ئىلكىمىزدىكى نەرسىنى قەدىرلەشنى ئۆگىنىۋېلىشىمىز كېرەك.

ئۇ پەقەتلا بىر كۆينەك خالاس

ئۆزىنى خۇشال تۇتالمايدىغان ئادەم مەڭگۈ خۇشال بولالمايدۇ.

ـــ سېنېكا

كاتىناڭ تويى يېقىنلىشىپ قالغاچقا، ئۆزى ئۈچۈن يارىشىملىق توي كۆينىكى لايىھەلىمەكچى بولۇپ، يېپەك دۇكىنىغا بېرىپ چۆرىسىگە زەر تۇتۇلغان پىل چىشى رەڭلىك تاۋاردىن بىر كىيىملىك ئالدى. ئۇ بۇ توي كۆينىكىنى تىكىشكە كۆپ ۋاقىت سەرپ قىلدى، ئاپىسى قىزىناڭ تويىغا قاتناشىش ئۈچۈن كەلگەندە ئۇنىڭ كىيىمىنىڭ ئاساسىي جەھەتتىن پۈتۈپ قالغانىدى.

ئۇنىڭ ئاپىسى دېگىنىنى قىلمىغان ئايال بولۇپ، قىزىغا تويدا ھېچقانداق پاسۇن چىقىرىلمىغان ئاق رەڭلىك توي كۆينىكى كىيىسەن، ـــ دەپ تۇرۇۋالدۇ.

كۆيۈئوغۇل بولغۇچى ھانىس كاتىنى ئۆزىنىڭ ئويلىغىنى بويىچە قىلىشى كېرەك، چۈنكى بۇ كاتىناڭ تويى، شۇڭا ئۇنىڭ ئۆزى ياخشى كۆرگەن توي كىيىمىنى كىيىش ھوقۇقى بار، ـــ دەپ قارايتى. كاتىنىڭ ئەسلىدە ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇرۇپ، دېگىنىنى قىلمىغانلاردىن ئىدى، لېكىن ھانىس كاتىناڭ بۇ قېتىمقى ئىپادىسىدىن ھەيران قالدى.

كېيىنچە ھانىس بۇ ئىشنى تىلغا ئالغىنىدا كات خەنسكە كۈلۈپ تۇرۇپ:

ـــ قەدىرلىكىم، ئادەم بەزى ئىشلارنى بەك زىغىرلاپ كەتمىگىنى تۈزۈك، ئۇ پەقەتلا بىر كۆينەكقۇ. ئىككىمىز ئامراق ئەر ـ خوتۇنلاردىن بولمىغانلا ئىش بولسا، ئۇن خالتىسىدىن توي كۆينىكى تىكىپ كىيىسەمۇ بولۇۋېرىدۇ، ـــ دەيدۇ.

توي كۈنى يېتىپ كېلىدۇ. كات تويدا ئاق رەڭلىك توي كۆينىكى كىيىدۇ. توي كۈنى كات ھانىسقا مۇھىم ساۋاق بېرىدۇ. خەنسىنىڭ تەلىيىنىڭ كاج كەلگەن يېرى شۇ بولدىكى، ئۇ بۇ ساۋاقنىڭ مەنىسىنى بىرنەچچە يىلدىن كېيىن ئاندىن چۈ-

شىنىدۇ.

كېيىن ھانىسىنىڭ قىزى جۇلىيا توي قىلىدىغاندا ھانىس قىزىنىڭ ھېلىقى زەر تۇتۇلغان توي كۆينىكىنى كىيىپ كاتقا سالام بېرىشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. لېكىن جۇلىيا خاپا بولۇپ ئۆيدىن چىقىپ كېتىدۇ، ھەتتا ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ توي قىلغىلى كەتكەنلىكىنىمۇ دېمەيدۇ. ھانىس بۇنىڭدىن ئىنتايىن خاپا بولىدۇ، ھەتتا نەچچە ئاي-غىچە ئۇنىڭغا گەپ قىلمايدۇ. ئارىدىن ناھايىتى ئۇزاق ۋاقىت ئۆتۈپ، ھانىس بۇنى ئا-خىرى چۈشىنىدۇ. ئۇمۇ كاتنىڭ ئاپىسىغا ئوخشاش كاللىسى قاتمال بولۇپ قالدىمۇ نېمە؟ ئاخىرقى ھېسابتا ئۇ پەقەتلا بىر كۆينەكقۇ، خالاس.

ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدىغىنى شۇكى، كات توي كۈنى كەيگەن ھېلىقى ئاق رەڭلىك توي كۆينىكىنى ساقلاپ قويمىغانىدى. ئۇنىڭ بىر دوستىغا توي كۆينىكى لازىم بولۇپ قالغاندا ئۇ ئاشۇ توي كۆينىكىنىڭ مېھرىدىن كېچىپ، ئۇنى دوستىغا بېرىۋەتكەن ۋە ئۇنىڭغا قايتۇرۇپ بەرمىسىمۇ بولىدىغانلىقىنى ئېيتقانىدى. لېكىن ئۇ ھېلىقى زەر تۇتۇلغان توي كۆينىكىنى ئاۋايلاپ ساقلاپ كەلگەنىدى. ئۇنىڭ نەزىرى-دە، مۇشۇ زەر تۇتۇلغان توي كۆينىكىلا ئۇنىڭ ھەقىقىي تويلۇق كۆينىكى ئىدى. كات ئۇنى بەزىدە كىيىپ باقاتتى، لېكىن كۆپىنچە ھاللاردا قاپقا سېلىپ، كىيىم ئىشكابىنىڭ ئەڭ ئۈستۈنكى قەۋىتىدە ساقلايتتى.

مۇلاھىزە:

خۇشاللىقتا ئېرىشىمەن دەيدىكەنسىز شۇنداق بىر پېرىنسىپقا بويسۇنىشىڭىز، يەنى ئۇششاق ئىشلار ئۈچۈن قايغۇرماسلىقىڭىز لازىم. كىشىلىك ھاياتتا مەڭگۈ ئەستە ساقلاشقا تې-گىشلىك نۇرغۇن ئىش بولىدۇ، ئەرزىمەس ئىشلارغا ئېسىلۋېلىپ، خۇشال كەيپىياتقا تەسىر يەتكۈزگەننىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق.

تۇرۇبا يولى ئىشچىسىنىڭ «غەم ـ ئەندىشە دەرىخى»

ناۋادا مېنى بىئارام قىلىدىغان ئىشقا يولۇقۇپ قالسام، شۇ ئىش بىلەن مۇناسىۋەتلىك خاتىرىنىڭ ھەممىسىنى كاللامدىن پاك ـ پاكىز چىقىرىۋەتكەن ھەمدە كۆز ئالدىمدىكى تۇر-مۇشقا پۈتۈن دىققىتىم بىلەن كۆڭۈل بۆلۈپ، ئاشۇ غەم ـ ئەندىشىنى يەتتە قات ئاسمانىنىڭ قەرىگە چۆرۈۋەتكەن بولاتتىم.

ـــ ھېنرى. ۋاد. بىچ

بىركۈنى بىر سودىگەر تۇرۇبا يولى ئىشچىسىنى ئۆيىگە سۈ تۇرۇبىسى ئورنى-تىپ بېرىشكە چاقىرىپتۇ. تۇرۇبا يولى ئىشچىسى بىتەلەي ئادەمگە قانداق، شۇ كۈنى ماشىنىسىنىڭ چاقى ئېتىلىپ كېتىپ بىر سائەت كېچىكىپ كەپتۇ، ئارقىدىنلا توك ئۈشكىسى بۈزۈلۈپ قاپتۇ، كېيىن يەنە ماشىنىسىنىڭ موتورىنىڭ ئوتى ئۆچۈپ قاپتۇ. ئىشنى تۈگەتكەندىن كېيىن سودىگەر ئۈنى ماشىنىسى بىلەن ئۆيىگە ئاپىرىپ قويۇپتۇ. تۇرۇبا يولى ئىشچىسى سودىگەرنى ئۆيىگە تەكلىپ قىپتۇ. ئىشكىنىڭ ئالـ-دىغا كەلگەندە تۇرۇبا يولى ئىشچىسى بىر پەس تۇرۇۋالغاندىن كېيىن، ئىشكىنىڭ يېنىدىكى دەرەخنىڭ شېخىنى سىيلاپتۇ. ئىشىك ئېچىلىشى بىلەن تەڭ كۈلگىنىچە بېرىپ ئىككى بالىسىنى چىڭ قۇچاقلاپتۇ، ئاندىن خوتۇنىنى سۆيۈپ قويۇپتۇ. تۇرۇبا يولى ئىشچىسى سودىگەرنى بەك قىزغىن كۈتۈپتۇ، سودىگەر قايتىدىغاندا ئۈنى ماشـ-ىنىسىنىڭ قېشىغچە ئۇزىتىپ قۇيۇپتۇ. سودىگەر ھەيرانلىقىنى باسالمايلا سوراپتۇ:

ـــ بايا ئىشكىنىڭ ئالدىدا قىلغانلىرىڭىنىڭ بىرەر مەنىسى بارمۇ قانداق؟

ـــ شۇنداق، ـــ خۇشاللىق بىلەن جاۋاب بېرىپتۇ تۇرۇبا يولى ئىشچىسى، ـــ بۇ مېنىڭ «كۆڭۈلسىزلىك دەرىخىم»، ھەر قېتىم سىرتقا ئىشلىگىلى چىققاندا بەزى كۆڭۈلسىزلىكلەرگە ئۇچراپ تۇرىمەن، لېكىن مەن بۇ كۆڭۈلسىزلىكلەرنى ئۆيگە ئېلىپ كەلسەم بولمايدۇ، چۈنكى ئۆيدە خوتۇن ـ بالىلىرىم بار. شۇڭا، مەن ئۇ كۆـ

ئۇلسىزلىكلەرنى ئەتىسى ئىشقا ماڭغاندا ئۆزۈم بىلەن بىرگە ئېلىپ كېتىش ئۈچۈن تەڭرىنىڭ ۋاقتىنچە ئىگىدارلىقىغا تاپشۇرۇپ دەرەخقە ئېسىپ قويىمەن. ئەجەللىنەرلىكى شۈكى، ئەتىسى قارىسام ئۇ كۆڭۈلسىزلىكلەرنىڭ كۆپ قىسمى يوقاپ كېتىدۇ.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا بەزى بىر كۆڭۈلسىزلىكلەردىن ساقلانغىلى بولمايدۇ. تۇرمۇشتىن ئۇھسىنغان ياكى رايىڭىز قايتقان چاغلاردا مۇڭاپىق ئۇسۇلدىن پايدىلىنىپ، يېغىلىپ قالغان دەردنى چىقىرىۋېلىشىمۇ روھىي تەڭپۇڭلۇقنى ساقلاشنىڭ بىر خىل ياخشى ئۇسۇلى.

ھەر كۈنى ئۆزىڭىزگە بىر ئۈمىد يۈكلەڭ

كىشىلىك ھاياتتىكى ھەقىقىي خۇشاللىق ئۆزى بېكىتكەن ئۇلۇغۋار نىشانغا يېتىش ئۈچۈن ئۆزىنى بېغىشلاشتا ئىپادىلىنىدۇ.

— بېرنارد. شاۋ

كەسپىتە ناھايىتى پىشقان، تۇرمۇشى ئىنتايىن بەختلىك، سالامەتلىكىمۇ ئىزچىل ياخشى كېتىۋاتقان بىر دوختۇر بەختكە قارشى راك بولۇپ قاپتۇ. قاتتىق زەربىگە ئۇچرىغان دوختۇر چۈشكىنلىشىپ كېتىپتۇ. لېكىن ئۇ يەنىلا بۇ رېئاللىقنى قوبۇل قىلىپ، بىر ئۆزگىرىپلا تېخىمۇ كەڭ قورساق، تېخىمۇ كەمتەر، خۇش پېئىل، تېخىمۇ ھاياتنى قەدىرلەيدىغان بولۇپ كېتىپتۇ. ئۇ تىرىشىپ ئىشلىگەندىن باشقا كېسەلگە قارشى جەڭنى بىر كۈنمۇ توختاتماپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇ بىرنەچچە يىلنى ساق ـ سالامەت ئۆتكۈزۈپتۇ. بەزىلەر ئۇنىڭ ئىشىدىن ئەجەبلىنىپ، ئۇنىڭدىن قانداق سېھرىي كۈچنىڭ ئۇنىڭغا مەدەت بېرىۋاتقانلىقىنى سوراپتۇ. دوختۇر كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ:

— ئۈمىد، ھەر كۈنى سەھەردە ئۆزۈمگە بىر ئۈمىد يۈكلەيمەن، شۇ كۈنى كۆپرەك بىمارنى داۋالاپ ساقايتىشنى، كۈلكەمنىڭ ھەربىر ئادەمنىڭ قەلبىگە ئىلىقلىق ئاتا قىلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. بۇ دوختۇرنىڭ تېخنىكىسى يۇقىرى بولۇپلا قالماستىن، ئاجايىپ ئالىيجاناپ ئىكەن.

ھەر كۈنى ئۆزىگە بىر ئۈمىد يۈكلىگەنلىك ئۆزىگە نىشان بەلگىلىگەنلىك، شۇنداقلا ئۆزىگە ئىشەنچ ئاتا قىلغانلىق. ئۈمىد دېگەن نېمە؟ ئۇ دېگەن ھاياتلىقنىڭ يوشۇرۇن كۈچىنى پارتىلىتىدىغان پىلىك، ھاياتنىڭ قاينىق ھېسسىياتىنى ئۇلغايتىدىغان كاتالىزاتور. ھەر كۈنى ئۆزىمىزگە ئۈمىدتىن بىرنى يۈكلىگەندە ھاياتىمىز تېخىمۇ جانلىنىدۇ، تېخىمۇ كۆتۈرەڭگۈ روھقا ئىگە بولىدۇ ـ دە، ئاھ ئۇرۇپ، قايغۇ-

رۇپ، قىممەتلىك ھاياتنى ئەرزىمەس ئىشلار ئۈچۈن ئىسراپ قىلىشقا ۋاقىت چىقمايدۇ.

مۇلاھىزە:

ھەر كۈنى ئۆزىمزگە بىر ئۇمىد يۈكلىگەندە ۋاقتىمزنى بىھۇدە ئىشلار ئۈچۈن ئىسراپ قىلماي، تۈرمۇشقا تولۇپ ـ تاشقان ئىشەنچ بىلەن يۈزلىنەلەيمز. ھايات چەكلىك، لېكىن ئۇ-مىدنىڭ چېكى يوق. ھەر كۈنى ئۆزىگە بىر ئۇمىد يۈكلىگەندە ھەقىقىي مەنىلىك ھاياتقا ئىگە بولغىلى بولىدۇ.

داڭلىق تېۋىپ يې تېەنشى

ئىدىيەمىزدىكى خاتا قاراشنى ئامال بار يوق قىلىۋېتىشىمىز كېرەك. بۇ، تېنىمىزدىكى ئۆسمە ياكى يىرىڭلىق يارىنىڭ قېيىنى كېسىپ ئېلىۋەتكەندىنمۇ مۇھىم.

— ئېمېرسون

يې تېەنشى مىڭ سۇلالىسىنىڭ ئاخىرلىرى، چىڭ سۇلالىسىنىڭ باشلىرىدا ئۆتكەن داڭلىق تېۋىپ. بىركۈنى چىرايىدىن جىددىيلىك چىقىپ تۇرغان، كۆزلىرى قىزارغان بىر بىمار ئۇنى ئىزدەپ كېلىدۇ.

يې تېەنشى بىر ھازا كۆزىتىش، پۇراش، سوراش، تومۇر تۇتۇش ئارقىلىق تەكشۈرگەندىن كېيىن بىمارغا:

— كۆزلىرى بىرنەچچە تال دورا چاپلىمىسى ئىشلەتسەكلا ئوڭشىلىپ كېتىدەك. لېكىن كۆزلىرى ساقىيىپ يەتتە كۈندىن كېيىن ئىككى پۇتلىرىغا يامان يارا چىقىدىكەن، بۇ ھاياتلىرىغا ئېغىر تەھدىت سالىدۇ، — دەپتۇ.

بىمارنىڭ قورققىنىدىن چىرايى تاتىرىپ كېتىپتۇ. يې تېەنشى ئۇنىڭغا يەنە:

— بىر ئامال بار، سىلى ھەركۈنى ئاخشىمى يېتىشتىن بۇرۇن ۋە سەھەردە ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپلا پۇتلىرىنىڭ ئالقىنىنى قوللىرى بىلەن 360 قېتىمدىن ئۇۋىلاپ بەرسىلە، بىر قېتىملىقى كەم بولسىمۇ بولمايدۇ، ئۇنى يەتتە كۈن داۋاملاشتۇرىدىلا، شۇنىڭدا كېسەللىرى ئاساسىي جەھەتتىن ساقىيىپ كېتىدۇ، — دەپتۇ.

بىمار داڭلىق تېۋىپ يې تېەنشىگە ئىشىنىپ، ئۇنىڭ دېگىنىنى كۆڭۈل قويۇپ ئورۇنداپتۇ.

يەتتە كۈن ئۆتۈپ، دېگەندەك كۆزى ئوڭشىلىپ كېتىپتۇ، پۇتىغىمۇ يارا چىقماپتۇ، روھىمۇ كۆتۈرۈلۈپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بىمار تېۋىپقا رەھمەت ئېيتقىلى بېرىپتۇ. يې تېەنشى كۈلۈپ تۇرۇپ:

ــ كۆزلىرىدىكى كېسەل ئەندىشىدىن كېلىپ چىققان. سىلى ئۇنى ئويلىمىسىلا ئازراق دورا ئىشلەتسەكلا ساقىيىپ كېتەتتى، لېكىن سىلى ئارتۇقچە ئويلاپ كېتىدىكەنلا، يەنە كېلىپ كۆزلىرىنىڭ ئاغرىقىنى ئويلىماي تۇرالمايدىكەنلا. مەن سىلىنى ھاياتلىرىغا تەھدىت سېلىۋاتقان يامان يارىغا ئەھمىيەت بېرىشنى بۇيرىسام، سىلى كۆزلىرىدىكى كېسەلنى ئۇنتۇيدىلا، پۈتۈنلەي ئالقىنىنى ئۇۋلاشنىڭ پەقەت ئىسسىقلىقىنى ياندۇرۇپ نېرۋىنى تىنچلاندۇرۇش، بۆرەكنى قۇۋۋەتلەپ بەدەننى كۈچەيتىشلا رولى بار. دىققەتلىرى باشقا يەرگە ئاغدۇرۇلۇپ، كۆڭۈل كېسەللىكلىرى ساقايسىلا كۆزلىرىمۇ ئاسانلا ئوڭشىلىپ كېتىدۇ ئەمەسمۇ، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

روھىمىز بىلەن تۇيغۇمىز تەن سالامەتلىكىمىزگە زىچ مۇناسىۋەتلىك. قانچە خۇشال ياشىساق تېنىمىز شۇنچە ساغلام بولىدۇ. ئۇنىڭ ئەكسىچە، روھىمىزنى غەم ــ قايغۇ چىرمىۋالسا ئاسانلا كېسەل بولۇپ قالىمىز. «كۆڭۈل ئاغرىقىنى كۆڭۈل بېرىپ ئال» دەيدىغان گەپ بار. غەم ــ قايغۇ ئۇستىدىن غالىب كېلىپ، كۆڭۈل ئاغرىقىنى تۈگەتسەكلا ساغلام، خۇشال ھاياتقا ئىگە بولالايمىز.

مەنەنەتدارلىق بىلدۈرۈشنى ئۆگىنىۋېلىڭ

خۇشاللىقنىڭ سىرى ئۆزى مەمنۇن بولىدىغان ئىشنى كۆپرەك ئويلاپ، غەم ـ ئەندىشە بىلەن كارى بولماسلىق.

ـــ كارنېگې

شياۋ گاڭنىڭ ئاتا ـ ئانىسى يېقىندا ئاجرىشىپ كەتكەندى. ئائىلىسىدىكى بۇ خىل ئۆزگىرىش ئۇنى غەمكىن قىلىپ قويدى، ئۇنىڭ ئۆگىنىشى چېكىنىپ كېتىپ قالماي، يەنە بىكاردىن بىكار ساۋاقداشلىرىغا چېچىلىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇ روھى جەھەتتىكى قالايمىقانچىلىقنى ئاز ـ تولا تەڭشەشنى ئويلىغان بولسا كېرەك، ھەر كۈنى كەچلىك تاماقتىن كېيىن ئۆزى يالغۇز تەنتەربىيە مەيدانىنى توختىماي ئايلىناتتى. ئۇنىڭ ئازابى كۆپچىلىككە ئايان ئىدىيۇ، لېكىن بىرەرسىمۇ ئۇنىڭغا تەسەللى بېرەي دېمەيتتى. مانا مۇشۇنداق پەيتتە سىنىپىدىكى ھېچكىم دېققەت قىلمايدىغان شياۋ لىن ئۇنىڭ يېنىدا پەيدا بولدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن باشقىلار تەنتەربىيە مەيدانىدا ئۇ ئىككىسىنىڭ دائىم بىللە يۈرگەنلىكىنى كۆرىدىغان بولدى. مۇشۇ تەرىقىدە ئارىدىن بىر مەزگىل ئۆتۈپ شياۋ گاڭمۇ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئاجرىشىپ كەتكەنلىكىنى ئۇنتۇپ، ساۋاقداشلىرى ئارىسىغا قايتىپ كەلدى.

بىر قېتىملىق ساۋاقداشلار يىغىلىشىدا كۆپچىلىك شياۋ لىندىن بۇ ئىشنى سورىدى. ئۇ كۈلۈپ تۇرۇپ ساۋاقداشلىرىغا:

ـــ بۇنىڭدا ھېچقانداق سىرمۇ يوق، سىلەر بىلمەيسىلەر، ئاتا ـ ئانام مەن ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ۋاقتىمدىلا ئاجرىشىپ كەتكەن، ئاشۇ ئازابلىق كۈنلەردە مەن تىرىشىپ ئۆگەندىم، ئاخىرى ئالىي مەكتەپكىمۇ ئۆتتۈم. ئەينى چاغدىكى ئىشلارنى ئويلىسام، ھازىر ئۆزۈمنىڭ پىشىپ يېتىلگەنلىكىمنى، مۇستەقىل، قەيسەر بولغانلىقىمنى ھېس قىلىمەن. مەن پەقەت ئاشۇ سەزگۈزەشتىلىرىمنى شياۋ گاڭغا

سۆزلەپ بەردىم.

ساۋاقداشلار بۇنى ئاڭلاپ ھەيران قېلىشتى. چۈنكى، تۆت يىل جەريانىدا شياۋ لىننىڭ كەچۈرمىشلىرىنى ھېچكىم بىلمىگەنىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئىزچىل تۇرده شۇنداق خۇشال، خۇشخۇي ئۆتكەنىدى. ساۋاقداشلىرى ئۇنىڭدىن قانداق قىلىپ مۇشۇنداق قىلالىغانلىقىنى سورىغىنىدا ئۇ:

ــ تۇرمۇشقا رەھمەت ئېيتىشىمىز كېرەكمۇ؟ تۇرمۇشتا نۇرغۇن ئادەم ئۆزىمۇ بىلىپ ـ بىلمەي مۇشۇنداق سوئالنى قۇيۇپ قالىدۇ، ھەممىمىز تۇرمۇشقا رەھمەت ئېيتىشنى بىلمىمىز. لېكىن، تۇرمۇش كۆڭلىمىزدىكىدەك بولمىغاندا زور كۆپچىلىكىمىز ئۇنىڭدىن ئاغرىنىمىز. ئەپسۇس، تۇرمۇشىمىز بىزنىڭ ئاغرىنىشىمىز سەۋەبلىك ياخشىلىنىپ كەتمەيدۇ، بەزىدە تېخى ئاشۇ ئاغرىنىشلار سەۋەبلىك تېخىمۇ ئوساللىشىپ كېتىدۇ. مەن كۆڭۈلسىزلىكنى باشتىن كەچۈرگەن بولغاچقا، تۇرمۇشقا رەھمەت ئېيتىشنى بىلىۋالدىم. چۈنكى، ئائىلىمىزنىڭ ئاشۇ قېتىملىق ئۆزگىرىشى مېنى تاۋلاپ چىقتى.

مۇلاھىزە:

مىننەتدارلىق مۇھەببەتنىڭ مەنبەسى، شۇنداقلا خۇشاللىقنىڭ زۆرۈر شەرتى. ئەگەر بىز تۇرمۇشتا ئېرىشكەنلىرىمىزنىڭ ھەممىسگە تەشەككۇر ئېيتىشنى بىلگەن بولساق ئىدۇق، ئۇ چاغدا جاھاندا قانداق ئاپەت ۋە ئۆزگىرىش بولۇشتىن قەتئىينەزەر ئۇنىڭغا تەمكىنلىك بىلەن جاۋاب بەرگەن ۋە ئۇنىڭدىن نەپكە ئېرىشكەن بولاتتۇقكى، ھەرگىزمۇ دەرد ــ ئەلەم سەۋەبلىك ناچار كەيپىياتنىڭ پاتقىقىغا پېتىپ قالمىغان بولاتتۇق.

پەسخولوگىيە دوختۇرى بىلەن كومېدىيە ئارتىسى

ئەگەر بىز كۆپچىلىكنىڭ بەختسىزلىكلىرىنى بىر يەرگە توپلاپ، ئاندىن ھەربىر ئادەمنى ئوخشاش بىر ئۇلۇشتىن ئېلىشنى بۇيرىساق، كۆپ ساندىكىلەر ئۆزىگە تېگىشلىكىنى خۇشال-لىق بىلەن ئېلىپ كەتكەن بولاتتى.

— سورېئاۋ

فروم تونۇلغان پەسخولوگىيە دوختۇرى بولۇپ، ھەر كۈنى نۇرغۇن كېسەل كۆ-رەتتى. ئۇ كېسەل كۆرگەندە بىمارلارنىڭ دەرد ـ ئەندىشىسىنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭ-لايتتى. ئۇنىڭ ھەر كۈنى ئۇچرىدىغىنى ساپلا غەم باسقان چىراي بولغاچقا، ئاشۇ ناچار كەيپىيات ئۇنىڭ كەيپىياتىغىمۇ تەسىر كۆرسەتكەنىدى. ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ، ئۇ ئۆزىدىكى بېسىمنىڭ ھەددىدىن زىيادە ئېغىرلاپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىدۇ. شۇڭا ئۆزىنىڭ كەيپىياتىنى تەڭشەپ، بېسىمنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن پات ـ پات تىياتىرخانىغا بېرىپ، مەخسۇس كومېدىيە تىياتىرلىرىنى كۆرۈپ، ئۆزىنى خۇشال قىلىدۇ.

بىركۈنى فرومنى يەنە بىمار بېسىۋالىدۇ. ئۇ بېشىنى چۆكۈرۈپ بىر بىمارنىڭ كېسەللىك ئارخىپىغا دېياگنوز نەتىجىسىنى يېزىۋاتقاندا قۇلىقىغا ناھايىتى تونۇش ئاۋاز ئاڭلىنىدۇ:

— دوختۇر، مەن ئىنتايىن خاپا، تۇرمۇشۇمدا خۇشال بولغۇدەك بىرمۇ ئىش يوق، بۇنداق ياشىغانىنىڭ نېمە مەززىسى بار، ئۆلۈۋالايمىكىن دەيمەن.

فروم بېشىنى كۆتۈرۈپ تونۇش چىرايىنى كۆرىدۇ. ئۇ دەل ئۆزىنى قانغۇچە كۇل-دۇرگەن كومېدىيە ئارتىسى ئىدى.

بۇنداق تاسادىپىي ئۇچرىشىشتىن ھەيران بولغان فروم ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي كۈ لۈۋېتىدۇ ۋە سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن:

— مۇنداق بولسۇن، ئىككىمىز ئورنىمىزنى ئالماشتۇرايلى. مەن بىر كۈن كومپىدىيە ئارتىسى بولاي، سىز بىر كۈن پىسخولوگىيە دوختۇرى بولۇڭ. بولامدۇ؟ — دەيدۇ.

كومپىدىيە ئارتىسى فرومنى چاقچاق قىلىۋاتىدۇ، — دەپ ئويلىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ چىرايىدىكى ئەستايىدىللىقنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ چاقچاق قىلمىغانلىقىنى چۈشىنىپ سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن ماقۇل بولىدۇ.

كومپىدىيە ئارتىسى بىر كۈن «مۇۋەققەت دوختۇر» بولىدۇ. رېتسىپنى پەردە ئارقىسىدىكى فروم يازغانىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۇ بىمارلارنىڭ ئەھۋالىنى خۇددى راست دوختۇردەك سوراپ، ئۇلارغا كىشىلىك تۇرمۇشنىڭ توغرا يولىنى تېپىۋېلىشى ھەققىدە كۆچىنىڭ بېرىچە مەسلىھەت بېرىدۇ.

فرومۇ كومپىدىيە ئارتىسىنىڭ يېتەكچىلىكىدە تىياتىرخاناندا بىر پەردىلىك كومپىدىيەدە رول ئالىدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ دوختۇرلۇق سالاھىيىتىنى ئۇنتۇپ، سەھنىدە سارالڭ بولۇۋېلىپ تاماشىبىنلارنى قانغۇچە كۈلدۈرىدۇ. فروم پەستكى شۇنچە كۆپ كۈلكىگە تولغان چىرايىنى كۆرۈپ كەيپىياتى خېلىلا كۆتۈرۈلۈپ قالىدۇ.

ئىش تۈگىگەندىن كېيىن ھەر ئىككىلىسى ئۆز خىزمەتلىرىگە قايتىپ كېلىدۇ. بىركۈنى كومپىدىيە ئارتىسى يەنە پىسخولوگىيە دوختۇرىنىڭ قېشىغا كېلىدۇ.

— دوختۇر، مەن تەڭپۇڭلۇق نۇقتىسىنى تاپتىم. ئەمدى چۈشەندىمكى، خىزمىتىم بەكمۇ ئەھمىيەتلىك ئىكەن. تاماشىبىنلارنىڭ مېنىڭ ھەربىر قىزىقارلىق ھەرىكىتىمنى كۆرگەندىن كېيىنكى كۈلكىسى مېنىڭ مۇۋەپپەقىيىتىم ئىكەن. ئەمدى مەن ئۆلۈۋالمايمەن، چۈنكى مېنىڭ مەۋجۇتلۇقۇم نۇرغۇن ئادەمگە خۇشاللىق ئاتا قىلىدىكەن، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشنى تەڭپۇڭلىقىغا ئېرىشتۇرىدىكەن، — دەيدۇ روھى كۆتۈرەڭگۈ ھالدا.

فروم كۈلۈمسىرەپ بېشىنى لىڭشىتىدۇ:

— توغرا دەيسىز، مەنمۇ سىزنىڭ ماڭا ئۆزۈمنىڭ كىشىلەرگە نۇرغۇن كۈلكە ئاتا قىلالايدىغانلىقىمنى بىلۈۋېلىش ئىمكانىيىتى يارىتىپ بەرگەنلىكىڭىزگە رەھمەت ئېيتىمەن.

شۇنىڭدىن باشلاپ نۆۋەت كۈتۈپ تۇرغان بىمارلار كېسەل كۆرۈش ئۆيىدىن چې-

قىۋاتقان يۇمۇرىستىك چاقچاق بىلەن بىمارلارنىڭ قاقاھلاپ كۈلگەن كۈلكىسىنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ.

مۇلاھىزە:

بىر خىل قېلىپتىكى تۇرمۇش سەۋەبلىك بەزىدە سەۋرچانلىقىمىزنى يوقتىپ قويىمىز، قىلىۋاتقان ئىشىمىزنى ھەم زېرىكىشلىك ھەم مەنىسىز دەپ قارايمىز. ھەتتا، مۇشۇ سەۋەبلىك ئۈمىدسىزلىك پىسخىكىسى پەيدا قىلىۋالىمىز. مۇشۇنداق چاغدا باشقىچە «رول» ئېلىپ، تۇرمۇشىمىزنى باشقىلارنىڭ مەيدانىدا تۇرۇپ كۆزىتىدىغان بولساق، تۇرمۇشنىڭ ئەھمىيىتى ۋە لەززىتىنى يېڭىباشتىن ھېس قىلالايمىز.

تۇرمۇشنىڭ ناچار تەرەپلىرىنى كەچۈرۈۋېتىڭ

تۇرمۇشنىڭ كۆڭۈللۈك بولۇش ـ بولماسلىقى شۇ كىشىنىڭ ئادەم، ئىش ۋە شەيئىگە بولغان كۆز قارىشى تەرىپىدىن بەلگىلىنىدۇ. چۈنكى، تۇرمۇشنى ئىدىيە يارىتىدۇ.

ـــ نورمان ۋىنكېت

تەقدىرىدىن رازى بولمىغان بىر ئادەم تەڭرىدىن تەقدىرىنى ئۆزگەرتىپ بېرىشىنى ئۆتۈنۈپتۇ. تەڭرى ئۇنىڭغا:

ـــ ئەگەر سەن دۇنيادا تەقدىرىدىن تولۇق رازى بولىدىغان ئادەمنى تاپالىساڭ بەختسىزلىكىڭنى ئاخىرلاشتۇرۇپ بېرىمەن، ـــ دەپ ۋەدە قىلىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئادەم ئاشۇنداق ئادەمنى ئىزدەش سەپىرىگە ئاتلىنىپتۇ.

بىركۈنى، ئۇ خان ئوردىسىغا كېلىپ پادىشاھتىن تەقدىرىدىن رازى ياكى رازى ئەمەسلىكىنى سوراپتۇ. پادىشاھ ئۇھسىنغان ھالدا:

ـــ گەرچە مەن بىر پادىشاھ بولساممۇ كېچە ـ كۈندۈز غەمدىن خالىي بولالمايمەن. شاھلىق تەختىدە قانچە ئۇزۇن ئولتۇرارمەن، دۆلەت قانچە ئۇزۇن تىنچ ـ ئامان تۇرار، دېگەنلەرنى تولا ئويلاپ، پادىشاھ بولغاندىن كۆرە كۈنلىرىنى خاتىرجەم ئۆتكۈزىدىغان سەرگەردان بولساممۇ بوپتىكەن دەپ كېتىمەن، ـــ دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئاپتاپقا قاقلىنىپ ئولتۇرغان سەرگەردانىنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇنىڭدىن تەقدىرىدىن رازى ـ رازى ئەمەسلىكىنى سوراپتۇ. سەرگەردان قاقاھلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ ۋە:

ـــ چاقچاق قىلىۋاتمايدىغانسەن؟ مەن بىرەر ۋاق تويغىدەك تاماقمۇ يېيەلمەيدىغان تۇرسام، تەقدىرىمدىن قانداقمۇ رازى بولاي؟ ـــ دەپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇ ئادەم دۇنيانىڭ بۇلۇڭ ـ پۇشقاقلىرىغىچە بېرىپمۇ تەقدىرىدىن رازى ئادەمنى تاپالماپتۇ. ئاخىرى ئۇ نېمىنىدۇر چۈشىنىپتۇ ـ دە، تۇرمۇشتىن ئاغرىنمايدىغان بولۇپتۇ.

مۇلاھىزە:

نۇرغۇنلىغان ئادەم كۈنلىرىنى ئەلەم ۋە ئاغرىنىش ئىچىدە ئۆتكۈزىدۇ. چۈنكى ئۇلار تۇرمۇشنىڭ بەختلىك تەرىپىنى كۆرەلمگەچكە ياشاش مۇھىتىدىن پەقەتلا رازى بولماي ئۆتۈپ كېتىدۇ.

دەردىڭىزنى قۇمغا يېزىپ قويۇڭ

ئۆتمۈشنى ئۇنتۇش ۋە باشقىلارغا ھەۋەس قىلىش ئارقىلىقمۇ غەم ـ قايغۇدىن قۇتۇلۇپ كېتەلەيمەن.

ـــ جېك. دېمپىس

چۈن كەسپىتە نەتىجە قازانغان ئوتتۇرا ياشلىق ئادەم بولۇپ، ياش چاغلىرىدا تىرىشىش ئارقىلىق ئائىلىسىنىڭ بۇگۈنى ۋە كەسپى ئۈچۈن ئاساس سالغاندى. لېكىن تۇرمۇشنى مەنىسىز ھېس قىلىپ، نېمە قىلىشنى بىلەلمەي تېڭىرقاپ قالغاندى. بۇ ئەھۋال بارغانسېرى ئېغىرلىشىپ، ئاخىرى دوختۇرغا كۆرۈنمەسە بولمايدىغان يەرگە بېرىپ يېتىدۇ. دوختۇر ئۇنىڭ دەردىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن:

ـــ سىزگە بىرنەچچە خىل دورا يېزىپ بېرەي، شۇنى ئىشلىتىپ بېقىڭ، ـــ دەپتۇ ۋە تۆت بولاق دورا يېزىپ، دورىنى دورا خالتىسىغا سېلىپ:

ـــ ئەتە ئەتىگەن سائەت 9:00 دا ئۆزىڭىز يالغۇز دېڭىز بويىغا بېرىڭ، گېزىت ـ ژۇرنال ئېلىۋالماڭ، رادىئو ئاڭلىماڭ، ئۇ يەرگە بارغاندىن كېيىن چۈشتىن بۇرۇن سائەت 9:00 دا، چۈش سائەت 12:00 دە، چۈشتىن كېيىن سائەت 3:00 ۋە 5:00 تە دورىنى بىر بولاقتىن ئىچىڭ، شۇنىڭ بىلەن كېسىلىڭىز ساقىيىپ كېتىدۇ، ـــ دەپتۇ.

چۈن دوختۇرنىڭ دورىسىغا دەرگۇمان بولۇپتۇ ـ يۇ، شۇنداقتىمۇ ئەتىسى يەنىلا دوختۇرنىڭ دېگىنى بويىچە دېڭىز بويىغا بېرىپتۇ. ئۇ دېڭىز بويىغا كېلىپ، پايانسىز دېڭىزنى كۆرۈش بىلەنلا كۆڭلى ئېچىلىپ كېتىپتۇ. سائەت 9:00 بولغاندا دورىنى ئىچمەكچى بولۇپ بىرىنچى بولاقنى ئېچىپتۇ. لېكىن بولاقتا ھېچنېمە يوق بولۇپ، قەغەزگە «ئاڭلاڭ» دېگەن خەت يېزىلغانكەن. ئۇ ئولتۇرۇپ دېڭىز شامىلىنىڭ غۇيۇلدىشىغا قۇلاق سېلىپ، يۈرەك رىتىمىنىڭ تەبىئەت دۇنياسىنىڭ رىتىمى بىلەن بىر

لىشىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلىغاندەك بولۇپتۇ. ئۇنىڭ بۇنداق تىنچ ئولتۇرۇپ باقمىغىنىغا بەك ئۇزۇن بولغاچقا جىسمى بىلەن روھى پاكىزلىنىپ قالغاندەك ھېس قىلىپتۇ. چۈشتە ئىككىنچى بولاقنى ئېچىپتۇ، ئۇنىڭغا «ئەسلەڭ» دېگەن خەت يېزىلغانىكەن. ئۇ شۇ ھامان ئۆزىنىڭ بالىلىق چېغىدىن ئۆسمۈرلۈك چېغىغىچە ئۆتكۈزگەن غۇبارسىز ۋاقتى، ياشلىق مەزگىلىدىكى ئىگىلىك تىكلەش جەريانىدا تارتقان جاپا ـ مۇشەققەتلىرى، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ مېھرىبان سىيماسى، ئاكا ـ ئىنى، دوست ـ بۇرادەرلىرى بىلەن بولغان دوستلۇقى قاتارلىقلارنى بىرمۇ بىر ئويلاپ، ھاياتىي كۈچ ۋە قىزغىنلىق قەلبىدە گۈلخان بولۇپ يېنىپتۇ. چۈشتىن كېيىن سائەت 3:00 تە ئۇ چىنچى بولاقنى ئېچىپتۇ، ئۇنىڭدا «مۇددىئايىڭىز ئۇستىدە ئۆزىڭىزنى تەكشۈرۈڭ» دەپ يېزىلغانىكەن. ئۇ ئۆزىنىڭ دەسلەپتە تىجارەت باشلىغاندا خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلىپ، سەمىمىيلىك بىلەن ئىشلەشنى نىيەت قىلغانلىقى؛ كەسىپتە نەتىجە قازىنىغاندىن كېيىن پۇل تېپىشقىلا بېرىلىپ كېتىپ، تىجارەتنىڭ خۇشاللىقىدىن مەھرۇم قالغانلىقى؛ ئۆزىنىڭ مەنپەئەتىنى دەپ باشقىلارغا كۆڭۈل بۆلمىگەنلىكى قاتارلىقلارنى ئويلاپ، ئۆزىدىكى سەۋەنلىكىنى چوڭقۇر ھېس قىلىپتۇ. قاش قارايغاندا تۆتىنچى بولاقنى ئېچىپتۇ. ئۇنىڭدا «دەردىڭىزنى قۇمغا يېزىپ قويۇڭ» دەپ يېزىلغانىكەن. ئۇ سۇ بويىدىكى قۇمغا «دەرد» دەپ يېزىپتۇ. دولقۇن كېلىپ ئۇ يازغان خەتنى ئۆچۈرۈپ قۇمنى ئەسلىدىكى ھالىتىگە ئەكىلىپ قويۇپتۇ.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇش رىتىمىنىڭ تېزلىشىشى ئادەمنى گاڭگىرىتىپ قويىدۇ، ئالدىراش تۇرمۇش ۋە خىزمەت ئادەمنى ھالسىرىتىپ قويىدۇ. شۇنداقتىمۇ تىنچ ئولتۇرۇپ ئويلايدىغان بولساق يەنىلا تۇرمۇشنى مەنىسىز ھېس قىلىپ، ئۆزىمىزنى يوقىتىپ قويىمىز. بۇنداق چاغدا كەيپىياتىڭىزنى ۋاقىتدا مۇۋاپىق تەڭشەپ، ئۆزىڭىزگە بىر ئازادىلىك يارىتىپ، ئۆزىڭىزنى تۇتۇۋېلىشىڭىز، خۇشاللىقنى ئېلىپ قېلىپ، دەردنى ئۇنتۇپ كېتىشنى ئۆگىنىۋېلىشىڭىز كېرەك.

ئىشكنى يېپىۋېتىڭ

ئادەمنى خۇشاللىقتا باشلايدىغان بىرلا يول بار، ئۇ بولسىمۇ، ئەندىشە ۋە چەكتىن ئېشىپ كەتكەن ئارزۇدىن قۇتۇلۇش.

— ئېپىتېتاس

ئىلگىرى ئەنگلىيە ۋەزىرى بولغان لوي. جورجنىڭ ئىشكنى يېپىپ تۇرىدىغان ئادىتى بار ئىكەن. بىركۈنى ئۇ دوستى بىلەن هويلىدا سەيلە قىلىۋېتىپ، ئۇچرىغانلىكى ئىشكنى يېپىپ قويۇپتۇ.

— بۇ ئىشكلەرنى يېپىپ قۇيۇشنىڭ زۆرۈرىيىتى بارمۇ؟ — سوراپتۇ دوستى بۇنى چۈشىنەلمەي.

— ئەلۋەتتە زۆرۈرىيىتى بار، — دەپتۇ جورجى كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ، — مەن ئۆمۈر بويى ئىشىك كۆرسەملا يېپىپ كەلدىم. بۇنى بىلسەڭ، بۇ چوقۇم قىلىشقا تېگىشلىك ئىش. سەن هەر قېتىم ئاشۇ ئىشكنى ياپقىنىڭدا مەيلى ئۇ سېنى خۇشال قىلىدىغان مۇۋەپپەقىيەت بولسۇن ۋە مەيلى ئىچىڭنى پۈشۈرىدىغان مەغلۇبىيەت بولسۇن، ئۆتۈپ كەتكەن ئىشلارنىڭ هەممىسىنى ئارقىڭدا قالدۇرىدۇ. شۇنداق بولغاندا سەن ئىشنى يېڭىباشتىن باشلايسەن ئەمەسمۇ!

دوستى بۇنى ئاڭلاپ چوڭقۇر ئويغا چۆكۈپتۇ.

«مەن ئۆمۈر بويى ئىشىك كۆرسەملا يېپىپ كەلدىم» نېمىدېگەن پاساھەتلىك سۆز ـ هە، بۇ! كىشىلىك هاياتتا بوران ـ چاپقۇنلىڭ زەربىسىدىن خالىي بولالمايمىز، كۆڭلىمىزدە هامان بەزى ئازابلىق ئەسلىمىلەر قالىدۇ. بىز تۇنۇگۈنكى سەۋەنلىكىنى خۇلاسىلىشىمىز كېرەك. لېكىن، ئۆتۈپ كەتكەن ئاشۇ سەۋەنلىك ۋە كۆڭۈلسىزلىكلەر ئۈچۈن غەم يەپ هەسرەتلەنسەكمۇ، پۈشايمان قىلساقمۇ ئۇ بەربىر ئىزغا كەلمەيدۇ، بىزنى تېخىمۇ ئەقىللىك، تېخىمۇ مۆكەممەل قىلىپ قويمايدۇ. ناۋادا،

ئەتىدىن ـ كەچكىچە ئۆتۈپ كەتكەن ئاشۇ ئىشلارنى ئەسلەپ، ئۇنى ئۆزىمىزگە يۈك قىلىۋېلىپ، ئۆتۈپ كەتكەن ۋاقىت ئۈچۈن ھەسرەت چېكىپ يۈرسەك، ئۇ ھالدا كۆز ئالدىمىزدىكى ياخشى ۋاقىتنى قولدىن بېرىپ قويىمىز، بۇ ھازىر ۋە كەلگۈسىدىن ۋاز كەچكەن بىلەن ئوخشاش.

مۇلاھىزە:

كۈنلىرىڭىزنى خۇشال ئۆتكۈزىمەن دەيدىكەنسىز، چوقۇم ئاشۇ قايغۇ، دەرد ـ ئەلەملەرنى ھەر ۋاقىت ئۇنتۇشىڭىز، ئازابنى يەتتە تاغنىڭ ئارقىسىغا چۆرۈۋېتىشىڭىز كېرەك. شۇنداق قىلالىسىڭىز كەلگۈسىگە تولۇپ ـ تاشقان ئىشەنچ بىلەن ئاتلىنالايسىز.

ئايغىنىڭ بوغقىچىنى چىگىۋېلىڭ

ئىشتىن بۇرۇنقى ئەندىشىنى تەپەككۇر قىلىش ۋە پىلان تۈزۈشكە ئۆزگەرتەيلى.
— ۋېنستون. چېرچىل

بىر كۈنى جون ئالتە ياشلىق قىزى جېننىنىڭ ئوينىشىمۇ، كىتاب كۆرۈشمۇ خۇشياقمايلا ئىچى پۈشۈپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، قىزىنى قۇچىقىغا ئېلىپ نېمە بولغانلىقىنى سورايدۇ.

— ھېچ نېمە بولمىدى، — دەيدۇ ئۇ كۆزلىرىنى پولغا تىككىنىچە.

— قوشنىمىزنىڭ بالىسى بىرانت يەنە سىزنى بوزەك قىلدىما؟

— ياقەي دادا، بۈگۈن ئىچىم پۈشۈپ قالدى شۇ.

جون قىزىنىڭ ئۈستى ـ بېشىغا قاراپ، ئۇنىڭ ئايغىنىڭ مەينەت بولۇپ كەتكەنلىكى، بوغقىچىنىڭمۇ يېشىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرىدۇ.

— ئايغىڭىزنىڭ بوغقىچى يېشىلىپ كېتىپتۇ، قىزىم.

— شۇنداق، مەن ئايىقىمنىڭ يىمىغا دەسسۈۋېلىپ نەچچە قېتىم يىقىلىپ كەتتىم.

جون قىزىنى كىرىسلوغا ئولتۇرغۇزۇپ ئايغىنىڭ بوغقىچىنى چىگىپ قويۇپ قىزىغا قارىدى. قىزىمۇ بىر خىل خۇشال كەيپىياتتا ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى.

— ھازىر قانداقراق؟

— ياخشى دادا، ياخشى بولۇپ كەتتىم.

جون قىزىنىڭ ھېسسىياتىنى چۈشەنگەندەك بولدى.

مۇلاھىزە:

بەزىدە تۇرمۇشتىكى كىچىككىنە ئىشمۇ بىزنى قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويىدۇ. ئەمەلىيەتتە بۇنداق ئىچ پۇشۇقنى ھەل قىلىش خۇددى ئايىغىڭىزنىڭ بوغقۇچىنى چىگگەندەكلا ئاسان.

ئۆزىڭىزنىڭ خاسلىقىنى ساقلاڭ

باشقىلارنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى ئۆز جىسمىمدا تولۇق نامايان قىلىمەن، دېيىش ئۇچۇغا چىققان ئەخمەقلىق، شۇنداقلا ئەقىلگە سىغمايدىغان ئىش.

ـــ كارنېگې

مارى كىچىكىدىنلا ئىنتايىن تارتىنچاق ھەم ياۋاش قىز ئىدى. ئۇ سېمىز بولغاچقا، چىرايى يېشىدىن چوڭ كۆرۈنەتتى. ئۇنىڭ ئاپىسى تەرسا ئايال بولۇپ، ياراشتۇرۇپ كېينىشنى ئەخمەقلىق، ـــ دەپ قارايتتى. ئۇ دائىم ماڭا:

ـــ كىيىمنى كەڭ كىيگەن ياخشى، تار بولۇپ قالسا ئاسانلا يىرتىلىپ كېتىدۇ، ـــ دەيتتى ھەم ماڭا دائىم ئاشۇنداق كىيىندۈرۈپ قويۇاتتى. مارى ئەزەلدىن باشقا بالىلار بىلەن ئوينىمايتتى، ھەتتا تەنتەربىيە دەرسىگىمۇ قاتناشمايتتى. ئۇ تولىمۇ نومۇسچان، ئۇنىڭ ئۈستىگە بەكمۇ سەزگۈر بولغاچقا، دائىم ئۆزىنى باشقىلار بىلەن «ئوخشاش ئەمەس» تەك ھېس قىلاتتى. شۇڭا، ئۇنى ھېچكىم ياخشى كۆرمەيتتى.

مارى چوڭ بولغاندىن كېيىن، ئۆزىدىن بىرقانچە ياش چوڭ بىر ئەر بىلەن توي قىلىدۇ، لېكىن ئۇ پەقەتلا ئۆزگەرمىدى. ئېرىنىڭ ئۆيىدىكىلەر ياخشى ئادەملەر بولۇپ، ئۇنىڭغا زور ئىشەنچ ئاتا قىلغانىدى. ماڭىمۇ زور تىرىشچانلىقلارنى كۆرسەتسە ئۇلاردەك قىلىشنى ئويلايتتى ـ يۇ، لېكىن قاملاشتۇرالمايتتى. ئېرىنىڭ ئۆيىدىكىلەر ماڭىنىڭ ھەرقانداق ئىشنى ئوچۇق ـ يورۇق قىلىشى ئۈچۈن ئىمكانىيەت يارىتىپ بەرگەنسېرى ئۇ شۇنچە قورۇناتتى، جىددىيلىشەتتى ھەم ئېرىنىڭ بۇ ئىشلارنى بىلىپ قېلىشىدىن ئەندىشە قىلاتتى. شۇڭا، ھەر قېتىم ئاممىۋي سورۇنلارغا بارغاندا يالغاندىن خۇشال بولغان بولۇۋالاتتى، نەتىجىدە چەكتىن ئاشۇرۇۋېتەتتى. ئىشتىن كېيىن ئاشۇ ئىش ئۈچۈن نەچچە كۈن بىئارام بولاتتى. مۇشۇنداق بولۇۋەر-

گەچكە بۇنداق ياشىغانىنىڭ نېمە ئەھمىيىتى، دەپ ئويلاپ، ئۆلۈۋېلىشنى ئويلايدىغان بولۇپ قالىدۇ.

كېيىن، مۇنداقلا دېيىلگەن بىر ئېغىز سۆز خۇشاللىقتىن مۇستەسنا بۇ ئايالىنىڭ تۇرمۇشىنى پۈتۈنلەي ئۆزگەرتىۋېتىدۇ.

شۇنداق. مۇنداقلا دېيىلگەن بىر ئېغىز سۆز ئۇنىڭ تۇرمۇشىنى ئۆزگەرتىۋېتىدۇ. بىركۈنى ئۇنىڭ قېيىنئانىسى ماڭا بالىلىرىنى قانداق تەربىيەلىگەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىپ:

ــ بالىلىرىم مەيلى قانداقلا ئىشنى قىلمىسۇن، ئۇلاردىن ئۆز خاسلىقىنى ساقلاشنى تەلەپ قىلاتتىم، ــ دەيدۇ.

«خاسلىقىنى ساقلاش»! مۇشۇ بىر ئېغىز گەپ. ماڭا شۇ دەقىقىنىڭ ئۆزىدىلا ئۆزىنىڭ ئاشۇنداق پەرىشان يۈرۈيدىغانلىقىنىڭ دەل ئۆزىنى ئۆزىگە ماس كەلمەيدىغان شەكىلگە ماسلىشىشقا زورلىغانلىقىدىن بولغانلىقىنى تونۇپ يەتكەندەك بولىدۇ.

كېيىنكى كۈنلەردە ماڭا بۇلارنى ئەسلەپ مۇنداق دەيدۇ:

ــ مەن بىر كېچىدىلا پۈتۈنلەي ئۆزگەردىم، ئۆزۈمنىڭ خاسلىقىنى ساقلاشقا باشلىدىم، ئۆزۈمنىڭ خاراكتېرىنى، ئارتۇقچىلىقلىرىمنى تەنقىد قىلىپ كۆردۈم. ئۇسلۇب، كىيىم ـ كېچەك ۋە زىننەت بۇيۇملىرى جەھەتتىكى بىلىملەرنى قۇربىمىنىڭ يېتىشچە ئۆگەندىم، كىيىملەرنىمۇ ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ياراشتۇرۇپ كىيدىم، باشقىلار بىلەن تەشەببۇسكارلىق بىلەن دوستلاشتىم، بىر ئىجتىمائىي تەشكىلاتقا قاتناشتىم (دەسلىپىدە ئۇ كىچىكلا بىر تەشكىلات ئىدى). ئۇلار مېنى پائالىيەتكە قاتناشتۇرغاندا قورقۇپ جېنىم چىقايلا دېدى. لېكىن ھەر قېتىم پىكىر بايان قىلسام جۇرئىتىم بىر ھەسسە ئېشىپ باراتتى. بۇگۈنكى كۈندە بۇنداق خۇشاللىقلارغا ئېرىشىدىغانلىقىمنى ئويلاپمۇ باقمىغان ئىكەنمەن. بالىلىرىمنى تەربىيەلىگەندىمۇ دائىم ئۆزۈمنىڭ ئازابلىق تەجرىبىلەر داۋامىدا ئۆگىنىۋالغانلىرىمنى ئۇلارغا ئۆگىتىپ: «مەيلى نېمىلا ئىش قىلىڭلار، چوقۇم ئۆز خاسلىقىڭلارنى ساقلاڭلار» دېدىم.

مۇلاھىزە:

مارىنىڭ بۇ ھېكايىسى بىزگە خۇشال ياشاشنى ئارزۇ قىلىدىغان ئادەمنىڭ چوقۇم ئۆز خاسلىقىنى ساقلىشى كېرەكلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. ئۆزىگىزدە چىڭ تۇرۇپ، خاسلىقىڭىزنى ساقلاپ، ئۆزىگىزگە ماس كېلىدىغان شەكىل بويىچە ياشىسىڭىزلا خۇشال ھاياتقا ئىگە بولالايسىز.

باشقىلارنىڭ غېمىنى يېنىكلىتىشنى ئۆگىنىۋېلىڭ

غەم دېگەن بىر پارچە تاش، ئۇ بىر ئادەمنى بېسىۋالالايدۇ، لېكىن ئىككى ئادەم ئۇنى ئاسانلا يۆتكىۋېتەلەيدۇ.

— خاۋخۇ

تايلى ئامېرىكىلىق ئايال. بىركۈنى ئۇ ئۆيگە كېلىشىگىلا كەنجى قىزى ئۇنى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن ئىككىنچى قەۋەتتىكى ئۆيىدىن ئوقتەك ئېتىلىپ چىقىدۇ. ئالدى تەرەپ بوشلۇق بولۇپ، قىزى رېشاتكىغا ئېسىلىپ تۇرۇپ ھە دەپ ئاپىسىنى توۋلايدۇ. ئويلىمىغان يەردىن قىزى تەڭپۇڭلۇقىنى يوقىتىپ، ئىككىنچى قەۋەتتىن چۈشۈپ كېتىپ، نەق مەيداندىلا ئۆلۈپ كېتىدۇ. تايلى قاتتىق قايغۇرىدۇ. خەير ـ ساخاۋەت ئورنىدىكى بىر خانىم ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ:

— ئۆمرۈمنىڭ كۆپ قىسمى كوچىلاردا سەرگەردان بولۇپ يۈرگەن قىزلارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىش بىلەن ئۆتتى. ھازىر يېشىمۇ بىر يەرگە بېرىپ قالدى، ئەمدى بۇ يەردىكى 40 تىن ئارتۇق بالىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشقا قۇربىم يەتمەيدۇ، سىز كېلىپ مېنىڭ ئورنۇمدا ئىشلەڭ، شۇنداق قىلسىڭىز غەملىرىڭىزنى ئۇنتۇپ كېتەلەيسىز، — دەيدۇ.

تايلى ئۇ خانىمنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىپ بۇ خىزمەتنى ئۆتكۈزۈۋالىدۇ. گەرچە ئازابلىرىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپ كېتىشكە مۇمكىن بولمىسىمۇ، لېكىن باشقىلارنىڭ قىينىچىلىقىنى زېممىسىگە ئالالىغانلىقى ئۈچۈن دەردى خېلىلا يېنىكلەپ قالىدۇ.

مۇلاھىزە:

دوستلۇق خۇشاللىقنى نەچچە ھەسسە كۆپەيتىپ، ئازابنى ئازايتىدۇ. ئازابلانغان ۋاقتىڭىزدا باشقىلارنىڭ غېمىنى يېنىكلىتىشىگە ياردەم قىلىڭ. شۇنداق قىلسىڭىز ئۆزىڭىزمۇ يېنىكلەپ قالىسىز.

كۆك رەڭلىك كۆڭلەك كەلتۈرۈپ چىقارغان مۆجىزە

ھەربىرىمىز قايغۇنى داۋالاشنىڭ بىردىنبىر ئۇسۇلى.

— لېۋېس

12 ياشلىق كېتلى نامرات ئائىلىنىڭ بالىسى بولۇپ، ئۆيى ھەم مەينەت ھەم قالايمىقان كوچىدا ئىدى. بۇ ئەترابتا ئولتۇرىدىغانلارنىڭ كۆپىنچىسى نامراتلار بولۇپ، بۇ يەرنىڭ مۇشۇنداق مەينەت مۇھىتىغا كۆنۈپ كەتكەنىدى.

كېتلىنىڭ دادىسى بەزىدە ئاز ـ تولا ئىش تېپىپ قىلاتتى، بەزىدە ئىش ئىزدەپ تەرەپ ـ تەرەپكە قاترايتتى. ئۇلا ـ ئۆيىنىڭ ئاقارتىلمىغىنىغا ئۇزۇن يىللار بولغا- نىدى، ھويلىسىدا تۈرۈبا سۈيىمۇ يوق ئىدى، بۇ يەردىكىلەر كوچىنىڭ دوقمۇشىدىكى جۈمەكتىن سۇ ئەكىلىپ ئىچەتتى. بۇ كوچىنىڭ ئەسلىھەلىرىمۇ ناھايىتى قالاق بولۇپ، نە پىيادىلەر يولى، نە كوچا چىرىغى دېگەنلەر يوق ئىدى، كوچىنىڭ ئۇ تەر- پىدىكى تۆمۈرىيول بۇ كوچىدىكى شاۋقۇن ۋە توپا ـ چاڭنى ئاۋۇندۇرۇپ تۇراتتى.

باھار كېلىپ باشقا كوچىدىكى قىزلار مەكتەپكە چىرايلىق يېڭى كىيىملىرىنى كىيىپ كېلىشتى. لېكىن كېتلى يەنىلا ئاشۇ بىر قىش كىيگەن مەينەت كۆڭلەك- نى كىيىۋالغانىدى. باشقىلار: «بەلكىم كېتلىنىڭ مۇشۇ بىرلا كۆڭلىكى بولسا كېرەك»، دەپ ئويلاشتى.

كېتلىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ قويۇپ: «نېمىدېگەن ئوماق قىز بۇ! ئۆگىنىشتە بەك تىرىشچان، ئەدەپلىك، قاچانلا قارىسىڭىز كۈلۈپلا تۇرغان. لېكىنزە يۈزىنى پەقەتلا يۇمايدۇ، چاچلىرىمۇ شۇنداق قالايمىقان» دەپ ئويلىدى. بىر- كۈنى ئوقۇتقۇچى كېتلىغا:

— ئەتە مەكتەپكە يۇز ـ كۆزلىرىڭىزنى پاكىز يۇيۇپ كېلىڭ، بولامدۇ؟ — دەيدۇ. ئۇ كېتلىنىڭ چىرايلىق قىز ئىكەنلىكىنى بىلەتتى.

ئەتىسى كېتىلى مەكتەپكە يۈز ـ كۆزىنى پاكىز يۇيغاندىن باشقا يەنە چاچلىرىنى چىرايلىق تاراپ كەلدى. مەكتەپتىن قويۇپ بېرىدىغاندا ئوقۇتقۇچى ئۇنىڭغا يەنە:

ـــ ئاپىڭىز كىيىملىرىڭىزنى يۇيۇپ بەرسۇن، بولامدۇ؟ ـــ دەيدۇ.

لېكىن كېتىلى ھەر كۈنى مەكتەپكە يەنىلا ئاشۇ كىر بولۇپ كەتكەن كىيىمىنى كىيىپ كېلىۋەردى.

«ئاپىسى كېتىلىنى ياخشى كۆرمەيدىغان ئوخشايدۇ» دەپ ئويلىدى ئوقۇتقۇچى ۋە كۆك رەڭلىك ئۇزۇن كۆڭلەكتىن بىرنى ئېلىپ كېتىلغا سوۋغا قىلدى.

كېتىلى سوۋغىنى كۆرۈپ ھەم ھەيران قالدى ھەم خۇشال بولدى ۋە ئۆيگە قاراپ ئۇچقاندەك يۈگۈردى.

ئەتىسى كېتىلى مەكتەپكە ئوقۇتقۇچىسى ئېلىپ بەرگەن كۆڭلەكنى كىيىپ كەلدى. ئۇ ھەم پاكىز ھەم رەتلىك بولۇپ كەتكەن بولۇپ، خۇشاللىقى قىن ـ قىنىغا پاتمىغان ھالدا ئوقۇتقۇچىسىغا:

ـــ ئاپام مېنىڭ بۇ يېڭى كىيىمىمنى كۆرۈپ ئاغزىنى ئېچىپ داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدى، دادام ئىش ئىزلەپ چىقىپ كەتتى، ـــ دېدى.

كېتىلىنىڭ دادىسى قىزىنىڭ يېڭى كىيىم كىيىۋالغىنىنى كۆرۈپ ئىختىيارسىز ئېچىدە: «قىزىمنىڭ بۇنچىلىك چىرايلىق ئىكەنلىكىنى زادىلا ئويلىماپتىكەن» دەپ ئويلىدى. تاماقتا ئولتۇرغاندا شىرەگە داستىخان سېلىنغىنىنى كۆرۈپ تېخىمۇ ھەيران قالدى.

ـــ بىز ئەزەلدىن داستىخان ئىشلىتىپ باقمايتۇققۇ! ـــ ئۇ ئەجەبلەنگەن ھالدا، ـــ بۇ قانداق ئىش؟ ـــ دەپ سورايدۇ.

ـــ بىز ئەمدى رەتلىك ياشىماقچى بولمايدۇ، ـــ جاۋاب بېرىدۇ خوتۇنى، ـــ ھەم مەينەت ھەم قالايمىقان ئۆيىمىز بىزنىڭ بۇ پەرىشتىدەك چىرايلىق قىزىمىزغا پەقەت تالا ماس كەلمەيدىكەن.

كەچلىك تاماقتىن كېيىن كېتىلىنىڭ ئاپىسى پولنى پاك ـ پاكىز سۈرتتى، بۇنىڭغا قاراپ تۇرغان كېتىلىنىڭ دادىسى گەپ قىلمايلا قولىغا سايمان ئېلىپ ئارقا ھويلىنىڭ قاشا تېمىنى ئوڭشاشقا باشلىدى. ئەتىسى كەچتە بۇ بىر ئائىلە كىشىلىرى ھويلىسىغا بىر گۈللۈك ياسىدى.

ئىككىنچى ھەپتىسى ئۇلارنىڭ قوشنىسى كېتلى ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ھەر-كىتىگە دىققەت قىلىشقا باشلىدى ۋە ئاقارتمىغىلى ئون نەچچە يىل بولغان ئۆيىنى ئاقارتتى.

بۇ ئىككى ئائىلە كىشىلىرىنىڭ ھەربىرىنىڭ ئادەمنىڭ دىققىتىنى قوز-غىدى. شۇنىڭ بىلەن بىرەيلەن ھۆكۈمەت، دىنىي جەمئىيەت ۋە مەكتەپلەرگە پىيادە-لەر يولى، تۇرۇبا سۇيى يوق بۇ كوچىدىكى ئاھالىلەرنىڭ شارائىتى شۇنداق ناچار تۇ-رۇپمۇ، يەنىلا گۈزەل مۇھىت بەرپا قىلىش ئۈچۈن تىرىشىۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ، ئۇلارغا ياردەم بېرىشنى مۇراجەت قىلدى.

ئاردىدىن بىرنەچچە ئاي ئۆتۈپ ھەم مەينەت ھەم قالايمىقان بۇ كوچا تونۇغۇسىز دەرىجىدە ئۆزگەردى. پىيادىلەر يولى ياسالدى، كوچا چىراغلىرى ئورنىتىلدى، تۇرۇبا سۇيى يەتكۈزۈلدى.

كېتلى يېڭى كىيىم كىيگەننىڭ ئالتىنچى ئېيى كېتلىنىڭ ئائىلىسى ئولتۇ-رۇشلۇق بۇ كوچا ئۆزئارا دوستانە ئۆتىدىغان، بىر ـ بىرىنى ھۆرمەتلەيدىغانلار ئولتۇ-راقلاشقان رەتلىك، پاكىز كوچىغا ئايلاندى. بۇ ئۆزگىرىش مۆجىزە قاتارىدا يىراق ـ يىراقلارغا تارالدى.

ئاشۇ ئوقۇنقۇچى ئۆزىنىڭ ئوقۇغۇچىسىغا بىر قۇر يېڭى كىيىم سوۋغا قىلىش-نىڭ مۇنداق مۆجىزە يارىتىدىغانلىقىنى قانداقمۇ ئويلاپ يەتسۇن دەيسىز؟

مۇلاھىزە:

كېتلىنىڭ ھېكايىسى بىزگە ئادەمنىڭ ئۆزىنىڭ پىسخىكىلىق ھالىتى ۋە ئەھۋالىنى ئۆز-گەرتىشىنىڭ ئانچە قىيىن ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. بىز ئۆزىمىزنى ئىجابىي ھالدا مۇكەممەللەشتۈرۈپ، ئۆزىمىزنى تاكامۇللاشتۇرۇشنىڭ تۈنجى قەدىمىنى تاشلىيالساقلا، كېيىن-كى ئىش ئۆزلىكىدىن يۈرۈشۈپ كېتىدۇ.

توققۇزىنچى باب كىشىلىك ھاياتقا كۆلۈپ قاراش، روھىڭىزغا يۇرۇقلۇق ئاتا قىلىش

ھايات يولى ئويلىغىنىمىزدەك ھەمىشە ئوڭۇشلۇق ۋە داغدام بولمۇەرمەيدۇ. ئو-ڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغاندا چوقۇم ئىجابىي، ئۈمىدۋار ھالىتىڭىزنى ساقلاڭ، ئۆزىڭىز-گە «بۇ ھېچقانچە ئىش ئەمەسقۇ» دەپ ئەسكەرتىپ تۇرۇڭ. ئوڭۇشسىزلىقنىڭ ئاسارى-تىدىن قۇتۇلالىسىڭىزلا ئۇ سىزنى مۇۋەپپەقىيەتكە تۇتاشتۇرىدىغان يارقىن نۇقتىغا ئايلىنىدۇ. مەيلى قانداق ئېغىر قىيىنچىلىققا يولۇقۇڭ، سىزدە ئۈمىدۋارلىق بىلەن ئالغا ئىلگىرىلەش روھى بولسىلا تۇرمۇشتىكى ھەرقانداق زەربە ئۇستىدىن غالىب كېلەلەيسىز.

كۆز يېشىدىن باشقا يەنە، ئىللىق قۇياش نۇرى ۋە كۆپكۆك ئاسمان بار

ناۋادا تۇرمۇش سىزنى ئالدىغان بولسا، ئۇنىڭدىن قايغۇرماڭ، رەنجىمۇ يۇرمەڭ! غەم ـ ئەندىشىلىك كۈنلەردە تەمكىن بولۇڭ. ئىشىنىڭكى، خۇشال كۈنلەر سىزگە ھامان قۇچاق ئاچىدۇ.

ـــ پۇشكىن

بۇرۇن بىر كىچىك راھىب بۇتخانىدىكى قىيىنچىلىققا چىدىمايلا ئۇمىدسىزلىنىپ ئۆلۈۋالماقچى بولۇپتۇ. ئەسلىدە ئۇ بىز ھازىر دەۋاتقان قايغۇرۇش كەيپىياتىگە گىرىپتار بولغانىكەن.

بىركۈنى ئۇ ئۆزى يالغۇز بۇتخانىنىڭ كەينىدىكى قىيانىڭ چوققىسىغا چىقىپ، كۆزىنى چىڭ يۇمۇپ سەكرەي دەپ تۇرۇشىغا يوغان بىر قول ئۇنى تۇتۇۋاپتۇ. ئۇ ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ باش راھىبنى كۆرۈپتۇ ۋە ئۆزىنى تۇتۇۋالالمايلا بۇقۇلداپ يىغلاپ كېتىپتۇ. ئۇ باش راھىبقا ئۆزىنىڭ قاتتىق مەيۇسلەنگەنلىكىنى، پانى ئالەمدىن كۆڭلىنىڭ قاتتىق سوۋۇپ، ھەممىدىن ئۈمىد ئۈزگەنلىكىنى، بۇ دۇنيادا تارتىشقۇدەك ھېچنەرسىسىنىڭ يوقلۇقىنى، شۇڭا بىراقلا ئۆلۈپ قۇتۇلماقچى بولغانلىقىنى سۆزلەپ بېرىپتۇ. باش راھىب مېھرىبانلىق بىلەن ئۇنىڭغا:

ـــ ياشاش گۈناھ ئەمەس، شۇڭا ھاياتنى قەدىرلىشىمىز كېرەك، ئەمەلىيەتتە سېنىڭ ئاجايىپ كۆپ نەرسەڭ بار. ئاۋۋال سەن قولۇڭنىڭ دۈمبىسىگە بىر قاراپ باققىنە، نېمە بارىكىن؟ ـــ دەپتۇ.

كىچىك راھىب قولىنىڭ دۈمبىسىگە سىنچىلاپ قارىۋەتكەندىن كېيىن دۇدۇقلاپ تۇرۇپ:

ـــ ھېچنەرسە يوققۇ، ـــ دەپتۇ.

ــ قولۇڭنىڭ دۇمبىسى ساپلا ياش يۇقى تۇرمامدۇ؟ ــ دەپتۇ باش راھىب ئۇھ-سىنغان ھالدا.

بۇنى ئاڭلىغان كىچىك راھىب كۆزلىرىنى چىملدىتىپ يەنە يىغلاشقا باشلاپ-تۇ. باش راھىب ئۇنىڭغا كۆيۈنگەن ھالدا:

ــ ئەمدى قولۇڭنىڭ ئالقىنىغا قاراپ باققىنە، ــ دەپتۇ.

كىچىك راھىب ئالقانلىرىغا قاراپتۇ. ئۇ خېلى ئۇزۇن قارىغاندىن كېيىن ھېچ-نەرسىنى چۈشەنمىگەن ھالدا:

ــ ئالقانلىرىمدىمۇ ھىچنەرسە يوققۇ؟ ــ دەپتۇ. باش راھىب پىخىلداپ كۈلگە-نىچە:

ــ قولۇڭنىڭ ئالقانلىرى كۈن نۇرى بىلەن توشۇپ كېتىپتىغۇ؟ ــ دەپتۇ.

بۇنى ئاڭلىغان كىچىك راھىب بىر دەم تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن چە-رايىغا كۈلكە يۈگۈرۈپتۇ. باش راھىب ئۇنىڭغا يەنە:

ــ ئەمدى بېشىڭنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارا، ــ دەپتۇ.

بۇ چاغدا كىچىك راھىبنىڭ زېھنى ئېچىلىپتۇ ۋە باش راھىبنىڭ نەسىيىتىنى ساقلىمايلا چىن دىلىدىن قايىل بولغان ھالدا:

ــ يەنە ئاسمان، كۆپكۆك ئاسمانمۇ بار، ــ دەپتۇ. باش راھىب خاتىرجەم بولغان ھالدا: ــ ئەمەلىيەتتە سېنىڭ كۆز يېشىڭ، كۈن نۇرى ۋە كۆپكۆك ئاسمىنىڭ بول-غاندىن سىرت يەنە قورقماس قەيسەر يۈرىكىڭ، سالامەت تېنىڭ... بار، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھايات يولىمىز ئويلىغىنىمىزدەك ھەمىشە ئوڭۇشلۇق ۋە داغدام بولۇۋەرمەيدۇ. تۇرمۇش-تىن ئۈمىدسىزلەنگىنىڭىزدە بېشىڭىزنى كۆتۈرۈپ كۆككە قاراپ ھاياتنىڭ قىممىتى ۋە تۇرمۇش-نىڭ ئىللىقلىقىنى ھېس قىلىپ بېقىڭ. ئۇرنىڭىزدىن دەست تۇرۇشقا سەۋەب بولىدىغان جۇر-ئەتكە ئىگە بولۇپ قالسىڭىز ئەجەپ ئەمەس.

ئاپەتنىڭ قىممىتى

ئۆگۈشلۈق ئىش بەختلىك ئادەمنى پىتىلدۇرسە، ئۆگۈشسىزلىق ئۇلۇغ ئىنسانىنى ۋۇجۇدقا چىقىرىدۇ.

— ئېمېرسون

1914 ـ يىلى داڭلىق كەشپىياتچى ئېدىسوننىڭ تەجرىبىخانىسىغا ئوت كېتىپ، ئىككى مىليون دوللاردىن ئارتۇق زىيان بولۇپ، بىر ئۆمۈر يۇرەك قېنىنى سەرپ قىلغان نەتىجىلىرى كۈلگە ئايلىنىدۇ.

ئوت تازا ئۇلغايغان چاغدا ئېدىسوننىڭ ئوغلى چارلىس ئىس ـ تۈتەك ۋە خارابىلىق ئارىسىدىن دادىسىنى سەۋدايىلەرچە ئىزدەيدۇ. ئۇ دادىسىنى تاپقاندا دادىسى كۆيۈۋاتقان ئوتقا قاراپ جىممىدە تۇراتتى، چىرايى ئوتنىڭ تەپتىدىن يورۇپ كەتكەندى، ئاقارغان چاچلىرى سوغۇق شامالدا توختىماي يەلپۈنەتتى.

285

— چارلىس، دەرھال بېرىپ ئاپاڭنى چاقىرىپ كەل، ئۇ ئۆمرىدە مۇنداق ھالەتنى ئىككىنچى كۆرەلمەسلىكى مۇمكىن، — دەيدۇ ئېدىسون ئەتىسى ئەتىگىنى خارابىلىققا قاراپ، — ئاپەتنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق قىممىتى بار، قارا، ماۋۇنى كۆردۇڭمۇ؟ بىزنىڭ ئىلگىرىكى خاتالىقلىرىمىزنىڭ ھەممىسى ئوتتا پاك ـ پاكىز كۆيۈپ كەتتى، تەڭرىگە مىڭ شۈكرى، ئەمدى بىز ئىشنى يېڭىباشتىن باشلىيالايدىغان بولدۇق.

شۇ قېتىمقى ئوت ئاپىتىدىن كېيىن ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئېدىسوننىڭ تۇنجى ئۇن ئالغۇ ئاپپاراتى دۇنياغا كېلىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئاپەتنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق قىممىتى بولىدۇ. ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغاندا چوقۇم ئىجابىي، ئۈمىدۋار ھالىتىڭىزنى ساقلاڭ، ئۆزىڭىزگە «بۇ ھېچقانچە ئىش ئەمەسقۇ» دەپ ئەسكەرتىپ تۇرۇڭ. ئوڭۇشسىزلىقنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلالىسىڭىزلا ئۇ سىزنى مۇڭەپپەقىيەتكە تۇتاشتۇرىدىغان يارقىن نۇقتىغا ئايلىنىدۇ.

يوقىتىپ قويغانلىقىغا مەنئەتدار بولۇش

ئوڭۇشلۇق ئېلىپ كەلگەن ئامەت ئادەمگە ئۇمىد ئاتا قىلسا، ئوڭۇشسىزلىق ئېلىپ كەلگەن ئامەت ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدۇ.

— باكون

بىر قېتىملىق كەسكىن ئېلىپ بېرىلغان دېڭىز ئۇرۇشىدا بىر پاراخوتقا دۇشمەنلىك ئوقى تېگىپ دېڭىزغا چۆكۈپ كېتىپتۇ. پاراخوتتىكى بىردىنبىر ھايات قالغان ئادەم لەيلەپ يۇرۇپ يالغۇز ئارالغا چىقىپ قاپتۇ ۋە ئۇ يەرده يەككە - يېگانە ھالدا جاپالىق تۇرمۇش كەچۈرۈشكە باشلاپتۇ.

ئۇ ئادەم باشقىلارنىڭ كېلىپ ئۆزىنى قۇتقۇزۇۋېلىشىنى ئۇمىد قىلىپ ھەر كۈنى قىرغاقتا تۇرۇپ ئاق بايراقنى پۇلاڭلىتىدىكەن، ئۇ قوللىنىشقا بولىدىغانلىكى تەدبىرنىڭ ھەممىسىنى قوللانغان بولسىمۇ، لېكىن ھېچقانداق ئۇنۇمگە ئېرىشەلمەپتۇ.

بىركۈنى ئۇنىڭ مىڭبىر جاپادا ياسىغان كەپسىگە ئوت كېتىپ، تەئەللۇقاتلىرىنىڭ ھەممىسى پاك - پاكىز كۆيۈپ كېتىپتۇ.

ئۇنىڭ كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بولۇپ تەڭرىدىن قاتتىق رەنجىپتۇ:

— بىردىنبىر باش تىققۇدەك يېرىم ۋە ئازغىنە تەئەللۇقاتلىرىمنىڭ ھەممىسى كۆيۈپ كۈل بولدى، ئاھ، تەڭرىم، مېنى نېمىشقا بۇنداق قىينايدىغانسەن؟

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇ قۇتقۇزۇۋېلىنىپتۇ. ئۇ ئۆزىنى قۇتقۇزۇۋالغانلاردىن بۇ ئارالدا ئادەم بارلىقىنى قانداق ئۇققانلىقىنى سورىغىنىدا، ئۇنى قۇتقۇزۇۋالغانلار:

— بىز دەسلەپتە بۇ ئارالدا ئادەم بارلىقىنى بىلمەيتۇق، لېكىن كاپىتان ئارالدا كۆيۈۋاتقان ئوتنى كۆرۈپ بىزنى قاراپ بېقىشقا ئەۋەتكەنىدى، — دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ ئۇنىڭ ئاغرىنىشلىرى مەنئەتدارلىققا ئايلىنىپتۇ. چۈنكى

تەڭرى ئاشۇ ئوت ئارقىلىق ئۇنى قۇتقۇزغانىدى.

مۇلاھىزە:

يوقىتىپ قويۇش سەۋەبىدىن مىننەتدار بولۇشنىمۇ ئۆگىنىۋېلىش كېرەك. چۈنكى، كۆپىنچە ھاللاردا ئۇنىڭغا ئۇنۇم ۋە پۇرسەت يوشۇرۇنغان بولىدۇ. يوقىتىپ قويۇش قورقۇنچلىق ئەمەس، قورقۇنچلىقى كۆڭلىمىزدىكى ئۇمىد ۋە خۇشاللىقنىڭ يوقلىپ كېتىشىدە.

دادىنىڭ بىر سائەتلىك دەرسى

پايدىسىز ۋە جاپالىق قىسمەت ئالدىدا تىز پۈكمەسلىك ــ ئۇلۇغ كىشىلەرنىڭ ئەڭ چوڭ ئالاھىدىلىكى.

ــ بېتخوۋېن

ماري دائىم دادىسىغا ئۆز تۇرمۇشىدىن قاقشاپ بېرەتتى. چۈنكى ئۇ تۇرمۇشىدا توسالغۇ ۋە ھەل قىلغىلى بولمايدىغان قىيىن مەسىلە ئىنتايىن كۆپتەك ھېس قىلاتتى.

دادىسى قىزىنىڭ دەردىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىپ بېشىنى سىيلاپ قويدى ۋە ئۇنى ئاشخانا ئۆيگە باشلاپ كىردى. ئۇ ئۇچ قازانغا ئازراقتىن سۇ قۇيۇپ، قازانلارنى ئوتقا قويدى. ئۇزۇن ئۆتمەيلا قازانلار قاينىدى. دادىسى بىرىنچى قازانغا سەۋزە، ئىككىنچى قازانغا تۇخۇم، ئۈچىنچى قازانغا تالقانلانغان قەھۋە پۇرچىقى سېلىپ، گەپ قىلمايلا قازانلاردا داۋاملىق قاينىتتى.

ماري ھېچنېمىنى چۈشىنەلمەي دادىسىغا قاراپ تۇردى. 20 مىنۇتلارچە ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن دادىسى ئوتنى ئۆچۈرۈپ، سەۋزىنى بىر چىنىگە، تۇخۇمنى يەنە بىر چىنىگە سۇزدى، قەھۋەنى ئىستاكانغا قۇيدى. ئۇ بۇ ئىشلارنى تۇغەتكەندىن كېيىن قىزىغا:

ــ قوزام، نېمىلەرنى كۆردىڭىز؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ سەۋزە، تۇخۇم، قەھۋە، دەپ جاۋاب بەردى ماري.

دادا قىزىنى يېقىنراق كېلىشكە بۇيرىدى ۋە ئۇنىڭغا سەۋزىنى تۇتقۇزدى. ئۇ سەۋزىنىڭ يۇمشاپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلدى.

دادىسى يەنە ماريغا تۇخۇمدىن بىرنى چېقىشنى بۇيرىدى. ماري تۇخۇمنىڭ شا كىلىنى ئاقلاپ تۇخۇمنىڭ پىشقانلىقىنى كۆردى.

ئاخىرىدا دادىسى ماڭغا قەھۋەنى ئىچكۈزدى، قەھۋەنىڭ تەمىنى تېتىغان ماڭا رازىمەنلىك بىلەن كۈلدى ۋە دادىسىدىن:

— دادا، بۇلار نېمىدىن دېرەك بېرىدۇ؟ — دەپ سورىدى. دادىسى چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى:

— بۇ ئۇچ خىل نەرسە ئوخشاش تەقدىرگە، يەنى پورۇقشىپ قالىنىغان قالىناق سۇغا دۇچ كەلدى. لېكىن ئۇلارنىڭ ئىنكاسى ھەر خىل بولدى: سەۋزە قاۋۇل، قاتتىق بولۇپ بوشاڭلاردىن ئەمەس ئىدى، لېكىن ئۇ قالىناق سۇغا كىرگەندىن كېيىن يۇمشاپ ئاجىزلاردىن بولۇپ قالدى؛ تۇخۇم ئەسلىدە چۇرۇك، ئاسان چېقىلىدىغان بولۇپ، ئاشۇ نېپىز بىر قەۋەت شاكىلى ئىچىدىكى سۇيۇقلۇقنى قوغداپ تۇراتتى، لېكىن ئۇ قالىناق سۇغا كىرگەندىن كېيىن ئۇنىڭ ئىچكى ئەزاسى چىڭىدى؛ تالقانلانغان قەھۋە پۇرچىقى بولسا ئۆزگىچىلىككە ئىگە بولۇپ، ئۇ قالىناق سۇغا كىرگەندىن كېيىن قالىناق سۇنى ئۆزگەرتتى.

مۇلاھىزە:

ئوخشاشسىزلىق ئۆزگەرمەس نەرسە ئەمەس. قىينىچىلىق ئالدىدا ئۈمىدۋار بولالىغان ئادەم قەھۋەگە ئوخشاش ئۆزىنىڭ ئاكتىپ، تەشەببۇسكار ھەرىكىتى ئارقىلىق مۇھىتنى ئۆزگەرتەلەيدۇ، روھى چۈشكۈن ئادەملەر خۇددى تۇخۇم بىلەن سەۋزىگە ئوخشاش رېئاللىقتىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ تەقدىرگە تەن بېرىدۇ ـ دە، نەتىجىدە مۇھىتنىڭ قۇربانىغا ئايلىنىپ قالىدۇ.

بىر تال قېرىنداشنىڭ قانچە خىل ئىشلىتىلىش ئۇسۇلى بار؟

قىينىچىلىقتىن قورقمايدىغان ئادەم قىينىچىلىقنى پۇرسەتكە ئايلاندۇرالايدۇ.

— چېرچىل

ئامېرىكىدىكى مەلۇم بىر باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ ئىستاتىستىكىسىغا ئاساسلانغاندا، مۇشۇ مەكتەپتە ئوقۇغۇچىلارنىڭ يەرلىك ساقچى ئىدارىسىدا تىزىملانغان جىنايەت ئۆتكۈزۈش نىسبىتى ئەڭ تۆۋەن ئىكەن. بۇنىڭدىكى سەۋەب نەدىدۇ؟ مەلۇم تەتقىقاتچى مۇشۇ مەكتەپنى پۈتتۈرگەن ئوقۇغۇچىلار ئۈستىدە تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىش ئارقىلىق، مۇنداق بىر غەلىتە جاۋابقا ئېرىشكەن: بۇ مەكتەپتىكى ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى قېرىنداشنىڭ نەچچە خىل ئىشلىتىلىش ئۇسۇلىنىڭ بارلىقىنى بىلىدىكەن.

بۇ مەكتەپكە ئوقۇشقا كىرگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى تۇنجى سائەتلىك دەرستە بىر تال قېرىنداشنىڭ نەچچە خىل ئىشلىتىلىش ئۇسۇلىنىڭ بارلىقىنى ئۆگىنىدىكەن. دەرسخانىدا بالىلار قېرىنداشنىڭ خەت يېزىش ئۇچۇن ئىشلىتىلىدىغانلىقىدەك ئەقەللىي رولىدىن باشقا يەنە، زۆرۈر تېپىلغاندا سىزغۇچ ئورنىدا ئىشلىتىپ سىزىق سىزغىلى بولىدىغانلىقى؛ سوۋغا ئورنىدا باشقىلارغا ھەدىيە قىلىپ دوستلۇقنى ئىپادىلىگىلى بولىدىغانلىقى؛ تاۋار ئورنىدا سېتىپ پايدا ئالغىلى بولىدىغانلىقى؛ قېرىنداش سىياسىنى ئۆزىتىپ سىلىقلاندۇرغۇچ قىلغىلى بولىدىغانلىقى؛ ئويۇن قويغاندا ۋاقىتلىق گىرىم بۇيۇمى ئورنىدا ئىشلەتكىلى بولىدىغانلىقى؛ قېرىنداش قىرىندىسىدىن پايدىلىنىپ بېزەك رەسمى ياسىغىلى بولىدىغانلىقى؛ بىر تال قېرىنداشنى ئوخشاش نىسبەتتە كېسىپ شاھمات ياسىغىلى بولىدىغانلىقى، ئۇنى يەنە ئويۇنچۇق ماشىنىنىڭ چاقى قىلغىلى بولىدىغانلىقى؛ دالا ئېكسپېدىتسىيەسىدە

سىياسى ئېلىۋېتىلگەن قېرىنداشنىڭ كاۋىكىنى پىپىتكا قىلىپ تاغ يېرىقلىرىدىكى بۇلاق سۈيىنى ئىچكىلى بولىدىغانلىقى؛ ئەسكى ئادەمگە يولۇقۇپ قالغاندا ئىنچىكە ئۇچلانغان قېرىنداشنى قوغداش قورالى ئورنىدا ئىشلەتكىلى بولىدىغانلىقى...، قاتارلىقلارنى ئىگىلەيدىكەن.

مۇشۇنداق دەرس ئارقىلىق ئوقۇغۇچىلار كۆزى، بۇرنى، قۇلىقى، كاللىسى ۋە پۈت ـ قولى ساق ئادەمنىڭ سانسىز رولىنىڭ بارلىقىنى، ئادەمنىڭ مۇشۇ روللار ئىچىدىكى خالىغان بىرىدىن پايدىلىنىپ ياشىيالايدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يېتىدىكەن. بۇ خىل تەربىيە مۇشۇ مەكتەپنى پۈتتۈرگەن ئوقۇغۇچىلارنىڭ تەقدىرىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئىنتايىن خۇشال ئۆتىدىغانلىقى، چۈنكى ئۇلارنىڭ كەلگۈسىگە تولۇپ ـ تاشقان ئىشەنچ بىلەن قارايدىغانلىقى بىلەن نەتىجىلىنىدىكەن.

مۇلاھىزە:

كىچىككىنە بىر تال قېرىنداشنىڭ ئەنە شۇنداق سانسىز رولى بار. ئۇنىڭدىن پايدىلىنىپ سىزىق سىزغىلى، سوۋغات قىلغىلى، سىلقىلغۇچ قىلغىلى، يەنە تېخى ئۆزىنى قوغداش قورالى قىلغىلى بولىدۇ. شۇنىڭغا ئوخشاش، بەدىنىمىزدىكى كۆز، قۇلاق قاتارلىقلارغا ئوخشاش ئەزالارنىڭمۇ ئىنتايىن كۆپ رولى بار، ئۇنىڭ خالىغان بىر خىل رولىدىن پايدىلىنىپ ياشىغىلى بولىدۇ. مۇشۇ ھەقىقەتنى چۈشەنسەكلا مەيلى تەقدىرىمىزنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ئاكتىپ، ئۈمىدۋار پوزىتسىيەدە بولالايمىز.

يۈز تۇرانە ئىمتىھاننىڭ ئالتىنچى سوئالى

بىر زەربە بىلەنلا روھى چۈشۈپ كېتىدىغانلار غەلبە مەڭگۈ نىسىپ بولمايدىغانلاردۇر.
ـــ ماۋخام

ۋاڭ ئەپەندى بىر قېتىملىق ئۆزگىچە ئېلىپ بېرىلغان ئىختىساس ئىگىلىرىنى ئالماشتۇرۇش ئىمتىھانىدا مۇتلەق ئۈستۈنلۈك بىلەن بەش ئۆتكەلدىن ئۆتتىدۇ. ئەڭ ئاخىرقى ئۆتكەلنىڭ نېمىلىكى ھەممەيلەنگە قاراڭغۇ ئىدى. شۇڭا ۋاڭ ئەپەندى بۇ ھەقتە ئەتراپلىق ئويلاندى. باشقا بىر داڭلىق ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەن لى ئەپەندى بولسا ئىككى قېتىملىق ئۆتكەلدىن ئارانلا ئۆتكەنىدى.

ئۇلار ئالتىنچى ئۆتكەلدىكى سوئالنىڭ ئېلان قىلىنىشىنى كۈتۈۋاتاتتى. بۇنى ئۇلار ئۇچۇن ھۆكۈم ئېلان قىلىش دېيىشكىمۇ بولاتتى. چۈنكى، ئۇ ئىككىسىدىن پەقەت بىرىلا تاللىناتتى.

293

ۋاڭ ئەپەندىنىڭ ئامىرات ئىكەنلىكىگە گەپ كەتمەيتتى. كۆپچىلىكىنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا ھەۋەس بىلەن قاراشتى.

رىياسەتچى ئادەمنىڭ ئىچىنى سىقىدىغان ئاشۇ بىر دەملىك جىمجىتلىقتىن كېيىن نەتىجىنى ئېلان قىلدى:

ـــ ۋاڭ ئەپەندى قوبۇل قىلىندى، لى ئەپەندىنىڭ باشقا يەردىن تېخىمۇ يۇقىرى مەرتىۋىگە ئىگە بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

نەتىجىنىڭ ئېلان قىلىنىشى بىلەن تەڭ ۋاڭ ئەپەندى ھاياجاندىن ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ۋە ھاياجىنىنى باسالماي باشلامچىلىق بىلەن ئۆزى ئۇچۇن چاۋاك چالدى.

لى ئەپەندى بولسا ناھايىتى تەمكىنلىك بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ كۈلۈمسىرگىنىچە: ـــ شۇنداق، ھەر كىمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق ئىنتىلىشى بولىدۇ، زورلىغانىنىڭ ئەھمىيىتى يوق. ئىختىساس ئىگىلىرىنى تاللاشتا ياخشىلىرى تاللىنىدىغان گەپ،

ئۇنىڭ ئۇستىگە ھەرقانداق بىر ئورۇننىڭ ئادەم ئىشلىتىشتە ئۆزىگە تۇشلۇق ئۆلچەمى بولىدۇ، ھەر كىمنىڭ ئۆزىگە مۇناسىپ كېلىدىغان ئورۇنغا ئىگە بولغىنى تۇزۇك. ئەمىسە شۇنداق بولسۇن، خوش، ــ دېدى.

ــ لى ئەپەندى توختاپ تۇرۇڭ، رىياسەتچى كۇلۇمسىرگىنىچە لى ئەپەندىنىڭ يېنىغا كەلدى ۋە:

ــ لى ئەپەندى، سىز قوبۇل قىلىندىڭىز، ــ دېدى.

ئارقىدىنلا رىياسەتچى كۆچىلىككە شۇنى تەنتەنىلىك جاكارلىدى:

ــ مۇۋەپپەقىيەت بىلەن مەغلۇبىيەت ئۆزئارا بېقىنىدىغان ۋە نىسبىي تەڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان ئۇقۇم بولۇپ، باراۋەر ئورۇندا تۇرىدۇ. ناۋادا بىر تەرەپكە زىيادە بەك ئەھمىيەت بېرىلىپ كەتسە، ئۇ ھالدا بۇ تارازا تەڭپۇڭلىقىنى يوقىتىپ قويىدۇ. بۇ جاھاندا مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشتا بولسۇن ۋە ياكى تەرەققىي قىلىشتا بولسۇن، بىز نوقۇل ھالدا مۇۋەپپەقىيەت قازانغۇچىنىڭ شان ـ شەرىپىگىلا ھەۋەسلەنمەي قالماي، بەلكى مەغلۇپ بولغۇچىنىڭ ئۆزىگە بولغان ئىشەنچى ۋە سوغۇققانلىقىغا، مەغلۇبىيەتكە تەمكىنلىك بىلەن مۇئامىلە قىلالىغان ئادەملەرگە بەكرەك ئەھمىيەت بېرىشىمىز كېرەك. چۈنكى، ئېرىشكەن ھەربىر مۇۋەپپەقىيەت ئەمەلىيەتتە نۇرغۇن قېتىملىق مەغلۇبىيەتتىن باشلانغان بولىدۇ، باشلىنىش نۇقتىسىدىمۇ چىڭ تۇرالمىغان ئادەمنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى ئۇزاق مۇساپىنى پۈختا بېسىشىدىن قانداقمۇ سۆز ئاچقىلى بولسۇن؟

مەيدانداً گۈلدىراس ئالقىش ساداسى ياڭرايدۇ.

مۇشۇ دەقىقىدە سىزمۇ ۋاڭ ئەپەندىگە ئوخشاش ئالدىڭىزغا قويۇلغان 6 ـ سوئالىنى بىلگەنسىز؟

مۇلاھىزە:

جۇڭگودا «ئىش كۆڭلۈڭدىكىدەك بولمىسا رايىڭ قايتىپ كەتمىسۇن، مۇرادىڭغا يەتكەندە خۇدۇڭنى يوقىتىپ قويمىغىن» دەيدىغان ھېكمەت بار. مەغلۇپ بولغۇچىنىڭ ئۆزىگە بولغان ئىشەنچى ۋە سوغۇققانلىقى ئۇنى مۇۋەپپەقىيەتكە يەتكۈزىدىغان يولنىڭ باشلىنىش نۇقتىسىدۇر.

ئەما مۇزىكانت

ھەرقانداق ۋاقىتنىڭ ھاياتلىقنىڭ مەۋجۇدلىقىغا تېرەك بولىدىغان بىخەتەر كۇچ بولۇشىنى ئۇمىد قىلىمەن.

— شېكسپىر

بۇرۇنقى زامانىدا سېھىتار چالىدىغان بىر ئەما كىشى ئۆتكەن بولۇپ، ئۆمرىدە يۇرۇقلۇقنى بىر كۆرۈشنى ئارزۇ قىلىدىكەن. لېكىن نۇرغۇن تېۋىپقا كۆرۈنگەن بولسىمۇ ھېچقايسىسى ئامال قىلالماپتۇ. بىركۈنى بۇ خەلق سەنئەتكارى بىر داۋجياۋ راھىبى بىلەن ئۇچرىشىپ قاپتۇ. داۋجياۋ راھىبى ئۇنىڭغا:

— مەن سائا كۆزۈڭنى تولۇق ساقايتىدىغان بىر رېتسىپ بېرەي، بۇنىڭ ئۈچۈن سەن سېھىتارىڭنى مىڭ تال تارىسى ئۈزۈلگىچە چېلىشىڭ كېرەك، شۇندىلا بۇ رېتسىپنىڭ كارامىتى كۆرۈلىدۇ. بولمىسا رېتسىپنىڭ ھېچقانداق ئۈنۈمى بولمايدۇ، — دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن بۇ سەنئەتكار ئۆزىگە ئوخشاشلا ئىككىلا كۆزى ئەما بولۇپ قالغان شاگىرتىنى ئەگەشتۇرۇپ جاھان كېزىپ، پۈتۈن ئىشتىياقى بىلەن ساز چېلىشقا باشلاپتۇ. ئايلار ئۆتۈپتۇ، يىللار ئۆتۈپتۇ، مىڭىنچى تارا ئۈزۈلگەن ھامان تاقىتى تاق بولغان بۇ سەنئەتكار ئۈزۈندىن بۇيان ساقلاپ كېلىۋاتقان ھېلىقى رېتسىپنى ئېلىپ، كۆزى ساق بىرەيلەنگە رېتسىپتا كۆزىنى داۋالاپ ساقايتقۇدەك قانداق دورىنىڭ يېزىلغانلىقىنى كۆرۈپ بېقىشنى ئېيتىپتۇ. كۆزى ساق ئادەم رېتسىپنى كۆرۈپ:

— بۇ بىر پارچە قۇرۇق قەغەز ئىكەنغۇ، ئۇستىدە ھېچنېمە يوق ئىكەن، — دەپتۇ. بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئەما سەنئەتكار ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي يىغلاپ كېتىپتۇ ۋە بىردىنلا ھېلىقى داۋجياۋ راھىبنىڭ «مىڭ تال تارا» دېگەن سۆزىنىڭ مەنىسىنى چۈشەنگەندەك بولۇپتۇ. ئەسلىدە ھېلىقى داۋجياۋ راھىبى بۇ ئەما سەنئەتكارنىڭ ئاشۇ

«ئارزۇ» سىغا يېتىش ئۈچۈن سازىنى توختىماي چېلىشىغا مەدەت بەرگەنىكەن. شۇڭ-لاشقىلا بۇ ئەما سەنئەتكار 35 يىلنىڭ قانداق ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى بىلمەي قالغانىكەن.

ئەما سەنئەتكار بۇ ئىشنىڭ تەپسىلاتىنى شاگىرتىغا دېمەپتۇ ۋە ئاشۇ بىر ژاراق ئاق قەغەزنى ئۆزىگە ئوخشاش يورۇقلۇقنى كۆرۈش ئىستىكىدە بولۇۋاتقان شاگىرتىغا بېرىپ ئۇنىڭغا: ــ مەندە سېنىڭ كۆزۈڭنى ساقايتالايدىغان بىر رېتسىپ بار، بىراق بۇ رېتسىپنى سېھىتارنىڭ مىڭ تال تارىسى ئۈزۈلگىچە چالغاندىن كېيىن ئاندىن ئېچىشقا بولىدۇ، ئەمدى سەن بېرىپ شاگىرت قوبۇل قىلىپ، دۇنيانى ئايلىنىپ سازىنى چالغىن، مىڭ تال تارا ئۈزۈلگەندىن كېيىن بۇنىڭغا جاۋاب تاپالايسەن، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ئۈمىد روھىمىزغا غەيرەت ۋە كۈچ ـ قۇۋۋەت ئاتا قىلىدۇ، مەيلى قانداق قىيىنچىلىقتا يولۇقمايلى قەلبىمىزدە ئۈمىدلا بولىدىكەن كاج تەلەي ئۈستىدىن غەلبە قىلىپ، كىشىلىك ھاياتىنىڭ غەلبىسىنى قولغا كەلتۈرەلەيمىز.

بەزىدە كۈتۈشكە توغرا كېلىدۇ

تۇرمۇشقا ئاكتىپ پوزىتسىيە تۇتقان ئادەم ھاياتتىكى ھەر قېتىملىق ئازاب ـ ئوقۇبەتتىن بىر پۈرسەتنى بايقىيالايدۇ، تۇرمۇشقا پاسسىپ پوزىتسىيە تۇتقان ئادەم پۈرسەت ئىچىدىمۇ مەلۇم ئازاب ـ ئوقۇبەتنى بايقايدۇ.

ـــ ناپولېئون خېل

18 ياشلىق ئىنگىرىت پورمان داڭلىق چولپان بولۇشنى كېچە ـ كۈندۈز ئارزۇ قىلاتتى. بىر قېتىم ئۇنىڭغا پۈرسەت كېلىپ، خان جەمەتى تىياتىر مەكتىپىنىڭ يۇز تۇرانە ئىمتىھانىغا قاتنىشىش توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇپ ئالىدۇ.

ئىنگىرىت پورمان ئىمتىھاندا كۆڭۈل قويۇپ تەييارلىغان ئېتۇتنى ئورۇنلايدۇ. لېكىن ئۇنىڭ كۆزى تۇيۇقسىز باھالىغۇچىلارغا چۈشۈپ قېلىپ، قاتتىق ئۇمىدسىزلىنىدۇ.

297

چۈنكى باھالىغۇچىلار پەرۋاسىزلىق بىلەن ئۆزئارا پاراڭ سېلىشىپ، نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ كۈلۈشۈپ ئولتۇراتتى، ھېچكىمۇ ئۇنىڭ ئويۇنىغا دىققەت قىلمىغانىدى. ئىنگىرىت پورمان ئۇمىدسىزلەنگەنلىكتىن سەھنە سۆزىنىمۇ ئۇنتۇپ قالىدۇ. دەل شۇ چاغدا باھالىغۇچىلاردىن بىرەيلەن: ـــ بولدى قىلىڭ خېنىم، سىزگە كۆپ رەھمەت! ئەمدى كېيىنكىسى كىرسۇن...، ـــ دەيدۇ. ئىنگىرىت پورمان نېمە قىلىشنى بىلەلمەي، كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىدۇ.

ئۇ دەريا بويىغا كېلىپ مۇشۇ يەردە ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرماقچى بولىدۇ. لېكىن دەريانىڭ سۇيى بەك مەينەت، سېسىق بولغاچقا ئۇ نىيىتىدىن يانىدۇ. ئەتىسى ئۇ ئۆزىنىڭ خان جەمەتى تىياتىر مەكتىپىگە قوبۇل قىلىنغانلىق ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇپ ئالىدۇ.

ئاردىدىن بىرقانچە يىل ئۆتۈپ ئىنگىرىت پورمان ھېلىقى باھالىغۇچى بىلەن

تاسادىپىي ئۇچرىشىپ قالىدۇ.

ئىنگىرىت پورمان شۇ ۋاقىتتىكى ئىمتىھان مەيدانىدكى ئىشنى سورىغىنىدا، ھېلىقى باھالىغۇچى ھەيران بولغان ھالدا:

ــ بۇ بىر ئۇقۇشماسلىق. شۇ كۈنى سىز سەھنىگە چىقىشىڭىز بىلەنلا بىز سىزنى قوبۇل قىلىنىدۇ، ــ دەپ ئويلىغان. چۈنكى سىز ئۆزىڭىزگە قاتتىق ئىشەنگەچكە بىز سىزنىڭ سەھنىدكى قىياپىتىڭىزگە قايىل بولغانىدۇق، شۇڭا مەن قالغان باھالىغۇچىلارغا:

ــ بولدى قىلايلى، ۋاقىتنى ئىسراپ قىلغانىنىڭ ئەھمىيىتى يوق، ئەمدى كېيىنكىسى كىرسۇن، دېگەنىدىم، ــ دەيدۇ.

مۇلاھىزە:

بەزىدە ئىشلار ئويلىغىنىمىزدەك ئۇنچىۋالا ئوسال ھالەتتە بولمايمۇ قالىدۇ. بەزىدە ئۆزىمىزنى بېسىۋېلىپ ئىشنىڭ تەپسىلاتىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋالساقلا ئۆزىمىزنىڭ بەھۇدە ئۇمىدسىزلەنگەنلىكىمىز ۋە ئىشنىڭ ياماڭ تەرىپىنى ئارتۇقچە ئويلاپ كەتكەنلىكىمىزنى ھېس قىلىپ قالىمىز.

تەقدىرنىڭ مۇز دەرياسىدىن ھالقىغان ئادەم

ئاۋازىنىڭ بارىچە توۋلاپ تۇرۇپ شادلىنىپ ناخشا ئېيتالايدىغان ئادەم بالا ـ قازا بىلەن بەختسىزلىكنى ئۇركۈتۈپ قاچۇرىۋېتەلەيدۇ.

ـــ ئىسپانىيە خەلق ماقال ـ تەمسىلى

مەلۇم بىر شەھەر دۇشمەن تەرىپىدىن قاتتىق مۇھاسىرىگە ئېلىنىپتۇ. ئەھۋال ئىنتايىن خەتەرلىك بولغاچقا، شەھەرنى ساقلاۋاتقان گېنېرال دەريانىڭ قارشى تەرىپىدىكى يەنە بىر شەھەردىن ياردەم سوراش ئۈچۈن بىر ئەسكەرنى ئەلچىلىككە ئەۋەتىپتۇ. ناۋادا ياردەمگە كېلىدىغان ئەسكەرلەر ئەتىسى چۈشكىچە كېلىپ بولالمىسا بۇ شەھەر قولدىن كېتىپ قالىدىكەن.

ئەلچىلىككە ماڭغان ئەسكەر ئېتىنى قامچىلاپ ناھايىتى تېزلا دەريا بويىغا يېتىپ كەپتۇ. لېكىن دەريانىڭ سۇيى ئىنتايىن سوغۇق بولغاچقا ئەسكەرنىڭ قوشۇمىسى ئىختىيارسىز تۇرۇلۇپتۇ.

ئادەتتىكى چاغلاردا دەريادىن ئۆتكۈزۈپ قويىدىغان قولۇاقلار بار بولۇپ، ئەمدىلىكتە ئۇرۇش بولۇۋاتقان بولغاچقا كېمىچىلەر ئۇرۇشتىن قېچىپ بۇ يەردىن كېتىشكەنىدى.

ئەسلىدە ئۇ ئەسكەر دەريادىن ئۈزۈپ ئۆتسىمۇ بولاتتى. لېكىن قىش كىرىپ قالغاچقا سۇ زىيادە سوغۇق، ئۇنىڭ ئۈستىگە دەريا بەكلا چوڭ ئىدى. يەنە تېخى دۇشمەننىڭ قوغلىغۇچى ئەسكەرلىرىنىڭ كېلىپ قېلىشى تۇرغانلا گەپ ئىدى.

ئۇ قانداق قىلىشنى بىلەلمەي بېشىنىڭ ئىچىمۇ ـ تېشىمۇ قېتىپتۇ. ئەگەر دەريادىن ئۆتۈپ كېتەلمىسە دۇشمەنگە ئەسىرگە چۈشۈپ قالغاندىن باشقا يەنە شەھەرمۇ دۇشمەننىڭ قولىغا چۈشۈپ كېتىشى مۇمكىن. ئەسكەرگە دەريا بويىدا كۈتۈشتىن باشقا ئامال قالماپتۇ. بۇ كېچە ئۇنىڭ ھاياتىدىكى ئەڭ تەستە ئۆتكەن بىر

كېچە بولۇپ، قاتتىق توڭلاپ كېتىپتۇ.

ئۇ ئىنتايىن قىيىن ئەھۋالدا قاپتۇ. ئۆزىنىڭ توڭلاپ ئۆلۈپ قالمىغان تەقدىردىمۇ ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كېتىدىغانلىقىنى ياكى بولمىسا دۈشمەننىڭ قولىدا ئۆلۈپ كېتىدىغانلىقىنى ھېس قىلىپتۇ.

ئىش تېخىمۇ تەتۈردىن كېلىپ كېچىدە شىمال شامىلى چىقىپ، ئارقىدىنلا قاتتىق قار يېغىشقا باشلاپتۇ.

ئۇ توڭلىغىنىدىن كىرپىدەك تۆگۈلۈپ كېتىپتۇ، ھەتتا تەقدىرىنىڭ كاجلىقىدىن ئاغرىنغۇدەكمۇ ماجالى قالماپتۇ.

بۇ ۋاقىتتا ئۇنىڭ كاللىسىغا «ياشىشىم كېرەك» دېگەندىن باشقا ھېچنېمە كەلمەپتۇ. ئۇ:

ــ تەڭرىم، مېنى بىر مىنۇت بولسىمۇ ئارتۇق ھايات قالدۇرغىن، بىر مىنۇت بولسىمۇ، ــ دەپ تەڭرىگە ئىلتىجا قىلىپتۇ.

بەلكىم ئۇنىڭ تىلىگى ئىجابەت بولغان بولسا كېرەك، جېنى تۇمشۇقىغا كېلىپ قالغاندا تاڭ سۈزۈلۈپتۇ.

ئۇ دەريادا مۇز توڭلىغانلىقىنى كۆرۈپتۇ.

ئۇ بىرنەچچە قەدەم مېڭىپ سىناپ كۆرۈپتۇ. دەريادىكى مۇز ئۇنى كۆتۈرگىدەك قېلىن ئىدى.

ئۇ خۇشال بولغىنىدىن ئېتىنى يېتىلەپ دەريادىن ئوڭۇشلۇق ئۆتۈپتۇ.

مۇلاھىزە:

بىر ئادەمنىڭ مەڭگۈ تەلەيلىك بولمىغىنىدەك، بىر ئادەمنىڭ مەڭگۈ بىتەلەي بولۇشمۇ مۇمكىن ئەمەس. تۇرمۇشتا ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغاندا بالدۇرلا ئۈمىدسىزلىنىش ئاقىلانىلىق ئەمەس. بەزىدە قىيىنچىلىقنىڭ زىيادە ئېغىرلىقىدىن ئاغرىنغىنىمىزدا، ئۇ ئويلىغىنىمىزدەك ئۇنچۇالا ئېغىر بولماي قالىدۇ. بىز بەرداشلىق بېرەلەيدىغان ئوڭۇشسىزلىق مەلۇم دەرىجىگە يەتكەندە ئالغا ئىلگىرىلەش يولىمىزدىكى يارداملىشىدۇ.

قىشتا دەرەخ كەسمەك

قىش كەلدى، دېمەك باھارغىمۇ ئاز قالدى.

ــ شېللې

تۇم توققۇز ياشقا كىرگەن يىلى قىشتا دادىسى ئۇنى روزدېستۇۋ بايرىمىنى بوۋىسى بىلەن بىرگە ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن سەھراغا ئېلىپ بارىدى. بۇ يەردە بوۋىسىنىڭ كىچىك بىر دېھقانچىلىق مەيدانى بار ئىدى.

بىركۈنى كىچىك تۇم ئويناۋېتىپ ھويلىدىكى بىر تۇپ ئەنجۈر دەرىخىنىڭ قۇرۇپ قالغانلىقىنى كۆرىدۇ. ئەنجۈر دەرىجىنىڭ قوۋزىقى سۈيۈلۈپ كەتكەن، كۆك غول شاخلىرى سارغىيىپ كەتكەنىدى. ئۇ شاخنى شۇنداقلا ئىگىۋىدى شاخ «قارس ـ قۇرس» قىلىپ سۇنۇپ كەتتى. تۇم بوۋىسىغا:

ــ بوۋا، ماۋۇ ئەنجۈر دەرىخى قۇرۇپ قاپتۇ، بىز ئۇنى كېسىۋېتىپ ئورنىغا يېڭىدىن تىكەيلىچۇ، ــ دېدى. بوۋىسى ئۇنىڭ تەكلىپىگە قوشۇلمىدى:

ــ بەلكىم ئۇ ئۆلەي دەپ قالغاندۇ. لېكىن ئەتىيازدا كۆكلەپ قېلىشىمۇ مۇمكىن، بەلكىم ئۇ ئۆزىگە ماغدۇر يىغىۋاتقاندۇ، ئېسىڭدە بولسۇنكى، قىشتا ھەرگىز دەرەخ كېسىشكە بولمايدۇ، بالام.

دېگەندەكلا كېيىنكى يىلى ئەتىيازدا قۇرۇپ قالغاندەك كۆرۈنگەن ھېلىقى ئەنجۈر دەرىخى يېڭىباشتىن بىخ سۈرۈپ، باشقا دەرەخلەرگە ئوخشاشلا باھارنى كۈتۈۋالدى، ئۇنىڭ پەقەت بىرنەچچە تال يان شاخلىرىلا قۇرۇپ قالغانىدى. يازدا ئۇ باشقا دەرەخلەردىن ھېچقانداق پەرقسىز ھالدا باراقسانلاپ كۆكلەپ ھاياتىي كۈچكە تولدى.

مۇلاھىزە:

قىش كېتىدۇ باھار يەنە كېلىدۇ. بىزمۇ كىشىلىك تۇرمۇشىمىزدا ئاشۇ ئەنجۇر دەرىخىگە ئوخشاش زېمىستان سوغۇق ۋە قەھرىتان قىشنىڭ زەربىسىگە ئۇچرىغاندىمۇ ئۇنىڭدىن ئاسانلىقچە ۋاز كەچمەي، سوغۇققان ۋە سەۋرچانلىق بىلەن قۇۋۋەت توپلىساقلا، ھاياتىمىزنىڭ گۈل ـ گىياھقا تولغان ئىللىق باھارىنى كۈتۈۋالالايمىز.

بىر تال خازان

قارا بۇلۇتنىڭ ئارقىسىدا ھامان پارلاپ تۇرغان قۇياش بولغان بولىدۇ.

— راخللوۋ

جېك ياش ۋاقىتلىرىدا بېشىدىن كۆپ ئىسسىق ـ سوغۇق ئۆتكەن بىر بوۋاي بىلەن قوشنا ئولتۇرغانىدى. بوۋاينىڭ ھاياتى تولىمۇ ئوڭۇشسىز ئۆتكەن بولۇپ، بېشىغا تۈرلۈك تۈمەن قىسمەت كەلگەنىدى. ياش ۋاقتىدا ئۇرۇش سەۋەبىدىن ھەممە قېرىنداشىدىن دېگۈدەك ئايرىلىپ قالغان، بىر پۈتى مېيىپ بولۇپ قالغانىدى؛ ئوتتۇرا ياشتا خوتۇنى كېسەل سەۋەبى بىلەن ئۆلۈپ كەتكەنىدى؛ تېخى يېقىنىدىلا ئۇنىڭ پۈتىغا پۈت، قولىغا قول بولۇپ كېلىۋاتقان ئوغلىمۇ قاتناش ۋەقەسىگە ئۇچراپ قازا قىلىپ كەتتى.

شۇنداقتىمۇ جېكنىڭ نەزىرىدە بوۋاي روھلۇق، تېتىك، خۇشخۇي، چىقىشقاق ئىدى. بىركۈنى جېك ئەدەپسىزلىك بولسىمۇ:

— نۇرغۇن ئازاب ۋە بەختسىزلىككە ئۇچراپمۇ نېمىشقا چىرايىڭىزدا مەيۈسلۈكنىڭ ئازراقمۇ ئىزناسى يوق؟ — دەپ سورىدى.

بوۋاي زۇۋان سۈرمەي جېكقا خېلى ئۇزۇن قارىدى، ئاندىن بىر تال دەرەخ يوپۇرمىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ:

— قارا، بۇ نېمىگە ئوخشايدىكەن، — دەپ سورىدى.

بۇ بىر تال سارغىيىشقا باشلىغان يوپۇرماق ئىدى. بۇ دەل كەچ كۈز ئىدى. جېك: — بۇ، ئاق تېرەكنىڭ يوپۇرمىقىدەك قىلىدۇ، لېكىن ئۇ نېمىگە ئوخشايدىغاندۇ؟ — دەپ ئويلىدى ئىچىدە.

— سەن بۇنىڭ يۈرەككە ئوخشايدىغانلىقىنى ھېس قىلمىدىڭما؟

راستكەن، ئۇ ھەقىقەتەنمۇ يۈرەكنىڭ شەكلىدە ئىكەن. جېكنىڭ يۈرىكى بوش

تىترىگەندەك بولدى.

ــ يەنە قاراپ باق، ئۇنىڭ ئۇستىدە يەنە نېمىلەر بار ئىكەن؟

بوۋاي دەرەخ يوپۇرمىقىنى جېكىگا تېخىمۇ يېقىن ئەكەلدى. جېكى يوپۇرماقتا ئاسماندىكى ئاي ۋە يۇلتۇزلارنىڭ شەكلىگە ئوخشايدىغان چوڭ ـ كىچىكلىكى ھەر خىل تۇشۇكچىلەرنى كۆردى.

بوۋاي يوپۇرماقنى ئالقىنىغا قويدى ۋە تەمكىنلىك بىلەن:

ــ بۇ يوپۇرماق باھار شامىلىدا بىخلىنىدۇ، قۇياش نۇرىدا چوڭىيىدۇ. قار ـ مۇزلار ئېرىگەن باھاردىن زېمىستان قىش كىرگىچە بولغان ئارىلىقتا ئۆمرىنى ئاخىرلاشتۇرىدۇ. بۇ جەريانىدا ئۇ قۇرت ـ قوڭغۇز ۋە بوران ـ چاپقۇنىنىڭ زەربىسىگە ئۇچراپ مۇشۇنداق ئۆتمە ـ تۆشۈك بولۇپ كېتىدۇ. لېكىن ئۇ پەقەت تۇزۇپ كەتمەيدۇ. قۇياش نۇرى، تۇپراق ۋە يامغۇر ـ شەبنەمنى ياخشى كۆرگەنلىكى، ئۆزىنىڭ ھاياتىنى قەدىرلىگەنلىكى ئۈچۈنلا ھاياتتىن مانا مۇشۇنداق بەھر ئالالايدۇ. ھېلىقى زەربىلەر بۇلارنىڭ ئالدىدا قانچىلىك ئىشتى؟

مۇلاھىزە:

ھەرقانچە ئېغىر قىيىنچىلىق ۋە مۇھتاجلىق ئالدىدىمۇ ئۈمىدۋارلىق بىلەن ئالغا ئىلگىرىلەش روھىغا ئىگە بولساقلا تۇرمۇشنىڭ تۈمەن خىل زەربىسى ئۈستىدىن غەلبە قىلالايمىز.

مەغلۇپ بولغاندىمۇ مەيدىڭىزنى كېرىپ يۈرۈڭ

تۇرمۇش خۇددى يېقىملىق ناخشىغا ئوخشاش رىتملىق چاغدا كۈلۈش ھەممىلا ئادەمنىڭ قولىدىن كېلىدۇ، لېكىن ئىش ئوڭىدىن كەلمىگىنىدە كۈلەلىگەن ئادەم ھەقىقىي ئۈمىدۋار ئادەم ھېسابلىنىدۇ.

ـــ ۋىلكېكاس

بىرازىلىيە پۇتبول كوماندىسى دۇنيا چېمپىيونلۇقىنى قولغا كەلتۈرۈپ، مەخسۇس ئايروپىلان بىلەن دۆلىتىگە قايتقاندا ئاجايىپ داغدۇغىلىق قارشى ئېلىش مۇراسىمى بىلەن كۈتۈۋېلىندى. ئۇلار چۈشكەن ئايروپىلان بىرازىلىيە تەۋەلىكىگە كىرىشى بىلەن تەڭلا 16 دانە ئۇرۇش رېئاكتۇ ئايروپىلانى ئۇلارنى قوغداپ ماڭىدۇ. ئايروپىلان ئايرودرۇمغا قونغاندا ئۇلارنىڭ ئالدىغا 30 مىڭدىن ئارتۇق ئادەم كۈتۈۋېلىشقا چىقىدۇ. ئايرودرۇمدىن پايتەختە مەيدانىغىچە بولغان 20 كىلومېتىرغىمۇ يەتمەيدىغان يولدا ئۆزلىكىدىن يىغىلىپ قارشى ئېلىشقا چىققان خەلق بىر مىليوندىن ئېشىپ كېتىدۇ. شەھەر باشلىقى رىئو يولغا كېچىكىپرەك چىقىپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئايرۇدرۇمغا بارالماي، سارايدىن ئايرودرومغا تىك ئۇچار ئايروپىلان ئارقىلىق بېرىشقا مەجبۇر بولىدۇ. كىشىلەر ماھىرلارنىڭ كۆپ قىسمىنى ھەشەمەتلىك پىكاپلىرىغا چىقىرىۋالىدۇ، بېرلى قاتارلىق بىرقانچە ئاساسلىق ماھىرنى بولسا تۆت سائەتلىك يولدا پۈتىنى يەرگە تەگكۈزمەي تاكى زۇڭتۇڭ مەھكىمىسىگىچە كۆتۈرۈپ بارىدۇ.

كىشىنى ھاياجانغا سالىدىغان بۇ داغدۇغىلىق قارشى ئېلىش سورۇنى ئادەمگە ئىختىيارسىز تۆت يىل بۇرۇن ئايرودرۇمدا يۈز بەرگەن مۇنداق بىر ئىشنى ئەسلىتىدۇ:

1954 ـ يىلى بىرازىلىيەلىكلەر بىرازىلىيە كوماندىسىنى دۇنيا پۈتبول مۇسابىقىسىنىڭ چېمپىيۇنى بولىدۇ، ــ دەپ ئويلىغانىدى. لېكىن ئويلىمىغان يەردىن ئامىتى تەتۇر كەلگەن بىرازىلىيە كوماندىسى يېرىم ھەل قىلغۇچ مۇسابىقىدا فىرانسىيە كوماندىسىغا ئۇنتۇرۇپ قويۇپ، ئالتۇندەك نۇر چېچىپ تۇرغان لوڭقىنى بىرازىلىيەگە ئېلىپ كېلەلمەي قالىدۇ. ماھىرلار چەكسىز قايغۇغا چۆمىدۇ ۋە قايتىپ بارغاندىن كېيىنكى توپ مەستانىلىرىنىڭ ئاھانىتى، مەسخىرىسى ۋە كاللىسىغا تېگىۋاتقان بوتۇلكىلارنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشىدۇ. چۈنكى پۈتبول برازىلىيىنىڭ جېنى ئىدى.

ئۇلار چۈشكەن ئايروپىلان بىرازىلىيە بوشلۇقىغا كىرىشى بىلەنلا ماھىرلار ئەنسىزلىككە چۈشىدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ كۆڭلى بۇ قېتىم پېشكەللىككە ئۇچرايدىغانلىقىنى تۇيۇپ تۇراتتى. لېكىن ئىش ئۇلارنىڭ ئويلىغىنىنىڭ ئەكسىچە بولىدۇ. ئايروپىلان پايتەخت ئايرودرۇمىغا قونغاندا ئۇلارنىڭ كۆزىگە كۆرۈنگىنى باشقىچە مەنزىرە بولىدۇ. ئايرودرۇمدا زۇڭتۇڭ بىلەن 20 مىڭ توپ مەستانىسى سۇكوتكە چۆككىنىچە تۇراتتى. زۇڭتۇڭ بىلەن توپ مەستانىلىرى «مەغلۇپ بولغاندىمۇ مەيدىگىزنى كىرىپ يۈرۈڭ» دېگەن خەت يېزىلغان چوڭ بىر پىلاكاتنى كۆتۈرۈۋالغانىدى.

ماھىرلار بۇنى كۆرۈپ ئۆزلىرىنى تۇتۇۋالالماي يىغلاپ كېتىدۇ. زۇڭتۇڭ بىلەن توپ مەستانىلىرى بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماي ماھىرلارغا تاكى ئۇلار ئايرودرۇمدىن چىقىپ بولغىچە قاراپ تۇرىدۇ. ئاردىدىن تۆت يىل ئۆتۈپ ئۇلار ئاخىرى بۇ لوڭقىنى بىرازىلىيەگە ئېلىپ كېلىدۇ.

مۇلاھىزە:

مەغلۇپ بولۇش قورقۇنچلۇق ئەمەس، قورقۇنچلىقى كۆرەش ئىرادىسىنىڭ يوقلىشى. مەغلۇپ بولغاندىمۇ مەيدىسىنى كېرىپ يۈرۈش كېرەك. شۇنداق قىلغاندىلا ئاندىن كېيىنكى قەدەمدىكى غەلبىنى قولغا كەلتۈرگىلى بولىدۇ.

جاپا تارتىشقا چىدىسىڭىزلا غايىڭىز چوقۇم ئەمەلگە ئاشىدۇ

مەغلۇبىيەتنىڭ شەكلى ئۆزگەرگەن غەلبە بولۇشى؛ تۇرغۇنلۇقنىڭ يۇقىرى پەللىنىڭ باشلىنىشى بولۇشى مۇمكىن.

— رافىللو

بىركۈنى مەلۇم بىر چوڭ شىركەتنىڭ غوجايىنى دىمى ئىچىگە چۈشكەن ھالدا ئۆيىگە قايتىپ كېلىپ، خوتۇنىغا گەپمۇ قىلماي بېشىنى چاڭگاللىغىنىچە بۇلۇڭدىكى دىۋانغا ئۆزىنى تاشلايدۇ.

— نېمە بولدى سۆيۈملۈكۈم! — خوتۇنى خۇش تەبەسسۇم بىلەن ئېرىدىن ئەھۋال سورايدۇ.

— تۇگەشتىم، پۈتۈنلەي تۇگەشتىم. سوت مەھكىمىسى شىركىتىمنىڭ ۋەيران بولغانلىقىنى جاكارلىدى، ئۆيىمىزدىكى بارلىق مال ـ مۈلۈكنى ئەتە سوت مەھكىمىسى پېچەتلەيدۇ. ئېرى سۆزىنى تۇگىتىپلا بېشىنى ساڭگىلاتقىنىچە مىشىلداپ يىغلاپ كېتىدۇ. بۇ چاغدا خوتۇنى پەس ئاۋازدا:

— جىسمىڭىزمۇ پېچەتلىنەمدۇ؟ — دەپ سورايدۇ.

— ياق، — ئېرى خوتۇننىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى چۈشىنەلمەي بېشىنى كۆتۈرىدۇ.

— ئۇنداقتا، خوتۇنىڭىز بولغان مەنمۇ پېچەتلىنەمدىم؟

— ياق، — ئېرى كۆز چاناقلىرىدىكى ياشنى سۈرتۈۋېتىپ، خوتۇنىغا ئىپادىسىز نەزەردە قارايدۇ.

— ئۇنداقتا بالىلارچۇ؟

— ئۇلار تېخى كىچىك. ئۇلارنىڭ بۇ ئىشلار بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتى يوق

تۇرسا!

ــ شۇنداق بولغانىكەن، ئەمىسە نېمىشقا ئۆيدىكى مال ـ مۈلۈكنىڭ ھەممىسى پېچەتلىنىدۇ، دەيسىز؟ سىزنىڭ يەنە سىزنى قوللايدىغان خوتۇنىڭىز، ئۇمىدلەندۈرىدىغان بالىلىرىڭىز بارغۇ! يەنە تېخى سىزنىڭ مول تەجرىبىڭىز، تەڭرى ئاتا قىلغان سالامەت تېنىڭىز ۋە ئىشلەيدىغان كاللىڭىز بارغۇ! قولدىن كەتكەن مال ـ مۈلۈككە كەلسەك، ئىلگىرى بىكارغا ئىشلىگەنگە چىقىرىۋېتەيلى، مال ـ مۈلۈكنى يەنە تاپقىلى بولىدىغۇ، شۇنداق ئەمەسمۇ؟

خوتۇنىنىڭ گېپىنى ئاڭلىغان بۇ كارخانىچى ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆزىنى خېلىلا روھلىنىپ قالغاندەك ھېس قىلىپتۇ. ئارىدىن بىرنەچچە يىل ئۆتۈپ شىركىتى قايتىدىن گۈللىنىپتۇ. بۇ نەتىجىنىڭ ھەممىسى خوتۇنىنىڭ ئاشۇ بىرنەچچە ئېغىز گېپىنىڭ تۈرتكىسىدىن بولغانىدى.

مۇلاھىزە:

ئازاب، ھەسرەت دېگەنلەر ئادەمنى يېقىتالمايدۇ. تۇرمۇشتىكى ئوڭۇشسىزلىق ئالدىدا باشتىن ـ ئاخىر مەغلۇپ بولمايدىغان ئىرادىدە بولسىڭىز خۇددى قايسىدۇر بىر ناخشىدا ئېيتىلغاندەك «جاپا تارتىشقا چىدىسىڭىزلا غايىڭىز چوقۇم ئەمەلگە ئاشىدۇ». ئوڭۇشسىزلىقنى ئۆچۈرىغاندا ئۇنىڭ ئاساسىدىن قۇتۇلۇپ، روھىڭىزنى ئۇرغۇتالىسىڭىزلا ھەممىنى يېڭىباشتىن باشلىيالايسىز.

تىرىنىر ۋودىنىڭ ماھارىتى

ئۆزىدىن ئۆزى ھۆزۈرلىنىش ياكى ئۆزىنى ئۆزى ماختاش ماھىيەتتە ئۆزىنى ئۆزى مۇۋەپپەقىيەتكە باشلاشنىڭ ئەڭ بىۋاستە بېشارىتى.

— ناپولئېون خىل

جون ۋودىن ئۆزىنىڭ 40 يىللىق تىرىنىرلىق ھاياتىدا يېتەكچىلىك قىلغان تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ كوماندىسى بىلەن ئالىي مەكتەپ كوماندىسىنىڭ غەلىبە قازىنىش نىسبىتى 80% بولۇپ، پۈتۈن ئامېرىكا بويىچە ئېلىپ بېرىلغان 12 قېتىملىق يىللىق ۋاسكېتبول مۇسابىقىسىدا ئۇ يېتەكلىگەن كوماندا كالىفورنىيە ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ لوس ئانژېلېس شۆبىسىگە ۋاكالىتەن مۇسابىقىگە قاتنىشىپ ئون قېتىم چېمپىيون بولغان. ۋودىن تىرىنىر مانا مۇشۇنداق شانلىق نەتىجىسى ئارقىلىق كۆپچىلىك ئېتىراپ قىلغان تارىختىكى ئەڭ لايىقەتلىك ۋاسكېتبول تىرىنىرلىرىنىڭ بىرى بولۇپ قالغان. ئىلگىرى بىر مۇخبىرنىڭ:

— ۋودىن تىرىنىر، سىز مۇنداق ئاكتىپ روھىي ھالەتنى قانداق ساقلاپ كەلدىڭىز؟ — دەپ سورىغان سوئالىغا، ئۇ خۇشاللىق بىلەن:

— مەن ھەر كۈنى ئۇخلاشتىن بۇرۇن روھىمنى ئۇرغۇتۇپ ئۆز ئۆزۈمگە: «بۈگۈنكى ئىپادەم تولىمۇ ياخشى بولدى، ئەتىكى ئىپادەم چوقۇم بۈنىڭدىنمۇ ياخشى بولىدۇ» دەپ تۇرىمەن، — دەپ جاۋاب بەرگەن.

— مۇشۇنداق ئاددىيلا بىر ئېغىز گەپمۇ؟ — دەپ سورايدۇ مۇخبىر ئۇنىڭ سۆزىدىن دەرگۇمان بولۇپ. ۋودىن تىرىنىر ھەيران بولغان ھالدا:

— ئاددىيلا بىر ئېغىز گەپ؟ مەن بۇ بىر ئېغىز گەپكە 20 يىلدىن بۇيان ئىزچىل ئەمەل قىلىپ كەلدىم! بۇ مۇھىممۇ، ئاددىيمۇ كارايىتى چاغلىق، مۇھىمى ئۇنى ئىزچىل داۋاملاشتۇرالىدىڭىزمۇ ـ يوق؟ ئەگەر ئۇنى ئۇزاققىچە

داۋاملاشتۇرالمىغان بولسىڭىز، مىڭ ئېغىز قۇرۇق گەپ ساتسىڭىزمۇ ئۇنىڭ سىزگە ھېچقانداق ياردىمى بولمايدۇ، ــ دەيدۇ.

ژودىن تىرېنېر خىزمەتتە ئاكتىپ روھىي ھالەتنى ساقلاپلا قالماستىن، بەلكى يەنە تۇرمۇشتىمۇ ناھايىتى ئاكتىپ، ئۇمىدۋار ئادەم ئىدى. مىسال ئالساق: بىر قېتىم ئۇ بىر دوستى بىلەن ماشىنا ھەيدەپ شەھەر مەركىزىگە بارىدۇ، دوستى قاتناش قىستاڭچىلىقىدىن نارازى بولۇپ توختىماي غوتۇلدايدۇ. ژودىن تىرېنېر بولسا خۇشال بولغان ھالدا:

ــ بۇ نېمىدېگەن قاينىاق شەھەر ـ ھە؟ ــ دەيدۇ. دوستى بۇنىڭدىن ھەيران بولۇپ:

ــ نېمىشقا سېنىڭ ئوي ـ پىكرىڭ دائىم باشقىلار بىلەن ئوخشىمايدۇ؟ ــ دەپ سورايدۇ.

ــ بۇنىڭ ھېچقانداق ھەيران قالغۇچىلىكى يوق. مەيلى ئۇ ئادەمنى قايغۇغا سالىدىغان ۋە مەيلى خۇشال قىلىدىغان ئىش بولسۇن، ماڭا نىسبەتەن مەڭگۇ بىر پۇرسەت ھېسابلىنىدۇ. بۇ پۇرسەتلەر ھەرگىزمۇ مېنىڭ قايغۇرۇشۇم ياكى خۇشال بولۇشۇم سەۋەبلىك ئۆزگەرمەيدۇ. شۇڭا ئاكتىپ روھىي ھالەتنى ساقلىيالىساملا پۇرسەتنى تۇتۇپ، يوشۇرۇن كۈچۈمنى تېخىمۇ ياخشى جارى قىلدۇرالايمەن، ــ دەيدۇ ئۇ.

مۇلاھىزە:

ئاكتىپ روھىي ھالەت ئادەمنى ئالغا باستۇرىدۇ، يوشۇرۇن كۈچىنى ئۇرغۇتىدۇ. ئۆزىمىزنى دائىم ئىلھاملاندۇرۇپ، ئۆزىمىزگە ئىجابىي يوشۇرۇن بەلگە بېرىپ تۇرساقلا قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلۇپ، پائال تۇرده ئالغا ئىلگىرىلەش روھىمىزنى ساقلاپ قالالايمىز.

ئونىنچى باب ئۆزىگىزگە تايىنىپ ئۆزىگىزنى قۇدرەت تاپقۇزۇش ئارقىلىق مۇۋەپپەقىيەت قازىنىڭ

ئادەملەرنىڭ ھەممىسىلا كۆچلۈكلەرنى يۆلەنچۈك قىلىشنى ئويلايدۇ. لېكىن، ھەقىقىي يۆلىنىشكە تېگىشلىك ئادەم يەنىلا ئۆزىگىز. ئادەمگە نىسبەتەن ئەڭ ئىشەنچىلىك ئادەم دەل ئۆزى، ئۆزىگىزدىن باشقا ئىككىنچى بىر ئادەم سىزگە مۇۋەپپەقىيەت ئاتا قىلالمايدۇ. ئۆزىگىزنى تونۇپ يەتكەن كۈنىگىز دەل سىزنىڭ كىشىلىك ھاياتىڭىزدىكى مۇۋەپپەقىيىتىگىزنىڭ باشلانغان كۈنى ھېسابلىنىدۇ.

ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدا تۇرمۇشقا مۇستەقىل يۈزلىنىشى كېرەك. ناۋادا سىز نوقۇل ھالدا باشقىلارنىڭ ياردىمىگىلا بېقىنىپ، باشقىلارنىڭ سايىسىدا كۈن ئۆتكۈزىدىغان بولۇپ قالسىڭىز، جەمئىيەت ۋە باشقىلارغا تايىنىپ ياشاش ئاسارىتىدىن ھەرگىزمۇ قۇتۇلالمايسىز. بۇ سىزنىڭ كەلگۈسىدە جەمئىيەتكە چىقىپ، مۇستەقىل ياشىشىڭىزغا پايدىسىز بولۇپلا قالماي، بەلكى يەنە ئۆسۈپ يېتىلىشىڭىزدىكى پىسخىك يوشۇرۇن ئاپەت بولۇپ قېلىشى مۇمكىن.

روگېنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشى

ئادەملا بولىدىكەن كۆچلۈكلەرنى يۆلەنچۈك قىلغۇسى كېلىدۇ. لېكىن، ھەقىقىي يۆلىنىشكە تېگىشلىك ئادەم يەنىلا ئۆزىڭىز.

— توكۇتاتورائو

بىر قېتىم موبىل نېپىت شىركىتىنىڭ باش مۇدىرى لودې بىر تارماق شىركەتنىڭ خىزمىتىنى تەكشۈرگىلى بېرىپ، ھاجەتخانىدا بىر يىگىتنىڭ يەردە يۆكۈنۈپ ئولتۇرۇپ يەردىكى سۇ دېغىنى سۈرتۈۋاتقانلىقىنى كۆرىدۇ. ئۇ يىگىت يەرنى ھەربىر سۈرتكىنىدە بېشىنى بىر قېتىم ئىگەتتى. بۇنىڭدىن ھەيرانلىق ھېس قىلغان لودې يىگىتتىن نېمە ئۈچۈن بۇنداق قىلىدىغانلىقىنى سورىۋىدى، يىگىت: «مەن بىر دانىشمەن ئادەمگە تەشەككۇر ئېيتىۋاتىمەن» دەپ جاۋاب بېرىدۇ.

لودې يەنە ئۇنىڭدىن نېمىشقا ئۇ دانىشمەن ئادەمگە رەھمەت ئېيتىدىغانلىقىنى سورىۋىدى، يىگىت: «چۈنكى بۇ خىزمەتنى ماڭا شۇ ئادەم تېپىپ بېرىپ، مېنىڭ قورساق مەسىلەمنى ھەل قىلىپ بەرگەن» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. لودې كۈلۈپ تۇرۇپ:

— مەنمۇ ئىلگىرى بىر دانىشمەن ئادەمگە ئۇچرىغان، شۇ ئادەم مېنىڭ موبىل نېپىت شىركىتىنىڭ باش مۇدىرى بولۇشۇمغا سەۋەبچى بولغان. سېنىڭ ئۇ ئادەم بىلەن كۆرۈشكۈڭ بارمۇ؟ — دەپ سورايدۇ. يىگىت:

— مەن بىر يېتىم بالا، مېنى باشقىلار بېقىپ چوڭ قىلغان، مېنىڭ مېنى باققان شۇ ئادەملەرگە جاۋاب قايتۇرۇش ئويۇم بار. سىز دېگەن ئۇ دانىشمەن مېنىڭ قورساق مەسىلەمنى تولۇق ھەل قىلىپ، ئازراق ئېشىنىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىدىغانلا بولسا ئۇ ئادەم بىلەن كۆرۈشىشنى بەكمۇ خالايمەن، — دەپ جاۋاب بېرىدۇ.

— سەن بىلسەڭ كېرەك، ئافرىقىدا خوك تېغى دەيدىغان بىر ئېگىز تاغ بار. شۇ تاغنىڭ چوققىسىدا بىر دانىشمەن بار، ئۇ كىشىلەرگە خاتالىقىنى كۆرسىتىپ

بېرىدۇ، ئۇنىڭغا يولۇققانلىكى ئادەمنىڭ ئىستىقبالى پارلاق بولىدۇ. ئون يىلنىڭ ئالدىدا ئافرىقىغا بېرىپ شۇ تاغقا چىققىنىمدا ئۇ دانىشمەن بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم، ئۇ ماڭا يول كۆرسەتتى. ئەگەر سەن ئۇ يەرگە بېرىشنى خالىساڭ، باشلىقىغا دەپ ساڭا بىر ئايلىق رۇخسەت ئېلىپ بېرەي.

يىگىت ناھايىتىمۇ ئىخلاسمەن مۇخلىس بولۇپ، ئىلاھىي يارداىمگە بەكمۇ ئىشىنەتتى. ئۇ لودېغا تەشەككۇر ئېيتىپ راستىنلا سەپەرگە ئاتلىنىدۇ ۋە يولنىڭ ئازابىنى يەتكۈچە تارتىپ، كېچە ـ كۈندۈز يول يۈرۈپ ئاخىرى قەلبىدىكى ئۇ مۇقەددەس زېمىنغا يېتىپ كېلىدۇ. لېكىن تاغدا بىر كۈن ئايلىنىپمۇ بىرمۇ ئادەمنى ئۇچرىتالمايدۇ.

يىگىت ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا قايتىپ كېلىدۇ ۋە لودې بىلەن كۆرۈشۈپ:

ــ باش مۇدىر ئەپەندى، يول بويى دىققەت قىلىپ ماڭدىم، لېكىن تاكى تاغنىڭ چوققىسىغا چىققىچە ئۆزۈمدىن باشقا ھېچقانداق دانىشمەن ئادەمنى ئۇچراتمىدىم، ــ دەيدۇ.

ــ ئېيتقانلىرىڭ توغرا، ئۆزۈڭدىن باشقا دانىشمەن يوق. چۈنكى، ئۆزۈڭ دانىشمەن.

كېيىن بۇ يىگىت موبىل تېلېفىت شىركىتىنىڭ مەلۇم بىر شۆبىسىنىڭ دىرېكتورى بولىدۇ. بىر قېتىم ئۇ مۇخبىرلارنىڭ زىيارىتىنى قوبۇل قىلغاندا مۇخبىرغا يۇقىرىقى ھېكايىنى سۆزلەپ بېرىپ، مۇنداق بىر گەپنى قوشۇپ قويىدۇ:

ــ ئۆزۈمنى بايقىغان ئاشۇ كۈن دەل ئۆزۈمنىڭ مۇۋەپپەقىيىتى باشلانغان كۈن بولۇپ قالدى. ھەرقانداق ئادەم ئۆزىگە ئىشەنسىلا مۆجىزە يارىتالايدۇ.

مۇلاھىزە:

ئادەمگە نىسبەتەن ئەڭ ئىشەنچلىك ئادەم دەل ئۆزى، ئۆزىگىزدىن باشقا ئىككىنچى بىر ئادەم سىزگە مۇۋەپپەقىيەت ئاتا قىلالمايدۇ. ئۆزىگىزنى تونۇپ يەتكەن كۈنىگىز دەل كىشىلىك ھاياتىڭىزدىكى مۇۋەپپەقىيىتىڭىزنىڭ باشلانغان كۈنى ھېسابلىنىدۇ.

ھەشقىپىچەكنىڭ تىراگېدىيەسى

تەقدىرنى باشقىلارغا، ھەتتا ئىككى ئادەمگە تاپشۇرۇپ قويۇپ، ئۆزى ئازراقمۇ كاللا ئىشلەتمەي، باشقىلارغىلا ئىشىنىپ ئۆتۈش بەكمۇ خەتەرلىك.

— با جىن

غەربىي خەن سۇلالىسى دەۋرىدە دۇڭ شىيەن دېگەن بىر كىشى ئۆتكەن بولۇپ، ئۇ ئىنتايىن كېلىشكەن ھەم ئەقىللىك بولغاچقا خان ئۇنى ياقتۇرۇپ قاپتۇ. ئۇ بەكلا ئىتائەتچان بولۇپ، دەسلەپىدە شاھزادىنىڭ زاكاتچىسى بولۇپتۇ، جىيەنپىڭنىڭ 4 ـ يىلى ئوردىغا كىرىپ دەسلەپىدە شىخاۋۇل، كېيىنچە باش ئەمىر لەشكەر بولۇپتۇ.

خان ئۇنى بەكلا ئەتىۋارلاپتۇ، ھەتتا ئۇنىڭغا ھەرەم ئاغىسى، باش ئەمىر لەشكەر دېگەن ناملارنى بېرىپ، ئولتۇرۇپ ـ قوپۇش ئىشلىرىدا ئۆزى بىلەن تەڭ ئورۇنغا قويۇپتۇ، ھەتتا ئەجدىھا شەكىللىك كارىۋاتتا بىللە ئۇخلاپتۇ. ئۇنىڭ سىڭلىسى كىچىك خانىش، دادىسى دۇڭ جىڭ ئىچكى ئىشلار ۋەزىرى بولۇپتۇ، بىر ئائىلە كىشىلىرى دۆلەتمەن ياشاپ، خان سارىيىدىكىلەرنى ھەيران قالدۇرۇپتۇ. ئۇنىڭ ھوقۇقى خانىنىڭ ھوقۇقىدىن قېلىشمايدىكەن. بىركۈنى چۈشتە ئۇ خان بىلەن بىرگە ئۇخلاۋېتىپ، ئۇيقۇچىلىقتا خانىنىڭ چاپىنىنىڭ يېڭىنى بېسىۋاپتۇ، خان ئويغىنىپ ئۇنىڭ تېخى ئۇخلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنى ئويغىتىۋەتمەسلىك ئۈچۈن چاپىنىنىڭ يېڭىنى كېسىۋىتىپتۇ.

خان شىمالىي ئوردىدا ئۇنىڭغا يوغان بىر ساراي سالدۇرۇپ بېرىپتۇ، سارايغا جاھاندىكى ھۇنەرنىڭ بارىنى ئىشلىتىپتۇ، ئۇنىڭغا يەنە نۇرغۇن قىممەتلىك بۇيۇملارنى سوۋغا قىلىپتۇ. يۇەنشوۋنىڭ بىرىنچى يىلى سى لىباۋ خانغا مۇنداق مەكتۇپ

يوللاپتۇ:

ــ دۇك شىيەننىڭ خان ئالىيلىرى بىلەن ھېچقانداق تۇغقاندارچىلىقى يوق ئىدى، ئۇ پەقەت ئۆزىنىڭ كېلىشكەن تۇرقى ۋە ئاغزىنىڭ تاتلىقلىقىغا تايىنىپلا يۇقىرىغا يامىشىۋاتىدۇ، سىلى ئۇنىڭغا نۇرغۇن نەرسىنى ئاتا قىلىدىكى قىممەت باھالىق نەرسىلەرنى ئاساسىي جەھەتتىن ئۇنىڭغا بېرىپ بولىدىكى تارتۇقلار پەقەت خانغىلا تەئەللۇق ئىدى، لېكىن ھازىر بۇ نەرسىلەر دۇك شىيەننىڭ قەسرىگە توشۇلۇۋاتىدۇ. بۇنى قانداقمۇ تەڭرىنىڭ ئەمرى ياكى خەلقنىڭ رايى دېگىلى بولسۇن؟

خان مەكتۇپنى نەزىرىگە ئېلىپمۇ قويماپتۇ ۋە داۋاملىق دۇك شىيەننى ئەتىۋارلاپتۇ. بىركۈنى خان بوبرا كىيىك قەسرىدە مەخسۇس زىياپەت تەييارلاپ دۇك چىيەنگە:

ــ مەن ياۋ پادىشاھىنىڭ شۇنگە ئورۇن بوشىتىپ بەرگىنىدىن ئۇلگە ئېلىپ، خانلىق تەختىنى سىزگە ئۆتۈنۈپ بېرەيمىكىن دەيمەن، سىزچە قانداق؟ ــ دەپ سورايدۇ.

كېيىنچە خان قازا قىلىدۇ، دۇك شىيەنمۇ جىنايەت ئۆتكۈزۈپ ئەمىلىدىن ئېلىپ تاشلانغان كۈنىلا خوتۇنى بىلەن بىللە ئۆلۈۋالىدۇ. يېڭى خان ئۇنى يالغاندىن ئۆلۈۋالغان، ــ دەپ گۇمانلىنىپ، ئۇنىڭ جەسەت ساندۇقىنى زىندانغا ئاپىرىپ تەكشۈرتىدۇ، تەكشۈرۈش ئارقىلىق ئۇنىڭ راست ئۆلگەنلىكى ئىسپاتلانغاندىن كېيىن جەسەت ساندۇقىنى زىندانغىلا كۆمدۈرۈۋېتىپ، بارلىق بېساتىنى مۇسادىرە قىلىدۇ.

دۇك شىيەننىڭ تىراگېدىيەسى «ھەشقىپىچەك»نىڭ تىراگېدىيەسىگە بەكمۇ ئوخشايدۇ. چوڭ دەرەخنىڭ شاخلىرى تازا باراقسانلىغاندا ھەشقىپىچەك چوڭ دەرەخكە تالىنىپ يۇقىرىغا يامىشىدۇ. لېكىن كۈنلەرنىڭ بىرىدە چوڭ دەرەخ يىقىلىسىلا ھەشقىپىچەك پۈتۈنلەي تۇگىشىپ، ئاخىرى قۇرۇپ ئۆلىدۇ.

مۇلاھىزە:

ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدا ھامىنى مۇستەقىل ياشاشقا توغرا كېلىدۇ. ئەگەر بىراۋ تاشقى مۇھىتنىڭ ياردىمىگە تايىنىشتىن، باشقىلارنىڭ سايىسىدا كۈن ئېلىشتىن باشقىنى بىلمىسە، ئۇ ھالدا ئۇ ئۆزىنىڭ جەمئىيەت ۋە باشقىلارغا تايىنىپ ياشاش ئىسارىتىدىن مەڭگۈ قۇتۇلالمايدۇ. بۇ، ئۇنىڭ بۇنىڭدىن كېيىن جەمئىيەتكە ماسلىشىپ، مۇستەقىل ياشىشىغا پايدىسىز بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە ئۇنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىگە پىسخىك جەھەتتىن يوشۇرۇن ئاپەت پەيدا قىلىپ قويىدۇ.

سەن ھەممىدىن باي

كىمكى ماڭا ئوخشاش تىرىشسا، ئۇمۇ ماڭا ئوخشاش مۇۋەپپەقىيەت قازىنىدۇ.

— موزارت

بىر ياش ئەتىدىن ـ كەچكىچە ئۆزىنىڭ پۇرسەتكە ئېرىشەلمىگەنلىكى ۋە ئىقتىدارسىزلىقىدىن ۋايسىپ، غەمگە پېتىپلا يۇرۇيدىكەن.

بىركۈنى ئۇ چاچ ـ ساقاللىرى ئۇچتەك ئاقارغان بىر بوۋايغا ئۇچراپ قېلىپتۇ. بوۋاي ئۇنىڭ مەيۈس چىرايىغا قاراپ ئۇنىڭدىن:

— يىگىت، نېمىگە بۇنچىۋالا غەمگە پېتىپ كەتتىڭ؟ — دەپ سوراپتۇ.

— ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن، مەن نېمىشقا بۇنچىۋالا نامراتتۇرمەن؟

— نامرات؟ سەن دەھشەت باي ئىكەنسەنغۇ؟

— مەن بايما؟ بۇ مۇمكىنمۇ؟ بۇ سىلىنىڭ نېمىدېگەنلىرى؟ — دەپ سوراپتۇ يىگىت ھەيرانلىقىنى يوشۇرالماي.

— ئەگەر بىراۋ ساڭا ئون مىڭ دوللار بېرىپ بىر تال بارمىقىڭنى كېسىۋالسا قوشۇلامسەن؟ بوۋاي يىگىتنىڭ سوئالىغا جاۋاب بېرىشنىڭ ئورنىغا ياندۇرۇپ سوراپتۇ.

— ياق!

— يۈز مىڭ دوللار بېرىپ بىر قولۇڭنى كېسىۋەتسىچۇ؟

— ئەلۋەتتە قوشۇلمايمەن.

— بىر مىليون دوللار بېرىپ، مۇشۇ دەقىقىنىڭ ئۆزىدىلا سېنى 80 ياشلىق بوۋايغا ئايلاندۇرۇپ قويسا رازىمۇسەن؟

— ياق.

— ئون مىليون دوللار بېرىپ ھازىرلا ئۆل دېسە قوشۇلامسەن؟

ــ ئەلۋەتتە قوشۇلمايمەن ـ دە.

ــ مانا بولدىغۇ! ھازىر سېنىڭ ئون مىليون دوللاردىن ئارتۇق پۇلۇڭ بار بولدى. مۇشۇنداق تۇرۇپ يەنە نېمىگە «مەن نامرات» ــ دەپ قاقشايسەن؟

يىگىت شۇ زامان ئېسىنى تېپىپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھەر كىمنىڭ تەقدىرى ئۆزىنىڭ قولىدا. سىز ساغلام تەن، ئاكتىپ ئىدىيەگە ئىگە بولسىڭىزلا تەڭدىشى يوق باي ھېسابلىنىسىز. مانا بۇ سىزنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشىڭىزدىكى ئەڭ چوڭ دەسمايىڭىز.

لىنكولىن زۇڭتۇڭنىڭ ئىنىسىغا يازغان خېتى

بىز ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدا ئاتا ـ ئانىمىز ۋە ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىمىزنىڭ ھېمايىسىـ گە، قېرىنداش ۋە دوست ـ بۇرادەرلەرنىڭ ياردىمىگە تايانساق بولىدۇ. چۈنكى مۇھەببەت بولـ غانلىقى ئۈچۈنلا ئادەملەر بەختلىك بولالايدۇ. لېكىن، مەيلى قانداقلا بولمىسۇن ئاخىرقى ھېـ ساپتا يەنىلا ئۆزىمىزگە تايانغىنىمىز تۈزۈك.

— گيۇتې

لىنكولىن زۇڭتۇڭنىڭ جېنىستون ئىسىملىك ئانا بىر، دادا باشقا ئىنىسى بولۇپ، ھۇرۇن، ھەم تەييارتاپ ئىكەن، دائىم لىنكولىندىن پۇل سوراپ خەجلەيدىـ كەن. لىنكولىن ئىنىسىنى تەربىيەلەش ئۈچۈن نۇرغۇن ئۇسۇللارنى قوللانغانىكەن. تۆۋەندىكىسى لىنكولىننىڭ ئىنىسى جېنىستونغا يازغان بىر پارچە خېتى:

قەدىرلىك جېنىستون:

ئەمدى مەن ساڭا پۇل بېرەلمەيمەن. مەن ھەر قېتىم ساڭا ئازراق يارىدەم قولۇمـ نى سۇنغىنىمدا ماڭا: «بىز ئىنتايىن ئىجىل ـ ئىناق ئۆتۈۋاتىمىز» دەيسەن. لېكىن ئارىدىن ھېچقانچە ۋاقىت ئۆتمەيلا پۇلۇڭنىڭ تۈگەپ قالغانلىقىنى بىلىپ قالىمەن. سېنىڭ بۇنداق بولۇپ قېلىشىڭنى سېنىڭدىكى ئاشۇ يېتەرسىزلىكلەر كەلتۈرۈپ چىقارغان. بۇ يېتەرسىزلىكنىڭ نېمىلىكىنى مەن دېمىسەممۇ ئۆزۈڭگە ئايان، سەن ھۇرۇن ئەمەس، لېكىن بەك بىكار تەلەپسەن. ئۆتكەن قېتىم سېنى كۆرگىنىمدە سېنىڭ بىر كۈن تازا قاتتىق ئىشلىگەنلىكىڭنى ھېس قىلغانىدىم. شۇنىڭدىن بىلـ ۋىلىشقا بولىدۇكى، سەن ئىشلەشتىن قورقمايسەن، لېكىن كۆپرەك ئىشلەشتىن ئۆـ زۈڭنى قاچۇرىسەن. بۇ پەقەت سېنىڭ ئىشلەپ بىر نەرسىگە ئېرىشەلمەيدىكەنمەن، دېگەن چۈشەنچىگە كېلىپ قالغانلىقىڭنىڭ نەتىجىسى، خالاس.

بۇنداق ھېچ ئىش قىلماي ۋاقىتنى بىكار ئۆتكۈزىدىغان ئادەت — جىمى قىمىنـ

چىلىقىنىڭ پەيدا بولۇشىدىكى ئاساسلىق سەۋەب. بۇنىڭ ساڭا ھېچقانداق پايدىسى يوق، بالىلىرىڭغىمۇ ھېچقانداق مەنپەئەت ئېلىپ كەلمەيدۇ، ئىنىم. شۇڭا، بۇ ئادەتلىرىڭنى چوقۇم ئۆزگەرتىشىڭ كېرەك. بالىلىرىڭ باسىدىغان تۇرمۇش مۇساپىسى بەكمۇ ئۇزۇن، ياخشى ئادەت يېتىلدۈرۈش ئۇلار ئۈچۈن بەكمۇ مۇھىم. ئۇلار ئىش بىلگەندىن تارتىپلا ئىشچان بولسا، دەسلەپتىلا ھۆرۈن ئادەتنى يېتىلدۈرۈپ كېيىن ئۆزگەرتكەندىن كۆپ ئاسان توختايدۇ ئەمەسمۇ.

بىلىمەن، ھازىر ساڭا پۇل كېرەك. شۇڭا ساڭا بېرىدىغان تەكلىپىم شۇكى، بېرىپ ئىشلە، پۈتۈن ۋۇجۇدۇڭ بىلەن بېرىلىپ ئىشلەپ، شۇنىڭغا تېگىشلىك ئىش ھەققىگە ئېرىش.

ئۆينىڭ تېرىقچىلىق ئىشلىرىنى دادام بىلەن بالىلىرىڭ قىلسۇن، سەن سىرتقا چىقىپ ئىشلە، ئامال بار كۆپرەك پۇل تاپ ياكى بولمىسا قەرزىڭنى قايتۇر. سېنىڭ ئىشلىگىنىڭگە يارىشا ھەققە ئېرىشىشىڭگە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن، بۈگۈندىن باشلاپ تاكى كېلەر يىلى 5 ـ ئاينىڭ 1 ـ كۈنىگىچە ھالال ئىشلەپ بىر دوللار تاپساڭ ياكى قەرزىڭنى بىر دوللار ئازايتساڭ، شۇنىڭ ھەققى ئۈچۈن ساڭا بىر دوللار بېرىشنى قارار قىلدىم.

شۇنداق بولغاندا، سەن ئايدا ئون دوللار تاپساڭ، مەندىن يەنە ئون دوللار ئالالايسەن. ھېسابتا بىر ئايدا 20 دوللار تاپقان بولىسەن. شۇ ئېنىق بولسۇنكى، مەن سېنىڭ سان لۈئىس شەھىرى ياكى كالىفورنىيە ئىشتاتىدىكى قوغۇشۇن كانى، ئالتۇن كانى دېگەندەك يەرلەرگە بېرىپ ئىشلىشىڭنى ياقتۇرمايمەن؛ يەنىلا شۇ يۇرتىمىز كاس بازىرى ئەتراپىدىن تەمىناتى ياخشىراق ئىش تېپىپ ئىشلىشىڭنى ئۈمىد قىلىمەن.

ئەگەر سەن مۇشۇنداق قىلىشنى خالىساڭلا ئۇزۇنغا قالماي قەرزلىرىڭنىڭ ھەممىنى قايتۇرۇپ بولىسەن، شۇنىڭ بىلەن بىرگە يەنە قەرز بولۇپ قېلىشنى خالىمايدىغان ياخشى ئادەتنى يېتىلدۈرۈپ چىقالايسەن. بۇ نېمىدېگەن ياخشى ئىش ـ ھە؟! ئەگەر مەن بۈگۈن قەرزلىرىڭنى تۆلۈۋەتسەم، كېلەر يىلىلا ئۈستۈڭگە يەنە نۇرغۇن قەرز ئارتىۋالىسەن. سەن 70 ~ 80 دوللار ئۈچۈن جەننەتتىكى ئورنىڭدىنمۇ ۋاز كېچىدىغانلىقىڭنى ئېيتتىڭ. بۇنداق بولغاندا سەن ئۆزۈڭنىڭ جەننەتتىكى ئورنىڭنى

زىيادە تۆۋەن چاغلىغان بولمامسەن؟ شۇنىڭغا ئىشىنىمەنكى، ناۋادا تەكلىپىمنى قوبۇل قىلىپ، 4 ~ 5 ھەپتە ئىشلىسەڭلا 70 ~ 80 دوللار دېگەننى گەپ يوق تاپالايسەن. سەن ماڭا يەنە ئەگەر قەرز بېرىپ تۇرسام يېرىڭنى ماڭا رەنگە قويىدىغانلىقىڭنى دېدىڭ، ناۋادا پۇلۇمنى قايتۇرالماي قالساڭ يېرىڭنىڭ ئىگىدارلىق ھوقۇقىنى ماڭا بېرىۋەتكەن بولمامسەن، بۇ قاراپ تۇرۇپلا جۆيلىگەنلىك بولماي نېمە؟ ھازىر تېرىيدىغان يېرىڭ تۇرۇپمۇ ئامالسىز قالغان ئادەم، يېرىڭ بولمىسا قانداق ياشايسەن؟ سەن ماڭا ئىزچىل ياخشى مۇئامىلىدە بولۇپ كەلدىڭ، مەنمۇ ساڭا ھەرگىز باغرى تاشلىق قىلمايمەن. ناۋادا نەسىھەتلىرىمنى لايىق كۆرسەڭ، نەسىھەتلىرىمنىڭ ساڭا نىسبەتەن ئۇنداق 80 دوللاردىن ئون ھەسسىدىنمۇ يۇقىرى قىممەتكە ئىگە ئىكەنلىكىنى بىلىپ قالسەن.

ئاكاڭ: لىنكولىن

1848 ـ يىل 12 ـ ئاينىڭ 24 ـ كۈنى

مۇلاھىزە:

ئادەم جەمئىيەتتە ئۆز ئورنىنى تېپىشى، باشقىلارنىڭ ياردىمىگە زىيادە تايىنىۋالماسلىقى كېرەك. باشقىلارنىڭ ياردىمىگە تايىنىپ ياشايدىغانلار پەقەت ۋاقتىلىق ئېھتىياجىنىلا قاندۇرالايدۇ. جەمئىيەتتە ھەقىقىي ئادەمدەك ياشايمەن دەيدىكەن، چوقۇم ئۆزىنىڭ كۈچىگە تايىنىشى لازىم.

پەقەت بولكا ئۇچۇنلا دۇئا ـ تىلاۋەت قىلماك

جاپالىق ئىشلىگەندىلا ئاندىن بايلىققا ئېرىشكىلى بولىدۇ.

ـــ دۇ فۇ

كلىمېنسىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى ماري ئىخلاسمەن خىرىستىيان مۇرتى بولۇپ، ھەر سائەتلىك دەرستىن بۇرۇن ئوقۇغۇچىلار بىلەن بىرگە دۇئا ـ تىلاۋەت قىلاتتى. بىركۈنى ئۇ بالىلارغا «ئىنجىل»نى سۆزلەپ بېرىۋېتىپ، «دۇئا ـ تىلاۋەت قىلساك تەلىگىنىڭگە ئېرىشسەن» دېگەن يەرگە كەلگەندە كلىمېنس چىداپ تۇرالماي ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭدىن:

ـــ ئەگەر مەن تەڭرىگە دۇئا قىلسام، ئۇ راستتىنلا ماڭا تىلىگىنىمنى بېرەمدۇ؟ ـــ دەپ سورايدۇ.

ـــ شۇنداق بالام، دۇئايىڭ سەمىمىي بولسىلا تىلىگىنىڭگە چوقۇم ئېرىشەلەيسەن.

كلىمېنسىنىڭ شۇ چاغدىكى ئەڭ چوڭ ئارزۇسى چوڭ بىر بولكىغا ئېرىشىش ئىدى. چۈنكى، ئۇ ئۇنداق تەمدىكى بولكىنى ئەزەلدىن يەپ باقمىغانىدى. ئۇنىڭ پارتەدىشى، سېرىق چاچلىق قىز ھەر كۈنى مەكتەپكە ئاشۇنداق بولكا ئېلىپ كېلەتتى. ئۇ قىز ھەر قېتىم كلىمېنسنى بولكىنى تېتىپ بېقىشقا تەكلىپ قىلاتتى، لېكىن كلىمېنس پەقەت ئۇنىمايتتى ـ يۇ، كۆڭلى بەكمۇ يېرىم بولاتتى. مەكتەپتىن يانغاندا كلىمېنس قىزچاققا:

ـــ ئەتىلىككە مېنىڭمۇ ئاشۇنداق بولكام بولىدۇ، ـــ دېدى. ئۇ ئۆيىگە كېلىپلا ئىشكىنى ئېچىدىن چىڭ تاقاپ چىن دىلىدىن دۇئا قىلىشقا باشلىدى. ئۇ تەڭرىنىڭ ئۆزىنىڭ ھازىرقى روھى ھالىتىنى كۆرۈپ تۇرۇۋاتقانلىقىغا، سەمىمىيىتىدىن تەسىرلىنىدىغانلىقىغا چوڭقۇر ئىشىنەتتى. ئەتىسى ئەتىگەندە ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپلا قو-

لىنى سومكىسىغا تىقتى، لېكىن سومكىسىدا ئاشۇ يىرتىلىپ كەتكەن كونا كىتاب-تىن باشقا ھېچنېمە يوق ئىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ تاكى بولكىغا ئېرىشكىچە ھەر كۈنى كەچتە دۇئا قىلىشنى داۋاملاشتۇرۇش قارارىغا كەلدى.

كېيىنكى كۈنلەردە ساۋاقدېشى ئۇنىڭدىن:

— بولكاڭچۇ؟ — دەپ سورايدىغان بولدى.

كلېمېنسىنىڭ داۋاملىق دۇئا قىلىشتىن رايى يېنىپ قالدى. ئۇ ساۋاقدېشىغا:

— تەڭرى بەلكىم مېنىڭ سەمىمىيلىك بىلەن دۇئا قىلىۋاتقانلىقىمنى كۆرمەي قالغان بولۇشى مۇمكىن، چۈنكى ماڭا ئوخشاش دۇئا قىلىدىغان بالىلار بەك جىق، تەڭرى يالغۇز تۇرسا، يېتىشىپ بولالمىغاندۇ، — دېدى. قىزچاق:

— ئەسلىدە كىشىلەر بىر تال بولكا ئۈچۈن دۇئا - تىلاۋەت قىلىدىكەنە، لېكىن بىر تال بولكا بىرنەچچە تەڭگىگىلا كېلىدىغۇ، كىشىلەر ۋاقتىنى دۇئا - تىلاۋەت ئۈچۈن ئىسراپ قىلغاندىن كۆرە پۇل تېپىپ بولكا سېتىۋالسىلا بولمىدىمۇ؟ — دېدى.

كلېمېنس ئەمدى دۇئا قىلماسلىق قارارىغا كەلدى. چۈنكى ئۇ ساۋاقدېشىنىڭ دېگەنلىرىنىڭ ئۆزى بىلمەكچى بولغان، يەنى ئېرىشمەكچى بولغان نەرسىگە ئىشلەش ئارقىلىق ئېرىشىش كېرەك، دېگەن مەنادا ئىكەنلىكى، دۇئا - تىلاۋەتنىڭ كۈتۈشتىن باشقا نەرسە ئەمەسلىكىگە ئىشەنگەنىدى ۋە ئۆزىگە:

— مەن ئەرزىمەس چاكىنا ئىش ئۈچۈن دۇئا - تىلاۋەت قىلىپ ئولتۇرماسلىقىم كېرەك، — دېدى ھەمدە تۇرمۇشقا بولغان تەۋرەنمەس ئىشەنچىسى بىلەن يېڭى مۇسا-پىگە قەدەم تاشلىدى.

ئارىدىن نۇرغۇن يىللار ئۆتۈپ كلېمېنسمۇ قورامىغا يېتىپ چوڭ ئادەم بولدى. ئۇ ئۆزىگە مارك. تىۋان دەپ تەخەللۇس قويۇپ ئەسەر ئېلان قىلغىنىدا ھوسۇللۇق يازغۇچى بولۇپ قالغانىدى. ئۇ شۇنىڭدىن ئېتىبارەن تەڭرىگە يېلىنمىدى. چۈنكى ئۇ بېشىدىن ئۆتكۈزگەن ئاشۇ جاپالىق يىللاردا «چاكىنا ئىشلار ئۈچۈن دۇئا - تىلاۋەت قىلما! ئۆزۈڭنىڭ تىرىشچانلىقى ۋە ھالال تەرىڭ ئارقىلىق ئېرىشكەن نەرسىلا ھەقىقىي بولىدۇ» دېگەننى ئېسىدىن چىقارمىغانىدى.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا باشقىلار ياكى تەكرىدىن ئۆمىد كۈتۈپ ئولتۇرماي، ئۆزىگە ئىشىنىش، ئۆزىگە تايىنىش ۋە ئۆزىنىڭ تىرىشچانلىقى، بىر جۇپ قولى ئارقىلىق ئېرىشكەن ھاياتلا ھەقىقىي مەنا بىلەن تويۇنغان ھايات بولىدۇ.

ھارۋىكەش بىلەن كۇچتۇڭگۇر پالۋان

ئۆزىگە ئۆزى ياردەم قىلالىغانلارغا تەڭرىمۇ ياردەم قىلىدۇ.

— ئەقلىيە سۆز

بۇرۇن بىر دېھقان لىق قۇرۇق ئوت ـ چۆپ بېسىلغان ئات ھارۋىسىنى سەھرا يولىدا ھەيدەپ كېتىۋېتىپ، تۇيۇقسىز لاي ئورىكىگە چۈشۈپ كېتىپتۇ. بۇ سەھرا يولىدا بۇ بىچارىگە كىمدۇ ياردەم بېرىدۇ دەيسىز؟ بۇ تەقدىر ئىلاھىنىڭ ئادەمنى تېرىكتۇرۇش ئۈچۈن قەستەن قىلغان ئىشى بولماي نېمە؟

دېھقان ھارۋىسىنىڭ ئورىغا چۈشۈپ كەتكىنىگە قاراپ قاتتىق ئوغىسى قاياپتۇ ۋە ئورنىمۇ، ئاتنىمۇ، ھارۋىنىمۇ، ھەتتا ئۆزىنىمۇ تازا تىللاپتۇ. دېھقان ھېچ ئامال قىلالماي ئاخىرى تەڭداشسىز كۈچلۈك پالۋاندىن ياردەم تىلەشكە مەجبۇر بولۇپتۇ.

— ھۆرمەتلىك پالۋان، — دەپتۇ ھارۋىكەش دېھقان، — ماڭا ياردەم قىلغىن، سەن پۈتۈن جاھاننى كۆتۈرەلىگەن يەردە ھارۋامنى ئورىدىن كۆتۈرۈپ چىقىرىش سەن ئۈچۈن ھېچقانچە ئىش ئەمەسقۇ!

ئۇ دۇئاسىنى تۈگىتىشىگىلا بۇلۇت ئارىسىدىن پالۋاننىڭ ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ:

— ئىلاھ ئادەملەرنى ئاۋۇال ئۆزلىرى كاللا ئىشلىتىشكە، چارە ـ ئامال تېپىشقا، بولمىغاندا ئاندىن ياردەم بېرىشنى بۇيرىغان. سەن ئاۋۇال قاراپ باق، ھارۋاڭنىڭ ئورىغا پېتىپ قېلىشىدىكى سەۋەب زادى نېمىكەن؟ ھارۋا نېمە ئۈچۈن ئورىغا چۈشۈپ كېتىپتۇ؟ قولىڭغا كەتمەننى ئال ـ دە، چاقنىڭ ئەتراپىدىكى لاينى ئېلىۋەت، كاشىلا بولۇۋاتقان شېخىللارنى يەنچىۋەت، چاق چۈشىدىغان يەرنى تەكشىلىۋەت. سەن ئۆزۈڭ قول سېلىپ ئىشلەپ باقمىساڭ قانداق بولىدۇ؟

ئازراق ئۆتكەندىن كېيىن پالۋان ھارۋىكەشتىن: — ئىشنى تۈگەتتىڭمۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

ــ شۇنداق، تۇغەتتىم. جاۋاب بېرىپتۇ ھارۇنكەش.

ــ ياخشى، ئەمدى ساڭا ياردەم قىلاي، دەپتۇ پالۋان، ــ قولۇڭغا قامچىنى ئال.

ــ ئالدىم...، بۇ قانداق ئىش ئەمدى؟ ھارۇا ناھايىتى راۋان كېتىۋاتىدىغۇ! پالۋان خېرىكۈلىس يارايسەن. بۇ چاغدا ئىلاھدىن زۇۋان كەپتۇ:

ــ قارا، ھارۇاڭ ئۇرىدىن ئاسانلا چىقىپ كەتتى. قىينىچىلىققا يولۇققاندا ئاۋۋال كاللىنى ئىشلىتىپ ھەل قىلىشنىڭ ئامالىنى تېپىش كېرەك. تەڭرىمۇ شۇنداق قىلالىغان ئادەملەرگىلا ياردەم قولىنى سۇنىدۇ.

مۇلاھىزە:

مەسىلىگە دۇچ كەلگەندە ئاغرىنماي، باشقىلارغا تايىنىۋالماي، كاللىنى ئىشلىتىپ ئامال تېپىش كېرەك. شۇنداق قىلغاندا ئىش ئاسانلا ھەل بولۇپ كېتىدۇ.

ئۇچ پاقا

خەققە يېلىنغىچە ئۆزۈڭگە يېلىن.

ـــ ئەقلىيە سۆز

ئۇچ پاقا ئېھتىياتسىزلىقتىن سۇت چېلىكىگە چۈشۈپ كېتىپتۇ.

بىرىنچى پاقا: ـــ مېنىڭ تەقدىرىم بەك كاج، بىر ئوبدان تۇرۇۋېتىپ سۈتكە چۈشۈپ كەتكىنىمنى دېسە، تەڭرى ماڭا كەلگەندە بەك ئادالەتسىزلىك قىلدى، دەپلا پۈتلىرىنى يېغىپ ئۆلۈمنى كۈتۈپ يېتىپتۇ. ئىككىنچى پاقا:

ـــ چېلەك بەك چوڭقۇركەن، مېنىڭ بۇ سەكرىشىم بىلەن ھەرگىزمۇ چىقىپ كېتەلمەيمەن، ئۆلۈمنى كۈتمەكتىن باشقا ئامال يوق، ـــ دەپتۇ. ئۈچىنچى پاقا ئەتراپىنى كۈزەتكەندىن كېيىن:

ـــ ھەقىقەتەن بىتەلەي ئىكەنمەن، لېكىن قارىسام پۈتلىرىمدا ئاز ـ تولا ماغدۇر بارەدەك قىلىدۇ، پۈتۈمغا قويغۇدەك نەرسە تاپالىسامىلا قورقۇنچلۇق بۇ چېلەكتىن چىقىپ كېتەلگۈدەكمەن، ـــ دەپتۇ.

لېكىن چېلەكتە سۈتتىن باشقا تېرەك قىلغىدەك ھېچنەرسە يوق بولغاچقا، ئۇ پاقا شۇنچە كۈچەپمۇ چېلەكتىن چىقىپ كېتەلمەپتۇ. ئۇ چىقىپ كېتىش ئويىدىن يېنىپ، ھەمراھلىرىغا ئوخشاش ئۆلۈمنى كۈتۈپ يېتىشنى ئويلاپتۇ. لېكىن ياشاش ئىستىكى ئۇنىڭغا مەدەت بوپتۇ، شۇڭا توختىماي سەكرەۋېرىپتۇ...، ئۇ سەكرەۋېتىپ سۈتنىڭ يارغانسېرى قېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپتۇ، ئەسلىدە پاقا سەكرەۋېرىپ سۈتنى قۇيۇلدۇرۇۋەتكەچكە سۈت پىشلاققا ئايلىنىپ كەتكەنكەن. ئۇ پاقا ئاشۇ پىشلاقنىڭ ياردىمىدە بىرلا سەكرەپ چېلەكتىن چىقىپ كېتىپتۇ.

مۇلاھىزە:

سەۋەب قىلساڭ سېۋەتتە سۇ توختايدۇ. خەتەرلىك ئەھۋالغا دۇچ كەلگەندە خەتەردىن قۇتۇلۇشنىڭ بىردىنبىر يولى ــ ئېغىر بېسىقلىق ۋە ئاكتىپلىق بىلەن ئامال تېپىش. ئەگەر خەتەرگە يولۇققاندا قۇتۇلۇشنىڭ ئامالىنى قىلماي ھەسرەت چېكىپلا ئولتۇرىدىغان بولساق، ئۇ چاغدا ئۆلمەكتىن باشقا ئامال يوق.

كېپىنەك لېچىنكىسى

تۇرمۇشنىڭ ئاتا قىلغىنى مەيلى كۆڭۈللۈك ئىش بولسۇن ۋە ياكى ئېغىر كۈلپەت بولسۇن، ئۇنىڭ ئاتا قىلغانلىرىغا تەشەككۇر ئېيتىش كېرەك.

ـــ ئىكبەدايىساكۇ

بىر ئوغۇل بالا چىملىقتا ئويناۋاتىپ بىر تال ھاشارەت قورچىقىنى كۆرۈپ قاپتۇ ۋە ئۇنىڭ كېپىنەككە قانداق ئۆزگىرىدىغانلىقىنى كۆرۈپ بېقىش ئۈچۈن ئۇنى ئۆيىگە ئېلىپ كېتىپتۇ.

ئارىدىن بىرنەچچە كۈن ئۆتۈپ لېچىنكىدا يېرىق پەيدا بولۇپتۇ، ئىچىدىكى كېپىنەك بىر يەرگە قىسىلىپ قالغاندەك نەچچە سائەت ھەپىلىشىپمۇ زادىلا چىقالماپتۇ.

ئوغۇل بالا ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىپ، ئۇنى قايچا بىلەن كېسىپ كېپىنەكنى چىقىرىپتۇ. لېكىن كېپىنەكنىڭ تېنى يوغان، قاناتلىرى قورۇلۇپ كەتكەن بولغاچقا پەقەت ئۇچالماپتۇ ۋە ئۇزۇنغا قالمايلا ئۆلۈپ قاپتۇ.

مۇلاھىزە:

كىشىلىك ھايات مىسالى چوڭ سەھنە، ئۇنىڭدىكى باش رولنى مەڭگۈ ئۆزىمىز ئالىمىز. قىيىنچىلىق ھەرقانچە زور بولسىمۇ يەنىلا ئۆزىمىزنىڭ ئىشى. چۈنكى، باشقىلار بىزنىڭ ئورنىمىزدا چوڭ بولۇپ بەرمەيدۇ، پەقەت ھېسداشلىقلا قىلالايدۇ، تەسەللىلا بېرەلەيدۇ. لېكىن ئەمەلىي مەسىلىنى ھەل قىلىشتا يەنىلا ئۆزىمىزگە تايىنىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

مۇشۇكنىڭ سوۋغىسى

ھۇرۇننىڭ كۈنى نامراتلىق ئىچىدە، ئىشچانىنىڭ كۈنى بايلىقاتلىق ئىچىدە ئۆتىدۇ.
ـــ «ئىنجىل»

بۇرۇن يولۋاس ھازىرقىدەك كۆچلۈك بولماستىن، بەلكى ھايۋانلار ئىچىدە ھەممىدىن ئاجىز ئىكەنىدۇق. ئوزۇقلۇق تېپىپ يېيىلمىگەچكە دائىم ئاچ قالىدىكەن.

بۇنى كۆرگەن شىر پادىشاھ بارلىق ئۇششاق ھايۋاننى يىغىپ ئېچىپتۇ:

ـــ يولۋاس ئارىمىزدىكى بىر ئەزا، بىز ئۇنىڭ ئاچ قورساق يۈرگىنى بىلەن كارىمىز بولماي قاراپ تۇرساق بولمايدۇ. شۇڭا، ھەممىمىز بىر ياقىدىن باش، بىر يەڭدىن قول چىقىرىپ ئۇنىڭ بۇ قېيىن ئۆتكەلدىن ئۆتۈۋېلىشىغا ياردەم بەرسەكمىكىن.

شۇنداق قىلىپ ھايۋانلار يولۋاسقا نۇرغۇن ياخشى يېمەكلىك ئاپىرىپ بېرىپتۇ. پەقەت مۇشۇكلا ھېچنەرسە بەرمەپتۇ.

شىر پادىشاھ بۇنىڭدىن خاپا بولۇپ مۇشۇكتىن:

ـــ كۆپچىلىك يولۋاسقا يېمەكلىك ئاپىرىپ بەردى، سەن نېمىشقا بەرمەيسەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ. مۇشۇك:

ـــ سىلەر ئۇنىڭغا ھەرقانچە جىق نەرسە ئاپىرىپ بەرسەڭلارمۇ، ئۇ بەربىر تۇگەيدۇ. مەن ئۇنىڭغا مەڭگۈ تۇگىمەيدىغان سوۋغات بەرمەكچىمەن، ـــ دەپتۇ.

شىر پادىشاھ مۇشۇكنى مەنسىتمىگەندەك قىلىپ:

ـــ ئىشىڭنى قىل، شۇ بىرنەچچە تال چاشقان ئاپىرىپ بەرگەندىن باشقا يەنە نېمە ئاپىرىپ بېرەلەيتىڭ؟ ـــ دەپتۇ.

ـــ كېيىن بىلىپ قالىلا، ـــ دەپتۇ مۇشۇك جاۋابەن.

ئارىدىن بىرنەچچە ئاي ئۆتۈپ، شىر پادىشاھ يولۋاسنى يوقلاپ كەپتۇ. توۋا، توۋا!

يولۇاسنىڭ ئۆيىنىڭ ئىچى ـ تېشى ياخشى يېمەكلىكلەر بىلەن توشۇپ كېتىپتىغۇ!

ـــ بۇ يېمەكلىكلەرنى ساڭا مۇشۇك ئەكىلىپ بەردىما؟

ـــ يوقسۇ، مۇشۇك بەرگەن سوۋغا بۇ نەرسىلەردىن نەچچە مىڭ ھەسسە قىممەتلىك، ـــ دەپتۇ يولۇاس.

ـــ ئۇ ساڭا زادى قانداق نەرسە سوۋغا قىلدى؟

ـــ ئۇ مېنى كۆچتۇڭگۇر قىلىپ تەربىيەلىدى، يەنە تېخى ئوۋ ئوۋلاش ماھارىتىنى ئۆگىتىپ قويدى.

ـــ ھە؟! شىر پادىشاھ يولۇاسنىڭ چوققىسىدىن پۇتىنىڭ ئۇچىغىچە بىر قارۋەتكەندىن كېيىن:

ـــ سېنىڭ ئۇنىڭغا ئىخلاس قىلىپ يۈرگىنىڭنىڭ ھەيران قالغۇچىلىكى يوق ئىكەن. قارا كېيىمىنىمۇ ئۇنىڭكى بىلەن ئوخشاش قىلىپ كىيىۋاپسەن! ـــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

نەرسە ھەرقانچە ياخشى بولسىمۇ يەنىلا ئۆزىدىكى ماھارەتكە يەتمەيدۇ. جەمئىيەتتە پۇت تېرەپ تۇرىمەن، دەيدىكەنمىز چوقۇم باشقىلارغا تايىنىپ ياشاش ئويىنى تۇگىتىپ، ئۆزىمىزنىڭ ئىقتىدارىنى ئۇزۇكسىز جارى قىلدۇرۇپ، تىرىكچىلىك قىلىشقا ئەسقاتىدىغان ياخشى ماھارەتنى يېتىلدۇرىشىمىز لازىم.

خەمىيەگەرلىك (ئالتۇن تاۋلاش تېخنىكىسى)

تەبىئەت بىزگە ئاتا قىلغان ھاۋا بىلەن كۇن نۇرىدىن باشقا نەرسىنىڭ ھەممىسگە ئەجىر سىڭدۈرگەندە ئاندىن ئېرىشكىلى بولىدۇ.

— ياپون خەلق ماقال ـ تەمسىلى

ناھايىتىمۇ ئۇزۇن يىللار ئىلگىرى ئولتۇرسا ـ قوپسا باي بولۇشنىلا ئويلايدىغان خانىك دەيدىغان بىر ئادەم ئۆتكەن بولۇپ، ئۇنىڭ نەزىرىدە خەمىيەگەرلىكنى ئۆگەنسىلا باي بولالايدىكەن.

شۇڭا ئۇ بارلىق ۋاقتى، پۇلى ۋە زېھنىنى خەمىيەگەرلىكنى ئىزدەشكە سەرپ قىلىپتۇ. ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۇ ھەممە دەسمىسىدىن ئايرىلىپ قاق سەنەم بولۇپ، قورساقنىمۇ تويغۇزالمايدىغان كۇنگە قاپتۇ. ئامالسىز قالغان خوتۇنى دادىسىنىڭ يېنىغا بېرىپ دەردىنى تۆكۈپتۇ. دادىسى كۆيۈئوغلىنىڭ بۇ قاملاشمىغان قىلىقىنى ئۆزگەرتىش نىيىتىگە كېلىپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئادەم كۆيۈئوغلىنى چاقىرتىپ كېلىپ ئۇنىڭغا:

— مەن خەمىيەگەرلىكنى ئۆگىنىپ بولدۇم، بىراق شۇ ئازراق نەرسە كەم تۇرىدۇ، — دەپتۇ.

— قېنى تېزراق دېسىلىچۇ، نېمە كەم؟ — ئالدىراپ سوراپتۇ خانىك.

— بوپتۇ ئەمىسە، مەن بۇ مەخپىيەتلىكنى سىزگە دەپ بېرەي. ھازىر ماڭا بانان يوپۇرمىقىنىڭ ئۇچ كىلوگرام ئاق توزغىقى كېرەك. بۇ توزغاق چوقۇم ئۆزىڭىز تىككەن بانان دەرىخىدىن يىغىۋېلىنغان بولۇشى لازىم. ئۇ نەرسە تەل بولغاندىن كېيىن سىزگە خەمىيەگەرلىكنىڭ ئۇسۇلىنى دەپ بېرىمەن.

خانىك ئۆيىگە كېلىپ ئاق تاشلىۋەتكىنىگە ئۇزۇن يىل بولغان يېرىگە بانان دەرىخى قويۇپتۇ ۋە بانان يوپۇرمىقىنىڭ ئاق توزغىقىنى بالدۇرراق تولۇق تەييارلاش

ئۇچۇن يەنە يېڭىدىن نۇرغۇن بوز يەر ئېچىپتۇ. بانان پىشقاندىن كېيىن ئۇ ھەربىر تال بانان يوپۇرمىقىدىن ئاق توزغاقنى ئايرىپ ئېلىپتۇ، خوتۇن ـ بالىلىرى بانانلارنى بازارغا ئاپىرىپ سېتىپتۇ. شۇ تەرىقىدە ئاردىدىن ئون يىل ئۆتۈپتۇ. خانكمۇ ئۇچ كىلوگرام بانان توزغىقىنى ئاخىرى تەل قىلىپتۇ. ئۇ ھاياجانلانغان ھالدا توزغاقنى ئېلىپ قېيىنئاتىسىنىڭ ئۆيىگە بېرىپتۇ ۋە قېيىنئاتىسىدىن خىمىيەگەرلىكنى ئۆگىتىپ قۇيۇشنى تەلەپ قىلىپتۇ.

خانكنىڭ قېيىنئاتىسى ھويلىدىكى بىر ئۆينى كۆرسىتىپ:

ــ سىز بېرىپ ئاۋۇ ئۆيگە قاراپ بېقىڭ، ــ دەپتۇ.

خانك ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ، ئۆيدىكى لىق ئالتۇننى كۆرۈپتۇ، ئۆيدە خوتۇنى بىلەن بالىلىرىمۇ بار ئىكەن. خوتۇنى ئۇنىڭغا بۇ ئالتۇنلارنى ئون يىلدىن بۇيان ئۇ تېرىغان بانانلارنى سېتىپ يىغقانلىقىنى ئېيتىپتۇ. ئۆيدىكى توشقىچە ئالتۇننى كۆرگەن خانك ھەممىنى چۈشىنىپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھەقىقىي مۇۋەپپەقىيەتنىڭ ھېچقانداق سىرى بولمايدۇ. پەقەت ئەستايىدىللىق بىلەن ئۆزىنىڭ بىر جۈپ قولىغا تايىنىپ تىرىشىپ ئىشلىسىلا مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشكىلى بولىدۇ.

خامېرنىڭ ئىززەت ـ ئابرۇيى

ئالدىراش بولغانسېرى ئۆزىمىزنىڭ ھايات ياشاۋاتقانلىقىمىزنى، جېنىمىزنىڭ تېخى تېنىمىزدە ئىكەنلىكىنى چوڭقۇر ھېس قىلمىز.

ـــ كانت

مەلۇم بىر يىلى قىشتا ئامېرىكا كالىفورنىيە ئىشتاتىدىكى كىچىك بىر بازارغا بىر توپ مۇساپىر كېلىدۇ. ئۇزۇن مۇساپە ئۇلارنى خېلىلا ھالسىراتقان ئىدى. ئاق كۆڭۈل، مېھمانداوست يەرلىك خەلق بۇ مۇساپىرلار ئۈچۈن ئۆيلىرىدە تاماق ئېتىدۇ. بازار باشلىقى جون تۇركۈملەپ كەلگەن مۇساپىرلارغا تاماقنى يەتكۈزۈپ بېرىدۇ. بۇ مۇساپىرلارنىڭ بۇنداق مەززىلىك تاماقنى يېمىگىنىگە خېلى كۈنلەر بولغاچقا تاماقىنى كۆرۈپ «رەھمەت» دېيىشكىمۇ ئۇلگۈرمەي تاماققا دۇم چۈشىدۇ.

ئورۇق، قورسىقى ئاچلىقتىن كولدۇرلاپ كەتكەن بىر ياش بۇنىڭدىن مۇستەسنا ھالدا بازار باشلىقى جون ئېلىپ كەلگەن تاماققا قاراپ:

335

ـــ ئەپەندى، مەن سىزنىڭ بۇنچىۋالا جىق تامىقىڭىزنى يېيەلەيمەن، ماڭا بىرەر ئىشىڭىزنى قىلدۇرارسىز؟ ـــ دەپ سوراپتۇ. بازار باشلىقى جون كۆڭلىدە: «ئاق كۆڭۈل ئادەملەرنىڭ ھەممىسى مۇساپىرلارغا قورسىقى تويغىدەك بىر ۋاق تاماق بېرىدۇ» دېگەنلەرنى ئويلاپ، ئۇنىڭغا:

ـــ ياق، مېنىڭ ساڭا قىلغۇزغۇدەك ھېچقانداق ئىشىم يوق، ـــ دەپ جاۋاب بېرىدۇ.

ياش جوننىڭ گېپىدىن قاتتىق ئۇمىدسىزلىنىدۇ ۋە:

ـــ ئەپەندى، ئۇنداقتا مەن سىزنىڭ تامىقىڭىزنى يېيەلەيمەن بولمايدۇ، مەن ھېچقانداق ئەجىر قىلمايلا بىكاردىن ـ بىكارلا بۇ تاماققا ئىگە بولسام بولمايدۇ، ـــ دەيدۇ.

بازار باشلىقى جون سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن:

ـــ ئېيتىم قۇرۇسۇن، ئۆيۈمدە راستىنلا سەن قىلىشقا تېگىشلىك ئازراق ئىش بار. بىراق ئاۋۇال تامىقىڭنى يە، قىلىدىغان ئىشنى شۇ چاغدا كۆرسىتىپ قويايلى، ـــ دەيدۇ.

ــ بولمايدۇ، ئاۋۋال ئىشنى قىلىۋېتەي، تاماقنى ئىشنى تۈگەتكەندىن كېيىن يەي، ــ دېگىنىچە ئورنىدىن تۇرىدۇ ياش. بازار باشلىقى جون بۇ ياشقا قايىل بولىدۇ. لېكىن بۇ بالىنىڭ ئىككى كۈندىن بۇيان ھېچنېمە يېمىگەندىن باشقا يەنە نۇرغۇن يول ئازابى تارتقانلىقى بازار باشلىقى جونغا ئايان ئىدى. بىراق ئۇنىڭغا قىلغۇدەك ئىش بەرمىسە تاماقنى يېمەيدىغانلىقىنىمۇ بىلىپ يەتكەنىدى. شۇڭا جون سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن:

ــ يىگىت، دۇمبەمنى تۈتۈپ قويساڭ بولامدۇ؟ ــ دەپ سورايدۇ. يىگىت تولىمۇ ئەستايىدىللىق بىلەن ئۇنىڭ دۇمبىسىنى تۈتۈپ قويىدۇ. ئۇ بىرنەچچە مىنۇت تۇتقاندىن كېيىن جون ئورنىدىن تۇرۇپ:

ــ بولدى يىگىت، شۇنداق راھەتلىنىپ قالدىم، ــ دەپلا تاماقنى يىگىتكە ئۇزىتىدۇ. شۇندىلا بۇ ياش تاماقنى يېيىشكە باشلايدۇ. بازار باشلىقى جون بۇ ياشقا سىنچىلاپ قارىۋەتكەندىن كېيىن:

ــ يىگىت، قورۇقۇمغا جىددىي ئادەم لازىم ئىدى، ئەگەر قېلىپ قېلىشنى خالىساڭ تولىمۇ سۆيۈنگەن بولاتتىم، ــ دەيدۇ.

ياش قېلىپ قالىدۇ ۋە ناھايىتى تېزلا جوننىڭ قورۇقىدىكى ئۇستىلاردىن بولۇپ قالىدۇ. ئىككى يىلدىن كېيىن بازار باشلىقى جون قىزى جېننىينى ئۇنىڭغا ياتلىق قىلىدۇ ۋە قىزىغا:

ــ ھازىر كۆرۈنۈشتە يوقسۇلدەك قىلغان بىلەن كەلگۈسىدە چوقۇم بېيىپ كېتىدۇ، چۈنكى ئۇ ئۆزىنىڭ ئىززەت ـ ئابرۇيىنى قىلىدىكەن، ــ دەيدۇ.

ئىش ھەقىقەتەن جون ئويلىغاندەك بولىدۇ. ئاردىدىن 20 يىل ئۆتۈپ ھېلىقى ياش راستتىنلا مىلياردېر بولىدۇ. بۇ ياش دەل ئامېرىكىدىكى داڭلىق نېفىت ماگناتى خامېر ئىدى. خامېر نامراتلىق دەستىدىن ئىنتايىن قىيىن ئەھۋالدا قالغاندىمۇ ئۆزىنىڭ ئىززەت ـ ئابرۇيىنى ساقلاپ، ھاياتتا ئۆز ئورنىنى تاپقاچقا باشقىلارنىڭ ھۆرمىتى ۋە قايىللىقىغا ئېرىشىپ، ئۆزىگە ئامەت ئېلىپ كېلەلىگەن.

مۇلاھىزە:

ئادەم ھاياتلىقتا ئۆز ئورنىنى تاپالىسىلا باشقىلارنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشەلەيدۇ. ئېغىر كۈنلەردىمۇ باشقىلارنىڭ سەدىقىسىگە تايانماي مۇستەقىل ياشايدىغانلار مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشمەي قالمايدۇ.

ئون بىرىنچى باب ئۆزىگىزگە جەڭ ئېلان قىلىپ، ئۆزىگىزنىڭ ئەڭ ياخشى تەرىپىنى نامايان قىلىڭ

ئۆزى ئۈستىدىن غالىب كېلىپ، قورقۇنچاقلىقنى تۈگەتكەنلىك ئەڭ كۈچلۈك دۈشمەن ئۈستىدىن غەلىبە قىلغان بىلەن باراۋەر. مەيلى قانداقلا ئىشنى قىلماڭ خىرىسقا دادىل يۈزلىنىڭ. ئۆزىمىزگە توختىماي جەڭ ئېلان قىلىپ، ئۆزىمىز ئۈستىدىن غالىب كەلگەندىلا ئاندىن ئۆزۈپ يېتىلىش جەريانىدىكى ھەرقانداق قىيىنچىلىقنى يېڭىپ، ئۆزىمىزنىڭ ئەڭ ياخشى تەرىپىنى نامايان قىلالايمىز.

ئىشىك ئەسلىدە ئۇچۇق ئىكەنغۇ

يەڭگۈچىنىڭ تايانغىنى كۇچ ـ قۇۋۋەت بولماستىن، بەلكى جاسارەت.

ـــ گوركى

1968 ـ يىلى مېكسىكا شەھىرىدە ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنتەربىيە مۇسابىقىسىنىڭ يۈز مېتىرغا يۈگۈرۈش مۇسابىقە مەيدانىدا ئامېرىكا ماھىرى خەينېس ئالىخىرقى پەللىگە يېتىپ كەلگەندىن كېيىن، ھاياجانلانغان ھالدا مۇسابىقە مەيدانىدىكى ۋاقىت خاتىرىلەش تاختىيىغا قارايدۇ. كۆرسەتكۈچ 9.9 سېكۇنت دېگەن سانىنى كۆرسىتىپ تۇراتتى. ئۇ غۇلىچىنى كېرىپ ئۆز ـ ئۆزىگە بىر نېمىلەرنى دەيدۇ.

كېيىن، داۋىد ئىسىملىك بىر مۇخبىر شۇ ۋاقىتتىكى مۇسابىقىدا خەينېسنىڭ ئاخىرقى نۇقتىغا كەلگەندىكى لېنتىغا ئېلىنغان ئەملىي ئەھۋال كۆرۈنۈشىنى قايتا قويىدۇ. بۇ، ئىنسانلارنىڭ يۈز مېتىرلىق مۇسابىقىدە تۇنجى قېتىم ئون سېكۇنتلىق ئۆتكەلنى بېسىپ ئۆتۈشى ئىدى. خەينېس رېكورت بۇزغاندا چوقۇم قالتىس پاساھەتلىك گەپتىن بىرنى قىلغان بولۇشى تۇرغانلا گەپ، لېكىن بۇ ئاخبارات نۇقتىسىغا مەيداندىكى 400 دىن ئارتۇق مۇخبىر سەل قارىغاندى.

شۇڭا داۋىد خەينېسنى زىيارەت قىلىپ، ئۇنىڭ شۇ ۋاقىتتا نېمە دېگەنلىكىنى سوراپ بېقىش قارارىغا كېلىدۇ.

داۋىد خەينېس بىلەن تېزلا كۆرۈشىدۇ ۋە ئۇنىڭدىن شۇ ۋاقىتتىكى ئەھۋالنى سورايدۇ. لېكىن خەينېس ئۇ چاغدىكى ئىشلارنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپ كەتكەندى، ھەتتا ئۆزىنىڭ شۇ ۋاقىتتا گەپ قىلغانلىقىنىمۇ ئىنكار قىلىدۇ. لېكىن داۋىد:

ـــ سىز شۇ چاغدا راستىنلا گەپ قىلغان، بۇنىڭغا سىن ئالغۇ لېنتىسى پاكىت بولالايدۇ، ـــ دەيدۇ.

خەينېس داۋىد ئېلىپ كەلگەن سىن ئالغۇ لېنتىسىنى كۆرگەندىن كېيىن،

كۆلۈپ كېتىدۇ ۋە داۋىدقا:

ــ سىز راستتىنلا ئاڭلىمىدىڭىزما؟ مەن: «ئاھ، تەڭرىم، ئۇ ئىشىك ئەسلىدە ئۇچۇق ئىكەنغۇ، دەپتىمەنغۇ» ــ دەيدۇ.

بۇنىڭدىكى سىر يېشىلگەندىن كېيىن داۋىد خەيىبسىنى داۋاملىق ئىچكىرىلەپ زىيارەت قىلىدۇ.

ئۇۋۇنس 10.3 سېكۇنتلۇق نەتىجىنى يارانقاندىن كېيىن، بىر تېببىي پەن ئالىمى: «ئىنسانلارنىڭ مۇسكۇل تالاسسىنىڭ ھەرىكەتكە بەرداشلىق بېرىشىنىڭ ئەڭ يۇقىرى چېكى سېكۇنتىغا ئون مېتىردىن ھەرگىز ئېشىپ كېتەلمەيدۇ» دەپ كېسىپلا ھۆكۈم قىلغانىدى.

خەيىبس مۇنداق دەيدۇ: «30 يىلدىن بۇيان بۇ ھۆكۈم يېنىك ئاتلېتكا مەيدانىدا كەڭ تارقىلىپ يۈردى، مەنمۇ بۇنى راست دەپ قاراپ كەلدىم. لېكىن، مەن ھېچبولمىغاندا 10.1 سېكۇنتلۇق نەتىجىنى يارىتالايمەن، دەپ ئويلاپ كەلدىم. شۇڭا، ھەر كۈنى بەش كىلومېتىرغا ئەڭ تېز سۈرئەتتە يۈگۈرۈشنى داۋاملاشتۇردۇم، چۈنكى يۇز مېتىرغا يۈگۈرۈشنىڭ چېمپىيونلىقىنى يۇز مېتىرغا يۈگۈرۈشنى مەشق قىلىش ئارقىلىقلا قولغا كەلتۈرگىلى بولمايدىغانلىقى ئۈزۈمگە ئايان ئىدى. مېكسىكا شەھىرىدە ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنتەربىيە مۇسابىقىسىدا ئۆزۈم يارانقان 9.9 سېكۇنتلۇق نەتىجىنى كۆرگىنىمدە داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالدىم. ئەسلىدە ئون سېكۇنتلۇق بۇ ئىشىك خۇددى ئاخىرقى نۇقتىدا توغرىسىغا تارتىلغان تانىغا ئوخشاش تاقاق بولماستىن ئوچۇق ئىكەنتۇق ئەمەسمۇ.

كېيىن داۋىد ماقاله يېزىپ، مېكسىكا شەھىرىدە ئۆتكۈزۈلگەن ئولىمپىك تەنتەربىيە مۇسابىقىسى قالدۇرۇپ كەتكەن بىر بوشلۇقنى تولدۇرىدۇ. لېكىن كىشىلەر ئۇنىڭ ئەھمىيىتى بۇنىڭ بىلەنلا چەكلىنىپ قالمايدۇ، خەيىبسىنىڭ ئاشۇ بىر ئېغىز سۆزىنىڭ بىزگە قالدۇرغان ئىلھامى تېخىمۇ مۇھىم، ــ دەپ قارىشىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئۆزىمىز ئۈچۈن قۇرۇۋالغان چەكلىمە كۆڭلىمىزدىكى بىردىنبىر چەكلىمىدىن ئىبارەت. ئەڭ يۇقىرى چەكتىن ئېشىپ كەتكىلى بولىدۇ. گەپ، ئۆزىمىز ئىدىيىمىزدىكى چەكتىن ئېشىپ كېتىشكە ئامالسىز قالغانلىقىمىزدا. بىزنى بىركىم چۈشەپ قويمايدۇ، چۈشەپ قويۇۋاتقىنى دەل ئۆزىمىز.

11 قېتىم چېكىلگەن ئىشىك

چوڭ ئىشىنىڭ ۋۇجۇدقا چىقىشى كۈچىنىڭ ئاز ـ كۆپلۈكىگە مۇناسىۋەتلىك بولماستىن، بەلكى ئۇنىڭغا بەرداشلىق بېرىش ۋاقتىنىڭ ئۇزۇن ـ قىسقىلىقىغا باغلىق.

ـــ س. جوكسون

ئاممىباپ شىركىتىنىڭ يۇز تۇرانە ئىمتىھانىغا قاتنىشىش ئۈقتۇرۇشىنى تاپشۇرۇپ ئالغان كىلىفوردنىڭ يۈرىكى يايراپ كېتىدۇ. ئىمتىھان بېرىدىغان كۈنى كىلىفورد ئۆزىنىڭ تەلىيىنىڭ ئوڭدىن كېلىشىنى تىلەپ رەتلىك كىيىنىپ، گالىستۇك تاقاپ، سائەت ئوندا ئاممىباپ شىركىتىنىڭ ئادەم كۈچى بايلىقى بۆلۈمىگە كەلدى.

كاتىپ خېنىم ئۇنىڭ كەلگەنلىكىنى دىرېكتورغا دوكلات قىلغاندىن كېيىن، ئۇ ئۆزىنى سەل توختىتىۋېلىپ قول سومكىسىنى كۆتۈرۈپ دىرېكتور ئىشخانىسىنىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە ئىشىكنى يېنىك ئىككى قېتىم چەكتى.

341

ـــ كىلىفورد ئەپەندىمۇ؟ ـــ دەپ سورىغان ئاۋاز ئاڭلاندى ئىشخانىدىن.

ـــ تىنچلىقمۇ يۇز تۇرانە ئىمتىھان ئالغۇچى ئەمەلدار، مەن كىلىفورد، ـــ دېگىنىچە ئىشىكنى ئاچتى كىلىفورد.

ـــ كەچۈرۈڭ كىلىفورد ئەپەندى، ئىشىكنى يەنە بىر قېتىم چەكسىڭىز بولامدۇ؟ ـــ دېدى ئايلانما ئورۇندۇقتا قېتىپ ئولتۇرغان، چىرايىدىن مۇز يېغىپ تۇرغان يۇز تۇرانە ئىمتىھان ئالغۇچى ئەمەلدار كىلىفوردقا سىنچىلاپ قارىۋەتكەندىن كېيىن.

گەرچە يۇز تۇرانە ئىمتىھان ئالغۇچى ئەمەلدارنىڭ سۆزى كىلىفوردنى گاڭگىرىتىپ قويغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ئارتۇقچە ئويلانمايلا ئىشىكنى يەنە ئىككى قېتىم چەككەندىن كېيىن ئىشخانىغا كىرىپ كەلدى.

— بولمىدى كىلىفورد ئەپەندى، بۇ قېتىمقى چېكىشىڭىز بىرىنچى قېتىم چەككىنىڭىزدەك ياخشى بولمىدى، يەنە بىر قېتىم چېكىپ باقسىڭىز قانداق؟ — يۇز تۇرانە ئىمتىھان ئالغۇچى ئەمەلدار ئۇنىڭغا چىقىپ كېتىپ قايتىدىن ئىشىك چىكىشنى ئىشارەت قىلدى. كىلىفورد ئىشكنى قايتىدىن چەككەندىن كېيىن:

— ئەپەندى، مۇشۇنداق چەكسەم بولامدۇ؟ — دېگىنىچە ئىشخانىغا كىرىشكە تەمەشەلدى.

— بۇنداق گەپ قىلىسىڭىز بولمايدۇ. كىلىفورد ئىشخانىغا كىرىپ:

— ئىسمىم كىلىفورد، سىز بىلەن كۆرۈشكەنلىكىمدىن تولىمۇ خۇرسەنمەن يۇز تۇرانە ئىمتىھان ئالغۇچى ئەپەندى، — دېدى.

— بۇنداق قىلماڭ، دېدى يۇز تۇرانە ئىمتىھان ئالغۇچى ئەمەلدار سوغۇق تەلەپپۇزدا، — چىقىپ كېتىپ ئىشكنى قايتىدىن چېكىڭ.

كىلىفورد ئىشكنى يەنە بىر قېتىم چەكتى ۋە:

— كەچۈرۈڭ، خىزمىتىڭىزگە دەخلى قىلىپ قويدۇم، — دېدى.

— مانا ماۋۇ قىلغىنىڭىز بولىدۇ، ئەگەر ئىشكنى يەنە بىر قېتىم چەكسىڭىز، بەلكىم بۇنىڭدىنمۇ ياخشى بولۇشى مۇمكىن. يەنە بىر قېتىم سىناپ باققىڭىز بارمۇ؟

كىلىفورد ئىشخانىدىن 10 ـ قېتىم يېنىپ چىققىنىدا كۆڭلىدىكى خۇشاللىق ۋە ئىنتىلىش قايناقىدۇر غايىپ بولۇپ، ئازراق ئاچچىقى كەلدى. ئۇ كۆڭلىدە: «ئىشخانىغا كىرىپ ئەھۋال سوراشقىمۇ بۇنچىۋالا قىلىپ كېتىش كېتەمدۇ؟ بۇنى قانداقمۇ ئادەم قوبۇل قىلىش يۇر تۇرانە ئىمتىھانى دېگىلى بولسۇن، ئادەمنى قاراپ تۇرۇپلا قەستەن قىينىغانلىقتۇ بۇ» دەپ ئويلىدى.

كىلىفورد ئاچچىقىدا كەتمەكچى بولدى ـ يۇ، لېكىن بىرنەچچە قەدەم ماڭغا ـ ماڭمايلا: «ياق، بۇنداقلا كېتىپ قالسام بولمايدۇ، شىركەت مېنى قوبۇل قىلمىغان تەقدىردىمۇ ئۇلارنىڭ دېگەنلىرىنى ئاڭلاپ باقمىنىم تۇزۇك» دەپ ئويلاپ توختاپ قالدى ۋە يېنىك نەپەس ئېلىۋېلىپ، ئىشكنى 11 ـ قېتىم چەكتى. بۇ قېتىم ئۇ رەت قىلىنىشقا ئەمەس، بەلكى قىزغىن قارشى ئېلىپ چىلىنغان چاۋاقتا ئېرىشتى. ئۇ ئۆزىنىڭ11 ـ قېتىم چىكىپ ئاچقان ئىشكىنىڭ ئۆزىگە ئېچىلغان مۇۋەپپەقىيەت

ئىشكى بولۇپ قالىدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ كۆرمىگەنىدى.

ئەسلىدە ئاممىباپ شىركىتى بىر نەپەر بازار تەكشۈرگۈچى قوبۇل قىلماقچى ئىكەن. ھالبۇكى مۇنەۋۋەر بازار تەكشۈرگۈچى بىلىملىك، ساپالىق بولۇپلا قالماستىن، تېخىمۇ مۇھىمى سەۋرچان ۋە چىدامليق بولۇشى كېرەك ئىدى. ئىشكىنى 11 قېتىم چەكتۈرۈش ۋە ئەھۋال سورىتقۇزۇش دەل ئادەمنىڭ پىسخىك ساپاسىنى ئۆلچەيدىغان ئىمتىھان سوئالى ئىدى.

مۇلاھىزە:

دۇنيادا ھېچقانداق كۇچ سەرپ قىلمايلا ۋۇجۇدقا چىقارغىلى بولىدىغان ئىش يوق. مۇۋەپپەقىيەت قازانغانلارنىڭ مەغلۇپ بولغانلاردىن بىر قېتىم ئارتۇق سىناپ باققان يېرىلا بار. بىر قېتىم ئارتۇق سىناپ باققانلىق ئۆزىگە بىر قېتىملىق پۇرسەتنى ئارتۇق بەرگەنلىكتىن دېرەك بېرىدۇ. ئوگۇشسىزلىق مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشتىكى شوتا. ئوگۇشسىزلىققا قانچە كۆپ ئۇچرىسىڭىز مۇۋەپپەقىيەتكە شۇنچە يېقىنلىشىسىز.

جەريان نەتىجىدىنمۇ مۇھىم

قەتئىي بوشاشماي كۆرسىتىلگەن تىرىشچانلىق ئادەمنى نەتىجىگە ئېرىشتۈرمەي قالمايدۇ.

ـــ ئانگېل

بۇرۇن فارفۇر بۇيۇم تىجارىتى قىلىدىغان ئۇچ سودىگەر فارفۇر بۇيۇملىرى قاچىلانغان ھارۋىلىرىنى ئىتتىرىپ بىر تىك تاغنىڭ باغرىغا كېلىپ قاپتۇ. تاغ يولى پۈتۈنلەي چىغىر يول بولۇپ، بىر تەرىپى ياماشقۇسىز تىك قىيا، يەنە بىر تەرىپى تېگى يوق چوڭقۇر ھاڭ بولۇپ، ئىنتايىن خەتەرلىك ئىكەن. بىرىنچى سودىگەر ھارۋىسىنى ئىتتىرىپ يولنىڭ يانباغرىغا چىقىشىغا ئېھتىياتسىزلىقتىن ھارۋىسى ئۆرۈلۈپ كېتىپ، ھارۋىدىكى قاچىنىڭ ھەممىسى چېقىلىپ كېتىپتۇ.

ئىككىنچى سودىگەرنىڭ تەلىيى بىر ئاز ئوڭدىن كېلىپ، تاغنىڭ قاپتىلىغىچە ئامان ـ ئېسەن چىقىپتۇ. لېكىن دەرەخ كۆتىكىگە پۈتلىشىپ كېتىپ ھارۋىسى ئۆرۈلۈپ كېتىپ، قاچىلىرىنىڭ بىرسىمۇ ساق قالماپتۇ.

ئۈچىنچى سودىگەر مىڭبىر جاپادا تاغنىڭ چوققىسىغا چىقىپ، ئۇھ دەپتۇ ـ يۇ، دىققەتسىزلىكتىن ھارۋىسى پەسكە سىيرىلىپ كېتىپ، قاچىلىرىنىڭ ھەممىسى تۆكۈلۈپ كېتىپتۇ ۋە بىرىمۇ ساق قالماپتۇ.

ئۇچ ھارۋا قاچىنىڭ ھەممىسى چېقىلىپ كەتكەندىن كېيىن، بۇ ئۇچ سودىگەر تاغنىڭ چوققىسىدا پاراڭغا چۈشۈپتۇ:

ـــ مېنىڭ تاغقا چىقىش ماھارىتىم ھەممىدىن ناچار ئىكەن، لېكىن مەن نۇرغۇن كۈچۈمنى ساقلاپ قالدىم، مانا بۇ مېنىڭ پايدا ئالغان تەرىپىم، ـــ دەپتۇ بىرىنچى سودىگەر.

ـــ مەن كۈچۈمنىڭ دەل يېرىمىنى سەرپ قىلىپ، تاغنىڭ قاپتىلىغىچە

چىقتىم، شۇڭا مەنمۇ ھېچقانچە زىيان تارتمىدىم، ــ دەپتۇ ئىككىنچىسى.

ــ ئۇچىمىزدىن پەقەت مەنلا تاغنىڭ چوققىسىغا چىقتىم، شۇڭا مېنىڭ نەتىجەم ھەممىدىن زور، ــ دەپتۇ ئۇچىنچىسى.

بۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر بوۋاي بۇلارنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ، ئۇلارغا مۇنداق يەكۈن چىقىرىپ بېرىپتۇ:

ــ ھەربىرىڭلارنىڭ ئۆزۈڭلارغا تۇشلۇق ئارتۇقچىلىق ۋە ئالاھىدىلىكىڭلار بار ئىكەن. گەرچە ئاخىرقى نەتىجە ئوخشاش بولسىمۇ، لېكىن تىرىشچانلىق ئۇچۇن كۆرسەتكەن جەريانىنى چوقۇم مۇئەييەنلەشتۈرۈش كېرەك.

ئۇچەيلەن بوۋاينىڭ گېپىدىن ئىلھاملىنىپ، ئىشنى يېڭىباشتىن باشلىماقچى بولۇپ، خۇشال ھالدا قۇرۇق ھارۋىلىرىنى سۆرىگىنىچە تاغدىن چۈشۈپتۇ.

مۇلاھىزە:

جەريان نەتىجىدىنمۇ مۇھىم. كۆپىنچە ئادەم مەغلۇبىيەتنىلا كۆرۈپ، شۇ جەريانىدا كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقلىرىنى ئۇنتۇپ قالىدۇ. ئەمەلىيەتتە، مۇۋەپپەقىيەت بىلەن ئاخىرلاشقان نەتىجە بولسۇن ۋە ياكى تىرىشچانلىق كۆرسىتىلگەن جەريان بولسۇن ھەممىسى ئوخشاشلا قىممەتلىك بولۇپ، ئوخشاشلا خاتىرلەشكە ۋە ئالقىشلاشقا ئەرزىيدۇ.

ئانىنىڭ جاۋابى

پالتا ھەرقانچە كىچىك بولسىمۇ، توختىماي چېپىش ئارقىلىق ئەڭ قاتتىق دۇب دەرەخنىمۇ يېقىتىدۇ.

— شېكسپىر

بىر بالا ئىمتىھاندا پارتىدەشنىڭ نېمە ئۈچۈن ھەر قېتىم بىرىنچى بولىدىغانلىقى، ئۆزىنىڭ دائىم ئۈنىڭ ئارقىسىدا قالىدىغانلىقىنىڭ تېگىگە پەقەت يېتەلمەيتۇ. ئۇ ئۆيىگە كېلىپ ئاپىسىدىن:

— ئاپا، مەن باشقىلارغا قارىغاندا دۆتمۇ قانداق؟ مەن پارتىدەشىم بىلەن بىر سىنىپتا ئوخشاش مۇئەللىمنىڭ دەرسىنى ئاڭلايمەن، ئوخشاش تاپشۇرۇق ئىشلەيمەن، لېكىن نېمىشقا دائىم ئۈنىڭ ئارقىدا قالىدىغاندىمەن؟ — دەپ سوراپتۇ. ئاپىسى ئوغلىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ، ئوغلىدا غورۇر پەيدا بولغانلىقىنى، بۇ غورۇرنىڭ مەكتەپنىڭ ئوقۇغۇچىلارنى نەتىجىسىگە قاراپ رەتكە تۇرغۇزغانلىق سەۋەبلىك زەربىگە ئۇچرىغانلىقىنى ھېس قىلىپتۇ. ئۇ ئوغلىغا قاراپ قويۇپ جاۋاب بەرمەپتۇ، چۈنكى ئۇ ئوغلىغا نېمە دەپ جاۋاب بېرىشنى بىلەلمەپتۇ.

بىر قېتىملىق ئىمتىھاندا بۇ بالا يىگىرمىنچى بولۇپتۇ، پارتىدەشى بولسا يەنىلا بىرىنچى بولۇپتۇ. ئۇ بالا ئۆيىگە قايتىپ كېلىپلا ئاپىسىدىن ھېلىقى سوئالنى يەنە سوراپتۇ. ئاپىسى: «ئادەمنىڭ ئەقلىي قابىلىيىتىنىڭ يۇقىرى ـ تۆۋەنلىك پەرقى بولىدۇ، بىرىنچى بولغان ئادەمنىڭ كاللىسى چوقۇم باشقىلارغا قارىغاندا بەكرەك ئىشلەيدۇ» دەپ جاۋاب بەرمەكچى بولۇپتۇ ـ يۇ، لېكىن بۇ خىل جاۋابنىڭ ئوغلى ئېرىشمەكچى بولغان جاۋاب ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپ، ئويلىغانلىرىنى ئاغزىدىن چىقارماپتۇ.

ئوغلىنىڭ سوئالىغا نېمە دەپ جاۋاب بېرىش كېرەك؟ ئاپىسى بىرنەچچە قېتىم

نەچچە مىڭلىغان ئاتا ـ ئانا نەچچە مىڭ قېتىم دەيدىغان «سەن ئويۇنغا بەك ئامراق؛ پەقەت تىرىشمايسەن؛ تىرىشچانلىق كۆرسىتىش جەھەتتە باشقىلارغا يەتمەيسەن...» دېگەنگە ئوخشاش جاۋابنى بېرىپ، ئوغلىنىڭ سوئالىدىن ئەپلەپ ـ سەپلەپ ئۆتۈپ كەتمەكچىمۇ بولۇپتۇ. لېكىن ئوغلىنىڭ ئانچە زېرەك ئەمەسلىكىنى، سىنىپتىكى نەتىجىسىنىڭ ئادەتتىكىچە ئىكەنلىكىنى، ھازىرمۇ تارتىۋاتقان جاپاسىنىڭ يېتىپ ئاشىدىغانلىقىنى ئويلاپ، ئۇنداق دېگۈسى كەلمەي، ئوغلىنىڭ سوئالىغا مۇۋاپىق جاۋاب تاپماقچى بولۇپتۇ.

ئوغلى باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرۈپتۇ. گەرچە ئۇ بۇرۇنقىغا قارىغاندا كۆپ تىرىشقان بولسىمۇ، يەنىلا پارتىدىشىغا يېتەلمەپتۇ. لېكىن نەتىجىسى بۇرۇنقىغا قارىغاندا خېلىلا ئىلگىرىلەپتۇ. ئوغلىنىڭ ئېرىشكەن نەتىجىسىنى ماختاش ئۈچۈن، ئۇ ئوغلىنى دېڭىزغا ئاپىرىپتۇ ۋە ئوغلىنىڭ سوئالىغا ئاشۇ قېتىمقى سايادىتە جاۋاب تېپىپتۇ.

ئانا ـ بالا قۇملۇقتا ئولتۇرۇپ دېڭىزنى تاماشا قىلىپتۇ. ئاپىسى ئوغلىغا دېڭىزنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

ــ دېڭىز بويىدىكى ئاۋۇ دان تالىشىۋاتقان قۇشلارنى كۆردۈڭمۇ؟ دېڭىز دولقۇنى قىرغاقتا ئۇرۇلغاندا ئۇزۇن قۇيرۇقلۇق بوز تورغاي دەرھال ئۇچۇپ كېتىدۇ، ئۇلار قانىتىنى ئىككى، ئۈچ قېقىپلا كۆككە كۆتۈرۈلىدۇ؛ لېكىن دېڭىز چايكىسى پەمسىز بولغاچقا دېڭىزدىن كۆككە كۆتۈرۈلگىچە نۇرغۇن ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىدۇ. لېكىن دېڭىز ـ ئوكيانلاردىن ھەقىقىي ئۇچۇپ ئۆتەلەيدىغىنى يەنىلا شۇ دېڭىز چايكىسى، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ئادەمنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانى ئۇزاققا سوزۇلغان كۈچ سىنىشىش بولۇپ، ئاخىرقى غەلبىنى قولغا كەلتۈرۈش ـ كەلتۈرەلمەسلىك ھەرگىزمۇ ۋاقتىلىق ئىپادىگە باغلىق ئەمەس. ئەگەر سىز ئۆسۈپ يېتىلىش داۋامىدا ئۆزىڭىزنى تۇتۇۋېلىپ، قىينىچىلىققا يولۇققاندا بوشاشماي، مەيۈسلەنمەي، توختىماي ئالغا ئىلگىرىلىسىڭىزلا ئاخىرقى غەلبىنى چوقۇم قولغا كەلتۈرەلەيسىز.

ئۆزى ئۈستىدىن غالىب كېلىش

باشقىلارنى يەڭگەن كۈچلۈك، ئۆزىنى يەڭگەن باتۇر.

— لاۋ زى

بىر قېتىم ئىنىڭ سۇ ئۇزۇش كۆلچىكى بويىدىكى ئورۇندۇقتا سۈدا ئويناۋاتقان دوستلىرىغا قاراپ ئولتۇرۇپ، ئۇلارغا ھەم ھەۋەس قىلىدۇ ھەم چۈشكۈنلۈك ھېس قىلىدۇ. دوستلىرى ئۇنى سۇغا چۈشۈشكە زورلىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ئۆزىنىڭ سۈدىن قورقىدىغانلىقىنى ئېيتىپ چۈشكىلى ئۇنىمايدۇ. دوستلىرى:

— بۇنداق سۈدىن قورقمەن دەپ تۇرۇۋالساڭ، مەڭگۈ سۇ ئۇزەلمەيسەن، — دەپ ئۇنى قورقىتىدۇ.

قۇياش نۇرى دوستلىرىنىڭ سىلىق، پارقىراق تېرىلىرىگە چۈشكىنىدە، ئۇلار خۇددى دېلفىنگە ئوخشاش مەغرۇر ئۇينىشاتتى، ئىنىنىڭ قۇياش نۇرى چۈشمەيدىغان بۇ سايىدا ئولتۇرۇپ ئۇلارنىڭ خۇشال ئوينىۋاتقانلىقىغا قاراپ تۇرغۇسى كەلمەدى ۋە ئۆزىنىڭ بەكلا قورقۇنچاق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىشقا باشلىدى.

ئارىدىن بىر ئاي ئۆتتۇپ، دوستى ئۇنى ئارشاڭغا ئاپاردى. بۇ قېتىم ئۇ پۈتۈن غەيرىتىنى يىغىپ سۇغا چۈشتى.

ئىنىڭ ئۆزىنىڭ ئۇنچىۋالا دىتسىز ئەمەسلىكىنى ھېس قىلغان بولسىمۇ، سۇنىڭ چوڭقۇر يېرىگە بېرىشقا پېتىنالمىدى.

— سىناپ بېقىڭ، — دېدى دوستى ئۇنىڭغا مۇلايىملىق بىلەن، — سۇغا چۆكۈپ بېقىڭ، قېنى سۇغا چۆكۈپ كېتەمسىز ـ يوق؟

— نېمە دەيدىغانسىز؟ — دېدى ئىنىڭ سۇ ئۇزۇشكە ئۇستا بۇ دوستىنى ئۆزىگە چاقچاق قىلىۋاتىدۇ، — دەپ ئويلاپ.

شۇنداقتىمۇ ئىنىڭ دوستىنىڭ دېگىنى بويىچە سىناپ كۆردى. ئۇ چۆكۈپ كەتە-

مىدى . بۇرۇن نېمىشقا قورقۇپ يۇرىدىكەنە؟

ئەنە بۇ ئىشتىن خېلى نەرسىنى چۈشىنىپ قالدى. شۇ كۈندىن ئېتىبارەن ئۇ سۇدىن قورقمايدىغان بولدى ۋە سۇدا ئەركىن ئۈزۈپ ئويناشنىڭ ھۇزۇرىنى ئاستا ـ ئاستا ياقتۇرۇپ قالدى.

مۇلاھىزە:

ئۆزى ئۈستىدىن غالىب كېلىپ، قورقۇنچاقلىقنى تۈگەتكەنلىك ئەڭ كۈچلۈك دۈشمەن ئۈستىدىن غەلىبە قىلغان بىلەن باراۋەر. قانداقلا ئىشنى قىلىشىڭىزدىن قەتئىنەزەر خىرىسقا داـ ۋىللىق بىلەن يۈزلىنىشىڭىز لازىم. ئۆزىڭىزگە توختىماي جەڭ ئېلان قىلىپ، ئۆزىڭىز ئۈستـ ۈدىن غالىب كەلگەندىلا ئاندىن ئۆزىڭىزنىڭ ئاجىز ئەمەسلىكىنى ھېس قىلالايسىز.

«مۇمكىن ئەمەس» ئەپەندىنىڭ دەپنە مۇراسىمى

پەقەت ئەخمەق ئادەملەرنىڭ تۇرمۇش لۇغىتىدىلا «مۇمكىن ئەمەس» دېگەن سۆز بار.
— ناپولېئون بوناپارتې

بايلور خانىم ئەنگلىيەدىكى مەلۇم بىر يېزا ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى، ئۇ شوخ، مۇلايىم بولغاچقا ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ئۇنى ئىنتايىن ھۆرمەتلەيتى.

بىركۈنى، ئۇ ئوقۇغۇچىلىرىغا ئۆزگىچە بىر خىل ئۇسلۇبتا دەرس ئۆتىدۇ. ئۇ ئوقۇغۇچىلىرىنى ئۆزلىرى قىلالمايدىغان ئىشلارنى بىر ۋاراق قەغەزگە يېزىشقا بۇيرۇيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئوقۇغۇچىلار پۈتۈن دىققىتى بىلەن قەغەزگە ئۆزى قىلالمايدىغان ئىشلارنى يېزىشقا باشلايدۇ. ئون ياشلار ئەتراپىدىكى بىر قىز قەغەزگە: «مەن ئۇزۇنراق تېكىستلەرنى تولۇق يادلىيالمايمەن، ۋېلىسىپىت مىنىلەيمەن، قانداق قىلسام باشقىلارنىڭ مېنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى بىلمەيمەن» دېگەنلەرنى يازىدۇ. ئۇ قەغەزنى توشقۇزۇۋېتەي دېگەن بولسىمۇ، لېكىن توختايدىغاندەك قىلمايتتى.

ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ناھايىتى ئەستايىدىللىق بىلەن ئۆزلىرى قىلالمايدىغان ئىشلارنى يېزىشتى.

بايلور خانىمغۇ: «قانداق قىلسام ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنى تولۇق كېلىدىغان قىلارمەن؟ قانداق قىلسام ماريىنىڭ ماتېماتىكا نەتىجىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشىگە ياردەم قىلالارمەن؟» دېگەنگە ئوخشاش ئۆزى قىلالمايدىغان ئىشلارنى يازدى.

ئون مىنۇتچە ۋاقىت ئۆتۈپ، ئوقۇغۇچىلارنىڭ كۆپىنچىسى بىر ۋاراق قەغەزنى توشقۇزۇپ بولدى، بەزىلىرى تېخى ئىككىنچى ۋاراق قەغەزگە يېزىشقا باشلىغانىدى.

— ساۋاقداشلار، بىر ۋاراق يازساڭلارلا بولدى، ئەمدى يېزىشنى توختىتىڭلار، — دېدى بايلور خانىم پائالىيەتنىڭ ئاخىرلاشقانلىقىنى جاكارلاپ. ئوقۇغۇچىلار ئوقۇتقۇچىسىنىڭ دېگىنى بويىچە يېزىشنى توختاتتى ۋە ئۆزلىرى قىلالمايمىز دەپ قارىغان ئىشلار يېزىلغان قەغەزنى چىرايلىق قاتلاپ تەرتىپ بويىچە مۇنبەرگە قويۇلغان ئاياغ قېپىغا سالدى.

ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى قەغەزنى قاپقا سېلىپ بولغاندىن كېيىن، بايلۇر خانىممۇ ئۆزىنىڭ قەغەزىنى قاپقا سالدى. ئاندىن قاپنىڭ ئاغزىنى يېپىپ، قولتۇقىغا قىستۇرۇپ ئوقۇغۇچىلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ سىنىپتىن چىقىپ، كارىدورنى بويلاپ سىرتقا قاراپ ماڭدى.

ئۇلار خېلى ماڭغاندىن كېيىن، ئۇششاق ـ چۈششەك نەرسە قويۇلىدىغان ئامبارغا كېلىپ، ئامباردىن بىر دانە گۈرجەك ئېلىۋېلىشتى. بايلور خانىم بىر قولىدا قاپنى، بىر قولىدا گۈرجەكنى كۆتۈرگىنىچە ئوقۇغۇچىلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ تەنتەربىيە مەيدانىنىڭ چېتىگىرەك بېرىپ، ئۇ يەردە بىر ئورەك قېزىشقا باشلىدى.

ئوقۇغۇچىلار نۆۋەت بويىچە بىر گۈرجەكتىن كولاشتى، ئون مىنۇتتىلا ئۇچ گەز چوڭقۇرلۇقتىكى ئورا تەييار بولدى. ئۇلار ھېلىقى ئاياغ قېپىنى ئورىغا سېلىپ، ئۈستىنى لاي بىلەن سۇۋىدى. شۇنداق قىلىپ ئۇلارنىڭ «قىلالمايدىغان ئىش»لىرى چوڭقۇر كولانغان بۇ گۆرگە دەپنە قىلىنىپ، ئۇچ گەز قېلىنلىقتىكى توپا ئاستىغا كۆمۈۋېتىلدى.

بۇ چاغدا بايلور خانىم «قەبرە» ئالدىدىكى ئون ياشلار ئەتراپىدىكى 31 ئوقۇغۇچىسىغا سىنچىلاپ بىر قاراۋەتكەندىن كېيىن سۆرلۈك تەلەپپۇزدا:

— بالىلىرىم، ئەمدى بىر ـ بىرىڭلارنىڭ قولىنى تۇتۇپ، بېشىڭلارنى تۆۋەن سېلىڭلار، سۈكۈتتە تۇرۇپ تەزىيە بىلدۈرىمىز، — دېدى.

ئوقۇغۇچىلار ناھايىتى تېزلا بىر ـ بىرىنىڭ قولىنى تۇتۇشتى ۋە «قەبرە»نى چۆرىدەپ بېشىنى ساڭگىلىتىپ سۈكۈتتە تۇرۇشتى.

— دوستلار، بۈگۈن سىلەرنى «مەن قىلالمايمەن» ئېپەندىنىڭ دەپنە مۇراسىمىغا

قاتنىشىشقا تەكلىپ قىلالمغانلىقىمدىن ئۆزۈمنى تولىمۇ بەختلىك ھېس قىلىۋاتىمەن، ــ دېدى بايلور خانىم سالماقلىق بىلەن تەزىيە نۇتقى سۆزلەپ، ــ «مەن قىلالمايمەن» ئەپەندى، ھايات چېغىمىزدا دائىم بىز بىللە بولىدىغىز، بىزگە تەسىر كۆرسىتىدىغىز، ھەممىمىزنىڭ تۇرمۇشىنى ئۆزگەرتىۋەتتىڭىز، كۆرسەتكەن تەسىرلىرىڭىز باشقا ھەرقانداق ئادەمنىڭكىدىنمۇ چوڭقۇر بولدى. سىزنىڭ ئىسمىڭىز ھەر خىل سورۇنلاردا تىلغا ئېلىنىپ كەلدى. بۇ بىز ئۈچۈن ئىنتايىن بەختسىزلىك، ئەلۋەتتە. بۇگۈن بىز سىزنى بۇ يەرگە دەپنە قىلدۇق، تېخى سىز ئۈچۈن قەبرە تېشى ئورناتتۇق، قەبرە تەزكىرىسى ئويدۇردۇق. سىزنىڭ خاتىرجەم يېتىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمىز. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، سىزنىڭ قېرىنداشلىرىڭىزدىن «مەن قىلالايمەن»، «مەن رازى» ۋە «ھازىرلا قىلىۋېتەي» قاتارلىقلارنىڭ سىزنىڭ ئىشىڭىغا ۋاراسلىق قىلىشىنى تېخىمۇ بەكرەك ئارزۇ قىلىمىز. گەرچە ئۇلارنىڭ نام ـ شەرىپى سىزنىڭكىدەك ئۇندىق بەك تونۇلمىغان، تەسىر كۈچى زور بولمىسىمۇ، لېكىن ئۇلار بىزگە، پۈتۈن دۇنياغا تېخىمۇ ئىجابىي تەسىر كۆرسىتەلەيدۇ. «مەن قىلالمايمەن» ئەپەندىنىڭ خاتىرجەم يېتىشىنى تىلەيمەن، شۇنداقلا ھەر قايسىمىزنىڭ روھىمىزنى ئۇرغۇتۇپ، باتۇرلۇق بىلەن ئالغا ئىلگىرىلىشىمىزگە تىلەكداشلىق بىلدۈرىمەن، ئامىن!

بايلور خانىم ئىشنى تۈگەتكەندىن كېيىن ئوقۇغۇچىلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ سىنىپقا يېنىپ كەلدى. كۆپچىلىك بىرگە ئولتۇرۇپ پىچىنە، قوناق ئېتىلدۇرمىسى يېيىشىپ، مېۋە شەربىتى ئىچىشىپ، ئۆزلىرىنىڭ «مەن قىلالمايمەن»دىن ئىبارەت بۇ ئۆتكەلدىن بۆسۈپ ئۆتكەنلىكىنى تەبرىكلەشتى. بايلور خانىم تەبرىكلەش پائالىيىتىنىڭ بىر قىسمى سۈپىتىدە يەنە قەغەزدىن بىر قەبرە قىيدى، ئۈستىگە «مەن قىلالمايمەن» دېگەن خەتنى، ئوتتۇرىسىغا «خاتىرجەم يېتىڭ» دېگەن خەتنى، ئاستىغا شۇ كۈننىڭ چېسلاسىنى يازدى.

بايلور خانىم قەغەزدىن ياسالغان قەبرىنى سىنىپقا ئېسىپ قويدى. ھەر قېتىم ئوقۇغۇچىلار ئىختىيارسىز «مەن قىلالمايمەن...» دەپ سالغىنىدا ئۇلارغا بۇ «قەبرە»

نى كۆرسىتەتتى، ئوقۇغۇچىلار شۇ ھامان «مەن قىلالمايمەن» ئېپەندىنىڭ ئاللىقاچان ئۆلۈپ كەتكەنلىكىنى يادىغا ئېلىشىپ، مەسىلىنى ھەل قىلىشنىڭ ئىجابىي ئۇسۇلى ئۈستىدە ئىزدىنەتتى.

مۇلاھىزە:

كۆپىنچە كىشىلەر تۇرمۇشتا قىينىچىلىققا يولۇققاندا «مەن قىلالمايمەن» دېگەن سۆز تەرىپىدىن چۈشەپ قويۇلۇپ، رېئال تۇرمۇشتىكى قىينىچىلىق ۋە خىرىسقا تۇغرا مۇئامىلە قىلمايدۇ ـ دە، ئۆزىدىكى يوشۇرۇن ئىقتىدارنى تولۇق جارى قىلدۇرالمايدۇ. مەسىلىگە دۇچ كەلگەندە، ئۆزىمىزدىكى ئاشۇ «قىلالمايمەن»لەرنى گۆرگە تىقىۋېتىپ، ئالدىمىزدىكى ئىشلارغا ئىجابىي مۇئامىلىدە بولساق، چوقۇمكى قىينىچىلىق ئاسانلا ھەل بولۇپ كېتىدۇ.

باتۇرلۇقنى ئۆگىنىش

بىز قورقۇشقا تېگىشلىك بىردىنبىر نەرسە ــ قورقۇنچاقلىق.

ــ روسېۋېلت

ئامېرىكا زۇڭتۇڭى ئېيسېن خوۋېرنىڭ كىچىك چېغىدا مۇنداق بىر ئىش بېـ شىدىن ئۆتكەن: ئۇ بەش ياش چېغىدا تاغىسىنىڭ ئۆيىگە ئويىنغىلى بارىدۇ. تاغىسـ ىنىڭ بىر جۈپ غېزى بولۇپ، غاز ئېيسېن خوۋېرنى كۆرۈپلا غەلىتە غاقىلداپ ئۇنى قوغلاپ كېتىدۇ. ئېيسېن خوۋېر بۇنداق ھەيۋىدىن قورقماي تۇرالىسۇنمۇ؟ ئۇ جېنىـ ىنىڭ بارىچە قاچىدۇ ۋە يىغلىغىنىچە چوڭلارغا زارلىنىدۇ.

ئېيسېن خوۋېر بىرنەچچە قېتىم قورقۇپ كەتكەندىن كېيىن دادىسى ئۇنىڭ قولىغا بىر كونا سۈپۈرگىنى تۇنقۇزۇپ قويىدۇ ۋە غازنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

ــ سەن چوقۇم ئۇنىڭ ئۇستىدىن غەلىبە قىلالايسەن، ــ دەيدۇ.

354

غاز قايتا ئېتىلغاندا ئۇ سۈپۈرگىنى تۇنقىنىچە لاغىلداپ تېترەپ كېتىدۇ. لېكىن تۇيۇقسىز غەيرەتكە كېلىپ قاتتىق بىر ۋارقىرايدۇ ـ دە، سۈپۈرگىنى كۆتۈرـ گىنىچە غازغا قاراپ ئېتىلىدۇ. غاز بۇرۇلۇپلا قاچىدۇ، ئۇ توختىمای قوغلايدۇ ۋە غازنى زەربە بىلەن ئۇرىدۇ، ئاغرىقتا چىدىمىغان غاز غاقىلدىغىنىچە قېچىپ كېتىدۇ. شۇنىڭدىن كېيىن غاز ئۇنى كۆرسىلا ئۆزىنى چەتكە ئالىدىغان بولىدۇ.

ئۇ ھەر كۈنى مەكتەپتىن قايتقىنىدا يېشى ئۆزى بىلەن تەڭ، لېكىن بەستى قاـ ۋۇلراق، ئۇرۇشقاق بىر بالا دائىم ئۇنى بوزەك قىلاتتى. بىركۈنى بۇ ئىشنى ئۇنىڭ دا ـ دىسى كۆرۈپ قالىدۇ ۋە ئوغلىغا:

ــ سەن نېمىشقا ئۇ بالىنىڭ سېنى بوزەك قىلىشىغا قاراپ تۇرىسەن؟ بېرىپ ئۇ شۇمنى ھەيدىۋەت، ــ دەپ ۋارقىرايدۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئېيسېن خوۋېر قېچىشتىن توختاپ ئۆزى ئاجايىپ قورقىدىغان

رەقىبىگە قارشى ھۇجۇمغا ئۆتىدۇ. ئۇنىڭ بۇ ھەرىكىتىدىن قورقۇپ كەتكەن رەقىبى بەدەر تىكىۋېتىدۇ. بۇنى كۆرگەن ئېيىسېن خۇۋېر تېخىمۇ يۇرەكلىنىپ، رەقىبىنى تۇتۇۋالىدۇ ـ دە، سۇرلۇك ۋە جىددىي قىياپەتتە:

ــ بۇنىڭدىن كېيىن يەنە چىشىمغا تېگىدىغان بولساڭ، ئەمدى تايىقىڭنى يەيسەن، ــ دەپ ئاگاھلاندۇرىدۇ.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا بىز دائىم مۇنداق خاتالىق ئۆتكۈزۈشتىن خالىي بولالمايمىز: مەسىلە بىلەن تېخى تولۇق ئۇچراشماي تۇرۇپلا ئۇنى ھېچ ئىشتىن ھېچ ئىش يوقلا كۆپتۇرۇپ يوغان قىلىۋېتىمىز ـ دە، ئۇنىڭدىن ئۇركۈپ ئۆزىمىزنى قاچۇرىمىز، ئاخىرى بېرىپ ئۆزىمىز تەرىپىدىن مەغلۇپ قىلىنىمىز. ئەمەلىيەتتە، مەسىلە ۋە قىيىنچىلىقلارنىڭ كۆپىنچىسى بىز ئويلىغاندەك ئۇنچىۋالا ئېغىرمۇ ئەمەس، پەقەت ئۇنىڭغا باتۇرلۇق بىلەن يۈزلىنەلىسەكلا مەسىلىنىڭ كۆپىنچىسى ئۆزلىكىدىن ھەل بولۇپ كېتىدۇ.

فارادايىنىڭ خىزمەت تېپىشى

كىشىلىك تۇرمۇشتىن ئۆزىنىڭىزنى قاچۇرماڭ، ئۆزىڭىزنى زىيادە تۆۋەن چاغلىماڭ. دادىلىق بىلەن توختىماي ئالغا ئىلگىرىلەڭ.

ـــ ئىكبىدايساكۇ

ئەنگلىيە خان جەمئىيىتى ئاتاقلىق پىروفېسسور جونېسقا ئىلمىي تەتقىقات يارىمچىسى تالىلماقچى بولىدۇ. بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان ياش تۇپلەش ئىشچىسى فاراداي ھاياجانلىنىپ دەرھال بەلگىلەنگەن ئورۇنغا بېرىپ ئۆزىنى تىزىمغا ئالدۇرىدۇ. لېكىن تاللاش ئىمتىھانى ئېلىنىدىغان كۈننىڭ ھارپىسى فاراداي تۇيۇقسىز ئۆزىنىڭ ئادەتتىكى بىر ئىشچى بولغانلىق سەۋەبلىك ئىمتىھانغا قاتنىشىش سالاھىيىتىنىڭ ئېلىپ تاشلانغانلىقى ھەققىدىكى ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇپ ئالىدۇ.

بۇنى ئاڭلىغان فاراداي ھەيران بولغىنىدىن داڭ قېتىپ تۇرۇپلا قالىدۇ ۋە ئاچچىقىغا چىدىماي تاللاش ھەيئىتىدىكىلەر بىلەن زاكونلىشىدۇ. ھەيئەتلەر ھاكاۋۇرلۇق بىلەن ئۇنى مازاق قىلىپ:

ـــ بۇنىڭغا ئامال يوق، پىروفېسسور جونېس قوشۇلماي تۇرۇپ ئادەتتىكى بىر تۇپلەش ئىشچىسىنىڭ خان جەمەتى ئىنستىتۇتىدا ئىشلىشى مۇمكىن ئەمەس، ـــ دەيدۇ. فاراداي ئىككىلىنىپ قالىدۇ. ئەگەر جونېس پىروفېسسور بىلەن كۆرۈشمىسە تاللاش ئىمتىھانىغا قاتنىشىش پۇرسىتىدىن قۇرۇق قالىدىغان گەپ. لېكىن ئاددىي بىر تۇپلەش ئىشچىسى ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمەن دېسە بۇ داڭلىق پىروفېسسور ئۇنى كۆزگە ئىلارمۇ؟

فاراداي قاتمۇ قات غەم ـ ئەندىشە ئىچىدە قالىدۇ. شۇنداقتىمۇ ئۆزىنىڭ كىشىلىك ھاياتتىكى ئارزۇسىغا يېتىش ئۈچۈن، قەتئىي ئىرادىگە كېلىپ پىروفېسسور جونېسنىڭ ئۆيىگە كېلىدۇ. پىروفېسسورنىڭ ئىشىكى ئىتىك بولۇپ، فاراداي

ئىشىك ئالدىدا خېلىغىچە ئىككىلىنىپ تۇرۇپ قالىدۇ.

ئاخىرى ئۇ پىروفېسسورنىڭ ئىشىكىنى قورقۇمسىرىغان هالدا ئاستا چېكىدۇ.

ئۆيدىن زۇۋان چىقمىغاچقا فاراداي ئىشىكنى قايتا چەكمەكچى بولۇپ تۇرۇشىغا ئىشىك ئېچىلىپ، مەڭزىلىرى قىپقىزىل، چاچ ـ ساقاللىرى تولۇق ئاقارغان، روهى كۆتۈرەڭگۈ بىر مويسېپىت چىقىپ ئۇنىڭغا بىر قۇر قارىۋەتكەندىن كېيىن:

ــ ئىشىك ئوچۇقتى، كىرىڭ، ــ دەيدۇ كۈلۈمسىرەپ.

ــ پىروفېسسورنىڭ ئۆيى پەقەت تاقالمامدۇ؟ ــ دەپ سورايدۇ فاراداي شۇبهىلەنگەن هالدا.

ــ نېمىشقا تاقىلىپ قالغۇدەك؟ ــ دەيدۇ مويسېپىت كۈلۈپ تۇرۇپ، ــ باشقىلارنى سىرتقا قويۇپ قويغىنىڭ، ئۆزۈڭنى ئۆيىنىڭ ئىچىگە سولاپ قويغىنىڭ بىلەن ئوخشاش. ئۇنداق ئەخمەقلاردىن بولغۇم يوق ـ تە مېنىڭ. بۇ مويسېپىت دەل پىروفېسسور جونېس ئىدى. پىروفېسسور فارادايىنى ئۆيىگە تەكلىپ قىلىپ، ئۇنىڭ دېگىنىلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بىر ۋاراق قەغەزگە خەت يېزىپ ئۇنى فارادايغا بېرىپ:

ــ يىگىت، بۇ خەتنى ئېلىپ، تاللاش هەيئىتىدىكىلەرگە مېنىڭ قوشۇلغانلىقىمنى ئېيتىڭ، ــ دەيدۇ.

قاتتىق ۋە كەسكىن تاللاش ئارقىلىق تۇپلەش ئىشچىسى فاراداي ئاخىرى پىروفېسسور جونېسنىڭ تەتقىقات يارىدەمچىلىكىگە تاللىنىپ، ئەنگلىيە خان جەمەتى ئىنستىتۇتىنىڭ هەشەمەتلىك دەرۋازىسىدىن ئاتلايدۇ.

مۇلاهىزە:

تەشۋىشلىنىش، ۋەهىمە بىسىش دېگەنلەر ئادەم ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدا دائىم يولۇقۇپ تۇرىدىغان ئەهۋال. ئۇ دائىم ئادەمنىڭ ئۆزىگە ئىگە بولۇشىنى چەكلەپ، تۇرمۇش خۇشاللىقىنى ئازايتىپ، ئۆسۈپ يېتىلىشىگە كاشىلا پەيدا قىلىدۇ. شۇڭا، پسىخىك جەهەتتىن مۇكەممەل بولغان ياشلار ۋەهىمىنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇپ، هەرقانداق جاپالىق، خەتەرلىك ئىشقا ياشلاردا بولۇشقا تېگىشلىك جاسارەت ۋە غەيرەت بىلەن يۈزلىنىپ، قىلىشقا تېگىشلىك ئىشنى تىرىشىپ ياخشى قىلىشى لازىم.

قەلب ئىشىكىنى قۇلۇپ سېلىۋالماق

باشقىلارنىڭ ئالغا ئىلگىرىلىشىگە توسالغۇ بولۇش نامەلۇم نەرسە بولماستىن بەلكى ئاللىبۇرۇن مەلۇم بولغان تەرسىدۇر.

— لاروشفۇكو

سېھىرگەر چائۇننىڭ ماھارىتى يۇقىرى بولۇپ، قىسقىغىنە ۋاقىتتىلا ھەرقانداق مۇرەككەپ قۇلۇپنى ئېچىۋېتەلەيتتى ھەم بىرەر قېتىممۇ مەغلۇپ بولۇپ باقمىغانىدى. ئۇ ئۆزىگە ئالاھىدە تىكىلگەن كىيىم كىيگەن ھەمدە يېنىدا باشقىلار قاراپ تۇرمىغان ئەھۋالدا ھەرقانداق سولاقتىن 60 سېكۇنت ئىچىدە قۇتۇلۇپ چىقىشتىن ئىبارەت ناھايىتى يۇقىرى نىشاننى بېكىتكەن.

ئەنگلىيەدىكى مەلۇم بىر كىچىك بازارنىڭ پۇقرالىرى چائۇنغا جەڭ ئېلان قىلىپ، ئۇنى قەستەن يەرگە قاراتماقچى بولىدۇ. ئۇلار تۆمۈردىن ئىنتايىن پۇختا بىر قەپەز ياساپ، ئۇنىڭغا قارىماققا ئادەتتىكىچە كۆرۈنىدىغان قۇلۇپتىن بىرنى سالىدۇ ۋە چائۇننى بۇ قەپەزدىن چىقىپ كېتەلەيدىغان ـ كېتەلمەيدىغانلىقىنى كۆرۈپ بېقىشقا تەكلىپ قىلىدۇ.

چائۇن بۇ جەڭنى قوبۇل قىلىدۇ ۋە ئالاھىدە تىكىلگەن كىيىمىنى كىيىپ قەپەزگە كىرىدۇ. قەپەزنىڭ ئىشىكى تاقىلىشى بىلەن تەڭ، كۆپچىلىك بەلگىلىمە بويىچە قەپەزگە ئارقىسىنى قىلىپ ئۇنىڭغا قارىمايدۇ. چائۇن يانچۇقىدىن ئالاھىدە ياسالغان سايمىنىنى ئېلىپ ئىشقا كىرىشىدۇ.

ئارىدىن 30 مىنۇت ئۆتۈپ كېتىدۇ، چائۇن قۇلۇپقا چاپلىغىنىچە ئىشىنى داۋاملاشتۇرىدۇ؛ 45 مىنۇت، بىر سائەت ئۆتىدۇ، چائۇن تەرلەشكە باشلايدۇ. ئىككى سائەتمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ، لېكىن قۇلۇپ زادىلا ئېچىلمايدۇ. ئاخىرى ئۇ ھېرىپ ھالىدىن كېتىپ قەپەزنىڭ ئىشىكىگە يۆلەنگىنىچە ئولتۇرۇپ قالىدۇ، ئويلى-

مىغان يەردىن قەپەزنىڭ ئىشىكى ئېچىلىپ كېتىدۇ. ئەسلىدە قەپەزنىڭ ئىشىكىگە قۇلۇپ سېلىنمىغان بولۇپ، ھېلىقى ئېچىلمىغان جاھىل قۇلۇپ قۇلۇپىنىڭ شەكلىدىكى نەرسە ئىكەن.

كىچىك بازارنىڭ پۇقرالىرى بۇ داڭلىق قېچىپ قۇتۇلۇش مۇتەخەسسىسىنى مانا مۇشۇنداق ئەخمەق قىلىدۇ. ئىشىككە قۇلۇپ سېلىنمىغان تۇرسا، نەدىكى قۇلۇپىنى ئاچقۇلۇق؟ گەپ، چائۇننىڭ قەلب ئىشىكىگە قۇلۇپ سېلىنىپ قالغانىدى.

مۇلاھىزە:

تەجرىبە بەزى ھاللاردا ئالغا ئىلگىرىلىشىمىزدىكى بويۇنتۇرۇق بولۇپ قالىدۇ. ئۆزىمىزنىڭ دەسلەپكى كۆز قارىشىغا ئېسىلۋېلىش ئىدىيە ۋە ھەرىكىتىمىزنى چۈشەپ قويىدۇ. شۇڭا، ھەرقانداق ئىشنى قىلغىنىمىزدا ئۆزىمىزنى قەلب ئىشىكىمىزگە قۇلۇپ سېلىپ قويماسلىق ھەققىدە ئەسكەرتىپ تۇرۇشىمىز كېرەك.

كۆڭلىگىزدىكى ئېغىر تاشنى تاشلىۋېتىڭ

ئىش قىلىشتىن قورقمايدىغان ئادەمنىڭ ئالدى ئۇچۇق بولىدۇ.

ـــ تەجرىي تاكېئو

مەلۇم بىر پادىشاھ ئون شاھزادىسى ئىچىدىن بىر خان ۋارىسى تاللىماقچى بولۇپ، بىر ۋەزىرىگە ئىككى قاسىنقى سۇ ئېقىپ تۇرىدىغان يولنىڭ ئوتتۇرىسىغا «قورام تاش»تىن بىرنى قويۇشقا خۇپىيانە بۇيرۇپتۇ. بۇ يولدىن ئۆتۈشتە مۇشۇ «قورام تاش»قا توغرا كېلىپ، تاشنى يا ئېلىۋېتىشكە، يا يامىشىپ ئۆتۈشكە ۋە ياكى ئايلىنىپ ئۆتۈشكە توغرا كېلىدىكەن. ئىش پۈتكەندىن كېيىن پادىشاھ شاھزادىلەرگە تاش قويۇلغان يول بىلەن مېڭىپ بىر پارچە مەخپىي مەكتۇپنى مەلۇم بىر ۋەزىرنىڭ قولىغا ئەڭ تېز سۈرئەتتە يەتكۈزۈشنى بۇيرۇپتۇ. شاھزادىلەر ۋەزىپىنى ناھايىتى تېزلا ئورۇندىتۇ. پادىشاھ شاھزادىلەردىن: ـــ سىلەر مەكتۇپنى ۋەزىرگە قانداق يەتكۈزۈدىڭلار، ـــ دەپ سورايتۇ.

ـــ مەن تاشتىن يامىشىپ ئۆتتۈم، ـــ دەيتۇ بىرى؛ ـــ مەن سۇدىن كېمە ئارقىلىق ئۆتتۈم، ـــ دەيتۇ يەنە بىرى؛ ـــ سۇدىن ئۈزۈپ ئۆتتۈم، دېگۈچىلەرمۇ بوپتۇ.

پەقەت ئەڭ كىچىك شاھزادىلا: ـــ مەن يول بويى يۈگۈرۈپ ماڭدىم، ـــ دەيتۇ.

ـــ يولۇڭنى قورام تاش توسۇۋالمىدىمۇ؟ ـــ سورايتۇ پادىشاھ.

ـــ مەن ئۇنى مۇنداقلا ئىتتىرىۋەتتىم، ئۇ تاش سۇغا چۈشۈپ كەتتى.

ـــ شۇنداق چوڭ تاشنى قانداق ئىتتىرەلىدىڭ؟

ـــ مەن شۇ سىناپ باقاي دېگەن مەقسەتتە شۇنداقلا ئىتتىرىۋەتتىم، تاش ئورنىدىن قوزغىلىپ كەتتى.

ئەسلىدە ھېلىقى «قورام تاش» پادىشاھ بىلەن ۋەزىر ئىنتايىن يېنىك ماتېرىيال-دىن ياسىغان تەقلىدىي تاش ئىكەن. شۇنداق قىلىپ سىناپ بېقىشقا ماھىر شاھزادە خان ۋارىسلىقىغا تاللىنىپتۇ.

مۇلاھىزە:

كۆپىنچە ھاللاردا قىيىنچىلىق ئويلىغىنىمىزدەك ئۇنچۇالا قورقۇنچلۇق ئەمەس. كۆڭلى-مىزدىكى ئەندىشىدىن قۇتۇلۇپ، سىناپ كۆرۈشكە جۈرئەت قىلساقلا ھەرقانچە زور قىيىنچىلىق-مۇ بىزگە يول بېرىدۇ.

ئۆزگىچە ۋەزىپىدىن ئايرىلىش نۇقتىسى

تامچە سۇنىڭ تاشنى تېشىۋېتىشى كۈچتىن بولماستىن، بەلكى كېچە ـ كۈندۈز توختىماي تامچىلىغانلىقىدىن بولغان.

ـــ ئورۇى دىنس

داڭقى چىققان بىر مال ساتقۇچى قېرىپ قالغانلىقتىن ئارامغا چىقماقچى بولۇپ، كەسىپ جەمئىيىتى ۋە جەمئىيەتتىكى ھەر ساھەنىڭ تەكلىپىگە بىنائەن ئۇ شەھەردىكى ئەڭ چوڭ تېياتىرخانىدا ۋەزىپىدىن ئايرىلىش نۇقتىسى سۆزلىمەكچى بولۇپتۇ.

نۇتۇق سۆزلىنىدىغان كۈنى، تېياتىرخانا ئادەم دېگىزىغا ئايلىنىپتۇ. كىشىلەر شۇ زامانىدىكى ئەڭ مۇنەۋۋەر بۇ مال ساتقۇچىنىڭ ئېسىل نۇتقىنى تاقەتسىزلىك بىلەن كۈتەتتى. پەردە ئاستا ـ ئاستا ئېچىلدى، سەھنىنىڭ قاق ئوتتۇرىسىغا ئىنتايىن يوغان بىر تۆمۈر شارچە ئېسىلغان بولۇپ، تۆمۈر شارچىنى ئېسىش ئۈچۈن ئالايىپ چوڭ تۆمۈر جازا ئورنىتىلغانىدى.

بىر مويسىپىت كىشىلەرنىڭ قىزغىن ئالقىش ساداسى ئىچىدە ئوتتۇرىغا چىقىپ، تۆمۈر جازىنىڭ يېنىدا كېلىپ توختىدى. ئۇ ئۈچىسىغا يېپىڭى سپورتچىلار كىيىمى كىيگەن بولۇپ، كىشىلەرگە كۈلۈمسىرىگىنىچە قاراپ تۇراتتى.

كىشىلەر ئۇنىڭ قانداق قىلىدىغانلىقىنى بىلەلمەي ھەيرانلىق نەزىرى بىلەن قارىشىپ تۇراتتى.

بۇ ۋاقىتتا ئىككى مۇلازىم يوغان بىر بازغانىنى مويسىپىتنىڭ ئالدىغا قويۇپ قويدى. رىياسەتچى:

ـــ قاۋۇلراق ئادەمدىن ئىككىگىلار سەھنىگە چىققان بولسىڭلار، ـــ دېدى. خېلى

كۆپ يىگىت سەھنىگە چىقماقچى بولدى. لېكىن ھەربىرىنى چاقىرىلىپ ئىككى يىگىت ئاللىقاچان سەھنىگە چىقىپ بولغانىدى.

مويسىپەت ئۇ ئىككىسىگە بازغان بىلەن ئېسىقلىق تۆمۈر شارچىنى تاكى پۈتۈن لاگىشىغىچە ئۇرۇشنى بۇيرىدى.

ياشلاردىن بىرى چاقىرىلىپ بىلەن بازغاننى ئېلىپ قەدىمىي رۇسلاپ پۇتۇن كۈچى بىلەن تۆمۈر شارچىنى ئۇردى، لېكىن تۆمۈر شارچا مىتمۇ قىلىپ قويمىدى. يىگىت بىر نەچچىنى ئۇرا ـ ئۇرمايلا ئۆپكىسى پۈتۈلەپ ھاسىراپ بولالمايلا قالدى.

يەنە بىر ياشمۇ بوش كەلمەي بازغاننى ئېلىپ تۆمۈر شارچىنى ئۇرۇشقا باشلىدى. لېكىن تۆمۈر شارچا مىدىرلاپ قويايمۇ دېمەيتتى.

پەستە ۋارقىرىغان، ئىسقىرتقان ئاۋازلار كۆتۈرۈلدى. تاماشىبىنلار بۇنداق قىلىشنىڭ ھېچقانداق ئۇنۇم بەرمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلىشىپ، مويسىپەتنىڭ چۈشەندۈرۈشىنى كۈتۈپ تۇرۇشتى.

زال ئىچى جىمىدى. مويسىپەت يانچۇقىدىن كىچىك بىر بولقىنى ئېلىپ، ھېلىقى غايەت چوڭ تۆمۈر شارچىغا زەڭ سېلىپ قارىۋەتكەندىن كېيىن، كىچىك بولقا بىلەن ئۇنى بىرنى چەكتى، ئاندىن سەل توختىۋېلىپ يەنە بىرنى چەكتى. كىشىلەر بۇنىڭغا ھەيرانلىق نەزىرىدە قارىشاتتى. مويسىپەت بولسا ئاشۇنداق بىرنى چېكىپ قويۇپ سەل توختايتتى ۋە يەنە چېكەتتى. مۇشۇنداق تەرتىپىدە ئاردىدىن ئون مىنۇت ئۆتتى، 20 مىنۇتمۇ ئۆتتى. زالدىكىلەر غودۇراشقا باشلىدى، بەزىلەر ھەتتا تىللاشقا باشلىدى. كىشىلەر نارازىلىقىنى ھەر خىل ئاۋاز ۋە ھەرىكەت ئارقىلىق ئىپادىلىمەكتە ئىدى. لېكىن مويسىپەت تۆۋەندىكىلەرنىڭ ۋارقىرغانلىرىنى ئاڭلىمىغاندەك ئۆز زىنىڭ ئىشىنى قىلىۋەردى. بەزىلەر زالدىن يېنىپ چىقىشقا باشلىدى، زال شالاڭشىپ قالدى. زالدا قالغانلارمۇ تولا ۋارقىراپ ھېرىپ كەتتىمۇ قانداق، ئاستا ـ ئاستا جىمىشقا باشلىدى.

مويسىپەت تۆمۈر شارچىنى بىر سائەتكە يېقىن ئۇرغاندىن كېيىن، ئالدىنقى رەتتە ئولتۇرغان بىر كىچىك بالا تۇيۇقسىز: ــ تۆمۈر شارچا مىدىرلىدى، ــ دەپ ۋارقىرىدى. شۇ زامان زال ئىچى قاينىۋاتقان قازانغا سۇ قۇيغاندەك جىمىپ كەتتى، كىشىلەر پۈتۈن دىققىتىنى يىغىپ تۆمۈر شارچىغا تىكىشتى. تۆمۈر شارچا سەپسېـ

لىپ قارىماسا بىلگىسىز دەرىجىدە بوش مىدىرلاۋاتاتتى. مويىسىپىت شارچىنى ئۇ-رۇشنى بىر خىلدا داۋاملاشتۇرماقتا ئىدى، بۇ چاغدا كىشىلەر كىچىك بولقىنىڭ تۆمۈر شارچىغا تەگكەندىكى ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك بولدى، تۆمۈر شارچە مويىسىپىت-نىڭ توختىماي ئۇرۇۋېرىشى نەتىجىسىدە بارغانسېرى قاتتىق پۈلاڭشىپ، «داڭ، داڭ» ئاۋاز چىقىرىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ غايەت زور كۈچى مەيداندىكىلەرنى ھەيران قالدۇر-غانىدى. مەيداندا گۈلدىراس ئالقىش ساداسى ياڭرىدى، مويىسىپىت ئالقىش ساداسى ئىچىدە كەينىگە ئۆرۈلۈپ كىچىك بولقىنى ئاستا يانچۇقىغا سالدى.

مۇلاھىزە:

مۇۋەپپەقىيەت ئاددىي ئىشنى تەكرار قىلىشتىن ۋۇجۇدقا چىقىدۇ. ئەمەلگە ئاشمايدىغان قۇرۇق خىيالنى ئاز قىلىپ، قىينىچىلىقتىن قورقماي ئالغا ئىلگىرىلەپ، ھەربىر ئىشنى تىرىش-چان ۋە ئەستايىدىللىق بىلەن قىلغاندىلا ئۈنۈم ـ بېسىق بولۇپ غەلىبىنى قولغا كەلتۈرگىلى بولىدۇ.

ئۆمۈچۈك ئادەمنىڭ كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان ئىشى

جاسارەت خورىمايدىغان بىردىنبىر كۇچ، شۇنداقلا كىشىلەر مەڭگۈ ھازىرلاشقا تېگىشلىك كۇچ.

—— شاپېنخاۋېر

1983 ـ يىلى دوبسون ھان قۇرۇق قول تامغا يامىشىپ، نيۇيورك ئىمپېرىيە بىناسىغا چىقىپ، دۇنيا جىنس رېكورتىنى يارىتىقاندىن باشقا يەنە «ئۆمۈچۈك ئادەم» دېگەن نامغىمۇ ئېرىشتى.

ئامېرىكا ئېگىزلىكتىن قورقۇش كېسىلىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش بىرلەشمە يىغىنى بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، «ئۆمۈچۈك ئادەم» ھانغا خەت يېزىپ، ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش جەمئىيىتىنىڭ مەسلىھەتچىلىكىگە تەكلىپ قىلدۇ.

ھان تەكلىپنامىنى تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كېيىن، بىرلەشمە يىغىنىڭ رەئىسى جونسۇنغا تېلېفون قىلىپ، 1042 ـ نومۇرلۇق ئەزانىڭ ماتېرىيالىنى تەكشۈرۈپ بېرىشنى ئېيتىدۇ. جونسون 1042 ـ نومۇرلۇق ئەزانىڭ ماتېرىيالىنى تېزلا تاپىدۇ. بۇ ئەزانىڭ ئىسمى دوبسون ھان ئىدى. ئۇلار مەسلىھەتچىلىككە تەكلىپ قىلغان «ئۆمۈچۈك ئادەم» ئەسلىدە ئېگىزلىكتىن قورقۇش كېسىلى بار ئادەم ئىدى.

جونسون بۇنىڭدىن قاتتىق ھەيران قالدۇ. بىرىنچى قەۋەتنىڭ بالكونىدا تۇرسىمۇ قورقۇپ يۇرىكى سېلىپ كېتىدىغان ئادەم قانداق قىلىپ 400 مېتىرلىك ئېگىز بىناغا قۇرۇق قول يامىشىپ چىقالىدىكەنە؟ شۇنىڭ بىلەن ئۇ دوبسون ھاننى ئۆزى بىۋاستە زىيارەت قىلماقچى بولىدۇ.

جونسون دوبسون ھاننىڭ شەھەر سىرتىدىكى ئۆيىگە كېلىدۇ. ئۇ كەلگەندە بۇ يەردە بىر تەبرىكلەش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلۈۋاتاتتى، ئون نەچچە مۇخبىر بىر مومايىنى

ئورنۇبلىپ، ئۇنى زىيارەت قىلىۋاتاتتى.

ئەسلىدە دوبسون ھانناڭ 94 ياشقا كىرگەن ئۇلۇغ مومىسى دوبسون ھاننىڭ رېكورت يارىتقانلىقىنى ئاڭلاپ، يۇز نەچچە كىلومېتىر يىراقلىقتىكى يۇرتىدىن بۇ يەرگە پىيادە كەلگەنىكەن. ئۇلۇغ مومىسىنىڭ بۇ ئىشى دوبسون ھان يارىتقان رېكورتقا تېخىمۇ ھۆسن قوشقانىدى.

مومايناڭ بۇ ئىشىنىڭ ئويلىمىغان يەردىن مومايناڭ يۇز كىلومېتىرغا پىيادە مېڭىشى بويىچە دۇنيا رېكورتىنى يارىتىدىغانلىقىنى كىم ئويلىغان دەيسىز. موماي مۇخبىرنىڭ:

ــ پىيادە يولغا چىققانلىرىدا ياشىنىپ قالغانلىقلىرى سەۋەبلىك نىيەتلىرىدىن يېنىۋېلىشنىمۇ ئويلاپ باققانمۇ؟ ــ دەپ سورىغان سوئالىغا ناھايىتىمۇ روھلۇق ھالدا:

ــ يىگىت، بىراقلا يۇز كىلومېتىرغا يۈگۈرۈشكە غەيرەت بولمىسا بولمايدۇ. لېكىن بىر قەدەم يول مېڭىشقا غەيرەت بولمىسىمۇ بولۋېرىدۇ. سەن بىر قەدەم، بىر قەدەمدىن ماڭساڭ ۋە بۇ بىر قەدىمىڭنى توختىماي داۋاملاشتۇرۇۋەرسەڭ، يۇز كىلومېتىر يول تۈگەپ كېتىدۇ، ــ دەپ جاۋاب بېرىدۇ.

ئېگىزلىكتىن قورقۇش كېسىلىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش بىرلەشمە يىغىنىنىڭ رەئىسى جونسون بىر چەتتە قاراپ تۇرۇپ، دوبسون ھاننىڭ ئىمپېرىيە بىناسىغا يامىشىپ چىققانلىقىنىڭ سىرىنى بىردىنلا چۈشىنىپ يېتىدۇ: ئەسلىدە ئۇ يۇقىرىغا يامىشىشتا بىر قەدەملىك غەيرەتتىن پايدىلانغانىكەن.

366

مۇلاھىزە:

قىيىنچىلىقتىن قورقۇپ ئارقىغا چېكىنمەڭ. بىر قەدەم بىر قەدەمدىن يۇقىرى ئۆرلەيدىغان، بىر قەدەم بىر قەدەمدىن چىڭ تۇرىدىغان غەيرەت بولسىلا تاغ ھەرقانچە ئېگىز، يول ھەرقانچە يىراق بولسىمۇ ھامىنى سىز تەرىپىدىن بويسۇندۇرىلىدۇ.

سەت ئۆردەك چۆجىسىدىن ئاققۇغىچە

تۇغما نالانىنىڭ ئۆزى ئادەمنى تىرىشىشقا ئۇندەيدىغان كۈچ.

ـــ دىۋىگت

نوبېل خىمىيە مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن ئوتتو ۋىللاچ ئىلگىرى نەتىجە قازىنىشىدىن ئۈمىد كۈتكىلى بولمايدىغان «كالۋا ئوقۇغۇچى» ئىدى. ئۇ ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چېغىدا ئاتا ـ ئانىسى ئۇنى ئەدەبىيات ئۆگىنىشكە بېرىدۇ. لېكىن ئويلىمىغان يەردىن ئۇ ئەدەبىياتتا بىر يىل ئوقۇغاندىن كېيىن ئوقۇتقۇچى ئۇنىڭ باھالاش قەغىزىگە: ـــ ۋىللاچ ئىنتايىن زور تىرىشچانلىق كۆرسەتتى، لېكىن سەل قاتمالراق. بۇنداق ئادەمنىڭ ئەخلاقى ھەرقانچە ياخشى بولغان بىلەن يەنىلا ئەدەبىياتتا ئۇزۇپ چىقالمايدۇ، ـــ دەپ يازىدۇ.

ئامالسىز قالغان ئاتا ـ ئانىسى ئۇنى ئۆزىنىڭ ئارزۇسى بويىچە ماي بوياق رەسىمى سىزىشنى ئۆگىنىشكە بېرىدۇ. لېكىن ۋىللاچ رەسىمنىڭ بەدىئىي قۇرۇلمىسى ۋە سىلىقلىقىغا ماھىر، سەنئەتنى چۈشىنىش ئىقتىدارى سەزگۈر بولمىغانلىقتىن نەتىجىسى سىنىپ بويىچە ھەممىنىڭ ئارقىدا قالىدۇ. ئۇنىڭغا بېرىلگەن باھا ئادەمنى يەرگە قارىتاتتى: ـــ تولىمۇ ئەپسۇس، سىزنىڭ رەسىم سىزىش سەنئىتى جەھەتتىكى ساپايىڭىز ئادەمنى تولىمۇ ئۈمىدسىزلەندۈرىدۇ، بەلكىم كەلگۈسىدە بۇ جەھەتتە ھېچنىمىگە ئېرىشەلمەسلىكىڭىز مۇمكىن.

مانا مۇشۇنداق «دۆت» ئوقۇغۇچىنى كۆرگەن ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك ئۇنى ھېچقانداق نەتىجە يارىتالمايدۇ، ـــ دەپ قارايدۇ. پەقەت خىمىيە ئوقۇتقۇچىسىلا ئۇنى ئەستايىدىل، سەۋرچان، خىمىيە تەجرىبىلىرىنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ ئىشلەيدىغان خاراكتېرگە ئىگە، ـــ دەپ قاراپ، ئۇنىڭغا خىمىيە ئۆگىنىش تەكلىپ نى بېرىدۇ. ۋىللاچ ئوقۇتقۇچىسىنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىپ خىمىيە ئۆگىنىدۇ.

شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇنىڭ يوشۇرۇن كۈچى جانلىنىپ، ئەقىل ـ پاراسىتىنىڭ ئۇچقى كۆزنى قاماشتۇرىدۇ. بۇرۇنقى ساۋاقداشلىرىنىڭ نەزىرىدىكى «سەت ئۆرەك چۈجىسى» ئاخىرى بۈگۈنكى «چىرايلىق ئاققۇ»غا ئايلىنىدۇ.

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق ئادەمنىڭ جىسمىدا ئوتتو ۋىللاچقا ئوخشاش بىر خىل ئالاھىدە ئىقتىدار يوشۇرۇنغان بولىدۇ. پەقەت ئۆزىمىزنىڭ جىسمىدىكى كۆمۈلۈپ ياتقان ئاشۇ «خەزىنە»نى تونۇپ تېپىپ، تىرىشىپ قېزىپ ۋە دادىل ئەملىيەتتىن ئۆتكۈزسەكلا ھەممە تەرىپلەيدىغان نەتىجىگە ئېرىشمەي قالمايمىز.

ئون ئىككىنچى باب ئۆزىگىزدىن ھالقىپ، قەلب گۈلزارلىقىڭىزنى خۇش پۇراق گۈلگە پۈركەڭ

داڭلىق مۇتەپەككۇر ئېمېرسون مۇنداق دېگەن: دۇنيادىن ئايرىلىپ ياشاش ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن ئەمەس، ئادەملەر ئارا ئالاقە بولۇپ تۇرىدۇ. شۇڭا، باشقىلارنىڭ سىزگە سوغۇق مۇئامىلە قىلغانلىقىدىن ئاغرىنماڭ، جاھاندا ئادەمگەرچىلىكنىڭ سۇسلاپ كېتىۋاتقانلىقىدىن رەنجىپمۇ يۈرمەڭ، قەلبىڭىزگە سېلىنغان شۇ قۇلۇپنى ئېچىپ، ئاكتىپ ئالاقىدە بولۇڭ. شۇندىلا ئىجتىمائىي ئالاقىدىكى يېگانىلىقتىن قۇتۇلۇپ، ئادەملەر ئارىسىدىكى ئىللىق مۇھەببەتنى ھېس قىلالايسىز.

ئىككى تال شام

ئالاقە ـــ باردى ـ كەلدىنى تەكرارلاپ تۇرىدىغان ئويۇندىن ئىبارەت، خالاس.
ـــ ئېمېرسون

توم ئىنژېنېر بولۇپ، تۇرمۇشتا نۇرغۇن ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغان. گەرچە يېشى بىر يەرگە بېرىپ قالغان بولسىمۇ، لېكىن كەسپىتە تېخى بىرەر نەتىجىگە ئېرىشەلمىگەنىدى. شۇڭلاشقا ئۇ دائىم بىكارچىلىقتا ئاچچىقلىناتتى، باشقىلارنىڭ ئۆزىنى ئالدىغانلىقىدىن ئاغرىناتتى. بىركۈنى ئۇ خوتۇنىغا:

ـــ بۇ شەھەر مېنى بەك نائۈمىدتە قويدى، بۇ يەردىن كېتىپ، باشقا يەردە ياشاپ باقايمىكىن، ـــ دېدى. دوستلىرى ئۇنى ھەرقانچە توسسىمۇ ئۇنىڭ قارارىنى زادىلا ئۆزگەرتەلمىدى.

شۇنداق قىلىپ ئۇ خوتۇنى بىلەن باشقا بىر شەھەرگە كۆچۈپ باردى. ئۇلار كۆچۈپ كىرگەن يېڭى ئۆيى ئادەتتىكى ياتاق بىناسى ئىدى. تومنىڭ خىزمىتى ئالدىراش بولغاچقا ئەتىگىنى چىقىپ كەتسە كەچتە كېلەتتى، شۇڭا قولۇم ـ قوشنىلىرى بىلەنمۇ ئانچە كارى بولمىدى.

شەنبە كۈنى كەچتە ئۇ خوتۇنى بىلەن ئۆيىنى تازىلاۋاتقاندا تۇيۇقسىز توك كېتىپ قېلىپ، ئۆيى گۆردەك قاراڭغۇلۇققا چۆمىدۇ. توم ئىشتىن چۈشكەندە شام ئېلىۋالمىغانلىقىغا پۇشايمان قىلىپ، دېۋاندا ئولتۇرۇۋېلىپ غودۇڭشىغىلى تۇردى.

تۇيۇقسىز چېكىلگەن ئىشىك قاراڭغۇلۇقنىڭ جىمجىتلىقىنى بۇزدى.

ـــ كىمۇ؟ تومنىڭ بۇ شەھەردە تونۇش ـ بىلىشى يوق ئىدى، شەنبە كەچلىكى باشقىلارنىڭ ئاۋارە قىلىشىنىمۇ خالاپ كەتمەيتتى. شۇڭا خالاپ ـ خالماي ئورنىدىن تۇرۇپ قاراڭغۇدا سىيلاشتۇرۇپ ئىشىكنىڭ ئالدىغا كېلىپ سەۋرسىزلىك بىلەن ئىشىكنى ئاچتى.

ئىشىكنىڭ ئالدىدا بىر قىزچاق تۇراتتى. قىزچاق قورۇنۇپ تۇمغا: ــ ئەپەندى، مەن سىزنىڭ قوشنىڭىز، ئۆيىڭىزدە شام بارمىدۇ؟ ــ دەپ سورىدى. توم:

ــ يوق! دېدى ــ دە ئىشىكنى غەزەپ بىلەن«گوم» مىدە يېپىۋەتتى.

ــ تازىمۇ بىر، ــ دېدى توم خوتۇنىغا غوتۇلداپ، ــ نېمە ئادەمنىڭ ئىچىنى پۇشۇرۇپ، بىز يېڭىلا كۆچۈپ كەلگەن تۇرساق، نەرسە سوراپ كىرگىنى نېمىسى، بۇ قانداق بولغىنى؟

توم ئاچچىقىدا تازا غوتۇلداۋاتقىنىدا ئىشىك يەنە چېكىلدى.

ئۇ ئىشىكنى ئاچتى. ئىشىكنىڭ ئالدىدا بايىقى قىزچاق ئىككى تال شامنى كۆتۈرگىنىچە قاراپ تۇراتتى. قىپقىزىل شام خۇددى قىزچاقنىڭ ئانارەك قىزىرىپ كەتكەن چىرايىغا ئوخشاش كۆزگە ئالاھىدە چېلىقىپ تۇراتتى.

ــ مومام پەسكە يېڭى قوشنىلار كۆچۈپ كەپتۇ، بەلكىم ئۆيىدە شام يوق بولۇشى مۇمكىن، شۇڭا بۇ شامنى ئەكىرىپ بەر دېگەنتى، ــ دېدى قىزچاق.

توم نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي تۇرۇپلا قالدى. ئۇ كۆز ئالدىدا يۇز بەرگەن ئىشتىن ھاڭ ــ تاڭ قالغانىدى. ئۇ تەستە ئېسىگە كېلىپ: ــ سىزگە ۋە مومىڭىزغا رەھمەت، تەڭرىم سىلەرنى ئۆز پاناھىدا ساقلىسۇن، ــ دېدى.

شۇ دەقىقىدىن باشلاپ توم بىردىنلا نۇرغۇن نەرسىنى چۈشەنگەندەك بولدى. ئۇ ئۆزىنىڭ مەغلۇپ بولۇشىدىكى سەۋەبنىڭ ئۆزىنىڭ باشقىلارغا سوغۇق مۇئامىلىدە بولغانلىقى ۋە رەھىمسىزلىكىدىن بولغانلىقىنى تونۇپ يەتتى.

ئۆينىڭ ئىچى يورىدى، ئۇنىڭ قەلبىمۇ يورىدى.

مۇلاھىزە:

باشقىلارنىڭ سىزگە سوغۇق مۇئامىلە قىلغانلىقىدىن ئاغرىنماڭ، جاھاندا ئادەمگەرچىلىكنىڭ سۈسلاپ كېتىۋاتقانلىقىدىن رەنجىپمۇ يۈرمەڭ، قەلبىڭىزگە سىلىنغان شۇ قۇلۇپنى ئېچىپ، ئاكتىپ ئالاقىدە بولۇڭ. شۇندىلا ئىجتىمائىي ئالاقىدىكى بېگانىلىقتىن قۇتۇلۇپ، ئادەملەر ئارىسىدىكى ئىللىق مۇھەببەتنى ھېس قىلالايسىز.

ئېچىۋېتىلگەن گۈللۈك ھەممىدىن چىرايلىق

دۇنيادىن ئايرىلىپ ياشاش ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن ئەمەس، ئادەملەر ئارا ئالاقە بولۇپ تۇرىدۇ.

— ئېمېرسون

مىچىر داڭلىق باي. ئۇنىڭ چىرايلىق ياۋرۇپا نۇسخىسىدىكى ئۆيى، چوڭ گۈللۈكى بار. لېكىن ئۇنىڭ بېشىنى قاتۇرىدىغان مۇنداق بىر قىيىنچىلىقمۇ بار: شۇنداق كۆپ مال ـ مۈلكى بولغاندىن كېيىن، بەلكىم نۇرغۇن ئادەم ئۇنىڭ پېيىدا يۈرگەن بولۇشى مۇمكىن. قانداق قىلىش كېرەك؟ شۇڭلاشقا مىچىر خىزمەتكارغا دەپ ئۆينىڭ تۆت ئەتراپىغا ئېگىز تام قويۇرغۇزدى.

باھارنىڭ كېلىشى بىلەن تەڭ، گۈللۈكتىكى گۈللەر ھۆپپىدە ئېچىلىپ، پۈرۈقى تامدىن ھالقىپ پۈتۈن بازاردىكى خەلقنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىۋالدى. بۇنىڭغا قىزىقىپ قالغان بىرقانچە بالا:

— ھويلىغا چوقۇم ھەر خىل غەلىتە گۈل ـ گىياھلار تىكىلگەن بولۇشى مۇمكىن. ئاڭلىساق يوغان كۆزى بار گۈل بالىلارنى كۆرسە ناخشا ئېيتىدىكەن، — دېيىشىپ، بىر ئامال قىلىپ گۈللۈككە كىرىپ كۆرۈپ بېقىشنىڭ پىلانىنى سوقۇشتى.

قاش قارايغان مەزگىلدە بىرنەچچە بالا بىر ـ بىرىنىڭ مۇرىسىگە دەسسەپ ھويلىغا چۈشتى. ئۇلار سىرلىق گۈلنى ئىزدىشىپ ئۇيان ـ بۇيان چېپىپ يۈرۈپ، خېلى كۆپ گۈل ۋە يۇمران ئوت ـ چۆپلەرنى نابۇت قىلىۋېتىشتى. بۇلارنى ئۆي خىزمەتچىسى كۆرۈپ قېلىپ قوغلىۋەتتى.

بۇنىڭدىن قاتتىق خاپا بولغان مىچىر بۇ ئىشنى دوستىغا سۆزلەپ بەردى.

ــ نېمىشقا تامنى بۇزۇۋەتمەيسەن؟

ــ تامنى بۇزۇۋەتسەم نۇرغۇن مال ـ مۈلكۈمدىن ئايرىلىپ قالىمەن.

ــ قورو تېمىڭ نېمىگە دالدى بولاتتى؟ ئاشۇ بىرنەچچە بالىنى توسالمىغان يەردە، پىشقان ئوغرى ـ قاراقچىنى توسالارما؟

مىچىر دوستىنىڭ پىكرى بويىچە قورو تامنى تولۇق ئېلىۋەتتى. بۇنىڭ بىلەن بالىلار ئالدى بىلەن گۈللۈككە كىرىپ، نەزىرىدىكى سىرلىق گۈلنى ئىزدەشتى. گۈللۈكتە نەدىمۇ ئۇنداق غەلىتە گۈل ـ گىياھ بولسۇن؟ مىچىرنىڭ دوستى بالىلارنى مېھمانخانا ئۆيگە باشلاپ تازا مېھمان قىلغاندىن كېيىن بالىلارغا:

ــ سىلەر گۈللۈككە نەزىرىڭلاردىكى سىرلىق گۈللەرنى تىكىڭلار، ــ دېدى. بۇنى ئاڭلىغان بالىلار خۇشاللىقتىن سەكرىشىپ كەتتى ۋە گۈللۈككە قاراپ چېپىشتى.

مىچىر قورو تامنى ئېلىۋەتكەچكە بازاردىكى كىشىلەرنىڭ ھەممىسى كېلىپ گۈللەرنى تاماشا قىلىشتى. مىچىرمۇ بۇنىڭلىق بىلەن بازاردىكى خەلقنىڭ ھۆرمىتى ۋە قەدىرلىشىگە ئېرىشتى.

بىركۈنى بىر توپ ئوغرى مىچىرنىڭ بارلىق بېساتىنى پاك ـ پاكىز قۇرۇقدۇق ۋەتمەكچى بولۇپ ئۇنىڭ ئۆيىگە ئوغرىلىققا چۈشىدۇ. ئوغرىلار ئەمدىلا گۈللۈككە كىرىشىگە ئۇ يەردە سىرلىق گۈلنى بېقىپ ئولتۇرغان بالىلار كۆرۈپ قالىدۇ. جىك يۈگۈرگىنىچە بېرىپ مىچىرگە خەۋەر قىلىدۇ، جېنسىن بازارغا بېرىپ چوڭلارنى باشلاپ كېلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئوغرىلار ئىشتىن خەۋەر تېپىپ كەلگەن مىچىر ۋە بازاردىكىلەرنىڭ قولىغا چۈشىدۇ.

تەبرىكلەش زىياپىتىدە مىچىر كۆچىلىككە: ــ سىلەرگە رەھمەت ئېيتىمەن، سىلەر ماڭا ــ ئېچىۋېتىلگەن گۈللۈكلا ھەممىدىن بىخەتەر، ھەممىدىن گۈزەل بولىدىغانلىقىدەك ئۇلۇغ بىر ھەقىقەتنى بىلدۈردۈڭلار، دەيدۇ. مىچىرنىڭ بۇ سۆزى كۆچىلىكنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا ئېرىشىدۇ.

مۇلاھىزە:

تۇرمۇشتا بەزىلەر ئۆزىنى باشقىلار بىلەن قارىمۇقارشى ئورۇنغا قويۇپ، ئىلكىدىكى نەرسىلەردىن باشقىلار بىلەن ئورتاق بەھىر ئېلىشنى خالىمايدۇ. بۇنداق قىلىش ئەخمىقانىلىق. ئەمەلىيەتتە، قەلبىنىڭ قورشاۋىنى بۇزۇپ تاشلاپ، باشقىلار بىلەن تەڭ بەھرىلەنسەڭز، باشقىلارغا يارقىن كەڭلىك ئاتا قىلغان بولىسىز، باشقىلارمۇ سىزنى ھەم چىن كۆڭلىدىن ھىمايە قىلىدۇ.

«خەيرلىك سەھەر» دېيىشنى ياخشى كۆرىدىغان مىسسىيونېر

ئاز ساندىكى ئادەمگە ئىشىنىڭ، ھېچقانداق ئادەمگە زىيانكەشلىك قىلماڭ، ھەممىلا ئادەمگە مۇھەببەت ئاتا قىلىڭ.

— شېكسپىر

20 ـ ئەسىرنىڭ 30 ـ يىللىرىدا گېرمانىيەنىڭ مەلۇم بىر كىچىك بازىرىدا بىر يەھۇدى مىسسىيونېر ئۆتكەنىكەن. ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگەندە دەل ۋاقتىدا خىلۋەت بىر كوچىغا كېلىپ ئايلىنىدىكەن. ئۇ مەيلى كىمگىلا يولۇقمىسۇن قىزغىنلىق بىلەن ئەھۋال سوراپ «خەيرلىك سەھەر» دەيدىكەن.

بۇ بازاردا بېتې دەيدىغان بىر يىگىت بولۇپ، مىسسىيونېرنىڭ سالىمىغا ئىنتايىن سوغۇق مۇئامىلە قىلىدىكەن، ھەتتا سالىمىنى ئىلىكمۇ ئالمايدىكەن. مىسسىيونېر بېتېنىڭ بۇنداق سوغۇق مۇئامىلىسى سەۋەبلىك ئۇنىڭغا بولغان قىزغىنلىقى ئازراقمۇ سۇسلاپ قالماپتۇ ۋە ھەر كۈنى ئەتىگەندە يىگىتتىن ئوخشاشلا ئەھۋال سوراپ يۈرۈۋېرىپتۇ. ئاردىدىن بىرنەچچە يىل ئۆتۈپ، گېرمانىيە ناتسىستلار پارتىيەسى ھاكىمىيەت بېشىغا چىقىپتۇ. مىسسىيونېر بىلەن بازاردىكى يەھۇدىلارنىڭ ھەممىسى ناتسىستلار پارتىيەسى تەرىپىدىن تۇتقۇن قىلىنىپ، جازا لاگېرىغا ئەۋەتىلىپتۇ. ئۇلار پويىزدىن چۈشۈپ رەتكە تىزىلىۋاتقاندا قولىغا باشقۇرۇش كالتىكى ئېلىۋالغان بىر ئوفىتسېر سەپنىڭ ئالدىغا كېلىپ، باشقۇرۇش كالتىكىنى پۇلاڭلىتىپ ئادەملەرنى «ئوڭغا»، «سولغا» دەپ ئايرىشقا باشلاپتۇ. سول تەرەپكە ئۆتكەنلەر ئۆلتۈرۈلىدىكەن، ئوڭ تەرەپكە ئۆتكەنلەرنىڭ ھايات قېلىش ئېھتىماللىقى بار ئىكەن. نۆۋەت مىسسىيونېرغا كەلگەندە، ئۇ ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا بېشىنى كۆتۈرۈپتۇ ۋە كۆزى ئوفىتسېرنىڭ كۆزى بىلەن ئۇچرىشىپ قاپتۇ.

مەسىلىنىڭ ئاغزىدىن ئۆزىمۇ تۇيمىغان ھالدا:

ــ خەيرلىك سەھەر، بېتې ئەپەندى، ــ دېگەن سۆز چىقىپ كېتىپتۇ.

بېتې چىرايىدىن مۇز يېغىپ تۇرسىمۇ، لېكىن ئۇمۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي «خەيرلىك سەھەر» دەپتۇ. ئۇنىڭ ئاۋازى ئىنتايىن تۆۋەن بولۇپ، ئۇنىڭ گېپىنى ئىككىسىدىن باشقا ھېچكىم ئاڭلىماپتۇ. بېتې باشقۇرۇش كالتىكىنى كەسكىنلىك بىلەن ئوڭ تەرەپكە شىلتىپتۇ.

مەسىلىنىڭ ھايات قاپتۇ.

مۇلاھىزە:

بەزىدە بىر ئېغىز يېقىملىق ئەھۋال سوراشمۇ سوغۇق قەلبىنى ئويغىتىدۇ. بىزنىڭ كۈندىلىك ئالاقىمىزدىمۇ شۇنداق. ئەگەر بىز ئەتراپىمىزدىكىلەرگە ئىللىق چىراي ۋە چوڭقۇر مېھىر ـ مۇھەببەت بىلەن مۇئامىلە قىلساق باشقىلارنىڭ مۇھەببىتى ۋە كۈيۈنۈشىگە ئېرىشەلەيمىز.

كەڭ قورساقلىق قەلبنى قەلبگە تۇتاشتۇرىدىغان كۆۋرۈك

كىتاب ئوقۇش ئادەمنى پاراسەتلىك قىلىدۇ، كەڭ قورساقلىق ئادەمنىڭ دوستىنى كۆپەيتىدۇ.

— رومىن روللاند

ۋاڭ چياڭ شىركچىلىك كارخانىسىنىڭ خىزمەتچىسى بولۇپ، كەسپىتە ھەممە ئېتىراپ قىلىدىغان ئالدىنقى قاتاردىكى خادىم ئىدى. لېكىن كىشىلىك مۇناسىۋەتنى بىر تەرەپ قىلغاندا ھېسسىياتى بويىچە ئىش قىلىدىغان بولغاچقا نۇرغۇن ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ئاغرىتىپ قويغانىدى. شۇڭا شىركەتتە ئىشلەۋاتقىنىغا خېلى يىللار بولغان بولسىمۇ ھېچ ئۆسەلمەيۋاتاتتى.

ۋاڭ چياڭنىڭ يېڭىدىن كۆچۈپ كەلگەن بىر ئايال قوشنىسى خېلى بىر مەزگىلگىچە ئۆيگە كىرىپ ـ چىقىشتا ئىشكنى قاتتىق يېپىپ يۈردى، يەنە تېخى ئۆيىدە ئاۋازىنىڭ بارچە تۇۋلاپ ناخشىمۇ ئېيتىپ قويياتتى. بۇنىڭ بىلەن ۋاڭ چياڭنىڭ ئۇيقۇسى ھارام بولدى. ئامال يوق، ئوغىسى قىرىق گەز ئۆرلىگەن ۋاڭ چياڭ ئايال قوشنىسىغا:

— بوشراق ئاۋاز چىقارسىڭىز، مەنمۇ بىر خاتىرجەم ئارامىمنى ئالسام بولارمۇ؟

— دەپ تەگكىدەك ۋارقىرىدى.

ئايال قوشنىسى كۆزىنى چەكچەيتكىنىچە بوش كەلمىدى:

— كىمگە دەۋاتىسىز؟ ئۆزىڭىزنى كىم چاغلاپ قالدىڭىز؟ سىز زۇڭتۇڭما؟ — ئۇ گېپىنى دەۋېلىپلا ۋاڭ چياڭغا نەزىرىنىمۇ سېلىپ قويماي يولىغا راۋان بولدى.

ۋاڭ چياڭ چىشىنى چىشىغا چىشلەپ: — ئۆزۈمنى ساڭا بىر تونۇتۇپ قويىمىسام، دېگەنلەرنى ئويلىدى.

ئىككىنچى كۈنى ۋاڭ چياڭ ئۆيگە قايتىپ كەلگىنىدە ئايال قوشنىسىنىڭ ئۆيىدە ئىدى. ۋاڭ چياڭ قەستەنگە ئىشكىنى قاتتىق ئېچىپ ياپتى ۋە بىر نەچچىنى توۋلاپمۇ قويدى، قېنى ئۇمۇ ۋاراڭ - چۇرۇڭنىڭ تەمىنى تېتىپ باقمىسۇنمۇ!

شۇنىڭدىن كېيىنكى بىرنەچچە كۈنگىچە ئايال قوشنىسىنىڭ ۋاراڭ - چۇرىڭى تېخىمۇ ئەۋجىگە چىققىلى تۇردى، ۋاڭ چياڭ بۇنىڭغا چىدىمايلا قالدى.

— بۇنداق كېتىۋەرسە قانداق بولىدۇ؟ قانداق قىلسام بولار؟ ئاخىرى ۋاڭ چياڭ ياخشى ئامالدىن بىرنى تاپتى.

بىرنەچچە كۈن ئۆتۈپ بىركۈنى ئەتىگەندە ئايال قوشنىسى ئىشىكىگە قىستۇرۇپ قويۇلغان بىر پارچە كونۇبرتقا كۆزى چۈشتى، ئۇ خەتنى ئېلىپ ئوقۇشقا باشلىدى:

ھۆرمەتلىك ئايال قوشنام:

ھېلىقى كۈنى سىزگە قاتتىق ۋارقىراپ سالغىنىمدىن ئۆزۈمنى تولىمۇ خىجىلچىلىق ھېس قىلىۋاتىمەن، بۇ مېنىڭ ئىستىلىمگە ماس كەلمەيدۇ. شۇ كۈنى ماڭا كەلگەن خەتلەردىن بىر شۇم خەۋەردىن خەۋەردار بولغانىدىم...، سىزنىڭ مېنى كەچۈرۈۋېتىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن.

ئەر قوشنىڭىز

ئەتىسى ئەتىگىنى ۋاڭ چياڭ ئۆيىدىن چىقىپلا يەردە تۇرغان كونۇبرتقا كۆزى چۈشتى.ئۇ ئالدىراپ خەتنى ئوقۇشقا باشلىدى:

ئەر قوشنام:

يېقىنقى كۈنلەردىن بۇيان مېنىڭمۇ كۆڭلۈم ئىنتايىن پاراكەندە. چۈنكى خىزمەتتە ئاۋارىچىلىققا يولۇقتۇم. يازغان خېتىڭىزنى كۆرۈپ تولىمۇ خۇرسەن بولدۇم، مەن چوقۇم سىزنىڭ ئەڭ يېقىن سىرداش دوستىڭىز بولۇپ قالىمەن.

ئايال قوشنىڭىز

شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇلار ئۇچرىشىپ قالغىنىدا بىر - بىرىگە كۈلۈمسىرەپ سالام قىلىشىدىغان بولدى.

ھېكايىمىزنىڭ داۋامى كىشىنى چوڭقۇر ئويغا سالىدۇ: ھېلىقى ئايال كېيىن بىر چوڭ شىركەتنىڭ باش مۇدىرى بولىدۇ، بىر مەزگىل ئالاقە قىلىش ۋە

تەكشۈرۈش ئارقىلىق ئۇ ۋاڭ چياڭنى شىركەتنىڭ مەلۇم بىر بۆلۈمىنىڭ دىرېكتورلىقىغا تەكلىپ قىلىدۇ.

ۋاڭ چياڭمۇ خەقنى رەنجىتىپ قويىدىغان خۇيىنى ئۆزگەرتىپ، تۇرمۇشقا باشقىلارغا ياخشىلىق قىلىش پوزىتسىيەسى بىلەن مۇئامىلە قىلىدىغان بولىدۇ. نەتىجىدە پىشىپ يېتىلىپ، ئادەتتىكى خادىمدىن يۇقىرى قاتلامدىكى باشقۇرغۇچى خادىم بولۇپ ئۆسىدۇ.

مۇلاھىزە:

كىشىلىك مۇناسىۋەتتە بىر ـ بىرىنىڭ دەردىگە يېتىشكە دىققەت قىلىش لازىم. كىشىلىك مۇناسىۋەتتە ئازراقلا كەڭ قورساق بولۇپ، سەممىيلىك بىلەن باشقىلارنىڭ غېمىنى يېسىڭىزلا، باشقىلارمۇ سىزگە ئوخشاش مۇئامىلىدە بولىدۇ.

مىل خانىمنىڭ تەجرىبىسى

ھەرقانداق ئادەم باشقىلار ئۆزىگە باھا بەرگەندە باھادا خاتالىق بارلىقىنى بىلىپ يېتەلەيدۇ؛ لېكىن ئۆزى باشقىلارغا باھا بەرگەندىمۇ پەرق بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ يېتەلمەيدۇ.

ـــ ماۋرويىس

مىل خانىم ئۆزىنىڭ ياش تۇرۇپلا كىتاب چىقارغان يازغۇچى بولغىنىغا قارىماي، ئۆزىنى يۇرۇش ـ تۇرۇشتا پەمسىز دەپ قاراپ، ئۆزىنى تۆۋەن كۆرەتتى. ئۇ سېمىز بولغاچقا، ئۆزىگە پەقەتلا كىيىم ياراشمايدىغاندەك ھېس قىلاتتى. شۇڭا بىرەر زىياپەتكە بېرىپ قالغۇدەك بولسا ئۆزىنى تۇزەشتۇرۇشكە نەچچە سائەت سەرپ قىلاتتى. شۇنداق بولغىنىغا قارىماي زىياپەت زالىغا كىرىش بىلەنلا ئۆزىنى ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغاندەك، باشقىلار ئۇنى باھالاۋاتقاندەك، ئۇنى مازاق قىلىۋاتقاندەك تۇيغۇغا كېلەتتى.

بىركۈنى كەچتە مىل خانىم دەككە ـ دۈككە ئىچىدە ئانچە بەك ئارىلىشىپ كەتمەيدىغان بىرسىنىڭ زىياپىتىگە باردى. ئۇ ئىشىكنىڭ ئالدىدا ياش بىر ئايال بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى.

ـــ سىزمۇ مۇشۇ زىياپەتكە كەلگەنمۇ؟

ـــ شۇنداق، ـــ دېدى ھېلىقى ئايال چىرايىنى بىر خىل قىلىپ، مەن بۇ يەردە ئارىسالدى بولۇپ تۇرغىلى خېلى بولدى، جۇرئەت قىلىپ كىرەي دەيمەنۇ، لېكىن قورقۇپ كىرەلمەيۋاتىمەن، مەن دائىم مۇشۇنداق بولۇپ قالىمەن.

ـــ نېمىشقا؟ مىل خانىم چىراغ يورۇقىدا كۈندۈزدەك يورۇپ تۇرغان پەلەمپەيدە تۇرۇپ ئۇنىڭغا قاردى، ئۇ چىرايلىق ئىدى، ئۆزىدىن خېلىلا چىرايلىق ئىدى. ـــ مەنمۇ قورقۇپ تۇرۇۋاتىمەن، ـــ دېدى مىل خانىم ئۇدۇلىلا. ئىككىيلەن تەڭلا

كۈلۈشۈپ كەتتى، جىددىيلىك پەسەيگەندەك قىلاتتى. ئۇلار ئادەم كۆپ تەرەپكە قاراپ ماڭدى. مىل خانىم ئۆزىنى خېلىلا تۇتۇۋالغاندى.

ــ بىر قانداق بولمىغانسىز؟ مىل خانىم ھېلىقى ئايالدىن سورىدى. بۇ ئۇنىڭ ھاياتىدا تۇنجى قېتىم ئۆزىدىن ئەمەس، باشقىلاردىن ئەنسىرىشى ئىدى. بۇنىڭ ئۆزىگىمۇ ياردىمى بولۇۋاتاتتى. ئۇلار باشقىلار بىلەن پاراڭلىشىشقا باشلىدى، مىل خانىم بارغانسېرى ئۆزىنى مۇشۇ ئادەملەر توپىنىڭ بىر ئەزاسى، مۇناسىۋەتسىز ئادەم ئەمەس، ــ دەپ ھېس قىلىشقا باشلىدى.

ئۇلار پەلتولىرىنى كىيىشىپ سورۇندىن يېنىشىدا ئۆزلىرىنىڭ بۇگۈنكى ھېسسىياتى ئۈستىدە پاراڭلاشتى.

ــ ئۆزىڭىزنى قانداقراق ھېس قىلىۋاتىسىز؟

ــ بۇرۇنقىدىن كۆپ ياخشى، مىل خانىم.

ــ مەنمۇ شۇنداق ھېسسىياتتا. چۈنكى بىز يالغۇز ئەمەس.

مىل خانىم ئويلاپ قالدى: ــ بۇ گەپنىڭ خېلى جېنى بار! بۇرۇن ئۆزۈمنى بەكلا يالغۇز ھېس قىلاتتىم، دۇنيادىكى مەندىن باشقا ئادەملەرنىڭ ھەممىسىنىلا ئۆزىگە تولۇق ئىشىنىدۇ، ــ دەپ ئويلايتىم. مانا بۇگۈن ئۆزۈمگە ئوخشاشلا ئۆزىنى تۆۋەن كۆرىدىغان ئادەم بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم. مۇشۇ كەمگىنچە خەتەرلىك تۇيغۇم سەۋەبىدىن ئۆزۈمنى يوقىتىپ قويۇشتىن باشقا ھېچنېمىنى ئويلاپ باقماپتىمەن. بۇگۈن شۇنداق بىر ئىلھامغا كەلدىمكى، كۆرۈنۈشتە روھى كۆتۈرەڭگۈ، ئېچىلىپ ــ يېيىلىپ يۈرگەندەك قىلغان ئاشۇ ئادەملەرمۇ ئەمەلىيەتتە دەككە ــ دۈككە ئىچىدە يۈرەمدىغاندۇ؟

مىل خانىم بىردىنلا يەرلىك گېزىتىنىڭ پوزىتسىيەسى ناچار بىر تەھرىرنى ئەسلەپ قالدى: ئۇ تەھرىر مىل خانىمغا قىزغىنمۇ ئەمەس، سوغۇقمۇ ئەمەس بىر خىل كەيپىياتتا مۇئامىلە قىلاتتى، سورىغان سوئالغا خۇددى گەپ تۇگەپ كېتىدىغاندەك قىسقىلا جاۋاب بېرەتتى. مىل خانىم ئىككىمىزنىڭ ئويلىغانلىرى مەڭگۈ بىر يەردىن چىقمايدۇ، چۈنكى ئۇ مېنى ياراتمايدۇ، دەپ ئويلايتتى. مانا ھازىر ئۇ تۇرۇپلا ئۇمۇ مېنى ئۆزىنى ياراتماسلىقىمدىن ئەندىشە قىلامدىغاندۇ، دېگەنلەرنى ئويلاپ قالدى.

ئەتىسى مىل خانىم گېزىتخانىغا بېرىپ چوڭقۇر بىر تىنىۋالغاندىن كېيىن ھېلىقى تەھرىرگە: ــ تىنچلىقمۇ ئاندۇرسىن ئەپەندى، سىز بىلەن سالامەت كۆرۈشكىنىمدىن تولىمۇ خۇشالمەن، ــ دېدى.

مىل خانىم بىلىنەر ـ بىلىنمەس كۈلۈمسىرەپ بېشىنى كۆتۈردى. بۇرۇن ئۇ ئارگىناللارنى ئۇنىڭ شىرەسىنىڭ ئۈستىگە قويغاچ پەس ئاۋازدا: ــ بىلىمەن، سىز بۇ ئارگىناللارنى ياراتمايسىز، دەيتتى. بۇ قېتىم بولسا: ــ بۇ ئارگىنالنى ياقتۇرۇپ قېلىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن، خىزمىتىڭىز بەكلا جاپالىقكەن، ــ دېدى.

ــ ھەقىقەتەن جاپالىق، ــ دېدى ھېلىقى تەھرىرمۇ ئۇھسىنغان ھالدا. مىل خانىم ئىشخانىدىن بۇرۇنقىدەك ئالدىراپ چىقىپ كەتمەي، ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇردى. ئۇلار بىر ـ بىرىگە قاراشتى. مىل خانىم ئۇ ئادەمنىڭ ھەيۋىسى بار ئالاھىدە تەھرىر بولماستىن، بەلكى ئاپپاقباش، چىراي تۇرقى ئادەتتىكىچە، بېشى يوغان، يەلكىسى تار ئەر ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى. ئۇنىڭ خىزمەت ئۇستىلىگە خوتۇن ـ بالىلىرىنىڭ رەسىمى قويۇلغانىدى. مىل خانىم ئۇنىڭدىن خوتۇن ـ بالىلىرىنى سورىدى، تەھرىرنىڭ سۇرلۇك ۋە دەردكە تولغان چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرۈپ ئاغزى كالچىيىپ كەتتى. شۇندىلا مىل خانىم ھەر ئىككىلىسىنىڭ ئەركىن ـ ئازادە كەيپىياتتا بولۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى.

مۇلاھىزە:

ئادەم باتۇرلۇق بىلەن ئۆزىگە خاس ئۇسلۇبتا ياشىشى، باشقىلارنىڭ ئۆزىگە بولغان كۆز قارىشى سەۋەبلىك تۇرمۇشىدا قايغۇ ۋە بېسىم پەيدا قىلىۋالماسلىقى كېرەك. ئەمەلىيەتتە، باشقىلار مېنى ياخشى كۆرمەيدۇ (كۆپىنچە ھاللاردا ئۆزىمىز ئاشۇنداق ئويغا كېلىپ قالىمىز)، ــ دەپ ئويلاپ، سەزگۈرلىكىڭىز زىيادە ئېشىپ كەتسە ۋە باشقىلارنىڭ قارىشىنى بەك چوڭ بىلىپ كەتسىڭىز ئۆزىڭىزنىڭ ئالاقە ئىشلىرىدا زۆرۈر بولمىغان نۇرغۇن پىسخىك بېسىم پەيدا قىلىۋالىسىز.

ئۆزىڭىزنى ياخشى كۆرسىڭىز، ئاندىن باشقىلارنىڭ ياخشى كۆرۈشىگە ئېرىشەلەيسىز

ئۆزىدىن ھۆزۈرلىنىشنى بىلمەيدىغان ئادەم باشقىلارنى مەڭگۈ ھۆزۈرلاندۇرالمايدۇ.

— ۋالڭ گوجېن

ئېلىزا دەيدىغان چىرايلىق بىر قىز دائىم: مېنى ھېچكىم ياخشى كۆرمەيدۇ دەپ ئويلاپ، توي قىلالماسلىقىدىن ئەندىشە قىلىدىكەن ۋە ھەرگىزمۇ ئازرۇيۇمغا يېتەلمەيمەن، دەپ ئويلايدىكەن. ئۇنىڭ ئازرۇسىمۇ باشقا بويىغا يەتكەن قىزلارغا ئوخشاش كېلىشكەن يىگىت بىلەن توي قىلىپ، قېرىغىچە بىرگە ئۆتۈش ئىكەن. ئېلىزا باشقا قىزلار بۇنداق بەختكە ئېرىشەلەيدۇ، ماڭا بۇنداق بەخت مەڭگۈ نېسىپ بولمايدۇ، دەپ قارايدىكەن.

مەلۇم بىر شەنبە كۈنى چۈشتىن بۇرۇن قەلبى ئازابقا تولغان بۇ قىز بىر پىسخولوگنى ئىزدەپ بېرىپتۇ. چۈنكى بۇ پىسخولوگ ھەر قانداق ئادەمنى ئازابتىن قۇتۇلدۇرالايدىكەن. ئېلىزا پىسخولوگنىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ ئۇنىڭ بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپتۇ. پىسخولوگ ئېلىزانىڭ قولىنىڭ بەكلا سوغۇقلىقىنى ھېس قىلىپ يۈرىكى تىترەپ كېتىپتۇ. پىسخولوگ چىرايىدىن مەيۈسلىك چىقىپ تۇرغان قىزغا سەپسېلىپ قاراپتۇ: ئۇنىڭ كۆزلىرى مۇردىنىڭ كۆزىدەك نۇرسىز، ئاۋازىمۇ خۇددى يەر تېگىدىن چىقىۋاتقاندەك جانسىز بولۇپ، خۇددى پۈتۈن بەدىنى پىسخولوگقا «مەندە ھېچقانداق ئۈمىد قالمىدى، مەن دۇنيادىكى ئەڭ بەختسىز قىز» دەپ يىغلاۋاتقاندەك تۇيۇلۇپتۇ.

پىسخولوگ ئېلىزانى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىپتۇ ۋە ئۇنىڭ بىلەن ئازراق مۇڭداشقاندىن كېيىن كۆڭلىدە سان پەيدا بولۇپتۇ. ئۇ ئېلىزاغا:

ــ ئېلىزا، بۇنىڭغا مېنىڭ ئامالىم بار، لېكىن چوقۇم دېگىنىمدەك قىلىشىڭىز كېرەك، ــ دەپتۇ. ئۇ ئېلىزاغا بىر قۇر يېڭى كىيىم سېتىۋېلىشنى، ئاندىن چېچىنى ياستىپ، چىرايلىق ياسىنىپ دۇشەنبە كۈنى ئۆيىدە ئۆتكۈزۈلىدىغان ئولتۇرۇشقا قاتنىشىشنى ئېيتىپتۇ.

ئېلىزا يەنىلا ئىچى تىت ـ تىت بولۇپ پىسخولوگقا:

ــ ئولتۇرۇشقا قاتناشقان تەقدىردىمۇ يەنىلا خۇشال بولالمايمەن، ماڭا ھېچكىمنىڭ ھاجىتى چۈشمەيدۇ، مەن نېمىمۇ قىلارمەن؟ ــ دەپتۇ. پىسخولوگ:

ــ قىلىدىغان ئىشىڭىز ناھايىتى ئاددىي. ماڭا ياردەملىشىپ مېھمانلىرىمنى كۈتىسىز، ماڭا ۋاكالىتەن ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىسىز ۋە ئۇلاردىن قىزغىنلىق بىلەن ئەھۋال سورايسىز، ــ دەپتۇ.

دۇشەنبە كۈنى ئېلىزا چىرايلىق كىيىنىپ ئولتۇرۇشقا كەپتۇ ۋە پىسخولوگنىڭ دېگىنى بويىچە ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىپتۇ. ئۇ بىردە مېھمانلاردىن ئەھۋال سورىسا، بىردە مېھمانلارغا ئىچىملىك ئاپىرىپ بېرىپتۇ. ئۇ مېھمانلارنىڭ ئارىسىدا ئۇياندىن ـ بۇياڭا چېپىپ يۈرۈپ باشتىن ـ ئاخىر باشقىلارغا ياردەم قىلىپ يۈرۈپ، ئۆزىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپتۇ. ئۇنىڭ كۆزى نۇرلۇق، كۈلكىسى يېقىملىق بولغاچقا ئولتۇرۇشتىكى يارقىن نۇقتىغا ئايلىنىپتۇ. ئولتۇرۇش تۈگىشىگىلا ئۇچ يېگىت تەڭلا ئۇنى ئۆيىگە ئاپىرىپ قويماقچى بولۇپتۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئۇچ يېگىت ئېلىزانى قوغلىشىپتۇ. ئېلىزا ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىرنى تاللاپ، ئۇنىڭ توي ئۈزۈكىنى قوبۇل قىلىپتۇ. ئاردىدىن ئۆزۈن ئۆتمەيلا ئۆتكۈزۈلگەن توي مۇراسىمىدا كىشىلەر پىسخولوگقا:

ــ سىز بىر مۆجىزە يارىتتىڭىز، ــ دەپتۇ. ــ ئۇنداق ئەمەس، ــ دەپتۇ پىسخولوگ، ــ ئۇ ئۆزى ئۈچۈن مۆجىزە يارىتتى. ئادەم ئەتىدىن ـ كەچكىچە ئۆزى ئۈچۈن غەم يەپ، ئۆزىنى ئاياپلا يۈرسە بولمايدۇ، چوقۇم باشقىلارنىمۇ ئويلاپ

قويۇشى، باشقىلارنىڭ دەردىگە يېتىشى لازىم. ئېلىزا مۇشۇ نۇقتىنى چۈشىنىپ يەتكەچكە ئۇ ئۆزگەردى. ئاياللارنىڭ ھەممىسى بۇنداق مۆجىزىگە ئىگە بولۇشى كېرەك. مۇشۇلارنى ئويلاپ يېتەلمىگىنىمىزلا ئۆزىگىزنى تېخىمۇ چىرايلىق كۆرسىتەلەيسىز.

مۇلاھىزە:

ئادەم ئۆزىنى ئۆزى ياخشى كۆرگەن ۋە ئۆزىنى ئۆزى قوبۇل قىلالىغاندا ئاندىن باشقىلار تەرىپىدىن قوبۇل قىلىنىدۇ. ئەگەر سىزمۇ ئېلىزاغا ئوخشاش ئۆزىگىزنى قوبۇل قىلىپ، ئۆزىگىزگە ئىشىنىپ، دىققىتىگىزنى باشقىلارغا يۆتكىسىگىز، ئۇزۇنغا قالمايلا ھەممە ئادەم ياخشى كۆرىدىغان ئادەمگە ئايلىنىسىز.

سارچى بىلەن نامسىز گۈل

بىر ـ بىرىنى ئۆزىدىن ياخشى كۆرىدىغان ئىككى ئادەمنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ھېسسىياتقا ئوخشاشلا تەسىر كۆرسىتىدۇ.

ـــ لېۋ تولستوي

سارچى ئۆزىگە يېقىنلا يەردە ئۆسكەن بىر نامسىز گۈل بىلەن يېقىن دوستلاردىن بولۇپ قاپتۇ. ھەر كۈنى تاڭ يورۇشى بىلەنلا سارچى بىلەن نامسىز گۈل سۆزلىشىدىكەن. ۋاقىتنىڭ ئۆزۈرلىشىغا ئەگىشىپ، ھەر ئىككىلىسى قارشى تەرەپنى ئۆزىنىڭ ئەڭ يېقىن سىرداش دوستى دەپ بىلىدىغان بولۇپتۇ. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، ئۇلار ئايرىلمىز يىراق بولۇپ قاپتۇ، كۈندە ۋارقىراپ مۇڭداشساق بەك بىئەپ بولىدىكەن، دەپ ئويلاپ، بىر ـ بىرىگە يېقىنلاشماقچى بولۇپتۇ. ئۇلار ئايرىلمىز قانچە يېقىن بولسا پىكىر ئالماشتۇرۇشقا شۇنچە پايدىسى بار، ھېسسىياتىمىزمۇ شۇنچە چوڭقۇرلىشىدۇ، دەپ ئويلاپتۇ.

شۇنداق قىلىپ، سارچى ھە دەپ يوپۇرمىقىنى باراقسانلاندۇرۇپ، بولۇشىغا كېڭىيىپ، خۇددى يوغان ئېچىلغان كۈنلۈككە ئوخشاپ قاپتۇ. نامسىز گۈلمۇ غول يوپۇرماقلىرىنى ئامال بار سارچى تەرەپكە قىيسايتىپتۇ. ئىككىسىنىڭ ئارىلىقى بارغانسېرى يېقىنلىشىپتۇ.

ئويلىمىغان يەردىن سارچىنىڭ يوپۇرماقلىرى يوغان ئېچىلغان كۈنلۈكتەك كېڭەيگەچكە نامسىز گۈلگە چۈشىدىغان كۈن نۇرى بىلەن شەبنەمنىمۇ توسۇۋاپتۇ. كۈن نۇرى بىلەن شەبنەمدىن مەھرۇم قالغان نامسىز گۈل كۈندىن ـ كۈنگە سولىشىپ قۇرۇشقا باشلاپتۇ. ئۇنىڭ كۆڭلى بۇزۇلۇپ، سارچى بىلەن مۇڭداشمايدىغان بولۇپ قاپتۇ، ئەكسىچە سارچىنىڭ نىيىتى دۇرۇس ئەمەس ئىكەن، ماڭا قەستەن زىيانكەشلىك قىلىۋاتىدۇ، دەپ ئويلاپ، كۆڭلىدە سارچىغا ئۆچمەنلىكى

قوزغىلىپتۇ.

سارچىنىڭ يوپۇرماقلىرى زىيادە باراقسانلاپ كەتكەچكە بىر قېتىملىق بوران ـ چاپقۇندا شاخلىرى سۇنۇپ، يالىڭاچلىنىپلا قاپتۇ. ئۇ تىتما ـ تىتما بولۇپ كەتكەن بەدىنىگە قاراپ، بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاشۇ نامسىز گۈلنىڭ سەۋەبىدىن بولدى، ئەگەر ئۇ بولمىغان بولسا شاخلىرىمنى بۇنچىۋالا باغجالاتمىغان بولاتتىم، دەپ ئويلاپتۇ.

شۇنداق قىلىپ بىر ئوبدان ئۆتۈۋاتقان ئىككى دوست بىر ـ بىرىگە دۇشمەن بولۇپ قاپتۇ.

مۇلاھىزە:

مەلۇم ئارىلىق ساقلاش كىشىلىك مۇناسىۋەتتىكى تەبىئىي خۇسۇسىيەت. ھەرقانچە يېقىن ئۆتىدىغان دوستلارنىڭمۇ كۈندە ئۇچرىشىپ تۇرىشىنىڭ ياخشى ئىش بولۇشى ناتايىن. دوستلار بىلەن ياخشى كىشىلىك مۇناسىۋەت ئورنىتىش ئۈچۈن، كۆڭۈل يېقىنلىقىغا ئەھمىيەت بېرىش بىلەن بىرگە، ئازراق ئارىلىق ساقلاشقىمۇ دىققەت قىلىش كېرەك. ئازراق ئارىلىق ساقلىغاندىلا ئاندىن ئىززەت ـ ھۆرمەت بىلەن مۇناسىۋەت قىلغىلى بولىدۇ.

باشقىلارنىڭ گېپىنى دىققەت بىلەن ئاڭلاڭ

باشقىلارغا گەپ قىلغىنىڭىزدا ئۇنىڭ كۆزىگە قاراڭ، باشقىلار سىزگە گەپ قىلغاندا ئۇنىڭ ئاغزىغا قاراڭ.

ـــ فرانكلىن

ئاننى كېنتاككى زەنجىرسىمان دۆكىنىنىڭ كاسسىرى بولۇپ، ھەر كۈنى كەچتە ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن ئۇنى غېرىپلىق بېسىۋالاتتى: ئۇ كەچلىك تاماقنى ئۆزى يالغۇز يەيتتى، ئاندىن رومان ئوقۇش بىلەن ۋاقىتنى ئۆتكۈزەتتى.

نيۇيوركتەك بۇنداق چوڭ شەھەردە نەچچە مىليون ئادەم بولۇپ، ئۇياقتىن ـ بۇياققا ئۆتۈشۈپ يۈرگەنلەر ئىچىدە خۇشال كېتىۋاتقانلارمۇ، ئاغزى ئېچىلىپ ھەيران قېلىۋاتقانلارمۇ بار ئىدى. لېكىن ھېچكىم ئۇنىڭ مەۋجۇتلىقىغا دىققەت قىلمايتتى. دۇنيادا بۇنىڭدىنمۇ زېرىكىشلىك ئىش بولامدۇ؟ ئاننى مۇشۇلارنى ئويلىغىنىدا خۇددى ئۇركۈپ كەتكەن توشقاندەك تۇگۈلۈپ يوتقانغا كىرىپلا كېتەتتى.

كۈننىڭ مۇشۇ تەرىقىدە ئۆتۈۋاتقىنىغا بىرنەچچە ئاي بولۇپ قالدى. ئۇ نېمە قىلىشنى بىلەلمەي قالدى. قانداق قىلغاندا بىرەرسى بىلەن دوست بولغىلى، تۇغرىسىنى ئېيتقاندا سىرداش دوست بولۇپ ئۆتكىلى بولىدىغانلىقىنى بىلەلمەيۋاتاتتى. ئالىي مەكتەپتە جاپا تارتىپ تۆت يىل ئوقۇپ كۆرىدىغىنىم مۇشۇ كۈنمىدۇ؟ دېگەنلەرنى ئويلايتتى.

لېكىن بۇ ۋاقىتنى ئۆتكۈزمەك ئانچە تەس ئەمەس ئىدى، ئۇ ھەر خىل مۇھەببەت رومانلىرىنى ئارىيەت ئېلىپ ئوقۇيتتى، كىتابتىكى ئايال پېرسوناژلار بىلەن تەڭ كۈلۈپ تەڭ يىغلايتتى، شۇنداق قىلىپ ۋاقىتمۇ ئاستا ـ ئاستا ئۆتۈپ كېتەتتى.لېكىن كېچە كىرىپ ئۇخلاش ئۈچۈن يانقان ۋاقتى ئەڭ ئازابلىق ۋاقىت ئىدى. ئۇ ھەرقانداق بىر نورمال ئادەمنىڭ ھەممىسىدە ئاشۇنداق بىر تەلەپنىڭ

بولمىدىغان ـ بولمايدىغانلىقىنى بىلمەيتتى.

بىركۈنى ئاننى شىركەت كادىرلار بۆلۈمىنىڭ مەسئۇلى لىندا خانىم بىلەن كۆرۈشۈش توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇپ ئالىدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ئۇ يەرگە نېمە ئۈچۈن چاقىرتىلغانلىقىنى بىلمەيتتى، ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى قانداق دېيىشنىمۇ بىلمەيتتى. چۈنكى ئۇ گەپكە نائۈستا بولۇپ، ئىلگىرى مۇشۇنداق ئەھۋالغا دۇچ كەلگىنىدىمۇ تەمتىرەپ گەپ قىلالمىغانىدى.

كادىرلار بۆلۈمىنىڭ مەسئۇلى لىندا خانىم ئادەمنىڭ دەردىگە يېتىدىغان ئايال بولۇپ، ئۇ ئاننىغا: سىزلا خالىسىڭىز سىزنىڭ بۇ قېيىن ئۆتكەلدىن ئۆتۈۋېلىشىڭىزغا ياردەم بېرىمەن، سىز بىلەن دوستمۇ بولىمەن. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەمدى ھېلىقىدەك مۇھەببەت رومانلىرىنى ئوقۇماڭ، كەچلىك ۋاقتىڭىزدىن پايدىلىنىپ سەنئەت مەكتىپىگە بېرىپ بەزى دەرسلەرنى تاللاپ ئۆگىنىڭ، ھېلىقىدەك يالغان ـ ياۋداق رومان ئوقۇپ ئۆزىڭىزنى ئالداپ يۈرمەڭ. يەنە بار، سىزنىڭ يوشۇرۇن تەرەققىيات كۈچىڭىز زور، تىرىشىپ ئىشلەڭ، كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئېلان بۆلۈمىنىڭ ئىجرائىيە گۇرۇپپىسىغا ئۆسۈپ قالارسىز، شۇنداق بولغانىكەن رەسىم سىزىش ۋە رەڭ ئىشلىتىش جەھەتتىكى ماھارەتنى كۆپرەك ئىگىلىمىسىڭىز بولمايدۇ، ئەڭ مۇھىمى كېچىنى ئۆزىڭىزنى ئۆيگە سولاپ بۇنداق بۇرۇقتۇرمىچىلىق ئىچىدە ئۆتكۈزمىسىڭىز بولمايدۇ، ــ دەيدۇ.

ئاننى دىرېكتورنىڭ ــ ياشلار پائالىيەتكە قاتنىشىشنى خالىسىلا ئۆزىگە ئاسانلا دوست تاپالايدۇ. ئالاھىدىلىكىڭىزنى ئۆگىنىش ئارقىلىق ئىپادىلىسىڭىز ناھايىتى تېتىك قىزلاردىن بولۇپ قالىسىز، ئۇ چاغدا سىزنى قوغلىشىدىغانلارمۇ كۆپىيىدۇ. ئۆزگىرىش ھاسىل قىلىمەن دېسىڭىز ئويلىغانلىرىڭىزنى سىناپ كۆرۈڭ. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، باشقىلارنىڭ نېمە قىلىۋاتقانلىقىغا، نېمە دەۋاتقانلىقىغا دىققەت قىلىپ، ئۆزىڭىزنى ھەمراللىقى بار ئادەم قىلىپ چىقىڭ؛ باشقىلارنىڭ جۆيلۈشلىرىگە يېنىكلىك بىلەن ئىشەنمەڭ؛ سىز باشقىلارغا ھېچقانداق نەپ يەتكۈزمىگەن ئەھۋالدا بىركىم بىكاردىن بىكارغىلا سىزگە ياخشىلىق قىلمايدۇ، دېگەنلىرىنى ئەسلىدى.

ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئاننىنىڭ تۇرمۇشى رەڭدارلىشىپ، قىيىنچىلىقلارنى

بويسۇندۇردى. ئۇ ئۆزىنىڭ باشقىلارنىڭ گېپىنى كۆپرەك ئاڭلاش ئارقىلىقلا نۇرغۇن دوستقا ئىگە بولىدىغانلىقىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدى. ئۇ بۇنىڭ خۇددى لىندا خانىم بۇرۇن: ــ كۆپ ساندىكى كىشىلەرنىڭ ئۆزىنى چۈشىنىش ئېھتىياجىنى كۈچلۈك بولىدۇ، ھەممىسى ئۆزىنى كۆرسىتىدىغان پۇرسەتنى ئىزدەيدۇ. شۇڭا، ئۇلارنىڭ نېمە دېيىشتىن ئەندىشە قىلمىسىڭىزمۇ بولىدۇ، پەقەت باشقىلارنىڭ گېپىنى تىنچ ئولتۇرۇپ كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىسىڭىزلا بولىدۇ، دېگەندەكلا ئىش ئىكەنلىكىنى ئويلىدى.

ياخشى بولغان كىشىلىك مۇناسىۋەت ئەسلىدە ئاددىيلا ئىش بولۇپ، ئاننى بۇرۇن ئۆزىنى قەپەزگە سولىۋېلىپ، باشقىلار بىلەن ئالاقە قىلىشنى خالىمىغانىدى. مانا ئەمدى ئىشلار ئوڭۇشلىپ كەتتى.

مۇلاھىزە:

باشقىلارنىڭ گېپىنى دىققەت بىلەن ئاڭلاش ــ كىشىلىك مۇناسىۋەتتىكى توسالغۇنى بۇزۇپ تاشلايدىغان ئۇنۇملۇك ھەربىر ئۆزىڭىزنىڭ ئاشۇ تار ھەربىر دائىرىسىدىن چىقىپ، ئۆزىڭىزنى باشقىلارنىڭ ئورنىغا قويۇپ تۇرۇپ، ياخشى ئاڭلىغۇچى بولالىسىڭىزلا، قارشى ئېلىنىدىغان ئالاقە ماھىرى بولۇپ، تېخىمۇ كۆپ دوست تاپالايسىز.

قارىغۇنى تار يولدا قىستىماق

باشقىلارنىڭ خاتا، ئۆزىمىزنىڭ توغرا بولغان تەقدىردىمۇ، باشقىلارغا يول قويمىساق، بىر ئادەمنى نابۇت قىلىپ قويىمىز.

— كارنېگې

يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغان دەسلەپكى مەزگىلدە، زۇڭلى جۇۋ ئېنلەي ئۆمەك باشلاپ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق قوشۇنىدىن ھال سوراشقا باردۇ. دۆلىتىمىز ئۆتكۈزگەن كۆتۈۋېلىش زىياپىتىدە سوۋېت ئارمىيەسىنىڭ بىر لېيتېنانتى زۇڭلىنىڭ سۆزىنى تەرجىمە قىلىۋېتىپ بىر يەرنى خاتا تەرجىمە قىلىپ قويىدۇ. بىز تەرەپتىكى بىرەيلەن بۇ خاتالىقنى نەق مەيداندىلا تۈزىتىدۇ. بۇنىڭدىن زۇڭلى ئىنتايىن ھەيرانلىق ھېس قىلىدۇ. سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ قوماندانى بۇنىڭدىن قاتتىق غەزەپكە كېلىدۇ. چۈنكى، قول ئاستىدىكى ئادەمنىڭ مۇشۇنداق سورۇندا خاتالىق ئۆتكۈزۈشى ئۇنىڭ يۈزىنى بەكلا چۈشۈرۋەتكەندى. ئۇ بېرىپلا لېيتېنانتنىڭ پاگونى بىلەن ياقا بەلگىسىنى يۇلۇۋېتىدۇ، زىياپەتنىڭ كەيپىياتى بىردىنلا جىددىيلىشىپ كېتىدۇ. بۇ چاغدا جۇۋ زۇڭلى پەيتنى قولدىن بەرمەي قارشى تەرەپكە ئۆزىنى ئوڭشۇۋېلىش پۇرسىتى يارىتىپ بېرىدۇ. ئۇ مۇلايىملىق بىلەن: — ئىككى دۆلەتنىڭ تىلىنى دەل جايىغا چۈشۈرۈپ تەرجىمە قىلىش ئاسان ئەمەس، بەلكىم مەن گەپنى ئوچۇق قىلمىغان بولۇشۇم مۇمكىن، — دەيدۇ ۋە لېيتېنانتنىڭ ئېنىقراق ئاڭلىشى ئۈچۈن خاتا تەرجىمە قىلىنىپ قالغان يەرنى قايتا تەكرارلايدۇ. لېيتېنانتى توغرا تەرجىمە قىلغاندىن كېيىن ئۇنىڭ بىلەن ئايرىم رومكا سوقۇشتۇرىدۇ. سوۋېت ئارمىيەسىنىڭ گېنېرالى بىلەن ھېلىقى لېيتېنانتى جۇۋ زۇڭلىنىڭ بۇ خىل مېھرىبانلىقىدىن قاتتىق تەسىرلىنىدۇ. زىياپەت ئوڭۇشلۇق تۈگەپ كۆپچىلىك سورۇندىن خۇشال تارقىشىدۇ.

جوڭ زوڭلىنىڭ بۇ خىل كەڭ قورساقلىقى بىزگە خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويغان ئادەمنى ئاياش ۋە ئۇنىڭغا چېكىنىدىغان يول قويۇش كېرەكلىكىنى بىلدۈرىدۇ. چۈنكى، بۇنداق ۋاقىتتا ئادەمنىڭ غورۇرى ئىنتايىن كۈچلۈك بولىدۇ. ناۋادا ئۇنىڭ يۈزىنى ئاياپ، ئىززەت - ئابرۇيىنى ساقلاپ قالسىڭىز، ئۇ كۆڭلىدە سىزنىڭ ئاشۇ مېھرىبانلىقىڭىز ئۈچۈن سىزگە رەھمەت ئېيتماي قالمايدۇ.

مۇلاھىزە:

باشقىلارنىڭ يۈزىنى ئاياش ئىجتىمائىي ئالاقىدىكى بىر تۈرلۈك مۇھىم پىرىنسىپ. ھەرقانداق ئادەم ئىجتىمائىي ئالاقىدە بەزى خاتالىقلارنى ئۆتكۈزۈپ قويۇشتىن خالىي بولالمايدۇ. بۇنداق ۋاقىتتا سىز ئۇنىڭغا ئۆزىنى ئوڭشۇۋىلىش پۇرسىتى يارىتىپ بەرسىڭىز ئۇنى ئوڭايسىزلىقتىن قۇتۇلدۇرۇپلا قالماستىن، بەلكى ئىككى تەرەپنىڭ دوستلۇقىنى يەنمۇ كۈچەيتكەن بولىسىز.

چىرايلىق خانىمنىڭ مۇناسىۋەت ماھارىتى

دوستلۇق ـــ كىشىلىك ھاياتتىكى ئەڭ چوڭ خۇشاللىق.

ـــ خۇمپ

كارنېگ داڭقى چىققان مۇناسىۋەتشۇناس بولۇپ، ئۆزىنىڭ كىشىلىك مۇناسىۋەتتىكى ئەڭ مۇھىم دەرسىنى چىراي تۇرقى كېلىشكەن، قەددى ـ قامىتى چىرايلىق خانىمدىن ئالغانلىقىنى ئېيتىراپ قىلىدۇ. ئۇ شۇ چاغدىكى ئەھۋالنى ئەسلەپ مۇنداق دەيدۇ:

ـــ بىر كۈنى كەچتە كىشىلىك مۇناسىۋەت دەرسىدە مەن ئوقۇغۇچىلار بىلەن بەزى پىرىنسىپال خېرىدارلارنى بوزەك قىلغاندىكى ھالىتىنى مۇزاكىرە قىلىۋاتاتتىم. مەن بەزى پىرىنسىپال خېرىدارلارنى كۆزگە ئىلمايدىغانلىقى، بەزىلىرىنىڭ تېخى ھەددىدىن ئېشىپ ئەدەپسىزلىك قىلىدىغانلىقىغا ئوخشاش مەسىللارنى ئالدىم.

ـــ سۆز قىلىش نۆۋىتى ئاشۇ خانىمغا كەلگەندە ئۇ: ـــ مەن بۇ بىچارە پىرىنسىپال چىكلارنى ئازراقمۇ ئەيىبلىمەيمەن، بەزىدە خېرىدارلار ئۇلارغا بەك قوپاللىق قىلىدۇ، ئۇلارنى ھۆرمەتلىمەيدۇ. مەن دائىم ئۇلارنىڭ قىزغىن مۇلازىمىتىدىن بەھرىمان بولىمەن، ئۇلار ماڭا بەك ياخشى مۇئامىلە قىلىدۇ، مېنىڭ ئۆزۈمگە يارىشا ئامالىم بار، ـــ دېدى.

ـــ ئۇ ئۆزىنىڭ ئامالىنى بىزگە سۆزلەپ بەردى: ـــ مەن پىرىنسىپال چىكلارنىڭ يېنىغا كېلىپلا ئۇلارغا كۈلۈمسىرەيمەن ۋە ئۇلاردىن ياردەم سورايمەن، ئۇلار ھېچقاچان مېنى رەت قىلىپ باقمىدى.

ـــ كىمنىڭمۇ ئۆزىگە كۈلۈپ تۇرۇپ گەپ قىلغان ئادەمنى، يەنە كېلىپ شۇنداق ئوماق بىر چوكانىنى رەت قىلغۇسى كېلىدۇ، دەيسىز.

— بۇ مېنىڭ سىرىمنىڭ ئالدىنقى يېرىمى، — دېدى ئۇ ۋە سىرىنىڭ كېيىنكى يېرىمىنى داۋاملىق چۈشەندۈرۈردى: — مەن گېپىمنىڭ ئاخىرىغا ئۇلاپلا: — مەن سېتىۋالماقچى بولغان بۇ نەرسىنى ئانچە بەك چۈشىنىپ كەتمەيمەن، بولسا سىز بىر تەكلىپ بەرگەن بولسىڭىز، دەيمەن. مەيلى سېتىۋالمىغىنىم كېچىككىنە بىر تال تۈگمە بولسۇن ۋە ياكى چوڭ بىر تۇڭلانقۇ بولسۇن، ھەممىسىدە ئوخشاشلا مۇشۇ ئۇسۇلنى قوللىنىمەن. پىرىكازچىكلار ماڭا قىزغىنلىق بىلەن ياردەم قىلىدۇ، يەنە تېخى ئامال بار سېتىۋالماقچى بولغان نەرسەمنىڭ ھەممە خىلىنى كۆرسىتىدۇ. سىز بۇ خىل ئۇسۇلدىن ئايروپىلان بېلىتى سېتىۋېلىش ئورنى، تۈرلۈك مالىلار شىركىتى، مېھمانخانا، كىرا ماشىنىسى ۋە ئاشخانا قاتارلىق جايلاردا، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ كەڭ دائىرىدە پايدىلانسىڭىز بولىدۇ.

مۇلاھىزە:

سەممىي قەلب، سەممىي كۈلكە ئارقىلىق باشقىلاردىن ياردەم سورىسىڭىز، سىزنى ھېچكىم رەت قىلمايدۇ. چۈنكى، سىزنىڭ تەلىپىڭىز باشقىلاردا خەق مېنى ھۆرمەتلەۋاتىدۇ ۋە مېنى مۇئەييەنلەشتۈرۈۋاتىدۇ، دېگەن تۇيغۇ پەيدا قىلىدۇ. ئەگەر سىز باشقىلار بىلەن ئالاقە قىلىشنى تەس ئىش دەپ قارىسىڭىز، ئۇنداقتا ئىشنى باشقىلاردىن ياردەم سوراشتىن باشلاپ بېقىڭ.

مېھماندارچىلىق

كۆرسەتكەن سەۋەبىڭىز ئورۇنلۇق بولسىلا، باشقىلارنى قورقماي رەت قىلىڭ.
ــ كارنېگې

جېك ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن بىر كىچىك شەھەرگە بېرىپ ئىشلەيدۇ. بىركۈنى جېكنىڭ هاممىسى بۇ كىچىك شەھەرگە ئۇنى يوقلاپ كېلىدۇ. كەچلىك تاماقنى ئىككىسى بىللە يېمەكچى بولىدۇ.

جېكنىڭ يانچۇقىدا بارى يوقى 20 دوللارلا بار بولۇپ، ئۆزىگە شۇنداق ياخشى مۇئامىلىدە بولىدىغان بۇ هاممىسىنى مېهمان قىلىدىغان دەسمىسىنىڭ هەممىسى ئىدى. شۇڭا ئۇ كىچىكرەك ئاشخانىدىن بىرنى تېپىپ ئاددىيلا غىزالىنىشنى ئويلايدۇ. لېكىن هاممىسىنىڭ هەشەمەتلىك ئاشخانىغا كۆزى چۈشىدۇ. جېكمۇ ئامالسىز ئۇنىڭغا ئەگىشىدۇ.

ئىككىسى جايلىشىۋالغاندىن كېيىن هاممىسى تاماق بۇيرىتىدۇ. ئۇ جېكتىن نېمە يەيدىغانلىقىنى سورىغىنىدا جېك مۇجمەل قىلىپ «نېمىلا بولسا مەيلى» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. بۇ چاغدا جېك تازا دەككە ـ دۈكىگە چۈشكەن بولۇپ، يانچۇقىدىكى ئاشۇ بارى يوق 20 دوللارنى چىڭ سىقىمداپ ئولتۇراتتى. پۇلنىڭ يەتمەيدىغىنى ئېنىق ئىدى. قانداق قىلىش كېرەك؟

هاممىسى بولسا جېكنىڭ ئەنسىزلىكى بىلەن كارى يوق بىر خىلدا تاماقلارنى ماختاۋاتاتتى. لېكىن تاماقلار جېكقا پەقەتلا تېتىمىدى.

كۈتكەن پەيت ئاخىرى يېتىپ كەلدى. كۈتكۈچى هېسابات تالونىنى ئېلىپ، ناهايىتىمۇ ئەدەپ بىلەن ئۈدۈل جېكقا قاراپ كېلىۋاتاتتى. جېك ئاغزىنى ئۆمەللىدى ـ يۇ، لېكىن گەپ قىلمىدى.

هاممىسى ئىللىق كۈلۈمسىرىدى ۋە هېسابات تالونىنى ئېلىپ كۈتكۈچىگە

تاماقنىڭ پۇلىنى بەردى. ئاندىن جېكقا قاراپ: ــ يىگىت، ھېسسىياتىڭنى بۇرۇنلا بىلىپ بولغانمەن. شۇڭا رەت قىلىشىڭنى كۈتۈپ تۇردۇم، سەن نېمىشقا رەت قىلمايسەن؟ شۇنى بىلىشىڭ كېرەككى، بەزىدە دېيىشكە تېگىشلىك گەپنى باتۇرلۇق بىلەن قەتئىي ئىككىلەنمەي دېيىش كېرەك، بۇ دېگەن ئەڭ ياخشى تاللاش. مېنىڭ بۇ قېتىم بۇ يەرگە كېلىشىمدىكى سەۋەبمۇ، ساڭا مۇشۇلارنى ئۇقتۇرۇپ قويۇش ئۈچۈن، ــ دېدى.

مۇلاھىزە:

باشقىلارنى رەت قىلىش بەلكىم ئادەمنى رەنجىتىدىغان ئىش بولۇشى مۇمكىن. لېكىن، بىز ئىجتىمائىي ئالاقىدا مادارىمىز يەتمەيدىغان ئىشنى دادىللىق بىلەن رەت قىلىشنى ئۆگىنىۋېلىشىمىز كېرەك. ئۇنداق بولمايدىكەن ئىنتايىن قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈپ قېلىپ، ئۆزىمىز خىجالەتچىلىككە قالىمىز.

رىقابەتلىشىپ ئىش ئورنىغا چىقىش

كىشىلەر بىلەن بولغان ئالاقىدا قائىدە ـ يوسۇن قانچە ئەتراپلىق بولسا شۇنچە بىخەتەر بولىدۇ، تەلەيمۇ ئوڭدىن كېلىدۇ.

ـــ كارلىل

شىياۋ ۋاڭ بىلەن شىياۋ جاڭ شىركەتكە يېڭىدىن تەقسىم قىلىنغان ئىستودىنتلار بولۇپ، ئىككىلىسى بىر بۆلۈمگە ئورۇنلىشىپ، ئوخشاش ئىشنى قىلىدىغان بولدى. ئۇلارنىڭ خىزمەت ئىقتىدارى ۋە خىزمەت نەتىجىلىرىدە پەرق يوق ئىدى. لېكىن كىشىلەر بىلەن بولغان ئالاقىدا ئاسمان ـ زېمىن پەرقلىنەتتى.

شىياۋ ۋاڭنىڭ «كۆڭلى تۇز» بولۇپ، ئۇچرىغانلىكى ئادەمنىڭ ئۇدۇللىسىغلا ئىسمىنى چاقىراتتى. بىر قېتىم ئۇنىڭ باشلىقى لى دىرېكتور يىغىن زالىدا مېھمانلارنى كۈتۈۋاتاتتى. شىياۋ ۋاڭ تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ: ـــ لاۋ لى، تېلېفون. ـــ دەپ توۋلىدى. يېشى ئەمدىلا 30 دىن ئاشقان لى دىرېكتور قول ئاستىدىكى ئادەمنىڭ ئۆزىنى مېھمانلارنىڭ يۈزىدىلا لاۋ لى دەپ چاقىرغانلىقىنى كۆرۈپ كۆڭلى چۈشۈن يەۋالغاندەك بولۇپ قالدى.

شىياۋ جاڭ شىياۋ ۋاڭغا پەقەت ئوخشمايتتى. كۆرگەنلا ئادەمگە ئەدەپ بىلەن سالام قىلاتتى، ئەمىلى بارلارنى ئېھتىياتچانلىق بىلەن لى دىرېكتور، لىيۇ باشقۇرغۇچى دەپ چاقىرسا، ئەمەلى يوقلارنى ئاكا، ھەدە، ياشتا چوڭراقلىرىنى بولسا ئۇستام، ـــ دەپ چاقىراتتى.

شىياۋ ۋاڭ شىركەتكە پەقەت خىزمەت ۋاقتىدىلا كېلەتتى، ۋاقىت توشقان ھامانلا كېتەتتى، شۇڭا شىركەتتىكىلەر بىلەن ئانچە قۇيۇق ئالاقىمۇ قىلىپ كەتمەيتتى. شىياۋ جاڭ ئۇنىڭغا ئوخشمايتتى. ئۇ ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىنمۇ، باشقىلارنىڭ كەتمىگىنىنى كۈرسىلا قېلىپ قېلىپ ئۇلار بىلەن مۇڭدىشاتتى، ئۇنىڭ ـ بۇنىڭ

گەپىنى قىلىشاتتى. كىمنىڭ قىينىچىلىقى بولسا ئىمكانىيەتنىڭ بارچە ياردەم قىلاتتى. شۇڭا، باشقىلار دائىم ئۇنىڭدىن ياردەم سورايتتى.

بىر قېتىم شياۋ جاڭ لى دىرېكتورنىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ، ئۆزىنىڭ چوڭ بىر ئىشىنىڭ بارلىقىنى، لى دىرېكتورنىڭ مەسلىھەت كۆرسىتىشىنى دەپ تۇرۇۋالدى. ئۇنىڭ نەۋرە سىڭلىسى ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بەرگەن بولۇپ، دىرېكتوردىن «ئارزۇغا قايسى مەكتەپنى تولدۇرۇش كېرەكلىكى ھەققىدە يول كۆرسىتىش»نى تەلەپ قىلدى. لى دىرېكتور بۇنىڭدىن ئىنتايىن خۇشال بولۇپ، يېقىنقى بىرقانچە يىلدىن بۇيانقى ئىشقا ئورۇنلىشىش ۋەزىيىتىنى ئەستايىدىللىق بىلەن تەھلىل قىلدى، ئاندىن ناھايىتىمۇ ئېھتىياتچانلىق بىلەن مەسلىھەت كۆرسەتتى.

كېيىنكى كۈنلەردە لى دىرېكتورنىڭ بىر مۇئاۋىنى باشقا بۆلۈمگە يۆتكىلىپ كەتتى، شىركەت رىقابەتلەشتۈرۈش شەكلى ئارقىلىق يېڭىدىن بىر مۇئاۋىن دىرېكتور تاللىماقچى بولدى. شياۋ ۋاڭ بىلەن شياۋ جاڭنىڭ ئىككىلىسىلا تولۇق كۆرسىنى پۈتتۈرگەن، ئىككىلىسىلا كەسپىي خادىملاردىن بولغاچقا، شىركەتنىڭ رىقابەتلىشىپ ئىش ئورنىغا چىقىش ھەققىدىكى شەرتلىرىگە ئۇيغۇن كەلگەچكە ئىككىلىسىلا ئۆزلىرىنى تىزىملاتتى. باھالىغۇچىلار شىركەتنىڭ ئوتتۇرا قاتلامدىن يۇقىرى كادىرلىرى ۋە ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر ۋەكىللىدىن تەركىب تاپقانىدى. رىقابەت نەتىجىسىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆپچىلىك پەرەز قىلىپ بولغانىدى: شياۋ جاڭ مۇتلەق ئۈستۈنلۈك بىلەن شياۋ ۋاڭنى مەغلۇپ قىلىپ، شىركەتتىكى ھەممىدىن ياش ئوتتۇرا قاتلام كادىرى بولۇپ قالدى.

مۇلاھىزە:

ئەتراپتىكى ئادەملەر بىلەن ياخشى كىشىلىك مۇناسىۋەت ئورنىتىشتا ئادەم بولۇشنىڭ، ئىش قىلىشنىڭ ئېپىنى بىلىۋېلىش بەكمۇ مۇھىم. ھالبۇكى، ئادەم بولۇش بىلەن ئىش قىلىش چوڭ بىلىمىمۇ ئەمەس، پەقەت ئالاقىدىكى بەزى ئىنچىكە ھالقىلارغا دىققەت قىلىپ، باشقىلارنى ھۆرمەت قىلىپ، باشقىلار بىلەن تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئالاقە قىلىشالا كۇپايە.

بىر قاچا شورپا

ئادەم سەممىي بولغاندىلا چىرايلىق كۆرۈنىدۇ.

— روللاند

چىرايلىق بىر قىزچاق بىر ئاشخانىغا كىرىپ بىر قاچا شورپا ئېلىپ، ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇردى. ئۇ شورپىنى ئىچمەكچى بولۇپ قوشۇقنى ئۇنتۇپ قالغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى.

ئۇ قوشۇقنى ئېلىپ تاماق شىرەسىنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئۇنى ھەيران قالدۇرغىنى ئۇنىڭ ئورنىدا بىر قارا تەنلىك ئولتۇرۇۋالغان بولۇپ، ھە دەپ ئۇنىڭ شورپىسىنى ئىچىۋاتاتتى.

— ھۇ مۇتەھەم، مېنىڭ شورپامنى ئىچىشكا نېمە ھەققىڭ! چىرايلىق قىز ئاچچىقىدا قارا تەنلىكنى شۇنداق دەپ تىللىماقچى بولدى ـ يۇ، — ياق، بەلكىم ئۇ بەكلا نامراتتۇ، قورسىقى بەكلا ئېچىپ كەتكەندۇ، يەنىلا گەپ قىلمىغىنىم تۈزۈك. لېكىن شورپامنى ئۇ يالغۇز ئىچىپ كەتسە بولمايدۇ ـ دە، دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى.

شۇڭا ئۇ گەپ قىلمايلا ھېچقانداق ئىش بولمىغاندەك بېرىپ قارا تەنلىكنىڭ قارشىسىدا ئولتۇرۇپ ئۇن ـ تىن قىلمايلا شورپىنى ئىچىشكە باشلىدى.

شۇنداق قىلىپ بىر قاچا شورپىنى ئىككىسى ئىككى تەرەپتىن بىر قوشۇق، بىر قوشۇقتىن ئىچىپ تۈگەتتى. ئۇلار بىر ـ بىرىگە قاراشتى، لېكىن زۇۋان سۈرمىدى.

بۇ چاغدا قارا تەنلىك ئورنىدىن تۇرۇپ چوڭ بىر پەتنۇستا تورت ئېلىپ كەلدى. تورتنىڭ ئۈستىگە ئىككى تال قوشۇق سانجىقلىق تۇراتتى.

ئىككىلەن تورتنى يېدى. يەپ بولغاندىن كېيىن ماڭماقچى بولۇپ

ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. «خوش»، دېدى چىرايلىق قىز دوستانە تەلەپپۇزدا. «خوش» دېدى قارا تەنلىكمۇ قىزغىنلىق بىلەن. قارا تەنلىك تولىمۇ خۇرسەن بولۇپ، ئۆزىنى ئىنتايىن خۇشال ھېس قىلىۋاتاتتى. چۈنكى ئۇ: ــ بۈگۈن مەن ياخشى ئىشتىن بىرنى قىلىپ، نامرات، ئەمما شۇنداق چىرايلىق بىر قىزغا ياردەم قىلدىم، دەپ ئويلىغانىدى. قارا تەنلىك كەتكەندىن كېيىن چىرايلىق قىز يانداكى شىرەدىكى ھېچكىم ئېغىز تەگمىگەن بىر قاچا شورپىغا كۆزى چۈشتى. بۇ دەل ئۆزىنىڭ شورپىسى ئىدى.

مۇلاھىزە:

كىشىلىك ئالاقىدە ئۇقۇشماسلىق ۋە چىقىشالماسلىق دائىم يۈز بېرىپ، ئارىمىزغا گۇمان ۋە ئۆچمەنلىك پەيدا قىلىپ قويىدۇ. لېكىن كۆڭلىمىزدە مۇھەببەت بولسىلا، بىر ـ بىرىمىزنى كەچۈرۈۋېتەلىسەكلا ئۇقۇشماسلىق ۋە چىقىشالماسلىقلار ئادەمنى تەسىرلەندۈرىدىغان ئەسلىمگە ئايلىنىدۇ.

مەننەتدارلىق

ئۆزئارا ھۆرمەت بولمىسا دوستلۇقتىن سۆز ئاچقىلى بولمايدۇ.

— ماكارېنكو

بولى بىلەن خوتۇنى كۆيۈمچاق شەھەرنىڭ سىرتىدىكى كونا دېھقانلار تۇرالغۇسىدا تۇراتتى. گەرچە ئۇلار بۇ يەرگە يەرلىك بولمىسىمۇ، لېكىن ئۇلارنى ياقا يۇرتلۇق دەپ كەتكىلىمۇ بولمايتتى. ئۇلار بۇ يەرگە يېڭى كۆچۈپ كەلگىنىدە ئاران ئۈچ دانىلا سايمىنى (يۆگىمە مېتىرمۇ شۇنىڭ ئىچىدە) ۋە ئۆي رېمونت قىلىش قوللانمىسىلا بار ئىدى. بولى ھېچنېمىنى بىلمەيتتى، لېكىن يالغاندىن بىلەرمەن بولۇۋالمىدى. قوشنىلىرى ياخشىلىق قىلمىغان بولسا بەلكىم ئۆيىنى ھەرگىزمۇ رېمونت قىلالمىغان بولاتتى.

قوشنىلىرى ئۇنىڭغا سەۋرچانلىق بىلەن يېتەكچىلىك قىلدى. بۇنىڭ بىلەن بولى قىشتا ئىسسىنىش ئۈچۈن قالاشقا ئىشلىتىلىدىغان ئوتۇننى قانداق كەسلەش، قانداق دۆۋىلەش، قانداق قۇرۇتۇشنى؛ كۆل بىلەن خىشنى قانداق ئۈسۈلدا سۇۋىغاندا چىڭ تۇتقۇزۇپ، ئوتۇن كۆيدۈرىدىغان پېچ تەگلىكى قوپۇرغىلى بولىدىغانلىقىنى ئۆگىنىۋالدى. لېكىن ئۇنى ھەممىدىن بەك تەڭلىكتە قالدۇرغىنى قوشنىلىرىغا مەننەتدارلىقىنى قانداق بىلدۈرۈش بولۇپ قالدى.

مەسلىنىڭ تۈگۈنى ئىككى يىل بۇرۇن پەيدا بولغانىدى. ئىككى يىل بۇرۇنقى ئەتىياز مەزگىلىدە بولى چېركاۋدىكى قارنى تازىلايدىغان پېشقەدەم دېھقان رېنىبسقا مەننەتدارلىقىنى بىلدۈرمەكچى بولىدۇ. چۈنكى رېنىبس بولىنىڭ ئىشىكى ئالدىدىكى قارنى بىرنەچچە قېتىم تازىلىۋەتكەن ئىدى.

رېنىبسنىڭ چېركاۋدىكى قارنى تازىلاپ كېلىۋاتقىنىغا يېرىم ئەسىر بولۇپ قالغانىدى. شۇڭا بولى رېنىبسنى چېركاۋدىكى قارنى تازىلىغاچ بۇ تەرەپتىكى ماشىنا

يولىنىمۇ تازىلاپ بېرىشنى ئېيتقانىدى. رېژىسسور چېركاۋدىكى قارىنى ھەقسىز تازىلايتتى، لېكىن بولى رېژىسسورقا ھەق بېرىمەن دەپ تۇرۇۋالدى.

بولى رېژىسسورقا تېلېفون قىلىپ: ــ مەن سىزگە نەچچە پۇل قەرز؟ دەپ سورىدى. رېژىسسور بىر دەم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن: ــ سىز ماڭا پۇل قەرز ئەمەس، چۈنكى سىزگە قىلىپ بەرگەن ئىشنىڭ تىلغا ئالغۇچىلىكى يوق، ــ دېدى.

ــ سىز مېنى تەخمىنەن 50 سائەتلىك بەل ئاغرىقىدىن قۇتقۇزۇپ قالدىڭىز.

ــ مەن ئۇنچىلىك كۆپ ئەجىر سىڭدۈرمىدىمغۇ دەيمەن.

بولىنىڭ ئۇنىڭ بىلەن تالىشىپ ئولتۇرغىسى كەلمىدى ۋە ئۇنىڭغا چوقۇم ئىش ھەققى بېرىدىغانلىقىنى، 75 دولارنىڭ يېتىدىغان ـ يەتمەيدىغانلىقىنى سورىدى.

رېژىسسور بۇ پۇلنى بەك جىق بولۇپ كېتىپتۇ، ــ دېدى. بولى رېژىسسورنىڭ قوپال تەگكىنىدىن ئۆزىنىڭ ئۇنى رەنجىتىپ قويغىنىنى ھېس قىلدى.

بولى بۇ پۇلنىڭلا ئىشى ئەمەسلىكىنى بىردىنلا چۈشىنىپ يېتىپ، رېژىسسورقا ئۆزىنىڭ مىننەتدارلىقىنى ئۇنىڭ بىرەر ئىشىنى قىلىپ بېرىش ئارقىلىق رەھمەت ئېيتقۇسى بارلىقىنى، دېھقانچىلىق مەيدانىدا يارەملەشكىدەك ئىشىنىڭ بار ـ يوقلىقىنى سورىدى ۋە ئۆزىنىڭ بازغان ئۇرۇشنى ئۆگىنىۋالغانلىقىنى دەپ ئۇلگۈردى.

رېژىسسور ھازىرچە بولى قىلغۇدەك ئىشنىڭ يوقلىقىنى ئېيتتى.

بۇ گەپ بولىنىڭ غورۇرىغا قاتتىق تەگدى. شۇڭا ئۆزىنىڭ راستىنلا بازغان سوقالايدىغانلىقىنى دەپ چىڭ تۇرۇۋالدى.

رېژىسسور بولىنىڭ ئىقتىدارىدىن ئازراقمۇ گۇمانلانمايدىغانلىقىنى ئېيتتى.

بولى قىلىدىغانغا گەپ تاپالماي، قايتا ـ قايتا رەھمەت دېدى ۋە ئۆزىنىڭ رېژىسسورقا مەڭگۈ ئادىمىگەرچىلىك قەرزى بارلىقىنى ئېيتىپ، تېلېفوننى قويۇۋەتتى.

بولى رېژىسسورنى رەنجىتىپ قويغانلىقىغا شەك ـ شۈبھىسىز ئىشەندى. شۇڭا خوتۇنىدىن يۈزىنى ئازراق بولسىمۇ يورۇق قىلىدىغان بىرەر ياخشى ئامالىنىڭ بار ـ يوقلىقىنى سورىدى.

ــ بار، ــ دېدى خوتۇنى ، ئۇنىڭ ئامالى ماروزنى.

ئىككىنچى شەنبە كۈنى ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ «ئەسقاتىدىغان»، ئەمما ئەزەلدىن ئىشلىتىپ باقمىغان نەچچە ئون خىل تويلۇق سوۋغىسى ئىچىدىن بىرنى تاللاپ، تۆت كىلوگىراملىق قەھۋە تەملىك ماروژنى ياساپ رېنىپس ئەر - خوتۇنغا سوۋغا قىلدى. رېنىپس بۇنىڭدىن تولىمۇ خۇشال بولدى ۋە بولغا رەھمەت ئېيتتى ھەمدە بولى ئەينى ۋاقىتتا ئاڭلاشنى ئەڭ ئارزۇ قىلغان گەپنى دېدى.

رېنىپس ئۆزىنىڭ كېلەر ھەپتە قاشا تۇۋرۇكى ئورناتماقچى ئىكەنلىكىنى، بولىنىڭ ۋاقتى بولسا كېلىپ ياردەملىشىپ بېرىشىنى ئېيتتى.

بولى خۇشاللىق بىلەن قوشۇلدى ۋە: ــ مەن بازغىنىمنى ئېلىپ باراي، ــ دېدى.

مۇلاھىزە:

پۇلغا نۇرغۇن نەرسىنى سېتىۋالغىلى بولىدۇ. لېكىن دوستلۇقنى سېتىۋالغىلى بولمايدۇ. باشقىلار بىلەن ئالاقە قىلغاندا ياخشى ھېسسىيات ئورنىتىشقا دىققەت قىلىشىمىز، ئالاقىنى ھەرگىزمۇ مەنپەئەت بىلەن باغلىۋالماسلىقىمىز لازىم.

كونوسۇكېنىڭ مېھمان كۈتۈشى

مەن كىشىلەر بىلەن بولغان ئىجتىمائىي ئالاقىدا ھەممىلا ئادەمنى ئوخشاش ھۆرمەت قىلىمەن. مېنىڭچە بۇ، ھەرقانداق ئادەمگە باب كېلىدۇ.

ـــ دىككېنس

كونوسۇكې باشقىلارنىڭ ھۆرمىتىنى ئىنتايىن بەك قىلىدىغان ئادەم ئىدى. بىر قېتىم ئۇ ئاشخانىدا خېرىدارلىرىنى مېھمان قىلىدۇ. مېھمانلارنىڭ ھەممىسىلا يالپاقدالغان كالا گۆشى بۇيرىتىدۇ. بىرنەچچەيلەن كالا گۆشىنى يەپ بولغاندىن كېيىن ئۇ يارەمچىسىگە كالا گۆشىنى پىشۇرغان باش ئاشپەزنى چاقىرىپ كېلىشنى ئېيتىدۇ ۋە: ـــ دىرېكتورنى چاقىرماي، باش ئاشپەزنىلا چاقىرىپ كەلگىن، ـــ دەپ ئالاھىدە تاپىلايدۇ.

كونوسۇكېنىڭ يارەمچىسى ئۇنىڭ كالا گۆشىنىڭ يېرىمىنىلا يېگەنلىكىنى كۆرۈپ كۆڭلىدە، ئىش چاتاق، ـــ دەپ ئويلايدۇ.

باش ئاشپەز جىددىيلەشكەن ھالدا يېتىپ كېلىدۇ. چۈنكى ئۇ ئۆزىنى چاقىرتقان مېھماننىڭ ئادەتتىكى ئادەم ئەمەسلىكىنى بىلەتتى.

ـــ بىرەر چاتاق بارمىكەن قانداق؟ سورايدۇ باش ئاشپەز جىددىيلىشىپ.

ـــ يالپاقدالغان كالا گۆشى پىشۇرۇشتىكى ھۈنىرىڭىزگە قىل سىغمىغۇدەك، ـــ دەيدۇ كونوسۇكې، ـــ لېكىن مەن ئاران يېرىمىنىلا يېيەلىدىم، بۇ ھەرگىزمۇ گۆشنىڭ ياخشى پىشۇرۇلمىغانلىقىدىن ئەمەس، گۆش ھەقىقەتەن بەك يېيىشلىك بوپتۇ، لېكىن مەن 80 گە كىرىپ قالدىم، ئىشتىھايىممۇ بۇرۇنقىدەك ئەمەس.

باش ئاشپەز بىلەن بەش مېھمان ھېچنېمىنى چۈشىنەلمەي بىر ـ بىرىگە قاراشقىنىچە تۇرۇپلا قالىدۇ، ئۇلار خېلى ئۇزۇندىن كېيىن ئىشنىڭ ماھىيىتىنى ئاندىن چۈشىنىدۇ. ـــ سىز بىلەن يۈز تۇرانە پاراڭلاشقۇم كەلدى. چۈنكى ئېشىپ

قالغان بۇ گۆش تاشلۇۋېتىلسە كۆڭلىڭىزنىڭ يېرىم بولۇشىدىن ئەندىشە قىلدىم.

مېھمانلار كونوسۇكېنىڭ دېگەنلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ ئەخلاقىغا ئاپىرىن ئوقۇشىدۇ ۋە ئۇنىڭ بىلەن سودىلىشىشقا تېخىمۇ ھېرىسمەن بولىدۇ.

كونوسۇكې باشقىلارنى ھۆرمەتلەشتە داڭق چىقارغان ئادەم. بىر قېتىم ئۇ بىر بۆلۈمنىڭ دىرېكتورىغا: ــ مەن ئۆزۈم يالغۇز نۇرغۇن قارار چىقىرىمەن، باشقىلارغا تەستىقلاشنى بۇيرۇيدىغانلىرىمۇ ئاز ئەمەس. ئەمەلىيەتتە بۇ قارالارنىڭ 40% نىلا چۈشەندۈرۈپ قىلىمەن، قالغان 60% ى پىكرىمنى ساقلاپ قالىدىغانلىرى ياكى ئۆزۈم ھەر ھالدا بولغىدەك، ــ دەپ قارىغانلىرىدىن ئىبارەت، خالاس، ــ دەيدۇ.

بۇنى ئاڭلىغان دىرېكتور ھەيران قالىدۇ. چۈنكى ئۇ قوشۇلمىغانلىرىنى رەت قىلىۋەتسە بولۇۋېرەتتى.

ــ ھەرقانداق ئىشنى ئىنكار قىلماسلىقىڭىز كېرەك، ئۆزىڭىز ھەر ھالدا بولغىدەك، ــ دەپ قارىغان پىلانلارنىمۇ تاكى ئۇ مۆلچەرىڭىزدىكى ئىزغا يېڭىباشتىن چۈشكەنگە قەدەر ئۇنىڭ ئىجرا قىلىنىش جەريانىغا يېتەكچىلىك قىلىشىڭىز كېرەك. رەھبەر بولغان ئادەم بەزىدە ئۆزى ياقتۇرمايدىغان ئىشنىمۇ قوبۇل قىلىشى كېرەك. چۈنكى، ھەرقانداق ئادەم ئۆزىنىڭ ئىنكار قىلىنىشىنى خالىمايدۇ.

مۇلاھىزە:

ھەممىلا يەردە قارشى ئېلىنىشنى ئارزۇ قىلىدىغان ئادەم مەسلىنى چوقۇم قارشى تەرەپنىڭ مەيدانىدا تۇرۇپ ئويلاشنى بىلىشى، قارشى تەرەپنى كىچىك ئىشلاردىمۇ ھۆرمەت قىلىش ۋە كۆڭۈل بۆلۈشكە ماھىر بولۇشى، ئۆزى ياقتۇرمايدىغان ئىشلارنى تىرىشىپ قوبۇل قىلىشى كېرەك. شۇنداق قىلغاندىلا قارشى تەرەپنىڭ ھۆرمىتى ۋە قوللىشىغا ئېرىشكىلى بولىدۇ.

جياۋېنىڭ تاللىشى

باشقىلارنىڭ ھېسسىياتىنى ھۆرمەت قىلمايدىغان ئادەم ئاخىرقى ھېسابتا باشقىلارنىڭ ئۆچمەنلىكى ۋە نەپرىتىنى قوزغاپ قويىدۇ.

— كارنېگې

بىر قېتىملىق ئۇرۇشتا ياش پادىشاھ ئارتور قوشنا دۆلەتنىڭ ئەسكەرلىرىگە ئەسىرگە چۈشۈپ قالىدۇ. قوشنا دۆلەتنىڭ شاھى ئارتورنىڭ باتۇرلۇقى بىلەن ئىقتىدارىغا بەكلا ھەۋەس قىلىدىغان بولغاچقا، ئۇنى ئۆلتۈرمەي، ئۇنىڭغا ئىنتايىن قىيىن بىر سوئالغا جاۋاب بېرىشنى، ئەگەر جاۋاب بېرەلمىسە ئۇنى قويۇۋېتىدىغانلىقىنى ئېيتىدۇ. ئارتور بۇ سوئالنى ئويلىنىشقا بىر يىل مۆھلەت ئالىدۇ. ئەگەر بىر يىلغىچە جاۋاب بېرەلمىسە ئۆلتۈرۈلىدىغان بولىدۇ.

سوئال مۇنداق ئىدى: ئاياللارنىڭ ھەقىقىي ئېرىشمەكچى بولغىنى زادى نېمە؟

سوئالغا جاۋاب بېرىش ئۈچۈپ كەتكەندىن مىڭ ياخشى. ئارتور شاھنىڭ سوئالىنى ئېلىپ دۆلىتىگە قايتىدىغان، سۈرۈكىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى كۈنى جاۋابىنى بېرىدىغان بولىدۇ.

ئارتور دۆلىتىگە قايتىپ كېلگەندىن كېيىن، ئۇچرىغانلىكى ئادەمدىن بۇ سوئالنىڭ جاۋابىنى سورايدۇ: مەلىكە، پاھىشە، پوپ، دانىشمەن، ئوردا قىزىقچىسى، ۋەھاكازالار. لېكىن بىرمۇ ئادەم ئۇنىڭغا قانائەتلىنەرلىك جاۋاب بېرەلمەيدۇ. كىشىلەر ئۇنىڭغا ئايال پېرىخوندىن سوراشنى، بۇ سوئالغا پەقەت شۇنىڭلا جاۋاب بېرەلەيدىغانلىقىنى، لېكىن ئۇنىڭ ھەقىنى بەك يۇقىرى ئالىدىغانلىقىنى، ئۇ ئايال پېرىخوننىڭ ھەق ئېلىشتا دۆلەت بويىچە داڭق بارلىقىنى ئېيتىدۇ.

سۈرۈكىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى كۈنى يېتىپ كېلىدۇ. ئارتور ئامالسىز ئايال پېرىخوننى ئىزدەپ بارىدۇ. ئۇ سوئالغا جاۋاب بېرىشكە قوشۇلىدۇ. لېكىن، ئارتورنىڭ

ئۆزىنىڭ بىر شەرتىنى قوبۇل قىلىشىنى تەلەپ قىلىپ تۇرۇۋالىدۇ. ئۇنىڭ شەرتى: ئارتورخانىنىڭ ئەڭ ئالىي دەرىجىلىك دۆگىلەك ئۈستەل يېغىنىنىڭ رېتسارى، ئۇنىڭ قىيامەتلىك دوستى جياۋېن بىلەن توي قىلىش ئىدى. ئارتور خان بۇنى ئاڭلاپ ئىنتايىن بەك قورقۇپ كېتىدۇ ۋە ئايال پېرىخونغا قارايدۇ. ئۇ دۇمچەك، بەتبەشىرە بولۇپ، بىر تاللا چىشى بار ئىدى، پۈتۈن بەدىنىدىن سېسىپ كەتكەن كۆل سۈيىگە ئوخشاش بەتبۇي پۇراق چىقىپ تۇراتتى، يەنە كېلىپ پات - پات سەت ئاۋاز چىقىرىپ قويياتتى. ئۇ ئۆمرىدە بۇنداق قاملاشمىغان سەت مەخلۇقنى كۆرۈپ باقمىغانىدى. شۇڭا ئۇ ئايال پېرىخوننىڭ تەلىپىنى رەت قىلىدۇ. چۈنكى ئۇ دوستىنى بۇنداق سەت ئايالنى خوتۇنلۇققا ئېلىشقا زورلاپ، ئۆزىگە ئېغىر روھىي بېسىم قىلىۋېلىشنى خالىمايتتى.

جياۋېن ئەھۋالدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن ئارتورغا: — مەن ئۇ ئايال پېرىخون بىلەن توي قىلىشقا رازى، ئارتور خانىنىڭ جېنى بىلەن دۆگىلەك شىرە يېغىنىنى ساقلاپ قېلىشتىنمۇ مۇھىم ئىش يوق، — دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ توي قىلىدىغانلىقى جاكارلىنىدۇ. ئايال پېرىخون ئارتورنىڭ سوئالىغا جاۋاب بېرىدۇ: — ئاياللارنىڭ ھەقىقىي ئېرىشىمەكچى بولغىنى ئۆز تەقدىرىگە ئۆزى ئىگە بولۇش. ئارتور خان ئامان قالىدۇ.

ئەمدى جياۋېن بىلەن ئايال پېرىخوننىڭ تويىغا كېلەيلى. بۇنى قانداقمۇ توي دېگىلى بولسۇن؟ ئارتور مۇشۇ سەۋەبتىن قاتتىق ئازابلىنىدۇ ۋە ئۆزىنى قاتتىق ئەيىبلەيدۇ. لېكىن جياۋېن بۇرۇنقىدەكلا كەمتەر ۋە خۇش پېئىل يۇرۇپېرىدۇ. ئايال پېرىخون بولسا توي مۇراسىمىدا ئۆزىنىڭ ئەڭ ناچار قىلىقلىرىنى چىقىرىپ، سورۇندىكىلەرنى قاتتىق يىرگەندۈرىدۇ.

توي كېچىسىمۇ يېتىپ كېلىدۇ: جياۋېن بۇ قورقۇنچلۇق كېچىگە قەيسەرلىك بىلەن يۈزلىنىپ، ھۇجرىغا كىرىدۇ. ئۇنى قانداق بىر خىل مەنزىرە كۈتۈپ تۇرۇۋاتقاندۇ؟ توي كارىۋىتىدا ئۇ ئۆمرىدە كۆرۈپ باقمىغان پەرى سۈپەت بىر قىز ياتاتتى. جياۋېن ھاڭۋاقتىنچە قېتىپ تۇرۇپلا قالىدۇ ۋە ئۇنىڭدىن بۇنىڭ قانداق ئىش ئىكەنلىكىنى سورايدۇ. گۈزەل: — مەن بەتبەشىرە ئايال پېرىخون قىياپىتىدىكى چېغىمدىمۇ ماڭا شۇنداق ياخشى مۇئامىلىدە بولدىڭىز، شۇڭا بىر

كۈننىڭ يېرىمىدا ئۆزۈمنىڭ گۈزەل قىياپىتىمنى ناماياں قىلىش قارارىغا كەلدىم. ئەمدى قايسى ۋاقىتتا گۈزەل قىياپىتىم بىلەن، قايسى ۋاقىتتا بەتبەشىرە قىياپىتىم بىلەن كۆرۈنۈشۈمنى ئۆزگەرتىلەك، ــ دەپ جاۋاب بېرىدۇ.

جىياۋېن كېچە بىلەن كۈندۈزدە ئۇنىڭ قايسى قىياپەتتە ناماياں بولۇشنى تاللىسۇن دەيسىز؟

نېمىدېگەن ئازابلىق سوئال بۇ! جىياۋېن ئەمدى ئۆزىنىڭ قىيىن مۇشكىلاتى ئۈستىدە ئويلىنىشقا باشلىدى: ئەگەر ئۇ كۈندۈزدە دوستلىرىغا گۈزەل بىر خوتۇننى كۆرسەتسە كېچىنىڭ كىرىشى بىلەن تەڭ ھۇجرىسىدا ھەم قېرى ھەم بەتبەشىرە، خۇددى ئەرۋاھقىلا ئوخشايدىغان ئايال پېرىخون بىلەن قالىدىغان گەپ؛ ئەگەر كۈندۈزى سەت ئايال پېرىخوننى خوتۇن قىلىشنى تاللىسا، شېرىن كېچىنى ئاجايىپ چىرايلىق نازىنىن بىلەن ئۆتكۈزىدىغان گەپ، قانداق قىلىش كېرەك؟

ئاخىرى جىياۋېن ھېچقايسىسىنى تاللىمىدى ۋە خوتۇنىغا: ــ ئاياللارنىڭ ھەقىقىي ئېرىشمەكچى بولغىنى ئۆز تەقدىرىگە ئۆزى ئىگە بولۇش بولغانىكەن، ئۇنداقتا يەنىلا ئۆزگىرىشىڭ قارار قىلغىنى تۈزۈكمىكىن، ــ دەيدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئايال پېرىخون كېچە ـ كۈندۈز ئۆزىنىڭ گۈزەل چىرايى بىلەن ناماياں بولۇشنى تاللايدۇ.

مۇلاھىزە:

ئۆزئارا چۈشىنىش ۋە بىر ـ بىرىنى ھۆرمەت قىلىش ياخشى كىشىلىك ئالاقىنىڭ ئالدىنقى شەرتى. ھالبۇكى رېئال تۇرمۇشتا نۇرغۇن كىشىلەر باشقىلارنىڭ ئۆزىنىڭ پىكرى بويىچە ياشاشنى ياخشى كۆرىدۇ، باشقىلارنىڭ بۇنى خالاش ـ خالماسلىقى بىلەن قىلچە ھېسابلاشمايدۇ. ئەمەلىيەتتە، ئىجتىمائىي ئالاقە داۋامىدا باشقىلارنىڭ غېمىنى يېپ، باشقىلارنىڭ ئارزۇسىنى چۈشىنىپ ئۇنىڭغا ھۆرمەت قىلىشكىز ئۆزگىرىشىڭ ئېرىشىدىغىنى تېخىمۇ كۆپ بولىدۇ.

زوئولوگىنىڭ يەكۈنى

يالغۇزلۇقمۇ بەزىدە ئەڭ ياخشى ئىجتىمائىي ئالاقە بولۇپ ھېسابلىنىدۇ، بىر مەزگىل يېگانە ياشاش ئىجتىمائىي ئالاقىنى تېخىمۇ شېرىن قىلىدۇ.

— ملتون

بىر زوئولوگ بىر ئىپتىدائىي ئورمانلىقتىن ئىككى مايمۇن ئېلىپ كەپتۇ. بۇ مايمۇنلارنىڭ بىرى قاۋۇل، يەنە بىرى ۋىجىك ئىكەن. ئۇ بۇ ئىككى مايمۇننى ئايرىم-ئايرىم ئىككى قەپەزگە سولاپ، ھالىدىن كۆڭۈل قويۇپ خەۋەر ئاپتۇ ۋە ئۇلارنىڭ تۇرمۇش ئادىتىنى كۈزىتىپتۇ. بىر يىلدىن كېيىن قاۋۇل مايمۇن ئۆلۈپ قاپتۇ. زوئولوگ تەتقىقاتنى ئۈزۈپ قويماسلىق ئۈچۈن، بىرازلىيەدىن يەنە بىر مايمۇن ئەكەلدۈرۈپتۇ. بۇ مايمۇن ھېلىقى ئۆلۈپ كەتكەن مايمۇندىنمۇ قاۋۇل ئىكەن، لېكىن ئۇمۇ يېرىم يىلغا بارمايلا ئۆلۈپ قاپتۇ. زوئولوگ بۇنىڭ سەۋەبىنى ئېنىقلاش ئۈچۈن ئۆلگەن ئىككى مايمۇننىڭ جەسىتىنى ئوپېراتسىيە قىلىپ ھېچقانداق سەۋەب تاپالماپتۇ.

410

شۇنىڭ بىلەن زوئولوگ ھېلىقى ئىپتىدائىي ئورمانلىققا بېرىپ، ئۇ يەردىكى مايمۇنلار توپىنى تەتقىق قىلىپتۇ. نەتىجىدە ئۇ شۇنى بايقاپتۇكى، قاۋۇل كەلگەن مايمۇنلارنىڭ باشقىلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ياخشى بولۇپ، باشقا مايمۇنلار يەيدىغان نەرسە تاپسىلا ئۇلارغا ئازراق بۆلۈپ بېرىدىكەن. بۇنداق مايمۇنلار ئاساسىي جەھەتتىن جىم تۇرمايدىغان بولۇپ، بىكار بولۇپ قالسىلا باشقا مايمۇنلار بىلەن قوغلىشىپ ئويناىدىكەن. بۇنداق مايمۇنلار باشقىلار تەرىپىدىن تۇتۇۋېلىنىپ قالسىلا بىر يىلدىن ئارتۇق ئۆمۈر كۆرەلمەيدىكەن. ھالبۇكى، دائىم ئۆزىنى ئاپتاپقا

قاقلايدىغان ۋە كۆزىنى يۇمۇۋېلىپ تىنچ دەم ئالىدىغان مايمۇنلار توپقا ئانچە قېتىلمايدىغان بولۇپ، باشقىلار ئۇلارغا ئاساسىي جەھەتتىن نېسىۋە بۆلۈپ بەرمەيدىكەن. بۇ مايمۇنلار ۋېجىك بولۇپ، باشقىلار تەرىپىدىن تۇتۇۋېلىنغان تەقدىردىمۇ داۋاملىق ياشىيالايدىكەن.

زوئولوگ مۇشۇلارغا ئاساسەن شۇنداق يەكۈن چىقىرىپتۇ: مايمۇنلارغا نىسبەتەن، باردى ـ كەلدىسى بولمىغان تۇرمۇش كەمتۈكلۈك ھېسابلانسا، يېگانە ئۆتمىگەن تۇرمۇش بىر خىل ئاپەت ئىكەن.

ريانىڭ قوشنىسىنى ئىزدىشى

دانىشمەنلەر دوستلاشسا بىر ـ بىرىنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى ئۆگىنىدۇ.

ـــ ئاسكېد جېفېرسون

جەنۇبىي سۇلالىلەر دەۋرىدە لۇ سېڭجېن دەيدىغان بىر ئادەم ئۆتكەن بولۇپ، ئۇ راستچىل، ياۋاش ھەم بىلىملىك ئادەم ئىكەن، باشقىلارغا سەمىمىي، خۇش پىئېل مۇئامىلە قىلىدىكەن، ئەزەلدىن بىرسىگە ھېيلىگەرلىك قىلىپ باقمىغانىكەن. شۇڭا، كىشىلەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ئىنتايىن ياخشى ئىكەن. لۇ سېڭجېننىڭ ئائىلە تەربىيەسى ئىنتايىن قاتتىق بولۇپ، ياشلارغا سەۋرچانلىق بىلەن تەربىيە بېرىدىكەن، قاتتىق تەلەپ قويىدىكەن، نازارەت قىلىشقا ئەھمىيەت بېرىدىكەن، شۇڭلاشقا ياخشى ئائىلە ئىستىلى يارىتىلغانىكەن. ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى باشقىلار بىلەن ئىجىل ـ ئىناق ئۆتىدىكەن، ئەخلاقلىق، مىجەزى ياخشى ئىكەن.

نەنكاڭ ۋىلايىتىنىڭ قوغدىغۇچىسى جى يا ئادىل، دىيانەتلىك، تۈز، قانۇننى ئادىل ئىجرا قىلىدىغان ئادەم بولۇپ، ئوردىدىكى بەزى ئەمەلدارلارنىڭ قورقىتىش ۋە ئالداشلىرىغا قىلچە باش ئەگمەيدىكەن. شۇڭا، نۇرغۇن ئادەمنىڭ چىشىغا تېگىپ قويغانىكەن، بەزى چوڭ ئەمەلدارلار ئۇنى كۆزىگە قادالغان مىخ، تاپىنىغا سانجىلغان تىكەن دەپ قاراپ، ئولتۇرسا ـ قوپسا ئۇنى يوقىتىشنىڭ كويىدا بولىدىكەن. جى يا ئاخىرى ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىنىپتۇ.

جى يا ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلغاندىن كېيىن، خوتۇن ـ بالىلىرى بىلەن ھەشەمەتلىك ئوردىدىن كۆچۈپ چىقىپتۇ. نەدە تۇرۇش كېرەك؟ لى يانىڭ ئۇدۇل

كەلگەن يەردە تۇرغۇسى كەلمەپتۇ، شۇڭا تازا ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن مېھمانسارايدىن چىقىپ ئەتراپتىن ئۆزىنىڭ تۇرۇشىغا مۇۋاپىق كېلىدىغان يەرنىڭ بار ـ يوقلىقىنى سۈرۈشتە قىلىپتۇ.

ئۇ ناھايىتى تېزلا باشقىلاردىن لۇ سېڭجېن ئائىلىسىنىڭ ئالىيجاناپ ئائىلە ئىكەنلىكىنى، ئائىلە ئىستىلىنىڭ ئىنتايىن ياخشىلىقىنى ئاڭلاپ، بەكلا خۇشال بولۇپتۇ. جى يا لۇ قەسىرىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، بۇ ئائىلىدىكى بالىلارنىڭ بىر ـ بىرىدىن قائىدە ـ يوسۇنلۇق، ئادەمگەرچىلىكنى بىلىدىغان، غەرەز ئۇقىدىغان بالىلار ئىكەنلىكىنى، نامىنىڭ بىكارغا تارالمىغانلىقىنى ھېس قىلىپتۇ. ئىشمۇ ئوڭىدىن كېلىپتۇ. لۇ ئائىلىسىنىڭ تام قوشنىسى كۆچۈپ كەتمەكچى بولۇپ، ئۆيىنى ساتماقچى بولۇپ تۇرغانىكەن. جى يا دەرھال ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۆيىنى 11 مىليون يارماققا يۇقىرى باھادا سېتىۋالىدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. ئۆي ئىگىسىمۇ بۇ باھاغا رازى بولۇپتۇ.

شۇنداق قىلىپ جى يا خوتۇن ـ بالىلىرىنى كۆچۈرۈپ كېلىپتۇ.

لۇ سېڭجېن يېڭى كۆچۈپ كەلگەن قوشنىسىدىن ئەھۋال سوراپ كىرىپتۇ. ئىككىيلەن تىنچلىق ـ ئامانلىق سوراشقاندىن كېيىن، گەپكە چۈشۈپ كېتىپتۇ. لۇ سېڭجېن جى يادىن: ــ جانابلىرى بۇ قەسىرنى نەچچە پۇلغا سېتىۋالدىلا؟ ــ دەپ سوراپتۇ. جى يا راست گەپنى دەپتۇ. بۇنى ئاڭلىغان لۇ سېڭجېن ھەيران بولغان ھالدا: ــ بىلىشىمچە، بۇ قەسىر ئانچە يېڭىمۇ ئەمەس، ئۇنىڭ ئۈستىگە كىچىك، شۇنداق تۇرۇپ نېمىشقا بۇنچىۋالا كۆپ پۇل خەجلىدىلا؟ ــ دەپتۇ. جى يا كۈلۈپ تۇرۇپ: ــ مەن خەجلىگەن پۇلنىڭ بىر مىليونى بۇ قەسىرنىڭ پۇلى، قالغان ئون مىليونى سىلىگە ئوخشاش يۈكسەك پەزىلەتلىك، ئائىلە ئىشلىرىنى ناھايىتى ئېھتىياتچانلىق بىلەن باشقۇرىدىغان قوشنىنى سېتىۋالغان پۇل، ــ دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

جى يا ياخشى قوشنىغا ئىگە بولۇش ئۈچۈن ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدىغان دەرىجىدە ناھايىتى كۆپ پۇل خەجلەپ ئۆي سېتىۋېلىشقا رازى بولىدۇ. چۈنكى ئۇ

ياخشى قوشنىنىڭ ئائىلىسىگە ياخشى تەسىر كۆرسىتىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى. «قازانغا يولۇققاڭ قارىسى يۇقار، يامانغا يولۇققاڭ يالىسى» دېگەندەك، مۇھىتنىڭ ئادەمگە ھەرقايسى جەھەتلەردىن كۆرسىتىدىغان تەسىرىگە سەل قاراشقا بولمايدۇ.

مۇلاھىزە:

داڭلىق پىسخولوگ فروم: ــ مەيلى سىنىڭ رېئال تۇرمۇشىڭدا بولسۇن ۋە مەيلى خىيالىي تەسەۋۋۇرىڭدا بولسۇن، سەن بىلەن دائىم بىرگە يۈرۈيدىغان ئادەم ھەرىكىتىڭ ۋە پىسخىكاڭغا ئىنتايىن چوڭ تەسىر كۆرسىتىدۇ. شۇڭا، كىشىلەر بىلەن ئالاقە قىلغاندا روھىي جەھەتتىن ساغلام، ئاكتىپلىق بىلەن يۇقىرى ئۆرلەيدىغان ئادەملەرنى تاللاپ دوست بولۇش كېرەك. دوستىنى ئۆز ئارزۇيىمىز ۋە ئادىتىمىزگە ئاساسەن خالىغانچە تاللاشقا ھەرگىز بولمايدۇ، دېگەنىدى.

مويسىپىتنىڭ جاۋابى

يامان نىيەتلىك ئادەم بىلەن ئاق كۆڭۈللۈك ۋە سەمىمىلىك بىلەن ئالاقە قىلىنسىلا ئۇلارنى يامان نىيىتىدىن ياندۇرغىلى بولىدۇ.

ـــ ئىكبىدايىساكۇ

بىر مويسىپىت ھەر كۈنى يول بويىدىكى ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇۋېلىپ، يولدىن ئۆتكەنلەرگە سالام قىلىدىكەن. بىركۈنى ئۇ نەۋرىسى بىلەن مۇڭدىشىپ ئولتۇرۇپ، ساياھەتچى سىياقىدىكى ناتونۇش بىر ئادەمنىڭ يول بويىدا بىر نەرسىنى سوراشتۇرۇپ يۈرگەنلىكىنى كۆرۈپتۇ. قارىغاندا ئۇ بىرەر قونالغۇ ئىزدەۋاتقاندەك قىلاتتى.

ناتونۇش ئادەم مويسىپىتنىڭ يېنىغا كېلىپ: ـــ بوۋا، بۇ شەھەردە تۇرۇۋاتقان ئادەملەر قانداقراق؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

مويسىپىت ئاستا بۇرۇلۇپ: ـــ سەن بۇرۇن تۇرغان شەھەردىكى ئادەملەر قانداقتى؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ساياھەتچى: ـــ مەن بۇرۇن تۇرغان شەھەردىكىلەرنىڭ ھەممىسىلا باشقىلارنى تەنقىد قىلىشقا خۇشتار، قوشنىلارمۇ دائىم بىر ـ بىرىنىڭ يامان گېپىنى قىلىشىدۇ، ئىشقىلىپ ئۇ يەردە تۇرماق تەس. ئۆزۈمنىڭ ئۇ يەردىن قۇتۇلۇپ چىققىنىمغا بەكمۇ خۇشالمەن، ئۇ، ئادەمنىڭ كۆڭلىنى غەش قىلىدىغان يەر، ـــ دەپتۇ. تەۋرەنمە ئورۇندۇقتا ئولتۇرغان مويسىپىت بۇ ناتونۇش كىشىگە: ـــ راست گەپنى دېسەم، بۇ شەھەرمۇ سەن بۇرۇن تۇرغان شەھەر بىلەن قېلىشمايدۇ، ـــ دەپتۇ.

ھېچقانچە ۋاقىت ئۆتمەيلا بىر ئائىلە كىشىلىرى ئولتۇرغان چوڭ بىر ماشىنا ماي قاچىلاش ئۈچۈن مويسىپىت ئولتۇرغان ماي قاچىلاش پونكىتىغا كىرىپتۇ ۋە مويسىپىت بىلەن نەۋرىسىنىڭ يېنىدا توختاپتۇ.

ماشىنىدىن بىر ئەر كىشى چۈشۈپ مويسىپىتتىن: ــ بۇ شەھەردە تۇرۇۋاتقان ئادەملەر قانداقراق؟ ــ دەپ سوراپتۇ. مويسىپىت جاۋاب بېرىشنىڭ ئورنىغا ئۇنىڭدىن: ــ سەن بۇرۇن تۇرغان شەھەردىكى ئادەملەر قانداقتى؟ ــ دەپ يانداۋرۇپ سوراپتۇ.

ــ مەن بۇرۇن تۇرغان شەھەردىكى كىشىلەر بىر ـ بىرىدىن مېھرىبان، ھەممەيلەن بىر ـ بىرىدىن ياردەمنى ئايمايدۇ. مەيلى نەگىلا بارماڭ، ئەھۋال سورايدىغانلار قەدەمدە بىر ئۇچراپ تۇرىدۇ، رەھمەت دەپلا تۇرىدۇ. مېنىڭ ئۇ يەردىن پەقەتلا ئايرىلغۇم يوقتى.

مويسىپىت بۇ ئەرگە قاراپ خۇشخۇيلۇق بىلەن: ــ بۇ يەرمۇ سەن بۇرۇن تۇرغان شەھەر بىلەن قېلىشمايدۇ، ــ دەپتۇ.

ئەر مويسىپىتقا رەھمەت ئېيتىپ، ماشىنىسىنى قوزغاپتۇ. مويسىپىتنىڭ نەۋرىسى: ــ بوۋا، سىز نېمىشقا ئالدىدىكى ئادەمگە بۇ يەرنى بەك قورقۇنچلۇق يەر، كېيىن كەلگەن ئادەمگە بۇ يەر بەك ياخشى دەيسىز؟ ــ دەپ سوراپتۇ. مويسىپىت نەۋرىسىگە مېھرىبانلىق بىلەن: ــ مەيلى نەگىلا بارما سەن ئۆزۈڭنىڭ خۇيىنى بىرگە ئېلىپ بارىسەن؛ ئۇ يەرنىڭ قورقۇنچلۇق ياكى ياخشى يەر بولۇشى پۈتۈنلەي ئۆزۈڭگە باغلىق، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

كىشىلەر بىلەن بولغان ئالاقىدە بىزنىڭ باشقىلارغا تۇتقان پوزىتسىيەمىز باشقىلارنىڭ بىزگە تۇتۇدىغان پوزىتسىيەسىگە بىۋاستە تەسىر كۆرسىتىدۇ. ئەتراپىڭىزدىكىلەردىن مۇناسىۋەتكە سوغۇق مۇئامىلە قىلىدۇ دەپ ئاغرىنغان، مەن بىلەن قېرىشىدىغانلار ھەممىلا يەردە بار دەپ ئويلىنىڭىزدا، ئۆزۈڭىزنىڭ ئادەتتىكى ۋاقىتلاردىكى پوزىتسىيەڭىز ۋە ھەرىكىتىڭىز ئۈستىدە ئويلىنىپ بېقىڭ، چاتاق سىزدىمۇ قانداق؟ بۇنىڭغا قاراپ بېقىڭ.

ئون ئۇچىنچى باب ھەمكارلاشقان ئىككى تەرەپنىڭ تەڭ نەپكە ئېرىشىشى كىشىلىك ھاياتنىكى ئەڭ قالتىس مۇڭۇەپپەقىيەت

ھەرقانداق ئادەم جەمئىيەتتە يەككە - يېگانە ياشىيالمايدۇ، ئۆزئارا ھەمكارلەشىپ باشقىلارنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى قوبۇل قىلىپ، ئۆزىدىكى كەمچىلىكلەرنى تولۇقلىغاندىلا، ئاندىن ئۆزئارا پايدا - مەنپەئەت يەتكۈزۈپ، ھەر ئىككى تەرەپ تەڭ نەپكە ئېرىشەلەيدۇ. بىر تامچە سۇ دېڭىزغا قوۋۇلسا مەڭگۈ يوقاپ كەتمەيدۇ، بىر ئادەم ئۆزىنى كوللېكتىپقا سىڭدۈرگەندىلا ئاندىن قۇدرەتلىك كۈچكە ئىگە بولالايدۇ. ياشلار - ئۆسمۈلەر ئۆزىنى ھەقىقىي نامايان قىلىمەن دەيدىكەن، ھەمكارلاشقان ئىككى تەرەپ تەڭ نەپكە ئېرىشىش كېرەك، دەيدىغان تەپەككۇر ئادىتىنى يېتىلدۈرۈشى كېرەك.

جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ پەرقى

ھەممە ئادەم تۇغۇلۇش بىلەن ئۆلۈشنىڭ قانۇنىيىتىگە بويسۇنۇشى كېرەك. شەخسنىڭ تەقدىرىنى مىللەتنىڭ تەقدىرى بىلەن بىرلەشتۈرگەندىلا ئاندىن شەخسنىڭ مەۋجۇتلۇقىنى كوللېكتىپنىڭ مەۋجۇتلۇقى ئىچىگە سىڭدۈرگىلى بولىدۇ.

— با جىن

بىر ھەيئەتنىڭ جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ زادى قانداق پەرقى بارلىقىنى بىلگۈسى كېلىپ، تەڭرىدىن سوراپتۇ.

تەڭرى ئۇنىڭغا: — بولىدۇ، ساڭا دەپ بېرەي. ئاۋۋال ساڭا دوزاخنى كۆرسىتەي، — دەپتۇ ۋە ئۇنى بىر ئۆيگە باشلاپ كىرىپتۇ. بۇ ئۆيدە بىر توپ ئادەم شورپا سېلىنغان داش قازانىنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشقانىكەن. لېكىن بۇ ئادەملەر بىر - بىرىدىن ئاۋاق بولۇپ، ئاچلىقتىن ئۈچەي - باغرى تاراقشىپ كەتكەندەك كۆرۈنىدىكەن. ھېلىقى ئادەم زەن سېلىپ قاراپتۇ. ئەسلىدە بۇ ئادەملەرنىڭ قوللىرىدا بىردىن قوشۇق بولۇپ، قوشۇقنىڭ سېپى ئۇلارنىڭ قوللىرىدىنمۇ ئۇزۇن بولغاچقا، ئۇلار قوشۇققا ئالغان شورپىنى ئېغىزىغا يېقىن ئەكېلەلمەيدىكەن. شۇڭا ئاجايىپ تەملىك شورپىغا قاراپ تامشىپ ئولتۇرىدىكەن، شورپىغا قاراپ ئولتۇرۇپ ئاچ قالغان بۇ كىشىلەرنىڭ تۇرقى شۇڭا شۇنداق ئاۋارە ئىكەن.

— كەل، ئەمدى ساڭا جەننەتنى كۆرسىتەي، — دەپتۇ تەڭرى ھېلىقى ئادەمگە دوزاخنى كۆرسىتىپ بولغاندىن كېيىن.

ئۇلار باشقا بىر ئۆيگە كىرىپتۇ. بۇ ئۆيدىمۇ بايا كۆرگەن ئۆيدىكىگە ئوخشاش بىر توپ ئادەم قوللىرىدا ئۇزۇن سېپى بار قوشۇقنى تۇتقىنىچە بىر قازان شورپىنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشقانىكەن. لېكىن بۇ ئۆيدىكى ئادەملەر بىر - بىرىدىن خۇشال بولۇپ، تويغىچە تاماق يېگەچكە چىرايلىرى پارقىراپ، روھى ئۇرغۇپ تۇرىدىكەن.

بۇنىڭدىن ھەيران بولغان بۇ ئادەم يەنە زەن سېلىپ قاراپ، بۇنىڭدىكى سەۋەبنى چۈشىنىپتۇ: ئەسلىدە ئۇلار ئۆزىنىڭ قۇشۇقىدىكى شورپىنى ئۇدۇلىدىكى ئادەمگە ئىچكۈزىدىكەن، ئۇلار ئۆزئارا ياردەم بەرگەچكە ھەممىسى مەززىلىك شورپىغا ئېغىز تېگىلەيدىكەن.

مۇلاھىزە:

ھەمكارلاشماندىلا تەڭ نەپكە ئېرىشكىلى بولىدۇ. باشقىلارغا تاماق يېگۈزۈش ـ يېگۈزىلمەسلىك، ئۆزئارا ياردەم بېرىش ـ بېرەلمەسلىك جەننەت بىلەن دوزاخنىڭ پەرقىنى پەيدا قىلىدۇ.

ھەمكارلاشقاندىلا مەۋجۇت بولۇپ تۇرغىلى بولىدۇ

كىمدى كىم توپتىن ئايرىلىپ قالغىنىكەن، شۇنىڭ پىشانىسىگە قايغۇ ـ ھەسرەت پۈتۈلگەن بولىدۇ.

ـــ ئوستروۋسكىي

بۇرۇنقى زاماندا ئاچلىقتىن ئۆلەي دەپ قالغان ئىككى ئادەم بىر مويسىپىتىنىڭ ھىممىتىگە ئېرىشىپ، بىر تال قارماق بىلەن بىر سېۋەت ھەم يېڭى ھەم يوغان بېلىقنى ئىگە بولۇپتۇ. بۇلارنىڭ بىرى بىر سېۋەت بېلىقنى، يەنە بىرى قارماقنى ئېلىپ بىر ـ بىرىدىن ئايرىلىپ ئۆز يولىغا راۋان بولۇشۇپتۇ.

بېلىقنى ئالغان ئادەم شۇ يەردىلا قۇرۇق ئوتۇندىن گۈلخان يېقىپ بېلىقنى كاۋاب قىلىپ چاينىمايلا يۇتۇپتۇ ۋە بېلىقنىڭ تەمىنى تېتىشقا ئۈلگۈرمەيلا بېلىقلارنى پاك ـ پاكىز يەۋېتىپتۇ، شورپىسىنمۇ ئىچىپ تۈگىتىپتۇ. ئارىدىن ھېچقانچە ۋاقىت ئۆتمەيلا ئاچلىقتىن قۇرۇق سېۋەتنىڭ يېنىدىلا جان ئۈزۈپتۇ. قارماقنى ئالغان ئادەم قارماقنى كۆتۈرگىنىچە قورسىقىنىڭ كوكرىشىغا چىداپ قەدەملىرىنى تەستە يۆتكەپ دېڭىزغا قاراپ مېڭىپتۇ. ئۇ ئاخىرى كۆپكۆك دېڭىزنى كۆرۈپتۇ. لېكىن بۇ چاغدا ئۇ زىيادە ماغدۇرسىزلىنىپ كەتكەنلىكتىن چەكسىز ئۆكۈنۈش ئىچىدە بۇ ئالەم بىلەن خوشلىشىپتۇ.

ئاچ قالغان باشقا ئىككى ئادەممۇ بۇلارغا ئوخشاشلا مويسىپىتىنىڭ ئىلتىپاتىغا ئېرىشىپ بىر تال قارماق بىلەن بىر سېۋەت بېلىققا ئېرىشىپتۇ. لېكىن ئۇلار نەرسىلەرنى بۆلۈشۈپ ئۆز ئالدىغا ئىش قىلماستىن دېڭىز بويىغا بىللە بېرىشنى مەسلىھەتلىشىپتۇ. ئۇلار ھەر قېتىمدا پەقەت بىر تاللا بېلىقنى پىشۇرۇپ يەپ، ناھايىتى ئۇزۇن مۇساپىنى بېسىپ، ئاخىرى دېڭىز بويىغا يېتىپ كەپتۇ. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇلار كۈنلىرىنى بېلىقچىلىق بىلەن ئۆتكۈزۈپتۇ. بىرنەچچە يىل ئۆتۈپ ئۆي

سېلىپ، خوتۇن ئېلىپتۇ ۋە بالىلىق بولۇپتۇ، تېخى بېلىقچىلىق كەمىسى ياساپ، كۈنلىرىنى خاتىرجەم، بەختلىك ئۆتكۈزۈپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق ئادەم جەمئىيەتتە يەككە ـ يېگانە ياشىيالمايدۇ، ئۆزئارا ھەمكارلىشىپ ياشقىلارنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى قوبۇل قىلىپ، ئۆزىدىكى كەمچىلىكلەرنى تولۇقلىغاندىلا، ئاندىن ئۆزئارا پايدا ـ مەنپەئەت يەتكۈزۈپ، تەڭ نەپكە ئېرىشەلەيدۇ. باشقىلار بىلەن ھەمكارلاشقاندا ئۆزئارا پايدا ـ مەنپەئەت يەتكۈزۈپ، بىللە مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدىغان، تىنچ، خاتىرجەم ياشايدىغان مۇھىتنى بەرپا قىلغىلى بولىدۇ. بىر ـ بىرىنى يېتىم قالدۇرۇش ياكى توختىماستىن سوقۇشۇش ھالاكەتكە باشلايدۇ.

ئۇچ راھىب

قۇمنىڭ ئۆزى چېچىلاڭغۇ ھالەتتە بولىدۇ. لېكىن ئۇ سۇ، تاش ـ شېغىل، سېمونت قاتارلىقلار بىلەن بىرلەشسە گىرانىت تاشتىنمۇ مۇستەھكەم نەرسىگە ئايلىنىدۇ.

ـــ ۋاڭ جې

ئۇچ راھىب سەپقە تىلەپ يۈرۈپ تاشلىنىپ قالغان كونا بۇتخانىدا ئۇچرىشىپ قاپتۇ. ـــ بۇ بۇتخانا نېمىشقا چۆلدەرەپ قالغاندۇ؟ ـــ دەپتۇ بىرەيلەن.

ـــ چوقۇم بۇتخانىنىڭ شەيخى تەقۋادار بولمىغاچقا، بۇدساتۇا رولىنى جارى قىلدۇرمىغان گەپ، ـــ دەپتۇ بىرىنچى راھىب.

ـــ چوقۇم بۇتخانىنىڭ شەيخى ھۆرۈن بولغاچقا، بۇتخانىنىڭ تەئەللۇقاتلىرى رېمونتسىز قالغان گەپ، ـــ دەپتۇ ئىككىنچى راھىب.

ـــ چوقۇم بۇتخانىنىڭ شەيخى بۇتخانىغا ئاتاپ نەزىر بەرمىگەچكە، تاۋاب قىلغۇچىلار ئازلاپ كەتكەن گەپ، ـــ دەپتۇ ئۈچىنچى راھىب.

ئۇچ راھىب توختىماي تالىشىپتۇ ۋە ئاخىرى بۇ يەردە قېلىپ، ھەر كىم ئۆز قابىلىيىتىگە يارىشا ئىش كۆرۈپ، ئاخىرىدا زادى كىمنىڭ ئۇتۇپ چىقىدىغانلىقىنى كۆرۈپ باقماقچى بولۇشۇپتۇ.

شۇنداق قىلىپ بىرىنچى راھىب بۇددا قائىدىسى بويىچە نوم ئوقۇپتۇ، ئىككىنچىسى بۇتخانا بىساتلىرىنى رەتلەپتۇ، ئۈچىنچىسى سەپقە تىلەپ نومدىن دەرس سۆزلەپتۇ. دېگەندەك ئىسرىق ئوتى قايتىدىن يېلىنجاپ، بۇتخانىنىڭ بۇرۇنقى قاياقلىرى مەنزىرىسى قايتىدىن ئەسلىگە كېلىپتۇ.

ـــ بۇددا قائىدىسى بويىچە نوم ئوقۇغانلىقىمدىن، بۇدساتۇا رولىنى كۆرسەتتى، ـــ دەپتۇ بىرىنچى راھىب.

ـــ باشقۇرۇشنى كۈچەيتكەنلىكىمدىن، بۇتخانا تەئەللۇقاتلىرى

مۇكەممەللەشتى، ــ دەپتۇ ئىككىنچى راھىب.

ــ مۇخلىسلارغا بولغان پەند ـ نەسىھەتنى كۆچەيتكەنلىكىمدىن، تاۋاب قىلغۇ-چىلار كۆپەيدى، ــ دەپتۇ ئۈچىنچى راھىب.

ئۈچ راھىب يەنە تالىشىپ قاپتۇ. بۇتخانىدىكى قاينىاق مەنزىرە ئاستا ـ ئاستا يوقاپ-تۇ. ئاخىردا ئۈچى شۇنداق يەكۈنگە كېلىپتۇ: ــ بۇتخانىنىڭ چۆلدەرەپ قېلىشىدە-كى سەۋەب، شەيخنىڭ تەقۋادار بولمىغانلىقى، ھۇرۇنلىقى ياكى بۇتخانىغا ئاتاپ نەزىر بەرمىگەنلىكى بولماستىن، بەلكى شەيخلەرنىڭ ئىناق ئۆتمىگەنلىكىدىن بولغان ئىكەن.

مۇلاھىزە:

ئۆزئارا ھەمكارلاشقاندىلا ئىشنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ قىلغىلى بولىدۇ. مەيلى قانداقلا ئىشنى قىلماڭ، قانداقلا ۋەزىپىدە بولماڭ ئەتراپتىكىلەر بىلەن ھەمكارلىشىشقا توغرا كېلىدۇ. شۇنداقلا خىزمەت ۋەزىپىسىنى ئوڭۇشلۇق تاماملىغىلى بولىدۇ.

ياۋا غاز توپىدىن كەلگەن ئىلھام

ئۆملەشكەندىلا بىر ئادەم قىلالمايدىغان ئىشنى قىلغىلى بولىدۇ. ئەقىل ـ ئىدراك، ئىككى قول، كۈچ ـ قۇۋۋەت بىرلەشسە مۇكەممەل نەرسىگە ئايلىنىدۇ.

— ۋېبستېر

كۈز كېلىپ، ياۋا غازنىڭ رەتلىك سەپ تۈزۈپ كۆكتە ئۇچۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگىنىڭىزدە، ئۇلارنىڭ نېمە ئۈچۈن «∧» شەكلىدە تىزىلىپ ئۇچىدىغانلىقىنى ئويلاپ باقتىڭىزمۇ؟

ئەمەلىيەتتە بۇ قائىدىسى بار ئىش. ھەر قېتىم بىر قۇشنىڭ قانىتىنى قېقىشى بىلەن تەڭلا قالغانلىرى ئۇنىڭغا ئەگىشىپ، پۈتۈن قۇش توپى كۆككە كۆتۈرۈلىدۇ. قۇشلار تۇپىنىڭ ئۇچۇش شەكلىنىڭ «V» شەكلىگە كىرىشىگە ئەگىشىپ ئۇلارنىڭ تۇپلىشىپ ئۇچقاندىكى ئىقتىدارى يالغۇز ئۇچقىنىغا قارىغاندا ئاز دېگەندىمۇ 71% ئاشىدۇ.

425

ئورتاق نىشان ۋە توپ ئېڭىدىن تەڭ بەھرىمەن بولۇش ئۇلارنى مەنزىلگە تېخىمۇ تېز، تېخىمۇ ئاسان يەتكۈزىدۇ. چۈنكى، ئۇلار بىر ـ بىرىگە بولغان مەدەت ۋە يار-دەمنىڭ تۈرتكىسىدە توختىماي ئالغا ئىلگىرىلەيدۇ.

بىرەرسى توپتىن چۈشۈپ قالغۇدەك بولسا، ئۇ يالغۇز ئۇچۇشنىڭ ھەم ئاستا ھەم جاپالىق ۋە قىيىن ئىكەنلىكىنى شۇ زامان ھېس قىلىپ يېتىدۇ ـ دە، دەرھال توپقا قېتىلىپ، ئالدىدىكى ياۋا غاز پەيدا قىلغان لەيلىتىش كۈچىدىن داۋاملىق پايدىلىنىدۇ.

يېتەكچى ياۋا غاز ھېرىپ قالغان ھامان يان تەرەپكە ئۆتىدۇ، باشقا ياۋا غاز توپنىڭ ئالدىغا ئۆتىدۇ. ئەڭ ئارقىدىكى ياۋا غاز توختىماي ئاۋاز چىقىرىش ئارقىلىق ئالدىدىكىلەرنىڭ ئومۇمىي سۈرئىتىنى ساقلىشىغا مەدەت بېرىدۇ.

ياۋا غازدىن بىرەرى ئاغرىپ قېلىش ياكى زەربىگە ئۇچراپ يارىلىنىش سەۋەبلىك توپتىن چۈشۈپ قالغۇدەك بولسا، ئىككى ياۋا غاز ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇش ئۈچۈن توپتىن ئايرىلىپ ، ئۇنىڭغا يارەم قىلىدۇ ۋە ئۇنى قوغدايدۇ. ئۇلار توپتىن چۈشۈپ قالغان ھەمراھىنى يەرگە چۈشۈرۈپ، تاكى ئۇ ئۇچقىدەك بولغىچە ياكى ئۆلۈپ كەتكىچە ئۇنىڭغا ھەمراھ بولىدۇ. شۇندىلا بۇ ئىككى ياۋا غاز باشقا توپتىكى ياۋا غازغا قوشۇلۇپ ئۇچۇپ، ئۆزىنىڭ توپىغا يېتىشىۋالىدۇ.

ئەگەر بىزدىمۇ ياۋا غازدا بار بولغان مۇشۇنداق ھەمكارلىشىش روھى بولغان بولسا ئىدى، چوقۇم ئاشۇلارغا ئوخشاش بىر ـ بىرىمىزگە ھەمدەمدە بولغان بولار ئىدۇق.

مۇلاھىزە:

بىر ئادەم پەقەت توپقا قېتىلغاندىلا ئاندىن ئۆزىنىڭ قۇدرىتىنى ئەڭ زور دەرىجىدە جارى قىلدۇرالايدۇ. مەيلى قانداقلا ئىشنى قىلمايلى بىر ئادەم ئۆز ئالدىغا ئىش قىلغان بىلەن مەسىلە ھەل بولمايدۇ. پەقەت ئۆزئارا بىر ـ بىرىمىزگە تايىنىپ، بىر نىيەتتە ھەمكارلاشقاندىلا ئاندىن مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشكىلى بولىدۇ.

تاش يۆتكىگەن بالا

ئادەم ھامىنى يارىتىلغاندىن بۇيان ھەرقانچە چىرايلىق بولسىمۇ، يەنىلا يوقۇرمىقىنىڭ يۆلەپ تۇرىشىغا موھتاج.

— ماۋ زېدۇڭ

بىر كۈنى بىر ئوغۇل بالا ئىشىك ئالدىدىكى ئويۇنچۇق قۇم ساندۇقىدا يالغۇز ئويناۋاتاتتى. ئۇ يۇمشاق قۇمدىن تاشيول ۋە تونېل ياساۋېتىپ، قۇم ساندۇقىنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرغان ئىنتايىن چوڭ بىر تاشقا كۆزى چۈشىدۇ.

ئۇ پۈتى بىلەن قولىنى تەڭ ئىشقا سېلىپ تاشنىڭ ئەتراپىدىكى قۇمنى كولاشقا باشلايدۇ ۋە ھېچقانچە كۈچ سەرپ قىلمايلا تاشنى قۇم دۆۋىسىنىڭ يېنىغا دومىلىتىپ ئېلىپ كېلىدۇ. بالا شۇ چاغدىلا ئۆزىنىڭ بۇ تاشنى دومىلىتىپ قۇم ساندۇقىنىڭ يېنىدىكى پاسىل تامغا ئېلىپ چىقالمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىدۇ.

شۇنداقتىمۇ بۇ بالا قەتئىي نىيەتكە كەلگەندى. ئۇ ئىتتىرىش، كۆتۈرۈش، تەۋرىتىش ئارقىلىق تاشقا تەكرار ھۇجۇم قىلىدۇ. لېكىن ھەر قېتىم ئازراق ئىلگىرىلىشىگىلا تاش قولىدىن چىقىپ كېتىپ قۇم ساندۇقىنىڭ ئىچىگە چۈشۈپ كېتىدۇ. ئاخىرى تاش ئۇنىڭ قولىنى زەخمىلەندۈرىدۇ.

ھېچ ئامال قىلالمىغان بالا ئاخىرى كۆڭلى بۇزۇلۇپ يىغلاپ كېتىدۇ. بالىنىڭ دادىسى ئۆيدە تۇرۇپ ئوغلىنىڭ ھەرىكىتىنى دېرىزىدىن ناھايىتى ئېنىق كۆرۈپ تۇرغانىدى. بالىسىنىڭ يىغلىغىنىنى كۆرۈپ يېنىغا كېلىدۇ.

— ئوغلۇم، نېمىشقا كۈچىڭنىڭ ھەممىسىنى ئىشلەتمەيسەن؟ سورايدۇ ئاتىسى كۆيۈنگەن ھالدا.

— دادا، بار كۈچۈمنىڭ ھەممىسىنى ئىشلەتتىم، — دەيدۇ بالا ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا يىغلاپ تۇرۇپ.

— ياق، — دەيدۇ دادىسى مېھرىبانلىق بىلەن ئوغلىنىڭ سۆزىنى تۈزىتىپ، — سەن كۈچىڭنىڭ ھەممىسىنى ئىشلەتمىدىڭ. سەن مېنى ياردەمگە چاقىرمىدىڭ. دادىسى ئېڭىشىپ تاشنى كۆتۈرۈپلا قۇم ساندۇقتىن ئېلىپ چىقىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئادەم ھەممىگە قادىر ئەمەس، بىر ئادەمنىڭ كۈچىگە تايىنىپلا غەلىبىگە ئېرىشكىلى بولمايدۇ. بۇ بىزدىن ھاجەت چۈشكەندە باشقىلاردىن ئاكتىپلىق بىلەن ياردەم سوراش، ئۆزىمىزنىڭ نىشانىغا باشقىلارنىڭ ياردىمى ئارقىلىق يېتىشمىزنى تەلەپ قىلىدۇ.

بەش بارماقنىڭ جېدىلى

بىر تال گۈل ئېچىلسا باھار بولمايدۇ، كۆپچىلىك بىر نىيەتكە كەلگەندىلا ئاندىن تاغنى تالقان ـ چۆلنى بوستان قىلغىلى بولىدۇ.

ـــ لېنىن

بىركۈنى بەش بارماق بىكارچىلىقتىن قىلىدىغان ئىش يوق، كىمنىڭ ئەڭ مۇ-ھۈرى ئىكەنلىكىنى تالىشىپ قاپتۇ.

باش بارماق دەپتۇ: ـــ بەشىمىز ئىچىدە ھەممىدىن نوچىسى مەن، قاراڭلار، مەن ھەممىدىن تۇم ھەم ھەممىدىن قاۋۇل، كىشىلەر مەيلى بىرسىنى مەدھىيەلىگەن ياكى ماختىغاندا بولسۇن مېنى چىقىرىدۇ. شۇڭا، ھەممىدىن نوچىسى مەن...

بۇنى ئاڭلىغان كۆرسەتكۈچ بارماق مۇنداق دەپتۇ: ـــ بەشىمىز ئىچىدە ھەممىدىن يامىنى مەن. ئەگەر كىمدە كىم خاتالىق سادىر قىلىپ قويسا مەن ئوتتۇرىغا سەكرەپ چۇشىمەن...

ئوتتۇرا بارماق مەيدىسىگە مۇشتلىغىنىچە ھاكاۋۇرلۇق بىلەن سۆزلەپتۇ: ـــ قاراڭلار، سىلەر بىر ـ بىرىڭلاردىن پاكار، بىر ـ بىرىڭلاردىن ۋىجىك، قېنى قايسىڭلار ماڭا ئوخشايسىلەر؟ ئەمەلىيەتتە، ئەڭ زەبەردەس قەھرىمان مەن...

نۆۋەت نامسىز بارماققا كېلىپتۇ. ئۇ ھېچقايسىسىغا قايىل ئەمەسكەن: ـــ سىلەر ئارتۇقچە سۆزلىمەڭلار، ئادەملەرنىڭ ئەڭ ئىشىنىدىغىنى يەنىلا مەن، ئاشىق ـ مەشۇقلار توي قىلىدىغاندا چىن مۇھەببەتكە ۋەكىللىك قىلىدىغان ئالماس ئۈزۈكنى ماڭا سالىدىغىنىنى كۆرمىدىڭلارما؟

قاراشتا پاكار، ئەمما ھەممىدىن روھلۇق كۆرۈنىدىغان چىمچىلاق دەپتۇ: ـــ سىلەر تالاشماڭلار، قارىماققا كىچىك كۆرۈنگىنىم بىلەن، ئادەملەر چىن ئىخلاسى

بىلەن بۇنقا تاۋاب قىلغان ۋە دۇئا ـ تىلاۋەت قىلغان چېغىدا مېنى ھەممىگىلارنىڭ ئالـدىغا قويىدۇ جۇمۇ؟

مۇلاھىزە:

بىز ياشاۋاتقان بۇ دۇنيا ھەر خىل ئالاھىدىلىككە ئىگە ئادەملەردىن تەشكىل تاپقان. ھەرقانداق ئادەمنىڭ باشقىلار ئورنىنى ئالالمايدىغان ئۆزىگە تۇشلۇق ئارتۇقچىلىقى بولىدۇ. پەقەت ئۆزىڭارا ھەمكارلىشىپ، ئۇستۇنلۇك ئارقىلىق كەمچىلكىنى تولۇقلىغاندىلا مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشكىلى بولىدۇ.

ئىشەنچ

ئېتىراپ قىلىش ۋە ھۆرمەتكە ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلىش ئادەملەرنىڭ ئىدىيەسىگە چوڭقۇر سىڭىپ كەتكەن. مۇشۇنداق روھىي قوزغىتىش بولمىسا ئادەملەرنىڭ ئۆزئارا ھەمكارلىشىشى مۇمكىن ئەمەس.

ـــ ئېينىشتېيىن

بىر پسىخولوگىيە پروفېسسورى ئوقۇغۇچىلىرى بىلەن مۇنداق بىر تەجرىبە ئىشلەپتۇ: ئۇ ئوقۇغۇچىلىرىنى ئالدى ـ كەينى ئىككى رەت تۇرغۇزۇپتۇ، ئاندىن ئارقا رەتتىكى ئوقۇغۇچىلارنى يارىمىگە تەييار تۇرۇشقا، «باشلاڭلار» دېگەندىن كېيىن ئالدىنقى رەتتىكى ئوقۇغۇچىلارنى ئۆزلىرىنى كەينى رەتتىكى ساۋاقداشلىرىنىڭ قۇچىقىغا تاشلاشنى بۇيرۇپتۇ ۋە: ـــ ئالدىنقى رەتتىكى ئوقۇغۇچىلار ئەندىشە قىلماي، ئۆزۈڭلارنى كەينىڭلارغا قورقماي تاشلاڭلار. بولدى، باشلاڭلار، ـــ دەپ بۇيرۇق بېرىپتۇ.

بۇ تەجرىبە ئالدىنقى رەتتىكى ئوقۇغۇچىلارغا قىزىق بىلىنىپتۇ. ئۇلار پروفېسسورنىڭ بۇيرۇقى بىلەن تەڭ بەدىنىنى ئارقىغا ئاستا قىيسايتىپتۇ ـ يۇ، ئۆزلىرىنىڭ تەڭپۇڭلىقىنى ئامال بار ساقلاپ، ئۆزىنى بىراقلا تاشلاشتىن قورقۇپتۇ.

لېكىن بۇلارنىڭ ئىچىدە ئۇنداق قىلمىغانلارمۇ بار ئىكەن. بىر ئوغۇل ئوقۇغۇچى پروفېسسورنىڭ بۇيرۇقى بىلەن تەڭلا كۆزىنى چىڭ يۇمۇپ ئۆزىنى ئارقىغا بىراقلا تاشلاپتۇ. ئۇنىڭ ھەمراھى زىلۋا قىز بولۇپ، ساۋاقدېشىنىڭ ئىككىلەنمەيلا ئۆزىنى تاشلىغانلىقىنى كۆرۈپ، ئاۋۋال سەل تەمتىرەپتۇ، ئارقىدىنلا ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئۇنى چىڭ تۇتۇۋاپتۇ. ئۇنىڭ كۈچىنىڭ يەتمەيۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇرسىمۇ، لېكىن ئۇ لېۋىنى چىڭ چىشلىگىنىچە ئوغۇل ساۋاقدېشىنى يۆلەپ تۇرۇپتۇ.

نەتىجىدە ئۇ مۇۋەپپەقىيەت قازىنىپتۇ.

پسىخولوگىيە پىروفېسسورى بۇ بىر جۈپ قىز - ئوغۇل ئوقۇغۇچىسىنىڭ قولىنى تۇتۇپ كۆچىلىككە: — بۇ ئىككىيلەننىڭ ئىپادىسى ھەممىدىن ياخشى بولدى. بۇ يىگىت كۆچىلىككە «ئىشىنىش» دېگەن نومۇرنى كۆرسەتتى. ئىشىنىش دېگەن نېمە؟ ئىشىنىش دېگىنىمىز كۆڭۈلدىكى گۇمان بىلەن ئەندىشىنى يوقىتىپ، باشقىلارغا تولۇق ئىشىنىش دېگەن گەپ. بۇ قىز ئوقۇغۇچىمىزنىڭ كۆچىلىككە ئورۇنداپ بەرگىنى «ئىشىنىشكە ئەرزىيدۇ» دېگەن نومۇر. ئىشىنىشكە ئەرزىيدۇ، دېگىنىمىز ئەمەلىيەتتە گۇلنىڭ ئېچىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىش دېگەنلىك، ناۋادا ئىشىنىشنىڭ ئىللىق باھار شامىلى ئۆزىنى ئايىسا، ئۇ ھالدا بۇ گۈل بەلكىم تولىمۇ ئەپسۇسلىنارلىق ئېچىدە غۇنچە پېتىدىلا نابۇت بولۇپ، ئېچىلىش ھوقۇقىدىن مەڭگۈ مەھرۇم قېلىشى مۇمكىن؛ ئەلۋەتتە، ئەگەر ئىشىنىشنىڭ باھار شامىلى ئۇنى مېھرىبان ۋە ئىللىقلىق بىلەن يەلپۈسە، ئۇ ھالدا ئىشىنىشكە ئېرىشكەن ئادەمدە ئاجايىپ بىر خىل سېھرىي كۈچ پەيدا بولىدۇ. خۇددى سىلەر بايا كۆرگەندەك پۈۋ دېسە ئۇچۇپ كېتىدىغاندەك تۇرغان ئاجىز بىر قىز ئاشۇ يولۇاستەك بەستلىك بىر يىگىتنى يۆلەپ تۇرالىدى. مۇھەببەتكە تولغان قول گۈزەللىككە تولغان رەڭدار دۇنيانى كۆز تۇرۇپ تۇرالايدۇ. ساۋاقداشلار، ئىشىنىشكە ئەرزىش ئىنتايىن چوڭ بەخت، باشقىلارغا ئىشىنىش بولسا ئالىيجاناپلىقنىڭ ئىپادىسى. بىز ئاۋۋال ئالىيجاناپ ئادەم بولۇشنى، ئاندىن بەختلىك ئادەم بولۇشنى سىناپ باقساق بولىدۇ.

مۇلاھىزە:

باشقىلارغا ئىشەنگەندىلا ئاندىن باشقىلار بىلەن تېخىمۇ ياخشى ھەمكارلىق مۇناسىۋىتى ئورناتقىلى بولىدۇ. باشقىلارغا ئىشىنىش كۆڭلىمىزدىكى گۇمان ۋە ئەندىشىنى تۇگىتىدۇ. باشقىلارغا ئىشەنسەك ۋە تىرىشىپ ئۆزىمىزنى ئىشىنىشكە ئەرزىيدىغان قىلىپ چىقالساقلا بىزنىڭ باشقىلار بىلەن بولغان ئالاقە ۋە ھەمكارلىقىمىز تېخىمۇ ئوڭۇشلۇق بولىدۇ.

توپ مەيدانىدىكى دوستلۇق

بىر تال قارلىغاچنىڭ كەلگىنى باھارنىڭ كەلگىنىدىن دېرەك بەرمەيدۇ.

— كرىلوف

NBA مۇسابىقىسىنىڭ ھەل قىلغۇچ مۇسابىقىسىدا يېڭىدىن باش كۆتۈرۈپ چىققان ماھىر پىپېبن ئۆزى يالغۇز 33 نومۇر ئېلىپ، جوردانىدن ئۇچ نومۇر ئارتۇق ئېلىپ، بۇقا كوماندىسىدىكى جوردانىدن كۆپ نومۇر ئالغان تۇنجى توپچى بولۇپ قالىدۇ. مۇسابىقە تۈگىگەندىن كېيىن جوردان پىپېبن بىلەن چىڭ قۇچاقلىشىدۇ، ھەر ئىككىلىسىنىڭ كۆزى ياشقا تولىدۇ.

جوردان بۇقا كوماندىسىدىكى ۋاقتىدا پىپېبن مۇشۇ كوماندىدىكى جوردانىنى بېسىپ چۈشىشىدىن ئۈمىد ھەممىدىن زور يېڭىدىن يېتىشىپ چىققان ماھىر ئىدى. ئۇ جوردانغا مەنسىتمەسلىك نەزىرى بىلەن قارايتتى، يەنە تېخى دائىم جوردانىنىڭ بەزى تەرەپلەردە ئۆزىگە يەتمەيدىغانلىقىنى، ئۆزىنىڭ كۈنلەرنىڭ بىرىدە چوقۇم ئۇنىڭدىن ئېشىپ كېتىدىغانلىقىنى دەپ يۈرەتتى. جوردان بولسا ئۇنىڭ ئۆزىگە يوشۇرۇن تەھدىت سېلىشى سەۋەبلىك ئۇنى چەتكە قاقمايدۇ، ئەكسىچە دائىم ئۇنىڭغا مەدەت بېرىدۇ.

بىر قېتىم مۇسابىقە ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، جوردان پىپېبندىن: — ئۇچ نومۇرلۇق توپنى قايسىمىز ياخشى ئاتىمىز؟ — دەپ سورىغىنىدا، پىپېبن كۆڭلى پارا-كەندە ھالدا: — بىلىپ تۇرۇپ سورىغىنىڭ نېمىسى؟ ئەلۋەتتە سەن ياخشى ئاتىسىڭ-دە! دەپ جاۋاب بېرىدۇ. چۈنكى شۇ مەيدان مۇسابىقىدا جوردان ئاتقان ئۇچ نومۇرلۇق توپنىڭ گارغا چۈشۈش نىسبىتى 28.6%، پىپېبنىڭ 26.4% ئىدى. لېكىن جوردان كۆلۈپ تۇرۇپ: — ياق، سەن ياخشى ئاتىسىڭ، سېنىڭ ئۇچ نومۇرلۇق توپ ئاتقاندىكى ھەربىتىڭ قېلىپلاشقان بولۇپ، شۇنداق تەبىئىي ئىكەن، سەن ھەقىقەتەن

تۇغما تالانت ئىگىسى ئىكەنسەن، كېيىن چوقۇم تېخنىكا ياخشى ئاتىدىغان بولىسەن. لېكىن مەنچۇ! مېنىڭ ئوچ نومۇرلۇق توپ ئېتىشتا نۇرغۇن ئاجىزلىقىم بار، ئۇنىڭ دىن باشقا مەن گارغا توپنى كۆمتۇرۈپ سالغاندا كۆپىنچە ئوڭ قولۇمنى ئىشلىتىمەن، سول قولۇمنى قوشۇمچە قىلىدىغان ئادىتىم بار. سەن بولساڭ ئىككىلا قولۇڭنى تەڭ ئىشلىتەلەيدىكەنسەن، ــ دەيدۇ. بۇ ئىنچىكە ھالقىلارغا پىنپىپەن ئۆزىنىڭ دىققەت قىلمىغان بولۇپ، جوردانىنىڭ بۇنداق شەخسىيەتسىزلىكىدىن قاتتىق تەسىرلىنىدۇ.

شۇنىڭدىن باشلاپ بۇ ئىككىسى يېقىن دوستلاردىن بولۇپ قالىدۇ، پىپپېنمۇ بۇقا كوماندىسىدىكى 17 مەيدان مۇسابىقىدا ئالغان نومۇرى جوردانىدىن ئېشىپ كەتكەن تۇنجى ماھىر بولۇپ قالىدۇ. جوردانىنىڭ بۇ خىل شەخسىيەتسىزلىك پەزىلىتى بۇقا كوماندىسىغا بىتچىت قىلغىلى بولمايدىغان ئۇيۇشۇش كۈچى ئاتا قىلىپ، بۇقا كوماندىسىنى قايتا ـ قايتا مۆجىزە يارىتىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلىدۇ.

مۇلاھىزە:

بىر ئادەمنىڭ مۇۋەپپەقىيىتى كوللېكتىپقا نىسبەتەن ھەقىقىي مۇۋەپپەقىيەت ھېسابلانمايدۇ. كوللېكتىپنىڭ مۇۋەپپەقىيىتىلا ئەڭ چوڭ مۇۋەپپەقىيەت بولىدۇ. شۇڭا، بېنىمىزدىكى ئادەملەرنى ھۆرمەتلەپ ۋە ئۇلارنى ئىلھاملاندۇرۇپ، ھەربىر ئادەم بىلەن ئېچىل ـ ئىناق ئۆتىسەكلا، كۆپچىلىك بىر ياقىدىن باش، بىر يەڭدىن قول چىقىرىدىغان بولىدۇ.

ئون تۆتىنچى باب كەڭ قورساق بولۇپ، كۆڭۈل ئىناقلىقنى بەرپا قىلىڭ

بىر مۇتەپەككۇر مۇنداق دېگەنىكەن: خاتالىقتىن ساقلانغىلى بولمايدۇ، ئەپۇ قىلىش مۇقەددەس ئىش. كەڭ قورساقلىق بىلەن يول قۇيۇشنىڭ نەتىجىسى ئاجايىپ شېرىن بولىدۇ. بىر قېتىم يول قويۇشنى باشتىن ئۆتكۈزگەن ئادەمنىڭ قورسىقى تېخىمۇ كەڭ بولىدۇ. قورساق كەڭ بولسا دوستتىن بىرى كۆپىيىپ، دۇشمەندىن بىرى ئازىيىدۇ. ئەپۇ قىلىشنى بىلمىگەن ئادەمنىڭ ھاياتى تۈگىمەس ئۆچمەنلىك ۋە ئۆچ ئېلىش بىلەن تولغان بولىدۇ. يول قويۇش بىلەن كەڭ قورساقلىق ھەرگىزمۇ ئاجىزلىقنىڭ ۋە قورقۇنچاقلىقنىڭ ئىپادىسى ئەمەس، بەلكى كۆيۈنگەنلىك، ھالىغا يەتكەنلىك بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. باشقىلارنى ئۆزىمىزدەك چاغلاپ، ئۆزىمىزنى باشقىلارنىڭ ئورنىغا قۇيۇپ ئويلانساقلا باشقىلار بىلەن ئېجىل ـ ئىناق ئۆتەلەيمىز، ھەتتا دۇشمەنلىرىمىزنىمۇ دوستقا ئايلاندۇرالايمىز.

چۇ بەگلىكى بىلەن لياڭ بەگلىكى

كەڭ قورساقلىق پەيدا قىلغان ئەخلاق جەھەتتىكى تەۋرىنىش جازالاش پەيدا قىلغان تەۋرىنىشتىن نەچچە ھەسسە ئارتۇق.

ـــ سۇخوملىنسكىي

يىغىلىق دەۋرىدە چۇ بەگلىكى بىلەن لياڭ بەگلىكى چېگرادىش بولۇپ، چېگرادا ئۆزلىرىنىڭ چېگرا كۈزەتخانىسىنى بار ئىكەن. كۈزەتچى چېرىكلەر ئۆزلىرىگە تەۋە يەرگە تاۋۇز تېرىپتۇ. لياڭ بەگلىكىنىڭ چېرىكلىرى ئىشچان بولۇپ تاۋۇزلۇقنى ئوتاپ، سۇغىرىپ تۇرۇپتۇ، شۇڭا تاۋۇزلىرى ناھايىتى ياخشى ئۆسۈپتۇ؛ چۇ بەگلىكىنىڭ چېرىكلىرى بولسا ھۇرۇنلۇق قىلىپ، تاۋۇزنى تېرىپ قويۇپلا پەرۋىشى بىلەن كارى بولماپتۇ، تاۋۇز ياخشى ئۆسمەپتۇ، ئۇلارنىڭ تاۋۇزىنىڭ ئۆسۈش ئەھۋالى لياڭ بەگلىكىنىڭ چېرىكلىرى تېرىغان تاۋۇزنىڭ ئۆسۈش ئەھۋالى بىلەن ئاسمان ـ زېمىن پەرقلىنىدىكەن. چۇ بەگلىكىنىڭ چېرىكلىرىنىڭ بۇنىڭغا ئىچى تارلىقى كېلىپ، بىركۈنى كېچىسى لياڭ بەگلىكى چېرىكلىرىنىڭ تاۋۇزلىقىغا ئوغرىلىققە كىرىپ، ئۇلارنىڭ تاۋۇزلىرىنىڭ پېلەكلىرىنىڭ ھەممىسىنى چانۇبتىپتۇ.

ئەتىسى بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن لياڭ بەگلىكىنىڭ چېرىكلىرى غەزەپتىن ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي، ناھىيەنىڭ ھاكىمى سۇڭ جيۇغا دېلو مەلۇم قىلىپ: ـــ بىزمۇ ئۇلارنىڭ تاۋۇزىنىڭ پېلەكلىرىنى چانۇەتسەك بولغىدەك، ـــ دەپتۇ. سۇڭ جيۇ: ـــ بۇنداق قىلساڭلارغۇ ھەقىقەتەن دەردىڭلار چىقىدۇ. لېكىن، ئۆزىمىز ئۇلارنىڭ تاۋۇزلىرىمىزنىڭ پېلىكىنى چانۇبتىشنى خالىمايدىغان تۇرۇپ، ئۇلارنىڭ تاۋۇزلىرىنىڭ پېلىكىنى چانۇەتسەك قانداق بولىدۇ؟ باشقىلارنىڭ قىلغىنى خاتا تۇرسا، بىزمۇ ئۇلار قىلغاننى قىلساق، كالتە پەملىك قىلغان بولىمىز. گېپىمنى

ئاڭلاپ، بۇگۈندىن باشلاپ ھەر كۈنى ئاخشىمى ئۇلارنىڭ تاۋۇزلىقىنى سۇغىرىپ، ئۇلارنىڭ تاۋۇزنىمۇ ياخشى ئۆسۈش شارائىتى يارىتىپ بېرىڭلار، بۇ قىلغىنىڭلارنى ئۇلار چوقۇم چۈشىنىپ يېتەلەيدۇ، ــ دەپتۇ. لياڭ بەگلىكىنىڭ چېرىكلىرى سۇڭ جيۇنىڭ گېپىنىڭ ئورۇنلۇق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىشىپ، ئۇنىڭ دېگىنى بويىچە قىلىپتۇ.

چۇ بەگلىكىنىڭ چېرىكلىرى ئۆزلىرىنىڭ تاۋۇزلىرىنىڭ كۈندىن ـ كۈنگە ياخشى ئۆسۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئەستايىدىل كۈزىتىش ئارقىلىق، باشقىلارنىڭ ھەر كۈنى ئاخشىمى تاۋۇزلارنى سۇغىرىۋاتقانلىقىنى، بۇلارنىڭ باشقا ئادەم ئەمەس، دەل لياڭ بەگلىكىنىڭ چېرىكلىرى ئىكەنلىكىنى بىلىپتۇ. چۇ بەگلىكىنىڭ چېگرا ناھىيەسىنىڭ ھاكىمى بۇ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ، ئىنتايىن خىجالەتچىلىك ھېس قىلىپ ئۇلارغا ئاپىرىن ئوقۇيدۇ ۋە بۇ ئىشنى چۇ بەگلىكىنىڭ خانىغا دوكلات قىلىدۇ.

چۇ بەگلىكىنىڭ خانى بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، قوشۇنىسىنىڭ كەڭ قورساقلىقىدىن تەسىرلىنىپ، گۈناھىنى تونۇپ، مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈش مەقسىتىدە كاتتا سوۋغات تەييارلاپ چۇ بەگلىكىگە ھەدىيە قىلىدۇ. نەتىجىدە دۈشمەنلىشىپ كېلىۋاتقان بۇ ئىككى بەگلىك ئىناق قوشنىلاردىن بولۇپ قالىدۇ.

مۇلاھىزە:

تۇمۇشتا يۈز بەرگەن ئىشلارغا چىدىغۇدەك بولسا چىداش، بولدى قىلىۋەتكىدەك بولسا بولدى قىلىۋېتىش كېرەك. يول قويۇش بىلەن كەڭ قورساقلىق ھەرگىزمۇ ئاجىزلىقنىڭ ۋە قورقۇنچاقلىقنىڭ ئىپادىسى ئەمەس، بەلكى كۆيۈنگەنلىك، ھالىغا يەتكەنلىك بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. باشقىلارنى ئۆزىمىزدەك چاغلاپ، ئۆزىمىزنى باشقىلارنىڭ ئورنىغا قويۇپ ئويلانساقلا باشقىلار بىلەن ئېچىل ـ ئىناق ئۆتەلەيمىز، ھەتتا دۈشمەنلىرىمىزنىمۇ دوستقا ئايلاندۇرالايمىز.

بۇغا گۆشى

ئەپۇ قىلىشنى بىلمەيدىغان ئادەمنىڭ ھاياتى ئايىغى چىقمايدىغان ئۆچمەنلىك ۋە ئاداۋەت تەرىپىدىن نابۇت قىلىۋېتىلىدۇ.

ـــ ئوساجىئورلى

ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە ئەنگلىيە ئارمىيەسى بىلەن گېرمانىيە ئارمىيەسى ئورمانلىقتا ئۇچرىشىپ قېلىپ، بىر كېچە قاتتىق توقۇشقاندىن كېيىن ئەنگلىيەنىڭ ئىككى ئەسكىرى قىسىمدىن ئايرىلىپ قالىدۇ. بۇ ئىككى ئەسكەر بىر يۇرتلۇق ئىدى.

ئەنگلىيەلىك بۇ ئىككى ئەسكەر ئورمانلىقتا ئۆزئارا مەدەت ۋە تەسەللى بېرىشىپ ئىنتايىن تەستە يول تېپىپ ماڭىدۇ. ئاردىدىن ئون نەچچە كۈن ئۆتۈپمۇ قىسىم بىلەن پەقەتلا تېپىشالمايدۇ. ئۇلار بۇ ئون نەچچە كۈننى ئۆزلىرى ئوۋلىغان بۇغىنىڭ گۆشىنى يەپ ناھايىتىمۇ تەستە ئۆتكۈزگەنىدى. لېكىن شۇنچە چوڭ ئورمانلىقتا ئۇلارغا شۇ بىر بۇغىدىن باشقا ھېچقانداق ھايۋان ئۇچرىمايدۇ. ياشراق كەلگەن ئەسكەر ئازراقلا قالغان بۇغا گۆشىنى كۆتۈرۈۋالغانىدى. بىركۈنى ئۇلار يەنە دۇشمەنگە ئۇچراپ قېلىپ، ئۇلار بىلەن قاتتىق ئېتىشىپ كېتىدۇ. ئۇلار ئەپچىللىك بىلەن دۇشمەندىن قۇتۇلۇپ چىقىپ، ئەمدى بىخەتەر بولدۇق، دەپ تۇرىشىغا «پاڭ» قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭلا ئالدىدا كېتىۋاتقان ياش ئەسكەرنىڭ مۇرىسىگە ئوق تېگىدۇ. ئارقىدىن كېلىۋاتقان ئەسكەر ئالاقزەدە بولغان ھالدا يۈگۈرۈپ كېلىدۇ، ئۇنىڭ قورقۇنىدىن ئاغزىغا گەپمۇ كەلمەي قالغانىدى، ئۇ سەپدىشىنى چىڭ قۇچاقلىغىنىچە ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي قاتتىق يىغلاپ كېتىدۇ ۋە دەرھال كۆينىكىنى يىرتىپ سەپدىشىنىڭ يارىسىنى تاڭىدۇ.

شۇ كۈنى كېچىچە ئامان قالغان ئەسكەر كۆزىنى بىر نۇقتىغا تىككىنىچە

ئاپىسىنىڭ ئىسمىنى توختىماي يادلاپ ئولتۇرىدۇ. ھەر ئىككىلىسىگە بۇگۈن تاڭ ئاتمايدىغاندەكلا قىلاتتى، ئۇلار ھېرىپ ـ ئېچىپ كەتكىنىگە قارىماي، بۇغا گۆشىگە قاراپمۇ قويمايدۇ. كېچىنىڭ قانداق ئۆتكەنلىكى نامەلۇم! ئەتىسى قىسىم ئۇلارنى قۇتقۇزۇۋالىدۇ.

ئاردىدىن نۇرغۇن يىل ئۆتۈپ، ھېلىقى يارىلانغان ئەسكەر جېكقا مۇنۇلارنى سۆزلەپ بېرىدۇ: ــ ئوقنى كىمنىڭ ئاتقانلىقى ماڭا ئايان. ئوقنى مېنىڭ ئاشۇ سەپدېشىم ئاتقان. ئۇ مېنى قۇچاقلىۋالغاندىلا ئۇنىڭ مىلتىقىنىڭ قىزىپ كەتكەنلىكىنى سەزگەنىدىم. ئۇنى ماڭا ئوق چىقىرىدۇ، ــ دەپ ئويلاپمۇ باقماپتىكەنمەن. شۇنداقتىمۇ ئۇنى شۇ چاغدىلا كەچۈرۈۋەتتىم. ئۇنىڭ ئۆشنەمدىكى ئاشۇ ئاز قالغان بۇغا گۆشىنى يالغۇز يېگۈسى بارلىقىنى بىلەتتىم، ئۇنىڭ ئاپىسىنى دەپ ھايات قالماقچى بولغانلىقىنىمۇ بىلەتتىم. ئاردىدىن شۇنچە يىل ئۆتۈپ كەتتى، لېكىن مەن ئۇ ئىشلارنى بىلمىگەن بولۇپ يۈرىۋەردىم، پەقەت تىلغا ئالمىدىم. ئۇرۇش ھەقىقەتەن رەھىمسىز، ئۇنىڭ ئاپىسى ئۇ كەلگۈچىلا ئۇ ئالەمگە كېتىپتۇ. مەن ئۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئاپىسىغا تەزىيە بىلدۇردۇم. شۇ كۈنى ئۇ تىزلىنىپ تۇرۇپ مەندىن كەچۈرۈم سورىدى، مەن ئۇنىڭغا گەپ قىلغىلى قويمىدىم. چۈنكى مەن ئۇنى ئاللىقاچان كەچۈرۈۋەتكەنىدىم، شۇنداق قىلىپ بىز يەنە نەچچە ئون يىل دوست بولۇپ ئۆتتۇق.

مۇلاھىزە:

بىر مۇتەپەككۇر مۇنداق دېگەنىكەن: «قانغا قان، جانغا جان دەپ ئولتۇرساق ئاداۋەت مەڭگۈ تۈگىمەيدۇ، ئاداۋەتكە مۇھەببەت ئارقىلىق جاۋاب قايتۇرساقلا ئاداۋەت ئۆزلىكىدىن تۈگەپ كېتىدۇ». باشقىلارنىڭ قىلغان زىيانكەشلىكىگە يامانلىقتا ياخشىلىق قىلىش پوزىتسىيەسى بىلەن مۇئامىلە قىلىشىمىز، ئۆزىمىزنى ھەر ۋاقىت ئۆزىمىز ئۈچرىغان زىيانكەشلىكىمۇ يېتىپ ئاشىدۇ، دەپ ئاگاھلاندۇرۇپ تۇرىشىمىز لازىم.

بۇرۇنقى ئاداۋەتنى يۇيۇۋېتىڭ

كەڭ قورساقلىق مەخسۇس باشقىلارغا تۆھمەت قىلىشقا ئادەتلەنگەن تىلنى تۆزەيدۇ.

— خومېر

مىڭ سۇلالىسىنىڭ ئاخىرى، چىڭ سۇلالىسىنىڭ باشلىرى، سۇ جۇدا تاريختا ئاز كۆرۈلىدىغان ۋابا تارقىلىپ، نۇرغۇن ئادەم ئۆلۈپ كېتىدۇ. شۇ سەۋەبتىن سۇجۇ ئايمىقى ۋابانى تىزگىنلەش ئۈچۈن مەخسۇس شىپاخانا تەسىس قىلىپ، شۇ يەردىكى داڭلىق تېۋىپلارنى نۆۋەتلىشىپ كېسەل كۆرۈشكە تەكلىپ قىلىدۇ.

بىركۈنى بىر ياپى دوختۇرخانىغا كېلىدۇ. ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنى ئىشىپ كەتكەن بولۇپ، تېرىسىمۇ سارغىيىپ كەتكەنىدى. داڭلىق تېۋىپ شۇ شۇ ئۇنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ تەكشۈرۈپ كۆرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ كېسىلىنىڭ پىشىپ قالغانلىقىنى، ساقايتقىلى بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ، ئۇنىڭغا «ئاخىرەتلىك» ئىشلىرىغا تەييارلىق قىلىشنى ئېيتىدۇ. ياپى شىپاخانىدىن يىغلىغىنىچە چىقىپ كېتىۋېتىپ، ئىشقا كېلىۋاتقان داڭلىق تېۋىپ يې تېخىشىڭ بىلەن ئۇچرىشىپ قالىدۇ. يې تېخىشىڭ ياپىنىڭ كېسىلىنى قايتىدىن تەكشۈرۈپ، ئۇنىڭ كېسىلىنىڭ بىر خىل زەھەرلىك پاشا يوقىتىش كۇجىسىنى ئۇزۇن مۇددەت ئىشلەتكەنلىك سەۋەبىدىن كېلىپ چىققانلىقىنى ئېنىقلاپ، ئۇنىڭغا بىر قاپ زەھەر قايتۇرۇش دورىسى بېرىدۇ. ياپى بۇ دورىنى ئىچكەندىن كېيىن كېسىلى ناھايىتى تېزلا تولۇق ساقىيىپ كېتىدۇ.

بۇ ئىش ناھايىتى تېزلا شۇ شۇنىڭ قۇلىقىغا يېتىدۇ. شۇ شۇ يېتىەنشېڭ مېنى قەستەن كەم سۇندۇرۇپ، ئۆزىنى كۆتۈردى، — دەپ ئويلايدۇ. ئۇلارنىڭ ئۆيى بىر كوچىدا بولۇپ، داڭقى ئوخشاشلا كەڭ تارقالغانىدى. تۇخۇمدىن تۇك ئۇندۇرىدىغان بىر قىسىم كىشىلەر دائىم ئۇ ئىككىسىنى سېلىشتۇرىدىغان بولغاچقا،

ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا بۇرۇنلا ئاز - تولا ئازارلىق پەيدا بولۇپ قالغانىدى. شۇ شۇ ئويلىغانسېرى ئاچچىقى كېلىپ ئۆزىنى بېسىۋالالماي، قەسىرىگە «ساۋۇبجۇاڭ قەسىرى» (غازاڭ سۇپۇرۇش، دېگەن مەنىدە. چۈنكى، يې تېنىشىڭىنىڭ پەملىسىدىكى «يې» خېتى «يوپۇرماق، غازاڭ» دېگەن مەنىدە ــ تەرجىماندىن) دەپ ئىسىم قويىدۇ. بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان يې تېنىشىڭمۇ بوش كەلمەي قىرائەتخانىسىنىڭ ئىسمىنى «تاشۆجەي» («قار دەسسەش» دېگەن مەنىدە. چۈنكى، تېۋىپ شۇ شۆنىڭ ئىسمىدىكى «شۆ» خېتى «قار» دېگەن مەنىدە ــ تەرجىماندىن) دەپ ئۆزگەرتىدۇ. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئىككىسىنىڭ باردى - كەلدىسى ئۈزۈلۈپ قالىدۇ.

ئارىدىن بىرنەچچە يىل ئۆتۈپ يې تېنىشىڭنىڭ 80 دىن ئېشىپ قالغان ئاپىسى ئاغرىپ قالىدۇ. كېسەللىك ئەھۋالىدىن قارىغاندا مومايغا «بەيخۇتاڭ» دېگەن دورىنى بېرىش كېرەك ئىدى. لېكىن بۇ دورا بەك كۇچلۇك بولغاچقا، يې تېنىشىڭ ئاجىزلاپ كەتكەن ئاپىسىنىڭ كۆتۈرەلمەي قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، دورىنى ئىشلىتىشتىن قورقۇپ، ئاپىسىغا مۆتىدىلراق دورىنى بېرىدۇ. نەتىجىدە ئاپىسىنىڭ كېسىلىدە ياخشىلىنىش بولمايدۇ.

شۇ شۇ بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، يې تېنىشىڭنىڭ ئاپىسىنىڭ كېسەللىك ئەھۋالىنى باشقىلاردىن سوراپ بىلىدۇ ۋە: ــ بۇ كېسەلگە «بەيخۇتاڭ» دىن باشقا دورا كار قىلمايدۇ. دورىنى كېسەلگە قاراپ بېرىش كېرەك، دورا كۇچلۇك بولسا نېمىدىن قورقۇلۇق؟ ــ دەيدۇ. كىشىلەر شۇ شۆنىڭ گېپىنى يې تېنىشىڭغا يەتكۈزىدۇ. يې تېنىشىڭ شۇ شۆنىڭ پىكرىنى كەمتەرلىك بىلەن قوبۇل قىلىپ، ئاپىسىغا «بەيخۇتاڭ» دېگەن دورىنى بېرىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئاپىسىنىڭ كېسىلى ساقىيىدۇ. يې تېنىشىڭ شۇ شۆگە رەھمەت ئېيتىش ئۈچۈن ئالايىتەن ئۇنىڭ ئۆيىگە بېرىپ: ــ تېۋىپنىڭ ۋەزىپىسى كېسەل داۋالاپ ئادەم قۇتقۇزۇش تۇرسا، بىز ئاداۋەت ساقلاپ دۇشمەنلىشىپ نېمىمۇ قىلارمىز؟ ــ دەيدۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇ ئىككىيلەن ياخشى دوستلاردىن بولۇپ قالىدۇ.

مۇلاھىزە:

كەڭ قورساقلىق باشقىلارنىڭ ئۇششاق سەۋەنلىكلىرىنى كەچۈرۈۋېتىشلا بولۇپ قالماستىن، بەلكى ئۇ يەنە باشقىلارغا ئوچۇق - يۇرۇق بولۇش، ئاداۋەت ساقلىماسلىق، باشقىلارغا ئەدەپ بىلەن مۇئامىلە قىلىش قاتارلىقلارنمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇنىڭ ئىچىدىكى «ئاداۋەت ساقلىماسلىق، ئەدەپ بىلەن مۇئامىلە قىلىش» تېخىمۇ قىممەتلىك بولۇپ، بىر ئادەمنىڭ خىسلىتىنىڭ ئالىيجانابلىقىنى ئىپادىلەپ بېرىدۇ.

قولىڭىزدىكى مىلتىقنى تاشلىۋېتىڭ

كەڭ قورساقلىق ئۆچ ئېلىشتىن مىڭ ياخشى. چۈنكى، كەڭ قورساقلىق مېھرىبانلىقنىڭ سىمۋولى، ئۆچ ئېلىش بولسا رەھىمسىزلىكنىڭ بەلگىسى.

ـــ ئېپىكتېتوس

خاگېننىڭ ئاجايىپ ئوماق بىر كۈچۈكى بولۇپ، بىركۈنى چۈشتىن كېيىن قوشنىسىنىڭ ئىتى ئۇنىڭ كۈچۈكنى چىشلەپ ئۆلتۈرۈپ قويىدۇ. خاگېن بۇنىڭغا بىلەن ئېلىشىپ قالايلا دەيدۇ ۋە قاتىلنى ئۆلتۈرۈپ، كۈچۈكۈمنىڭ ئىنتىقامىنى ئالىمەن، ـــ دەپ قەسەم قىلىدۇ.

خاگېننىڭ دادىسى ئوغلىنىڭ مەجەزىنى بىلگەچكە ئۇنى بىرنەچچە ئېغىز گەپ بىلەنلا قايىل قىلغىلى بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ، ئوغلىنى قوشنىسىنىڭ ئۆيىنىڭ ئارقىسىغا باشلاپ چىقىدۇ.

ـــ كۈچۈكۈڭنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن ئىت مۇشۇ يەردە، ـــ دەيدۇ خاگېننىڭ دادىسى، ـــ ئەگەر ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتىش خىيالىڭ بولسا، بۇ تولىمۇ ئاسان. ئۇ ئوغلىغا مىلتىقنى ئۇزاتتى. خاگېن ئاتىسىغا تەشۋىشلىنىپ بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن، بېشىنى لىڭشىتتى.

خاگېننىڭ دادىسى ئىتنى قارىغا ئالىدۇ. قوشنىسىنىڭ قارا ئىتى ئاغزىنى يوغان ئېچىپ ھىڭگاڭ چىشلىرىنى چىقىرىپ، قىپقىزىل تىلىنى ساڭگىلىتىپ، ئۇنىڭغا قاراپ ئەركىلەۋاتاتتى. خاگېن تەپكىنى باسماي دەپ تۇرىشىغا كاللىسىغا تۇمەن مىڭ خىيال كىرىۋالدى. دادىسى ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى، لېكىن ئۇنىڭ قەلبى توختىماي تېپىچەكلەيتتى. كاللىسىدا دادىسىنىڭ ـــ ھايانقا مەسئۇل بولۇشمىز، ئوچۇق ـ يورۇق، ئاق كۆڭۈل، ھەق ـ ناھەقنى ئېنىق ئايرىيالايدىغان ئادەم بولۇشمىز، كىرەك دېگەن تەربىيەسى؛ ئاپىسىنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان

لوكۆقىسىنى چىقىۋەتكەن تۇرۇقلۇقمۇ، ئۇنىڭ ئۆزىگە بۇرۇنقىدەكلا ئامراقلىق قىلىدىغانلىقى خىيالىدىن چاقماق تېزلىكىدە نامايەن بولىدۇ. ئۇ يەنە پارسوننىڭ ئۇلارغا باشچىلىق قىلىپ دۇئا ـ تىلاۋەت قىلغاندا دېگەن ــ تەكۈرىدىن ئۆزىمىزگە كەڭچىلىك قىلىشنى تىلىگەنگە ئوخشاش باشقىلارغىمۇ كەڭچىلىك قىلىشنى تىلىشىمىز لازىم، دېگەنلىرى قۇلاق تۇۋىدە جاراڭلىغاندەك بولىدۇ.

مىلىتىق بارغانسېرى ئېغىرلاپ كېتىۋاتاتتى، نىشانمۇ بارغانسېرى خىرەلەشمەكتە ئىدى. خاگېن مىلىتىقنى چۈشۈرۈپ دادىسىغا قارايدۇ. دادىسى كۆلۈمسىرىگىنىچە ئوغلىنىڭ مۇرىسىدىن تۇتۇپ تۇرۇپ: ــ كۆڭلۈڭنى چۈشىنىمەن ئوغلۇم، ــ دەيدۇ. خاگېن شۇ ۋاقىتتىلا دادىسىنىڭ ئۆزىنى تەپكىنى ھەرگىز باسمايدۇ، ــ دەپ ئويلىغانلىقىنى چۈشىنىپ يېتىدۇ. خاگېن ئاقىلانىلىق ۋە تىرەنلىك بىلەن نېمە قىلىش كېرەكلىكى ئۈستىدىن قارار چىقارغانىدى.

خاگېن مىلىتىقنى قويۇپ، ئۆزىنى خېلىلا يېنىكلەپ قالغاندەك ھېس قىلىدۇ. ئۇ دادىسى بىلەن يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ قارا ئىتنى باغلاقتىن بوشىتىدۇ، قارا ئىت خۇددى ئۆزىنىڭ ئۆلۈمدىن قۇتۇلغىنىغا خۇشال بولغاندەك ئاتا ـ بالا ئىككىسىگە سۈركىلىپ، قۇيرۇقلىرىنى پۇلاڭلىتىپ ئەركىلەشكە باشلايدۇ.

مۇلاھىزە:

كەڭ قورساقلىق قىساس ئوتىنى ئۆچۈرىدىغان ياخشى دورا. كۆڭلى ـ كۆكسى كەڭ ئادەمگە نىسبەتەن كەچۈرگىلى بولمايدىغان نەرسە يوق. باشقىلارنى ئەپۇ قىلىش بىلەن تەڭ كۆڭلىمىزدىكى ئۆچمەنلىكمۇ يوقايدۇ.

كەمتەر ھەم خۇش پېئىل بوكس شاھى

باشقىلارنى بوزەك قىلىدىغان ئادەم باشقىلارنى كەچۈرۈشنى بىلمەيدۇ.

ـــ خېربارت

ئامېرىكىنىڭ داڭلىق بوكس شاھى جون لۇيىس ئىنتايىن قەيسەر بولۇپ، نۇرغۇن كۈچلۈك رەقىبلىرىنى مەغلۇپ قىلغان. ئۇ ئادەتتە ئىنتايىن كەمتەر ۋە خۇش پېئىل بولۇپ، مۇسابىقىدىكى ۋەھشىي ھالىتىگە ئازراقمۇ ئوخشىمايتتى.

بىركۈنى ئۇ دوستى بىلەن ۋېلىسىپىتلىك سىرتقا چىقىدۇ، يولدا ئۇلارنى بىر يۈك ماشىنىسى سوقۇۋېتىدۇ. ماشىنىنىڭ شوپۇرى ماشىنىدىن چۈشۈپ جۇدۇنى تۇتقان ھالدا ئۇلارنى قاتتىق تىللاپ كېتىدۇ.

شوپۇر كەتكەندىن كېيىن دوستى لۇيىستىن: ـــ نېمىشقا ئۇنىڭ ئەدىپىنى بەرمەيسەن؟ ـــ دەپ سورايدۇ.

لۇيىس كۈلگىنىچە: ـــ ئەگەر بىرەرسى ناخشا چولپىنى كارۇسنى ھاقارەت قىلسا، سېنىڭچە كارۇس ئۇنىڭغا ناخشا ئېيتىپ بېرەرمۇ؟ ـــ دەپ سورايدۇ جاۋابەن.

مۇلاھىزە:

باشقىلارنىڭ پاراكەندە ۋە بوزەك قىلىشىغا ئۈچرىغاندا چوقۇم كەڭ قورساق ۋە سوغۇققان بولۇش، ھەرگىزمۇ ئالدىراپ قايتۇرما ھۇجۇمغا ئۆتمەسلىك كېرەك. بۇ ھەم باشقىلارغا قىلىنغان سەۋر ـ تاقەت ھەم ئۆزىگە قىلىنغان ھۆرمەت ھېسابلىنىدۇ.

تۇرمىدىكى ماندىلا

باشقىلارغا كەڭچىلىك قىلالايدىغان ئادەم، ئۆزىمۇ كەڭچىلىككە ئېرىشەلەيدۇ.

— بەيلىي

ئافرىقا زۇڭتۇڭى ماندىلا ئافرىقىنىڭ ئىرق كۆرىشىگە ئۆزىنى ئاتىغانلىقى ئۈچۈن قولغا ئېلىنىپ، قاقاس ئاتالانتىك ئوكيانىدىكى روبىن ئارىلىدا 27 يىل تۇرمىدە ياتىدۇ. گۇندىپايلار ئۇنىڭ يېشىنىڭ چوڭىيىپ قالغىنىغا قارىماي، ئۇنىڭغا خۇددى ياش جىنايەتچىگە ئوخشاش مۇئامىلە قىلىپ، ئۇنىڭغا رەھىمسىزلەرچە زۇلۇم قىلىدۇ.

روبىن ئارىلىدا تاغ جىنسىلىرى ئىنتايىن قۇيۇق بولۇپ، دېڭىز يىلپىزى، يىلان دېگەندەك نەرسىلەر قەدىمدە بىر ئۇچراپ تۇراتتى. ماندىلا باش لاگېرىدىكى «سىنىك ئۆي»گە قامالغان بولۇپ، كۈندۈزى تاش چاقاتتى، بەزىدە نەشتەردەك سوغۇق دېڭىز سۈيىگە چۈشۈپ لامىناريە سۈزسە، بەزىدە ھاك تاش قازاتتى — ھەر كۈنى سەھەردە تىزىلىپ تاش مەيدانىغا كېلىپ، پۈت ـ قولىدىكى كويزا ـ كىشەن بوشىتىلغاندىن كېيىن ئاجايىپ چوڭ ھاك تاش مەيدانىدا جوتۇ ۋە تۆمۈر گۈرجەك بىلەن ھاك تاش كولايتتى. ئۇ مۇھىم جىنايەتچى بولغاچقا ئۇنىڭغا ئۈچ ئادەم قارايتى. بۇ ئۈچى ئۇنىڭغا رەھىمسىزلىك قىلىپ، ھەر خىل ئاماللار بىلەن ئۇنىڭغا زۇلۇم سالاتتى.

ماندىلا تۇرمىدىن چىقىپ ئافرىقىنىڭ زۇڭتۇڭى بولغاندىن كېيىن كۆڭلىدە ھېچقانداق ئاداۋەت ساقلىمايدۇ. ئۇنىڭ ۋەزىپىگە ئولتۇرۇش مۇراسىمىدىكى ئىشى پۈتۈن دۇنيانى ھەيران قالدۇرۇپ، كىشىلەر تەرىپىدىن «ئىلاھ» دەپ تەرىپلىنىدۇ.

ۋەزىپىگە ئولتۇرۇش مۇراسىمى باشلىنىشى بىلەنلا ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ تەبرىك سۆزى سۆزلەپ، مېھمانلارنى قارشى ئالىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ئۇ دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن كەلگەن سىياسىي ساھەدىكى مۇھىم ئەربابلارنى بىر - بىرلەپ تونۇشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق كۆپ ئەزىز مېھمانلارنى كۈتكىنىدىن ئۆزىنى چەكسىز بەختلىك ھېس قىلىدىغانلىقىنى، ئۆزىنى ھەممىدىن بەك خۇشال قىلىدىغان ئىشنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى روبىن ئارىلى تۇرمىسىدە ئۆزىگە قارىغان ئۇچ گۇندىپايىنىڭمۇ بۇگۈنكى بۇ مۇراسىمگە قاتناشقانلىقى ئىكەنلىكىنى دەپ كېلىپ، ئۇ ئۇچەيلەننى ئورنىدىن تۇرۇشقا تەكلىپ قىلىدۇ ۋە ئۇلارنى مېھمانلارغا تونۇشتۇرىدۇ.

ماندېلانىڭ بۇنداق كەڭ قورساقلىقىنى ئەينى ۋاقىتتا ئۇنى 27 يىل قېيىنغان گۇندىپايلارنى خىجىل قىلىدۇ، شۇنداقلا مەيداندىكى ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا ئالىي ئېھتىرام بىلدۈرىدۇ. ياشىنىپ قالغان ماندېلا ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ بۇرۇن ئۆزىنى قېينىغان بۇ ئۇچ گۇندىپايغا ھۆرمەت بىلدۈرىدۇ. بۇ چاغدا پۈتۈن مەيدان، ھەتتا پۈتۈن دۇنيا سۈكۈتكە چۆمگەنىدى.

ماندېلا دوستلىرىغا مۇنداق دەيدۇ: ــ ياش ۋاقتىمدا ئالدىراڭغۇ ئىدىم، مىجەزىمدە بەك چۈس ئىدى. تۇرمىدىكى ھايات ماڭا كەيپىياتىمنى تىزگىنلەشنى ئۆگەتتى، شۇڭلاشقىلا ياشاپ كېلەلىدىم. تۇرمىدىكى ھايات ماڭا ۋاقىت ۋە ئىلھام ئاتا قىلدى، شۇنداقلا ئۇچرىغان ئازابنى قانداق بىر تەرەپ قىلىشنى ئۆگەتتى. مىننەتدارلىق بىلەن كەڭ قورساقلىق كۆپىنچە ھاللاردا دەرد - ئەلەم ۋە ئازاب - ئوقۇبەتتىن كېلىدۇ. شۇڭا ئۇنى ئىنتايىن زور كۈچلۈك ئىرادە ئارقىلىق چېنىقتۇرۇشقا توغرا كېلىدۇ، ــ دەيدۇ.

ماندېلا تۇرمىدىن قويۇپ بېرىلگەن كۈنى تولىمۇ خاتىرجەم ھالدا: ــ ماڭا ئەركىنلىك ئاتا قىلىدىغان تۇرمىنىڭ ئاشۇ دەرۋازىسىغا قاراپ قەدەم ئالغىنىمدا قەلبىمدىكى ئازاب ۋە ئۆچمەنلىكنى ئارقامغا چۆرۈپ تاشلىۋەتمىسەم يەنىلا شۇ تۇرمىدە تۇرغاندەك ھېسسىياتتا بولىدىكەنمەن، دېگەنلەرنى ئىنتايىن چوڭقۇر ھېس قىلدىم.

مۇلاھىزە:

قانغا قان، جانغا جان دېيىش توغرا ئەمەس. بۇرۇن ئۆزىمىزگە زىيانكەشلىك قىلغانلارنى كەچۈرسەك ۋە قوبۇل قىلساقلا روھىي جەھەتتىكى ئەركىنلىككە ئىگە بولالايمىز. ئەگەر قەلبىمىزنى باشقىلارغا بولغان ئۆچمەنلىك بىلەن لىق تولدۇرۇپ، بىزگە زىيانكەشلىك قىلغانلارنى كەچۈرمىسەك، باشقىلارنى ئازابقا دۇچار قىلىپلا قالماستىن، بەلكى ئۆزىمىزنىڭ روھىمۇ بۇ ئازابتىن قۇتۇلالمايدۇ.

تاۋۇزلۇقتىكى ۋەقە

باشقىلارغا قىلىنغان مېھرىبانلىق مەڭگۈ بىكارغا كەتمەيدۇ. گەرچە مېھرىبانلىقتىن بەھرىمان بولغۇچىدا ھېچقانداق ئىپادە بولمىغان تەقدىردىمۇ، مېھرىبانلىق قىلغۇچىنىڭ ئۆزى نەپكە ئېرىشىدۇ.

ـــ كاتو

1939 ـ يىلىنىڭ مەلۇم بىر كۈنى دېھقانچىلىق مەيدانىنىڭ غوجايىنى ساما ياش يىگىت تونى شېئىرنىڭ ئىشىكىنى چېكىدۇ. شۇ چاغدا سامانىڭ ئۆيى يولنىڭ قارشى تەرىپىدىكى بىر مىل كېلىدىغان جايدا بولۇپ، تونىنى بېدە ئورۇشۇپ بېرەمدىكىن دەپ ئىزدەپ كەلگەنىدى. بۇ تونى شېئىرنىڭ تۇنجى قېتىم ھەق ئالىدىغان ئىشنى قىلىشى بولۇپ، ئۇلار سائىتىنى 12 تىينگە پۇتۇشىدۇ. شۇ چاغلاردا ئامېرىكىنىڭ ئىقتىسادى تازا چېكىنگەن ۋاقىت بولۇپ، بۇ خېلى يۇقىرى ھەق ھېسابلىناتتى.

بىر كۈنى ساما لىق تاۋۇز بېسىلغان بىر قارا ماشىنىنىڭ ئۆزىنىڭ تاۋۇزلىقىغا پېتىپ قالغانلىقىنى كۆرىدۇ. ئۇنىڭ تاۋۇزلىقىغا ئوغرى چۈشكەنىدى.

ساما شوپۇرنى تېزلا قايتىپ كېلىدۇ، ـــ دەپ ئويلاپ، تونىنى كۆزى ئېچىلىپ قالسۇن دېگەن مەقسەتتە ئۇنى كۆرۈپ باقسۇن دەپ ئېلىپ قالىدۇ. ئاردىدىن ھېچقانچە ئۆتمەيلا شۇ يەردە ئۇرۇش ـ جېدەل ۋە ئوغرىلىقتا سېسىق نامى پۈر كەتكەن بىرسىنىڭ تەتۈر ئۇستىخان ئىككى ئوغلى پەيدا بولىدۇ. قارىغاندا ئۇلارنىڭ پەيلى بەكلا يامانەك قىلاتتى.

ساما ناھايىتىمۇ مۇلايىملىق بىلەن: ـــ ھەي، سىلەر تاۋۇز ئالغىلى كەلدىڭلارغۇ دەيمەن؟ ـــ دەپ سورايدۇ.

ئۇ ئىككىسى جاۋاب بېرىشتىن بۇرۇن خېلىغىچە سۈكۈتكە چۆكىدۇ، ئاندىن: ـــ

شۇنداق، تاۋۇز ئالغىلى كەلدۇق، بىرىنى نەچچە پۇلدىن ساتىسەن؟ ــ دەپ سورايدۇ.

ــ بىرى 25 تىيىن.

ــ بولىدۇ، سەن بىزگە يارەملىشىپ ماۋۇ ماشىنىنى چىقىرىشىپ بەر، باھايىڭمۇ مۇۋاپىق ئىكەن.

بۇ سامانىڭ شۇ يىلى يازدا قىلغان ئەڭ چوڭ سودىسى ئىدى. ئۇ يەنە تېخى بىر مەيدان خەتەرلىك ماجرادىن قۇتۇلۇپ قالدى. ئۇلار كەتكەندىن كېيىن سامانى تونغا قاراپ كۈلگىنىچە: ــ بالام، دۇشمىنىڭگە كەڭ قورساق بولالمىساڭ، ئۇ چاغدا دوستۇڭدىنمۇ ئايرىلىپ قالىسەن، ــ دەيدۇ.

ئارىدىن بىرنەچچە يىل ئۆتۈپ سامان قازا قىلىدۇ. لېكىن تونى ئۇنى مەڭگۈ ياد ئېتىدۇ، ئۆزىنىڭ تۇنجى قېتىم ئىشلەمچىلىككە چىققاندا ئۇنىڭ ئۆگەتكەنلىرىنى ئېسىدە مەڭگۈ ساقلايدۇ.

مۇلاھىزە:

كەڭ قورساقلىق بىلەن يول قويۇشنىڭ نەتىجىسى ئاجايىپ شېرىن بولىدۇ. بىر قېتىم يول قويۇشنى باشتىن ئۆتكۈزگەن ئادەمنىڭ قورسىقى تېخىمۇ كەڭ بولىدۇ. قورساق كەڭ بولسا دوستتىن بىرى كۆپىيىپ، دۇشمەندىن بىرى ئازىيىدۇ.

ياخشىلىقنى ئېسىدە ساقلاپ، يامانلىقنى ئۇنتۇپ كېتىش

باشقىلارنى كەچۈرۈۋېتىش ياخشى ئىش. لېكىن باشقىلارنىڭ ئۆتكۈزگەن خاتالىقىنى پاك ـ پاكىز ئۇنتۇپ كېتىش تېخىمۇ ياخشى.

— بروۋنىڭ

بىر قېتىم بىر يازغۇچى ئال، ماشىۋ دېگەن ئىككى دوستى بىلەن بىرگە سەپەرگە چىقىدۇ.

ئۇچەيلەن بىر تىك ياردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا ماشىۋ ئېھتىياتسىزلىقتىن تېيىلىپ كېتىپ ھايات‌ىدىن ئايرىلغىلى تاس قالىدۇ. ئال چاقىرىلىق بىلەن ماشىۋنىڭ چاپىنىنىڭ پىشىنى چىڭ تۇتۇۋېلىپ، ئۇنى قۇتۇلدۇرۇپ قالىدۇ.

بۇ ياخشىلىقنى مەڭگۈ ئېسىدە ساقلاش ئۈچۈن قاتتىق تەسىرلەنگەن ماشىۋ يېقىن ئەتراپتىكى يوغان بىر پارچە تاشقا: ــ مانچىنچى يىلى مانچىنچى ئاينىڭ مانچىنچى كۈنى ئال مۇشۇ يەردا ماشىۋنىڭ جېنىنى قۇتۇلدۇرۇپ قالغان، دېگەن خەتنى ئويۇپ قويىدۇ.

ئۇچەيلەن يولىنى داۋاملاشتۇرىدۇ. بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ئۇلار بىر دەريانىڭ بويىغا يېتىپ كېلىدۇ. يول ئازابى چارچىتقانمۇ قانداق، ئال بىلەن ماشىۋ ئەرزىمەس بىر ئىش سەۋەبىدىن ئۇرۇشۇپ قالىدۇ. ئال ئاچچىقىدا ماشىرغا بىر شاپىلاق سالىدۇ.

ماشىرنىڭ تاياق دەستىدىن كۆزىدىن ئوت چىقىپ كېتىدۇ، لېكىن قول يانداۋرماي يۈگۈرگىنىچە بېرىپ قۇمغا: ــ مانچىنچى ئاينىڭ مانچىنچى كۈنى ئال مۇشۇ يەردە ماشىرنى بىر شاپىلاق ئۇرغان، دېگەن خەتنى يېزىپ قويىدۇ.

سەپەرمۇ تۈگەيدۇ. ئۇلار يۇرتىغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن يازغۇچى قىزىققان

ھالدا ماشىردىن: ــ سەن نېمىشقا ئالىنىڭ سېنى قۇنقۇزغان ئىشىنى تاشقا ئۇيۇپ، سېنى ئۇرغان ئىشىنى قۇمغا يېزىپ قويىسەن؟ ــ دەپ سورايدۇ.

ماشىر: ــ مەن ئالىنىڭ جېنىمنى قۇنقۇزۇپ قالغىنىغا مەڭگۈ رەھمەت ئېيتىمەن ۋە بۇ ئىشنى مەڭگۈ ئېسىمدە ساقلايمەن. ئۇنىڭ مېنى ئۇرغىنىنى بولسا، قۇمغا يېزىپ قويغان خەتنىڭ ئۆچۈپ كېتىشىگە ئەگىشىپ پاك ـ پاكىز ئۇنتۇپ كېتىمەن، ــ دەپ جاۋاب بېرىدۇ.

مۇلاھىزە:

كەڭ قورساقلىق دېگەنلىك باشقىلارنىڭ ئۆزىگە قىلغان شەپقىتىنى ئېسىدە چىڭ ساقلاش، باشقىلارنىڭ بەرگەن ئازابىنى ئۇنتۇپ كېتىش، دېگەنلىك. ئۆچمەنلىك قىلىشنىڭ ئورنىغا مۇھەببەت ۋە مىننەتدارلىق ئاتا قىلىش ئارقىلىق يېغىلىپ قالغان ئاداۋەتنى يوق قىلىۋېتىش كېرەك.

ئەپۇ قىلىش

خاتالىق ئۆتكۈزۈشتىن ساقلانغىلى بولمايدۇ، كەچۈرۈۋېتىشنىڭ ئۆزى مۇقەددەس ئىش.
— پوپپېر

بۇ خۇۋېر تونۇلغان ئايروپىلاننى ئۇچۇرۇپ سىناق قىلغۇچى بولۇپ، دائىم ئاۋىياتسىيە كۆرگەزمىسىدە ئايروپىلان ئۇچۇرۇش ماھارىتى كۆرسىتەتتى. مەلۇم بىركۈنى ئۇ سان دىيېگو ئاۋىياتسىيە كۆرگەزمىسىدە ماھارەت كۆرسىتىپ بولۇپ، لوس ئانژېلېسقا قايتىش سەپىرىدە 300 مېتىر ئېگىزلىكتە كېتىۋاتقاندا ئىككى موتورنىڭ ئوتى تۈيۈقسىز ئۆچۈپ قالىدۇ. ئۇ تېخنىكا جەھەتتىن پىشقان بولغاچقا ئايروپىلاننى يەرگە ئوڭۇشلۇق قوندۇرىدۇ. گەرچە ئايروپىلان ئېغىر زەخمىلەنگەن بولسىمۇ ئادەم ساق قالىدۇ.

يەرگە مەجبۇرىي قونغاندىن كېيىن خۇۋېرنىڭ تۇنجى قىلغان ئىشى ئايروپىلانىنىڭ يېقىلغۇسىنى تەكشۈرۈش بولىدۇ. تەكشۈرۈش ئارقىلىق ئۇ شۇنىڭدىن ھەيران قالىدۇكى، ئۇنىڭ ھەيدىگىنى 2 ـ دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە ئىشلىتىلگەن پرۇپېللېرلىق ئايروپىلان بولۇپ، ئۇنىڭغا قاچىلانغىنى بېنزىن بولماستىن بەلكى رېئاكتىۋ ئايروپىلانغا ئىشلىتىلىدىغان يېقىلغۇ ئىدى.

ئۇ ئايرودۇرۇمغا قايتىپ كېلىپلا ئايروپىلان ئاسرىغۇچى مېخانىك بىلەن كۆرۈشۈشنى تەلەپ قىلىدۇ. بۇ ياش مېخانىك ئۆتكۈزگەن خاتالىقى ئۇچۇن قاتتىق ئۆكۈنىدۇ. خۇۋېر ئۇنىڭ يېنىغا كەلگىنىدە ئۇ قار ـ يامغۇر يېغىۋاتاتتى. چۈنكى بۇ مېخانىك ئاجايىپ قىممەت ئايروپىلاننى زىيانغا ئۇچرانقان، يەنە تېخى ئۇچ ئادەمنىڭ ېشىغا چىققىلى تاس قالغانىدى.

بۇ چاغدا بەلكىم سىز خۇۋېر چوقۇم قاتتىق غەزەپلىنىدۇ ھەم شان ـ شەرەپ تۈيغۇسىغا ئىگە، ھەرقانداق ئىشتا ئازراقمۇ خاتالىقنىڭ يۈز بېرىشىگە يول

قويمايدىغان بۇ ئۇچقۇچى چوقۇم مېخانىكىنىڭ بىخەستەلىكىنى قاتتىق سۆكىدۇ، دېگەنلەرنى ئويلىغان بولۇشىڭىز مۇمكىن. لېكىن خوۋېر مېخانىكقا ئاھانەت قىلمايدۇ، ھەتتا ئۇنى تەنقىدلەپمۇ قويمايدۇ. ئەكسىچە، ئۇنى مۇرىسىدىن چىڭ قۇچاقلاپ تۇرۇپ: ــ سېنىڭ بۇنىڭدىن كېيىن قايتا خاتالىق سادىر قىلمايدىغانلىقىڭغا ئىشىنىدىغانلىقىمنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن، ئەتە مەن ھەيدەيدىغان ئايروپىلاننى داۋاملىق سېنىڭ تەكشۈرۈشىڭنى سورايمەن، ــ دەيدۇ.

مۇلاھىزە:

كۆڭلى ـ كۆكسى كەڭ ئادەم باشقىلارنىڭ خاتالىقىنى كەڭ قورساقلىق بىلەن كەچۈرۈۋېتەلەيدۇ. باشقىلارنىڭ سەۋەنلىكىگە كەڭ قورساقلىق بىلەن مۇئامىلە قىلىش ئۈرۈشنى تىنچلىقچا ئايلاندۇرغانغا ئوخشاش ئۆزىمۇ قايتا پاراكەندىچىلىككە ئۇچرىمايدىغان ھەم باشقىلارغا خاتالىقىنى تۈزىتىپ يېگىباشتىن ئادەم بولۇش پۈرسىتى بېرىدىغان ئىش تۇرسا، شۇنداق قىلمايدىغان نېمىسى بار؟

ئۆچكە بىلەن ياۋا توشقان

جاھاندا باشقىلارنىڭ خاتالقىنى كەچۈرمەيدىغان ئادەمدىنمۇ كۆپ خاتالىق ئۆتكۈزىدىغان ئادەم بولمايدۇ.

ـــ لاروشفۇكو

ئۆچكە بىلەن ياۋا توشقان يېقىن دوستلاردىن بولۇپ، بىر ـ بىرىدىن بىرەمنۇ ئايرىلماي ئۆزئارا ھۆرمەت قىلىشىپ ياشايدىكەن. باشقا قۇشلار ئۆچكە بىلەن ياۋا توشقاننىڭ بۇ مۇناسىۋىتىگە بەكلا قىزىقىپ قاپتۇ. ئۇلار: ـــ ئۆچكە بىلەن توشقاننىڭ پەرقى شۇنچە چوڭ تۇرسا، شۇنچە ئۇزۇن بىللە ياشاپمۇ پەقەت ئۇرۇشۇپ قالمايدىكەن، غەلىتە ئىشقۇ بۇ! دەپ ئويلاپتۇ. بەزى قۇشلار تېخى ئۇلارنىڭ دوستلۇقىنى سىناپ باقماقچى بولۇپ، ئۆچكە يوق پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ياۋا توشقانغا: ـــ ياۋا توشقان، سەن نېمىشقا قولىدىن ھېچ ئىش كەلمەيدىغان ئۆچكە بىلەن بىللە تۇرىسەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ـــ ھەرگىز ئۇنداق دېمەڭلار، ـــ دەپتۇ ياۋا توشقان جاۋابەن، ـــ ئۆچكە مېنىڭدىن كۆپ ياخشى، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە تۇرسام ئۆزۈمنى ئاجايىپ خۇشال ھېس قىلىمەن.

ئەتىسى قۇشلار يەنە ياۋا توشقانىڭ يوقلىقىدىن پايدىلىنىپ ئۆچكىگە: ـــ ئۆچكە، سەن نېمىشقا قولىدىن ھېچ ئىش كەلمەيدىغان ياۋا توشقان بىلەن بىللە تۇرىسەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ـــ ھەرگىز ئۇنداق دېمەڭلار، ـــ دەپتۇ ئۆچكە جاۋابەن، ـــ ياۋا توشقان مېنىڭدىن كۆپ ياخشى. ئۇنىڭ بىلەن بىرگە تۇرسام ئۆزۈمنى شۇنداق خۇشال ھېس قىلىمەن.

ياۋا توشقان بىلەن ئۆچكىنىڭ دوستلۇقىغا تۇنجان پوزىتسىيەسىنى كۆرگەن

قۇشلارنىڭ ئىلھامى قوزغىلىپ، ئۆزئارا ئېچىل ـ ئىناق ئۆتۈپ، خۇشال ياشاش نىيىتىگە كېلىپتۇ.

مۇلاھىزە:

باشقىلار بىلەن ئېچىل ـ ئىناق ئۆتۈشنىڭ سىرى ـــ باشقىلارنىڭ كەمچىلىكىنى قوبۇلقىغا سىغدۇرالايدىغان بولۇش ۋە باشقىلارنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى كۆپەيتىش. باشقىلار بىلەن ئالاقە قىلغاندا قارشى تەرەپنىڭ كەمچىلكى بىلەن سەرلەپ ـ مىسقاللاپ ھېسابلىشىپ ئولتۇرماي، نەزىرىمىزنى باشقىلارنىڭ ئارتۇقچىلىقىغا قارىتىشىمىز لازىم.

ئون بەشىنچى باب ئۆزىڭىز مېھرىبان، قەلبىڭىز گۈزەل بولسۇن

شائىر بروۋنىڭ مۇنداق دېگەن: «تەڭرى ھەربىر ئادەمنىڭ كۆڭلىگە بىردىن چىراغ ئورنىتىپ قويغان بولۇپ، بۇ چىراغ باشقا نەرسە بولماستىن دەل ۋىجدانىڭ ئۆزى». تۇرمۇشتا مېھرىبانلىق قانچىكى كۆپ بولسا تۇرمۇشنىڭ جەلپ قىلارلىقى شۇنچە يۇقىرى بولىدۇ، ئۇلار بىر ـ بىرىگە سىڭىشىپ كەتكەن بولۇپ، بىر ـ بىرىنى تولۇقلايدۇ ۋە بىر ـ بىرىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ. مۇھەببەت كىشىلىك ھاياتتىكى ئەڭ ئۇلۇغ ئېتىقاد، مۇھەببەت بولسىلا ھەممە نەرسە بولىدۇ. چۈنكى، كۆڭلىڭىزدە مۇھەببەت بولغاندىلا ئاندىن تۇرمۇش ۋە خىزمەتكە بولغان قىزغىنلىقىڭىز ھەسسىلەپ ئاشىدۇ، يولۇققان قىيىنچىلىقلار ئالدىدا چۈشكىنلىشىپ كەتمەيسىز، مېھرىبان ئادەمنىڭ ھاياتى بايلىق ۋە مۇۋەپپەقىيەت بىلەن تولىدۇ.

مۇھەببەتنىڭ كۈچى

روھتىن چىقىدىغان ئەڭ يېقىملىق مۇزىكا ــ ئاق كۆڭۈللۈك.

ــ رومان. روللاند

يازغۇچى تولسىتوي كىشىلەرگە مۇنداق بىر قىزىقارلىق ھېكايىنى سۆزلەپ بەرگەن: مەلۇم بىر دۆلەتنىڭ پادىشاھى ئەلنى گۈللەندۈرمەكچى بولۇپ، بۇنىڭ ئۈچۈن مۇنداق ئۇچ ئىشنى ھەل قىلغاندا ئەلنى تېخىمۇ بايىتىش، تېخىمۇ قۇدرەتلىك قىلغىلى بولىدۇ، ــ دەپ ئويلاپتۇ. بىرىنچىسى، ئەڭ ياخشى ۋاقىت قايسى؟ ئىككىنچىسى، ئەڭ مۇھىم ئەرباب كىم؟ ئۈچىنچىسى، ئەڭ مۇھىم نەرسە نېمە؟ ۋەزىرلەر ۋاقىتنى توغرا ئورۇنلاشتۇرۇش، ئەڭ ياخشىسى جەدۋەللەشتۈرۈش؛ دۆلەتنىڭ ئەڭ مۇھىم ۋەزىپىسى ئوقۇتقۇچى بىلەن ئالىم تەربىيەلەش؛ نۆۋەتتىكى ھەممىدىن جىددىي ئىش ئىلىم ـ پەننى ئەۋج ئالدۇرۇپ، قانۇننى چىڭىتىش، دېيىشىپتۇ.

پادىشاھ بۇ جاۋابلاردىن قانائەت ھاسىل قىلماپتۇ. شۇڭا ئۇ دەرۋىشتىن سورىماقچى بولۇپ، ئۇنى ئىزدەپ بېرىپتۇ. دەرۋىش يەر تېرىۋاتقانىكەن، پادىشاھ دەرۋىشنىڭ بۇ ئۇچ سوئالغا جاۋاب بېرىشىنى ئۆتۈنۈپتۇ. لېكىن دەرۋىش زۇۋان سۇرمەپتۇ. دەرۋىشنىڭ يەر چاناپ چارچاپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەن پادىشاھ ئۇنىڭغا يارەملىشىپتۇ. قاش قارايغان مەزگىلدە يارلانغان بىر بەستلىك ئادەم يۈگۈرگىنىچە ئۇلارنىڭ قېشىغا كېلىپتۇ. پادىشاھ بىلەن دەرۋىش ئۇنىڭ يارىسىنى تېڭىپ، ئۇنى دەرۋىشنىڭ ئۆيگە ئېلىپ كېلىپ يانقۇزۇپ قويۇپتۇ. ئەتىسى يارىدار ھوشىغا كېلىپ پادىشاھنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا: ــ مەن سىلىنىڭ دۈشمەنلىرى، تۇنۇگۈن سىلىنىڭ دەرۋىشنىڭ يېنىغا كېلىدىغانلىقلىرىنى ئاڭلاپ يېنىشلىرىدا سىلىگە قەست قىلماقچى بولۇپ تەييارلىنىپ تۇرسام، سىلىنىڭ قاراۋۇللىرى سېزىپ قېلىپ مېنى تۇتماقچى بولۇپ قوغلاشتى. قېچىپ كېتىۋېتىپ يارىلاندىم ۋە ئويلىمىغان يەردىن سىلىگە ئۇچراپ

قالدىم. سىلىنىڭ مېنى قۇتقۇزۇپ قالغانلىقلىرىغا رەھمەت، مەن ئەمدى سىلىنىڭ دۇشمەنلىرى ئەمەس، دوستلىرى بولىمەن، ــ دەپتۇ.

ئاردىدىن بىرنەچچە كۈن ئۆتۈپ پادىشاھ يەنە دەرۋىشنى ئىزدەپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئۇ ئۇچ سوئالغا جاۋاب بېرىشىنى ئۆتۈنۈپتۇ. دەرۋىش: ــ سوئاللىرىڭ جاۋابىنى بېرىپ بولدۇمغۇ، ــ دەپتۇ.

ــ لېكىن سىلى ماڭا ھېچنېمە دېمىدىلىغۇ؟

ــ ناۋادا سىلى مېنىڭ چارچاپ كەتكەنلىكىمگە ئىچىلىرىنى ئاغرىتىپ يەر چىنىشىمغا ياردەملىشىپ ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈۋەتمىگەن بولسىلىرى ھېلىقى كۈنى قايتىش سەپىرلىرىدە ئۆلتۈرۈلگەن بولاتتىلە؛ ناۋادا سىلى ئۇنىڭ يارىلانغانلىقىغا ئىچىلىرىنى ئاغرىتىپ ئۇنىڭ يارىسىنى تېڭىپ قويمىغان بولسىلىرى ئۇ سىلىگە بۇنداق ئاسان ئەل بولمىغان بولاتتى. سىلى سورىغان ئەڭ مۇھىم ۋاقىت «كۆز ئالدىدىكى ۋاقىت»، پەقەت كۆز ئالدىدىكى ۋاقىتنىلا ئىگىلىگىلى بولىدۇ. سىلى سورىغان ئەڭ مۇھىم زات «ئەتراپتىكى ئادەملەر»، چۈنكى سىلى ئۇلارغا دائىم تەسىر كۆرسىتەلەيلا؛ دۇنيادىكى ئەڭ مۇھىم نەرسە «مۇھەببەت»، مۇھەببەت بولمىسا ياشىغانىنىڭ نېمە ئەھمىيىتى؟

مۇلاھىزە:

زىددىيەتنى كۈچكە تايىنىپ پارچىلىغىلى بولىدۇ، لېكىن قەلب دېرىزىسىنى پەقەت مۇھەببەتلا ئاچالايدۇ. مۇھەببەتنىڭ قۇدرىتى چەكسىز، بۇ دۇنيادا ھېچقانداق بىر ئىنساندا مۇھەببەتنى يەڭگۈدەك قۇدرەت يوق. قارشى تەرەپ ھەرقانچە سىزنىڭ دۇشمىنىڭىز بولغان تەقدىردىمۇ ئاتا قىلغان مۇھەببىتىڭىز ئارقىلىق دوستىڭىزغا ئايلىنىدۇ.

ئوغۇل بالىنىڭ ئارزۇسى

مۇھەببەت ــ چۈشىنىش دېگەن سۆزنىڭ باشقىچە ئاتىلىشى.

ــ تاگور

روزىدىستۇ بايرىمىدا بېدىنىڭ ئاكىسى بايراملىق سوۋغا سۇپىتىدە ئۇنىڭغا ماشىنا ئېلىپ بېرىدۇ. بېد ئىشخانىدىن چىقىۋېتىپ بىر ئوغۇل بالىنىڭ ماشىنىسىنى ئايلىنىپ ئۇنى سىيلاپ تۇرغانلىقىنى كۆرىدۇ. بالىنىڭ چىرايىدىن ھەۋەس قىلىۋاتقانلىقى چىقىپ تۇراتتى.

بالا بېدنى كۆرۈپ: ــ ئەپەندى، بۇ ماشىنا سىزنىكىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ شۇنداق، جاۋاب بەردى بېد، بۇ ئاكامنىڭ ماڭا بەرگەن روزىدىستۇ بايرىمىلىق سوۋغىسى.

بالا كۆزلىرىنى چەكچەيتكىنىچە: ــ سىز بۇ ماشىنىنى ئاكام بەرگەن، مەن بىر تىيىنمۇ خەجلىمىدىم دېمەكچىمۇ؟

بېد بېشىنى لىڭشىتتى.

ــ ۋاھ! مېنىڭ ئارزۇيۇمۇ...

بېد: ــ بۇ بالا چوقۇم مېنىڭمۇ مۇشۇنداق بىر ئاكامنىڭ بولۇشىنى ئارزۇ قىلىمەن، ــ دەيدۇ دەپ ئويلىدى. لېكىن ئۇ بالا: ــ مەنمۇ ئۆزۈمنىڭ ئاشۇنداق ئاكا بولۇشىنى ئارزۇ قىلىمەن، ــ دەيدۇ.

بېد تەسىرلەنگەن ھالدا بالىغا قارap قويدى ۋە: ــ مېنىڭ بۇ يېڭى ماشىنامغا چىقىپ ئايلىنىپ كەلگۈڭ بارمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

بالا ھەم ھەيران ھەم خۇشال بولغان ھالدا ماقۇل بولدى. ئۇلار بىر پەس ئايلانغاندىن كېيىن ئوغۇل بالا بېدقا: ــ ماشىنىڭىزنى بىزنىڭ ئۆينىڭ ئالدىغا ئاپارسىڭىز بولارمۇ؟ ــ دەپ سورىدى. بېد بالىنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى چۈشەنگەن

دەك بولدى، ھەم چوڭ ھەم چىرايلىق ماشىنىدا ئۆيىگە قايتسا دوستلىرىنى ھەيران قالدۇرغىدەك ئىش بولىدۇ ـ دە. لېكىن بىد يەنىلا خاتالاشقان ئىدى.

ــ خاپا بولماي ماشىنىنى ئاۋۇ پەلەمپەينىڭ يېنىغا توختىتىپ، مېنى سەل ساقلاپ تۇرسىڭىز! ئوغۇل بالا شۇنداق دەپلا ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، پەلەمپەيگە يامىشىپ ئۆيگە كىرىپ كەتتى ۋە ئانچە ھايال بولمايلا ئۆزىدىن كىچىك يەنە بىر ئوغۇل بالىنى باشلاپ چىقتى. ئۇ بالا بالىلار پارالىچ كېسىلى بولسا كېرەك، سەل ئاقساپراق ماڭاتتى. ئۇ ئىنىسىنى پەلەمپەينىڭ ئەڭ تۆۋەنكى پەشتەقىغا ئولتۇرغۇزغاندىن كېيىن ئۆزى ئۇنىڭغا چاپلىشىپ ئولتۇردى ۋە بىدىنىڭ ماشىنىسىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: ــ كۆردۈڭمۇ؟ بايا مەن ساڭا دەپ بەرگەندەك چىرايلىقمىكەن؟ بۇ ماشىنا ئۇنىڭ ئاكىسىنىڭ ئۇنىڭغا قىلغان روزدىستۇ بايرىمىلىق سوۋغىسى ئىكەن، ئۇ ئۆزى بىر تىينمۇ خەجلىمەپتۇ، كۈنلەرنىڭ بىرىدە مەنمۇ ساڭا مۇشۇنىڭغا ئوخشاش ماشىنا سوۋغا قىلىمەن. شۇ چاغدا سەن مەن ساڭا دائىم دەپ بېرىدىغان ئەينەك جازا ئىچىگە تىزىپ قويۇلغان چىرايلىق روزدىستۇ سوۋغاتلىرىنى كۆرەلەيسەن، ــ دېدى.

بىدىنىڭ كۆزىگە يىغا ئولاشتى. ئۇ ماشىنىدىن چۈشۈپ ئوغۇل بالىنىڭ ئىنىسىنى كۆتۈرۈپ ماشىنىنىڭ ئالدىغا ئولتۇرغۇزدى. بۇنى كۆرگەن ئوغۇل بالىنىڭ كۆزىدە خۇشاللىق نۇرى چاقنىدى، ئۇمۇ ماشىنىغا چىقتى. ئۇچەيلەن بىر قېتىملىق ئۇنتۇلغۇسىز سایاھەتكە يۇرۇپ كەتتى.

بۇ يىلقى روزدىستۇ بايرىمىدا بىد: ــ ئاتا قىلىشىنىڭ قوبۇل قىلىشتىنمۇ كۆڭۈللۈك ئىش ئىكەنلىكىنى چۈشەندى.

مۇلاھىزە:

ئاتا قىلىش قوبۇل قىلىشتىنمۇ كۆڭۈللۈك. باشقىلارغا ياردەم بېرىشنى ياخشى كۆرىدىغان ئادەم ياردەمگە ئېرىشكۈچىنىڭ خۇشاللىقى ئارقىلىق ئۆزىگە خۇشاللىق تاپىدۇ.

ئىسكىرىپكا

مېھىر ـ شەپقەت يەتكۈزۈش زورلايدىغان ئىش ئەمەس. ئۇ خۇددى مانىنتولغا ئوخشاش كۆكتىن يەرگە چۈشۈپ زېمىنغا سىڭىپ كېتىدۇ. ئۇ قوبۇل قىلغۇچىغا بەخت ئېلىپ كېلىش بىلەن بىرگە ئاتا قىلغۇچىنىمۇ بەختلىك قىلىدۇ.

ـــ شېكسپىر

بىركۈنى ئىسكىرىپكىچى ئېندىمود ئەپەندى ئۆيىنىڭ ئالدىغا كېلىپلا ئىككىنچى قەۋەتتىكى ياتاق ئۆيىدە بىرسىنىڭ ئىسكىرىپكا چېلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلايدۇ. چۈنكى ئۇنىڭغا ئىسكىرىپكىسىنىڭ ئاۋازى بەكمۇ تونۇشلۇق ئىدى.

ـــ ئوغرى! ئېندىمود ئەپەندى يۈگۈرگىنىچە ئىككىنچى قەۋەتكە چىقىدۇ. دەرۋەقە 13 ياشلار چامىسىدىكى ناتونۇش بىر بالا ئىسكىرىپكىنى تىرىكشتىپ ئولتۇراتتى. ئۇ چاچلىرى چۈۋۈلغان، ۋۇجۇك بالا بولۇپ، ياراشمىغان پەلتويى ئىچىگە تىقىۋالغان نەرسە ـ كىرەك دەستىدىن پومپىيىپ قالغانىدى. ئۇنىڭ ئوغرى ئىكەنلىكىدە شەك يوق ئىدى.

ئېندىمود ئەپەندى بالىنىڭ كۆزىدىن چىقىپ تۇرغان ۋەھىمە، قورقۇش ۋە ئۇمىدسىزلىك نۇرىنى كۆردى. بۇ خىل قاراش ئېندىمود ئەپەندىگە بەكمۇ تونۇشلۇق ئىدى. شۇ ئارىلىقتا ئېندىمود ئەپەندىنىڭ خىيالىغا بۇرۇنقى ئىشلار كەلدى...، كەلدى ـ يۇ، شۇ زامان غەزەپ چىقىپ تۇرغان چىرايىغا كۈلكە ئالماشتى. ـــ سەن دېننىس ئەپەندىنىڭ جىيەنى چۈشمۇ؟ مەن ئۇنىڭ غوجىدارى. تېخى ئىككى كۈننىڭ ئالدىدىلا دېننىس ئەپەندى سېنى كېلىدۇ دېۋىدى، سېنى بۇنداق تېز كېلە، ـــ دەپ ئويلىماپتىمەن، ـــ دەيدۇ ئېندىمود ئەپەندى.

ھېلىقى بالا سەل تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن: ـــ تاغام سىرتقا چىقىپ كەتكەنمىدى؟ ئەمىسە مەن سىرتقا چىقىپ ئايلىنىپ كېلەي، سەل تۇرۇپ

كېلىمەن، ــ دەيدۇ. ئېندىمۇند ئەپەندى بېشىنى لىڭشىتىدۇ ۋە بالىنىڭ ئىسكىرىپكىنى جايىغا قويۇپ قويماقچى بولۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ: ــ سەنمۇ ئىسكىرىپكا چېلىشقا قىزىقامسەن؟ ــ دەپ سورايدۇ.

ــ ھەئە، لېكىن ياخشى چالالمايمەن، ــ دەيدۇ بالا جاۋابەن..

ــ ئەمىسە نېمىشقا بۇ ئىسكىرىپكىنى ئېلىپ كېتىپ مەشىق قىلمايسەن؟ مېنىڭچە دېننىس ئەپەندى سەن چالغان ئىسكىرىپكىنى ئاڭلىسا چوقۇم خۇشال بولىدۇ، ــ دەيدۇ ئېندىمود ئەپەندى مۇلايىملىق بىلەن. بالا ئۇنىڭغا گۇمانلىق نەزىرى بىلەن بىر قاراۋەتكەندىن كېيىن ئىسكىرىپكىنى ئالىدۇ.

ئۇ مېھمانخانا ئۆيىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ تامغا ئېسىقلىق تۇرغان ئېندىمود ئەپەندىنىڭ گوئېد تىياتىرخانىسىدا ئويۇن قويغاندىكى كۆرۈنۈشى چۈشۈرۈلگەن يوغان بىر پارچە رەڭلىك رەسىمىنى كۆرۈپ قالىدۇ ـ ده، پۈتۈن بەدىنى تىترەپ كېتىدۇ ھەمدە ئارقىغىمۇ قارىماي ئۇچقاندەك چىقىپ كېتىدۇ.

ئېندىمود ئەپەندى بالىنىڭ ھەممىنى چۈشىنىپ يەتكەنلىكىنى پەرەز قىلىدۇ. چۈنكى، ھېچكىممۇ مېھمانخانا ئۆيىنى غوجىدارىنىڭ رەسىمى ئارقىلىق بېزىمەيتتى.

كەچ كىرگەندە ئېندىمود خانىم قايتىپ كېلىپ سەل غەيرىلىك ھېس قىلىپ ئېرىدىن: ــ قەدىرلىكىم، ياخشى كۆرىدىغان ئىسكىرىپكىڭز بۈزۈلۈپ قالدىمۇ؟ ــ دەپ سورايدۇ.

ــ ياق، مەن ئۇنى خەققە بېرىۋەتتىم.

ــ خەققە بېرىۋەتتىم؟ سىز ئۇنى ھاياتىڭىزنىڭ بىر قىسمى دەپ بىلەتتىڭىز-غۇ! ئېندىمود خانىم گۇمانلىنىپ سورايدۇ.

ــ راست دەيسىز سۆيۈملىكىم. ئەگەر ئاشۇ ئىسكىرىپكا ئازغۇن بىر روھنى قوتۇلدۇرالايدىغانلا ئىش بولسا، قىلغىنىمدىن تولىمۇ رازى بولغان بولاتتىم.

ئېندىمود ئەپەندى خوتۇنىنىڭ گەپنى ئاڭقىرالماي تۇرۇپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا ئىشىنىڭ جەريانىنى سۆزلەپ بېرىدۇ. ئاندىن خوتۇنىدىن: ــ قىلغانلىرىم خاتا ئەمەستۇ؟ ــ دەپ سورايدۇ.

ــ توغرا قىلىپسىز، قىلغانلىرىڭىزنىڭ بۇ بالىغا ياردىمى بولغاي ئىلاھىم.

ئۇچ يىلدىن كېيىن ئېندىمود ئەپەندى تەكلىپكە بىنائەن بىر مۇزىكا مۇسابىقە-

سىنىڭ باھالىغۇچىسى بولىدۇ. مۇسابىقىدا رېچ ئىسمىلىك ئىسكىرىپكىچى بىرىنچى بولىدۇ. ئېندىمود ئەپەندى ئۇنى نەدىدۇر بىر يەردە كۆرگەندەك قىلىدۇ ـ يۇ، لېكىن نەدە كۆرگەنلىكىنى پەقەت ئېسىگە ئالالمايدۇ.

مۇكاپاتلاش يىغىنى ئاياغلاشقاندىن كېيىن رېچ ئىسكىرىپكا قېپىنى كۆتۈرگەن ھالدا ئېندىمود ئەپەندىنىڭ ئالدىدا پەيدا بولىدۇ ۋە قىزىرىپ تۇرۇپ: ــ ئېندىمود ئەپەندى، مېنى تونىدىڭىزمۇ؟ ــ دەپ سورايدۇ. ئېندىمود ئەپەندى بېشىنى چايقايدۇ.

ــ سىز بۇرۇن ماڭا بىر ئىسكىرىپكا بەرگەنىدىڭىز، مەن ئۇنى تا بۈگۈنگىچە ئەتىۋارلاپ ساقلاپ كەلدىم، ــ دەيدۇ رېچ كۆزلىرىگە لىق ياش ئالغان ھالدا، ــ شۇ چاغدا ھەممىلا ئادەم مېنى كىچىككىنە ئەخلەت قاتاردا كۆرەتتى، ئۆزۈممۇ پۈتۈنلەي تۈگەشتىم، ــ دەپ ئويلايتىم. لېكىن سىز مېنىڭ نامراتلىق ۋە ئازاب ئىچىدىن ئۆز زۇمنىڭ ئىززەت ـ ھۆرمىتىمنى قايتىدىن تېپىۋېلىشىمغا ياردەم بەردىڭىز، شۇڭا قەلبىمدە ئاشۇ ئوڭۇشسىزلىقلارنى ئۆزگەرتىش ئوتى قايتىدىن كۆۋجىگەنىدى! بۈگۈن ئۆزۈمگە ۋە سىزگە يۈز كېلەلىگەن ھالدا بۇ ئىسكىرىپكىنى سىزگە قايتۇرۇپ بېرەي...

رېچ كۆزلىرىگە ياش ئالغان ھالدا ئىسكىرىپكىنىڭ قېپىنى ئاچىدۇ. قاپتا ئېندىمود ئەپەندىنىڭ ياخشى كۆرىدىغان ئىسكىرىپكىسى تۇراتتى. ئېندىمود ئەپەندى رېچنى باغرىغا چىڭ باسىدۇ. شۇ زامان بۇنىڭدىن ئۇچ يىل بۇرۇن بولۇپ ئۆتكەن ھېلىقى ئىش ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا قايتىدىن نامايان بولىدۇ. مۇسابىقىدا بىرىنچى بولغان بۇ بالا دەل «دېننىس ئەپەندىنىڭ جىيەنى چۇڭ» ئىدى. ئېندىمود ئەپەندىنىڭ كۆزىگە ياش ئولىشىدۇ، ئۇ بالا ئۇنى نائۇمىدتە قويمىغانىدى.

مۇلاھىزە:

مۇھەببەت ئازغۇن روھنى قۇتقۇزالايدۇ، مۇھەببەت ئادەمنىڭ ئىچكى دۇنياسىدىكى بارلىق ئۈمىد ۋە كۈچ ـ قۇۋۋەتنى قوزغىتالايدۇ. يەنىلا شۇ مۇھەببەت نامراتلىق دەستىدىن جىنايەت پاتقىغا پېتىپ كېتىۋاتقان ئاشۇ بالىغا باراۋەرلىك ئاساسىدىكى ئىززەت ـ ھۆرمەتنى ھېس قىلدۇرۇپ، ئۇنى يامان يولدىن قايتىپ، كۆرۈنەرلىك نەتىجە يارىتىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى.

مۇھەببەت، بايلىق ۋە مۇۋەپپەقىيەت

ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن ئەخلاق بىرلەشسە خۇددى ئالتۇن ئۈزۈككە ياقۇت كۆز سېلىنغاندەك بىر ـ بىرنى گەۋدىلەندۈرۈپ، تېخىمۇ نۇرانە كۆرۈنىدۇ.

ـــ بېرنارد شاۋ

بىر بالا ئۆيىدىن چىقىپ چاچ ـ ساقاللىرى ئۇچىتەك ئاقارغان ئۇچ بۇۋاينىڭ ئىشىك ئالدىدىكى پەلەمپەيدا ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئۇلارنىڭ چىرايىدىن ئۈزۈن مۇساپىدىن كەلگەنلىكى، دەم ئالمىغىلى خېلى بولغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. كۆڭلى يۇمشاق بۇ بالا ئۇ ئۈچىنى تونۇمىسىمۇ يەنىلا ئۇلارنى ئۆيگە تەكلىپ قىلىپتۇ. بۇۋايلار بىر ـ بىرىگە قارىشىپ كۈلۈشۈپتۇ.

ـــ ئۆيىڭدىكىلەرنىڭ ھەممىسى بارمۇ؟

ـــ ياق، ئۆيدە ھازىر ھېچكىم يوق.

بۇۋايلار بالىنىڭ ياخشى كۆڭلىگە رەھمەت ئېيتىپ، تەكلىپىنى رەت قىلىپتۇ.

ـــ ئۈندىق بولسا ھازىرچە ئۆيۈڭگە كىرسەك بولمىغىدەك.

كەچتە بالىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى قايتىپ كەپتۇ، بالا ئىشىك ئالدىدىكى بۇۋايلارنىڭ ئىشىنى ئاتا ـ ئانىسىغا دەپ بېرىپتۇ. ئاتا ـ ئانىسى بۇنى ئاڭلاپلا: ـــ دەرھال چىقىپ ئۇلارنى چاقىرىپ كىرگىن، ئۇلارنى ياخشىراق تاماق بىلەن مېھمان قىلايلى، ـــ دەپتۇ.

بالا چىقىپ بۇۋايلارغا ئاتا ـ ئانىسىنىڭ گېپىنى يەتكۈزۈپتۇ. بۇۋايلار ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشىپتۇ ـ يۇ، لېكىن ئۆيگە كىرمەپتۇ. ئارىسىدىن بىرەيلەن بالىغا ھەمراھلىرىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: ـــ ماۋۇنىڭ ئىسمى بايلىق، ماۋۇنىڭ ئىسمى مۇۋەپپەقىيەت، مېنىڭ ئىسمىم مۇھەببەت. ئۈچىمىز بىر ئۆيگە تەڭلا كىرسەك بولمايدۇ. شۇڭا بېرىپ چوڭلاردىن سوراپ باققىن، ئۇلار ئۈچىمىزدىن قايسىمىزنىڭ كىرىشىـ

مىزنى خالايدىكەن؟ ــ دەپتۇ.

بالا يېنىپ كىرىپ بوۋاينىڭ گېپىنى ئاتا ـ ئانىسىغا يەتكۈزۈپتۇ. شۇ زامان ئۇلار تالاشقا چۈشۈپتۇ. دادا دەپتۇ: ــ بايلىقنى تەكلىپ قىلايلى، ئۇ ئۆيگە كىرسىلا تۈگىمەس بايلىققا ئىگە بولىمىز؛ بالىسى بۇنىڭغا قوشۇلماپتۇ: ــ يەنىلا مۇۋەپپەقىيەتنى تەكلىپ قىلغىنىمىز تۈزۈك. مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشنى ئارزۇ قىلمايدىغان كىم بار؟ ئاتا ـ بالا تالىشىپ بىر ـ بىرىگە يول قويماپتۇ. بۇ چاغدا گەپ قىلماي بىر چەتتە قاراپ تۇرغان ئاپىسى ئېغىز ئېچىپتۇ: ــ مۇھەببەتنى تەكلىپ قىلساق بولمامدۇ؟ ئائىلىمىز مۇھەببەتكە تولىسىلا ھەرقانداق جاپامۇ شېرىن تۇيۇلىدۇ. بالا ئاپىسىنىڭ پىكرىگە قوشۇلۇپتۇ، دادىمۇ قوشۇلۇپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇچەيلەن چىقىپ مۇھەببەتنى قىزغىنلىق بىلەن ئۆيگە تەكلىپ قىلىپتۇ.

بىر ئائىلە كىشىلىرى مۇھەببەتنى ئارىغا ئېلىپ ئىشكتىن شۇنداقلا ئاتلىشىغا ئۆينىڭ ئىچىنى شۇ ھامان شاد ـ خۇراملىق قاپلاپتۇ. ئاردىن بىرەر ئاش پىشىم ۋاقىت ـ ئۆتمەيلا ئۇلار بايلىق بىلەن مۇۋەپپەقىيەتنىڭ ھېچكىم تەكلىپ قىلمىسىمۇ ئۆيگە كىرىپ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران قېلىشىپتۇ. بالىنىڭ دادىسى: ــ بىرىمىزلا كىرىمىز، دېگەنتىكلارغۇ؟ شۇڭا بىز مۇھەببەتنىلا تەكلىپ قىلغاندۇق، سىلەر نېمىشقا كىردىكىلار؟ ــ دەپ سوراپتۇ. مۇۋەپپەقىيەت كۈلۈپ تۇرۇپ: ــ راست دەيسەن، ناۋادا سىلەر مېنى ياكى بايلىقنى تاللىغان بولساڭلار، قالغان ئىككىمىز كىرمىگەن بولاتتۇق. لېكىن سىلەر مۇھەببەتنى تاللىدىكىلار. مۇھەببەت ھەممىمىزنىڭ چوڭى ئىدى، شۇڭا ئۇ نەدە بولسا بىزمۇ شۇنىڭ يېنىدا بولۇشىمىز كېرەك. مۇھەببەت بولغان يەردە چوقۇم مۇۋەپپەقىيەت بىلەن بايلىقمۇ بولىدۇ، ــ دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

مۇلاھىزە:

مۇھەببەت كىشىلىك ھاياتتىكى ئەڭ ئۇلۇغ ئېتىقاد، مۇھەببەت بولسىلا ھەممە نەرسە بولىدۇ. چۈنكى، كۆڭلىگىزدە مۇھەببەت بولغاندىلا ئاندىن تۇرمۇش ۋە خىزمەتكە بولغان قىزغىنلىقىڭىز ھەسسىلەپ ئاشىدۇ، يولۇققان قىينچىلىقلار ئالدىدا چۈشكىنلىشىپ كەتمەيسىز، مېھرىبان ئادەمنىڭ ھاياتى بايلىق ۋە مۇۋەپپەقىيەت بىلەن تولىدۇ.

ئۆزگىرىش

ئاق كۆڭۈللۈك بولمىغان ئەھۋالدا بىراۋنىڭ يەنە بىراۋغا يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر قېتىدىن چىقىرىپ بەرگەن مېھرىبانلىقىنىڭ روھىي گۈزەللىكىگە ئىگە بولۇشى مۇمكىن ئەمەس.

—— سۇخۇملىنسكىي

—— بۇگۈن ئۇلارنىڭ تەلىپىنى چوقۇم قەتئىي رەت قىلىمەن. كارلسون خانىم ئۆيدىن چىققىچە ئۆز ـ ئۆزىگە شۇنداق دەپ چىقتى.

قاتتىق يامغۇر يېغىۋاتقان بولغاچقا ھەممىلا يەر سۇ بولۇپ كەتكەنىدى. كارلسون خانىمنىڭ مۇشۇنداق قاتتىق يامغۇردا ئۆيدىن چىقىشىدىكى سەۋەبمۇ كۆز ئالدىدىكى ئۇ ئىشنى تېزرەك بىر تەرەپ قىلىۋېتىش ئىدى.

كارلسون خانىم كىشىلەرگە خەير ـ ساخاۋەت قىلىش بىلەن داڭلىق ئىدى. ئۇ دائىم تەبىئىي ئاپەت ۋە غايىبتىن كەلگەن بالا ـ قازاغا ئۇچرىغانلارغا نەرسە ـ كېرەك ئىئانە قىلاتتى ياكى نۇرغۇن كىيىم ـ كېچەك سېتىۋېلىپ، مۇشۇ شەھەردىكى نامراتلارغا ئاپىرىپ بېرەتتى. لېكىن، بۇ قېتىمقى ئىشنىڭ خاراكتېرى بۇرۇنقىغا زادىلا ئوخشىمايتتى. شۇڭا ئۇ بۇ ئىشقا بۇرۇنقىغا ئوخشاش خۇشاللىق بىلەن ماقۇل بولۇشقا ئامالسىز قالدى. گەرچە بۇ ئىشنىڭ مەقسىدىمۇ نامرات، يۆلەنچۈكى يوق يېتىم بالىلار ئۈچۈن بولۇۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ئاتا ـ بوۋىسىدىن مىراس قالغان يەرگە يېتىم بالىلار ساناتوريىسى سېلىشقا قوشۇلۇشقا ئامالسىز قالدى. ئۇنىڭ ئاتا ـ بوۋىسىدىن ئەۋلادتىن ـ ئەۋلادقا مىراس بولۇپ كېلىۋاتقان ئاشۇ زېمىنغا ئاجايىپ چوڭقۇر مۇھەببىتى بار ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ ياشىنىپ قالغان بولغاچقا، بۇ يەر ئۇنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى تۇرمۇشىنىڭ ئاساسلىق كىرىم مەنبەسى بولۇپ، كۈننىي مۇشۇ يەرگە تايىنىپ ئۆتكۈزمەكچى ئىدى. بۇ ئىش ئۇنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى تۇرمۇشىغا زىچ مۇناسىۋەتلىك ئىدى. گەپنى قاتتىقراق دېسەك، ئەگەر ئۇ

مۇشۇ يەردىن ئايرىلىپ قالسىلا تۇرمۇشى شۇ زامان تەسىرگە ئۇچرايتتى.

ــ قارشى تەرەپ مەيلى قانداقلا يالۋۇرمىسۇن، ئازراقمۇ ھېسسىداشلىق قىلىشقا بولمايدۇ. بولمىسا...، كارلسون خانىم بۇلارنى ئويلاپ قەدىمىنى تېزلەتتى.

يامغۇر ھەدەپ كۈچەيمەكتە ئىدى. مانا ئەمدى بورانمۇ چىقىشقا باشلىدى. كارلسون خانىم مەنزىلگە تېزلا يېتىپ كەلدى. ئۇ ئىشىكنى ئېچىپ كاربىدورغا كىردى. سىرتتا قاتتىق يامغۇر يېغىۋاتقان بولغاچقا كاربىدور پۈتۈنلەي ھۆل بولۇپ كەتكەنىدى. ئۇ ئىشىكنىڭ تۈۋىدىلا ئالماشتۇرىدىغان سەپما كەش ئىزدەشكە باشلىدى.

ــ كىرىڭ. يېقىملىق ئاۋاز بىلەن تەڭ ئايال مۇلازىم ماري سالام قىلغىنىچە كارلسون خانىمنىڭ ئالدىغا چىقتى. ماري سەپما كەشنىڭ قالمىغانلىقىنى كۆرۈپ ئىككىلەنمەيلا پۈتىدىكى سەپما كەشنى ئۇنىڭغا سېلىپ بەردى.

ــ كەچۈرۈڭ، سەپما كەشلەرنى باشقىلار كىيىپ كېتىپتۇ، ــ دېدى ماري سەممىيمىلىك بىلەن.

كارلسون خانىم ماري خېنىمنىڭ پايپاق بىلەنلا يەرگە دەسسەپ تۇرغاچقا، پايپاقنىڭ ھەش ـ پەش دېگىچە ھۆل بولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆردى.

ئۇ ماري خېنىمنىڭ ئىشىدىن قاتتىق تەسىرلەندى ۋە شۇندىلا ئاتا قىلىشنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنى چۈشەنگەندەك بولدى.

ئۇ ئېچىدە: ــ ئادەتتە كىشىلەر مېنى ساخاۋەتچى دېيىشىدۇ. لېكىن مېنىڭ قىلغان خەير ـ ساخاۋىتىم ئىشلىرىم زادى قانچىلىك؟ مېنىڭ ئىگىنە قىلغانلىرىمنىڭ ھەممىسى ئۆزۈمگە كېرەكسى يوق كونا نەرسىلەر ياكى بولمىسا ئېشىنچى پارچە پۇلىلىرىمدىنلا ئىبارەت خالاس. لېكىن ھەقىقىي ئاتا قىلىش دېگەن مانا مانۇ ماري خېنىم قىلغاندەك ئۆزىنىڭ ئەڭ مۇھىم نەرسىسىنى ئاتا قىلىش بولمامدۇ. شۇندىلا ئۇنىڭ غايىت زور قىممىتى بولىدۇ ئەمەسمۇ؟ دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى.

شۇ زامان كارلسون خانىمنىڭ ئىدىيەسىدە 180 گىرادۇس بۇرۇلۇش بولدى ــ ئۇ ئاتا ـ بوۋىسىدىن مىراس قالغان يەرنى بۇ خەير ـ ساخاۋەت ئورنىنىڭ ئاشۇ بىچارە بالىلار ئۈچۈن ئەسلىھەلىرى تولۇق يېتىم بالىلار سانالتوريىسى سېلىشى ئۈچۈن ئىگىنە قىلىش قارارىغا كەلدى.

كارلسون خانىم ماڑى خېنىمغا: ــ ساپما كەشكىز بەك ئىسسىق ئىكەن، ــ دېدى.

ماڑى خېنىم خىجىلچىلىقتىن يۈزى قىزارغان ھالدا: ــ كەچۈرۈڭ، مەن بۇ سەپما كەشنى سالماي كېيىۋالغانىكەنمەن، شۇڭا... دېدى.

كارلسون خانىم ئىتتىكلا ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈۋەتتى: ــ ياق، ياق. بۇ مېنىڭ سىزنى ئەيىبلىگىنىم ئەمەس. دېمەكچى بولغىنىم، قەلبىكىز ئادەمگە بەك ئىللىق تۇيغۇ ئاتا قىلىدىكەن، بۇنىڭلىق بىلەن مەن خېلى نەرسىنى چۈشىنىپ قالدىم.

كارلسون خانىم ئۇنىڭغا يېقىملىق كۈلۈمسىرىدى ـ دە، ئالدىراپ ئىشانىسىغا يول ئالدى...

مۇلاھىزە:

ھەقىقىي مۇھەببەت ۋە ئاتا قىلىش چىن ھېسسىيات بىلەن سەممىي كۆڭۈلگە موھتاج. كۆڭلىدە دائىم باشقىلارنىڭ غېمىنى يەيدىغان ئادەملەرلا باشقىلارغا ئەڭ سەممىي ياردەم بېرەلەيدۇ.

قۇملۇقتىكى سۇ پومپىسى

ئېرىشكەن مۇۋەپپەقىيەت قانچە زور بولسا باشقىلار ئۇچۇن تۆلەيدىغان بەدەل شۇنچە كۆپ بولىدۇ. باشقىلارغا يورۇقلۇق ئاتا قىلالىغان ئادەم ئۆزىمۇ ئىللىقلىققا ئىگە بولىدۇ.

ـــ كارنېگې

بىر ئادەم ئۆزى يالغۇز قۇملۇقتا كېتىۋېتىپ، نىشاندىن ئادىشىپ قالىدۇ.

ئارىدىن ئىككى كۈن ئۆتۈپ، چىدىغۇسىز ئۇسسۇزلۇق ئۇنى ھالىدىن پۈتۈنلەي كەتكۈزىدۇ، ئۇ ھاياتتىن ئۈمىد ئۈزىدۇ. قۇملۇق تونۇردەك قىزىپ كەتكەن بولۇپ، ئاددىمىلىك ئىچ ـ باغرىنى ئاجايىپ قىزدۇراتتى. ئۇ مانا مۇشۇنداق ئۇمىدسىزلىك ئىچىدە تۇيۇقسىز تاشلاندۇق بىر ئۆيگە كۆزى چۈشىدۇ. ئۇ پۈتۈن كۈچىنى يىغىپ، قۇرۇپ قاغجاراپ كەتكەن دەرەخ بىلەن توشۇپ كەتكەن ئۆيگە كىرىدۇ. ئۇ ئۆزىنى توختىتىۋېلىپ ئەتراپقا قارايدۇ. قۇرۇپ كەتكەن دەرەخ ئارىسىدا بىر سۇ پومپىسى تۇراتتى. ئۇ ھاياجانلانغىنىدىن دەرەخلەرنى قايرىۋېتىپ سۇ تارتىشقا باشلايدۇ. لېكىن شۇنچە ھەپىلىشپ بىر تېمىمۇ سۇ چىقىرالمايدۇ.

ئۇمىدسىزلىك ئۇنى يەنە ئىسكەنجىگە ئالىدۇ. ئۇنىڭ روھى چۈشۈپ لاسسىدە ئولتۇرۇپ قالىدۇ ۋە سۇ پومپىسىنىڭ يېنىدا ئېسىقلىق تۇرغان بىر كىچىك بوتۇلكىغا كۆزى چۈشىدۇ. بوتۇلكىنىڭ ئاغزى ھىم ئىتىك بولۇپ، ئۇستىگە: ـــ قۇدۇققا سۇ قۇيغاندىلا ئاندىن سۇ تارتقىلى بولىدۇ! لېكىن شۇ ئېسىڭىزدە بولسۇنكى، بۇ يەردىن ئايرىلىشتىن بۇرۇن بوتۇلكىغا چۈقۇم سۇ توشقۇزۇپ قويۇڭ، ـــ دەپ يېزىلغانىدى.

ئۇ بوتۇلكىنىڭ ئاغزىنى ئېچىپ، جېنىغا ئارا تۇرىدىغان بۇ سۆزنى قاراپ تۇرۇپ قالىدۇ. ئۇسسۇزلۇقىنىڭ دەستىدىن قۇرۇپ كەتكەن ئىچ باغرىدا بىر مەيدان قاتتىق ھايات ـ ماماتجەڭگى بولۇۋاتاتتى: بوتۇلكىدىكى سۇنى ئىچىۋەتسەملا، بۇ قۇملۇقتىن

ھايات چىقىپ كېتەلمىگەن تەقدىردىمۇ، ھېچبولمىغاندا بۇ ئۆيدىن تىرىك چىقىپ كېتەلەيمەن! جېنىمنى قۇتقۇزىدىغان بۇ سۇنى پومپىغا قۇيۇۋەتسەم، بەلكىم نۇرغۇن سۇ تارتىپ چىقىرالىشىم مۇمكىن، لېكىن ئالمىدىس سۇ چىقماي قالسىچۇ؟ ئۇ چاغدا بۇ ئۆيدىنمۇ تىرىك چىقىپ كېتەلىشىم ناتايىن...

ئۇ قەتئىي نىيەتكە كېلىپ بوتۇلكىدىكى سۇنىڭ ھەممىسىنى كونىراپ جۇلـ قى چىقىپ كەتكەن سۇ پومپىسىغا قۇيۇپ، تىترىگىنىچە سۇ تارتىشقا باشلايدۇ...، سۇ چىقتى! ئۇ سۇدىن قانغىچە ئىچتى، ئاندىن بوتۇلكىغا لىق سۇ قاچىلاپ، ئاغزىنى مەھكەم ئەتتى، ئاندىن يەنە سارغىيىپ كەتكەن قەغەزگە: ماڭا ئىشىنىڭ، راستىنلا سۇ چىقىدۇ، ــ دەپ يېزىپ قويدى.

بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ئۇ قۇملۇقتىن چىقىپ، ئاخىرى بوستانلىققا يېتىپ كەلدى. ئۇ ھەر قېتىم ئاشۇ قېتىملىق ھايات ـ ماماتلىق مۇساپىنى ئەسلىگىنىدە باشقىلارنى: ــ ئېرىشىشتىن بۇرۇن، بەدەل تۆلەشنىمۇ بىلىۋېلىش كېرەك، ــ دەپ ئاگاھلاندۇرىدۇ.

مۇلاھىزە:

بىز باشقىلارنىڭ بىزگە غەمخورلۇق قىلىشىنى ئارزۇ قىلغىنىمىزدا، ئالدى بىلەن بەدەل تۆلەشنى بىلىۋېلىشىمىز كېرەك. سىز يېنىڭىزدىكى ئادەملەرگە تەشەببۇسكارلىق بىلەن ياردەم قولىڭىزنى سۇنسىڭىز باشقىلارنىڭ تېخىمۇ كۆپ غەمخورلۇقىغا ئېرىشەلەيسىز.

باشقىلارغا ياردەم بەرگىنىڭىز ئۆزىڭىزگە ياردەم بەرگىنىڭىز

باشقىلارغا گۈل بەرگەن قولدا چوقۇم گۈلنىڭ پۇرىقى قالىدۇ.

ـــ ئىسپانىيە خەلق ماقال ـ تەمسىلى

فلېمىڭ نامرات دېھقان ئىدى. بىر كۈنى ئۇ ئېتىزلىقتا ئىشلەۋېتىپ يېقىن ئەتراپتىكى سازلىقتىن چىقىۋاتقان «قۇنقۇزۇڭلار»! دېگەن ئاۋازنى ئاڭلاپ قالىدۇ ـ ده، قولىدىكى ئىشنى تاشلاپ سازلىققا قاراپ يۈگۈرىدۇ. ئەسلىدە بىر كىچىك بالا گەندە ئورىسىغا چۈشۈپ كەتكەنىدى. ئۇ ھېچ ئىككىلەنمەيلا گەندە ئورىسىغا چۈشۈپ بالىنى قۇنقۇزۇۋالىدۇ.

ئەتىسى يىپىيېڭى بىر ماشىنا فلېمىڭنىڭ ئىشىكىنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختاپ، ماشىنىدىن كېلىشكەن بىر مۇتىۋەر چۈشىدۇ. ئۇ ئۆزىنى تونۇغۇن فلېمىڭ قۇنقۇزۇپ قالغان بالىنىڭ دادىسى، ـــ دەپ تونۇشتۇرغاندىن كېيىن: ـــ مەن سىزنىڭ قىلغان ياخشىلىقىڭىزغا يارىشا ھەق بەرگىلى كەلدىم، چۈنكى سىز مېنىڭ بالامنى قۇنقۇزۇپ قالدىڭىز، ـــ دەيدۇ. فلېمىڭ: ـــ مەن بالىڭىزنى قۇنقۇزۇپ قالغانلىقىم ئۈچۈن سىزدىن ھەق ئالسام بولمايدۇ، ـــ دەيدۇ.

دەل شۇ چاغدا فلېمىڭنىڭ ئوغلى ئۆيگە كىرىدۇ.

ـــ بۇ ئوغلىڭىزمۇ؟

ـــ شۇنداق، جاۋاب بېرىدۇ فلېمىڭ پەخىرلەنگەن ھالدا.

ـــ بىز بىر توختام تۈزەيلى، مەن ئوغلىڭىزنى ئېلىپ كېتەي، مەن ئۇنى ياخشى تەربىيەلىنىش مۇھىتىغا ئىگە قىلىمەن. ناۋادا بۇ بالىمۇ سىزنى دوختۇرخان بولسا، كەلگۈسىدە چوقۇم پەخىرلەنگىدەك ئادەم بولۇپ چىقىدۇ.

فلېمىڭ مۇتىۋەرنىڭ تەكلىپىگە قوشۇلىدۇ. ئۇنىڭ ئوغلى كېيىن سان ماريە

تېببېي ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرۈپ، دۇنيادىكى داڭلىق فلېمىڭ ئالېكساندىر سىر، يەنى، پېنىتسىللىننى كەشىپ قىلغان ئادەم بولۇپ قالىدۇ. 1944 ـ يىلى ئۇنىڭغا چەۋەندازلىق ئۇنۋانى بېرىلىدۇ ۋە نوبېل مۇكاپاتىغا ئېرىشىدۇ.

ئارىدىن بىرقانچە يىل ئۆتۈپ مۆتىۋەرنىڭ ئوغلى ئۆپكە يالليۇغى بولۇپ قالىدۇ. ئۇنىڭ كېسىلىگە قايسى دورا مەنپەئەت قىلار؟ پېنىتسىللىن. بۇ مۆتىۋەر كىم؟ ئۇ يۇقىرى پالاتا ئەزاسى چۈرچىل. ئۇنىڭ ئوغلىچۇ؟ ئۇنىڭ ئوغلى ئەنگلىيەدىكى سىياسىيون چۈرچىل سىر.

مۇلاھىزە:

بىز باشقىلارغا مۇھەببەت ئاتا قىلغانلىقىمىز ئۈچۈن ئۆزىمىزمۇ ياردەمگە ئېرىشىمىز. ناۋادا سىز ئەتراپىڭىزدىكىلەرگە مېھرىبانلىق بىلەن مۇئامىلە قىلسىڭىز، ئۇ ھالدا سىزمۇ چوقۇم ئاشۇنىڭغا ئوخشاش مېھرىبالىققا ئېرىشەلەيسىز.

يۇلتۇز بېلىق تېرىۋاتقان بوۋاي

يامانلىق ھەرقانچە كىچىك بولسىمۇ ئۆزۈڭنى تارت، ياخشىلىق ھەرقانچە كىچىك بولسىمۇ ئۇنىڭدىن يانما.

ـــ كۇڭ زى

بىر كۈنى جېك دېڭىز ساھىلىدا ئايلىنىپ يۈرۈپ، يىراقتا بىر سىنىڭ دېڭىزغا بىر نەرسە تاشلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالىدۇ ۋە بېرىپ قاراپ باقماقچى بولىدۇ. ئەسلىدە يەرلىك بىر بوۋاي دېڭىز ياقىسىغا چىقىپ قالغان يۇلتۇز بېلىقلارنى تېرىپ دېڭىزغا تاشلاۋاتقان ئىكەن.

جېك بوۋاينىڭ بۇ ئىشىدىن ھەيران بولغان ھالدا بوۋايدىن: ـــ تىنچلىقمۇ بوۋا؟ سىلىنىڭ نېمە ئىش قىلىۋاتقانلىقلىرىنى پەقەت چۈشىنەلمىدىمغۇ؟ ـــ دەپ سورايدۇ.

ـــ بۇ يۇلتۇز بېلىقلارنى دېڭىزغا تاشلاۋاتىمەن.

ـــ ئۇلارنى دېڭىزغا تاشلاپ نېمە قىلىلا؟

ـــ ھازىر دېڭىز سۈيى پەسەيگەن مەزگىل، دېڭىز ياقىسىدىكى بۇ يۇلتۇز بېلىقلار دولقۇنىنىڭ زەربىسىدە قىرغاققا چىقىپ قالغان، ئەگەر بۇلارنى دېڭىزغا تاشلىۋەتمىسەم، ئۇلار ئۆزلىرى قايتىپ كېتەلمەيدۇ ـ دە، ئوكسىگېن يېتىشمەسلىك سەۋەبىدىن ئۆلۈپ كېتىدۇ.

ـــ ھە چۈشەندىم. لېكىن بۇ يەردىكى يۇلتۇز بېلىقلار شۇنچە كۆپ تۇرسا، ئۇلارنى بىر ـ بىرلەپ تېرىشنى دېمەيلا قويايلى، ساناش توغرا كەلسىمۇ نۇرغۇن ۋاقىت كېتىدۇ. سىلى بۇلارنىڭ ھەممىسىنى دېڭىزغا قايتۇرۇپ بولالاملا؟ قايتۇرۇپ بولدىلىمۇ دەيلى، بۇ دېڭىزدا ساھىل شۇنداق كۆپ تۇرسا، سىلى بىر ئادەمنىڭ كۈچىگە تايىنىپ بۇلارنى بىر تەرەپ قىلىپ بولغىلى بولاتتىمۇ؟ بۇنداق قىلغانلىرىنىڭ

ھېچقانداق ئۇنۇمى يوق جۇمۇ!

بوۋاي مېيىقىدا كۈلۈپ قويۇپ ئىشىنى داۋاملاشتۇرىۋەردى ۋە يۇلتۇز بېلىقلارنى سۇغا تاشلىغاچ: ــ مەن ھېچبولمىغاندا قولۇمدىكى ماۋۇ يۇلتۇز بېلىقنىڭ تەقدىرىنى ئۆزگەرتەلەيمەن ـ دە، ــ دېدى.

مۇلاھىزە:

بىر ئادەمنىڭ قىلغان ساۋابلىق ئىشى باشقا بىر ئادەمنىڭ، ھەتتا بىرقانچە ئادەمنىڭ تەقدىرىنى ئۆزگەرتەلەيدۇ. سىزنىڭ قىلغان ئاشۇ ئېغىزغا ئالغۇچىلىكى يوق كىچىككىنە ئىشىڭىز باشقىلارغا چوڭ مەنپەئەت يەتكۈزۈشى مۇمكىن. شۇڭا، باشقىلارغا قىلىدىغان كىچىككىنە ياردەمدىنمۇ ۋاز كەچمەسلىك كېرەك. بىر ئادەمنىڭ مېھرىبانلىقى ئەنە ئاشۇنداق كىچىك ئىشلار ئارقىلىق جۇغلىنىدۇ.

20 سوم

ئاق كۆڭۈل كىشىلەرگە نىسبەتەن تۆۋلىگەن بەدىلى ئۇچۇن ھەق ئېلىش بىر خىل ئاھانەت ھېسابلىنىدۇ. گۈزەل ئەخلاق ئۇ پەرداز بۇيۇمى ئەمەس، بەلكى گۈزەل قەلبنىڭ ئىپادىلىنىش شەكلى.

ـــ گىدې

بىر شەھەرگە سېرىك ئۆمىكى كېلىپتۇ. بەش بالا چىرايلىق كىيىملىرىنى كىيىشىپ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ قولىنى تۇتقىنىچە بېلەت ئېلىش ئۇچۇن ئۆچەرەت ساقلاپ تۇراتتى. بالىلار تېخى ئويىنالمىغان ئويۇنىنى كۆرگەندەك ئاغزى ـ ئاغزىغا تەگمەي نومۇرلارنى باھالىشاتتى.

ئاخىرى بېلەت ئېلىش نۆۋىتى ئۇلارغا كەلدى. بېلەت سانقۇچى ئۇلاردىن قانچە كىشىلىك بېلەت ئالىدىغانلىقىنى سورىدى.

ـــ كىچىك بالىنىڭ بېلىتىدىن بەشنى، چوڭلارنىڭ بېلىتىدىن ئىككىنى بېرىڭ، ـــ دېدى دادا.

بېلەت سانقۇچى بېلەتنىڭ باھاسىنى دېدى.

ئانىنىڭ يۈرىكى قارت قىلىپ قالدى ۋە بېشى ساڭگىلاپ كەتتى. دادا لېۋىنى چىشلەپ قايتا سورىدى: ـــ نەچچە پۇل دېدىڭىز؟

بېلەت سانقۇچى بېلەتنىڭ باھاسىنى يەنە بىر قېتىم دەپ بەردى.

دادىنىڭ كۆزىدە ئازابلىق بىر ئىپادە پەيدا بولدى. ئۇ يېنىدا قىلىنغا پاتماي ئويناۋاتقان بالىلىرىغا: ـــ پۇلىمىز يەتمەيدىكەن، دېيىشكە زادىلا ئاغزى بارمىدى.

بېلەت ئېلىش ئۇچۇن ئۆچەرەتتە تۇرغان بىر ئەر بۇلارنى كۆرۈپ تۇراتتى. ئۇ قولىنى ئاستا يانچۇقىغا سېلىپ 20 سومluق پۇلدىن بىرنى سۇغۇرۇپ ئېلىپ يەرگە

ئاستا تاشلىدى، ئاندىن ئېڭىشىپ ئۇ پۇلنى ئېلىپ دادىسىڭ مۇرىسىگە بوش ئۇرۇپ تۇرۇپ: ــ ئەپەندى، پۇلىڭىز چۈشۈپ قالدى، ــ دېدى.

دادا كەينىگە قاراپلا ھەممىنى چۈشەندى. ئۇنىڭ كۆزىگە يىغا ئولاشتى ۋە ئەرنىڭ قولىنى چىڭ سىقتى. چۈنكى ئۇ ئەر دادىسىڭ يۇرىكى پۈچىلانغان ۋە تەڭلىكتە قالغان ۋاقتىدا ياردەم قولىنى سۇنغان ئىدى. ــ رەھمەت ئەپەندى، بۇنىڭ مەن ۋە ئائىلەم ئۈچۈن ئەھمىيىتى بەكمۇ چوڭ، ــ دېدى.

مۇلاھىزە:

كۆيۈنۈش دېگىنىمىز باشقىلار قىينىچىلىقتا قالغان ۋاقىتتا كۆكرەك كېرىپ ئوتتۇرىغا چىقىپ، ئۇلارغا زۆرۈر بولغان ياردەمنى بېرىش دېگەنلىك. گەرچە ئۇ ئازغىنە 20 سوم ۋە ياكى بىر ئېغىز گەپ بولسىمۇ، باشقىلارغا نىسبەتەن ئەھمىيىتى ئىنتايىن چوڭ بولۇشى مۇمكىن.

ئون ئالتىنچى باب ئازابتىن قۇتۇلۇپ، پىشقان خاراكتېر يېتىلدۈرۈش

ئادەمنىڭ ياشلىق ـ ئۆسمۈرلۈك مەزگىلى كىشىلىك ھاياتنىڭ باھارى، شۇنداق قىلا ئۆسۈپ يېتىلىش، بىلىم ئېلىش ۋە كىشىلىك تۇرمۇش قارىشى شەكىللىنىدىغان مۇھىم باسقۇچ. بۇ باسقۇچتا ئابرۇيپەرەسلىك، شەخسىيەتچىلىك، بەسلىشىش، ئىچى تارلىق، مەنمەنچىلىك قاتارلىق پىسخىك مەسىلىلەر ئاسانلا ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ جىسمانىي ۋە روھىي ساغلاملىقىغا تەسىر يەتكۈزۈپ قويىدۇ. ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر كەلگۈسىدە جەمئىيەتتە پۈت تىرەپ تۇرۇش ئۈچۈن، چوقۇم ئۆزىدىكى ناچار ئادەتلەرنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلۇپ چىقىشى لازىم. شۇنداقلا جەمئىيەتكە ئوڭۇشلۇق سىڭىشىپ، تۇرمۇش ۋە جەمئىيەت يۇكلىگەن مەجبۇرىيەتنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدۇ.

شەرەپنى چوڭ بىلمەڭ

شەرەپ ئويۇنچۇقتا ئوخشايدۇ. ئۇنى ئويناشقىلا بولىدۇ، چوڭ بىلىپ كېتىشكە بولمايدۇ، بولمىسا ھېچقانداق ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمايسىز.

— كىيۇرى خانىم

كىيۇرى خانىم مەشھۇر ئايال ئالىم بولۇش سۈپىتى بىلەن ئىككى قېتىم نوبېل مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن، مانا مۇشۇنداق شۆھرەت ئالدىدىمۇ پۈتۈن دىققىتىنى پەن ـ تەتقىقات ئىشلىرىغا بېغىشلاپ، شەخسىي نام ـ مەنپەئەتنى چوڭ بىلمەيتتى. ئۇنى تونۇمايدىغانلار ئۇنىڭدىن: — سىز كىيۇرى ئانىمۇ؟ — دەپ سورىسا، ئۇ تەمكىنلىك بىلەن: — ياق، سىز خاتا تونۇپ قاپسىز، — دەپ جاۋاب بېرەتتى. ئۇنىڭ داڭقى چىققاندىن كېيىن ھەر كۈنى دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى ئۇنىڭغا ھەۋەس قىلىدىغانلار ئىمزا قويۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلىپ يازغان خەتلەرنى تاپشۇرۇپ ئالاتتى. كىيۇرى خانىم مۇنداق كاشىلىلاردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئىمزاسى بېسىلغان نۇرغۇن ئاتكرىتكا باستۇرۇپ قويۇپ، خەت يازغانلارغا شۇنى ئەۋەتىپ بېرەتتى... ئۇ ھاياتىدا ئون قېتىم ھەر خىل مۇكاپاتقا، 16 مېدالغا، ھەر خىل پەخرىي شەرەپتىن 117 گە ئېرىشكەن بولسىمۇ، لېكىن كىشىلەرگە بۇ شەرەپلەرگە ئېتىبار بەرمىگەندەك تۇيغۇ بېرەتتى.

بىركۈنى كىيۇرى خانىمنىڭ بىر دوستى ئۇنىڭ ئۆيىگە مېھمان بولۇپ كېلىپ، كىيۇرى خانىمنىڭ كىچىك قىزىنىڭ ئەنگلىيە خان جەمەتى جەمئىيىتى كىيۇرى خانىمغا بەرگەن مېدالنى ئويناپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ: — بۇ دېگەن ئالىي شەرەپ تۇرسا، ئۇنى بالاڭغا ئويناشقا بەرگىنىڭ نېمىسى؟ — دەيدۇ. كىيۇرى خانىم كۈلۈپ تۇرۇپ: — بۇنداق قىلىشمىدىكى سەۋەب، بالامغا كىچىكىدىنلا شەرەپنىڭ ئويۇنچۇق ئىكەنلىكىنى، ئۇنى ئويناشقا بولىدىغانلىقىنى، لېكىن بەك چوڭ

بىلىپ كېتىشكە بولمايدىغانلىقىنى، بولمىسا ھېچقانداق ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمايدىغانلىقىنى بىلدۇرۈپ قويۇش، ــ دەپ جاۋاب بېرىدۇ.

مۇلاھىزە:

ھەرقانداق ئادەم شەرەپكە ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلىدۇ، لېكىن شەرەپكە ئېرىشىش ياشاشتىكى مەقسەت ئەمەس. ئادەم شەخسىي شەرەپنى بەك چوڭ بىلىپ كەتمەسلىكى لازىم. بولمىسا تۇرمۇش نىشانىدىن ئادىشىپ قېلىپ، نام ـ ئابرۇيىنىڭ قۇلىغا ئايلىنىپ قالىدۇ.

ئېگىلگەن باشنى قىلىچ كەسمەيدۇ

ھەقىقىي كەمتەرلىك ئەڭ ئالىي گۈزەل ئەخلاق، شۇنداقلا گۈزەل ئەخلاقنىڭ ئانىسى.

ـــ دىننىسن

فرانكلىن ياش ۋاقىتلىرىدا ئاجايىپ ھاكاۋۇر بولۇپ، يولنىمۇ گىدىيىپ ماڭاتتى. بىر قېتىم ئۇ بىر داڭلىق پىروفېسسورنى يوقلاپ بارىدۇ، ئويلىمىغان يەردىن ئىشىكتىن كىرىۋېتىپ كىشككە قاتتىق ئۇسۇۋېلىپ، پېشانىسى قىزىرىپ كېتىدۇ. فرنكلىن ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغىنىدىن بىر تەرەپتىن پېشانىسىنى سىيلىسا، بىر تەرەپتىن باشقا ئۆيلەرگە قارىغاندا خېلىلا پاكار كىشككە ئالىيىپ قارايدۇ.

بۇ ۋاقىتتا پىروفېسسور چىقىپ فرانكلىنغا: ـــ يىگىت، بەك قاتتىق تەگدىمۇ؟ ئەگەر تورمۇشنى چۈشەنمەكچى بولساڭ باشنى ئېگىشكە كەلگەندە چوقۇم ئېگىشىڭ كېرەك. مانا بۇ سېنىڭ بۇگۈن بۇ يەرگە كېلىپ ئېرىشكەن ئەڭ زور ھاسىلاتىڭ، ـــ دەيدۇ.

پىروفېسسور گېپىنى داۋاملاشتۇرۇپ چوڭقۇر مەنىلىك قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: ـــ ياشلار تەكەببۇر كېلىدۇ، ئۇلار ئۆزىگە يۇقىرى باھا بېرىشكە خۇشتار، پەقەت كۆنلەرنىڭ بىرىدە پاكار ئىشىكنىڭ كىشىگە ئۇسۇۋالغاندىلا ئاندىن ئۆزىنىڭ بەكلا غادىيىۋالغانلىقى سەۋەبلىك ئېغىر يارىلانغانلىقىنى، ئىشىنىڭ ئۆزلىرى ئويلىغاندەك ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپ پۇشايمان قىلىشىدۇ. ئەمەلىيەتتە، ئىشىكتىن كىرىش ئۇچۇن چوقۇم باشنى پەسرەك قىلىش لازىم، تاغنىڭ چوققىسىغا چىقىشتىمۇ باشنى ئېگىپ ماڭغاندىلا ئاندىن چوققىغا چىققىلى بولىدۇ ئەمەسمۇ.

فرنكلىنىڭ پېشانىسىدىكى قىزىل يۇتكەن بولسىمۇ، لېكىن پىروفېسسور نىڭ سۆزى ئۇنىڭ قەلبىگە چوڭقۇر ئورناپ كېتىدۇ. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئىنتايىن

كەمتەر ۋە ئېھتىياتچان بولۇپ كېتىدۇ ھەمدە: «ئېگىلگەن باشنى قىلىچ كەسمەپتۇ» دېگەننى ھەرىكەت مىزانى قىلىدۇ. بۇ، ئۇنىڭ كېيىنكى كۈنلەردە دۇنياغا مەشھۇر ئۇلۇغ ئادەم بولۇپ چىقىشىدا ئىنتايىن مۇھىم رول ئويناىدۇ.

مۇلاھىزە:

كەمتەرلىك كىشىلەردە بولۇشقا تېگىشلىك گۈزەل ئەخلاق. «مېۋىسى ئوخشىغان دەرەخ-نىڭ شېخى ئېگىلىدۇ». ئادەمنىڭ ئورنى قانچە يۇقىرى بولسا شۇنچە كەمتەر بولىدۇ، لېكىن ئەڭ تۆۋەندە تۇرغان ئادەم بۇ ھەقىقەتنى بىلمەيدۇ.

بلاتتا ئارىلىدىكى مېنتېتسىررۇس بېلىقى

ئادەم شانۇ شەۋكەت ۋە قۇرۇق ئابرۇيىنى دەپ ئۆزىگە ئۆزى ئىش تېپىۋالمىغىنى تۈزۈك.
— ئېزوپ

تىنچ ئوكيانىدىكى بلاتتا ئارىلىدا مېنتېتسىررۇس بېلىقى دەيدىغان بىر خىل بېلىق بولۇپ، بۇ خىل بېلىقنىڭ سېھىرگەردەك ئىقتىدارى بار ئىكەن، ئۇ ئۆزى خالىسىلا جۇغى كىچىك جانىۋارلارنى شۇمۇرۇپ بەدىنىگە چاپلىۋالىدىكەن. ئۇ ئالدى بىلەن بەدىنىدىن بىر خىل سۈيۇقلۇق ئاجرىتىپ چىقىرىپ ئۇلارغا ئازراق نەپ يەتكۈزىدىكەن، ئاندىن ئۇلارنى ئاستا ـ ئاستا شۇمۇرۇپ بەدىنىدىكى قاسراقچىغا ئايلاندۇرىدىكەن. ئەمەلىيەتتە ئۇ بېلىق قاسرىقى بولماستىن، بەلكى بەدىنىدىكى قۇشۇمچە ماددا ئىكەن. بۇ خىل قوشۇمچە ماددىغا ئىگە بولغان مېنتېتسىررۇس بېلىقنىڭ شەكلى ئۆزگىرىپ يوغان شارغا ئوخشاپ قالىدىكەن ۋە باشقا مېنتېتسىررۇس بېلىقلىرىدىن ئاز دېگەندىمۇ تۆت ھەسسە يوغىناپ، قالتىس ھەيۋەت كۆرۈنىدىكەن.

ئۇششاق جانىۋارلارنى شۇمۇرمىگەن مېنتېتسىررۇس بېلىقلىرى بۇرۇنقى ھالىتىدە بولۇپ، ئىنتايىن كىچىك كۆرۈنىدىكەن. شۇڭلاشقىمۇ ئۇششاق جانىۋارلارنى شۇمۇرگەن مېنتېتسىررۇس بېلىقلىرىدەك ئۇنداق «روھلۇق ۋە جاسارەتلىك» كۆرۈنمەيدىكەن.

لېكىن «ياخشى كۈن ئۇزاققا بارماپتۇ» دېگەندەك، ئۇششاق جانىۋارلارنى شۇمۇرۇۋالغان مېنتېتسىررۇس بېلىقلىرى قېرىغاندىن كېيىن بەدىنىنىڭ فۇنكسىيەسى رۇدىمېنتلىشىپ، ھېلىقى ئۇششاق جانىۋارلار ئۇنىڭ بەدىنىدىن ئاجراپ كېتىدىكەن، مېنتېتسىررۇس بېلىقىمۇ ئۆزىنىڭ بۇرۇنقى ۋەجىك ھالىتىگە قايتىپ قالىدىكەن.

قاسرىقىدىن ئايرىلىپ قالغان مېنتېتسىررۇس بېلىقى ئازابقا بەرداشلىق بېرەلمەي

مەي قالمىدىكەن. ئۇ دۇبۇلغا ـ ساۋۇتىدىن ئايرىلىپ قالغان بولغاچقا كۆز ئالدىدىكى سۇ دۇنياسىغا ماسلىشالماي بەكلا تېرىككەك بولۇپ كېتىدىكەن ۋە ئۆزىنى ئازابتىن قۇتۇلدۇرۇش مەقسىتىدە باشقا بېلىقلارغا ھۇجۇم قىلىدىكەن، لېكىن بۇرۇنقىدەك ئىقتىدارى بولمىغاچقا ئەكسىچە باشقىلار تەرىپىدىن چىشلەپ يارىلاندۇرۇلىدىكەن.

ئۇمىدسىزلەنگەن مېنىتىسىررۇس بېلىقى ئۆزىنى ـ ئۆزى مېيىپ قىلىش ئۈچۈن تاغ جىنىسلىرىغا ئۇسۇپ، بەدىنلىرى قىيما ـ چىيما بولۇپ ئېچىنىشلىق ھالغا چۈشۈپ قالىدىكەن. ئۇنىڭ بۇرۇنقىدەك ھەممىگە ئىگىدارچىلىق قىلىش ھالىتىدە ئۆزگىرىش بولۇپ، ھەتتا ئۆزىنىڭ جېنىغمۇ ئىگە بولالمايدىغان ھالغا چۈشۈپ قالىدىكەن.

مۇلاھىزە:

تاشقىي جەھەتتىكى سۆلەتۇازلىق بىلەن ئابرۇيىپەرەسلىك ئۆزۈنغا بارمايدۇ، رېئاللىقتىن چەتنىگەن ھەرقانداق قۇرۇق خىيال ئادەمگە چەكسىز ئازاب ۋە بىئاراملىق ئېلىپ كېلىدۇ. پىشقان ئادەم يۈزەكى جەھەتتىن كۆچلۈك بولۇشنى قوغلاشماي، رېئال، تەبىئىي تۇرمۇشقا ئىنتىلىشى لازىم. ئۇنداق بولمايدىكەن، ئۆزىنى ـ ئۆزى ئازابقا دۇچار قىلىپ قويىدۇ.

ئۈچ قىزنىڭ ئارزۇسى

گۈزەل ئەخلاققا ئىگە ئادەم جەندە ـ كېپەنگە ئورۇنۇۋالغان تەقدىردىمۇ ئوخشاشلا ھۆرمەتلىنىدۇ.

ـــ گىيوتې

ھېرىپ ھالىدىن كەتكەن بىر بوۋاي تاغ يولىدا دەم ئېلىپ ئولتۇرسا، موگۇ تېرىپ كەلگەن ئۈچ قىز يېنىدىن ئۆتۈپ قاپتۇ. قىزلار بوۋاينىڭ پۈت ـ قوللىرىنى تۈتۈپ قويۇپتۇ، يەنە تېخى ئىچىدىغانغا ئۈسسۈزلۈقمۇ بېرىپتۇ.

ئۇلار خوشلىشىدىغان چاغدا بوۋاي يېنىدىن ئۈچ تال چىرايلىق ئەتىرگۈلنى ئېلىپ قىزلارغا بىر تالدىن بېرىپتۇ ۋە: ـــ بالىلىرىم، بۇ گۈل سىلەرنى بىردىن ئارزۇيۇڭلارغا يەتكۈزىدۇ، قېنى دەڭلار، سىلەرگە نېمە كېرەك؟ ـــ دەپتۇ. بويى ھەممىدىن ئېگىز قىز: ـــ دۇنيا بويىچە ھەممىدىن پوزۇر، چىرايلىق ئۇزۇن كۆڭلەكنىڭ بولۇشىنى بەك ئارزۇ قىلاتتىم، دېيىشىگىلا ئۈچىسىغا رەڭگارەڭ گۆھەر تاشلار كەشتىلەنگەن ئاجايىپ چىرايلىق ئۇزۇن كۆڭلەك چىقىپ قاپتۇ. سەل سېمىزرەك كەلگەن قىز: ـــ چىرايىمنىڭ پەرىشتىدەك بولۇشىنى ئارزۇ قىلاتتىم، دېيىشىگىلا روھى كۆتۈرەڭگۇ، تەڭدىشى يوق پەرى سۈپەت قىزغا ئايلىنىپ قاپتۇ. قىزلارنىڭ ئەڭ كىچىكى: ـــ بوۋا، مەن گۈزەل قەلبكە ئىگە بولۇشنى بەك ئارزۇ قىلىمەن، ـــ دەپتۇ. شۇ زامان ئۇنىڭ دىلى يۇرۇپ، قەلبى نۇرغا تولۇپتۇ.

ھەش ـ پەش دېگۈچە ئارىدىن ئون نەچچە يىل ئۆتۈپ كېتىپتۇ. بوۋاي قىزلارنىڭ قانداق بولۇپ كەتكەنلىكىنى بىلگۈسى كېلىپ، ئۇلارنى ئىزدەپ بېرىپتۇ ۋە قىزلارنى كۆرۈپ ھەيران قاپتۇ: چىرايلىق ئۇزۇن كۆڭلەك تەلەپ قىلغان قىز مىڭ يەرگە ياماق چۈشكەن كىيىم بىلەن يۇرۇپتۇ؛ پەرىشتىدەك چىرايلىق بولۇشنى تەلەپ قىلغان قىزنىڭ چىرايىنى قۇرۇق بېسىپ، بەللىرى مۈكچىيىپ كېتىپتۇ؛ پەقەت

گۈزەل قەلب تەلەپ قىلغان قىزلا بۇرۇنقىدەك روھى كۆتۈرەڭگۈ، چىرايىدىن نۇر ۋە بەخت كۈلكىسى يېغىپ تۇرۇپتۇ.

مۇلاھىزە:

قەلب گۈزەللىكى چىراي گۈزەللىكىدىنمۇ مۇھىم. ئادەمدە گۈزەل قەلب بولغاندىلا ئاندىن كىشىلىك ھاياتتىكى تۇمەن مىڭ خىل قىسمەتلەرنى جايىدا بىر تەرەپ قىلالايدۇ ـ دە، تېخىمۇ جانلىق ۋە يارقىن تۇرمۇشقا ئىگە بولالايدۇ.

چىرايىڭىز ئۇچۇن قايغۇرماڭ

ھەرقانچە ئۇنۇ چىرايىمۇ نۇرىنى يوقىتىدۇ. پەقەت گۈزەل ئەخلاقلىق خانىم ـ قىزلارلا ئا-دەمنى ھەقىقىي زوقلاندۇرىدۇ.

— فرېئۇدې

1908 ـ يىلى فرېئودنىڭ 21 ياشقا كىرگەن قىزى ماساردى سوزۇلما خاراك-تېرلىك كېسەل بىلەن ئاغرىپ قالىدۇ. ماساردى سېمىز، ئۇنىڭ ئۇستىگە كېسەل ئازابىنى ئۇزۇن تارتقاچقا روھى چۈشكۈنلىشىپ ئۆزىنىڭ كەلگۈسىدىكى نىكاھ ئە-شىدىن قاتتىق ئۇمىدسىزلىنىدۇ. ماساردى ئاۋستىرىيەنىڭ سەھراسىدا كۇتۇنۇپ يۇرگەن كۇنلىرىدە، دادىسى ئۇنىڭغا خەت يېزىپ، ئۇنىڭغا سەۋرچانلىق بىلەن تەربىيە بېرىدۇ:

— سىزنىڭ كەلگۈسىڭىزگە ئىشەنچىم كامىل، بۇنداق دېيىشىمدىكى سەۋەب، مېنىڭ نەزىرىمدە سىز ئاجايىپ جەزبىدار قىز، يەنە كېلىپ شۇنىسى ماڭا ئېنىقكى، رېئال تۇرمۇشتا قىز بالىنىڭ تەقدىرى ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ تاشقىي گۈزەللىكى تەرىپە-دىن بەلگىلەنمەيدۇ، ھەل قىلغۇچ رول ئويناىدىغىنى يەنىلا ئۇنىڭ ساپاسى بىلەن ئەخلاقى. ئەينىكىڭىز سىزگە شۇنداق دەيدۇكى، سىز ھېچكىمگە ئوخشىمايدىغان ئەخلاقلىق قىز؛ خاتىرىڭىز سىزگە شۇنى ئىسپاتلاپ بېرىدۇكى، ئىلگىرى سىز تۇرلۇك چارە ـ ئامالالار ئارقىلىق كىشىلەر ئارىسىغا ھۆرمەت ۋە ھېسسىداشلىق ئۇ-رۇقى چاچتىڭىز. شۇڭا، كەلگۈسىڭىزدىن ئىنتايىن ئۇمىدۋارمەن، سىزمۇ ئۇمىدۋار بولۇشىڭىز كېرەك. سىز دېگەن مېنىڭ ئوماق قىزىمسىز، مەن سىزدەك قىزىمنىڭ بولغانلىقىدىن چەكسىز پەخىرلىنىمەن.

ياش ۋاقىتلىرىمدا مەندىمۇ سىزگە ئوخشاش ئەندىشىلەر بولغان. ئۇ چاغلاردا مەنمۇ ئۆزۈمنى كەلگۈسىدە كۆڭلۈمدىكىدەك ھەمراھ تاپالمايدىغاندەك ھېس

قىلاتتىم، بەختلىك نىكاھ مەن ئۈچۈن يەتكىلى بولمايدىغان ئارزۇ ئىدى. لېكىن كېيىن بۇ ئارزۇيۇم رېئاللىققا ئايلاندى.

ماساردى دادىسىنىڭ تەربىيەسىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، تاشقىي قىياپىتىدىن ئەندىشە قىلمايدىغان بولدۇ. ئەمەلىيەت دادىسىنىڭ تەربىيەسىنىڭ توغرىلىقىنى ئىسپاتلايدۇ. ماساردىنىڭ مېھرىبان، ئاق كۆڭۈل مىجەزى نۇرغۇن يىگىتنى ئۆزىگە رام قىلىۋالىدۇ. ئارىدىن بىر يىل ئۆتۈپ ئۇ ۋېنىتسىيەلىك سودىگەر روبېرت ۋېكتور بىلەن توي قىلىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئادەمنىڭ جەلبكارلىقى ئۇنىڭ تاشقىي قىياپىتى تەرىپىدىن ئەمەس، بەلكى ئىچكى ساپاسى بىلەن ئەخلاقى تەرىپىدىن بەلگىلىنىدۇ. ياشلار ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ، ئۆزىنى ئۇزۇكسىز تولۇقلاپ، ئىچكى ساپاسىنى ئۆستۈرۈشى كېرەككى، ۋاقتى بىلەن زېھنىنى ھەرگىزمۇ تاشقى قىياپىتى ئۈچۈن ئىسراپ قىلماسلىقى لازىم.

چىرايلىق مۇڭگۈز بىلەن سەت پۇت

خۇددى باشقا نەرسىلەرگە ئوخشاش ئادەمنىڭ مۇھىم ياكى مۇھىم ئەمەسلىكى ئۇنىڭ قىممىتىدە. يەنى، ئۇنىڭ ئۆز رولىنى قانچىلىك جارى قىلدۇرالايدىغانلىقىدا ئىپادىلىنىدۇ.

— خوببىس

بىركۈنى بىر بۇغىچاق سۇ ئىچكىلى ئېرىق بويىغا بېرىپ، ئۆزىنىڭ سۈدىكى سايىسىنى كۆرۈپ، چىرايلىق بىر جۈپ مۇڭگۈزىگە كۆزى چۈشۈپتۇ. مۇڭگۈزلەر خۇددى ئىككى تال يىلتىز ئويمىسىغا ئوخشاش بۇغىچاقنى ئاجايىپ چىرايلىق كۆرسىتىپ تۇراتتى.

لېكىن ئۇنىڭ كۆزى پۇتلىرىغا چۈشۈشى بىلەن تەڭ قاتتىق ئۇمىدسىزلىنىپ تۇ. چۈنكى ئۇنىڭ پۇتلىرى بەكلا كۆرۈمسىز بولۇپ، چىرايلىق مۇڭگۈزىگە ئازراقمۇ ماس كەلمىگەن ئىكەن.

493

بۇغىچاقنىڭ كۆرۈمسىز پۇتلىرىغا قاراپ كۆڭلى بەكلا يېرىم بولۇپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئاپىسىغا: — ئاپا، پۇتلىرىمنى ئېلىۋېتەيلىچۇ، ماڭا كاللامدىكى ماۋۇ چىرايلىق مۇڭگۈزلىرىم بولسىلا بولدى، — دەپتۇ.

— ھەي ئەخمەق، پۇتلىرىڭ كۆرۈمسىز بولغان بىلەن، سېنى خالىغان يېرىڭگە ئېلىپ بارالايدۇ، ئەڭ مۇھىمى ئۇ سېنىڭ دۈشمەنلىرىڭنىڭ قوغلاپ زەربە بېرىشىدىن قۇتۇلۇشىڭغا ياردەم بېرىدۇ.

— ياق بولمايدۇ ئاپا، بېشىمدا شۇنداق چىرايلىق مۇڭگۈزۈم تۇرسا، كىملا كۆرسە ماڭا ئامراق بولۇپ قالىدۇ، ماڭا ھېچكىم زىيانكەشلىك قىلمايدۇ.

— بالام، بېشىڭدىكى ئاشۇ بىر جۈپ چىرايلىق مۇڭگۈز بەلكىم ساڭا سېنى ئۆلۈمگە ئېلىپ بارىدىغان خەتەرلەرنى ئېلىپ كېلىشى مۇمكىن.

بىركۈنى بۇغىچاق سۇ ئىچىش ئۈچۈن ئېرىق بويىغا يەنە بېرىپتۇ. بۇ چاغدا بىر

شىر ئورمانلىقتىن چىقىپ بۇغىچاققا تاشلىنىپتۇ. ھودۇققىنىدىن نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قالغان بۇغىچاق پەرتلا قىلىپ قېچىپتۇ. ئۇ قېچىپ ئوتلاقلاردىن، دەريا-ئېقىنلاردىن، ئورمانلىقلاردىن ئۆتۈپ، شىرنىڭ ھۇجۇمىدىن قۇتۇلۇشقا ئاز قالغاندا بېشىدىكى ئاشۇ چىرايلىق مۈڭگۈزى دەرەخ شېخىغا ئىلىشىپ قېلىپ، ھەرقانچە قىلىپمۇ ئاجرىتالماي، ئاخىرى شىرغا يەم بولۇپتۇ.

مۇلاھىزە:

گۈزەللىكنىڭ قىممىتى چەكلىك بولىدۇ، ئۇ مەڭگۈلۈك بولمايدۇ، ئەمەلىي كۈچكە تېخىمۇ ۋەكىللىك قىلالمايدۇ. بۇگۈنكى بۇ جەمئىيەتتە ھەممىدىن بەك ئېسقاتىدىغىنى ئەمەلىي كۈچ. پەقەت ئەمەلىي كۈچكە تايانغاندىلا ئاندىن كەلگۈسىدە جەمئىيەتتە پۈت تىرەپ تۇرغىلى بولىدۇ.

چولپان ئىكەنلىكىڭىزدىن خەۋىرىم بار

ئادەمنىڭ ھەقىقىي قىممىتى شۇ ئادەمنىڭ ئۆز قىممىتىنى قايسى دەرىجە ۋە قايسى خىل مەنادا ئىپادىلىشى بىلەن ئۆلچىنىدۇ.

— ئېينىشتېين

فىرانسىيەنىڭ داڭلىق كىنو چولپىنى ئاكرىس ماشىنىسىنى رېمونتخانىغا ئاپىرىدۇ. ئۇنىڭ ئالدىغا بىر رېمونتچى قىز چىقىدۇ. قىزنىڭ تېخنىكىغا پىشقان چېۋەر قولى بىلەن كېلىشكەن چىرايى بۇ چولپاننى ئۆزىگە ئەسىر قىلىۋالىدۇ.

پارىژدا ئۇنى تونۇمايدىغانلار يوق ئىدى. لېكىن بۇ قىزنىڭ چىرايىدا نە ھەيران قېلىش، نە ھاياجانلىنىش دېگەنلەردىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى.

— كىنو كۆرۈشنى ياخشى كۆرەمسىز؟ — دەپ سورايدۇ ئاكرىس ئۆزىنى ھېچ تۇتۇۋالالماي.

— ئەلۋەتتە ياخشى كۆرىمەن. رېمونتچى قىز ئىشىنى قىلغاچ جاۋاب بېرىدۇ.

قىز تېخنىكىغا پىششىق، قولى چاققان بولغاچقا، ماشىنىنى تېزلا رېمونت قىلىپ بولىدۇ.

— ئەمدى ماڭسىڭىز بولىدۇ، ئەپەندى، — دەيدۇ قىز ئاكرىسقا قاراپ.

— خېنىم، بىللە ئايلىنىپ كەلسەك بولارمۇ؟ — دەيدۇ ئاكرىسنىڭ قىزدىن ئايرىلىشقا كۆزى قىيماي.

— بولمايدۇ ئەپەندى، مېنىڭ يەنە قىلىدىغان ئىشىم بار.

— بۇمۇ سىزنىڭ خىزمىتىڭىز، ئەجەبا ئۆزىڭىز رېمونت قىلغان ماشىنىنى ئۆزىڭىزنىڭ سىناپ باققۇسى يوقمۇ؟

— بولىدۇ ئەمىسە، مەن ھەيدەمدىم، سىزمۇ؟

— سىزنى مەن تەكلىپ قىلغان تۇرسام، ئەلۋەتتە ئۆزۈم ھەيدەيمەن ـ دە.

ماشىنىنىڭ يۇرۇشى ئىنتايىن نورمال ئىدى. ــ قارىغاندا مەسىلە يوقىتەك قىلىدۇ، ئەمدى مېنى ماشىنىدىن چۈشۈرۈپ قويۇڭ، بولامدۇ؟ مېنىڭ يەنە قىلىدىغان باشقا ئىشلىرىم بار.

ــ نېمە؟ ماڭا ھەمراھ بولغىڭىز يوقمۇ سىزنىڭ؟ سىزدىن يەنە بىر قېتىم سوراپ باقاي، سىز كىنو كۆرۈشنى ياخشى كۆرەمسىز؟ ئاكرىس قىزىنىڭ قىلغانلىرىنى ئەقلىگە پەقەتلا سىغدۇرالمايدۇ. ئەجەبا بۇ رېمونتچى قىز مېنى راستتىنلا تونۇمايدىغان ئوخشىمامدۇ؟

ــ مېنى تونۇمىدىڭىزما؟

ــ سىزنى قانداقمۇ تونۇمايمەن، سىزنى كېلىشىڭىزگىلا تونۇغان، سىز دېگەن زادىلا ئۇنىمىزدىكى داڭلىق كىنو شاھى ئاكرىس.

ــ شۇنداق بولغان ئىكەن، ئەمىسە ماڭا نېمىشقا مۇنداق سوغۇق مۇئامىلە قىلىسىز؟

ــ ياق، سىز خاتالاشتىڭىز. سىزگە سوغۇق مۇئامىلە قىلغىنىم يوق، شۇ باشقا قىزلارغا ئوخشاش تەلۈلۈك قىلمىدىم. سىزنىڭ ئۆزىڭىزگە تۇشلۇق نەتىجىڭىز بار، مېنىڭمۇ ئۆزۈمگە يارىشا خىزمىتىم بار. سىز بۇگۈن ماشىنىڭىزنى رېمونت قىلدۇرۇش ئۈچۈن ئالدىمغا كەلگەن ئىكەنسىز، مېنىڭ خېرىدارىم دېگەن گەپ، مەن سىزنى باشقا خېرىدارىمنى كۈتكەنگە ئوخشاش كۈتتۈم، سىزنى ئەڭ ياخشى رېمونت چىلىق مۇلازىمىتى بىلەن تەمىنلىدىم. كۈنلەرنىڭ بىرىدە چولپانلىقتىن قېلىپ، ماشىنا رېمونت قىلدۇرۇش ئۈچۈن ئالدىمغا كەلسىڭىز بۇگۈنكىگە ئوخشاشلا كۈتىمەن، سىزگە مۇلازىمەت قىلىمەن. ئادەملەر ئوتتۇرىسىدا مۇشۇنداق مۇناسىۋەت بولسا بولمامدۇ؟

ئاكرىس سۈكۈتكە چۆكىدۇ. ئۇ ئاددىي رېمونتچى قىزنىڭ ئالدىدا ئۆزىنىڭ تەكەببۇرلۇق قىلىپ قويغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلغانىدى.

ــ خېنىم، رەھمەت سىزگە! مېنى بىر قېتىملىق چوڭقۇر تەربىيەگە ئىگە قىلدىڭىز. ئەمدى سىزنى ئاپىرىپ قويايى. ماشىنا رېمونت قىلدۇرۇش تۇغرا كەلسە يەنە سىزنىڭ يېنىڭىزغا كېلىمەن.

مۇلاھىزە:

ھالال ياشىغان ۋە سەممىي مۇئامىلىدە بولغاندىلا ئاندىن باشقىلارنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشەلەيسىز. مەيلى قانداق ئادەم بىلەن ئالاقە قىلمايلى، ئۆزىمىزنى چوڭمۇ تۇتماي، پەسمۇ كۆرمەي پىرىنسىپتا چىڭ تۇرساقلا ئۆزىمىزنىڭ كىشىلىك غورۇرىمىز ئارقىلىق باشقىلارنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشەلەيمىز.

مېۋىلىك باغدىكى دەرس

ئادەم يول مېڭىشنى ئۆگىنىش ئۈچۈن ئالدى بىلەن يىقىلىشنى بىلىشى كېرەك، يىقىلىشنى بىلگەندىلا ئاندىن يول مېڭىشنى ئۆگەنگىلى بولىدۇ.

— ماركس

بىر كۈنى بىرنەچچە ئوقۇغۇچى سۈقراتنىڭ ئەتراپىغا توپلىشىۋېلىپ ئۇنىڭدىن كىشىلىك ھاياتنىڭ ھەقىقىي مەنىسىنىڭ نېمىلىكىنى سوراپتۇ.

سۈقرات بالىلارنى بىر مېۋىلىك باغقا باشلاپ كېلىدۇ. بۇ دەل مېۋىلەر تازا مەي باغلىغان مەزگىل بولۇپ، مەي بولۇپ پىشقان مېۋىلەر دەرەخ شاخلىرىدا ساڭگىلىشىپ تۇراتتى.

— سىلەر ئۆزۈڭلار خالىغان بىر قۇر دەرەخنى بويلاپ باغنىڭ قارشى تەرىپىگە چىققىچە ئۆزۈڭلار ئەڭ يوغان، ئەڭ ياخشى، — دەپ قارىغان بىر تال مېۋىنى ئۈزۈپ كېلىڭلار. لېكىن، يولنى تەكرارلاشقا بولمايدۇ، قايتا تاللاشقا بولمايدۇ. سۈقرات بالىلارغا يۈقىرىقىلارنى تاپىلايدۇ.

ئوقۇغۇچىلار يولغا چىقىدۇ. ئۇلار مېۋىلىك دەرەخلەرنى بويلاپ باغنىڭ قارشى تەرىپىگە چىققىچە ئۆزلىرى ئەڭ يوغان، ئەڭ ياخشى، — دەپ قارىغان مېۋىنى ئىنتايىن ئەستايىدىللىق بىلەن تاللاپتۇ.

ئۇلار مېۋىلىك باغنىڭ قارشى تەرىپىگە چىققىندا سۈقرات ئۇلارنى شۇ يەردە ساقلاپ تۇرغانىكەن.

— ھەممىڭلار ئۆزۈڭلار قانائەتلەنگىدەك مېۋىلەرنى تاللىيالىدىڭلارمۇ؟ — دەپ سوراپتۇ سۈقرات.

ئوقۇغۇچىلار بىر ـ بىرىگە قارىشىپ جاۋاب بەرمەپتۇ.

— نېمە بولدى بالىلىرىم؟ ئەجەبا سىلەر ئۆزۈڭلارنىڭ تاللىشىدىن رازى

ئەمەس ئوخشىمامسىلەر؟

ــ مۇئەللىم، ماڭا يەنە بىر قېتىم پۇرسەت بېرىڭچۇ! ئوقۇغۇچىلاردىن بىرسى ئوقۇتقۇچىغا يالۋۇرۇپتۇ، ــ مەن باغقا كىرىپلا ئاجايىپ يوغان بىر تال مېۋىنى كۆرگەندىم، لېكىن، بۇنىڭدىنمۇ يوغىنى ئۇچراپ قالار، ــ دەپ ئويلاپتىمەن. باغنىڭ قارشىسىغا چىقاي دېگەندە قارىسام، ھېلىقى دەسلەپتە كۆرگىنىم ئەڭ يوغىنى ئىكەنلىكى ئەمەسمۇ.

يەنە بىر ئوقۇغۇچىمۇ: ــ مېنىڭ ئەھۋالىم بۇ ساۋاقدېشىمنىڭ ئەكسىچە بولدى. مەن باغقا كىرىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۆزۈم ھەم يوغان، ھەم ياخشى، ــ دەپ قالغان بىر تال مېۋىنى ئۈزدۈم. لېكىن كېيىن قارىسام ئۈزگىنىمدىنمۇ يوغان ۋە ياخشى مېۋىلەر بەك كۆپ ئىكەن. مۇئەللىم، مەنمۇ قايتا تاللايچۇ! ــ دەپتۇ.

ــ مۇئەللىم، بىزمۇ قايتا تاللايلىچۇ! ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھەممىسى يالۋۇرۇشقا باشلاپتۇ.

سۇقرات بېشىنى چايقاپ تۇرۇپ قەتئىيلىك بىلەن: ــ بالىلىرىم، كىشىلىك ھايات دېگەن مانا مۇشۇنداق، ئىككىنچى قېتىملىق تاللاش بولمايدۇ، ــ دەپتۇ.

مۇلاھىزە:

ياشلار ـ ئۆسمۈلەرگە نىسبەتەن خاتالىق ئۆتكۈزۈش پىشپ يېتىلىش جەريانىدا كەم بولسا بولمايدىغان جەريان. خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويغاندىن كېيىن پەرىشان بولۇشنىڭ ھاجىتى يوق. پەقەت ئۆزىنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى تاللىشىغا ئېھتىياتچانلىق بىلەن مۇئامىلە قىلىشنى ئېسىدە چىڭ ساقلاپ، بۇنىڭدىن كېيىنكى ھەربىر قەدىمنى پۇختا باسسىلا شۇ كۇپايە.

گۈلنى رەقىبىگە تۈتۈك

بارلىق ئىشلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ ئۇلۇغ ئىش ــ كەڭ قورساقلىق.

ــ ئۇۋېن

بىر قېتىم دۇنيا كەسپىي بوكس شاھىنى تالىشىش مۇسابىقىسىدا تاماشىبىنلار كەسكىن رىقابەتكە تولغان قالتىس مۇسابىقىدىن بەھر ئېلىش بىلەن بىرگە يەنە، كىشىنىڭ قەلبىنى لەرزىگە سالىدىغان مۇنداق بىر ئىشنى كۆردىۇ.

مۇسابىقىلىشىۋاتقانلار ئامېرىكىلىق كەسپىي بوكسچىلار بولۇپ، ياشقا چوڭراقنىڭ ئىسمى كوف، ياشراقنىڭ ئىسمى بورې ئىدى. ئالدىنقى يېرىم مەيدان مۇسابىقىدا ئۇلار ئالتا قېتىم تۈتۈشتى، ئۇلارنىڭ كۈچى تەڭ كېلىپ قېلىپ، ئۇتۇش ـ ئۇتتۇرۇشنى ئايرىغىلى بولمىدى. كېيىنكى يېرىم مەيدان مۇسابىقىدىكى يەتتىنچى قېتىملىق تۈتۈشۈشتا بورې كۇفنىڭ بېشىغا ئارقا ـ ئارقىدىن مۇش تەگكۈزۈپ، ئۇنىڭ يۈز ـ كۆزلىرىنى كۆكەرتىۋېتىدۇ.

ئارىلىقتىكى دەم ئېلىشتا بورې كۇفتىن سەمىمىيلىك بىلەن ئەپۇ سورايدۇ. ئۇ پاكىز لۆڭگە بىلەن كۇفنىڭ يۈز ـ كۆزلىرىدىكى قانىنى بىر ـ بىرلەپ سۈرتۈپ، قۇتىدىكى سۇنى ئۇنىڭ ئۇستى ـ بېشىغا چاچىدۇ. بورېنىڭ چىرايىدىكى ناماقۇللۇق ۋە تەڭقىسچىلىق ئالامەتلىرىدىن خۇددى ئۆزى يارىلانغاندەك بىئاراملىق چىقىپ تۇراتتى. مۇسابىقە داۋاملىشىدۇ. بەلكىم يېشىنىڭ چوڭىيىپ قالغانلىقى ياكى مادارى يەتمىگەنلىكتىن بولسا كېرەك، كوف بورېنىڭ مۇشىنىڭ زەربىسىدىن ئۇدا بىرنەچچە قېتىم يىقىلىپ چۈشىدۇ.

مۇسابىقىنىڭ قائىدىسى بويىچە يەرگە يىقىلىپ چۈشكەن ماھىر رېپېر ئۇچىنى سانىغىچە ئورنىدىن تۇرالمىسا ئۇتتۇرغان بولاتتى. كوف ئورنىدىن تۇرۇشقا تىرىشىۋاتاتتى. رېپېر ساناشقا باشلىدى: 1، 2، 3، رېپېر 3 دېگىچىلا بورې كوفنى يۆلەپ

ئورنىدىن تۇرغۇزىدۇ، بۇنى كۆرگەن رېپېر ھەيران قالىدۇ. بۇنداق ئىش بوكس مەيدانىدا ئەزەلدىن كۆرۈلۈپ باقمىغانىدى. بورۇ رېپېرغا: ــ مەن قائىدىگە خىلاپلىق قىلدىم، بۇنى سىز كۆرمەي قالدىڭىز، بۇ مەيداندا مېنىڭ يەڭگىنىم ھېسابلىنىدۇ، ــ دەيدۇ ۋە كوفنى يۆلەپ تۇرغۇزغاندىن كېيىن، ئىككىسى بىر ـ بىرىگە قاراپ كۈلۈشكىنىچە مۇسابىقىنى داۋاملاشتۇرىدۇ.

ئاخىرى كوف 108 : 110 نەتىجە بىلەن بورېغا ئۇتتۇرۇپ قويىدۇ. تاماشىبىنلار خۇددى دېڭىز تاشقىنىدەك بورېغا يۈپۈرۈلۈپ، ئۇنىڭغا گۈل تۇتىدۇ، ھۆرمەت بىلدۈرىدۇ، سوۋغا تەقدىم قىلىدۇ. بورۇ ئادەملەر توپىنى يېرىپ چىقىپ، بىر چەتتە يالغۇز قالغان كۇفنىڭ يېنىغا بېرىپ، قولىدىكى گۈلنى ئۇنىڭغا بېرىدۇ ۋە خۇددى بىر قورساق قېرىنداشلاردەك چىڭ قۇچاقلىشىپ، بىر ـ بىرىنىڭ يارىلانغان يېرىنى سۆيۈپ قويىدۇ. كوف بورېنى چىن يۈرىكىدىن تەبرىكلەيدۇ، ئۇنىڭ چىرايىدا يۇرىكىنىڭ چوڭقۇر قاتلىمىدىن چىققان كۈلكە جىلۋىلىنىپ تۇراتتى. ئۇ بورېنىڭ قولىنى ئېگىز كۆتۈرگىنىچە پۈتۈن مەيداندىكى تاماشىبىنلارغا ھۆرمەت بىلدۈرىدۇ.

كوف گەرچە مەغلۇپ بولغان بولسىمۇ، لېكىن سالاپىتىنى ئازراقمۇ يوقاتمايدۇ؛ بورېمۇ كەڭ قورساقلىق بىلەن غەلىبە قىلىدۇ. بىرى تېخنىكا جەھەتتىن يېڭىلىدۇ، بىرى تېخنىكا جەھەتتىن غەلىبە قىلىدۇ. لېكىن ھەر ئىككىلىسى ئەخلاق جەھەتتىن غەلىبە قازىنىدۇ.

مۇلاھىزە:

مەيلى مۇسابىقىدە بولسۇن ۋە مەيلى تۇرمۇشتا بولسۇن، باشقىلارغا كۆيۈنۈش ۋە غەمخورلۇق قىلىشنى ھەرگىز ئېسىمىزدىن چىقارماسلىقىمىز لازىم. مۇسابىقىدە ئۇتۇش ـ ئۇتتۇرۇش بولىدۇ، لېكىن ئەخلاقنى ئۇتتۇرۇپ قويۇشقا ھەرگىز بولمايدۇ.

چىرايلىق قىزچاقنىڭ نەسىھىتى

ئۆزىگىزنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى قىلغىنىگىز، دۇنيا ئۇچۇن قىممەت يارىتقىنىگىز.

ـــ گىيوتې

نوبىل خىمىيە مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن ۋىكتور گراند باي ئائىلىدە تۇغۇلغان بولۇپ، كىچىكىدىنلا ھۆرۈن، بەتخەچ، مەنمەنچى ئىدى. 27 ياشقا كىرگەن يىلى ئۇ ھاياتىدىكى ئەڭ چوڭ زەربىگە ئۇچرايدۇ.

بىر قېتىملىق زىياپەتتە ئۇ ياش، چىرايلىق پارىژلىق بىر قىزنى بىر كۆرۈپلا ياخشى كۆرۈپ قالىدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ كېلىشكەن، پۇلدار ئىكەنلىكىگە تايىنىپ ئۇنىڭغا ئىشقىۋازلىق قىلىدۇ.

لېكىن ئويلىمىغان يەردىن ئۇ قىز ئۇنى: ـــ كۆزۈمدىن يوقال، مەن ساڭا ئوخشاش قۇرۇق سۆلەت بەگزادىلەرنىڭ نەزىر دائىرەمنى توسۇۋېلىشىغا بەك ئۆچ، ـــ دەپ تىللاپ، ئۇنى بەكمۇ ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويىدۇ.

ۋىكتور گراند ئۆزىنىڭ قىممىتىنىڭ يوقلىقى ۋە شالاقلىقىنى تونۇپ يېتىدۇ ۋە سالماق، توختاملىق ئادەم بولۇپ، باشقىلارنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشىشكە بەل باغلايدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ باي ـ بايانىڭ ئائىلە مۇھىتىدىن ۋاز كېچىپ، ئۆزى يالغۇز لەئونغا كېلىپ، ئۆزىنىڭ نام ـ ئەمىلىنى يوشۇرۇپ، ھەر كۈنى كۈتۈپخانا بىلەن تەجرىبىخانىدىن چىقماي تىرىشىپ ئۆگىنىدۇ. تىرىشقان ئادەمنىڭ ئەجرى بىكارغا كەتمەيدۇ، ئۇ پىروفېسسور فىلىب بارنىڭ يېتەكچىلىكى ۋە ئۆزىنىڭ مۇددەت قاتتىق تىرىشىشى ئارقىلىق «ۋىكتور گراند رېئاگېنتى»نى كەشىپ قىلىدۇ، 200 دىن ئارتۇق ئىلمىي ماقالە ئېلان قىلىدۇ. 1912 ـ يىلى شۇۋېتسىيە خان جەمەتى پەنلەر ئاكادېمىيەسى تەرىپىدىن نوبىل خىمىيە مۇكاپاتىغا ئېرىشىدۇ.

مۇلاھىزە:

ئائىلىڭىزنىڭ باي ۋە ئەۋزەل شارائىتى سىزگە ئىززەت ـ ھۆرمەت ئاتا قىلالمايدۇ. باشقـ
لارنىڭ ھۆرمىتىگە ئۇزىمىزنىڭ ھالال ئەمگىكى ۋە توختىماي ئالغا ئىلگىرىلەش روھى ئارقىلـ
قلا ئېرىشەلەيمىز.

گىلاس دەرىخىنى كىم كېسىۋەتتى

ئادەم ئۆزىنىڭ خاتالىقىنى باتۇرلۇق بىلەن ۋاقتىدا تونۇشى كېرەك. خاتالىقنى يوشۇرۇش ئادەمنى تېخىمۇ چوڭ خاتالىققا باشلايدۇ.

ـــ فرانكلىن

زۇكتۇكۇ جورجى ۋاشىنگتون چوڭ بىر دېھقانچىلىق مەيدانى غوجايىنىنىڭ ئالىسىدە تۇغۇلغان. ئۇلارنىڭ نۇرغۇن مېۋىلىك بېغى، باغدا ھەر خىل مېۋىلىك دەرەخلەر بولۇپ، مېۋىلىك دەرەخلەر ئارىسىدا ياۋا دەرەخلەرمۇ ئۆسۈپ قالاتتى. بۇ دەرەخلەر مېۋىلىمىگەننى ئاز دەپ، باشقا مېۋىلىك دەرەخلەرنىڭ ئۆسۈشىگە تەسىر كۆرسىتەتتى. شۇڭا ۋاشىنگتوننىڭ دادىسى ھەر يىلى باغدىكى ياۋا دەرەخلەرنى كېسىۋېتەتتى. بىركۈنى دادىسى ۋاشىنگتونغا پالتىنى ئېلىپ مېۋىلىك دەرەخنىڭ ئۆسۈشىگە تەسىر يەتكۈزۈۋاتقان ياۋا دەرەخلەرنى كېسىۋېتىشنى بۇيرۇيدۇ ۋە ئۇنىڭغا چوقۇم بىخەتەرلىككە دىققەت قىلىشنى، پالتىنى پۇتىغا ئۇرۇۋالماسلىقنى، مېۋىگە كىرىۋاتقان دەرەخلەرنى كېسىپ قويماسلىقنى قايتا ـ قايتا تاپىلايدۇ. ۋاشىنگتون ياۋا دەرەخلەرنى كېسىۋېتىپ، ئېھتىياتسىزلىقتىن بىر تۇپ گىلاس دەرىخىنى كېسىپ قويىدۇ. ئۇ دادىسىنىڭ ئۆزىنى ئەيىبلىشىدىن قورقۇپ گىلاس دەرىخىنى ياۋا دەرەخ شاخلىرىنىڭ ئاستىغا يوشۇرۇپ قويىدۇ.

كەچتە دادىسى باغقا كېلىپ، بىر تۇپ گىلاس دەرىخىنىڭ كېسىۋېتىلگەنلىكىنى بىلىپ قالىدۇ ۋە بۇنى بەلكىم ۋاشىنگتون ئېھتىياتسىزلىقتىن كېسىپ قويغان ئوخشايدۇ، ـــ دەپ ئويلاپ، ھېچنېمىنى بىلمىگەن قىياپەتتە ۋاشىنگتون دۆۋىلەپ قويغان دەرەخ شاخلىرىغا قارىغىنىچە: ـــ قالتىس ئىشچان جۇمۇ سەن، يېرىم كۈندە شۇنچە كۆپ دەرەخلەرنى كېسىپسەن، يەنە تېخى كەسكەن دەرەخلىرىڭنى بىر يەرگە يىغىپ قويۇشقىمۇ ئۇلگۇرۈپسەن، ـــ دەيدۇ. دادىسىنىڭ ئۆزىنى ماختىغانلىقىنى

كۆرگەن ۋاشىنگتوننىڭ يۈزى قىزىرىپ كېتىدۇ. ئۇ خىجىل بولغان ھالدا: ــ دادا، مېنى كەچۈرۈڭ، مەن بەك بىپەرۋا ئىكەنمەن، ئېھتىياتسىزلىقتىن بىر تۈپ گىلاس دەرىخىنى كېسىپ قويدۇم. بۇ دەرەخلەرنى بىر يەرگە دۆۋىلەپ قويۇشۇمدىكى مەقسەت مۇ سىزنىڭ ئاشۇ گىلاس دەرىخىنى كۆرۈپ قالماسلىقىڭىز ئۈچۈن. مەن سىزنى ئالدىدىم، مېنى تىللاڭ، ــ دەيدۇ.

لېكىن ئويلىمىغان يەردىن دادىسى قاقاھلاپ كۈلۈپ كېتىدۇ ۋە ۋاشىنگتوننىڭ غولىغا ئۇرۇپ تۇرۇپ خۇشاللىق بىلەن: ــ ئەقىللىك بالام، دېمىسىمۇ گىلاس دەرىخىنى كېسىپ قويغىنىڭ ئۈچۈن تەنقىد قىلىنىشىڭ كېرەك ئىدى، لېكىن سېنىڭ خاتالىقىنى باتۇرلۇق بىلەن تونۇپ، يالغان سۆزلىمىگىنىڭ ياكى بولمىسا باھانە ـ سەۋەب كۆرسەتمىگىنىڭ ئۈچۈن سېنى كەچۈردۇم. شۇنى بىلىشىڭ كېرەككى، مەن مىڭ تۈپ گىلاس دەرىخىدىن قۇرۇق قېلىشقا رازىكى، سېنىڭ يالغان سۆزلەپ مەسئۇلىيەتتىن ئۆزۈڭنى قاچۇرۇشىڭغا رازى ئەمەس! ــ دەيدۇ. ۋاشىنگتون: ــ خاتالىقىنى تونۇش شۇنداق قىممەتلىكما؟ ئۇنى مىڭ تۈپ گىلاس دەرىخىگە تەڭ قىلغىلى بولامدا؟ ــ دەپ سورايدۇ چۈشەنمىگەن ھالدا.

دادىسى سەۋرچانلىق بىلەن چۈشەندۈرىدۇ: ــ خاتالىقىنى باتۇرلۇق بىلەن تونۇش ئادەمدە بولۇشقا تېگىشلىك ئەقەللىي ئەخلاق. مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئېلىشقا جۈرئەت قىلغان ئادەملەرلا جەمئىيەتتە پۈت تىرەپ تۇرالايدۇ، باشقىلارنىڭ ئىشەنچىسىگە ئېرىشەلەيدۇ. سېنىڭ بۈگۈنكى بۇ ئىپادەڭنى كۆرۈپ خاتىرجەم بولدۇم. كېيىنچە بۇ قورو ـ جايىنى ساڭا تاپشۇرۇسام چوقۇم ياخشى باشقۇرۇپ كېتەلىگىدەكسەن.

مۇلاھىزە:

ئۆتكۈزگەن سەۋەنلىك ئۈچۈن جاۋابكارلىقنى ئۈستىگە ئېلىش ئادەمدە ئۆزىنىڭ قەدىر قىممىتىنى بىلىش ئېڭىنىڭ پەيدا بولغانلىقىنىڭ ئىپادىسى، شۇنداقلا ئادەمنىڭ پىششىپ يېتىلگەنلىكىنىڭ بەلگىسى. شۇڭا، تۇرمۇشتا خاتالىقىمىزنى يوشۇرماي، سەۋەنلىكلەرنى باتۇرلۇق بىلەن ئۈستىمىزگە ئېلىپ، پىشقان ھەم مەسئۇلىيەتنى باتۇرلۇق بىلەن ئۈستىگە ئالىدىغان ئادەم بولۇشىمىز كېرەك.

باتۇر تىيىن

ھەممىلا ئادەمنىڭ سىزگە ھاجەتمەن ئىكەنلىكىنى بىلگىنىڭىزدە، ئاشۇ خىل ھېسسىيات سىزنى تولۇپ ـ تاشقان كۈچ ـ قۇۋۋەتكە ئىگە قىلىدۇ.

— گوركى

بۇرۇنقى زامانىدا بىر چوڭ ئورمانلىقتا نۇرغۇن كىچىك ھايۋانلار ناھايىتى خۇشال ياشايدىكەن. ئورمانلىقتا ئەزەلدىن چوڭ ھادىسە بولۇپ باقمىغانىكەن، بەزىدە بۇ يەردىن يىرتقۇچ ھايۋان ئۆتۈپ قالغۇدەك بولسا، كىچىك ھايۋانلار بۇ يىرتقۇچلار-نىڭ ئولجىسى بولۇپ قالماسلىق ئۈچۈن ئۆزلىرىنى دالدىغا ئالىدىكەن. شۇڭا، بۇ كىچىك ھايۋانلار ئورمانلىقتا تاكى قېرىپ ئۆلگىچە راھەت ياشايدىكەن.

بىركۈنى ئاسمان ئىلاھىنىڭ تۇيۇقسىز بۇ ئورمانلىقتىكى كىچىك ھايۋانلار-نىڭ خەتەرگە تاقابىل تۇرۇش ئىقتىدارىنى سىناپ باققۇسى كېلىپ، قاتتىق چاقماق چاقتۇرۇپتۇ. كۆزنى قاماشتۇرىدىغان چاقماق ئورمانلىقتىكى ھەممىدىن چوڭ بىر تۇپ دەرەخنى سوقۇپتۇ، شۇ زامان دەرەخ گۈرۈلدەپ كۆيۈشكە باشلاپتۇ. ئوت بارغانسى-رى يامراپ ھەممە تەرەپكە يېيىلىپ، نۇرغۇن دەرەخلەرگە تۇتۇشۇپ، كىچىك ھايۋان-لارنىڭ ھاياتىغا تەھدىت سېلىشقا باشلاپتۇ.

نېمە قىلىشنى بىلەلمىگەن ھايۋانلار بۇ بالا ـ قازادىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئۆلە ـ تىرىلىشىگە قارىماي ئورمانلىقنىڭ سىرتىغا قاراپ قېچىپتۇ. لېكىن ئۇلار چاقماق ھېلىقى يوغان دەرەخنى سوقۇۋېتىپ ئورمانلىققا ئوت كەتكەندە ئورمانلىقنىڭ تۆت ئەتراپىغا نۇرغۇن گۆشخور ھايۋانلىرىنىڭ تورىلاشقانلىقىنى، ئۇلارنىڭ ئاغزىلىرىنى ئېچىپ، شۆلگەيلىرىنى ئېقىتىشىپ ئاشۇ كىچىك ھايۋانلارنىڭ چىقىشىنى كۈتۈپ تۇرغانلىقىدىن پەقەتلا خەۋەرسىز ئىكەن.

ئورمانلىقتىكى كىچىك هايۋانلار ئىچىدە پەقەت تىينىلا باشقىلارغا ئوخشاش قاچماي پىداكارلىق بىلەن ئوت ئۆچۈرۈشكە ئاتلىنىپتۇ. ئۇ ئورمانلىقنى يوتۇپ كېتىۋاتقان بۇ ئوتنى ئازراق بولسىمۇ تىزگىنلەش مەقسىتىدە، ۋۇجۇك بەدىنىنى ئوتنىڭ دەستىدىن قۇرۇپ كېتەي دەپ قالغان كۆلچەكتە هۆل قىلىپ ئۈستى ـ بېشىدىكى سۇنى ئوتقا چېچىشقا باشلاپتۇ.

بۇ چاغدا ئاسمان ئىلاهى بوۋاي قىياپىتىگە كىرىپ تىينىنىڭ قېشىغا كەپتۇ ۋە: ــ بالام، بۇ قىلغانلىرىڭنىڭ بۇنداق كۈچلۈك ئوتقا هېچقاندق تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغانلىقىنى راستتىنلا بىلمەمسەن؟ ــ دەپ سوراپتۇ.

تىينىنىڭ پاخپايغان، لېكىن چىرايلىق قۇيرۇقىنىڭ ئۇچ يېرى كۆيۈپ كېتىپتۇ. لېكىن ئۇ بەدىنىنى داۋاملىق سۇغا چىلاپ ئۆتنى ئۆچۈرمەكچى بولۇپتۇ ۋە بوۋاي قىياپىتىدىكى ئاسمان ئىلاهىغا: ــ مېنىڭ كۈچۈم بۇ ئوتنى ئۆچۈرەلمەسلىكى مۇمكىن، لېكىن تىرىشچانلىقىم ئارقىلىق ئورمانلىقتىكى بىرنەچچە كىچىك هايۋاننى ئۆلۈمدىن قۇتقۇزۇپ قالالايدىغانلىقىمغا ئىشىنىمەن! بەلكىم مېنىڭ بۇ هەرىكىتىم ئاسمان ئىلاهىنى تەسىرلەندۈرۈپ، خاسىيەتلىك يامغۇر ياغدۇرۇپ ئوتنى ئۆچۈرۈپ بەرسە ئەجەپ ئەمەس، ــ دەپتۇ.

تىينىنىڭ گېپىنى ئاڭلىغان بوۋاي قاتتىق كۈلۈپ كېتىپتۇ. شۇ هامان تىينىنىڭ ئەتراپى ئاجايىپ سالقىنداپ كېتىپتۇ، گۈرۈلدەپ كۆيۈۋاتقان ئوتمۇ نەلەرگەدۇر غايىپ بولۇپتۇ. ئاسمان ئىلاهى تىينىنىڭ يارىلانغان قۇيرۇقىنى شۇنداق سىيلاپتىكەن كۆيۈپ كەتكەن ئۇچ يەر ئاجايىپ ئۆزگىرىشچان چىرايلىق ئۇچ تال سىزىق چىغا ئۆزگىرىپ قاپتۇ. مانا بۇ هىندىستاندىكى ئۇچ سىزىقلىق تىينىنىڭ كىشىنى هەيران قالدۇرىدىغان كېلىش سەۋەبى ئىكەن.

مۇلاهىزە:

ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ئادەم قىينىچىلىقتىن قورقۇپ قالمايدۇ. ئۇلار خەتەرنىڭ تەهدىتىدىن ئۆزىنى قاچۇرمايدۇ، بەلكى باتۇرلۇق بىلەن ئالغا ئىلگىرىلەپ، مەسئۇلىيىتىنى باتۇرلۇق بىلەن ئادا قىلىدۇ.

يامان ئادەتلەرنى چۈشەندۈرۈش

ئازراق بولسىمۇ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشنى بىلگەن ئادەم ئۆزىنى كۈچلۈك كۆرسىتەلەيدۇ.
— گوركى

توپ چولپىنى بىرلى كىچىكىدىنلا پۈتبولغا ھېرىسمەن بولۇپ، خېلى بۇرۇنلا ئۆزىنىڭ بۇ جەھەتتىكى باشقىلارنى بېسىپ چۈشىدىغان تالانتىنى نامايان قىلغاندى.

بىر قېتىم ئۇ ئىنتايىن كەسكىن ئېلىپ بېرىلغان مۇسابىقىگە قاتنىشىپ، ھېرىپ ھالىدىن كېتىدۇ.

دەم ئېلىش ۋاقتىدا ئۇ ھەمراھلىرىدىن تاماكا سورايدۇ. ئۇ تاماكىنى مەنۇنە يەتلىك بىلەن چېكىپ ئولتۇرۇپ، ئۆزىنى خۇددى كىنو چولپىنىدەك ھېس قىلىپ، ئۆزىدىن ئۆزى مەست بولىدۇ.

بۇلارنى كۆرۈپ تۇرغان دادىسىنىڭ قوشۇمىسى تۇرۇلىدۇ.

كەچتە دادىسى بىرلىدىن: — بۈگۈن تاماكا چەكتىڭما؟ — دەپ سورايدۇ.

— چەكتىم، — دەيدۇ بىرلى ئۆزىنىڭ خاتا قىلىپ قويغانلىقىنى ھېس قىلىپ يۈزى قىزىرىپ بېشىنى ساڭگىلىتىدۇ ۋە دادىسىنىڭ تەنبىھ بېرىشىنى كۈتۈپ تۇرىدۇ.

لېكىن بىرلىنىڭ دادىسى ئاچچىقلىنىشىنىڭ ئورنىغا مېھرىبانلىق بىلەن ئوغلىغا: — بالام، سېنىڭ توپ تېپىشتە خېلى تالانتىڭ بار، بەلكىم كەلگۈسىدە ياراملىق ئادەم بولۇپ چىقىشىڭ مۇمكىن. تولىمۇ ئەپسۇس، سەن ھېلىتىن تاماكا چەككىلى تۇرۇپسەن، بۇنداق قىلساڭ تاماكا سېنى نابۇت قىلىپ، مۇسابىقىدا ئۆزۈڭنىڭ

سەۋىيەسىنى جارى قىلدۇرالماي قالىسەن، ــ دەيدۇ.

بېرلىنىڭ بېشى چۈشۈپ كېتىدۇ. دادىسى ئۇنىڭغا يەنە سەممىي ۋە چوڭقۇر مەنىلىك قىلىپ: ــ دادا بولۇش سۈپىتىم بىلەن سېنى ياخشى ئادەم قىلىپ تەربىيەلەش مەسئۇلىيىتىم بار، شۇنداقلا ھەم يەنە سېنىڭ يامان ئادەتلىرىڭنى توسۇش مەجبۇرىيىتىممۇ بار. لېكىن ياخشى يولغا ماڭامسەن، يامان يولغا ماڭامسەن، قارار قىلىش ھوقۇقى يەنىلا ئۆزۈڭدە. سەندىن شۇنى سورىغىم كېلىۋاتىدۇ، سېنىڭ بەڭگى بولغۇڭ بارمۇ ياكى ياراملىق تەنھەرىكەتچى بولغۇڭ بارمۇ؟ بالام، ئىش ئۇقىدەك ئاسان ۋاقتىڭ بولۇپ قالدى، ئۆزۈڭ تاللىغىن! ــ دەيدۇ ۋە يانچۇقىدىن بىر تۇتام پۇلنى ئېلىپ بېرلىغا بېرىدۇ: ــ ئەگەر راستتىنلا ياراملىق تەنھەرىكەتچى بولۇشنىڭ ئورنىغا بەڭگى بولۇش خىيالىڭ بولسا، بۇ پۇللارنى ئېلىپ تاماكا ئېلىپ چەكسەڭ بولىدۇ، ــ دەيدۇ ـ دە، گېپىنى تۈگىتىپلا چىقىپ كېتىدۇ.

بېرلى دادىسىنىڭ ئارقىسىدىن خېلى ئۇزاققىچە قاراپ تۇرۇپ قالىدۇ. ئۇ دادىسىنىڭ چوڭقۇر ۋە سەممىي گېپىنى ئەستايىدىل ئويلىنىپ، ئىختىيارسىز يىغلاپ كېتىدۇ. ئۇنىڭ كۆڭلى بەكلا يېرىم بولغانلىقتىن ئۆزىنى خېلى ئۇزۇنغىچە يىغدىن توختىتالمايدۇ. بېرلى تۇيۇقسىز ئېسىگە كەلگەندەك بولۇپ، شىرە ئۇستىدىكى پۇلنى دادىسىغا قايتۇرۇپ بېرىدۇ ۋە قەتئىي نىيەت بىلەن: ــ دادا، ئەمدى ھەرگىزمۇ تاماكا چەكمەيمەن، چوقۇم ياراملىق تەنھەرىكەتچى بولۇپ چىقىمەن، ــ دەيدۇ.

ئۇنىڭدىن ئېتىبارەن بېرلى تاماكىنى قەتئىي تاشلايدۇ ۋە جاپالىق مەشىق قىلىپ، توپ تېپىش تېخنىكىسىنى ئۇزۇكسىز ئۆستۈرىدۇ. 15 يېشىدا سانتوس كەسپىي پۇتبول كوماندىسىغا، 16 يېشىدا برازىلىيە دۆلەتلىك كوماندىسىغا قوبۇل قىلىنىدۇ ۋە برازىلىيە كوماندىسىنىڭ «ئايال ئىلاھ» لوقمىسىغا مەڭگۈ ئىگە بولۇشى ئۇچۇن ئۆچمەس تۆھپە قوشىدۇ. كېيىن بېرلى داڭلىق پۇتبول چولپىنى بولۇپ، باي بولغاندىن كېيىنمۇ تاماكىغا يېقىن يولىمايدۇ.

مۇلاھىزە:

ياخشى ئادەت مۇڭپىپەقىيەتنىڭ ئىشىكىنى ئاچىدىغان ئاچقۇچ، يامان ئادەت ئادەمنى مەغلۇبىيەتكە باشلايدىغان دەرۋازا. ئوڭۇشلۇق ئۆسۈپ يېتىلىشنى ئارزۇ قىلىدىغان ئادەم چوقۇم ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، يامان ئىللەتلەرنىڭ قايمۇقتۇرىشىغا ئاڭلىق تاقابىل تۇرۇشى كېرەك.

ئون يەتتىنچى باب ئۆزگىرىشكە ماسلىشىپ، جاھانغا باشقىچە نەزەر بىلەن قارايدۇ

يارىتىش تەڭرىدىن يارلىش ئۆزىمىزدىن. جەمئىيەت دېگەن ئۇزۇكسىز ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان دۇنيا. مانا مۇشۇنداق جەمئىيەتتە ياشاۋېتىپ، مۇتەئەسسىپ بولۇۋېلىپ ئۆزگىرىشنى بىلمىسەك، ماسلىشىش جەھەتتە قىينىچىلىققا دۇچ كېلىپ تۇرلۇك پىسخىك مەسىلىلەر كېلىپ چىقىدۇ. ئىنتېر شىركىتىنىڭ قۇرغۇچىسى ئاندى گېيرىف: ئۇچۇر دەۋرىدە پەقەت ئۆزگەرمەيدىغىنى ئۆزگىرىش، دېگەن ئىكەن. شۇڭا، كۇنسايىن يېڭىلىنىۋاتقان، ئۇزۇكسىز ئۆزگىرىپ تۇرۇۋاتقان تاشقى دۇنيادا ئىدىيەيىڭىز، كۆز قارىشىڭىز ۋە ھەربىر شەكلىڭىزنى ئۇزۇكسىز ئۆزگەرتىپ، رېئال تۇرمۇشقا يېڭىچە تەپەككۇر يولى ۋە يېڭىچە ھەربىر ئارقىلىق يۇزلىنىشىڭىز كېرەك.

«ئاتام زامانىسىدىكى مەن»دىن قۇتۇلۇپ كېتىش

ئادەملەر دۇنيانى ئۆزگەرتمەكچى بولىدۇ ـ يۇ، لېكىن ئۆزىنى ئۆزگەرتىشنى خىيالىغا كەلتۈرۈپمۇ قويمايدۇ.

ـــ لېۋ تولستوي

تۇرمۇشىدىن پەقەت رازى بولمايدىغان بىر ياش پىسخىك دوختۇرىغا كۆرۈنۈپ، ئۇنىڭدىن ھازىرقى ئەھۋالىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ياردەم سورىماقچى بولۇپتۇ.

ئۇ بىر كوچىدىكى دوختۇرخانىغا كىرىپتۇ. دوختۇرخانا شۇنداق چىرايلىق بېزەلگەن بولۇپ، كۈتكۈچى سېستىرا كۆرۈنمەيتتى. نۆۋەت كۈتۈش ئۆيىدە ئىككى ئىشىك بولۇپ، بىرىگە «ئەر»، يەنە بىرىگە «ئايال» دەپ يېزىقلىق تۇراتتى.

513

ئۇ «ئەر» دېگەن خەت يېزىلغان ئىشىكتىن كىرىپتۇ، ئالدىغا بىرىگە «ئۇمىد ۋار»، يەنە بىرىگە «مۇتەئەسسىپ» دېگەن خەت يېزىلغان ئىككى ئىشىك ئۇچراپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ مۇتەئەسسىپ ئىكەنلىكىنى بىلگەچكە «مۇتەئەسسىپ» دېگەن خەت يېزىلغان ئىشىكنى ئېچىپتۇ.

ئۇ يەنە ئىككى ئىشىكى بار ئۆيگە كىرىپ قاپتۇ. ئىشىكنىڭ بىرىگە «ئۆزگىرىشكە تەۋەككۇل قىلىش»، يەنە بىرىگە «كونا ئادەتنى ساقلاپ قېلىش» دەپ يېزىقلىق ئىكەن. ئۇنىڭ ئۆزىگە تونۇشلۇق ئىشلاردىن ۋاز كېچىشكە كۆزى قىيمايدىغان ئادىتى بولغاچقا «كونا ئادەتنى ساقلاپ قېلىش» دېگەن خەت بار ئىشىكنى ئېچىپتۇ. نەتىجىدە ھېلىقى كوچىغا چىقىپ قاپتۇ.

مۇلاھىزە:

جەمئىيەت دېگەن ئۇزۇكسىز ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان دۇنيا. مانا مۇشۇنداق جەمئىيەتتە ياشاۋېتىپ، مۇتەئەسسىپ بولۇۋېلىپ ئۆزگىرىشنى بىلمەسلىك، ماسلىشىش جەھەتتە قىينىچىلىققا دۇچ كېلىپ تۇرلۇك پسىخىك مەسىلىلەر كېلىپ چىقىدۇ. شۇڭا، كۈنسايىن يېڭىلىنىۋاتقان، ئۇزۇكسىز ئۆزگىرىپ تۇرۇۋاتقان تاشقى دۇنيادا ئىدىيىگىز، كۆز قارىشىڭىز ۋە ھەرىكەت شەكلىنگىزنى ئۇزۇكسىز ئۆزگەرتىپ، رېئال تۇرمۇشقا يېڭىچە تەپەككۇر يولى ۋە يېڭىچە ھەرىكەت ئارقىلىق يۈزلىنىشىڭىز كېرەك.

ئېغىر ۋە قۇملۇق

تۇرمۇش دېمەكلىك ئۆزگەرتمەك دېمەكلىك، مۇكەممەل بولۇش دېگەنلىك ئۇزۇكسىز ئۆزگىرىپ تۇرۇش دېگەنلىك.

ـــ كونتسنوئۇس مو

ئېگىز تاغدىن ئېقىپ چۈشكەن بىر ئېغىر نۇرغۇن يېزا ـ كەنت ۋە ئورمانلىقلارنى كېسىپ ئۆتۈپ، بىر قۇملۇققا يېتىپ كەپتۇ.

ـــ مەن نۇرغۇن توسالغۇلارنى بېسىپ ئۆتۈپ بۇ يەرگە كەلدىم، بۇ قۇملۇقتىنمۇ ئۆتۈپ كېتىمەنغۇ، ـــ دەپ ئويلاپتۇ ئېغىر. ئۇ قۇملۇقتىن ئۆتۈۋېتىپ، سۈيىنىڭ قۇمغا سىڭىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ، ئۇ ئۇدا بىرنەچچە قېتىم سىناپ كۆرگەن بولسىمۇ ئەجرى بىكارغا كېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ رايى يېنىپ: ـــ تەقدىر ـ پېشانەم شۇنداق ئوخشايدۇ، قارىغاندا رىۋايەتلەردە دېيىلىدىغان ئاشۇ بېپايان دېڭىزغا بارالمايدىغان ئوخشايمەن، ـــ دەپتۇ چۈشكىنىلەشكەن هالدا ئۆز ـ ئۆزىگە.

بۇ چاغدا ئەتراپتىن ناھايىتىمۇ تۆۋەن ئاۋازدا: ـــ مەيىن شامال ئۆتەلمىسىلا، سەنمۇ ئۆتەلەيسەن، دېگەن ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ. ئەسلىدە بۇ قۇملۇقنىڭ ئاۋازى ئىكەن.

ئېغىر قايىل بولمىغان هالدا: ـــ شامال دېگەن قۇملۇقتىن ئۇچۇپ ئۆتۈپ كېتىدۇ، لېكىن مەن ئۇچالمايدىغان تۇرسام، ـــ دەپتۇ.

ـــ ئەگەر سەن ئۆزۈڭنىڭ بۇرۇنقى هالىتىنى ئۆزگەرتمىسەڭ بۇ قۇملۇقتىن مەڭگۈ ئۆتەلمەيسەن. سېنى ئاشۇ مەيىن شامالالا بۇ قۇملۇقتىن ئۆتكۈزۈپ مەنزىلىڭگە يەتكۈزۈپ قويىدۇ. پەقەت سەن هازىرقى هالىتىڭدىن ۋاز كېچىپ، ئۆزۈڭنى شامالغا سىڭدۈرسەڭلا بولىدۇ، ـــ دەپ تەكلىپ بېرىپتۇ قۇم.

بۇ تەكلىپ ئېغىرنىڭ تەسەۋۋۇرىدىن هالقىپ كەتكەن بولغاچقا: ـــ هازىرقى هالىتىمدىن ۋاز كېچىپ، شامالنىڭ قوينىدا غايىپ بولۇپ كېتەمدىم؟ ياق، ياق، ـــ

دەپتۇ ئۇ ۋە بۇنى قوبۇل قىلىشقا ئامالسىز قالىتۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇنىڭ بۇ جەھەتتە تەجرىبىسى بولمىسا، ھازىرقى ھالىتىدىن ۋاز كەچسە، ئۆزىنى ئۆزى ۋەيران قىلغانلىق بولمامدۇ؟ ــ بۇنىڭ راستلىقىغا قانداق ئىشىنىمەن، ــ دەپ سوراپتۇ ئېرىق.

ــ مەيىن شامال سۇ پارلىرىنى ئۆزىگە سىڭدۈرۈپ، قۇملۇقتىن ئۇچۇپ ئۆتىدۇ، مۇزلاپ يەرگە بارغاندا شامال سۇ پارلىرىنى قۇيۇپ بېرىپ، يامغۇر قىلىپ ياغدۇرىدۇ. ئاندىن بۇ يامغۇر سۇلىرى يەنە ئېرىق بولۇپ شەكىللىنىپ، داۋاملىق ئىلگىرىلەيدۇ، ــ دەپتۇ قۇملۇق سەۋرچانلىق بىلەن.

ــ ئۇنداقتا مەن يەنىلا بۇرۇنقى ئېرىق بولالامدىم؟

ــ يا بولىسەن، يا بولالمايسەن، ــ دەپتۇ قۇملۇق. ــ مەيلى ئېرىق بول ۋە ياكى كۆرۈنمەس پار بول، سېنىڭ ئىچكى ماھىيىتىڭ ھەرگىز ئۆزگەرمەيدۇ. سېنىڭ ئېرىق بولىمەن، ــ دەپ چىڭ تۇرۇۋېلىشىڭدىكى سەۋەبمۇ دەل ئۆزۈڭنىڭ ئىچكى ماھىيىتىڭنى پەقەتلا چۈشەنمىگەنلىكىڭدىن بولغان.

بۇ چاغدا ئېرىقنىڭ ئېسىگە ئېرىق بولۇپ شەكىللىنىشتىن بۇرۇن ئۆزىنىڭ مەيىن شامالنىڭ يارىدىمىدە ئىچكى قۇرۇقلۇقتىكى ئېگىز تاغنىڭ قاپتىلىغا كەلگەندە يامغۇرغا ئايلىنىپ يەرگە چۈشكەنلىكى ۋە ئېرىق بولۇپ شەكىللەنگەنلىكى كېلىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئېرىق غەيرەتكە كېلىپ، مەيىن شامالنىڭ قوينىدا غايىپ بولۇپ، مەيىن شامالغا ئەگىشىپ باشقا بىر ماكانغا يۇرۇپ كېتىپتۇ.

مۇلاھىزە:

ھاياتلىق تاشقىي دۇنيانىڭ ئۆزگىرىشىگە ماسلىشىش ئۈچۈن توختاۋسىز ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان جەريان. روھىي ھالىتىنى ئۇزۇكسىز تەكشۈرۈپ، پائال ئۆزگىرىپ تۇرغاندىلا ئاندىن تۇرمۇشتىكى قاتمۇقات قىينىچىلىقلار ئۈستىدىن غەلبە قىلىپ، مۇۋەپپەقىيەتكە ئۇچرىشىلىق ئېرىشكىلى بولىدۇ.

كۆكتە پەرۋاز قىلىۋاتقان كېپىنەك قۇرتى

شەيئىلەرنىڭ ھەممىسى توختىماي ھەرىكەت قىلىدۇ، تەرەققىي قىلىدۇ ۋە ئۆزگىرىپ تۇرىدۇ.

— ماركس

بىر كېپىنەك قۇرتى يۇمران يوپۇرماقنىڭ ئۈستىدە ئۆمىلەپ يۈرۈپ، ئەتراپقا قىزىقسىنىپ قاراپتۇ: ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى ھاشارەتلەرنىڭ بەزىلىرى ئۇچۇۋاتقان، بەزىلىرى سەكرەۋاتقان، يەنە بەزىلىرى ناخشا ئېيتىۋاتقان بولۇپ، ئەتراپ ئاجايىپ قىزىپ كەتكەنىدى. پەقەت ئۆزىلا بىچارىلەرچە بىر چەتتە قالغان بولۇپ، نە ئۇچۇشنى، نە يۈگۈرۈشنى بىلمەيدىكەن.

كېپىنەك قۇرتى پۈتۈن كۈچىنى يىغىپ مىدىرلىغان بولسىمۇ، ئاران ئازراقلا يۆتكىلەلەپتۇ. ئۇ بىر يوپۇرماقتىن يەنە بىر يوپۇرماققا يۆتكەلگىچە ئۆزىنى خۇددى پۈتۈن جاھاننى بىر ئايلىنىپ چىققاندەك ھېس قىلىدىكەن.

شۇنداق بولۇشىغا قارىماي كېپىنەك قۇرتى ئازراقمۇ ئۈمىدسىزلەنمەپتۇ، باشقا ھاشاراتلەرگە ھەۋەسلىنىپ قارىمۇ قالماپتۇ. ئۇنىڭغا شۇ تەرىپى ئېنىقكەنكى، ھەر قانداق ھاشاراتنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق ئىشى بولىدۇ. شۇڭا ئۆزىمۇ ئىنچىكە كۈمۈش رەڭ يىپ ئىشلەپچىقىرىپ، ئۆزى ئۇچۇن پۈختا غوزەك ئۆي تەييارلىشى كېرەك ئىكەن.

كېپىنەك قۇرتى كېچىكتۇرمەيلا بىجاندىللىق بىلەن ئىشقا كىرىشىپتۇ ۋە پۈتۈن بەدىنىنى ئىسسىق غوزا ئىچىگە سولاپتۇ.

— ئەمدى قانداق قىلىمەن؟ — دەپتۇ تاشقى دۇنيادىن ئايرىلىپ قالغان كېپىنەك قۇرتى.

— ئەمدى ئىشلار ياخشى بولۇپ كېتىدۇ. كېپىنەك قۇرتى ئۆزىگە جاۋاب بېرىدۇ.

ۋاقتان ئاۋازنى ئاڭلاپتۇ: ــ سەۋرچان بول، كېيىن بىلىپ قالىسەن.

ۋاقىت توشۇپ كېپىنەك قۇرتى ئويغىنىپتۇ. لېكىن ئەمدى ئۇ بۇرۇنقى كالانپاي كېپىنەك قۇرتى ئەمەس ئىدى، ئۇ چاققانلىق بىلەن غوزىدىن چىقىپ، ئۆزىگە بىر جۈپ يېنىك قانات چىقىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران قېلىپتۇ، ئۇنىڭ قانىتىدا رەڭگارەڭ سىزىقچىلار بار ئىكەن. ئۇ خۇشاللىقىدىن قانىتىنى شۇنداقلا پۈلاڭلىتىپتىكەن، يۇمشاق ماموقا ئوخشاش يوپۇرماقتىن كۆتۈرۈلۈپ، كەڭ ئاسماندا پەرۋاز قىلىشقا باشلاپتۇ.

مۇلاھىزە:

دۇنيادىكى بارلىق مەۋجۇداتلار ئۆزىنىڭ قانۇنىيىتى بويىچە تەرەققىي قىلىدۇ. بىزنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىمىزمۇ ھېلىھەم شۇنداق بولىدۇ. شۇڭا، بىز تەبىئەتنىڭ قانۇنىيىتىگە بويسۇنۇپ، ئۆسۈپ يېتىلىش جەريانىدىكى خىرىسنى قوبۇل قىلىپ، ئۆزىمىز قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنى قىلىپ، ھاياتىمىزدىكى تۈرلۈك سىناقلارنى سوغۇققانلىق بىلەن قوبۇل قىلساقلا، كۈنلەرنىڭ بىرىدە قانات كېرىپ پەرۋاز قىلالايمىز.

خادىم قىسقارتىش

يارىتىش تەڭرىدىن ، يارىلىش ئۆزىمىزدىن.

— دروۋېن

شياۋ لىن بىلەن شياۋ بەي ئوخشاش بىر ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، مەلۇم بىر شىركەتكە تەڭلا كاتىپ بولۇپ كىردى. ئۇ ۋاقىتلاردا كومپيۈتېر ئىشلىتىدىغانلار يوق دېيەرلىك ئىدى. ئۇلار ئىشقا چۈشكەن شىركەتتە بىرلا كومپيۈتېر بولۇپ، شياۋ لىن كومپيۈتېرغا ئانچە قىزىقىپ كەتمىدى، ئۇ: خەتنى چىرايلىق يازسام، ھۆججەت ـ ئالاقىلارنى جايىدا پۈتتۈرسەملا بولدى، ــ دەپ ئويلىدى. لېكىن شياۋ بەي كومپيۈتېرنىڭ كەلگۈسىدە چوقۇم خىزمەتتىكى مۇھىم قورال بولۇپ قالىدىغانلىقىنى، كومپيۈتېر ئىشلىتىشنى بىلمۇئالسا بىر تۈرلۈك تېخنىكىنى ئارتۇق ئىگىلىگەنلىك بولىدىغانلىقىنى تونۇپ يېتىپ، كومپيۈتېرغا ئائىت كىتابلارنى سېتىۋېلىپ، ئۆزلۈكىدىن كومپيۈتېر ئۆگەندى. ئۇ خېلى ئۇزۇن ۋاقىت ھەپىلىشىپ يۈرۈپ ئاخىرى كومپيۈتېرنى ئىشلىتەلەيدىغان بولدى.

ھەش ـ پەش دېگۈچە ئۇلارنىڭ بۇ شىركەتتە ئىشلەۋاتقىنىغىمۇ ئۇچ يىل بولۇپ قالدى. «رىقابەتلىشىپ ئىش ئورنىغا چىقىش» شامىلى بۇ شىركەتكىمۇ يېتىپ كەلدى. شىركەت ئورگانلارنى ئىخچاملاشقا باشلىدى. شياۋ لىن بىلەن شياۋ بەينىڭ بىرسىلا قېلىشى كېرەك ئىدى. شياۋ لىن ئۆزىنىڭ قالىدىغانلىقىغا شۈبھىسىز ئىشىنەتتى. چۈنكى، مەيلى قايسى جەھەتتىن بولسۇن ئۇ ئۆزىنى شياۋ بەيدىن ئۈستۈن تۇرىمەن، ــ دەپ ئويلايتتى. لېكىن ئىش ئويلىمىغان يەردىن چىقىپ شىركەت شياۋ بەينى ئېلىپ قېلىپ، شياۋ لىننى ئىشتىن بوشىتىۋەتتى. بۇنىڭغا قايىل بولمىغان شياۋ لىن شىركەت رەھبەرلىرىنى ئىزدەپ باردى. شىركەت رەھبىرىنىڭ ئاشۇ بىر ئېغىز گېپىلا شياۋ لىننى جىم قىلىپ قويدى.

ــ ناۋادا سىزمۇ كومپيۇتېر ئىشلىتىشنى بىلگەن بولسىڭىز، سىزنى ئېلىپ قالغان بولاتتۇق.

مۇلاھىزە:

نۆۋەتتە جەمئىيەت ئۇچقاندەك تەرەققي قىلىۋاتىدۇ. جەمئىيەتنىڭ كەلگۈسى تەرەققىياتىغا ماسلىشىش ئۈچۈن ئۆزگىرىشكە ماسلىشىشقا ھەر زامان تەييار تۇرۇپ، ئىقتىدارىمىزنى تىرىشىپ ئۆستۈرۈشىمىز، ئىدىيىمىزنى ئۇزۇكسىز يېڭىلىشىمىز لازىم. شۇندىلا جەمئىيەت تەرىپىدىن شاللىۋېتىلمەيمىز.

مەڭگۈ ئۆزگەرمەيدىغىنى ئۆزگىرىش

ئۇچۇر دەۋرىدە بىردىن ئۆزگەرمەيدىغىنى دەل شۇ ئۆزگىرىش.

— گروف

فۇنى 18 يېشىدا ئوقۇش ئۈچۈن ئۆزى يالغۇز كانادىغا كەلگىنىدە ئىنگلىزچىنى پەقەتلا بىلمەيتتى. ئۇ چېگرادىن ئۆتىدىغاندا تاموژنا خادىمى ئۇنىڭ يۈك ـ تاقىلىرى ئىچىدە نېمە بارلىقىنى سورىغاندا، ئۇ ھېچ نېمىنى ئۇقالماي گېپىنى چۈشەندۈرەلمىگەنىدى. تاموژنا خادىمى جىددىيلىشىپ، ئۇنىڭ يۈك ـ تاقىنى ھەر خىل ئىلغار تەكشۈرۈش ئۈسكۈنىلىرى ئارقىلىق تەپسىلىي تەكشۈرگەنىدى. شۇنداق قىلىپ، ئۇ ئۆزى يالغۇز كانادا تۇپرىقىغا قەدەم بېسىپ، ئىنگلىز تىلى ئۆگەنگەچ تورونتو ئۇنىۋېرسىتېتىدا كومپيۈتېر ئۆگىنىدۇ. ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئېرى بىلەن بىللە كالگارىگە كۆچۈپ بېرىپ شۇ يەردە ئولتۇراقلىشىدۇ.

ئۇ چاغدا كالگارى كىچىك شەھەر بولۇپ، ئىقتىسادىمۇ ئانچە ياخشى ئەمەس ئىدى. فۇنى ناھايىتى تەستە بىر شەخسىي شىركەتتە پىروگراممىا تۈزگۈچى بولۇپ ئىشلەيدىغان ئىشنى تاپىدۇ، ئاردىدىن يېرىم يىل ئۆتۈپ ئۇ غوجايىنىنى ئىزدەپ بېرىپ، غوجايىنىنىڭ ئاللىقاچان قېچىپ كەتكەنلىكىنى ئۇقىدۇ. ئۇ بىرنەچچە ئايدىن بۇيان بىكارغا ئىشلىگەن بولۇپ بىر تىيىنمۇ ھەق ئالالمايدۇ.

تۇنجى قېتىم تېپىپ ئىشلىگەن ئىشىدىن ھەق ئالالمىغان فۇنى بىر شىركەتنىڭ كومپيۈتېر بۆلۈمىدە پىروگراممىا تۈزەش ئىشىنى قىلىدۇ، كېيىن ئۇ بىرنەچچە شىركەتكە ئىشلەيدۇ. كۆپ يىللىق تىرىشىش ۋە توپلىغان تەجرىبىسى ئارقىلىق ئاخىرى بىل شىركىتى كانادا شۆبىسىنىڭ مۇئاۋىن باش دېرىكتورى بولىدۇ. لېكىن بىل شىركىتىنىڭ يېرىم ئاي ئىلگىرى ئېلىپ بارغان ئاپپاراتلارنى قايتا تەشكىللەش ئىشىدا بۇ شىركەتتە ئون نەچچە يىل ئىشلىگەن فۇنى قالغان 20 نەچچە مۇئا-

ۋىن باش دىرېكتورلار بىلەن بىللە ئىشتىن بوشىتىلىدۇ. لېكىن ئۇ سوغۇققانلىق بىلەن بۇنى ئۆزىنىڭ كەسپىي ھاياتىدىكى بىر قېتىملىق غايەت زور بۇرۇلۇش، دەپ چۈشىنىدۇ. ئۇ كۈلۈپ تۇرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ــ ئاخىرى ئارام ئالىدىغان كۈنلىرىمۇ كېلىپتۇ، مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۆزۈمنى ئوڭشۇۋالاي، ــ دەيدۇ. ئۇنىڭ بۇ-نىڭدىن كېيىن نېمە ئىش قىلماقچى بولغانلىقىنى سورىغانلارغا بۇ قېتىمقى ئۆزگە-رىشنى يېڭى بىر پۇرسەت ۋە خىرىس دەپ چۈشىنىپ، ئۆزى ھەقىقىي ياخشى كۆر-ىدىغان ئىشلارنى قىلىدىغانلىقىنى ئېيتىدۇ.

ئادەتتىكى كىشىلەرنىڭ نەزىرىدە مۇۋەپپەقىيەت قازانغان ئايال، ــ دەپ قارالغان فۇنى ئىنگلىز تىلىنى بىر ئېغىزمۇ بىلمەيدىغان ئوقۇغۇچىدىن كانادا بويىچە ھەم-مىدىن چوڭ خەۋەرلىشىش شىركىتىنىڭ مۇئاۋىن باش دىرېكتورى بولغان تۇرۇق-لۇقمۇ، ھازىرقى نۇرغۇن ياشلىرىمىزغا ئوخشاش يېڭىباشتىن كەسىپ تاللاشقا دۇچ كەلگەن. بۇنىڭدىن بىز ئاز ـ تولا بىر نەرسىنى ھېس قىلىمىزمۇ قانداق؟

مۇلاھىزە:

ھازىرقى جەمئىيەتتە بىردىنبىر ئۆزگەرمەيدىغىنى دەل ئۆزگىرىش. تۇرمۇشتا قىيىنچىلىق ۋە ئۆزگىرىشكە دۇچ كەلگەندە ئۆزىمىزنىڭ پىسخىك ھالىتىمىزنى تەڭشەپ، تۇرمۇشتىكى ئۆز-گىرىشكە ئىجابىي پوزىتسىيە تۇتۇشىمىز كېرەك.

كۆزئەينەك

ئەنئەنگە ئېسىلۈۋېلىپ كۈتۈپ تۇرىدىغان ئادەم باشقىلارنىڭ چاقچاقلىقىدىن ھەيران بولۇشقا ئەڭ ماھىر ئادەمدۇر.

ـــ شېكسپىر

بىر كۈنى بىر ياش كۆزئەينەك دۇككىنىغا كىرىپ، پىرىكازچىكتىن:ـــ ئەينىكىگە لارنى تاقىسىلا كىتاب ئوقۇغىلى بولامدۇ؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

پىرىكازچىك ياشنىڭ سوئالىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈپ ئۇنىڭغا ياخشى كۆزئەينەكـ تىن بىرنى سەپلەپ بېرىپتۇ. ياش كۆزئەينەكنى تا ـ بىر پارچە گېزىتنى ئېلىپ بىر ھازا قارىغاندىن كېيىن غەزەپلەنگەن ھالدا پىرىكازچىكقا ۋارقىراپتۇ:ـــ سەن نېـ مىشقا مېنى ئالدايسەن؟ ئەينىكىنىڭنى تاقاپمۇ يەنىلا بىرمۇ خەتنى ئوقۇيالمىدىمغۇ! ئەسلىدە بۇ ياش ساۋاتسىز ئىكەن.

مۇلاھىزە:

ئۆزگىرىش ھاسىل قىلىش ئۈچۈن تاشقي قىياپەتتە ئۆزگىرىش ھاسىل قىلماي ئىشنى ساپايىمزنى ئۆزگەرتىشتىن باشلىشىمىز لازىم. ئېلىپنىڭ سۈنئىنىمۇ بىلمەيدىغان ئادەم دۇنيـا دىكى ئەڭ ياخشى كۆزئەينەكنى تاقىغان بىلەنمۇ ھەرگىزمۇ بىلىملىك ۋە قابىلىيەتلىك بولالمايدۇ.

ئىشىك

تەبىيار نەرسىنى تەكرارلىماق ئاسان، لېكىن ئەڭ كىچىك ئىجادىيەتمۇ خېلى تەسكە توختايدۇ.

— ۋاڭ چاۋۋېن

بىركۈنى بىر ياش مەكتەپتىن چىقىپ يولدا كېتىۋېتىپ، ھۈپپىدە ئېچىلغان گۈل بىلەن تولغان بىر ھويلىغا كۆزى چۈشۈپتۇ ۋە گۈلگە سۇ قۇيۇۋاتقان بوۋايدىن ھويلىغا كىرىپ گۈللەرنى كۆرۈپ بېقىشقا بولىدىغان ـ بولمايدىغانلىقىنى سوراپتۇ. بوۋاي ماقۇل بولۇپ، ئىشىك بار يەرنى كۆرسىتىپ قويۇپتۇ.

ياش ئىشىكنىڭ يېنىغا كېلىپ ئىشكىنى ئىتتىرىپتۇ، لېكىن ئىشىك ئېچىلماپتۇ، كۈچەپ ئىتتىرىپتۇ، يەنە ئېچىلماپتۇ. بۇنىڭدىن غەلىتىلىك ھېس قىلغان ياش ھەدەپ ئىتتىرىۋېرىپتۇ. لېكىن ئىشىك پەقەتلا ئېچىلماپتۇ. ئىشىك تاقامۇ ـ يە؟ ياش بايىقى يەرگە كېلىپ بوۋايدىن:

— بوۋا، ئىشىك ئىچىدىن تاقاق ئوخشىمامدۇ؟ شۇنچە ئىتتىرىپمۇ پەقەت ئاچالمىدىمغۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

— ئىتتىرىپ؟ گۈلگە سۇ قۇيۇۋاتقان بوۋاي دەسلەپ داڭقېتىپ تۇرۇپ قاپتۇ، ئاندىن كۈلۈپ كېتىپتۇ: — يىگىت، بەزىدە ئىشىكنى ئىتتىرىپ ئەمەس، تارتىپ ئاچقۇلۇق، — دەپتۇ.

ياش ئىشىكنىڭ يېنىغا يەنە كېلىپتۇ ۋە تۇنۇقۇچنى تۇتۇپ شۇنداقلا تارتقانىكەن ئىشىك ئېچىلىپتۇ.

مۇلاھىزە:

مۇۋەپپەقىيەت قازانغان ئادەمگە باھا بېرىشتە ئۇنىڭ قانچىلىك ئىجتىھاتچان ۋە تىرىشچان ئىكەنلىكىگە قارىماستىن، بەلكى ئۇنىڭ مەسلىنى تېز ھەل قىلىشنىڭ ئاسان ئۇسۇلىنى تېزدىن تاپالىغان ـ تاپالمىغانلىقىغا قاراش كېرەك.

تاغنى چاقىرىش

تالانت ئىگىسى ئادەتتىكى ئادەملەرنىڭ تەپەككۇر يولىنى ھەرگىز تۇتمايدۇ.

— ستېندال

بىر داڭلىق ئىقتىساد پەنلىرى پروفېسسورى بولۇپ، ئۇنىڭ قولىدا ئوقۇغانلىكى ئوقۇغۇچىلار ئاساسىي جەھەتتىن ئوقۇش نومۇرى ئالالمايدىكەن. بۇنىڭدىكى سەۋەب، بۇ پروفېسسور ئادەتتە بەكلا ئېغىر ـ بېسىق بولۇپ، دەرسنى قاتمال ئۆتىدىكەن، بەرگەن تاپشۇرۇقلىرى ھەم جىق ھەم تەس ئىكەن. شۇڭا ئوقۇغۇچىلار ئۇنىڭ دەرسىدىن قاچمىغان تەقدىردىمۇ بىر ئامالالارنى قىلىپ سائەت توشقۇزىدىكەن، تۆۋەن نومۇر ئېلىشقا رازىكەنكى، ئۇنىڭ بىلەن ئالاقە قىلىشنى خالىمايدىكەن. لېكىن بۇ پروفېسسور مەملىكەت بويىچە ئالدىنقى قاتاردا تۇرىدىغان ئىقتىسادشۇناس بولۇپ، ساناقلىق مالىيە ـ ئىقتىساد ئىختىساسلىقلىرىنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ پەخىرلىنىدىغان ئوقۇغۇچىلىرى ئىكەن. ئىقتىساد پەنلىرىدە بىرەر نەتىجە قازىنىمەن دەيدىغان ئادەم چوقۇم مۇشۇ پروفېسسورنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈشى كېرەك ئىكەن.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە كىشىلەر بىر ئوقۇغۇچىنىڭ بۇ پروفېسسورنىڭ كەينىدىن سۆكىدىشىپلا يۈرگىنىنى كۆرۈپتۇ. ئۇ ئىككىسى چاقچاقلىشىپ قىزغىن پاراڭلىشىدىكەن. باشقىلار بۇ ئوقۇغۇچىغا: — نېمىشقا ئاشۇ مۇتەئەسسىپ پروفېسسورنىڭ قولتۇقىغا كىرىۋېلىپ تەخسىكەشلىك قىلىسەن؟ ۋىجدانىڭ بىلەن ياشىساڭ بولىمىدۇ! — دەپتۇ. ھېلىقى ئوقۇغۇچى مۇنداق دەپ جاۋاب بېرىپتۇ: — سىلەر مۇھەممەد ئىسىملىك تاغنى چاقىرغانلىقى ھەققىدىكى ھېكايىنى ئاڭلىغانمۇ؟ مۇھەممەد خەلقە: تاغنى چاقىرىپ ئالدىمغا ئېلىپ كېلىمەن، — دەپ جاكارلاپتۇ. لېكىن ئۇ ئۇدا ئۈچ قېتىم چاقىرغان بولسىمۇ، تاغ ئورنىدىن مىدىرلاپ قويايمۇ دېمەپتۇ؛ شۇنىڭ بىلەن مۇھەممەد: تاغ كەلمىسە ئۆزۈم باراي، — دەپتۇ! بۇ پروفېسسورنى ئاشۇ تاغ دېسەك،

مەن ئاشۇ مۇھەممەد. پىروفېسسور مېنىڭ ئۆگىنىش ئۇسۇلۇمنى قوبۇل قىلمىغانىكەن، ئۇ ھالدا مەن پىروفېسسورنىڭ دەرس ئۆتۈش ئۇسۇلىغا كۆنۈشۈم كېرەك. ئىشقىلىپ مېنىڭ مەقسىتىم ئىقتىساد دەرسىنى ياخشى ئۆگىنىش. گۆھەر بار تاغدىن گۆھەر ئالمەن دېگەن ئادەم، گۆھەر بار تاغ يېنىمىزغا كەلمىسە گۆھەرنى ئېلىش ئۇچۇن تاغقا ئۆزىمىز بېرىشىمىز كېرەكتە!

بۇ ئوقۇغۇچى دەرۋەقە قالغان ساۋاقداشلىرىنى بېسىپ چۈشۈپ، ئوقۇش پۈتتۈرۈپ بىرنەچچە يىلدىن كېيىنلا پۈل مۇئامىلە سېپىدىكى داڭلىق شەخسكە ئايلىنىپ تۇ، ئۇنىڭ ساۋاقداشلىرى بولسا يەنىلا شۇ «تاغ چاقىرىش» باسقۇچىدا توختاپ قاپتۇ.

مۇلاھىزە:

تاشقىي مۇھىت كۆڭلۈمدىكىدەك ئەمەس، ــ دەپ ئاغرىنىپ يۈرگەندىن كۆرە، يەنىلا ئۆزىمىزنى تەڭشەپ تاشقىي مۇھىتقا ماسلاشقىنىمىز تۈزۈك. تاشقى شارائىتنى ئۆزگەرتەلمىگەندىن كېيىن ئۆزىڭىزدە ئاز ــ تولا ئۆزگىرىش ھاسىل قىلىپ بېقىڭ، قېنى نەتىجە قانداق بولىدىكىن!

رەسىم قوراشتۇرۇش

سىزنىڭلا توغرا بولسا، پۈتكۈل ئالەمدىكىلەرنىڭ توغرا بولىدۇ.

ـــ ناپولېئون خىل

بىركۈنى سەھەردە بىر پوپ ئۆيىدە ئەتىسى سۆزلىنىدىغان تەرغىبات سۆزىنى تەييارلاۋاتسا ئوغلى جون بىكارچىلىقتا ئىچى پۇشۇپ توختىماي يىغلىغىلى تۇرۇپتۇ. پوپ بىر كونا ژۇرنالنى ئېچىپ، ئىچىدىكى ھەر خىل رەڭ بېرىلگەن دۇنيا خەرىتىسىنى كۆرۈپتۇ ـ دە، بىر ۋەراقىنى يىرتىپ ئۇنى ئۇششاق پارچىلاپ يەرگە تاشلاپتۇ ۋە:

ـــ جون، بۇلارنى قوراشتۇرۇپ چىقسالا، ساڭا بىر تال شاكىلات بېرىمەن، ـــ دەپتۇ.

528

پوپ ئوغلىنى بۇنداق بىلەن خېلى ئۇزۇن ھەپىلىشىدۇ، ـــ دەپ ئويلاپ، خاتىرجەم ھالدا تەرغىبات سۆزىنى تەييارلاشقا باشلاپتۇ. ئويلىمىغان يەردىن ئون مىنۇت ئۆتە ـ ئۆتمەيلا ئوغلى ئۇنىڭ كۇتۇپخانىسىنىڭ ئىشىكىنى چېكىپ، خەرىتىنى قوراشتۇرۇپ بولغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. پوپ ئوغلىنىڭ بۇنداق تېز قوراشتۇرۇپ بولغانلىقىدىن قاتتىق ھەيران بولۇپ قارىغۇدەك بولسا، ھەربىر پارچە قەغەز ئۆز ئورنىنى تاپقان بولۇپ، پۈتۈن خەرىتە ئەسلى ھالىتىگە كەلتۈرۈلگەن ئىكەن.

ـــ جون، قانداق قىلىپ بۇنداق تېز قوراشتۇرۇپ بولدۇڭ؟ ـــ دەپ سوراپتۇ پوپ.

ـــ ھە! ـــ دەپتۇ جون، ـــ بۇ ئاسانغۇ! قارىسام خەرىتىنىڭ ئارقىسىدا ئادەمنىڭ سۈرىتى بار ئىكەن، مەن ئاۋۋال يەرگە بىر ۋەراق قەغەزنى قويۇپ ئادەمنىڭ سۈرىتىنى

نى قوراشتۇردۇم، ئاندىن ئۇنىڭ ئۇستىگە يەنە بىر ۋەراق قەغەزنى قويۇپ دۇم كۆمـ
تۇردۇم، شۇنىڭ بىلەن خەرىتە پۈتتى. مەن، ئادەمنىڭ سۈرىتىنى توغرا قوراشتۇرسا-
ملا خەرىتە چوقۇم توغرا قوراشتۇرىلىدۇ، ــ دەپ ئويلىدىم.

مۇلاھىزە:

ناپولېئون خىلىنىڭ، سىزنىڭلا توغرا بولسا، پۈتكۈل ئالەمدىكىلەرنىڭ توغرابولىدۇ، دەيـ
دىغان مەشھۇر بىر سۆزى بار. مەسىلىگە باشقىچە پىكىر ۋە نەزەردە قارىساق ئىش ئاسانلا يـۈ-
رۈشۈپ كېتىدۇ.

ئۆزگىچە مەنزىرە

ئوخشاش بىر دېرىزىدىن سىرتقا قارىغاندا، بەزىلەرنىڭ كۆزىگە يۇلتۇز كۆرۈنسە، بەزىلەرنىڭ كۆزىگە پاتقاق كۆرىنىدۇ.

— كارنېگې

بىر قېتىملىق يەر تەۋرەشتە يوغان بىر تاش گۆمۈرۈلۈپ چۈشۈپ تاغ باغرىدىكى كىچىك كەنتنىڭ سىرتقا تۇتىشىدىغان يولىنى توسۇۋاپتۇ.

كىشىلەر يولنى توسۇۋالغان بۇ تاشنى ئامال قىلىپ يۆتكىۋەتمەكچى بولۇشۇپتۇ. لېكىن تاش بەك ئېغىر بولغاچقا، نەچچە ئون ئەركەك شۇنچە كۈچەپ ئازراقمۇ مىدىرلىتالماپتۇ.

بىركۈنى بىر داۋجياۋ راھىبى جاھان كېزىپ يۈرۈپ بۇ يەرگە كېلىپ قاپتۇ. كىشىلەر ئۇنىڭدىن ئۇ تاشنى يۆتكەشنىڭ ئامالىنى سوراپتۇ. راھىب تاشنى كۆرۈپ بېشىنى چايقاپ زۇۋان سۈرمەپتۇ. كىشىلەر ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا تارقىشىپتۇ.

ئەتىسى ئەتىگەندە كىشىلەر تاشقا ئۇيۇلغان «كەنت گۆھىرى» دېگەن خەت بىلەن «ھېچنېمىگە تاقاشمايدۇ» دېگەن خەتنى كۆرۈشۈپتۇ.

خەتلەر بەك چىرايلىق ئۇيۇلغان بولۇپ، بىر قاراشتىلا ئاجايىپ بىر كۈچ-قۇۋۋەت گەۋدىلىنىپ تۇرىدىكەن. خەتلەر تاش بىلەن بىرلىشىپ ئادەمگە ئاجايىپ بىر خىل زوق ئاتا قىلىدىكەن.

بارا-بارا كىشىلەر تاشنى يۆتكەۋېتىشنى ئويلىمايدىغان بولۇپتۇ. تاشمۇ كەنت ئېغىزىدا قەددىنى كۆتۈرۈپ تۇرۇۋېرىپتۇ ۋە ئەتراپىدىكى گۈللەر بىلەن بىرلىشىپ ئاجايىپ بىر گۈزەل مەنزىرىنى شەكىللەندۈرۈپتۇ.

مۇلاھىزە:

جاھاندا ئۆزگەرمەيدىغان نۇرغۇن يوق. مەسىلىگە باشقىچە نەزەردە قارىسىڭىزلا تۇرمۇشنىڭ مەنزىرىسىگە ئايلىنىدۇ.

بىر دوللار قەرز ئالغان يەھۇدىي باي

مۇۋەپپەقىيەت قازانغاندىن كېيىن ئۆزىگىز بىسىپ بولغان مۇۋەپپەقىيەتنىڭ كونا يولىدا دەلدەڭشىپ يۈرمەي، يېڭى مۇساپىنى بويلاپ داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلەڭ.

— جونسۇن D روككېفېللېر

بىر يەھۇدىي سودىگەر بانكىنىڭ تىجارەت زالىغا كىرىپ كەپتۇ.

— ئەپەندىم ئىش بېجىرەمسىز؟ بانكا خادىمى گەپ سورىغاچ، ئۇچىسىغا ئېسىل كىيىم، پۇتىغا پارقىراپ تۇرغان ئاياغ كىيگەن، قولىغا قىممەت باھالىق رولېكس ماركىلىق سائەت تاقىغان، گالىستۇكىغا ئالتۇندىن ھەل بېرىلگەن قىسقۇچ قىسىۋالغان بۇ ئادەمنىڭ ئۇستى ـ بېشىغا كۆز يۈگۈرەتتى.

— پۇل قەرز ئالاي دېگەن.

— نەچچە پۇل قەرز ئالاتتىڭىز؟

— بىر دوللار

— بىر دوللار؟

— شۇنداق، ئالغىلى بولامۇ؟

— ئەلۋەتتە بولىدۇ، كېپىللىك يېتەرلىك بولسىلا بۇنىڭدىن جىق ئالسىڭىزمۇ بولىۋېرىدۇ.

— ئۇنداقتا ياخشى، قاراپ بېقىڭ، ماۋۇ كېپىللىك بولامدىكەن؟

يەھۇدىي سودىگەر گەپ قىلغاچ خۇرۇم سومكىسىدىن بىر تۇتام پاي چېكى، زايۇم دېگەندەك نەرسىلەرنى ئېلىپ دىرېكتورنىڭ ئۇستىلىگە قويدى.

— بۇلار يېتەرلىكتۇ؟ بۇلارنىڭ ئومۇمىي قىممىتى بىر مىليون دولار

— ئەلۋەتتە يېتەرلىك. بىراق، سىز راستىنلا بىر دوللار قەرز ئالامسىز؟

— شۇنداق. يەھۇدىي سودىگەر بىر دوللار قەرز ئالدى.

— يىللىق ئۆسۈمى 6%. سىز مۇشۇ 6% بويىچە ئۆسۈم تۆلەپ بىر يىلدىن كېيىن قەرزنى قايتۇرسىڭىزلا، بۇ پاي چېكى ۋە زايۇملىرىڭىزنى قايتۇرۇپ بېرىمىز.

— رەھمەت.

يەھۇدىي سودىگەر سۆزىنى تۈگىتىپ بانكىدىن چىقىپ كېتىشكە تەمشەلدى.

بىر چەتتە سوغۇق قاراپ تۇرغان قەرز بۆلۈمىنىڭ دىرېكتورى بىر مىليون دوللارلىق مۇلكى بار ئادەمنىڭ نېمە ئۈچۈن بانكىدىن بىر دوللار قەرز ئالىدىغانلىقىنى پەقەت چۈشىنەلمەي، يەھۇدىي سودىگەردىن ئىشىنىڭ سەۋەبىنى سورىدى:

— مەن سىزنىڭ بىر مىليون دوللار پۇلىڭىز تۇرۇپ، نېمىشقا بىر دوللارلا قەرز ئالىدىغانلىقىڭىزنىڭ تېگىگە پەقەت يېتەلمىدىم. ئەگەر سىز ئوچ، تۆت يۈز مىڭ دوللار قەرز ئالغان بولسىڭىز بەلكىم تولىمۇ خۇشال بولغان بولاتتۇق...

— مېنىڭ غېمىمنى يېمىسىڭىزمۇ بولىدۇ. بانكاڭلارغا كېلىشتىن بۇرۇن بىرنەچچە خەزىنىدىن سۈرۈشتە قىلىپ كۆردۈم، ئۇلارنىڭ بىخەتەرلىك ساندۇقىنىڭ ئىجارىسى بەك قىممەت ئىكەن. شۇڭا مەن بۇ پاي چېكى بىلەن زايۇمنى بانكاڭلارغا ساقلاشقا بېرىشنى لايىق كۆردۈم. بۇنىڭ ئىجارە ھەققى بەكلا ئەرزان بولۇپ، يىللىقى ئارانلا ئالتە تىيىن ئىكەن.

مۇلاھىزە:

ئىش قىلغاندا كاللىنى ئىشلىتىش كېرەك. بەزىدە جانلىق پىكىر يۈرگۈزسەكلا ياخشى ئامال تېپىلىپ، زور نەتىجىگە ئېرىشىمىز.

ئېشەكنىڭ يەكۈنى

نامراتلىق ئادەمنى ئۆزگەرتىدۇ، ئادەم ئۆزگەرسىلا ئىشلار يۈرۈشۈپ كېتىدۇ، ئىش يۈرۈشسىلا ئۇزۇنغىچە داۋاملاشتۇرغىلى بولىدۇ.

—— «پالنامە»

يولدا دۇمبىسىگە ئېغىر تۇز ئارتىلغان بىر ئېشەك كېتىۋاتاتتى. يازنىڭ ئىسسىق ئاپتىپى ئۇنى ھەم ھاردۇرۇپ ھەم تەرلىتىۋەتكەن ئىدى. تۇيۇقسىز ئۇنىڭ كۆزى بىر ئېرىقتا چۈشىدۇ. ئۇ ئۇسسۇزلۇقىنى قاندۇرۇپ پۇت ـ قولىغا خېلىلا جان كىرىپ قالىدۇ. ئېشەك سۇدىن ئۆتمەكچى بولۇپ سۇغا كىرىدۇ. سۇنىڭ سۇزۇكلىكىدىن تېگى كۆرۈنۈپ تۇراتتى، بىرنەچچە تال بېلىق سۇدا ئۇزۇپ ئويناۋاتاتتى، ھەر خىل شەكىلدىكى شېغىل تاشلارمۇ ئىنتايىن ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئېشەك بۇ گۈزەل مەنزىرىگە مەھلىيا بولۇپ كېتىپ، ئېھتىياتسىزلىقتىن سۇغا يېقىلىپ كېتىپتۇ، تەلىيىگە سۇ ئانچە چوڭقۇر بولمىغاچقا دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپتۇ. ئاجايىپ ئىش! ئۇ ئۆشنىسىدىكى يۈكنىڭ خېلىلا يېنىكلەپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىپتۇ، مېڭىشمۇ خېلى ئاسانلىشىپتۇ.

ئېشەك خۇشال بولغان ھالدا شۇنداق خۇلاسىگە كەپتۇ: —— قارىغاندا شۇنى ئېسىمدە تۇتۇۋالسام بولغۇدەك، سۇغا يېقىلسامىلا ئۆشنەمدىكى يۈك جىق يېنىكلىشىپ قالىدىكەن.

ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەي يەنە يۈك توشۇشقا توغرا كەپتۇ. بۇ قېتىم ئۇنىڭ تۇشۇيدىغىنى پاختا ئىكەن. يەنە ھېلىقى ئېرىقتىن ئۆتۈشكە توغرا كېپتۇ. ئالدىنقى قېتىمقى ئىش ئېشەكنىڭ ئېسىدە بولغاچقا، ئۇ خۇشال بولۇپ: —— ئۆشنەمدىكى پاختا ئېغىر بولمىغان بىلەن يول يىراق، يۈكنىڭ يېنىك بولغىنى ياخشى ئەمەسمۇ؟ دېگەنلەرنى ئويلاپ، بىرنەچچە يۈتۈم سۇ ئىچىپ، ئېرىقنىڭ ئوتتۇرىسىغا قاراپ مېڭىپ

تۇ ۋە ئېرىقنىڭ ئوتتۇرىسىغا كېلىپلا قەستەن تېيىلغان بولۇپ سۇغا يىقىلىپتۇ. ئېشەك ئورنىدىن تۇرۇشقا پەقەت ئالدىرىماپتۇ، ئۇ ئالدىرىماي ئورنىدىن تۇرۇپتۇ. ــ ئاللا كارامەت! نېمە ئىش بۇ؟ ئۆشنەمدەكى پاختا نېمانداق ئېغىرلاپ كەتكەندۇ؟ ئۇنىڭ ئېغىرلىقى ئۆتكەن قېتىمقى تۇزدىن نەچچە ھەسسە ئېشىپ كەتتىغۇ ئەمدى!

مۇلاھىزە:

جاھاندا ئۆزگەرمەيدىغان ئىش يوق، دۇنيانىڭ ھەممە يېرىگە توغرا كېلىدىغان ھەقىقەت مۇ يوق. بىر قېتىملىق تاسادىپىي بولۇپ قالغان مۇۋەپپەقىيەت تەجرىبىسىنى بىر ئۆمۈر ئەمەل قىلىدىغان ئۇلۇغ قىلۇۋېلىشقا بولمايدۇ. شەيئىلەرگە ئۆزگىرىشچان تەرەققىيات نەزىرىدە قاراپ، كونكرېت مەسىلىنى كونكرېت تەھلىل قىلىش كېرەك.

ئۆزگەرمەيدىغان ھېچنېمە يوق

ۋاقىت ھەممىنى ئۆنتۈلدۈرىدۇ، ئۆزۈنغا سوزۇلغان يىل ـ ئايلار نام ـ شەرىپىگىز، تاشقي قىياپىتىگىز، مىجەزىگىز ۋە تەقدىرىگىزنىڭ ھەممىسىنى ئۆزگەرتىۋېتىدۇ.

ـــ ئەپلاتۇن

بىركۈنى جېننى نەرسە ـ كېرەكلىرىنى رەتلەۋېتىپ، قولىغا بۇرۇن يازغان بىر-قانچە كۈندىلىك خاتىرە دەپتەر چىقىپ قالىدۇ.

خاتىرە دەپتەرلەرنىڭ قەغىزى سارغىيىپ كەتكەن بولۇپ، خاتىرىدىكى خەتلەر-دىن گۈدەكلىك چىقىپ تۇرتتى. ئۇ بىر خاتىرىنى ئېلىپ ئوقۇشقا باشلىدى:

ـــ بۈگۈن ئوقۇتقۇچى مەۋسۇملۇك ئىمتىھان نەتىجىسىنى ئېلان قىلدى، ئۆز-زۇمنىڭ بەشىنچى بولۇپ قېلىشىمنى خىيالىمغا كەلتۈرۈپمۇ باقمىغان ئىكەنمەن، بۇ مېنىڭ ئوقۇشقا كىرگەندىن بۇيان تۇنجى قېتىم بىرىنچىلىكنى قولدىن بېرىپ قويۇشۇم ئىدى. كۆڭلۈم بۇزۇلۇپ يىغلىۋەتتىم، كەچلىك تاماق گېلىمدىن ئۆتمىدى، ئۆزۈمنى جازالىماقچى بولدۇم. بۇ كۈن مەكتەپ ئېسىمدىن چىقمايدۇ، چۈنكى بۇ ھاياتىمدىكى ئەڭ زور مەغلۇبىيەت ۋە ئازاب.

جېننى بۇلارنى ئوقۇۋېتىپ ئىختىيارسىز كۈلۈپ كەتتى، ئۇ ئىشلار ئۇنىڭ ئېسىدىن ئاللىقاچان كۆتۈرۈلۈپ كەتكەنىدى. قىزىق ئىش، ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن بۇيانقى ئون نەچچە يىل جەريانىدا بېشىدىن ئۆتكۈزگەن مەغلۇبىيەت ۋە ئازابلىرىڭ قايسى بىرى ئاشۇ قېتىمقى ئىمتىھان ئېلىپ كەلگەن مەغلۇبىيەت ۋە ئازابتىن قېلىشاتتى دەيسىز؟

ئۇ خاتىرىنى ئوقۇشنى داۋاملاشتۇردى:

ـــ بۈگۈن كۆڭلۈم بەكلا يېرىم، ئاپامنىڭ نېمىشقا ئۇنداق قىلىدىغانلىقىنى پەقەت چۈشىنەلمىدىم، ئۇ راستىنلا مېنىڭ ئۆز ئاپامىمدۇ؟ ئۇنىڭدىن، بۇ ئۆيدىن

ئايرىلغۇم كەلدى. بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ئالمي مەكتەپ تاللىماقچى ئىدىم، شۇڭا باشقا ئىشتاتتىكى مەكتەپنى تاللاپ، ئۆيدىن يىراقراق تۇرايمىكىن دەيمەن. ئەمدى كەتسەم بۇ ئۆيگە ئىككىنچى كەلمەيمەن!

جېننى بۇ قۇرلارنى ئوقۇۋېتىپ ئازراق ھەيران بولدى. ئەينى ۋاقىتتىكى ئىشلارنى ئەسلەشكە تىرىشتى، ئاپامنىڭ قايسى ئىشىدىن كۆڭلۈم بۈنچىلىك يېرىم بولۇۋىدىكىنە؟ لېكىن ئۇ شۇنچە قىلىپمۇ ھېچنېمىنى ئەسلىيەلمىدى. ئۇ يەنە بىر-نەچچە بەت ئوقۇدى، ھەممىسىلا ھازىر تىلغا ئالغۇچىلىكى يوق، ئەمما ئەينى ۋاقىت-تىكى «كۆڭلى قاتتىق يېرىم بولغان»، «قاتتىق ئازابلانغان» ياكى «ئۇنتۇلغۇسىز» ئىشلار ئىدى، جېننى ئوقۇغانسېرى كۆلكىلىك ھېس قىلىشقا باشلىدى. ئۇ قولىغا باشقا بىر خاتىرىنى ئالدى، خاتىرىنىڭ تۇنجى بېتىگىلا: ــ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئادىمىمگە بېغىشلايمەن ــ سىزنىڭ مۇھەببىتىڭىز ماڭا بىر ئۆمۈر ھەمراھ! مېنىڭ مۇھەببىتىم مەڭگۈ ئۆزگەرمەيدۇ! دەپ يېزىلغانىدى.

ئۇ بۇ قۇرلارنى ئوقۇۋاتقىنىدا كۆز ئالدىدا بىر ئوغۇل بالىنىڭ سىيماسى غۇۋا پەيدا بولدى. ئۇ بۇرۇن ئاشۇ ئوغۇل بالىنى بارلىقىم، ــ دەپ قارىغان ئىدى. ئەپسۇس، ئۇلار ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن بۇيان پەقەتلا كۆرۈشۈپ باقمىدى، ئۇ ئۇنىڭ نە-دىلىكىنى، نېمە ئىش قىلىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى، بىلىدىغىنى ئۇنىڭ مۇھەببەت-نىڭ ئۆزىگە بىر ئۆمۈر ھەمراھ بولمىغانلىقى، ئۆزىنىڭ مۇھەببىتىنىڭمۇ ئۆزگە-رىپ كەتكەنلىكى ئىدى.

مۇلاھىزە:

ئۆزگەرمەيدىغان ھېچنەرسە يوق. مەغلۇبىيەتمۇ مۇۋەپپەقىيەتكە ئۆزگىرىدۇ، ئازابمۇ بەختلىك ئەسلىمىگە ئۆزگىرىدۇ. مەيلى قانداق ئوكۇشسىزلىق ۋە كۈتۈلمىگەن ھادىسىگە ئۇچ-رىمايلى ئۇنىڭغا ئازادە ۋە ئوچۇق ــ يورۇقلۇق بىلەن مۇئامىلە قىلىشىمىز كېرەك.

پىسخىك ساغلاملىق ــ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ جىسمانىي ۋە روھى ساغلاملىقى، ئادىمىيلىك جەھەتتىكى مۇكەممەللىك، ئىناق تەرەققىيات ۋە جەمئىيەتكە ماسلىشىش ئىقتىدارىنى يېتىلدۈرۈشنىڭ ئېھتىياجى. ئۇ ھەم ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ ھازىرقى ئۆگىنىش ئېھتىياجى ھەم كەلگۈسىدىكى جەمئىيەت قۇرغۇچىلىرىنىڭ ساپاسىنى ئۆستۈرۈشنىڭمۇ ئېھتىياجى.

بىز ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ پىسخىك جەھەتتىن ئۆسۈپ يېتىلىشىنى ساغلام بولغان روھى ئۇزۇقلۇق بىلەن تەمىنلەش مەقسىتىدە، نۇرغۇنلىغان كەسپىي كىتاب ۋە چۈشىنىشلىك ئوقۇشلۇقلاردىن پايدىلىنىش ئاساسىدا، ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ پىسخىك ساغلاملىق تەربىيەسىنىڭ ئېھتىياجىغا ئاساسەن ئىككى يۈزدىن ئارتۇق ھېكايىنى كۆڭۈل قويۇپ تاللاپ چىقتۇق. بۇ ھېكايىلەر ئۆز ـ ئۆزىنى تونۇش، كەيپىياتىنى كونترول قىلىش، پىسخىكىسىنى تەڭشەش، ئۆز ـ ئۆزىنى رىغبەتلەندۈرۈش، خاراكتېرىنى يېتىلدۈرۈش قاتارلىق ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ پىسخىك ساغلاملىقى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىگە زىچ مۇناسىۋەتلىك بولغان مۇھىم تەرەپلەردىكى مەزمۇنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

بىز بۇ مەزمۇنلۇق ھېكايىلەر ۋە ئۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان چوڭقۇر پەلسەپىۋى مەزمۇنلارنىڭ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنى تېخىمۇ كەڭ، ھەقىقىي، جانلىق، مول مەزمۇنلۇق جەمئىيەت قوينىغا باشلىشىنى؛ ئۇلارنىڭ بۇ قىزىقارلىق ھېكايىلەردىن ھۇزۇرلانغاچ كىشىلىك تۇرمۇشنى چۈشىنىپ، روھى ئۇزۇق تېپىپ، ئۆزىنى پىسخىكا جەھەتتىن ساغلام، مەقسەت ـ مۇددىئاسى ئېنىق، ئوچۇق ـ يورۇق، چىقىشقاق قىلىپ تەربىيەلەپ، يېڭى ئەسىردە جەمئىيەتنىڭ كەلگۈسى تەرەققىياتىغا ماسلىشالايدىغان ئىختىساس ئىگىلىرىدىن بولۇپ چىقىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

ھېكايە ئارقىلىق ئۆسۈپ يېتىلىشكە ياردەم بېرىدىغان مۇلاھىزىلىك ئىپتىك ئەسەر

پەلسەپىۋى قائىدە ئارقىلىق كىشىلىك ھاياتنى ئاۋۇندۇرىدىغان بەخت بۇلىقى

پىسخىك ساغلاملىق ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر بىر ئۆمۈر مەنپەئەتلىنىدىغان بايلىق. ئىنسانىيەت تارىخى بىزگە ۋەقەلىكى تەسىرلىك، پەلسەپىۋى قائىدىگە تويۇنغان، ئاـ دەمگە ئىلھام بېرىدىغان نۇرغۇنلىغان پايدىلىق ھېكايىلەرنى قالدۇرۇپ كەتتى. بۇ ھېـ كايىلەر ياشلار ـ ئۆسمۈرلەرنىڭ ئەقىل پاراسىتىنى ئېچىش، تونۇشنى ئۆستۈرۈش ۋە خاراكتېرنى يېتىلدۈرۈش رولىغا ئىگە. ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر ساغلام ئۆسۈپ يېتـ لىش ئۈچۈن چوقۇم ياخشى پىسخىك خاراكتېرگە ئىگە بولۇشى كېرەك. شۇڭا، بۇ كىتابتىكى ئىسىل دۇردانىلاردىن ھۆزۈرلىنىشنى قولدىن بېرىپ قويماڭ.

مەزكۇر كىتاب نېفىت سانائىتى نەشرىياتى 2007 ـ يىلى ـ 1 ئاي 1 ـ نەشرى، 2007 ـ يىلى 4 ـ ئاي 2 ـ باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据石油工业出版社 2007 年 1 月第 1版，2007 年 4 月第 2 次印刷版本翻译出版。

مەسئۇل مۇھەررىرى: شۇكقارجان قۇربان
گۈزەل سەنئەت مۇھەررىرى: ئازات بارات
قاينا تەكشۈرگۈچى: ئەنۋەر قۇتلۇق
تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى: ئەنۋەر قۇتلۇق
باسما مەسئۇلى: لىيۇ ۋېيبىيۇ

ھېسسىيات ۋە كەيپىيات

تەرجىمە قىلغۇچى: جاسارەت ئەزىز

نەشر قىلغۇچى: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى ئىقتىساد ـ تېخنىكا تەرەققىيات رايونى پەن ـ تېخنىكا باغچە يولى 5 ـ قورۇ
پوچتا نومۇرى: 830026
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا خۇالۇك مەتبەئىچىلىك چەكلىك مەسئۇلىيەت شىركىتى
فورماتى: 1092 × 787 مىللىمېتىر، 1/16
باسما تاۋىقى: 34.75
نەشرى: 2015 ـ يىلى 3 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
بېسىلىشى: 2015 ـ يىلى 4 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
كىتاب نومۇرى: ISBN 978 – 7 – 5469 – 6327 – 3
باھاسى: 86.80 يۈەن

تور نەشرى: دۇدۇ تورى (www.dudu-book365.com)
تور كىتابخانىسى: تاۋباۋ تورى ـ شىنجاڭ سايامەت كىتابخانىسى (http://shop67841187.taobao.com)